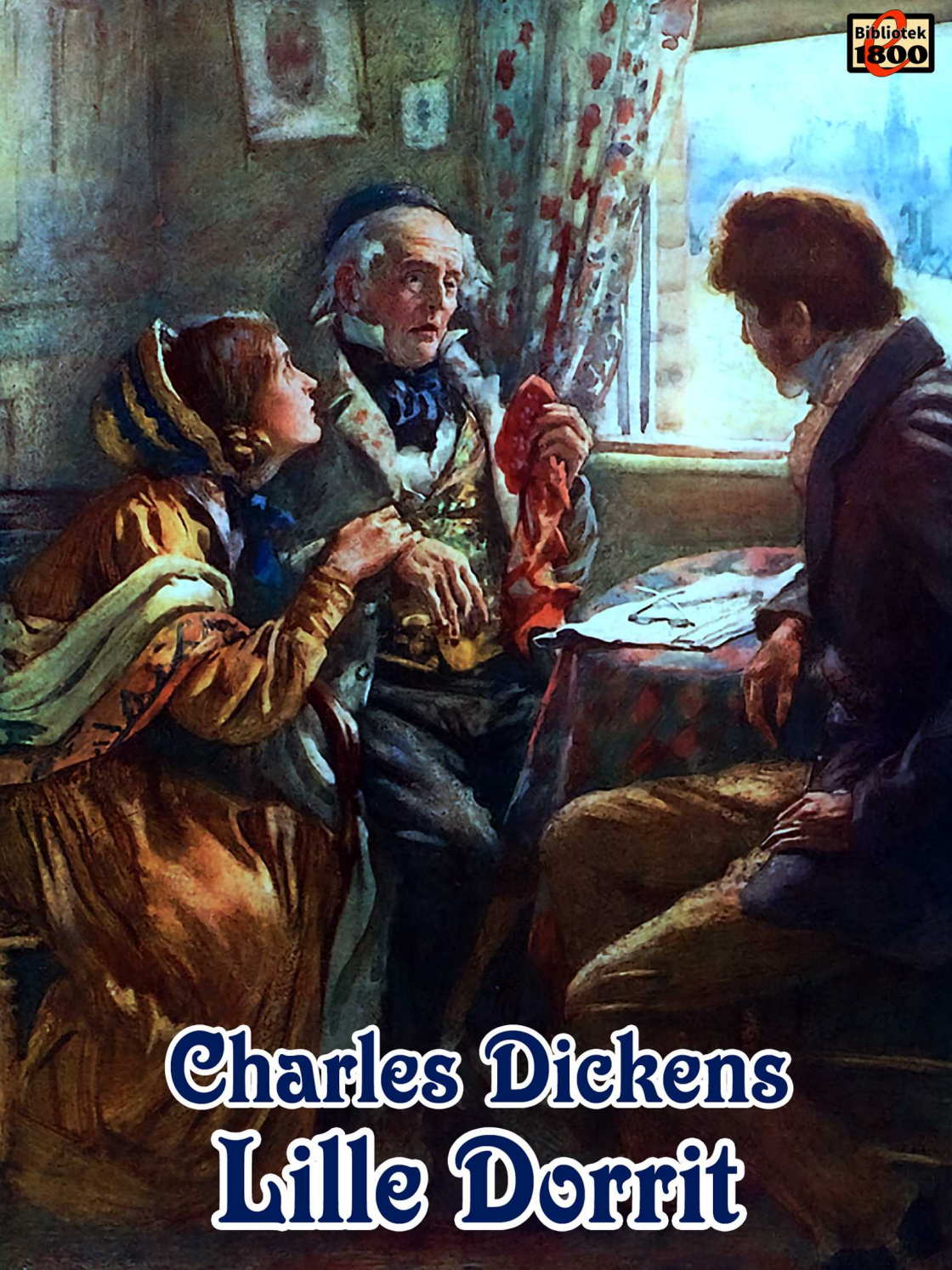
Bibliotek 1800
Charles Dickens
Lille Dorrit

Charles Dickens

Lille Dorrit

eBibliotek 1800

2023

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Charles Dickens: *Lille Dorrit* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Charles Dickens: *Lille Dorrit* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første bog

Fattigdom

1. Sol og skygge

For tredive år siden lå Marseille en dag og blev stegt i solen.

En flammende sol på en brændende hed dag i august var den gang ingen større sjældenhed i det sydlige Frankrig end til enhver anden tid både før og siden. Alt i og omkring Marseille havde stirret på den glødende himmel, og denne havde igen stirret så længe, at det var blevet almindeligt at stirre. Fremmede opgav ævred overfor de stirrende hvide huse, stirrende hvide mure, stirrende hvide gader, stirrende landeveje, stirrende bakker, på hvilke alt grønt var svedet af. Det eneste, som ikke stirrede og gloede, var vinstokkene, der bugnede under deres vægt af druer. De blinkede undertiden en lille smule, når den hede luft bevægede deres matte blade.

Der var ingen vind, som kunne frembringe en krusning på det rådne vand inde i havnen eller på det dejlige hav uden for den. Skellinjen mellem de to farver sort og blåt fremhævede det punkt, som det rene hav ikke ville overskride, men det lå lige så stille, som den afskyelige pøl, med hvilket det aldrig blandede sig. Hinduer, russere, kinesere, spaniere, portugisere, engelskmænd, franskmænd, genuesere, napolitanere, venetianere, grækere, tyrkere, efterkommere af alle Babels bygmestre, der på handelens vegne var kommet til Marseille, var lige begærlige efter skygge og tyede til det første, det bedste smuthul for at undgå et hav, der var alt for blåt til, at man kunne holde ud at se på det, og en purpurhimmel, på hvilken en eneste stor ildjuvel strålede.

Den almindelige stirren fik øjnene til at svie. Hen mod de fjerne omrids af den italienske kyst formindskedes den

rigtignok lidt af lette tågeskyer, som steg langsomt op af havets dampe, men i øvrigt var den ikke mindre noget andet sted. Langt borte stirrede de stirrende veje, dækket med et tykt lag støv fra bakkeskrænterne, fra dalene, fra den uendelige slette. Langt borte lå de støvede vinstokke, som hang ud over hytterne ved vejkanten, og de ensformige landevejsalleer med fortørrede træer uden skygge og vansmægtede under himlens og jordens stirren. Det samme gjorde hestene med de søvnige klokker i de lange vognrækker, som langsomt sneglede sig ind i det indre af landet. Det samme gjorde de mageligt henslængte kuske, når de var vågne, hvilket kun sjældent var tilfældet; det samme gjorde de udmattede arbejdere på markerne. Alt, hvad der levede og voksede, blev overvældet af den stærke glød, alene med undtagelse af firbenet, der vævert smuttede hen over ujævne stenmure, og græshoppen, hvis tørre, hede sang klang som en skralde. Endog støvet var svedet brunt, og der var en dirren i dunstkredsen, som om selve luften gispede.

Alle skodder, jalousier, gardiner og solsejl, var i brug og trukket sammen for at holde denne stirren ude. Gav man den kun så meget som en sprække eller et nøglehul, kom den farende ind som en hvidglødende pil. Kirkerne var mest fri for den. At gå ud af dette tusmørke af piller og hvælvinger, drømmerisk punkteret med blinkende lamper, drømmende befolket med hæslige gamle skygger, som fromt snuede, spyttede og tiggede – var det samme som at styrte sig i en glødende flod og svømme på liv og død hen til den nærmeste strimmel skygge. Mens folk således dorskede og drev, hvor der fandtes mindste skygge, tunger undertiden mumlede, og hunde gøede, skurrende kirkeklokker undertiden skrattede og

ubehagelige trommer hvirvlede, lå Marseille en dag som et faktum, der både kunne lugtes og smages, og blev stegt i solen.

I Marseille var der den dag et skændigt fængsel. I en af cellerne, der var så modbydelig, at selv den påtrængende stirren undgik den og overlod den det affald af genskin, som den selv kunne skaffe sig, var der to mænd. Desuden var der en forhakket, mishandlet bænk, som ikke kunne flyttes fra væggen, og hvori der med en kniv plumpt var udskåret et dambræt, et sæt dambrikker, der var lavet af gamle knapper og kødben, et sæt dominobrikker, to måtter og et par vinflasker. Dette var alt, hvad cellen indeholdt, med undtagelse af rotter og andet usynligt utøj som tillæg til det synlige utøj, de to mænd.

Det lys, der var, fik de gennem et jerngitter, der var dannet som et temmelig stort vindue, og ved hjælp af dette kunne cellen altid undersøges ude fra den skumle trappegang, mod hvilken gitteret vendte ud. Der hørte en stærk, bred stenkarm til dette gitter, hvis nederste ende var fastgjort til muren, en tre-fire fod fra gulvet. På karmen lænede den ene af de to mænd sig, halvt siddende og halvt liggende, med knæene trukket op og fødderne og skuldrene plantet imod siderne i åbningen. Stængerne var så langt fra hinanden, at han kunne stikke armen ud imellem dem lige til albuen, og sådan holdt han sig for større mageligheds skyld skødesløst fast. Alle ting her havde et anstrøg af fængslet. Den fængslede luft, det fængslede lys, den fængslede fugtighed, de fængslede mænd var alle blevet værre af indespærringen. Ligesom fangerne var blege og udtærede, sådan var jernet rustent, stenene slimede, træværket råddent, luften sygelig, lyset dunkelt. Ligesom en brønd, en kælder, en grav kendte fængslet ikke til klarheden udenfor, og

det ville selv på en af krydderiøerne i Det Indiske Hav have bevaret sin atmosfære uforandret.

Den mand, der lå i gitterkarmen, frøs endog. Med en utålmodig bevægelse med den ene skulder trak han sin store kappe tættere om sig og brummede:

"Fanden i vold med den røver af en sol, som aldrig skinner herind!"

Han ventede på sin mad, og for at kunne se så meget des længere ned ud trappen skelede han gennem gitteret, omtrent med det samme udtryk som et rovdyr, der venter på det samme. Men hans øjne, der var alt for nær ved hinanden, sad ikke så stolt i hans hoved, som dyrenes konges sidder i dens, og de var snarere skarpe end klare – hvasse våben med en kun ringe overflade, som kunne have røbet dem. De var hverken dybe eller foranderlige. De glimtede og åbnede og lukkede sig. Uden hensyn til den nytte, han selv havde af dem, kunne en urmager have lavet et par, der havde været bedre. Han havde en kroget næse, der var ret smuk i sin slags, men sad for højt oppe mellem øjnene, omtrent lige så meget for højt, som øjnene sad for nær ved hinanden. I øvrigt var han svær og høj, havde smalle læber, for så vidt de kunne ses for hans tætte overskæg, og stærkt, tørt hår af ubestemmelig farve i dets buskede tilstand, men isprængt med rødt. Den hånd, hvormed han holdt sig fast ved gitteret – på bagsiden var den fuld af år efter nylig lægte, hæslige skrammer – var ualmindelig lille og buttet og ville have været ualmindelig hvid, hvis fængselssmudset ikke havde været.

Den anden mand lå på stengulvet, tildækket med en grov, brun frakke.

"Stå op, svin!" brummede den første, "sov ikke, når jeg er sulten."

"Det kommer ud på et, herre," sagde svinet i en ydmyg tone og ikke uden lune, "jeg kan våge, når jeg vil. Jeg kan sove, når jeg vil. Det kommer ud på et."

Med disse ord stod han op, rystede sig, kløede sig i håret, bandt sin brune frakke løst om halsen med ærmerne og satte sig gabende på stengulvet med ryggen op mod væggen lige over for gitteret.

"Sig mig, hvad klokken er," brummede den første mand.

"Middagsklokken ringer om – fyrretyve minutter."

Mens han gjorde det lille ophold, så han sig om ligesom for at blive vis i sin sag.

"Du er et ur. Hvordan ved du altid, hvad klokken er?"

"Hvor kan jeg sige det? Jeg ved altid, hvad klokken er, og hvor jeg er. Jeg blev bragt hertil om natten i en båd, men jeg ved, hvor jeg er. Se engang her."

Med disse ord lagde han sig på knæ på stengulvet og tegnede med sin solbrændte pegefinger et kort på det.

"Her er Marseilles havn, Toulon, hvor galejerne er, Spanien derovre, Algier histovre. Her til venstre ligger Nizza. På den anden side over Cornizza til Genua. Molen og havnen ved Genua. Karantænepladsen. Der er byen og terrassehaverne, som stråler af skønne damer. Her er Porto Fino. Så kommer Livorno. Længere ude Civita Vecchia. Og helt hernede – hej! Der er ingen plads til Neapel."

Han var imidlertid kommet helt ind til væggen.

"Men det er lige meget, det er derinde!"

Han blev liggende på knæ og så med et for et fængsel livligt blik op på sin medfange. En solbrændt, rask, smidig, lille mand var han, skønt noget firskåren, med ørenringe i sine brune øren, hvide tænder, der oplyste hans smudsige, brune ansigt, kulsort hår, som hang i lokker omkring hans brune hals, en pjaltet, rød skjorte, som stod åben foran. Hans påklædning bestod af et par hvide matrosbukser, gode sko, en lang rød hue og et rødt skærf med en kniv i.

"Se nu selv, om jeg ikke kommer tilbage fra Neapel, ligesom jeg rejste derhen! Se her, herre, Civita Vecchia, Livorno, Cornizza, ud for Nizza, som ligger herinde, Marseille, De og jeg. Slutterens lejlighed og hans nøgler er der, hvor jeg sætter min tommelfinger, og her, ved mit håndled, gemmes den nationale ragekniv – guillotinen i sit futteral."

Den anden mund spyttede pludselig på gulvet og rømmede sig. En lås nedenunder rømmede sig ligeledes, og derpå smældedes der med en dør. Langsomme skridt begyndte at gå op ad trapperne. En sød, lille stemmes sladren blandede sig med den larm, de gjorde, og kort efter viste slutteren sig med sin tre eller fire år gamle datter og en kurv på armen.

"Hvor står det til i dag, mine herrer? Min lille pige gør runden med mig, ser De nok, for at få et glimt af sin faders fugle. *Fi donc!* Se på fuglene, lille ven, se på fuglene!"

Han så selv, idet han holdt barnet op til gitteret, vist på fuglene, især på den lille fugl, til hvis raskhed han syntes at nære mistro.

"Jeg har bragt Dem Deres brød, signor John Baptist," sagde han – de talte alle fransk, men den lille mand var en italiener – "og hvis jeg turde råde Dem til ikke at spille –"

"Det råder De ikke herren til!" sagde John Baptist, og viste sine hvide tænder, idet han smilede.

"Å herren vinder," svarede slutteren med et forbigående, ikke videre velvilligt blik på den anden mand, "men De taber. Det er en ganske anden sag. De får groft brød og sure drikkevarer, han derimod spegepølse fra Lyon, kalvesteg med kraftig gelé, hvidt brød, parmesanost og god vin. Se på fuglene, lille ven!"

"De stakkels fugle!" sagde barnet.

Da det smukke, lille ansigt, rørt af guddommelig medlidenhed, tittede ind gennem gitteret, lignede det en engels. John Baptist stod op og gik hen imod det, som om det havde en stærk tiltrækningskraft for ham. Den anden fugl blev uforandret, med undtagelse af, at den så utålmodigt hen på kurven.

"Holdt!" sagde slutteren, og satte sin lille datter på ydersiden af gitrets karm. "Hun skal fodre fuglene. Dette store brød er til signor John Baptist. Vi må brække det over for at få det ind i buret. Så, vær nu en tam fugl og kys den lille hånd! Denne spegepølse i et vindrueblad er til monsieur Rigaud. Og dette stykke kalvesteg med gelé er ligeledes til monsieur Rigaud. Og disse tre små, hvide brød er også til monsieur Rigaud. Og denne ost, denne vin, denne tobak – det er alt sammen til monsieur Rigaud. Lykkelige fugl!"

Alle disse ting rakte barnet med åbenbar frygt ind mellem jernstængerne til den bløde, glatte, velskabte hånd og trak mere end en gang sin egen tilbage, mens hun så på manden med et udtryk, halvt af angst, halvt af harme, som formørkede hendes smukke pande. Derimod havde hun beredvillig og tillidsfuld lagt det store stykke grovbrød i de sortebrune, skællede og

knudrede hænder, som tilhørte John Baptist, der næppe havde så meget negl på alle sine ti fingre, som der ville have været tilstrækkeligt til en for monsieur Rigaud. Da han havde kysset hendes hånd, strøg hun hånden kærtegnende hen over hans ansigt. Ligegyldig for denne udmærkelse, søgte monsieur Rigaud at vinde faderen ved at smile og nikke til datteren, hver gang hun rakte ham noget, og så snart han havde fået sine levnedsmidler lagt i krogene af karmen, begyndte han begærligt at spise. Når monsieur Rigaud smilede, foregik der en forandring med hans ansigt, som var mere påfaldende end smuk. Hans skæg gik op under hans næse, og hans næse ned over skægget med et ildevarslende og grusomt udtryk.

"Så," sagde slutteren, idet han vendte bunden i vejret på kurven for at ryste krummerne ud, "alle de penge, jeg har fået, har jeg givet ud. Her er regningen, og dermed er den ting i orden. Det er, som jeg nok tænkte mig i går, monsieur Rigaud. Præsidenten venter sig fornøjelsen af Deres selskab omtrent en times tid efter middag."

"For at forhøre mig, hvad?" spurgte Rigaud og standsede med kniven i hånden og maden i munden.

"De har ret; for at forhøre Dem."

"Er der intet bud til mig?" spurgte John Baptist, der havde begyndt at gnave på sit brød.

Slutteren trak på skuldrene.

"Hellige Guds moder! Skal jeg blive her hele mit liv, fa'rlille?"

"Hvor kan jeg vide det?" udbrød slutteren, idet han med pludselig heftighed vendte sig om imod ham og gestikulerede med begge hænderne og alle fingrene, som om han truede med at ville rive ham i stykker. "Hvor er det mig muligt, min ven, at

sige Dem, hvor længe De skal blive her? Hvad ved jeg derom, John Baptist Cavaletto? Guds død, vi har undertiden fanger her, som ikke har sådant et pokkers hastværk med at komme for retten."

Han syntes ved denne bemærkning at skotte til monsieur Rigaud, men monsieur Rigaud havde allerede igen taget fat på sit måltid, skønt ikke med slet så megen madlyst.

"Farvel, mine fugle!" sagde slutteren, idet han tog sit smukke barn på armen og foresagde hende ordene med et kys.

"Farvel, mine fugle!" gentog det smukke barn. Hendes uskyldige ansigt så venligt tilbage over hans skulder, idet han gik bort med hende, og begyndte på den gamle barnevise:

Hvem færdes så sildig på vejen her?
Compagnon de la Marjolaine!
Hvem færdes så sildig på vejen her?
Altid glad!

John Baptist mente, det var en æressag at svare og det både taktfast og melodiøst, skønt lidt hæst:

Af alle de hofmænd blomsten han er,
Compagnon de la Marjolaine!
Af alle de hofmænd blomsten han er,
altid glad!

Og disse ord fulgte dem så langt ned ad de få trappetrin, at slutteren til sidst måtte blive stående, for at hans lille datter kunne høre visen ud og gentage omkvædet, mens de endnu var i sigte. Derpå forsvandt barnets hoved, og slutterens hoved forsvandt ligeledes, men den spæde stemme fortsatte melodien, indtil døren blev smældet i.

Monsieur Rigaud, som førend ekkoet var ophørt – endog ekkoet var mattere her i fængslet end andet steds og syntes at nøle – fandt, at John Baptist stod ham i vejen, mindede ham ved et stød med sin fod om, at han gjorde bedst i at flytte sig hen til sin egen mørkere plads. Den lille mand satte sig igen på stengulvet med en skødesløs magelighed, som om han var fuldstændig vant til at sidde på stengulve, og efter at have stillet tre skiver grovbrød foran sig og givet sig i lag med det fjerde, begyndte han veltilfreds at arbejde sig gennem dem, som om det var en leg at få ende på dem. Måske skottede han til spegepølsen fra Lyon og måske til kalvestegen med den kraftige gelé, men det var ikke længe, de fik hans tænder til at løbe i vand. Monsieur Rigaud blev trods præsident og domstol snart færdig med dem og slikkede derpå sine fingre rene og tørrede dem af på vindruebladene. Idet han derpå holdt inde med at drikke for at se på sin medfange, gik hans skæg op og hans næse ned.

"Hvordan finder du brødet?"

"Lidt tørt, men jeg har min gamle sauce til det," svarede John Baptist og holdt sin kniv i vejret.

"Hvilken sauce?"

"Jeg kan skære mit brød sådan – som en melon for eksempel. Eller sådan – som en æggekage. Eller sådan – som stegt fisk. Eller sådan – som en spegepølse fra Lyon," sagde John Baptist, idet han gjorde de forskellige snit på det stykke brød, han havde i hånden, og sindigt tyggede på det, han havde i munden.

"Der!" udbrød monsieur Rigaud, "drik engang. Du må gerne drikke ud."

Det var ingen stor gave, for der var grumme lidt vin tilbage, men idet signor Cavaletto sprang op, tog han taknemmelig mod flasken, vendte bunden i vejret, mens han holdt den for munden, og smækkede med læberne.

"Sæt flasken hen til det andet," sagde Rigaud.

Den lille mand adlød hans befaling og stod rede til at række ham en tændt svovlstik, for han rullede nu cigaretter af sin tobak ved hjælp af nogle små, firkantede stykker papir, som han havde fået sammen med tobakken.

"Der, tag dig kun en."

"Tusind tak, herre!" John Baptist sagde dette på sit modersmål og i sine landsmænds hurtige, forbindtlige tone.

Monsieur Rigaud stod op, tændte en cigaret, gemte resten af sit forråd i en brystlomme og strakte sig, så lang han var, på bænken. Cavaletto satte sig på gulvet, holdt på benene med begge sine hænder og smøgede i ro og mag. Monsieur Rigauds øjne syntes på en uhyggelig måde at føle sig draget hen imod den del af flisegulvet, hvor tommelfingeren havde hvilet under korttegningen. De blev i den grad draget hen i den retning, at italieneren mere end en gang fulgte dem til og fra flisegulvet.

"Hvad er dette dog for et helvedes hul!" sagde monsieur Rigaud efter en lang pause. "Se til dagslyset! Dagslyset! Lyset fra i går otte dage, lyset fra for seks måneder, fra seks år siden. Så mat og dødt!" Det kom afmægtigt ned ad et firkantet skorstensrør, som blændede et vindue på trappegangen, gennem hvilket man hverken kunne se himmel eller jord.

"Cavaletto," sagde monsieur Rigaud, idet han pludselig fjernede sit blik fra skorstensrøret, "anser du mig for en kavaler?"

"Ja, vel gør jeg det!"

"Hvor længe har vi været her?"

"Ja, elleve uger i morgen ved midnat. De, ni uger og tre dage i eftermiddag klokken fem."

"Har jeg nogen sinde bestilt noget her? Har jeg nogen sinde, så meget som rørt ved kosten eller lagt måtterne til rette eller rullet dem sammen, hentet dambrikkerne eller dominobrikkerne eller rakt en hånd til noget som helst slags arbejde?"

"Nej, aldrig!"

"Har du nogen sinde troet at skulle se mig gøre noget som helst slags arbejde?"

John Baptist svarede med den ejendommelige omvendte rysten med den højre pegefinger, som er den udtryksfuldeste benægtelse hos italienerne.

"Nej! Vidste du ikke lige fra første øjeblik, du så mig her, at jeg var en kavaler?"

"*Altro*!" svarede John Baptist, idet han lukkede øjnene og kastede hovedet tilbage. Dette ord, der i sin genuesiske betydning kan være både en bekræftelse, en modsigelse, en formodning, en benægtelse, et stikleri, en artighed, en spøg og et halvt hundrede andre ting, tilkendegav nemlig i nærværende tilfælde med en tydelighed, som ikke kan gengives på tryk, det samme som vort simple: "Jo, ganske vist!"

"Haha! Du har ret! Kavaler er jeg, og som kavaler vil jeg leve, som kavaler vil jeg dø! Det er mit forsæt at være kavaler, det er den rolle, jeg spiller her i livet. Guds død, jeg spiller den til ende, hvorhen jeg så kommer!"

Han satte sig ned og udbrød med en triumferende mine:

"Her er jeg! Se på mig! Rystet ud af skæbnens terningbæger i selskab med en simpel smugler – indespærret sammen med en stakkels smugler, som ikke har sine papirer i orden, og som politiet desuden har slået klo i, fordi han (som et middel til at slippe over grænsen) har stillet sin båd til rådighed for andre småfolk, som heller ikke havde deres papirer i orden. Han anerkender instinktmæssigt min stilling, selv i denne belysning og på dette sted. Det er godt gjort! Ved Himlen, jeg vinder, hvordan spillet så går!"

Atter gik hans skæg op og hans næse ned.

"Hvad er klokken nu?" spurgte han, idet en tør, hed bleghed, der ikke svarede til hans lystighed, bredte sig over hans ansigt.

"En lille halv time efter middag."

"Godt. Præsidenten vil snart have en kavaler for sig. Nå, skal jeg sige dig, hvad jeg er anklaget for? Det må være nu eller aldrig, for jeg kommer ikke tilbage. Enten slipper jeg fri, eller også bliver jeg gjort færdig til at barberes. Du ved jo, hvor ragekniven gemmes."

Med mere forvirring end man skulle have ventet, tog signor Cavaletto cigaretten ud af munden.

"Jeg er" – monsieur Rigaud rejste sig for at sige det, – "jeg er kosmopolitisk kavaler. Jeg har intet fædreland. Min fader var en schweizer – fra Waadtland. Min moder var født i England af franske forældre. Selv er jeg født i Belgien. Jeg er en verdensborger."

Hans teatralske holdning, mens han stod med den ene arm på hoften under folderne af sin kappe, sammen med den måde, hvormed han så over hovedet på sin kammerat og talte til væggen lige overfor i stedet for til ham, syntes at antyde, at han

snarere øvede sig i sin rolle med præsidenten, hvis forhør han snart skulle underkastes, end at han ulejligede sig med at oplyse en så ubetydelig person som John Baptist Cavaletto.

"Lad mig være fem og tredive år. Jeg har set verden. Jeg har levet her og levet der og levet som kavaler overalt. Jeg er altid blevet behandlet og agtet som en kavaler. Bebrejder man mig, at jeg har levet af mit vid, hvoraf lever da sagførere, politikere, lykkeriddere, børsmænd?"

Hans lille, glatte hånd var i stadig bevægelse, som om den var et vidne til hans standsmæssighed, der ofte før var kommet ham til nytte.

"For to år siden kom jeg til Marseille. Jeg indrømmer, at jeg var fattig. Jeg havde været syg. Når sagførere, politikere, lykkeriddere, børsmænd bliver syge uden i forvejen at have skrabet penge sammen, bliver også de fattige. Jeg tog ind i *Guldkorset*, som den gang ejedes af monsieur Henri Barronneau – en mand på mindst fem og tresindstyve år og svagelig af helbred. Da jeg havde boet en fire måneders tid der i huset, havde han det uheld at dø – et uheld, som i ethvert tilfælde ikke er så sjældent. Det indtræffer temmelig ofte uden min hjælp."

Da John Baptist havde røget sin cigaret op lige til sine fingerspidser, var Rigaud så højmodig at kaste nok en hen til ham, som han tændte ved ilden af den forrige, og han dampede nu væk, idet han stadig skottede til sin kammerat, der var så optaget af sin egen sag, at han næppe så på ham.

"Monsieur Barronneau efterlod en enke. Hun var to og tyve år, havde ord for at være en skønhed og var – hvad der ofte er noget ganske andet – virkelig også smuk. Jeg blev boende i *Guldkorset*. Jeg ægtede madame Barronneau. Det tilkommer

ikke mig at sige, om partiet var så ulige endda. Her står jeg, brændemærket som en forbryder, men måske vil man dog finde, at jeg passede bedre for hende end hendes første mand."

Han havde et vist præg af at være en smuk mand – hvilket han ikke var. Han havde et vist præg af at være en fin mand – hvilket han heller ikke var. Det var ikke andet end praleri og frækhed, men i denne henseende, ligesom i så mange andre, bliver brovtende overmod taget for gode varer den halve verden over.

"Det være nu, som det vil, så syntes madame Barronneau om mig. *Det* taler dog vel ikke imod mig, skulle jeg håbe?"

Da hans øje ved dette spørgsmål tilfældigvis faldt på John Baptist, rystede denne lille mand hurtigt benægtende på hovedet og gentog med dæmpet stemme og i en overbevisende tone en uendelig mængde gange: *altro, altro, altro*.

"Nu kom vanskelighederne ved vor stilling. Jeg er stolt. Jeg siger intet til forsvar for stolthed, men jeg er stolt. Det hører ligeledes til min karakter, at jeg vil byde. Jeg kan ikke bøje mig. Jeg må byde. Uheldigvis var madame Rigaud herre over sin formue. Det var et afsindigt skridt af hendes første mand. Hvad der var endnu uheldigere, var, at hun havde slægtninge. Når en kones slægtninge holder med hende imod en mand, som er kavaler, som er stolt, og som må byde, bliver følgerne farligere for husfreden. Der var endnu en kilde til uenighed imellem os. Madame Rigaud var desværre lidt simpel. Jeg søgte at danne hendes væsen og forbedre hendes tone i det hele taget. Hun, som også heri blev understøttet af sine slægtninge, tog mine bestræbelser fortrydeligt op. Det kom til kævlerier imellem os, og, udspredte og overdrevne, som de blev af hendes

slægtninges sladderagtighed, blev de bekendt blandt naboerne. Man har fortalt, at jeg behandlede madame Rigaud grusomt. Man har måske set mig give hende et dask i ansigtet – mere ikke. Jeg har en let hånd, og har man set mig tilsyneladende tugte hende på denne måde, har jeg gjort det næsten for spøg."

Hvis det smil, monsieur Rigaud her satte op, virkelig var et udtryk for hans spøgefuldhed, kunne madame Rigauds slægtninge have haft føje til at sige, at de langt ville have foretrukket, at han havde tugtet den ulykkelige kone for alvor.

"Jeg er pirrelig og modig. Jeg anfører det ikke som en fortjeneste at være pirrelig og modig, men det hører nu en gang til min karakter. Hvis hendes slægtninge var trådt åbenlyst frem, ville jeg have vidst, hvordan jeg skulle have båret mig ad imod dem. Det vidste de og spandt i hemmelighed deres rænker, og derfor kom det uheldigvis ofte til sammenstød imellem hende og mig. Selv når jeg behøvede en nok så lille sum til mine personlige udgifter, kunne jeg ikke få den uden et sammenstød – jeg, en mand, hvis karakter er at byde! En aften spadserede madame Rigaud og jeg i al venskabelighed – jeg kan gerne sige, som et par kærestefolk – på en høj bakke ved stranden. En ond stjerne bragte hende til at tale om sine slægtninge. Jeg gjorde hende forestillinger og foreholdt hende den mangel på lydighed og ærbødighed, hun viste ved at lade sig påvirke af deres skinsyge og uvilje mod hendes mand. Hun tog til genmæle, jeg tog til genmæle. Hun blev varm. Jeg blev varm og tirrede hende. Jeg indrømmer det. Oprigtighed er en del af min karakter. Til sidst kastede hun sig i et anfald af raseri, som jeg altid må beklage, over mig med lidenskabelige skrig, uden tvivl de samme, som man hørte i nogen afstand, rev

mine klæder i stykker, sled mig i håret, kradsede mine hænder, stampede og trampede i jorden og sprang til sidst ned fra skrænten og slog sig ihjel på klipperne. Det er denne række omstændigheder, som ondskaben har fordrejet til, at jeg skulle have søgt at tvinge hende til at give slip på sine rettigheder og, da hun hårdnakket vægrede sig ved at opfylde mit forlangende, brødes med hende og myrdede hende!"

Han gik hen til karmen, hvor vindruebladene lå strøet omkring, tog et par stykker og tørrede sine hænder på dem med ryggen mod lyset.

"Nå," spurgte han efter et ophold, "har du intet at sige til alt dette?"

"Det er fælt," sagde den lille mand, der havde rejst sig og slog sin kniv på sin sko, mens han støttede armen imod væggen.

"Hvad mener du?"

John Baptist sleb stiltiende sin kniv.

"Mener du, at jeg ikke har fremstillet sagen overensstemmende med sandheden?"

"Al-tro!" svarede John Baptist. Ordet var denne gang en undskyldning og betydede: "På ingen måde!"

"Hvad da?"

"Præsidenter og domstole er så fordomsfulde."

"Godt!" brummede den anden, idet han med en ed urolig kastede enden af sin kappe over sin skulder. "Lad dem gøre deres værste."

"Det vil de rimeligvis også," mumlede John Baptist ved sig selv, idet han bøjede hovedet for at stikke sin kniv i sit skærf. Der blev ikke vekslet flere ord mellem dem, skønt de begge gik frem og tilbage og nødvendigvis ved hver vending kom forbi

hinanden. Rigaud gjorde undertiden mine til at standse, som om han ville fremstille sin sag i et nyt lys eller gøre en eller anden forbitret bemærkning, men da Cavaletto fortsatte at gå frem og tilbage i en slags pudsig pasgang og stadig slog øjnene ned, blev det ikke til noget. Efter nogen tids forløb bragte lyden af en nøgle i låsen dem begge til at standse. Derpå fulgte lyd af stemmer og fodtrin. Døren smældede, stemmerne og fodtrinene kom nærmere, og slutteren gik langsomt op ad trappen, fulgt af en deling soldater.

"Nå, monsieur Rigaud," sagde han, idet han med nøglen i hånden standsede ved gitteret, "vær så god at komme ud."

"Jeg skal nok drage bort i procession, ser jeg?"

"Ja, drog De ikke sådan bort," svarede slutteren, "kunne De let komme til at drage bort i så mange stykker, at det ville være vanskeligt at få Dem sat sammen igen. Der er en hel sværm af mennesker udenfor, og de holder ikke af Dem."

Han forsvandt og drejede låsen om på en lav dør i et hjørne af cellen.

"Nå," sagde han, idet han åbnede den, "kom nu."

Blandt alle farver under solen er der intet hvidt, som kan sammenlignes med det hvide i monsieur Rigauds ansigt i det øjeblik. Heller ikke er der noget udtryk i det menneskelige åsyn, som kan sammenlignes med udtrykket i et ansigt, hvor man ser det ængstede hjerte bæve i hver en muskel. Begge sammenlignes sædvanligvis med døden, men forskellen er hele det dybe svælg mellem den overståede kamp og kampen i dens mest fortvivlede yderlighed. Han tændte nok en af sine cigaretter ved sin kammerats, tog den fast imellem tænderne, satte en blød, bredskygget hat på sit hoved og kastede atter

enden af sin kappe over sin skulder og gik ud i den sidegang, hvortil døren førte ud, uden i mindste måde at ænse Cavaletto. Denne lille mand selv havde hele sin opmærksomhed henvendt på at komme tæt hen til døren og se ud af den. Aldeles som et vildt dyr kan nærme sig den åbnede dør til sit bur og betragte friheden udenfor, brugte han disse få øjeblikke til at spejde og stirre, indtil døren atter blev lukket.

Soldaterne blev anført af en officer, en kraftig bygget, stram militær med en urokkelig ro, som med sin dragne kårde i hånden røg en cigar. Han befalede i al korthed, at monsieur Rigaud skulle stilles i midten af vagten, satte sig selv i spidsen med den mest ligegyldige mine af verden, kommanderede "march!", og dermed gik de alle klirrende ned ad trappen. Døren smældede – nøglen blev drejet om – og en svag stråle af et uvant lys og et varmt lufttræk syntes at være trængt igennem fængslet og at forsvinde i den fine krans af røg fra cigaren.

Ligesom et lavere dyr – som en utålmodig abe eller en tirret bjørn af en af de mindre arter – var fangen, der nu var blevet alene, sprunget op i karmen for ikke at gå glip af det mindste glimt af denne bortgang. Mens han endnu stod og holdt sig fast i jernstængerne med begge hænder, nåede en tummel hans øre, en blanding af hyl, skrig, eder, trusler, forbandelser, skønt, ligesom under et uvejr, en brusende larm var det eneste, som tydeligt kunne høres. Fangen, hvis begærlighed efter at erfare mere gav ham en endnu større lighed med et indespærret dyr, sprang behændigt ned, sprang atter op, tog fat i gitteret og søgte at ryste det, sprang ned og løb rundt og lyttede og blev ikke rolig, før larmen, der tabte sig mere og mere i det fjerne, til sidst døde bort. Hvor mange ædlere fanger har ikke lidt de

samme sjælekvaler, uden at noget menneske har tænkt over det, uden at engang de, der stod deres hjerte nærmest, har haft nogen forestilling om det, mens de mægtige konger og herskere, der har fængslet dem, har boltret sig i solskinnet under mængdens hurraråb. Og de mægtige personer har fået et mønsterværdigt endeligt, er døde i deres senge med smukke ord på læben, og den høflige historie har, mere slavisk end deres redskaber, pligtskyldigt balsameret dem!

John Baptist, der nu kunne vælge sig, hvilken plads han ville, inden for disse mure til udøvelsen af sin færdighed til at falde i søvn, når det lystede ham, lagde sig til sidst på bænken med ansigtet på sine korslagte arme og slumrende ind. Som han lå der i sin underkastelse, sin letsindighed, sin godmodighed, sin kortvarige heftighed, sin nøjsomme tagen til takke med hårdt brød og hårde stene, sin lette søvn, sine nykker og luner, var han en ægte søn af det land, der havde givet ham livet.

Den hvide stirren stirrede sig træt for en stund. Solen gik ned i en rød, grøn og gylden stråleglans. Stjernerne kom frem på himlen, og ildfluerne efterabede dem i det lavere luftlag, ligesom menneskene svagt kan efterligne en bedre klasse væsener. De lange, støvede veje og de uendelige sletter fik ro – og ude på havet herskede der en sådan dødsstilhed, at det næppe engang hviskede som den tid, da det skal opsende sine døde.

2. Rejsefæller

"I dag er det vel forbi med den skrækkelige hylen fra i går derovre?"

"Jeg har ikke hørt noget."

"Så kan De også være vis på, at der ikke er noget. Når disse mennesker hyler, hyler de, så man kan høre det."

"Det gør vel de fleste mennesker."

"Ja, men disse mennesker hyler altid. Ellers er de ikke glade."

"Mener De menneskene i Marseille?"

"Jeg mener franskmændene overhovedet. De skråler altid. Hvad Marseille angår, så kender vi nok Marseille. Det sendte den mest oprørske melodi, som er blevet komponeret, ud i verden. Det kunne ikke bestå uden at "allong'e" og "marchong'e" til et eller andet – til sejr eller død eller brændende herregårde eller, hvad det nu kan være."

Den talende, over hvem der hele tiden var udbredt et vist tørt lune, så med den største ringeagt for Marseille ud over muren og, idet han indtog en determineret stilling ved at stikke hænderne i lommen og klingre med sine penge, brød han ud i en kort latter og henvendte følgende tale til byen:

"I må nok tale om "allong" og "marchong". Det ville være en langt større ære for jer, synes jeg, om I lod andre folk "allong'e" og "marchong'e" i deres lovlige ærinde, i stedet for at lægge dem i karantæne!"

"Ja, det er kedsommeligt nok," sagde den anden, "men i dag slipper vi ud."

"I dag slipper vi ud," gentog den første. "Det er næsten at gøre ondt værre, at vi slipper ud i dag. Ud! Hvorfor i al verden har vi

været inde?"

"Jeg må tilstå, der har ikke været nogen særlig grund dertil. Men da vi kommer fra Levanten, og da Levanten er pestens fødeland –"

"Pesten!" udbrød den anden, "det er netop der, skoen trykker. Så længe jeg har været her, har jeg stadig haft pest. Jeg ligner et fornuftigt menneske, der er indespærret i et galehus. Jeg kan ikke udholde mistanken. Da jeg kom her, var jeg så frisk, som jeg nogen sinde har været i mit liv, men at mistænke mig for pest er at give mig pest. Og jeg har haft den – og jeg har den."

"Da har det dog ikke taget synderlig på Dem, mr. Meagles," sagde den anden med et smil.

"Nej, kendte De sagens rigtige sammenhæng, ville dette være den sidste bemærkning, De ville finde på at gøre. Den ene nat efter den anden er jeg vågnet og har sagt til mig selv: *Nu* har du den. *Nu* har den udviklet sig. *Nu* sidder du net i det. *Nu* har disse fyre noget at hænge deres hat på. Jeg ville sandelig lige så gerne lade mig jage et spid gennem livet og sætte på et kort i en samling billeder, som føre det liv, jeg har ført her."

"Nå, Meagles, tal nu ikke mere om det, nu er det jo forbi," bad en munter, kvindelig stemme.

"Forbi!" gentog Meagles, som uden at nære spor af uvilje syntes at være i den ejendommelige tilstand, hvori det sidste, ord, som enhver anden taler, er en ny fornærmelse. "Forbi! Og hvorfor skulle jeg ikke tale mere om det, fordi det er forbi!"

Det var mrs. Meagles, som havde talt til mr. Meagles, og hun var, ligesom han, sund og kraftig, med et venligt, engelsk ansigt, der i fem og halvtredsindstyve år eller derover havde set

på hyggelige, hjemlige omgivelser og strålede af et klart genskin af dem.

"Nå, fader, lad det nu være godt!" sagde mrs. Meagles. "Glæd dig nu over vor kæledægge, over vor Pet."

"Over Pet?" gentog Meagles i sin krænkede tone, men Pet, som stod tæt bag ved ham, klappede ham på skulderen, og øjeblikkelig tilgav han Marseille af sit ganske hjerte.

Pet var omtrent tyve år. En smuk pige med yppigt, brunt hår, der hang frit i naturlige krøller. En yndig pige med et åbent ansigt og vidunderlige øjne, så store, så blide, så klare, som passede så ypperligt til hendes vakre, lille hoved. Hun var svulmende og frisk og buttet og forkælet, og der var et udtryk af frygtsomhed og afhængighed hos Pet, en svaghed, som ikke er nogen last, og som forøgede hendes øvrige fortrin med den eneste ynde, som en så smuk og elskværdig pige kunne have undværet.

"Nu spørger jeg Dem," sagde Meagles med den mest indsmigrende fortrolighed, idet han selv trådte et skridt tilbage og trak sin datter et skridt frem for at give sit spørgsmål forøget vægt, "nu spørger jeg Dem simpelt hen, som mellem mand og mand, har De nogen sinde hørt mage til fordømt dumhed som den, at lægge Pet i karantæne?"

"Den har dog i ethvert tilfælde ført det gode med sig, at selv karantænen er blevet ganske fornøjelig."

"Nå," sagde Meagles, "det er ganske vist noget. Jeg er Dem forbunden for de ord. Men hør nu, min søde Pet, du gør bedst i at følge med din moder og gøre dig færdig til at gå i båden. Karantænelægen og en mængde vindbøjtler med trekantede hatte kommer snart for omsider at slippe os ud herfra, og alle vi

fangne fugle vil først spise frokost på en nogenlunde kristelig måde igen, førend vi flyver bort til vore forskellige bestemmelsessteder. Tattycoram, hold dig tæt ved dit unge herskab."

Han havde talt til en net, tækkeligt klædt ung pige med glinsende sort hår og øjne. Hun svarede med et halvt kniks, idet hun gik bort med mrs. Meagles og Pet. De skred alle tre hen over den nøgne, svedne terrasse og forsvandt i en port. Meagles' rejsefælle, en alvorlig, mørkladen mand på fyrretyve år, stod endnu og så hen mod denne port, efter at de var gået, indtil Meagles slog ham på armen.

"Om forladelse," sagde han, idet han fo'r sammen.

"Det gør ingenting," svarede Meagles.

De gjorde stiltiende et slag frem og tilbage i skyggen af muren og nød heroppe på højen, hvorpå karantænebarakkerne var anlagt, den smule forfriskende søvind, som var at finde der klokken syv om morgenen. Derpå fortsatte Meagles' rejsefælle samtalen.

"Tør jeg spørge Dem," sagde han, "hvad hedder egentlig –"

"Tattycoram?" supplerede Meagles. "det har jeg ikke den fjerneste forestilling om."

"Jeg troede," sagde den anden, "at –"

"Tattycoram?" sagde Meagles igen.

"Tak – at Tattycoram var et navn, og jeg har flere gange undret mig over dette mærkværdige navn."

"Ja, sagen er, ser De," sagde Meagles, "at min kone og jeg er praktiske folk."

"Det har De ofte ytret under de behagelige og underholdende samtaler, vi har ført, mens vi gik frem og tilbage på disse sten,"

sagde den anden, mens et svagt smil gled hen over hans alvorlige, mørkladne ansigt.

"Praktiske folk. Da vi således en dag for fem, seks år siden havde taget Pet med i kirken i hittebarnshospitalet – De har sagtens hørt tale om hittebarnshospitalet i London, en lignende anstalt som den i Paris?"

"Jeg har set det."

"Godt! En dag, da vi havde taget Pet med i kirken der, for at hun skulle høre musikken – for som praktiske mennesker har vi gjort det til vor livsopgave at vise hende alt, hvad vi tror kan more hende – begyndte moder – mit sædvanlige navn for min kone – at græde sådan, at det blev nødvendigt at føre hende ud.

"Hvad er der i vejen, moder?" sagde jeg, da vi havde bragt hende lidt til sig selv igen, "du gør jo Pet ganske bange, min ven."

"Ja, det ved jeg nok, fader," sagde moder, "men jeg tror, at det er, fordi jeg elsker hende så højt, at jeg kom til at tænke på det."

"Hvad kom du da til at tænke på, moder?"

"Å Gud, Gud," udbrød moder og tog igen på veje, "da jeg så alle disse børn, som ikke havde kendt nogen fader her på Jorden, sidde i rækker, den ene oven over den anden, og anråbe vor fælles store fader i Himlen, tænkte jeg på, om aldrig en ulykkelig moder var kommet her og havde søgt imellem disse unge ansigter for at se, om hun ikke skulle kunne finde det stakkels barn, hun havde sat ind i denne elendige verden, uden at det nogen sinde i sit liv skulle lære hendes kærlighed, hendes kys, hendes ansigt, hendes stemme eller engang hendes navn at kende!"

Nå, det var praktisk af moder, og det sagde jeg også. "Moder," sagde jeg, "det kalder jeg praktisk af dig, min ven."

Ikke uden bevægelse indrømmede den anden dette.

Næste dag sagde jeg derfor:

"Hør, moder, jeg har et forslag at gøre dig, som jeg tror, du vil bifalde. Lad os tage et af disse børn til os, så kan hun gå Pet til hånde. Vi er praktiske folk. Skulle vi derfor finde hendes karakter lidt mangelfuld, eller er nogen af hendes vaner lidt forskellig fra vore, ved vi jo, hvad vi må tage hensyn til. Vi vil vide, hvor uendelig meget der må trækkes fra alle de indflydelser og erfaringer, der har dannet os – ingen forældre, ingen lille broder eller søster, intet hjem, ingen glastøffel og heller ikke nogen fe til gudmoder. Og på den måde fik vi Tattycoram."

"Og navnet selv –"

"Hillemænd," sagde Meagles, "det havde jeg nær glemt. I hospitalet var hun blevet kaldt Harriet Custos – et vilkårligt valgt navn naturligvis. Harriet forandrede vi nu til Hatty og derpå til Tatty, fordi vi som praktiske folk troede, at selv et spøgefuldt navn måske kunne være noget nyt for hende og have en slags formildende og kærlig virkning. Hvad Custos angår, så behøver jeg ikke at sige, at der ikke kunne være tale om det. Er der noget, som ikke under nogen betingelse bør tåles, noget, som er et udtryk for bureaukratisk uforskammethed og naragtighed, noget, som med kjole, vest og en stor stok repræsenterer vor engelske holden fast ved en dumhed, efter at alle andre har fået øjnene op for dens latterlighed, så er det en custos [Note 1)]. De har vel ikke for nylig set en custos?"

"Nej, det er for meget at forlange af en englænder, der i over tyve år har været i Kina."

"Så," sagde Meagles, idet han livlig lagde sin pegefinger på sin rejsefælles bryst, "undgå også nu synet af en custos, hvis De kan. Hver gang jeg en søndag ser en custos i fuld mundering komme ned ad en gade i spidsen for en fattigskole, må jeg vende mig og løbe min vej for ikke at forgribe mig på ham. Da der ikke kunne være tale om navnet Custos, og stifteren af hospitalet for disse stakkels hittebørn havde været en menneskekærlig sjæl ved navn Coram, gav vi Pets lille pige dette navn. Snart kaldte vi hende Tatty og snart Coram, indtil vi kom i vane med at blande navnene sammen, og nu kalder vi hende altid Tattycoram."

"Deres datter," sagde den anden, da de, efter at have stået et øjeblik stille ved muren og set ned på havet, havde fortsat deres vandring, "er Deres eneste barn, ved jeg. Tør jeg spørge Dem – det er ikke af utidig nysgerrighed, men fordi jeg har haft så megen glæde af Deres selskab, måske aldrig mere i denne labyrint af en verden får en rolig passiar med Dem og gerne ville bevare en nøjagtig erindring om Dem og Deres – tør jeg spørge Dem, om jeg ikke af Deres kone har hørt, at De har haft andre børn?"

"Nej, nej," svarede Meagles, "ikke egentlig andre *børn*, kun et barn til."

"Jeg er bange for, at jog mod min vilje har berørt et pinligt emne."

"Det skal De ikke bryde Dem om," sagde Meagles. "Om jeg også bliver alvorlig ved det, bliver jeg dog ikke sørgmodig. Det dæmper for et øjeblik min munterhed, men gør mig ikke

bedrøvet. Pet havde en tvillingsøster, der døde, da hun var så stor, at vi netop kunne se hendes øjne – de var ganske ligesom Pets – oven for bordet, når hun stod på tåspidserne og holdt sig fast ved det."

"Ja så, ja så."

"Ja, og da vi er praktiske folk, er der efterhånden foregået noget med os, som De måske – vil kunne forstå. Pet og hendes lille søster var hinanden så lig og så fuldkommen ens, at vi siden aldrig har været i stand til i vore tanker at skelne dem fra hinanden. Det ville nu ikke kunne nytte at fortælle os, at vor afdøde datter kun var et lille barn. Dette barn har vi forandret i overensstemmelse med de forandringer, der er foregået med det barn, som er blevet os levnet, og som vi altid har haft om os. Ligesom Pet er vokset til, er dette barn vokset til. Ligesom Pet er blevet mere forstandig og mere kvindelig, er hendes søster blevet mere forstandig og mere kvindelig i samme grad. Det ville være lige så vanskeligt at overbevise mig om, at jeg, hvis jeg i morgen skulle gå over i den anden verden, ikke ved Guds miskundhed ville blive modtaget der af en datter ganske ligesom Pet, som at få mig til at tro, at Pet selv ikke er et virkelig levende væsen."

"Jeg forstår Dem," sagde den anden venligt.

"Hvad hende angår," fortsatte hendes fader, "da har tabet af hendes lille, levende billede og legekammerat og hendes tidlige forbindelse med den gåde, hvori vi alle har vor lige store andel, men som ikke ofte rykker et barn så nær på livet, nødvendigvis haft en vis indflydelse på hendes karakter. Dernæst var hendes moder og jeg ikke unge, da vi giftede os, og Pet har altid ført en slags voksent liv med os, skønt vi har søgt at lempe os efter

hende. Når der har været lidt i vejen med hendes helbred, har vi mere end en gang fået det råd, at vi så ofte, vi kunne, skulle lade hende skifte klima og luft – især i hendes nuværende alder – og holde hende i godt humør. Af denne grund og da jeg ikke længere behøver at sidde klinet til en kontorpult – skønt jeg i sin tid har været fattig nok, kan jeg forsikre Dem, ellers havde jeg giftet mig langt tidligere – traver vi nu omkring i verden. Det er grunden til, at De fandt os stirrende på Nilen og pyramiderne og sfinkserne og ørkenen og alt det andet, og af samme grund vil Tattycoram med tiden blive en større rejsende end kaptajn Cook."

"Jeg takker Dem hjerteligt," sagde den anden, "for Deres fortrolighed."

"Jeg beder," svarede Meagles, "det er mig en fornøjelse. Men nu, mr. Clennam, tør jeg måske spørge Dem, om De endnu ikke har taget nogen beslutning om, hvor De vil rejse hen herfra?"

"Nej, det har jeg rigtig nok ikke. Der er intet, der binder mig til noget sted, så jeg er tilbøjelig til at lade mig drive af strømmen."

"Det undrer mig – hvis jeg tør være så fri at sige det – at De ikke rejser til London," sagde Meagles i en fortrolig rådgivers tone.

"Måske gør jeg det."

"Ja vel, men jeg mener af egen fri vilje."

"Jeg har ingen vilje. Det vil sige," her rødmede han lidt, "i nærværende tilfælde spiller min vilje så godt som ingen rolle. Opdraget med vold og magt; knækket, men ikke bøjet; tungt lænket til et formål, hvorom jeg aldrig blev taget med på råd, og som aldrig var mit; sendt af sted til den anden ende af verden,

før jeg var blevet myndig, og levende i landflygtighed der, indtil min fader døde der for et år siden; selv arbejdende i en trædemølle, som jeg altid har hadet; hvad kan der så ventes af mig nu, da jeg er en midaldrende mand? Vilje, forsæt, håb? Alle disse lys er slukkede, før jeg kunne stave ordene."

"Så tænd dem igen!" sagde Meagles.

"Ja, det er let sagt; jeg er en søn af en hård fader og moder. Jeg er eneste barn af forældre, som vejede, målte og vurderede enhver ting; for hvem alt, hvad der ikke kunne vejes, måles og vurderes, ikke var til. Det var strikse folk, som det hedder, og bekendere af en mørk religion, og derfor blev selve deres religion et skummelt offer af tilbøjeligheder og interesser, de selv aldrig havde kendt, men som de lagde på alteret, som om de dermed kunne købe sig til sikkerhed for deres jordiske gods. Strenge ansigter, ubønhørlig tugt, bod i denne verden og rædsel i den næste – ingen skønhed eller solskin noget steds og overalt tomhed i mit kuede hjerte – sådan var min barndom, hvis det ikke er at vanhellige dette ord at bruge det om en sådan begyndelse af livet."

"Nej virkelig!" sagde Meagles, der blev ganske uhyggelig til mode over det billede, der blev oprullet for ham. "Det var en drøj begyndelse. Men nu må De som en praktisk mand lægge Dem efter og drage fordel af alt, hvad der ligger på den anden side af den."

"Hvis de mennesker, man plejer at kalde praktiske, var praktiske på Deres måde –"

"Men det er de jo!" sagde Meagles.

"Er de virkelig?"

"Ja, det antager jeg da," svarede Meagles og tænkte sig om. "Ikke sandt? Man kan kun være praktisk på en måde, og min kone og jeg er ikke andet."

"I så tilfælde er min ukendte bane lettere og mere forhåbningsfuld, end jeg havde ventet," sagde Clennam, idet han med sit alvorlige smil rystede på hovedet, "men nok om mig. Der kommer båden!"

Båden var fuld af de trekantede hatte, mod hvilke Meagles nærede en national fordom; bærerne af de trekantede hatte gik i land og op ad trappen, og de indespærrede rejsende samlede sig. De trekantede hatte fik nu meget travlt med at tage en mængde papirer frem, råbte navne op, skrive under, forsegle, stemple og strø sand på med klattede, grynede og ulæselige resultater. Da endelig alt var bragt i stand i overensstemmelse med reglementet, havde de rejsende lov til at gå, hvorhen de lystede.

I glæden over atter at være sat i frihed brød de sig kun lidt om al den stirren og gløden, men fløj i pyntelige både tværs over havnen og samlede sig i et stort hotel, hvorfra solen var lukket ude ved jalousier, og hvor bare flisegulve, høje lofter og rungende gange dæmpede den stærke hede. I et stort værelse blev et stort bord snart rigeligt besat med et prægtigt måltid, og kvarteret i karantænen blev rigtig nok fattigt i sammenligning med de lækre retter, sydfrugterne, de afkølede vine, blomsterne fra Genua, sneen fra bjergtoppene og alle regnbuens farver, som strålede tilbage fra spejlene.

"Men jeg bærer dog ikke længere nag til de kedelige mure," sagde Meagles. "Man begynder altid at tilgive et sted, når man

har forladt det. Jeg er vis på, at en fange begynder at få bedre tanker om sit fængsel, så snart han er sluppet ud."

Selskabet bestod af omtrent tredive personer, og alle talte de, men naturligvis i grupper. Fader og moder Meagles med deres datter var de sidste tre i rækken på den ene side af bordet. Lige over for dem sad Clennam, sammen med en fransk herre med ravnsort hår og skæg og af et mørkt og frygteligt, for ikke at sige gentilt, diabolisk udseende, men som havde vist sig at være det skikkeligste menneske under solen, og en ung, smuk englænderinde, der rejste, ganske alene, havde et stolt, opvakt ansigt og enten selv havde trukket sig tilbage fra eller blev skyet af de øvrige – hvilket kunne ingen, undtagen måske hun selv, med bestemthed have afgjort. Resten af selskabet bestod af de sædvanlige bestanddele, folk, som rejste i forretninger, og folk, som rejste for deres fornøjelse; permitterede embedsmænd fra Ostindien, købmænd, som handlede på Grækenland og Tyrkiet; en gejstlig engelsk ægtemand i en from spændetrøje på en bryllupstur med sin unge kone; en majestætisk engelsk papa og mama af patricierklassen med tre næsten voksne døtre, der førte dagbog, hvori de gennemheglede deres medmennesker, og en gammel, døv, i rejsefaget velbevandret engelsk moder med en ubetinget voksen datter, der drog universet rundt og tegnede i håb om til sidst at tegne sig ind i ægtestanden.

Den tilbageholdne englænderinde tog ordet i anledning af Meagles' sidste udtalelse.

"Mener De, at en fange tilgiver sit fængsel?" spurgte hun langsomt og med eftertryk.

"Det var min tanke. Miss Wade, men jeg giver mig ikke ud for bestemt at vide, hvorledes en fange føler. Jeg har aldrig været i

den stilling."

"Tvivler mademoiselle om," sagde den franske herre i sit modersmål, "at det er så let at tilgive?"

"Ja."

Pet måtte oversætte dette ordskifte for faderen, i hvis lod det aldrig var faldet at erhverve sig det mindste kendskab til sproget i noget land, hvor han rejste.

"Bevares," sagde han, "det er jo slemt, er det ikke?"

"At jeg ikke er lettroende?"

"Ikke netop det. Lad os hellere sige: at De ikke kan tro, at det er let at tilgive."

"Min erfaring," svarede hun roligt, "har i adskillige år rettet min tro i mange henseender. Det er kun et naturligt fremskridt, har jeg hørt."

"Å ja! Men det er dog vel ikke naturligt at bære nag?" spurgte Meagles i en oprømt tone.

"Havde jeg været indespærret et eller andet sted for at vansmægte og lide, ville jeg altid hade det sted og ønske at kunne brænde det eller jævne det med jorden. Det er alt, hvad jeg ved."

"Stærke ord, ikke sandt," sagde Meagles til franskmanden; det hørte nemlig med til hans vaner at tiltale individer af alle nationer på uforfalsket engelsk i den faste overbevisning, at det var nødt til at forstå det. "De vil vist være enig med mig i, at vor skønne rejsefælle udtrykker sig temmelig krast?"

Da franskmanden høfligt spurgte: "*Plait-il?*" svarede Meagles meget tilfreds: "De har ret. Netop min mening."

Da stemningen omkring bordet omsider begyndte at blive lidt mat, holdt Meagles en tale til selskabet. Den var både kort

og fornuftig nok af en tale at være, og meget hjertelig. Den gik kun ud på, at da de var blevet bragt sammen af tilfældet og havde levet i god forståelse med hinanden og nu var i færd med at spredes til alle verdenshjørner og rimeligvis ikke ville mødes mere igen, hvad kunne de da gøre bedre end sige farvel og i et glas kølig champagne bordet rundt ønske hinanden lykke på rejsen? Det skete, og under en almindelige udveksling af håndtryk opløste selskabet sig.

I al denne tid havde den ensomme unge dame ikke sagt mere. Hun rejste sig tillige med de andre og trak sig tilbage til en afsides krog, hvor hun satte sig på en sofa ved et vindue og syntes at betragte genskinnet af vandet, der bævrede på jalousiets tremmer ligesom flydende sølv. Hun sad med ryggen til hele værelset, som om det var hendes egen stolthed, der bragte hende til at foretrække ensomheden. Og dog ville det have været vanskeligt med bestemthed at sige, om hun skyede de øvrige, eller hun blev skyet af dem.

Den skygge, hvori hun sad, og som faldt ligesom et dunkelt slør over hendes pande, stemmede overmåde godt med hendes skønhed. Man kunne næppe lægge mærke til dette stille og hånlige ansigt, der blev fremhævet af de buede, sorte øjenbryn og det bølgende sorte hår, uden at spørge sig selv, hvilket udtryk det ville antage, hvis der foregik en forandring med det. At det kunne formildes eller blødgøres, syntes at være så godt som umuligt. At det kunne antage et præg af harme eller den yderste trods, og at det måtte forandre sig i denne retning, hvis det overhovedet forandrede sig, var det indtryk, det måtte gøre på de fleste iagttagere. Det var ikke studeret eller lagt i ceremonielle folder. Skønt det ikke var noget åbent ansigt, så

var der dog heller ikke noget påtaget i det. Jeg er mig selv nok og stoler på mig selv; din mening kommer ikke mig ved; jeg føler ingen interesse for dig, bryder mig ikke om dig og ser og hører dig med ligegyldighed – sagde det tydeligt. Det sagde de med de stolte øjne, de opspilede næsebor, den smukke, men sammenpressede og endog grusomme mund. Om endog to af disse udtrykkets organer havde været skjulte, ville det tredje dog stadig have sagt det. Selv om de alle havde været tilhyllede, ville hovedet holdning alene have røbet en utæmmelig natur.

Pets forældre og Clennam, som nu var de eneste, der var til stede, havde stået og talt om hende, og Pet var gået hen til hende og havde stillet sig op ved siden af hende.

"Venter De" – hun slog øjnene op, og Pet stammede – "venter De at træffe nogen her, miss Wade?"

"Jeg? Nej."

"Fader sender bud på posthuset. Må han have den fornøjelse at lade buddet spørge, om der er breve til Dem?"

"Han skal have tak; men jeg ved, at der ikke kan være nogen."

"Vi er bange for," sagde Pet, idet hun undselig og halvt ømt satte sig ved siden af hende, "at De vil føle Dem så forladt, når vi alle er borte."

"Virkelig?"

"Ikke," sagde Pet undskyldende og forvirret af hendes øjne, "naturligvis ikke, fordi vi er til selskab for Dem, eller fordi vi har kunnet være det eller har troet, at De ønskede det."

"Det har ikke været min hensigt at vise, at jeg ønskede det."

"Nej, naturligvis. Men – kort sagt," sagde Pet og rørte frygtsomt hendes hånd, der lå ligegyldig imellem dem på

sofaen, "vil De ikke tillade, at fader viser Dem en lille opmærksomhed eller tjeneste? Det vil være ham meget kært."

"Meget kært," sagde Meagles, der nu nærmede sig med sin kone og Clennam, "det vil være mig en sand fornøjelse at udrette, hvad det skal være, alene med undtagelse af at tale fransk."

"Jeg er Dem meget forbunden," svarede hun, "men jeg har ordnet alt, og jeg foretrækker at gå min egen vej på min egen måde."

"Gør De?" sagde Meagles ved sig selv, idet han så på hende med et forundret blik. "Nå! Det var der da også karakter i."

"Jeg er ikke synderlig vant til unge damers selskab og frygter for, at jeg ikke ville påskønne det således, som andre. Lykkelig rejse. Far vel!"

Hun ville ikke have rakt sin hånd frem, hvis Meagles ikke havde rakt sin frem lige foran hende, så at hun ikke kunne komme forbi den. Hun lagde sin i hans, og den lå der ganske sådan, som den havde ligget på sofaen.

"Far vel!" sagde Meagles, "dette er det sidste farvel på listen, for moder og jeg har nylig sagt farvel til Clennam her, og han venter kun på at sige farvel til Pet. Far vel! Vi mødes måske aldrig mere."

"På vor vandring gennem livet vil vi møde de mennesker, der kommer fra mange fremmede steder og ad mange fremmede veje for at møde *os*," lød det rolige svar, "og det, som vi er bestemt til at gøre imod dem, og de til at gøre imod os, det vil alt sammen ske."

Der lå noget i den tone, hvori disse ord blev udtalt, som skurrede i Pets øren. Den antydede, at det, der ville ske,

nødvendigvis måtte være ondt, og bragte hende til at hviske: "Å, fader!" og på sin forkælede måde at gyse barnagtigt tilbage og flytte sig lidt nærmere, hen til ham. Dette undgik ikke damens opmærksomhed.

"Deres smukke datter," sagde hun, "studser ved tanken om sligt. Og dog kan De være overbevist om, at der allerede er mænd og kvinder undervejs, som har ærinde til Dem og vil udrette det – så sandt, som jeg står her. De drager måske hundrede, tusinde mile over havet; de er måske ganske nær herved; det er for den sags skyld meget muligt, at de trods alt, hvad De måtte gøre for at hindre det, kan komme fra det laveste udskud i selve denne by."

Hun gik ud af værelset med et isnende farvel og med at mat udtryk i det skønne ansigt, som gav det et udtæret præg, skønt hun endnu var i sine bedste år.

Nu var der mange trapper og gange, som hun måtte tilbagelægge for fra denne del af det rummelige hus at komme til det værelse, hun havde sikret sig til sin egen afbenyttelse. Mens hun gik hen ad den gang, hvor hendes værelse lå, hørte hun en forbitret mumlen og hulken. En dør stod åben, og inden for den så hun den person, som tjente hos den unge dame, pigen med det underlige navn. Hun stod stille for at se på hende. En trodsig, lidenskabelig pige! Hendes yppige, sorte hår hang helt ned omkring hendes blussende røde ansigt, og mens hun hulkede og rasede, sled hun med uskånsom hånd i sine læber.

"De egenkærlige dyr!" sagde pigen under hulken og stønnen. "De bryder sig ikke om, hvad der bliver af mig! Her lader de mig

sidde sulten, tørstig og træt, og lod mig gerne sulte ihjel, hvis det stod til dem! Dyr! Djævle! Uslinger!"

"Hvad er der i vejen, min stakkels pige?"

Hun så pludselig i vejret med røde øjne og ligesom om hun ville til at knibe sig i sin hals, der skamskændedes af nogle store røde pletter.

"Det kommer ikke Dem ved, hvad der er i vejen. Det kommer ingen ved."

"Jo vist gør det. Det bedrøver mig at se dem sådan."

"Nej det gør ikke," sagde pigen, "det glæder Dem. De ved godt, at det glæder Dem. Jeg har kun to gange før været sådan, det var derovre i karantænen, og begge gange fandt De mig. Jeg er bange for Dem."

"Bange for mig?"

"Ja. De synes at komme ligesom min egen forbitrelse, min egen ondskab, min egen – hvad er det så – jeg ved ikke, hvad det er. Men jeg bliver mishandlet, jeg bliver mishandlet!"

I overraskelsens første øjeblik havde hun dæmpet sin heftighed, men nu begyndte hun igen at sukke og græde og flænge i sig selv.

Den fremmede stod og så på hende med et sælsomt, opmærksomt smil. Det var vidunderligt at se kampens raseri hos pigen, og hvordan hun legemligt stred imod, som om hun sønderreves af oldtidens dæmoner.

"Jeg er to-tre år yngre end hun, og dog er det mig, som skal varte hende op, som om jeg var gammel, og det er hende, som de altid dægger og kæler for og kalder barn. Jeg afskyr det navn. Jeg hader hende. De gør hende til en idiot, De fordærver hende.

Hun tænker kun på sig selv; hun tænker ikke mere på mig, end om jeg var af stok og sten!"

Sådan tog pigen på veje.

"De må have tålmodighed."

"Jeg *vil* ikke have tålmodighed."

"Om de også er meget omhyggelige for sig selv og kun tænker meget lidt på Dem, må De ikke bryde Dem om det."

"Jeg *vil* bryde mig om det!"

"Tys! Vær nu fornuftig. De glemmer Deres afhængige stilling."

"Det bryder jeg mig ikke om. Jeg løber min vej. Jeg gør en ulykke. Jeg vil ikke tåle det; jeg kan ikke tåle det; jeg dør, hvis jeg prøver på at tåle det!"

Damen stod med hånden på brystet og betragtede pigen, ligesom en person, der selv lider af en legemlig svaghed, kan stå og se nysgerrigt på dissektionen og lytte til forklaringen i et eller andet lignende tilfælde.

Pigen rasede og kæmpede med sin ungdoms og livsfyldes hele kraft, indtil hendes lidenskabelige udbrud lidt efter lidt tabte sig i en uafbrudt mumlen, som om hun våndede sig af smerte. Først sank hun ned på en stol, dernæst på sine knæ og til sidst ned på gulvet ved siden af sengen, idet hun trak tæppet med sig, halvt for at skjule sit skamfulde hoved og fugtige hår i det, halvt, som det syntes, for at omfavne det, for dog at have noget at trykke til sit angrende bryst.

"Gå bort fra mig! Gå bort fra mig! Når det sind kommer over mig, er jeg vanvittig. Jeg ved, at jeg kan holde det borte, når jeg kun rigtig gør mig umage, og undertiden gør jeg mig også umage nok; men til andre tider gør jeg det ikke og vil ikke gøre

det. Hvad har jeg sagt? Da jeg sagde det, vidste jeg, at det var lutter usandhed. De tror, at der bliver sørget godt for mig, og at jeg får alt, hvad jeg ønsker. De er kun alt for gode imod mig. Jeg holder usigelig meget af dem. Ingen kunne være mere kærlig mod mig, end de altid er; men jeg er et utaknemmeligt kryb. Gå, gå bort fra mig. Jeg er bange for Dem. Jeg bliver bange for mig selv, når jeg mærker, at mit onde sind er ved at komme over mig, og jeg er lige så bange for Dem. Gå bort fra mig og lad mig bede og græde, til jeg bliver bedre!"

Dagen gik, og atter stirrede den hvide stirren sig træt, og den hede nat hvilede over Marseille, og gennem den drog karavanen fra om formiddagen, som nu havde spredt sig, ad forskellige veje hver til sit. Og således drager vi alle som rastløse vandringsmænd på livets pilgrimsgang ved dag og ved nat, under solen og under stjernerne, stigende op ad støvede bakker og slæbende os hen ad trættende sletter, rejsende til lands og rejsende til søs, kommende og gående så sælsomt for at mødes og indvirke på hinanden.

Note 1: **Custos:** Latin for vagt, "en der overvåger". *Red.anm.*

3. Hjemmet

Det var en søndag aften i London, skummel, beklumret og trykkende. Øredøvende kirkeklokker i alle mulige, disharmoniske toner i mol og i dur, sprukne og klare, langsomme og hurtige, fik de grundmurede huse til at genlyde på en afskyelig måde. Tungsindige gader i en bodsklædning af sodfarvede menneskers sjæle, som var fordømt til at se ned i dem med mørk modfaldenhed. I enhver gade, næsten i ethvert stræde og enhver gyde larmede, kimede og klemtede en eller anden bedrøvelig klokke, som om pesten var i staden, og ligkarrerne kørte rundt. For alt, hvad der måske kunne skaffe en overanstrengt befolkning adspredelse, var der lukket og stænget. Ingen malerier, ingen fremmede dyr, ingen sjældne planter og blomster, ingen naturlige eller kunstige vidundere fra den gamle verden – alt var lagt under tabu med en så oplyst strenghed, at de stygge afgudsbilleder fra Sydhavet i British Museum kunne have troet sig hjemme igen. Intet andet at se, end gader, gader og atter gader. Intet andet at indånde end gader og atter gader. Intet, som kunne give det grublende sind en anden retning eller løfte det. Intet andet for den udslidte arbejder at gøre end at sammenligne den syvende dags ensformighed med de seks foregåendes ensformighed, tænke på, hvilket møjsommeligt liv han førte, og bruge det, så godt eller så slet han kunne, alt efter omstændighederne.

I et sådant lykkeligt øjeblik, der er så tjenligt for religionens og sædelighedens tarv, sad Arthur Clennam, der for nylig var kommet fra Marseille over Dover, ved et vindue i et hotel på Ludgate Hill. Ti tusinde huse omgav ham og skulede mørkt ned

til de gader, de dannede, som om de alle som et beboedes af de ti unge mænd i kalenderens historie i tusind og en nat, der hver aften sværtede deres ansigter og begræd deres elendighed. Halvhundredetusinde huler omgav ham, og i disse boede mennesker så usundt, at rent vand, som lørdag aften blev sat ind i deres tæt bepakkede boliger, var fordærvet søndag morgen, uagtet Hans Højvelbårenhed, deres repræsentant i Parlamentet, var forbavset over, at de ikke sov i selskab med deres suppekød. Hele mile af indesluttede brønde og gruber af huse, hvor beboerne gispede efter luft, strakte sig langt bort efter alle kompassets streger. Gennem byens hjerte flød en dræbende kloak i stedet for en herlig, frisk flod. Hvilken jordisk fornødenhed kunne vel den million af menneskelige væsener, hvis daglige virksomhed seks dage om ugen foregik mellem disse arkadiske omgivelser, fra hvis fortryllende ensformighed de ikke kunne slippe bort imellem vuggen og graven – hvilken jordisk fornødenhed kunne de vel have på deres syvende dag? De trængte åbenbart ikke til andet end en skrap politibetjent.

Arthur Clennam sad ved vinduet i caféen, talte slagene af en af de nærmeste klokker, af hvilke han mod sin vilje sammensatte tankesprog og omkvæd på viser, og spurgte sig selv, hvor mange syge denne klokke vel tog livet af i løbet af et år. Jo mere timen nærmede sig, des mere irriterende blev dens tempoforandringer. Et kvarter før hel tog den på veje, som om det gjaldt liv og død, og manede folk med sin påtrængende kalden: Kom i kirke! Kom i kirke! Ti minutter før hel indså den, at menigheden kun ville blive tynd, og hamrede langsomt og forknyt sit: De vil ikke komme! De vil ikke komme! Ved de sidste fem minutter opgav den ethvert håb og rystede hvert

eneste hus i nabolaget i trehundrede sekunder med en sørgelig svingning hvert sekund, ligesom et fortvivlelsens suk.

"Gud ske lov i" sagde Clennam, da timeslaget lød og klokken tav. Men dens klang havde kaldt en lang række triste søndage til live igen, og optoget ville ikke standse med klokken, men fortsatte sin gang.

"Gud tilgive mig," sagde han, "og dem, som opdrog mig. Hvor jeg hader denne dag!"

Der var nu den sørgelige søndag fra hans barndom, når han sad med foldede hænder, skræmmet fra sans og samling af et rædsomt opbyggelsesskrift, der begyndte med på titelbladet at spørge den lille dreng, hvorfor han gik undergangen i møde? – en nysgerrighed, som han i sin blusekjole ikke var i stand til at tilfredsstille, og der, som en yderligere tillokkelse for hans barnesjæl, i hver anden linje indeholdt en parentes med en henvisning, såsom "Andet brev til de thessalonikere, 3. kap. 6. og 7. v.", som tog vejret fra ham. Så var der den søvnige søndag fra hans drengeår, da han, ligesom en rømt krigsmand, tre gange om dagen og moralsk lænket til en anden dreng blev ført til kirke under dækning af en deling lærere og med glæde ville have givet to portioner ufordøjelig prædiken for en tilgift af et par lod dårligt lammekød til hans knappe middagsmad. Dernæst var der den uendelige søndag fra hans mindreårighed, da hans moder, barsk af åsyn og hård af hjerte, kunne sidde hele dagen bag en bibel, indbundet, ligesom hendes egen fortolkning af den, i det hårdeste, goldeste, stiveste bind, uden andre prydelser på ryggen end en lille stribe, der lignede sporet af en lænke, og med nogle forbitrede røde stænk på snittet, som om den – Bibelen! – var en forskansning mod mildhed i sindet,

naturlig kærlighed og venlig omgang. Endvidere var der den forhadte søndag fra en lidt senere tid, da han sad og skulede og mulede hele den lange kedsommelige dag igennem, med en mørk følelse af forurettelse i sit hjerte og uden mere sand kendskab til det ny testamentes livsalige lære, end om han var blevet opfostret blandt afgudsdyrkere. En hel legion af søndage, alle rige på lidet opbyggelig bitterhed og græmmelse, drog langsomt forbi ham.

"Undskyld, sir," sagde en vims opvarter, idet han tørrede bordet af, "vil De have et soveværelse?"

"Ja, jeg har netop i dette øjeblik bestemt mig til det."

"Jomfru!" råbte opvarteren, "herren i nummer syv vil have et soveværelse!"

"Holdt!" sagde Clennam og fattede sig, "jeg tænkte ikke over, hvad jeg sagde. Jeg svarede hen i tågen. Jeg agter ikke at blive her i nat. Jeg tager hjem."

"Ja så, sir. Jomfru! Herren i nummer syv bliver her ikke i nat. Tager hjem!"

Da dagen var til ende, sad han endnu på det samme sted og så på de kedelige huse lige overfor, idet han tænkte på, hvordan deres tidligere beboeres frigjorte ånder måtte ynke sig selv på grund af deres tidligere fængsler, hvis de endnu var modtagelige for sådanne indtryk. Undertiden viste der sig et ansigt bag en smudsig vinduesrude og tabte sig igen i mørket, som om det havde set nok af livet og var flygtet bort derfra. Straks efter begyndte regnen at falde i skrå linjer imellem ham og disse huse, og folk begyndte at samle sig i porten lige overfor og at se mismodigt på himlen, jo tættere og stærkere det regnede. Våde paraplyer begyndte at komme frem, og skørter,

som slæbte i mudderet. Hvem kunne vel sige, hvor mudderet havde gjort af sig selv, eller hvor det kom fra? Men det syntes at samle sig et øjeblik, ligesom tilfældet er med en folkestimmel, og i fem minutter at have tilstænket alle Adams sønner og døtre. Lygtetænderen gjorde nu sin runde, og idet gasblussene sprang frem ved hans berøring, skulle man have troet, at de blev forbavsede over, at det blev dem tilladt at sprede klarhed over en så uhyggelig skueplads.

Arthur Clennam tog sin hat, knappede sin frakke og gik ud. Ude på landet ville regnen have udviklet tusinde friske dufte, og hver dråbe ville have bidraget til at give naturen forøget skønhed og grøde. I byen udviklede den kun rådne modbydelige dunster og afgav et væmmeligt, lunkent, smudsigt bidrag til rendestenene.

Han gik forbi St. Paulskirken og i en stor bue næsten helt ned til vandet gennem en af de krumme og stejle gader, som ligger imellem floden og Cheapside, og dengang lå de endnu krummere og tættere på hinanden. Forbi – snart et gammelt, forfaldent lavshus, snart de oplyste vinduer i en kirke uden menighed, som syntes at vente på, at en foretagsom oldgransker skulle grave den ud og opdage dens historie. Forbi tavse pakhuse og lossepladser og hist og her et snævert stræde, som førte ned til floden, hvor en ussel lille plakat med dens "*Fundet druknet*" græd på den våde mur. Omsider kom han til det hus, han søgte. Et gammelt, grundmuret hus, der var så smudsigt, at det næsten var sort, og som lå ene for sig selv inden for en port. Foran var der en firkantet gårdsplads, hvor et par buske og en græsplet var lige så forsømte, som jerngitteret, der omgav dem, var rustent. Bagved var der et virvar af tage.

Det var et dobbelt hus med lange, smalle vinduer i svære rammer. For mange år siden havde det fået i sinde at glide ned til den ene side, men var blevet stivet af og støttede sig nu på en halv snes kæmpekrykker. Desuagtet syntes dette vejrslagne, røgsværtede og med ukrudt bevoksede gymnasium for nabolagets katte i den sidste tid ikke at stå så synderlig sikkert.

"Alt er uforandret," sagde den rejsende, idet han blev stående for at se sig om, "mørkt og kummerligt som altid! Fra min moders vindue skinner et lys, som synes aldrig at være blevet slukket lige siden den tid, da jeg kom hjem fra skolen to gange om året og slæbte min kuffert hen ad denne stenbro. Ak ja, ak ja!"

Han gik hen til døren, oven over hvilken der var en fremspringende gesims af udskåret arbejde – barnehoveder, der så ud til at have vand i hjernen, og guirlander, der lignede håndklæder, tegnede efter et i sin tid meget yndet monumentalt mønster. Han bankede på, og snart hørtes slæbende fodtrin på flisegulvet i forstuen, og døren blev åbnet af en gammel mand, krumbøjet og indtørret, men med skarpe øjne. Han havde et lys i hånden og holdt det et øjeblik i vejret for at komme sine skarpe øjne til hjælp.

"Aha, mr. Arthur," sagde han uden mindste bevægelse, "endelig kommer De da engang. Træd indenfor."

Mr. Arthur trådte ind og lukkede døren.

"De er blevet fyldig og kraftig," sagde den gamle mand, idet han vendte sig om og så på ham, "men efter min mening kan De dog ikke måle Dem med Deres fader og heller ikke med Deres moder."

"Hvordan har min moder det?"

"Som sædvanlig i den senere tid. Hun holder sig inde i sit værelse, når hun ikke er nødt til at blive liggende i sengen, og har ikke forladt det femten gange i lige så mange år."

De var kommet ind i en lille, bar spisestue. Den gamle mand havde sat lysestagen på bordet og idet han støttede sin højre albue på sin venstre hånd glattede han sine læderagtige kæber, mens han så på gæsten. Denne strakte hånden ud. Den gamle mand tog den temmelig koldt og syntes at foretrække sine kæber, som han igen gav sig i lag med, så snart han kunne.

"Jeg tvivler om, at Deres moder vil synes godt om, at De er kommet hjem på sabbatten, Arthur," sagde han og rystede betænksomt på hovedet.

"De vil dog vel ikke have, at jeg skal gå igen?"

"Å jeg? Jeg? Jeg er ikke herre her. Det kommer ikke an på, hvad jeg vil. I mange år var jeg mellemmand mellem Deres fader og Deres moder. Jeg agter ikke at være mellemmand mellem Deres moder og Dem."

"Vil De sige hende, at jeg er kommet?"

"Ja, Arthur, ja. Naturligvis! Jeg skal sige hende, at De er kommet. Behag at vente her så længe. De vil ikke finde værelset forandret."

I et hjørneskab tog han et lys, tændte det, satte det på bordet og gik for at udrette sit ærinde. Han var en lille, skaldet, gammel mand med en højskuldret kjole og vest, drapfarvede benklæder og lange, drapfarvede gamacher. Efter hans klædedragt at dømme kunne han være enten kontorist eller tjener og havde virkelig også en lang tid været begge dele. Den eneste prydelse, han bar, var et ur, som ved hjælp af et gammelt, sort bånd var sænket ned på bunden af dets private lomme, og

hvortil en forslidt messingurnøgle var fæstet for at angive, hvor det lå fortøjet. Hans hoved sad skævt, og han gik på siden ligesom en krabbe, som om hans fundamenter havde givet efter omtrent på samme tid som husets, så at han burde være blevet stivet af på en lignende måde.

"Hvor jeg dog er svag," sagde Arthur Clennam, da han var gået, "at jeg kan fælde tårer over en sådan modtagelse! Jeg, som aldrig har kendt til andet, som aldrig har ventet andet!"

Han ikke alene *kunne* fælde tårer, men gjorde det virkelig også. Det var en øjeblikkelig svaghed af en natur, der var blevet skuffet, lige fra den havde lært at skønne, men endnu ikke helt havde opgivet alle sine forhåbninger og længsler. Han betvang dem, tog lyset og undersøgte værelset. Det gamle bohave stod på sin gamle plads; Ægyptens plager, der var blevet utydeligere af Londons flue- og røgplager, hang i glas og ramme på væggen. Der var det gamle flaskefoder med ingenting i og foret med bly, ligesom et slags ligkiste med forskellige afdelinger; der var det gamle, mørke skab, ligeledes med ingenting i, og hvis eneste indhold han mangen gang havde været i straffens dage, da han havde betragtet det som den virkelige indgang til den afgrund, som han ifølge opbyggelsesskriftet havde været godt på vej til. På skænkebordet stod det gamle ur med de hårde træk, som han havde set true med ondskabsfuld glæde ad ham, når han havde været i baghånden med sine lektier, og som, når det en gang om ugen blev trukket op med en jernnøgle, havde lydt, som om det brummede skadefro ved tanken om alle de ulykker, det skulle bringe over ham.

Men nu kom den gamle mand tilbage og sagde:

"Arthur, jeg skal gå foran og lyse for Dem."

Arthur fulgte ham op ad trappen, hvor panelet var delt i firkanter, som så ud som lige så mange ligtavler, og ind i et mørkt sovekammer, hvor gulvet efterhånden var sunket sådan, at kaminen stod i en dal. I denne fordybning sad hans moder i enkedragt på en sort sofa, der lignede en ligbåre. Hendes ryg var understøttet af en stor, firkantet, sort pude, omtrent af samme skikkelse som blokken ved en statsforræders henrettelse i de gode gamle dage.

Hun og hans fader havde altid levet i uenighed, så langt han kunne huske tilbage. At sidde målløs under en isnende tavshed og med rædsel se fra det ene bortvendte ansigt hen på det andet, havde været hans barndoms fredeligste syssel. Hun gav ham et glasagtigt kys og fire stive fingre i en uldvante. Efter denne omfavnelse satte han sig lige over for hende ved hendes lille bord. Der var lagt i kaminen, ligesom der havde været det nat og dag i de sidste femten år. Der stod en kedel på pladen, sådan som den havde stået der nat og dag i de sidste femten år. Der lå en lille dynge fugtet aske oven på ilden og en anden lille dynge fejet sammen under risten, sådan som det havde ligget der nat og dag i de sidste femten år. I det aldrig udluftede værelse var der en lugt af sort farve, som ilden havde trukket ud af floret og det uldne tøj i enkedragten i de sidste femten måneder og af den ligbårelignende sofa i de sidste femten år.

"Det er en forandring, moder, fra Deres tidligere virksomme liv."

"For mig er hele verden nu indesluttet i dette trange rum, Arthur," svarede hun og så sig om. "Det er godt, at jeg aldrig har sat min hu til dens forfængelige tant."

Hendes nærværelse og strenge, stærke stemme havde endnu en sådan magt over hendes søn, at han følte sin barndoms isnende frygt og tilbageholdenhed komme igen.

"Forlader De aldrig Deres værelse, moder?"

"Gigten og hvad dermed følger – afkræftelse eller nervøs svækkelse – navnet gør jo mindre til sagen – har berøvet mig brugen af mine lemmer. Jeg forlader aldrig mit værelse. Jeg har ikke været udenfor denne dør i – sig ham, hvor længe," sagde hun, idet hun talte over sin skulder.

"Til jul bliver det tolv år," svarede en sprukken stemme i mørket bag ved hende.

"Er det Affery?" spurgte Arthur og så hen mod den.

Den sprukne stemme svarede, at det var Affery, og en gammel kone trådte ud i den tvivlsomme belysning, kyssede en gang på sin hånd og trak sig derpå tilbage i mørket.

"Jeg kan," sagde mrs. Clennam, idet hun med sin i uldvanten indhyllede hånd gjorde en svag bevægelse hen mod en rullestol, som stod foran en tillukket skrivepult med et højt skab på, "jeg kan passe mine forretninger og er taknemmelig for dette gode. Det er et stort gode. Dog ikke mere om forretninger på denne dag. Det er dårligt vejr, ikke sandt?"

"Jo, moder."

"Sner det?"

"Sner, moder? Vi er jo først i september."

"Alle årstider er ens for mig," svarede hun med et slags uhyggeligt velbehag. "Jeg kender hverken til sommer eller vinter, indelukket som jeg er her. Det har behaget Herren at hæve mig over alt sligt."

Med hendes kolde, grå øjne, hendes grå hår og hendes ubevægelige ansigt, der var lige så stift som folderne i hendes stenhårde hovedtøj, syntes hendes utilgængelighed for årstiderne kun at være en naturlig følge af hendes utilgængelighed for enhver vekslende følelse. På hendes lille bord lå to-tre bøger, hendes lommetørklæde, et par stålbriller, hun nylig havde taget af, og et gammeldags guldur i en dobbelt kasse. På den sidste genstand var både hendes søns og hendes egne øjne nu fæstet.

"Jeg ser, at De rigtig har modtaget den pakke, jeg sendte Dem efter min faders død."

"Ja, som du ser."

"Jeg har aldrig set min fader så bekymret for noget, som for at hans ur ikke straks skulle blive sendt Dem."

"Jeg gemmer det som et minde om din fader."

"Først i sine sidste øjeblikke tilkendegav han dette ønske, mens han endnu kun kunne lægge sin hånd på det og meget utydeligt sige til mig: "Din moder". Et øjeblik i forvejen havde jeg troet, at han fantaserede, hvilket han havde gjort i flere timer – jeg tror ikke, at han var sig nogen smerte bevidst under sin korte sygdom – men da så jeg ham vende sig i sengen og prøve på at åbne det."

"Fantaserede din fader da ikke, da han prøvede på at åbne det?"

"Nej, den gang var han ved sin fulde samling."

Mrs. Clennam rystede på hovedet, men om det var for at skyde tanken om den afdøde fra sig, eller fordi hun ikke var af samme mening som hendes søn, var ikke klart.

"Efter min faders død åbnede jeg det i den tanke, at der måske kunne ligge en eller anden optegnelse i det. Men jeg behøver ikke at sige Dem, moder, at der ikke var andet end det gamle perlebroderede urfutteral, som De uden tvivl fandt på dets sted imellem kasserne, hvor jeg fandt det og lod det ligge."

Mrs. Clennam nikkede og tilføjede: "Ikke mere om forretninger på denne dag," og derpå, "Affery, klokken er ni."

Ved disse ord gjorde den gamle kone det lille bord ryddeligt, gik ud af stuen og kom hurtigt tilbage med en bakke, hvorpå der stod en tallerken med små tvebakker og en lille skive smør, kølig, symmetrisk, hvid og buttet. Den gamle mand, der under den hele sammenkomst havde stået ved døren i en og samme stilling og set på moderen, ligesom han før havde set på sønnen, gik ud og kom efter en længere fraværelse tilbage med en bakke med størsteparten af en flaske portvin, som han, efter hans pusten at dømme, havde hentet nede i kælderen, en citron, en sukkerskål og en krydderidåse. Ved hjælp af disse materialier og kedlen fyldte han et bæger med en varm og vellugtende blanding, der blev udmålt og sammensat med lige så stor nøjagtighed, som om den havde været efter en recept. Heri dyppede mrs. Clennam nogle af tvebakkerne og spiste dem, mens den gamle kone smurte smør på nogle andre, som skulle spises alene. Da den syge havde spist alle tvebakkerne og drukket hele blandingen, blev de to bakker taget bort, og bøgerne, uret, lommetørklædet og brillerne igen lagt på bordet. Hun satte derefter brillerne på og læste med streng, heftig og harmfuld røst nogle steder op af en bog, idet hun bad til, at hendes fjender – ved sin tone og holdning gjorde hun dem udtrykkelig til sine egne – måtte omkomme for sværd, fortæres

af ild, rammes af pest og spedalskhed, at deres ben måtte blive malet til støv, og at de måtte udslettes af Jordens overflade. Mens hun læste, syntes år at svinde bort for hendes søn ligesom syner i en drøm, og alle de gamle mørke rædsler ved hans vante forberedelse til et uskyldigt barns søvn at gribe ham.

Hun lukkede bogen og sad en lille stund og skyggede for sit ansigt med hånden. Det samme gjorde den gamle mand, som i øvrigt ikke forandrede sin stilling, og det samme gjorde formodentlig også den gamle kone i sin dunkle krog. Derpå var den syge kone færdig til at gå til sengs.

"God nat, Arthur, Affery vil sørge for dig. Tag lempeligt på mig. Min hånd er øm."

Han berørte hendes hånds uldne hylster – han følte intet herved, for om hans moder også havde været indhyllet i malm, ville der dog ikke have været nogen ny skranke imellem dem – og gik ned med den gamle mand og den gamle kone.

Da de var blevet ene mellem de tunge skygger i spisestuen, spurgte konen ham, om han ikke ville have aftensmad.

"Nej, Affery, jeg skal ingen aftensmad have."

"De kan let få noget, hvis De vil. Inde i spisekammeret står hendes agerhøne til i morgen – den første i år. De behøver kun at sige et ord, så skal jeg stege den."

Nej, det var ikke længe siden han havde spist, og han kunne ikke nyde noget.

"Så få Dem da noget at drikke," sagde Affery, "De skal få noget af hendes portvin, hvis De vil. Jeg skal sige til Jeremiah, at De befalede mig at bringe Dem den."

Nej, heller ikke det ville han have.

"Fordi jeg er så bange for dem, som om det gjaldt mit liv," hviskede den gamle kone til ham, "behøver De da ikke at være det. De har jo arvet halvdelen af formuen. Ikke sandt?"

"Jo."

"Nå, så behøver De ikke at være bange. De er klog, Arthur, er De ikke?"

Han nikkede, da hun syntes at vente et bekræftende svar.

"Så sæt Dem til modværge imod dem. Hun er frygtelig klog, og kun en klog mand tør vove at sige hende imod. Han er klog – å, han er klog! – og han giver hende det glatte lag, når han har lyst, det gør han!"

"Gør Deres mand?"

"Om han gør? Jeg ryster over hele min krop, når jeg hører ham tale hende til. Min mand, Jeremiah Flintwinch, kan få bugt selv med Deres moder. Hvor klog må han ikke være, når han kan det?"

Hans slæbende fodtrin, som nærmede sig, bragte hende til at trække sig tilbage til den anden ende af stuen. Skønt hun var en høj, muskuløs gammel kone med hårde træk, der i sin ungdom gerne kunne have ladet sig hverve til fodgarden uden frygt for opdagelse, sank hun dog sammen for den lille, krabbeagtige, gamle mand med de skarpe øjne.

"Men, Affery," sagde han, "men, kone, hvad tager du dig for? Kan du ikke skaffe master Arthur en bid af et eller andet?"

Master Arthur gentog sin vægring ved at nyde noget.

"Nå," sagde den gamle mand, "så red hans seng. Rør dig."

Hans hals var så fordrejet, at de knyttede ender af hans hvide halstørklæde i almindelighed dinglede under det ene øre. Hans medfødte bidskhed og ilterhed, der altid kæmpede med en

påtvungen underdanighed, som var blevet ham til en anden natur, gav hans træk et svullent og opdunstet udtryk, og i det hele taget havde han et uhyggeligt udseende, som om han engang havde hængt sig og siden altid var gået omkring med løkken om halsen, ganske således som han ville have set ud, da han i yderste øjeblik var blevet skåret ned.

"Det kommer til hårde ord i morgen, Arthur, imellem Dem og Deres moder," sagde Jeremiah. "At De efter Deres faders død opgav forretningen – hvilket hun formoder, uagtet vi har overladt det til Dem at meddele hende det – vil ikke gå helt glat."

"Jeg havde opgivet alt i livet for forretningen, og tiden kom, da jeg kunne opgive den."

"Godt!" udbrød Jeremiah – han mente tydeligvis "slemt". "Men vent kun ikke, at jeg vil være mellemmand mellem Dem og Deres moder, Arthur. Jeg var mellemmand mellem Deres moder og Deres fader og tog stødene af både her og der og blev skubbet og puffet fra den ene til den anden. Men nu er jeg ked af den historie."

"De vil aldrig blive anmodet om at begynde på den igen for min skyld, Jeremiah."

"Godt, det glæder mig at høre, for jeg måtte sige nej, hvis jeg var blevet anmodet om det. Det er nok – som Deres moder siger – mere end nok om sådanne ting på en sabbataften. Affery, kone, har du fundet, hvad du behøver?"

Hun havde taget lagener og tæpper i et skab og skyndte sig at samle dem og svare: "Ja, Jeremiah."

Arthur Clennam hjalp hende med at bære byrden, sagde godnat til den gamle mand og fulgte med hende øverst op i

huset, gennem den mugne luft i et gammelt, beklumret og kun lidt brugt hus helt op til et stort kvistkammer, bart og tarveligt ligesom alle de øvrige værelser, men endnu mere uhyggeligt og frastødende end de andre, fordi det var forvisningsstedet for opslidt bohave. Løsøret bestod af grimme, gamle lænestole med opslidte sæder og grimme, gamle lænestole uden sæder. Et luvslidt tæppe uden mønster, et lemlæstet bord, et forkrøblet klædeskab, et spinkelt sæt ildtøj, der lignede skelettet af et ved døden afgået sæt, et vaskebord, der så ud, som om det i århundreder havde stået i et uvejr af smudsigt sæbeskum, og et sengested med fire nøgne benrade af stolper, der hver endte med et søm, ligesom til en trist bekvemmelighed for logerende, som havde lyst til at spidde sig selv. Arthur åbnede det lange, lave vindue og så ud på den gamle, medtagne og sværtede skov af skorstene og på det gamle, røde skær på himlen, der i sin tid var forekommet ham som en natlig afspejling af den gloende egn, som på alle kanter fremstillede sig for hans barnlige tanker.

Han tog hovedet til sig igen, satte sig ved sengen og så til, mens Affery Flintwinch redte den.

"Du var ikke gift, Affery, da jeg rejste bort."

Hun satte munden i lave, som om hun ville have sagt nej, rystede på hovedet og stoppede en pude ind i et vår.

"Hvordan gik det til?"

"Ih, det var naturligvis Jeremiah," svarede Affery med enden af pudevåret mellem tænderne.

"Det var naturligvis ham, der friede, men hvordan gik det hele til? Jeg havde ikke troet, at nogen af jer havde giftet sig, og mindst havde jeg troet, at I havde giftet jer med hinanden."

"Ja, jeg såmænd lige så lidt," sagde mrs. Flintwinch.

"Det er netop det, jeg mener. Hvornår fik du andre tanker?"

"Jeg fik aldrig andre tanker," sagde konen.

Da hun, mens hun bredte puden på dens plads på dynen, så, at han stadig iagttog hende, som om han ventede på resten af hendes svar, gav hun den et dygtigt dunk midt på og spurgte:

"Hvordan kunne jeg vel undgå det?"

"Hvordan du kunne undgå at blive gift?"

"Naturligvis," sagde mrs. Flintwinch. "det var ikke min skyld. Jeg havde aldrig tænkt på det. Jeg havde andet at bestille end at tænke! Hun holdt mig i ånde, så længe hun kunne røre sig, og den gang kunne hun røre sig."

"Nå?"

"Nå?" gentog mrs. Flintwinch, "det var det, jeg selv sagde. Så! Hvad kan det nytte at betænke sig? Når de to kloge folk er blevet enige derom, hvad er der så for mig at gøre? Intet."

"Var det da min moders plan?"

"Gud velsigne Dem, Arthur, og tilgive mig ønsket!" udbrød Affery, der hele tiden talte i en dæmpet tone, "hvis de ikke begge havde været enige om det, hvordan skulle det så være gået for sig? Jeremiah friede ikke til mig, hvilket da ikke var så sært, eftersom han i så mange år havde tjent i gårde med mig og kommanderet over mig. En dag sagde han til mig: "Affery," sagde han, "jeg vil sige dig noget. Hvad synes du om navnet Flintwinch?"

"Hvad jeg synes om det?" sagde jeg.

"Ja," sagde han, "for du skal snart antage det," sagde han.

"Antage det?" sagde jeg, "Jere-mi-as? Jo, han er klog!"

Mrs. Flintwinch bredte derpå overlagenet på sengen og derefter tæppet på lagenet, som om hun var færdig med sin fortælling.

"Nå?" sagde Arthur igen.

"Nå?" gentog hun, "hvordan kunne jeg undgå det? Han sagde til mig: "Affery, du må gifte dig med mig, og jeg vil sige dig, hvorfor. Hun begynder at blive svagelig og vil komme til at behøve stadig pleje oppe på sit værelse, og vi vil blive nødt til at være meget om hende, og der kan ingen andre end vi selv gå om hende her, når vi er borte fra hende, og det vil også være det mest bekvemme. Hun er af min mening," sagde han, "og vil du derfor tage din hat på mandag morgen klokken otte, så vil vi bringe den sag i orden."

Mrs. Flintwinch puslede ved sengen.

"Nå?"

"Nå?" gentog hun, "det kan der jo være noget i! Jeg satte mig ned og sagde det. Nå! – Derpå sagde Jeremiah til mig: "Da der næste søndag bliver lyst tredje gang for os – for jeg bestilte lysningen for fjorten dage siden – har jeg bestemt mandag til vor bryllupsdag. Hun vil selv tale med dig om det og vil nu finde dig forberedt, Affery."

Samme dag talte hun til mig og sagde: "Nå, Affery, jeg hører, at du og Jeremiah vil gifte jer med hinanden. Det glæder mig og glæder naturligvis også dig. Det er meget godt for dig og meget tjenligt for mig under de nuværende omstændigheder. Han er en fornuftig mand og en gudfrygtig mand."

Hvad skulle jeg vel sige, da det var kommet så vidt? Ja, havde talen været om, at jeg skulle – kvæles i stedet for at giftes," mrs.

Flintwinch søgte længe efter dette udtryk, "havde jeg ikke kunnet sige et ord imod det over for de to kloge folk."

"Det tror jeg gerne."

"Det kan De trygt, Arthur."

"Hvad var det for en pige, som nylig var inde i min moders værelse?"

"En pige?" sagde Affery i en temmelig skarp tone.

"Det var bestemt en pige, som jeg så tæt ved dig – næsten skjult inde i den mørke krog."

"Å hun? *Lille Dorrit? Hun* er ingenting! Hun er kun et indfald af – hende." Det var en ejendommelighed ved Affery Flintwinch, at hun aldrig nævnte mrs. Clennam ved navn, "men der er anderledes piger til. Har De glemt Deres gamle kæreste? For længe siden, naturligvis."

"Jeg led nok ved, at min moder skilte os ad, til at jeg ikke skulle huske hende. Jeg mindes hende meget godt."

"Har De fået Dem en anden?"

"Nej."

"Så har jeg nyt til Dem. Hun står sig godt nu og er enke. De kan få hende, hvis De vil."

"Hvor ved du det fra, Affery?"

"De to kloge folk har talt om det. Men der kommer Jeremiah ude på trappen!" Og borte var hun.

I det væv, som hans tanker vævede så travlt i det gamle værksted, hvor hans ungdomsvæv havde stået, havde mrs. Flintwinch anbragt den sidste tråd, som manglede i mønsteret. Selv til dette hus havde en så flygtig dårskab som en barnlig forelskelse nået, og dens håbløshed havde gjort ham lige så ulykkelig, som om huset havde været en ridderborg i en roman.

For lidt over otte dage siden i Marseille, havde den smukke pige, som det havde gjort ham ondt at tage afsked med, haft en usædvanlig interesse og tiltrækning for ham på grund af en indbildt eller virkelig lighed i hendes ansigt med dette første ansigt, der havde kastet et glimt af fantasiens stråleskær ind i hans mørke liv. Han støttede sig på karmen af vinduet, og idet han atter så ud på den sværtede skov af skorstene, begyndte han at drømme. For denne mands hele udvikling havde bidraget til at gøre ham til drømmer – der havde manglet så meget i hans liv, som måtte sætte tankerne i bevægelse. Der var så meget, som kunne være ledet i et bedre spor og som det kunne have været fornøjeligere at gruble over.

4. Mrs. Flintwinch har en drøm

Når mrs. Flintwinch drømte, drømte hun som oftest med lukkede øjne i modsætning til hendes gamle frues søn. Denne nat, og ikke mange timer efter at hun havde forladt ham, havde hun en påfaldende levende drøm. Den var overhovedet slet ikke som en drøm, så overordentlig virkelig var den. Sammenhængen med den var følgende.

Mr. og mrs. Flintwinchs sovekammer var kun nogle få skridt fra det, hvori mrs. Clennam så længe havde været indespærret. Det lå ikke i det samme stokværk, men i sidehuset, og man kom til det ved at gå ned ad en stejl, af kun nogle få trin bestående trappe, der bøjede af fra hovedtrappen næsten lige over for mrs. Clennams dør. Det var ingen let sag at råbe nogen op derinde, så tykke var væggene, dørene og panelerne, men det var meget let at komme derhen i hvilken som helst natdragt, på hvilken som helst tid af natten og i hvilken som helst temperatur. Ved hovedgærdet af sengen og ikke en fod fra mrs. Flintwinchs øre var der en klokke, hvortil strengen hang rede ved mrs. Clennams hånd. Hver gang denne klokke ringede, fo'r Affery op og stod inde i sygeværelset, før hun endnu var blevet rigtig vågen.

Efter at have bragt sin frue i seng, tændt hendes lampe og sagt hende godnat, gik mrs. Flintwinch til køjs som sædvanlig, alene med undtagelse af, at hendes husbond og herre endnu ikke havde vist sig. Det var hendes husbond og herre selv, der skønt han ikke havde været det emne, som sidst havde sysselsat hendes tanker, nu blev genstand for mrs. Flintwinchs drøm.

Det forekom hende, som om hun vågnede efter at have sovet nogle timer, men endnu ikke fandt Jeremiah i sengen; at hun så på lyset, som hun havde ladet stå og brænde, og ved at måle tiden, ligesom kong Alfred den Store, efter dets medtagne tilstand blev bestyrket i den tro, at hun havde sovet temmelig længe. At hun derpå stod op, svøbte sig ind i et sjal, trak sine sko på og såre forundret gik ud på trappen for at se efter Jeremiah.

Trappen var massiv og solid, og Affery gik lige ned ad den, uden noget af de for drømme ejendommelige sidespring. Hun svævede ikke hen over den, men gik ned ad den, og ledede sig frem ved hjælp af rækværket, da hendes lys var gået ud. I et hjørne af gangen bag ved gadedøren var der en lille forstue, der lignede en brønd og havde et langt, smalt vindue, så at den så ud, som om den var blevet sprættet op. I denne stue, som aldrig blev brugt, brændte et lys.

Mrs. Flintwinch gik over gangen, hvor flisegulvet fik hendes strømpeløse fødder til at fryse, og tittede ind mellem de rustne hængsler på døren, som stod lidt på klem. Hun havde ventet at skulle se Jeremiah enten sove trygt eller ligge i afmagt, men han sad ganske rolig, lysvågen og i bedste velgående i en lænestol. Men hvad – kors! – Herren forbarme sig! – mumlede mrs. Flintwinch og blev svimmel.

Den vågne mr. Flintwinch sad nemlig og så på den sovende mr. Flintwinch. Han sad på den ene side af et lille bord og så vist på sig selv, som med hagen sunket ned på brystet sad og snorkede på den anden side af det. Den vågne Flintwinch vendte hele sit ansigt mod sin kone, den sovende Flintwinch sås kun i profil. Den vågne Flintwinch var den gamle original. Den

sovende Flintwinch var genparten. Ganske sådan som hun kunne have skelnet mellem en legemlig genstand og dens spejlbillede, bemærkede Affery denne forskel, mens det blev ved at løbe rundt i hendes hoved. Havde hun næret nogen tvivl om, hvem der var hendes egen Jeremiah, ville den være blevet løst af hans heftighed. Han så sig om efter et eller andet angrebsvåben, greb lysesaksen og, før han brugte den til tyven i lyset, gjorde han et udfald mod den sovende, som om han ville gennembore ham.

"Hvem er det? Hvad er der på færde?" udbrød den sovende og fo'r op.

Mr. Flintwinch gjorde en bevægelse med lysesaksen, som om han ville tvinge sin staldbroder til at tie ved at jage den ned i halsen på ham, men staldbroderen kom til sig selv og sagde, idet han gned øjnene:

"Jeg glemte, hvor jeg var."

"Du har sovet," snerrede Jeremiah og så på sit ur, "i to timer. Du sagde, at du ville være udhvilet, når du bare fik dig en kort lur."

"Jeg har fået mig en lille lur," sagde genparten.

"Klokken er halv tre om morgenen," brummede Jeremiah, "hvor er din hat? Hvor er din frakke? Hvor er kassen?"

"Alt sammen her," svarede genparten og svøbte med søvnig omhyggelighed et sjal om halsen, "vent et minut. Giv mig nu ærmet – ikke det ærme, men det andet. Ha! Jeg er ikke så ung, som jeg har været."

Flintwinch havde med en voldsom kraftanstrengelse hjulpet ham frakken på.

"Du lovede mig et glas til, når jeg havde hvilet mig."

"Drik det," sagde Jeremiah, "og – kvæl dig, havde jeg nær sagt, – men gå, mener jeg."

Med disse ord tog han den velkendte portvinsflaske frem og fyldte et vinglas.

"Hendes portvin?" sagde genparten og smagte på den, som om han var nede i en vinkælder og havde tiden for sig. "Hendes skål!"

Han tog et nip.

"Din skål!"

Han tog endnu et nip.

"Hans skål!"

Han tog et tredje nip.

"Og alle gode venners skål rundt omkring St. Paulskirken."

Midt under denne gamle, borgerlige skål tømte han vinglasset og satte det fra sig og tog kassen. Det var en jernkasse, omtrent to fod i firkant, som han temmelig let tog under armen. Med mistroiske øjne iagttog Jeremiah, hvordan han bar den, tog i den med sine hænder for at forvisse sig om, at han holdt den rigtig fast, bød ham, hvis han havde sit liv kært, at være forsigtig med, hvad han gjorde, og listede sig derpå ud på tåspidserne for at lukke gadedøren op for ham. Affery, som havde forudset denne sidste bevægelse, var allerede ude på trappen. Alt gik så naturligt til, at hun, mens hun stod der, kunne høre døren gå op, mærke natteluften og se stjernerne udenfor.

Men nu kom den mærkeligste del af hendes drøm. Hun var så bange for sin mand, at hun ikke var i stand til at gå fra trappen ind i sit værelse, hvilket hun let kunne have gjort, før han fik lukket døren i lås, men blev stående der og stirrede. Idet

han gik op ad trappen med lyset i hånden for at gå til sengs, kom han følgelig lige imod hende. Han så helt forbavset ud, men mælede ikke et ord. Han holdt sine øjne fæstet på hende og blev ved med at gå, og hun, der var aldeles under hans indflydelse, blev ved med at trække sig tilbage for ham. Idet hun således gik baglæns og han forlæns, kom de ind i deres værelse. Ikke så snart var de lukket inde der, før Flintwinch greb hende i struben og rystede hende, til hun blev ganske sort i ansigtet.

"Men, Affery, kone – Affery!" sagde Flintwinch, "hvad har du drømt om? Vågn op, vågn op! Hvad er der i vejen?"

"I – i vejen, Jeremiah?" gispede mrs. Flintwinch og rullede med øjnene.

"Men, Affery, kone – Affery! I søvne er du jo stået op af din seng, lille ven! Efter at jeg selv var faldet i søvn nedenunder, kommer jeg herop og finder dig i din natkjole og plaget af et mareridt. Affery, kone," sagde Flintwinch med et venskabeligt grin i sit udtryksfulde åsyn, "hvis du oftere drømmer sådan, er det tegn til, at du trænger til medicin. Og jeg skal give dig sådan en dosis, gamle kone – sådan en dosis!"

Mrs. Flintwinch takkede ham og krøb i seng.

5. Familieanliggender

Da klokkerne i City mandag morgen slog ni, blev mrs. Clennam rullet hen til sin pult med det høje skab af Jeremiah Flintwinch, som havde sit sædvanlige hængt-mands-udtryk. Da hun havde lukket det op og sat sig til rette ved pulten, gik Jeremiah, ret som om han ville hænge sig rigtig til gavns, og hendes søn trådte ind.

"Har De det bedre i dag, moder?"

Hun rystede på hovedet med det samme barske udtryk af velbehag, som hun aftenen i forvejen havde vist, mens hun talte om vejret.

"Jeg får det aldrig bedre. Det er godt for mig, Arthur, at jeg ved det og kan bære det."

Mens hun sad og lod hænderne ligge foran på pulten, og det høje skab tårnede sig i vejret foran hende, så hun ud, som om hun spillede på et døvstumt orgel. Sådan forekom det hendes søn – den tanke var ofte tidligere faldet ham ind – idet han tog plads ved siden af hende. Hun åbnede et par skuffer og gennemløb nogle forretningspapirer, som hun derpå gemte igen. Hendes strenge ansigt var ubevægeligt og stift. Der var ikke en tråd, ved hjælp af hvilken en forsker kunne have fundet vej til hendes tankers skumle labyrint.

"Skal jeg tale om vore sager, moder? Har De lyst til at gå ind på forretninger?"

"Om jeg har lyst, Arthur? Sig hellere, om du har lyst. Din fader har været død i over år og dag. I al denne tid har jeg været til din tjeneste og ventet på, når det måtte behage dig at komme."

"Der var meget at bringe i orden, før jeg kunne tage bort, og da jeg tog bort, rejste jeg lidt for at adsprede og udhvile mig."

Hun vendte sit ansigt om imod ham, som om hun ikke havde hørt eller forstået hans sidste ord, – så sig om i det mørke værelse og syntes, efter bevægelsen af hendes læber at dømme, at gentage disse ord ved sig selv, som om hun kaldte værelset til vidne på, hvor lidt adspredelse eller hvile det skaffede hende.

"Og da De desuden var eneste eksekutor, moder, og havde boet under Deres bestyrelse og behandling, var der kun få eller rettere sagt ingen forretninger, som jeg kunne besørge, før De havde fået tid til at ordne sagerne efter Deres godtbefindende."

"Regnskaberne er opgjort," svarede hun, "jeg har dem her. Alle regningerne er gennemset og godkendt. Du kan tage dem i øjesyn, når du vil, Arthur. Nu, hvis du har lyst."

"Det er mere end nok at vide, at sagerne er afgjort. Skal jeg gå videre?"

"Hvorfor ikke?" sagde hun i sin iskolde tone.

"Allerede i nogle år, moder, har vort hus gjort færre og færre forretninger, og vor omsætning er taget mere og mere af. Vi har aldrig vist eller indgydt nogen synderlig tillid. Vi har ikke knyttet nogen til os. Det sprog, vi har holdt os i, er ikke tidens sprog, og vi er blevet langt tilbage. Jeg behøver ikke at opholde mig ved dette for Dem, moder. De må nødvendigvis vide det."

"Jeg ved, hvad du mener," svarede hun sagte.

"Selv det gamle hus her, hvor vi nu taler med hinanden," fortsatte hendes søn, "er et eksempel på, hvad jeg siger. I min faders tidligere dage og i hans farbroders tid før ham var det et virkeligt forretningssted, et sted, hvor der var liv og røre. Nu derimod er det en aldeles meningsløs menage, som ikke passer

til tiden og ikke er til nogen nytte. Alle vore konsignationer er i lang tid gået igennem kommissionærerne Rovinghams, og skønt De, moder, har anvendt al Deres forstand og årvågenhed for at kontrollere dem og bestyre min faders midler på bedste måde, ville disse egenskaber dog have haft den samme indflydelse på min faders formuesomstændigheder, om De havde opholdt Dem i en privat bolig. Ville de ikke?"

"Mener du," sagde hun, uden at besvare hans spørgsmål, "at det hus ikke er til nogen nytte, Arthur, som giver din affældige og af sorg nedbøjede – med rette affældige og med rette af sorg nedbøjede moder ly?"

"Jeg talte kun med hensyn til forretningen."

"I hvilken hensigt?"

"Nu kommer jeg til det."

"Jeg forudser," svarede hun, idet hun fæstede sine øjne på ham, "hvad det er. Men Gud forbyde, at jeg skulle beklage mig over nogen som helst hjemsøgelse. I min syndighed fortjener jeg bitter skuffelse, og jeg finder mig i det."

"Det smerter mig, moder, at høre Dem tale sådan, skønt jeg har været bange nok for, at De ville –"

"Du vidste, at jeg ville. Du kendte mig," afbrød hun ham.

Hendes søn tav et øjeblik. Han havde slået ild af hende og blev overrasket.

"Nu vel," sagde hun, idet hun atter blev til sten, "bliv ved. Lad høre!"

"De har forudset, moder, at jeg har besluttet at opgive forretningen for mit vedkommende. Jeg er færdig med den. Jeg vil ikke driste mig til at give Dem råd. De vil fortsætte den, ser jeg. Havde jeg nogen indflydelse hos Dem, ville jeg alene

anvende den for at formilde Deres dom om mig, fordi jeg har beredt Dem denne skuffelse, og forestille Dem, at jeg har levet halvdelen af en lang levetid uden nogen sinde at have sat min vilje imod Deres. Jeg kan ikke sige, at jeg har været i stand til i hjerte og ånd at rette mig efter Deres forskrifter. Jeg kan ikke sige, at jeg tror, at mine fyrretyve år har været til gavn eller glæde for mig selv eller nogen anden, men jeg har været vant til at bøje mig og beder Dem huske det."

Ve den bønfaldende, hvis en sådan var eller nogen sinde havde været, som ville søge en indrømmelse i det ubønhørlige ansigt ved skabet! Ve den forbryder, som skulle indanke sin sag for en domstol, hvor disse strenge øjne havde forsædet! Højlig trængte den strenge kvinde til sin mystiske, i skummelhed og mørke indhyllede religion, hvor forbandelsens, hævnens og ødelæggelsens lyn flammede gennem de sorte skyer. Tilgiv os vor skyld, som vi tilgive vore skyldnere, var en bøn, der var alt for fattig i ånden for hende. Straf mine skyldnere, Herre, træd dem i støvet, knus dem. Gør du, som jeg ville gøre, og du skal have min tilbedelse. Dette var det formastelige stentårn, som hun byggede for at storme Himlen.

"Er du færdig, Arthur, eller har du mere at sige mig? Jeg tror næppe, at der kan være mere. Du har sagt mangt, om end ikke meget."

"Jo, moder, jeg har endnu noget at sige. I al denne lange tid har det ligget mig på sinde både dag og nat. Det er langt vanskeligere at sige end det, jeg har sagt. Dette angik kun mig selv. Det andet angår os alle!"

"Os alle? Hvem er os alle?"

"De, jeg, min afdøde fader."

Hun tog hænderne fra pulten, foldede dem i sit skød og sad og så på ilden med en gammel ægyptisk billedstøttes uigennemtrængelighed.

"De kendte min fader langt bedre, end jeg nogen sinde lærte ham at kende, og hans tilbageholdenhed imod mig tøede op over for Dem. Allerede som barn vidste jeg det lige så godt, som jeg ved det nu. Jeg vidste, at Deres overlegenhed var skyld i, at han rejste til Kina, for at forestå forretningen der, mens De forestod den her – skønt jeg ikke engang endnu ved, om disse var de egentlige skilsmissevilkår, De kom overens om – jeg vidste også, at det var Deres vilje, at jeg skulle blive hos Dem, til jeg blev tyve år, og derpå rejse ud til ham, som jeg også gjorde. De vil ikke vredes over, at jeg minder Dem om det efter tyve års forløb?"

"Jeg venter på at høre, hvorfor du minder mig om det?"

Han dæmpede sin stemme og sagde med åbenbar ulyst:

"Jeg ønsker at spørge Dem, om De, moder, nogen sinde har haft en mistanke om –"

Ved ordet mistanke vendte hun med rynket pande pludselig sine øjne mod sønnen. Derpå lod hun dem atter søge ilden ligesom før, men med panden i stive folder, som om billedhuggeren i det gamle Ægypten for århundreder siden havde hugget dem ind i det hårde granitansigt.

"- at han gemte på en eller anden hemmelig erindring, som forvoldte ham uro – samvittighedsnag? Om De aldrig i hans adfærd bemærkede noget, som tydede på noget sådant, eller om De aldrig talte til ham om det eller hørte ham lade et vink falde om sligt?"

"Jeg fatter ikke, hvad det skulle være for et slags erindring, som du antager, at din fader kan have været et bytte for," svarede hun efter et ophold. "Du taler så gådefuldt."

"Kunne det ikke være muligt, moder," mens hendes søn fremhviskede disse ord, bøjede han sig forover for at være hende nærmere og lagde sin skælvende hånd på hendes pult, "kunne det ikke være muligt, moder, at han ulykkeligvis havde forurettet en eller anden, uden at have givet ham oprejsning?"

Med et forbitret blik på ham lagde hun sig tilbage i sin lænestol for at holde ham længere borte fra sig, men svarede ikke.

"Jeg erkender fuldkomment, moder, at hvis denne tanke aldrig er opstået hos Dem selv, kan det synes grusomt og unaturligt, at jeg, selv under denne fortrolige samtale, berører den. Men jeg kan ikke ryste den af. Tid og forandring – jeg har forsøgt begge dele, før jeg brød tavsheden – har ikke kunnet viske den ud. Husk på, at jeg opholdt mig hos min fader. Husk på, at jeg så hans ansigt, da han gav mig uret i forvaring og anstrengte sig for at tilkendegive, at han sendte Dem det som et tegn, De ville forstå. Husk på, at jeg i hans sidste øjeblik så ham med blyanten i sin svigtende hånd prøve på at skrive et ord, som De skulle læse, men som han ikke var i stand til at give en bestemt skikkelse. Jo fjernere og grusommere denne dunkle mistanke er, des stærkere bliver de omstændigheder, som kan give den noget skin af sandsynlighed for mig. Lad os for Himlens skyld samvittighedsfuldt undersøge, om der ikke er begået en eller anden uret, som det var vor pligt at gøre god igen! Kun De, moder, kan bidrage til dette."

Hun lå stadig så langt tilbage i sin stol, at hendes vægt fra tid til anden bevægede den lidt på dens hjul og gav hende udseende af et barsk spøgelse, som gled bort fra ham, og idet hun bøjede sin venstre arm sådan, at bagen af hendes hånd vendte mod hendes ansigt, holdt hun den mellem sig og ham og så vist på ham uden at tale.

"Pengegriskhed og for vidt drevet påholdenhed – jeg er begyndt og *må* nu tale om sådanne ting, moder – har måske været skyld i, at en eller anden er blevet bedraget, forurettet, ødelagt. Før min fødsel var De drivkraften i dette maskineri. I over to snese år har Deres stærkere ånd indvirket på min faders foretagender. De kan løse denne tvivl, antager jeg, hvis De virkelig vil hjælpe mig til at opdage sandheden. Vil De, moder?"

Han standsede i håb om, at hun ville tale, men hendes sammenpressede læber var lige så ubevægelige som hendes grå hår med dets to fletninger.

"Er der nogen, som vi kan give oprejsning eller erstatning, noget, som vi kan gøre bod for, så sig det og lad os gøre det. Ja, moder, er min formue tilstrækkelig, så lad mig gøre det. Jeg har set, hvor liden lykke der kommer af penge. De har, efter hvad jeg ved, bragt dette hus og enhver, der hører til det, så lidt fred, at de har mindre værdi for mig end for andre. De kan intet købe mig, som ikke ville være en bebrejdelse og en kummer for mig, hvis jeg skal forfølges af mistanken om, at De formørkede min faders sidste timer med samvittighedskvaler, og ikke ærligt og redeligt tilhører mig."

Nogle skridt fra skabet hang en klokkestreng. Ved en hurtig og pludselig bevægelse med sin fod skød hun sin rullestol rask tilbage til den og trak voldsomt i den, mens hun stadig holdt sin

arm i vejret som et skjold, som om han ville slå hende og hun afbøde slaget.

En pige kom ganske forskrækket løbende ind.

"Kald på Flintwinch!"

Et øjeblik efter at pigen var gået, stod den gamle mand inden for døren.

"Hvad, allerede i totterne på hinanden?" sagde han, idet han koldblodigt strøg sig om ansigtet, "jeg tænkte det nok. Jeg var temmelig vis på det."

"Flintwinch," sagde moderen, "se på min søn!"

"Ja vel, jeg ser jo på ham," sagde Flintwinch.

Hun strakte den arm ud, hvormed hun havde skærmet sig, og pegede på genstanden for sin harme.

"Næsten i samme time, han er kommet hjem – før skoen på hans fod er blevet tør – bagvasker han sin faders minde for sin moder! Opfordrer han sin moder til i forening med ham at udspejde hans faders foretagender i en hel menneskealder! Har han anelser om, at denne verdens goder, som vi møjsommeligt har samlet tidlig og sildig, med slid og slæb og anstrengelse og selvfornægtelse, ikke er andet end røvet gods, og spørger, til hvem de skal gives som oprejsning og bod!"

Skønt rasende opbragt, talte hun dog i en tone, som var langt fra at være ubehersket. Den var endog mere dæmpet, end hendes sædvanlige. Hun talte også med stor tydelighed.

"Bod!" sagde hun. "Ja vist, det er en let sag for ham at tale om bod, efter at han nylig har flakket om og junkereret i fremmede lande og ført et forfængeligt og lystigt levned! Men lad ham betragte mig her i mit fængsel og mine lænker. Jeg lider uden at knurre, fordi det er bestemt, at jeg på denne måde skal gøre

bod for mine synder. Bod! Er der ingen bod i dette værelse? Har der ingen været der i disse femten år?"

Sådan opgjorde hun altid sit regnskab med Himlens majestæt, idet hun optalte de poster, som hun kunne føre sig til indtægt, holdt nøje bog over sine krav og indkrævede sit tilgodehavende. Hun udmærkede sig kun heri ved den kraft og det eftertryk, hvormed hun gjorde det. Tusinder gør det hver dag, hver på sin forskellige måde.

"Giv mig den bog, Flintwinch!"

Den gamle mand rakte hende den fra bordet. Hun stak to fingre ind mellem bladene, lukkede bogen om dem og holdt den truende i vejret mod sin søn.

"I de gamle tider, som denne kommentar handler om, Arthur, fandtes der fromme, Herren velbehagelige mænd, som ville have forbandet deres sønner for mindre end dette, som ville have forskudt dem og forskudt hele folkefærd, hvis de havde understøttet dem, for at skys af Gud og mennesker og omkomme lige til det spæde barn ved moderens bryst. Men jeg siger dig kun, at hvis du nogen sinde oftere bringer dette emne på bane i mit påhør, forstøder jeg dig, sender jeg dig således ud ad denne dør, at du hellere måtte have været moderløs fra din vugge. Jeg vil da aldrig mere se eller kendes ved dig. Og hvis du dog til sidst skulle træde ind i dette mørke værelse for at se mig ligge død, skulle mit lig svede blod, hvis det stod til mig, når du nærmede dig."

Hun følte sig øjensynlig lettet ved denne voldsomme trussel i forbindelse med en vag forestilling om, at det på en vis måde var en religiøs handling – hvor utroligt det end lyder – for hun rakte atter den gamle mand bogen og tav.

"Forudsat, at jeg ikke straks skal være mellemmand mellem moder og søn," sagde Jeremiah, "tør jeg måske, eftersom jeg er blevet kaldt ind og blevet gjort til tredjemand, spørge om, hvad alt dette skal betyde?"

Da Arthur bemærkede, at det var overladt til ham at tale, svarede han:

"Hold Dem til min moders fremstilling. Lad det bero ved det. Det jeg har sagt, var kun bestemt for min moder."

"Å," sagde den gamle mand, "Deres moders fremstilling. Jeg skal holde mig til Deres moders fremstilling? Nå, men Deres moder sagde jo, at De havde haft Deres fader mistænkt. Det er ikke sønligt, mr. Arthur. Når De kan mistænke ham, så er der ingen, der kan være sikker for Deres mistanke."

"Det er nok," sagde mrs. Clennam, idet hun drejede sit ansigt sådan, at det i dette øjeblik kun vendte mod den gamle mand. "Lad os ikke tale mere om den ting."

"Ja, men vent lidt, vent lidt," fortsatte den gamle mand, "lad os se, hvordan sagen står. Har De sagt til mr. Arthur, at han ikke må rette beskyldninger mod sin fader? At han ikke har ret til at gøre det? At han ikke har noget at støtte sig på?"

"Det siger jeg ham nu."

"Ah, sådan!" sagde den gamle mand, "De siger ham det nu. De har ikke sagt ham det før, men siger ham det nu. Ja. Ja, det er rigtigt! De ved, at jeg var så længe mellemmand mellem Dem og hans fader, at det synes, som om døden ingen forskel havde gjort, og jeg endnu stod imellem dem. Det vil jeg, og derfor er det ikke mere end rimeligt, at jeg forlanger at få det tydeligt udtalt. De er så god at lægge mærke til, Arthur, at De ikke har

ret til at mistænke Deres fader, og at De ikke har noget at støtte Dem på."

Han lagde hænderne på ryggen af rullestolen, og idet han mumlede noget ved sig selv, rullede han sin frue langsomt tilbage til hendes pult.

"Hvis jeg nu gik med halvt forrettet sag," tog han atter til orde, mens han stod bag hendes stol, "og min nærværelse atter kunne behøves, når De kom til den anden halvdel og igen blev uenige, har da Arthur sagt Dem, hvad han agter at gøre med hensyn til forretningen?"

"Han har opgivet den."

"Sagtens ikke til fordel for nogen?"

Mrs. Clennam skottede til sin søn, der stod og lænede sig til et af vinduerne. Han bemærkede hendes blik og sagde:

"Til fordel for min moder, naturligvis. Hun gør, hvad hun behager."

"Og hvis jeg kunne finde nogen trøst," sagde hun efter et kort ophold, "i mine skuffede forventninger om, at min søn i sin bedste alder skulle have tilført forretningen ny ungdom og styrke og gjort den endnu mere solid og indbringende, da ville det være den, at jeg derved sættes i stand til at forfremme en gammel og tro tjener. Kaptajnen forlader skibet, Jeremiah, men De og jeg vil synke eller flyde med det."

Jeremiah, hvis øjne tindrede, som om de så penge, kastede sønnen et pludseligt blik, der syntes at sige: "Jeg skylder ikke dig nogen tak! Du har ikke bidraget noget til dette!" og sagde derpå til moderen, at han takkede hende, og at Affery takkede hende, og at han aldrig ville forlade hende, og at Affery aldrig ville forlade hende. Til sidst halede han sit ur op af dets dybde

og sagde: "Elleve! Det er på tiden, at De får Deres østers," og med denne forandring af emne ringede han på klokken.

Men mrs. Clennam, der havde besluttet at behandle sig selv med endnu større strenghed, fordi hun var blevet antaget for ikke at kende noget til bod, ville ikke spise sine østers, da de blev bragt hende. De så fristende ud, otte i tallet var de anbragt i en kreds på et hvidt fad på en med en hvid serviet beklædt bakke, med en skive franskbrød med smør på den ene og et lille glas kølig vin og vand på den anden side, men hun modstod alle overtalelser og sendte dem ned igen, en handling, som hun uden tvivl førte sig til indtægt i sin dagbog for evigheden.

Denne østersforfriskning fremsattes ikke af Affery, men af den pige, der havde vist sig, da der blev ringet på klokken; den samme, der den foregående aften havde været til stede i det dunkelt belyste værelse. Nu, da Arthur havde lejlighed til at iagttage hende, så han, at hendes spinkle skikkelse, små træk og tynde, simple dragt gav hende udseende af at være langt yngre, end hun var. Skønt hun var en voksen kvinde på mindst to og tyve år, kunne man have taget hende for ikke stort mere end halv så gammel, hvis man var gået forbi hende på gaden. Ikke, fordi hendes ansigt var så særdeles ungdommeligt, for i virkeligheden lå der mere eftertanke og bekymring i det, end der af naturen kunne tilhøre hendes alder, om denne også blev sat så højt, som rimeligt var, men hun var så lille og let, så stille og undselig og syntes så godt at vide, at hun ikke havde hjemme imellem de tre hårde "ældste", at hun havde et forkuet barns hele væsen og meget af dets udseende.

På en hård måde og på en ubestemt måde, der svingede mellem de to yderligheder: beskyttelse og underkuelse,

stænkning med en vandkande og hydraulisk tryk, viste mrs. Clennam en vis interesse for denne pige. Selv i det øjeblik, da hun var trådt ind ved den heftige ringen, mens moderen skærmede sig med den påfaldende bevægelse mod sønnen, havde mrs. Clennams øje udtrykt en individuel genkendelse, som syntes at være hende forbeholdt. Ligesom der gives grader af hårdhed i det hårdeste metal og afskygninger af farve endog i sort, sådan var der selv i mrs. Clennams barske væsen over for hele den øvrige menneskeslægt og over for Lille Dorrit en fin gradsforskel.

Lille Dorrit levede af at gå ud og sy for folk. For så og så meget – eller for så og så lidt om dagen – fra otte til otte var Lille Dorrit til tjeneste. Punktlig på minutten kom Lille Dorrit, og punktlig på minutten forsvandt Lille Dorrit. Hvor Lille Dorrit blev af imellem de to ottere, var en hemmelighed.

Der var en anden mærkelig omstændighed ved Lille Dorrit. Foruden betaling i penge indbefattede hendes daglige kontrakt også kosten. Hun havde en mærkværdig modbydelighed for at spise i selskab og gjorde det aldrig, når hun kunne undgå det. Stadig foregav hun, at der var et lille stykke arbejde, som hun først måtte begynde på, eller et lille stykke arbejde, som hun først måtte have færdigt, og brugte alle mulige kneb og udflugter – skønt hun åbenbart ikke gjorde det meget fiffigt, for hun førte ingen bag lyset – for at komme til at spise i enrum. Lykkedes det hende at få sin tallerken bragt et eller andet sted hen og gøre et bord af sit skød eller af en kasse eller gulvet eller vel endog, som man troede, at stå på tåspidserne og spise lidt ved en kaminhylde, var Lille Dorrits største bekymring for den dag overstået.

Det var ingen let sag at blive klog på hendes ansigt, for hun var tilbageholden, brugte sin nål i så afsides kroge og fo'r forskrækket af sted, når hun mødte nogen på trappen. Men det syntes at være et blegt, gennemsigtigt ansigt, med udtryksfulde, om end ikke smukke træk, alene med undtagelse af de blide, nøddebrune øjne. Et fint bøjet hoved, en spinkel skikkelse, et par små, flinke og travle hænder, en slidt kjole – den måtte nødvendigvis have været meget slidt for overhovedet at kunne se sådan ud, da den var så renlig, som den var – dette var Lille Dorrit, når hun sad ved sit sytøj.

For disse enkeltheder angående Lille Dorrit kunne Arthur i dagens løb takke sine egne øjne og Afferys tunge. Havde Affery haft nogen selvstændig vilje eller mening, ville den sandsynligvis have været Lille Dorrit ugunstig. Men da "de to kloge folk" – den autoritet, som Affery stadig påberåbte sig og som opslugte hele hendes egen individualitet – var enige om at tage Lille Dorrit, som hun var, var der ikke andet for hende at gøre end at holde trop. På samme måde ville Affery, hvis de to kloge folk var blevet enige om at myrde Lille Dorrit ved lys, upåtvivlelig have holdt lyset, hvis de havde forlangt det af hende.

Mens Affery stegte agerhønen til sygeværelset og tillavede en ret ragout til spisestuen, gjorde hun de ovenanførte meddelelser, idet hun stadig stak hovedet ind ad døren igen, når hun havde taget det til sig, for at opmuntre til modstand mod de to kloge folk. Det syntes at være blevet en sand lidenskab hos mrs. Flintwinch, at sønnen skulle ægges op imod dem.

I dagens løb beså Arthur tillige hele huset, som han fandt øde og mørkt. De afblegede værelser, som i mange år havde været ubenyttede, syntes at være hensunket i en skummel dvale, hvoraf intet kunne vække dem. Det på en gang spinkle og klodsede bohave snarere skjulte sig i værelserne end det møblerede dem, og der var ingen farve i hele huset. Den farve, som i sin tid havde været der, var for længe siden fløjet bort på svundne solstråler – havde måske tabt sig i blomster, fuglefjer, ædelstene og andet. Fra grund til tag var der ikke et eneste lige gulv. Lofterne var så fantastisk tilsløret af røg og støv, at gamle koner bedre kunne have spået i dem end i kaffegrums. De iskolde ildsteder fremviste ingen andre spor af at have været opvarmet, end bunker af sod, der var faldet ned fra skorstenene og svævede omkring i små sorte hvirvler, når dørene blev lukket op. Hvor der engang havde været en selskabssal, fandtes et par magre spejle med triste optog af sorte skikkelser, som med kranse i hænderne spadserede omkring rammerne, men selv de manglede hoveder og ben, og en cupido, der så ud som en bedemand, havde drejet sig om sin egen akse og vendte benene i vejret, og en anden var faldet helt af. Det værelse, som Arthurs fader havde brugt til kontor så langt tilbage, som han kunne huske, var så uforandret, at man godt kunne have tænkt sig, at han beboede det usynlig, ligesom hans synlige efterladte beboede værelset ovenpå, mens Jeremiah Flintwinch endnu stadig gik imellem dem og underhandlede. Faderens mørke og skumle portræt, der hang alvorligt og målløst på væggen, med øjnene stift fæstet på hans søn, ligesom de havde stirret på denne, da livet forlod dem, syntes på en højtidelig måde at anspore ham til den opgave, hvorpå han havde forsøgt, men

han havde nu ikke længere noget håb om eftergivenhed fra sin moders side, og han havde for længst opgivet håbet om at finde noget andet middel til at få sin tvivl løst. Nede i kælderen, ligesom oppe i sovekamrene var gamle sager, som han huskede, så godt, blevet forandrede af alderdom og brøstfældighed, men fandtes endnu stadig på deres gamle plads, endog lige til tomme øltønder, der var hvidgrå af spindelvæv, og tomme vinflasker med skimmel og svamp i halsen. Og blandt ubenyttede flaskehylder og blege, skrå lysstriber fra gården ovenfor stod pengeskabet, fuldt af gamle hovedbøger, der havde en muggen og fordærvet lugt, som om de i nattens stille timer regelmæssigt blev opgjort af gamle bogholdere, som hver nat stod op fra de døde.

Klokken to anrettedes ragouten bodfærdig på en forkrøllet dug på den ene ende af spisebordet, hvor han nu spiste til middag med den ny kompagnon, mr. Flintwinch, som underrettede ham om, at hans moder havde genvundet sin sindsligevægt, og at han ikke behøvede at frygte for, at hun oftere ville hentyde til, hvad der var foregået om formiddagen.

"Men De må ikke rette beskyldninger mod Deres fader, mr. Arthur," tilføjede Jeremiah, "én gang for alle, det må De ikke! Og dermed nok om den sag."

Mr. Flintwinch havde allerede været i færd med at gøre ryddeligt og støve af i sit eget lille kontor, ligesom til ære for sin ophøjelse til en ny værdighed. Han tog igen fat på dette arbejde, da han havde proppet sig med kød, slikket al saucen på sin tallerken op med bladet af sin kniv og taget rigeligt til sig af et anker øl ude i køkkenet. Således vederkvæget smøgede han sine skjorteærmer op og gav sig igen i lag med sit arbejde, og Arthur,

der iagttog ham, mens han var i færd med dette, så tydeligt, at hans faders portræt og hans faders grav ville være lige så meddelsomme imod ham som denne gamle mand.

"Nå, Affery, kone," sagde Flintwinch, idet han gik over gangen, "du havde ikke redt mr. Arthurs seng, da jeg sidst var deroppe. Rør dig. Rap dig."

Men Arthur fandt huset så øde og tomt og havde så lidt lyst til endnu en gang at høre sin moder uforsonlig overgive sine fjender (deriblandt måske ham selv) til timelig lemlæstelse og evig undergang, at han erklærede at ville logere sig ind i det hotel, hvor han havde ladet sit rejsegods blive stående. Da Flintwinch hellere end gerne blev ham kvit, og hans moder, uden for så vidt der var tale om at spare, var ligegyldig for de fleste huslige anstalter, som ikke begrænsedes af hendes egne fire vægge, fik han med lethed sit ønske sat igennem uden at vække ny forargelse. Man traf aftale om nogle forretningstimer, som hans moder, Flintwinch og han i forening hver dag skulle anvende til at gennemse og afslutte bøgerne, og med tungt hjerte forlod han det hjem, han så nylig havde fundet.

Men Lille Dorrit?

Forretningstimerne varede, med undtagelse af de fornødne mellemrum til en sygediæt af østers og agerhøns, under hvilke Clennam forfriskede sig med en spadseretur, en fjorten dages tid. Stundom arbejdede Lille Dorrit med sin nål, stundom indfandt hun sig som en ydmyg gæst, i hvilken egenskab hun havde været til stede ved hans ankomst. Hans nysgerrighed voksede for hver dag, idet han ventede på hende, så eller ikke så hende og tænkte på hende. Under indflydelse af den idé, som han havde sat sig i hovedet, kom han endog i vane med at

anstille betragtninger over, at hun på en eller anden måde kunne stå i forbindelse med den. Til sidst besluttede han at give nøje agt på Lille Dorrit og lære hendes historie at kende.

6. Marshalsea-fængslets fader

I Southwark lå for tredive år siden i nærheden af St. Georgekirken Marshalsea-fængslet. Det havde ligget der mange år i forvejen og fandtes der også nogle år efter, men nu er det borte, og verden har ikke tabt noget derved.

Det var en aflang, kaserneagtig bygning, som var opdelt i smudsige længer, der vendte ryggen til hinanden, så at der ingen bagværelser var. Den hele bygning var omgivet af en brolagt gårdsplads, som atter var begrænset af høje mure med de fornødne pigge foroven. Det var i sig selv et vel tillukket og afspærret fængsel for gældsfanger, men indesluttede dog et endnu mere tillukket og afspærret fængsel for smuglere. Folk, der havde forbrudt sig mod statskassen, og overtrædere af told- og acciselovene, der havde pådraget sig pengebøder, som de ikke kunne betale, antoges at være indespærrede bag en jernbeslået dør, som lukkede for endnu et fængsel, bestående af et par faste celler og en blind, et par meter bred gyde, som dannede den hemmelige grænse for den højst indskrænkede keglebane, hvor fængslets gældsfanger trillede deres sorger bort.

Jeg siger *antoges* at være indespærrede der, fordi tiden så temmelig var vokset fra de faste celler og den blinde gyde. I praksis ansås de nu for lidt vel slemme, skønt de i teorien var lige så fortræffelige som altid; hvilket kan siges den dag i dag om andre celler, som slet ikke er faste, og andre blinde gyder, som er stokblinde. Derfor plejede smuglerne i almindelighed at komme sammen med gældsfangerne, som modtog dem med åbne arme, undtagen til visse, lovbefalede tider, når der kom en

mand fra regeringskontorerne for som en formssag at efterse et eller andet, som hverken han eller nogen anden forstod sig på. Ved disse ægte britiske lejligheder lod smuglerne, som om de gik frem og tilbage i de faste celler og den blinde gyde, mens vedkommende kontormand gav sig mine af at varetage sit hverv og skyndte sig bort, så snart han var færdig med ikke at varetage det, og således afgav et net billede på administrationen af de fleste offentlige anliggender på vor egen, hyggelige lille ø.

Længe før begyndelsen af denne fortælling var en gældsfange, som står i forbindelse med denne fortælling, blevet bragt til Marshalsea-fængslet. Han var den gang en meget venlig og meget ubehjælpsom, midaldrende herre, som straks ville komme ud igen, fordi fængslets dør aldrig blev lukket efter nogen gældsfange, med hvem dette ikke var tilfældet. Han havde taget en vadsæk med, som han knap mente det umagen værd at pakke ud, så vis var han – ligesom alle de andre, sagde arrestforvareren – på straks at komme ud.

Han var undselig og tilbageholden, så ret godt ud, skønt der var noget kvindagtigt ved ham, havde en blid stemme, krøllet hår og rådvilde hænder og ringe på fingrene. Disse hænder vandrede hundrede gange op til hans dirrende læbe i den første halve time af hans bekendtskab med fængslet. Mest bekymret var han for sin kone.

"Tror De," spurgte han arrestforvareren, "at hun vil blive stærkt rystet, hvis hun i morgen tidlig skulle komme til porten?"

Som resultat af sin erfaring ytrede arrestforvareren, at nogle blev det, andre ikke. I almindelighed snarere ja end nej.

"Hvordan er hun?" spurgte, han filosofisk, "det er det, det kommer an på, ser De."

"Hun er rigtignok meget fin og uerfaren."

"Det," sagde arrestforvareren, "taler imod hende."

"Hun er så lidt vant til at gå alene ud," sagde fangen, "at jeg tvivler om, at hun kan finde herhen, hvis hun kommer gående."

"Måske," mente arrestforvareren, "tager hun en droske."

"Måske."

De rådvilde fingre vandrede op til den dirrende læbe.

"Jeg vil håbe det. Men det falder hende måske slet ikke ind."

"Eller måske," sagde arrestforvareren, der udtalte sin mening oppe fra sin af slid ganske blanke træstol, som om han havde udtalt den for et barn, med hvis svaghed han havde medlidenhed, "måske får hun sin broder eller sin søster til at gå med sig."

"Hun har hverken broder eller søster."

"Nå, så hendes niece, nevø, fætter, tjener, pige eller urtekræmmer. For pokker, enten den ene eller den anden af dem," sagde arrestforvareren, idet han på forhånd garderede sig mod, at alle hans formodninger skulle blive forkastede.

"Jeg er bange for – jeg vil håbe, at det ikke er imod reglerne, at hun tager børnene med."

"Børnene?" sagde arrestforvareren, "og reglerne? Ih, hvor vil De hen! Vi har jo en hel legeplads fuld af børn her. Børn? Her vrimler jo af dem. Hvor mange har De?"

"To," svarede fangen, idet han atter førte sin rådvilde hånd op til læberne og gik ind i fængslet.

Arrestforvareren fulgte ham med øjnene.

"Og selv er du et til," bemærkede han ved sig selv, "det gør tre. Og din kone er nok et, tør jeg holde en krone på. Det gør fire. Og endnu et er i vente, tør jeg holde en halv krone på, det gør fem. Og jeg tør holde syv shillings og seks pence på, at ingen kan sige, hvem der er mest ubehjælpsom, enten det ufødte barn eller du!"

Han havde ret i alle disse enkeltheder. Næste dag kom hun med en lille dreng på tre år og en lille pige på to, og han fik tilstrækkeligt syn for sagen.

"Nå, har De fået Dem et værelse?" spurgte arrestforvareren fangen efter et par ugers forløb.

"Ja, jeg har fået et meget godt værelse."

"Og der kommer nogle småting til at møblere det med?"

"Jeg venter, at frugtmanden i eftermiddag afleverer en smule nødvendigt bohave."

"Og mutter og de små kommer for at holde Dem med selskab?" spurgte arrestforvareren.

"Ja, vi synes, det er bedst ikke at være skilt ad, selv nogle få uger."

"Selv nogle få uger, naturligvis," svarede arrestforvareren. Og atter fulgte han ham med øjnene og nikkede syv gange, da han var gået. Denne mands sager var blevet forviklet ved et kompagniskab, om hvilket han ikke vidste andet, end at han havde sat penge i det, og hvorved han var blevet rodet ind i en uendelighed af juridiske transaktioner, kontrakter, forskrivninger og overdragelser af en mere eller mindre mystisk art. Da intet menneske på Jordens overflade kunne være mindre skikket til at forklare et eneste punkt i den forvirrede masse end han, var det umuligt at bringe klarhed i

hans sag. At forhøre ham om enkelthederne og søge at bringe hans svar i overensstemmelse med hinanden; at lukke ham inde med regnemestre og kløgtige, i fallitgivningens mysterier indviede jurister var kun at sætte sagen ud på ufattelighedens renters rente. De rådvilde fingre famlede ved enhver sådan lejlighed mere og mere frugtesløst om den dirrende læbe, og de kløgtige jurister opgav ham som en ren umulighed.

"Ud?" sagde arrestforvareren. "han kommer aldrig ud, hvis ikke hans kreditorer tager ham i nakken og skubber ham ud."

Da han havde været der fem-seks måneder, kom han en formiddag løbende for bleg og åndeløs at sige, at hans kone var syg.

"Det kunne da enhver se, at hun ville blive," sagde arrestforvareren.

"Vi havde bestemt," svarede han, "at hun endnu i morgen skulle have taget ud på landet. Hvad skal jeg gøre? Du gode Gud, hvad skal jeg gøre?"

"Spild ikke tiden med at slå hænderne sammen og bide Dem i neglene," sagde den praktiske arrestforvarer, idet han tog ham ved armen, "men følg med mig."

Idet arrestforvareren førte ham ud, skælvede han fra hoved til fod og stønnede uafladelig: "Hvad skal jeg dog gøre?" mens hans rådvilde fingre tværede tårerne ud over hans ansigt. De gik op ad en hovedtrappe i fængslet til en dør oppe på kvisten, og arrestforvareren bankede på med kammen af sin nøgle.

"Kom ind!" råbte en stemme indenfor.

Arrestforvareren lukkede døren op, og i et usselt, ildelugtende, lille værelse så de to hæse, pluskæbede, rødnæsede

personer, der sad ved et skrøbeligt bord og spillede kort, røg tobak og drak brændevin.

"Doktor," sagde arrestforvareren, "denne herres kone trænger til Deres bistand. Der er ikke et minut at spilde!"

Doktorens ven befandt sig i positiv af hæshed, pluskæbethed, rødnæsethed, kort, tobak, smudsighed og brændevin. Doktoren derimod befandt sig i komparativ – var mere hæs, pluskæbet og rødnæset, mere kortet, tobakket, smudsig og brændevinet. Doktoren var forbavsende lurvet, iført en pjaltet og stoppet matrospjækkert med huller på albuerne og næsten uden knapper – han havde i sin tid været læge på et udvandrerskib – de smudsigste hvide bukser, noget menneske kunne tænke sig, listetøfler og uden synligt linned.

"Barselseng?" sagde doktoren. "Jeg er manden!"

Dermed tog doktoren en kam på kaminhylden og kæmmede sit hår i vejret – hvilket syntes at være hans måde at vaske sig på – hentede i det skab, hvor han gemte sine tekopper og sine kul, en instrumentkasse af et såre kummerligt udseende, satte sin hage i lave i det fedtede uldtørklæde, han havde om halsen, og forvandledes til et gyseligt medicinsk fugleskræmsel.

Doktoren og gældsfangen løb ned og overlod til arrestforvareren at vende tilbage til sin post, og skyndte sig til fangens værelse. Alle damerne i fængslet var kommet under vejr med nyheden og opholdt sig nede i gården. Nogle havde allerede bemægtiget sig de to børn, som de var i færd med at føre bort for at tage dem under deres gæstfri beskyttelse. Andre tilbød at låne forskellige bekvemmeligheder af deres eget tarvelige forråd, og atter andre bevidnede med største tungeraphed deres deltagelse. Herrerne blandt fangerne havde

i erkendelse af, at de ved denne lejlighed var til overs, for størstedelen trukket, for ikke at sige sneget sig tilbage til deres værelser, fra hvis åbne vinduer nogle af dem hilste på doktoren ved at fløjte efter ham, da han gik forbi, mens andre, med flere etager imellem sig, vekslede spydige bemærkninger om den herskende spænding.

Det var en hed sommerdag, og værelserne i fængslet stegtes mellem de høje mure. I gældsfangernes indskrænkede stue havde vaskekonen, mrs. Bangham, som også engang havde været fange, men nu var et meget yndet forbindelsesled med yderverdenen, tilbudt sin tjeneste som fluefængerske og til, hvad der ellers kunne falde for. Væggene og loftet var sorte af fluer. Den aldrig rådvilde mrs. Bangham viftede med den ene hånd patienten med et kålblad og lavede med den anden fælder af eddike og sukker i apotekerkrukker, mens hun udbredte sig i passende opmuntringer og lykønskninger.

"Fluerne plager Dem vist, kære barn?" sagde hun, "men måske er det godt, at det giver Dem noget at tænke på. På grund af kirkegården, urteboden, hestestalden og pølsehandelen bliver fluerne her meget store. Måske sendes de os som en trøst, hvis vi bare forstod os på det. Hvordan har De det nu, lille ven? Ikke bedre? Nej, mit barn, det kan man ikke vente. De vil få det endnu værre, før De får det bedre, og det ved De jo, ikke sandt? Jo. Det var ret! Og at tænke sig, at en sød, lille engel skal komme til verden herinde! Er det ikke mageløst, er det ikke noget, der kan holde Dem ved godt mod? Sådant noget har vi ikke oplevet her, så længe jeg kan huske. Og De græder oven i købet? De, som vil blive så berømt! Og fluerne falder jo i halvhundredevis ned i krukkerne! Og alting går jo så godt! Og

kommer ikke der," sagde mrs. Bangham, idet døren åbnede sig, "kommer ikke der Deres kære mand med doktor Haggage! Nu er jo alt klappet og klart, skulle jeg mene!"

Synet af doktoren egnede sig just ikke til at indgyde en patient troen på, at alt var så ganske klappet og klart, men da han øjeblikkelig udtalte den mening: "Hun har det jo så godt, som man kunne ønske sig det, mrs. Bangham, og det skal gå som en røg," og da han og mrs. Bangham bemægtigede sig det stakkels hjælpeløse par, sådan som alle andre altid havde gjort, var de forhåndenværende midler, når alt kom til alt, lige så gode som alle andre. Dr. Haggages behandling af tilfældet udmærkede sig særlig ved den urokkelige energi, hvormed han hele tiden sørgede for at holde mrs. Bangham i ånde.

Før han havde været der tyve minutter, sagde han således til hende:

"Gå ud og hent lidt brændevin, ellers falder De i afmagt for os."

"Mange tak, sir, men jeg trænger ikke til noget."

"Mrs. Bangham," svarede doktoren, "jeg er hidkaldt til denne dame i min egenskab af læge og tåler ingen indvendinger. Gå og hent lidt brændevin, ellers forudser jeg, at De dåner."

"Deres befaling skal blive efterkommet, sir," sagde mrs. Bangham og stod op, "hvis De selv ville tage Dem en slurk, tror jeg ikke, at De ville have skade af det, for De ser dårlig ud."

"Tak," svarede doktoren, "men jeg kommer ikke Dem ved, hvorimod De kommer mig ved. Bryd De Dem bare aldrig om mig. Hvad De har at gøre, er at gøre, hvad der bliver Dem sagt, og at hente, hvad jeg beder Dem om."

Mrs. Bangham faldt til føje, og efter at have givet hende hendes dosis, tog doktoren selv en. Denne behandling gentog han hver time og optrådte meget bestemt over for mrs. Bangham. Tre eller fire timer gik. Fluerne faldt i hundredvis ned i krukkerne, og omsider kom et spædt lille væsen, hvis liv knap var kraftigere end deres, til verden midt imellem de mange døde småskabninger.

"Det er virkelig en rigtig køn, lille pige," sagde doktoren, "lille, men velskabt. Hejda, mrs. Bangham! De ser mig så, underlig ud! Af sted med Dem, madame, lige på minutten, ellers får De krampe."

På dette tidspunkt havde ringene begyndt at falde af gældsfangens rådvilde fingre, ligesom løvet af et træ om vinteren. Den aften var der ikke en tilbage på dem, da han stak noget, som klingrede i doktorens fedtede hånd. I mellemtiden havde mrs. Bangham været ude i et ærinde i en nærliggende, med tre forgyldte kugler smykket anstalt [Note 2)], hvor hun var meget godt kendt.

"Tak," sagde doktoren, "mange tak. Deres gode kone har overstået det rigtig godt. Hun har det udmærket."

"Jeg er meget glad og meget taknemmelig," sagde fangen, "skønt jeg mindst havde troet, at –"

"At der skulle blive født Dem et barn på et sted som dette?" sagde doktoren. "Bah, sir, hvad vil det sige? Lidt mere plads er det eneste, vi savner her. Vi har det så roligt her. Vi bliver ikke plaget her. Der er ingen dørhammer her, som kreditorerne kunne banke med, til hjertet står en i halsen. Ingen kommer her for at spørge, om en mand er hjemme, og forsikre, at han vil blive stående på dørmåtten, til han kommer. Ingen sender

rykkerbreve til dette sted. Her er frihed, sir, frihed! Jeg har haft samme praksis som i dag både indenlands og udenlands, på en march og om bord i et skib, men det kan jeg sige Dem, at jeg ikke ved, at jeg nogen sinde har besørget den under så rolige forhold, som i dag. På alle andre steder er folk ængstelige, urolige, stundesløse, bekymrede for én ting og bekymrede for en anden. Intet af den slags her. Alt det har vi overstået – vi kender det værste. Vi er kommet ned på bunden, vi kan ikke falde, og hvad har vi fundet? Fred. Det er ordet. Fred!"

Med denne trosbekendelse vendte doktoren, der var en gammel beboer af fængslet og som var mere øllet end sædvanlig og stimuleredes yderligere ved den sjældne bevidsthed om at have penge på lommen, tilbage til sin kammerat og staldbroder i hæshed, pluskæbethed, rødnæsethed, kort, tobak, smudsighed og brændevin.

Gældsfængsel var ganske vist et helt andet menneske end doktoren, men han havde allerede fra den modsatte side af cirklen begyndt at nærme sig det samme punkt. Skønt hans fængsling i starten havde været et hårdt slag for ham, havde han dog snart følt en sløv trøst ved den. Han var under lås og lukke, men det lukke, der holdt ham inde, holdt også mange af hans genvordigheder ude. Havde han været en mand med tilstrækkelig viljekraft til at trodse disse genvordigheder og bekæmpe dem, kunne han måske have sønderrevet det garn, som omspændte ham, eller også ville hans hjerte være bristet, men da han var, som han var, lod han sig mageligt glide ned ad dette jævne skråplan, uden nogen sinde at gøre et eneste skridt opad.

Da han var blevet befriet for de forviklede sager, som det havde været umuligt at hitte rede i, efter at de var blevet vist tilbage af en halv snes befuldmægtigede, uden at de havde kunnet blive kloge på enten begyndelsen, midten eller enden af dem eller af ham, fandt han, at hans usle tilflugtssted var roligere end før. Han havde for længe siden pakket vadsækken ud, og hans to ældste børn legede nu regelmæssigt nede i gården, og alle kendte det mindste og gjorde krav på en slags ejendomsret til det.

"Men jeg bliver jo ordentlig stolt af Dem," sagde hans ven arrestforvareren en dag. "De vil snart være den ældste beboer her. Marshalsea ville ikke længere være Marshalsea uden Dem og Deres familie." Arrestforvareren var virkelig stolt af ham og omtalte ham rosende for de ny ankomne, når han var gået.

"Lagde De ikke mærke til ham," plejede han at sige, "som nylig gik ud af portnerboligen?"

Den ny ankomne svarede i almindelighed jo.

"Hvis der er nogen, der har fået en god opdragelse, så er det ham. Intet er der blevet sparet på hans lærdom. Var en gang inde hos inspektøren for at prøve et nyt piano for ham. Spillede på det, hører jeg, som en mester. Hvad sprog angår, så taler han, hvilket det skal være. Vi havde en franskmand her, og efter min mening kunne han mere fransk end franskmanden selv. Vi har haft en italiener her, og ham bandt han munden på i mindre end et halvt minut. Der findes måske adskillige dygtige karle i andre fængsler, men vil De se formanden for dem alle i det, jeg har omtalt, må De komme til Marshalsea."

Da hans yngste barn var otte år gammelt, tog hans kone, der længe havde været lidende – det var en medfødt svaghed hos

hende, men ikke fordi hun led mere under opholdet her end han – ud på landet til en fattig veninde, hendes tidligere amme, og døde der. Han holdt sig indelukket på sit værelse en fjorten dages tid, og en sagførerfuldmægtig, der havde opgivet sit bo til skifterettens behandling, opsatte en kondolationsadresse til ham, der så ud som en lejekontrakt, og som alle gældsfangerne underskrev. Da han atter viste sig, var han mere gråhåret – han var tidligt begyndt at blive gråhåret – og arrestforvareren lagde mærke til, at hans hænder ofte vandrede op til hans dirrende læber igen, ligesom de havde plejet i starten efter hans ankomst. Men efter et par måneders forløb havde han overvundet det, og imidlertid legede børnene nede i gården ligesom før, men kun var de sort klædte.

Da begyndte mrs. Bangham at blive svagelig og blev hyppigere end sædvanligt fundet liggende i afmagt på fortovet med væltet torvekurv og for få småpenge tilbage til sine kunder. Hans søn begyndte at afløse hende og besørge ærinder på en forstandig måde og være som hjemme både i fængslet og på gaden. Tiden gik, og arrestforvareren begyndte at blive affældig. Hans bryst svulmede op, hans ben blev svage, og han var stakåndet. Han klagede over, at han ikke mere kunne med den forslidte træstol. Han sad i en lænestol på en pude og snappede efter vejret, undertiden flere minutter i rad sådan, at han ikke kunne dreje nøglen om. Når han fik disse anfald, drejede gældsfangen den ofte om for ham.

"De og jeg," sagde arrestforvareren en snefuld vinteraften, da portnerboligen med dens klare bål på kaminen var fuld af gæster, "er de ældste beboere. Jeg har ikke været her over syv år

længere end De. Jeg holder ikke længe ud. Når jeg forlader min post, er De Marshalsea-fængslets fader."

Næste dag forlod arrestforvareren sin post i denne verden. Hans ord blev husket og gentaget, og ved mundtlig overlevering gik det senere fra generation til generation – en generation i Marshalsea kunne anslås til omtrent tre måneder – at den lurvede gamle gældsfange med det venlige væsen og de hvide hår var Marshalsea-fængslets fader. Han begyndte at blive stolt af denne titel. Hvis en bedrager var stået frem og havde gjort krav på den, ville han have fældet tårer af harme over et sådant forsøg på at berøve ham hans ret. Der begyndte at vise sig lyst hos ham til at overdrive antallet af de år, han havde været der. Man var på det rene med, at der måtte trækkes lidt fra i hans regning. Han var forfængelig, sagde de vekslende generationer af fanger.

Alle nyankommende blev forestillet for ham. Han holdt meget strengt på denne ceremoni. De vittige hoveder foretog ofte præsentationen med forceret højtidelighed og anstand, men efter hans begreber kunne de vanskeligt overdrive sagens alvor. Han modtog dem i sit fattige værelse med en slags nedladende velvilje – en præsentation nede i gården var ham ubehagelig, fordi han betragtede den som formløs – det var jo noget, som kunne hænde enhver. De var velkomne i Marshalsea, kunne han sige dem. Ja, han var stedets fader. Det var verden så artig at kalde ham, og det var han, hvis et ophold på over tyve år gav ham krav på denne titel. I starten så det lidt indskrænket ud, men der var meget godt selskab der – lidt blandet, nødvendigvis lidt blandet – og meget god luft.

Efterhånden var det ikke noget usædvanligt, at der om aftenen blev stukket breve ind under hans dør med en halvkrone, to halvkroner og nu og da med lange mellemrum en halv sovereign, "med hilsen fra en bortrejsende". Han modtog disse gaver som en tribut fra beundrere til en offentlig personlighed. Undertiden antog disse korrespondenter spøgefulde navne, såsom Knubben, Blæsebælgen, Den gamle Kartoffel, Pasop, Galfrands, Skrubbekosten, Stik Af, Sandmanden, men han fandt det smagløst og følte sig altid lidt stødt derover.

Da denne korrespondance i tidens løb begyndte at gå i stå og syntes at udkræve en anstrengelse af korrespondenterne, som mange af dem i afrejsens hastværk ikke var voksne, indførte han den skik at følge medlemmer af en vis samfundsstilling til porten og tage afsked med dem der. Medlemmet, der skulle tages under behandling, blev undertiden stående for at svøbe noget ind i et stykke papir, vendte derpå om og råbte: "Hør!"

Han så sig da forundret om.

"Er det mig?" spurgte han med et smil.

Imidlertid var medlemmet kommet hen til ham, og han tilføjede i en faderlig tone:

"Har De glemt noget? Hvad kan jeg gøre for Dem?"

"Jeg glemte," plejede medlemmet da gerne at svare, "at efterlade dette til Marshalsea-fængslets fader."

"Kære ven," sagde han da, "han er Dem uendelig forbunden."

Men lige til det sidste blev den rådvilde hånd nede i den lomme, hvor han havde gemt pengene, mens han gik gården et par gange rundt, for at de øvrige medlemmer ikke skulle lægge for meget mærke til, hvad der gik for sig.

Da han en eftermiddag havde gjort honnørs for et temmelig stort antal medlemmer, som tilfældigvis skulle ud, mødte han på tilbagevejen en mand fra fattigsiden, der ugen i forvejen var arresteret for en lille sum, men nu havde klaret for sig og skulle ud. Manden var kun en murer i sine arbejdsklæder, havde sin kone og en bylt med sig og var i strålende humør.

"Gud velsigne Dem, sir," sagde han i forbigående.

"Og Dem med," svarede fængslets fader venligt.

De var allerede et godt stykke fra hinanden, da mureren råbte:

"Hør, sir!" og gik tilbage til ham.

"Det er ikke meget," sagde mureren, idet han stak ham en lille bunke halvpennystykker i hånden, "men det er godt ment."

Aldrig før var der ydet ham tribut i kobber. Hans børn havde ofte taget imod kobberskillinger, og med hans fulde vidende og vilje var de gået i den fælles pung til at købe mad for, som han havde spist, og drikkevarer, som han havde drukket, men at en fyr i en simpel lærredskittel, tilsølet af kalk, kunne, ansigt til ansigt med ham, byde ham halvpennystykker, var noget nyt.

"Hvor tør De vove!" sagde han til manden og brast i gråd.

Mureren drejede ham om mod væggen, for at man ikke skulle se hans ansigt, og denne handling røbede så megen finfølelse, og manden var så angerfuld og bad så oprigtigt om tilgivelse, at han ikke kunne byde ham nogen ringere påskønnelse end:

"Jeg ved, at De mente det godt. Lad os ikke tale mere om det."

"Gud velsigne Dem, det gjorde jeg," forsikrede mureren, "jeg tror, at jeg kunne gøre mere for Dem end nogen anden."

"Hvad vil De da gøre?"

"Besøge Dem, efter at jeg er kommet ud."

"Lad mig få pengene igen," sagde den anden ivrigt, "jeg vil gemme dem og aldrig give dem ud. Tak, tak. De besøger mig altså?"

"Lever jeg otte dage til, gør jeg det."

De gav hinanden hånden og skiltes. Medlemmerne, som den aften var samlede til et drikkegilde i "Hyggeligheden", kunne ikke begribe, hvad der var hændt deres fader. Han spadserede så sent i den mørke gård og syntes at være så modfalden.

Note 2: **Tre forgyldte kugler:** Symbol for en pantelåner. *Overs.anm.*

7. Marshalsea-fængslets datter

Den lille, som med sit første åndedræt havde indsuget duften af doktor Haggages brændevin, overleveredes fra den ene generation af medlemmer til den anden, ligesom traditionen om deres fælles fader. På de tidligere stadier af sin tilværelse overleveredes hun i en bogstavelig og prosaisk betydning, idet det næsten var en del af ethvert nyt medlems indskud, at han skulle passe det barn, der var blevet født i anstalten.

"Egentlig," bemærkede arrestforvareren, da hun første gang blev vist ham, "burde jeg stå fadder til hende."

Faderen betænkte sig en minut og sagde:

"Måske ville De ikke have noget imod virkelig at stå fadder til hende?"

"Jeg? Nej, jeg har ikke noget imod det," svarede arrestforvareren, "hvis De ikke har det."

Sådan gik det til, at hun blev døbt en søndag eftermiddag, da arrestforvareren havde fri, og at han gik op til døbefonten i St. Georgeskirken og lovede, indestod og forsagede på hendes vegne, som han selv fortalte, da han var kommet tilbage, "så det stod efter." Dette gav ham en ny andel i ejendomsretten over barnet, som langt overgik hans tidligere officielle. Da hun begyndte at kunne gå og tale, fik han hende kær og købte en lille lænestol, som han satte ved det høje kamingitter i portnerboligen. Han ville gerne have hende om sig, når han havde vagt, og plejede at lokke hende med godtkøbslegetøj til at komme og snakke med sig. Barnet kom til at holde så meget af arrestforvareren, at hun til sidst kom hver time på dagen af sig selv og kravlede op ad trappen til portnerboligen. Når hun faldt

i søvn i den lille lænestol, dækkede arrestforvareren hende til med sit lommetørklæde, og når hun sad i den og klædte en dukke, der snart blev forskellig fra alle dukker uden for fængslet og fik en afskyelig familielighed med mrs. Bangham, betragtede han hende overordentlig venligt oppe fra sin træstol. Når medlemmerne så alt dette, sagde de, at arrestforvareren, der var pebersvend, af naturen egentlig var bestemt til familiefader, men han takkede og sagde: "Nej, det var nok for ham at se andre folks børn der."

I hvilket tidsrum af sit unge liv den lille skabning begyndte at lægge mærke til, at det ikke var hele Verdens vane at leve indelukket i snævre gårde, der var omgivet af høje, med pigge besatte mure, er et vanskeligt spørgsmål at afgøre, men hun var i hvert tilfælde endnu kun en ganske, ganske lille skabning, da hun kom til kundskab om, at hun måtte slippe sin faders hånd ved den dør, som den store nøgle lukkede op, og at mens hendes egne lette fjed uhindret kunne gå uden for den, turde hans fødder aldrig overskride denne grænse. Et medlidende og vemodigt blik, hvormed hun havde begyndt at betragte ham, mens hun endnu var ganske ung, stod måske i forbindelse med denne opdagelse.

Dette Marshalsea-fængsel og Marshalsea-fængslets faders barn havde ganske vist et medlidende og vemodigt blik for alt, men der var noget i det, der lignede beskyttelse, som gjaldt ham alene, når hun sad hos sin ven arrestforvareren i portnerboligen, opholdt sig inde i familiens værelse eller vandrede omkring i gården i de første otte år af sit liv, og hun havde også et medlidende og vemodigt blik for sin egensindige søster, for sin ørkesløse broder, for fængselsbørnene, når de

hujede og løb og legede skjul og gjorde jernstængerne i den indre port til deres "fristed".

Alvorlig og tankefuld kunne hun om sommeren sidde i portnerboligen og se op på himlen gennem det tilgitrede vindue, indtil der, når hun vendte øjnene bort, dannede sig striber af lys mellem hende og hendes ven, og hun også så ham gennem et gitter.

"Nu tænker du vist på markerne," sagde arrestforvareren engang, efter at han havde siddet og iagttaget hende, "gør du ikke?"

"Hvor er de?" spurgte hun.

"Ih, de er – derhenne, lille ven," sagde arrestforvareren mod et ubestemt sving med sin nøgle, "omtrent derhenne."

"Er der nogen, som åbner og lukker dem? Er der lås for dem?"

Arrestforvareren blev forlegen.

"Å nej, i reglen ikke."

"Er de meget smukke, Bob?"

Efter hans eget udtrykkelige forlangende kaldte hun ham Bob.

"Yndige, fulde af blomster. Der er smørblomster, og der er tusindfryd, og der er –" arrestforvareren betænkte sig, da hans kendskab til de botaniske navne var noget ufuldstændigt – "der er fandens mælkebøtter, og alle mulige slags lege."

"Er der rart at være, Bob?"

"Mageløst," sagde arrestforvareren.

"Har fader nogen sinde været der?"

"Hm!" hostede arrestforvareren, "å ja, nogle gange."

"Er han bedrøvet, fordi han nu ikke mere kan komme der?"

"Ikke – ikke synderlig," sagde arrestforvareren.

"Og de andre heller ikke?" spurgte hun med et blik på den ligegyldige mængde udenfor. "Er du nu også ganske vis på det, Bob?"

På dette vanskelige punkt i samtalen gav Bob tabt og forandrede emnet til sukkergodt. Det var altid hans sidste tilflugt, når han mærkede, at hans lille veninde begyndte at få ham ind i en politisk eller teologisk klemme. Men dette var oprindelsen til en række søndagsudflugter, som disse to underlige omgangsfæller gjorde med hinanden. Hver anden søndag plejede de om eftermiddagen med største alvor at drage fra portnerboligen til en eller anden grøn eng eller markvej, som arrestforvareren havde valgt i løbet af ugen, og der plukkede hun græsstrå og blomster til at bringe hjem, mens han røg sin pibe. Bagefter trakterede han med rejer, øl og andre lækkerier i en eller anden beværtningshave, og så gik de hjem hånd i hånd, med mindre hun var mere end almindelig træt og var faldet i søvn på hans skulder.

Allerede i disse tidlige dage begyndte arrestforvareren modent at overveje et spørgsmål, der kostede ham så megen åndelig anstrengelse, at det blev uafgjort lige til hans dødsdag. Han besluttede at testamentere sin guddatter den smule formue, han havde sparet sammen, og det kom nu kun an på at "sætte den fast" sådan, at kun hun kunne nyde gavn af den. Hans erfaring som arrestforvarer havde givet ham en klar indsigt i den uhyre vanskelighed ved at anbringe penge på en sådan måde, at de tilnærmelsesvis kunne siges at være sat fast og i den mærkværdige lethed, hvormed de slipper løs. Derfor forelagde han i en række år regelmæssigt dette indviklede

spørgsmål for enhver insolvent sagfører eller anden lovkyndig person, som kom ind eller ud.

"Sæt," plejede han at sige, idet han med sin nøgle udviklede sagen på den lovkyndiges bryst, "sæt, at en mand ville testamentere sin formue til et ungt fruentimmer og ønskede at sætte den sådan fast, at ingen andre kunne få fingre i den, hvordan ville De sætte denne formue fast?"

"Jeg ville testamentere den til hende personlig," lød i reglen det forekommende svar.

"Ja, men ser De," vedblev arrestforvareren, "sæt, at hun havde for eksempel en broder, en fader eller en mand, som kunne have lyst til at få fat på formuen, når den tilfaldt hende, hvad så?"

"Den ville være sat ud for hende personlig, og de andre ville ikke have et mere lovligt krav på den end De eller jeg," lød da det lovkyndige svar.

"Tøv lidt," sagde arrestforvareren. "sæt, at hun var godhjertet, og de overtalte hende. Hvilken lov ville så kunne holde sammen på den?"

Det kløgtigste hoved, som arrestforvareren udforskede, var ude af stand til at påvise en lov, der kunne binde en sådan knude, og arrestforvareren blev derfor ved at tænke på det, så længe han levede, og døde dog til sidst uden at have gjort testamente. Men det var først længe efter, at hans guddatter havde fyldt sit sekstende år. Den første halvdel af dette afsnit af hendes liv var netop blevet tilbagelagt, da hendes medlidende og vemodige blik så hendes fader som enkemand. Den beskyttelse, som hendes undrende øjne havde udtrykt over for

ham, gav sig fra dette tidspunkt udslag i handling, og Marshalsea-fængslets datter trådte i et nyt forhold til faderen.

I starten kunne et sådant barn ikke gøre stort andet end sidde hos ham, idet hun forlod sin livligere plads ved det høje kamingitter og stille iagttog ham. Men dette gjorde hende så uundværlig for ham, at han savnede hende, når hun ikke var til stede. Gennem denne lille port gik hun fra barndommen ud i den sorgfyldte verden.

Hvad hendes medlidende blik i denne tidlige alder så i hendes fader, hendes søster, hendes broder derinde i fængslet; hvor meget eller hvor lidt af den sørgelige sandhed det behagede Gud at gøre synligt for hende, er skjult, ligesom så mange andre hemmeligheder. Nok er det, at hun begejstredes til at blive noget, som ikke var, hvad de andre var, og til at være dette vidt forskellige og besværlige for de andres skyld. Begejstret? Ja, hvis vi talte om en digters eller en præsts begejstring, men ikke om det hjerte, der af kærlighed og selvopofrelse tilskyndes til den mest ydmyge gerning i den mest ydmyge livsstilling. Uden nogen anden ven på Jorden end hendes underlige gamle kammerat til at hjælpe hende eller kun se hende; uden mindste kendskab til andre almindelige menneskers daglige liv og færden i det fri samfund, opdraget i en falsk social stilling, der endog var falsk i forhold til den mest falske stilling uden for murene; drikkende fra sin barndom af en brønd, hvis vand var befængt med sit eget ejendommelige smitstof og havde sin særegne usunde og unaturlige afsmag, begyndte fængslets barn sit liv som kvinde.

Trods mangfoldige fejlgreb og mislykkede forsøg, trods den spot, som hendes ungdom og spinkle skikkelse udsatte hende

for, og som hun, om den end ikke var ondt ment, dog følte dybt, trods den ydmyge bevidsthed om hendes egen barnlighed og mangel på kraft, selv hvor det kom an på kun at løfte og bære, trods træthed og hjælpeløshed og mange hemmelige tårer arbejdede hun sig frem, indtil hun blev anerkendt som nyttig, ja endog uundværlig. Den tid kom. I enhver henseende, undtagen hvor det gjaldt om, hvem der skulle gøres mest stads af, indtog hun den ældstes plads iblandt de tre, var den faldne families hoved og lukkede dens bekymringer og beskæmmelser inde i sit eget hjerte.

Da hun var tretten år, kunne hun læse og føre regnskab – det vil sige, hun kunne med ord og tal udtrykke, hvor meget de simple fornødenheder, de trængte til, ville koste, og hvor meget der manglede for at kunne købe dem. Lejlighedsvis havde hun nogle uger ad gangen besøgt en aftenskole uden for fængslet og fået sin søster og broder med ubestemte mellemrum sendt til en dagskole i tre-fire år. Ingen af dem fik nogen undervisning i hjemmet, men ingen vidste bedre end hun, at en mand, der var sunket ned til at blive Marshalsea-fængslets fader, kunne ikke være nogen fader for sine egne børn. Til disse tarvelige dannelsesmidler føjede hun et af sin egen opfindelse. Blandt den brogede skare af fængslets beboere var der engang en dansemester. Hendes søster havde stor lyst til at lære dansemesterens kunst og syntes at have anlæg. Tretten år gammel fremstillede pigebarnet sig for dansemesteren med en lille pung i hånden og fremsatte sit ydmyge andragende.

"Undskyld, sir, jeg er født her."

"Åh! Er De den unge dame?" spurgte dansemesteren og betragtede den spinkle skikkelse og det opadvendte ansigt.

"Ja, sir."

"Hvad kan jeg gøre for Dem?" sagde han.

"Mange tak, sir, ingenting for mig," svarede hun, idet hun ivrigt løste op for pungen, "men hvis De, så længe De opholder Dem her, ville være så god at undervise min søster for en billig betaling –"

"Jeg vil undervise hende for intet, mit barn," sagde dansemesteren og lukkede pungen. Han var så godmodig en dansemester, som der nogen sinde har danset til Skifteretten, og han holdt ord. Søsteren var så flink en elev, og dansemesteren havde så megen tid til overs at anvende på hende – for han brugte ti uger til at komme til akkord med sine kreditorer, affinde sig med Skifteretten og vende tilbage til sin kunstneriske virksomhed – at hun gjorde vidunderlige fremskridt. Og han var så stolt af det, og ønskede så meget at vise nogle udvalgte venner blandt medlemmerne en prøve på sin dygtighed, før han tog bort, at der en smuk morgen klokken seks blev opført en menuet nede i gården – selskabssalene var nemlig alt for indskrænkede til den slags – under hvilken et så stort rum blev gennemdanset og trinnene udført så samvittighedsfuldt, at dansemesteren, som desuden måtte spille på sin violin, blev aldeles åndeløs.

Det heldige udfald af denne begyndelse, som bevægede dansemesteren til at fortsætte undervisningen endog efter hans løsladelse, gav det stakkels barn mod til et nyt forsøg. Hun havde i flere måneder gået og ventet på en syerske. Omsider kom en modehandlerinde, og til hende henvendte hun sig nu på egne vegne.

"Undskyld, frue," sagde hun, idet hun kiggede frygtsomt ind ad døren til modehandlerinden, som hun fandt liggende grædende i sengen, "men jeg er født her."

Alle syntes at have hørt tale om hende, så snart de var kommet derind, for modehandlerinden satte sig over ende i sengen, tørrede sine øjne og sagde ganske ligesom dansemesteren:

"Åh, er De det barn?"

"Ja, frue."

"Det, gør mig ondt, at jeg ikke har noget til Dem," sagde modehandlerinden og rystede på hovedet.

"Det er ikke det. Med Deres tilladelse ville jeg gerne lære at sy skræddersyning."

"Hvorfor vil De det, når De ser, hvordan det er gået mig? Det har ikke gavnet mig synderlig."

"Intet, lige meget hvad det er, synes at have gavnet nogen af alle dem, som kommer her, synderlig," svarede hun i al enfoldighed, "men derfor vil jeg alligevel gerne lære det."

"Jeg er bange for, at De er for svag," indvendte damen.

"Jeg tror ikke, at jeg er så svag, frue."

"De er grumme, grumme lille," blev modehandlerinden ved.

"Ja, jeg er rigtignok bange for, at jeg er meget lille," svarede barnet og begyndte derpå at hulke over denne slemme fejl, der så ofte var hende i vejen. Modehandlerinden, der hverken var gnaven eller hårdhjertet, men kun for nylig var gået fallit, blev rørt, tog sig af hende med megen velvilje, fandt i hende den tålmodigste og ivrigste lærling og gjorde hende i tidens løb til en dygtig syerske.

I tidens løb udfoldede Marshalsea-fængslets fader lidt efter lidt en ny blomst i sin karakter. Jo faderligere han blev med hensyn til Marshalsea, og jo afhængigere han blev af sin vekslende families ydelser, des fastere holdt han på sin tabte fornemhed. Med den samme hånd, hvormed han en halv time i forvejen havde stukket et medlems halve krone i lommen, kunne han aftørre de tårer, der strømmede ned ad hans kinder, når der blev hentydet til, at hans døtre arbejdede for deres brød. Marshalsea-fængslets barn havde således, foruden sine øvrige daglige sorger, den sorg altid at måtte bevare den fornemme fiktion, at de alle til hobe var nogle dovne tiggere.

Søsteren blev danserinde. Til familiens medlemmer hørte en ødelagt farbroder – ruineret af sin broder – som ikke vidste mere besked end sin ødelægger om, hvordan det var gået til. – Han kom nu under hendes beskyttelse. Da han af naturen var tilbageholden og enfoldig, havde han, da ulykken ramte ham, ikke på anden måde ladet sig mærke med, at han var ødelagt, end at han holdt op at vaske sig og aldrig siden tillod sig denne nydelse. I sine bedre dage havde han været en middelmådig musikalsk dilettant, og da hans broder drog ham med sig i sit fald, søgte han sit underhold ved at spille på en klarinet, der var lige så smudsig som han selv, i orkestret ved et lille teater. Ved dette teater blev hans broderdatter danserinde. Han havde længe været et fast inventarium der, og han fandt sig nu i det hverv at tjene hende til ledsager og formynder, ligesom han ville have fundet sig i en sygdom, et legat, et festmåltid, sult – kort sagt alt undtagen sæbe.

For at sætte sin søster i stand til at tjene sine få shillings om ugen måtte fængslets barn gennemgå en omstændelig

formalitet med faderen.

"Fanny bliver ikke længere boende hos os, fader. Hun vil nok tilbringe en god del af dagen her, men hun kommer til at bo ude i byen hos farbroder."

"Det overrasker mig. Hvorfor?"

"Jeg tror, at farbroder savner omgang, fader. Han kan behøve at blive plejet og passet."

"Omgang? Han tilbringer jo så meget af sin tid her. Og du plejer og passer ham jo langt mere, Amy, end din søster kan. I går alle sammen så meget ud."

Dette sagde han for at bevare skinnet af, at han ikke havde mindste forestilling om, at Amy selv gik ud om dagen for at arbejde.

"Men vi er jo altid så glade ved at komme hjem, fader, er vi ikke? Og Fanny kan, foruden at hun holder farbroder med selskab og plejer ham, måske have godt af ikke stadig at opholde sig her. Hun er jo ikke født her, sådan som jeg, fader."

"Ja, ja, Amy. Jeg forstår dig ikke ganske, men det er sagtens meget naturligt, at Fanny foretrækker at være udenfor, og du også for den sags skyld. Derfor skal også du og Fanny og din farbroder have jeres vilje. Godt, godt! Jeg blander mig ikke i det; bryd dig ikke om mig!"

At få hendes broder bort fra fængslet, bort fra den bestilling at besørge kommissioner som afløser for mrs. Bangham og bort fra den smittende omgang med meget mistænkelige kammerater, som fulgte med begge dele, var hendes vanskeligste opgave. Fra sit attende år ville han have slæbt sig frem fra hånd til mund, fra time til time, fra penny til penny, til han var blevet firs. Aldrig kom der nogen i fængslet, af hvem

han kunne lære noget nyttigt eller godt, og hun kunne ingen anden beskytter finde for ham end sin gamle ven og gudfader.

"Kære Bob," sagde hun, "hvad skal der blive af stakkels Tip?" Hans navn var Eduard, og diminutivet heraf, Ted, var inden for fængselsmurene blevet forvandlet til Tip. Arrestforvareren havde sin egen bestemte mening om, hvad der ville blive af Tip, og var endog for at forebygge at hans anelser skulle gå i opfyldelse, gået så vidt, at han havde følt sig for hos Tip, om det ikke var bedst, at han løb sin vej og trådte i sit fædrelands tjeneste. Men Tip havde takket ham og sagt, at han ikke brød sig om sit fædreland.

"Ja, lille ven, noget må der gøres for ham. Hvad om jeg søgte at få ham anbragt hos en prokurator?"

"Det ville være meget smukt af Dem, Bob!"

Arrestforvareren havde nu to spørgsmål at forelægge de lovkyndige herrer, når de kom ind og ud. Dette sidste forelagde han så standhaftigt, at der til sidst fandtes en stol og tolv shillings om ugen til Tip på en sagførers kontor i et stort nationalt palladium ved navn Palace Court, som på den tid hørte til en lang række af evigvarende bolværker for Albions værdighed og sikkerhed, men nu er forsvundet. I seks måneder vansmægtede Tip i Cliffords Inn, men kom efter udløbet af denne frist en aften slentrende tilbage med hænderne i lommen og lod nogle ord falde til sin søster om, at han ikke ville vende tilbage.

"Ikke vende tilbage?" sagde den stakkels, lille, bekymrede pige, til hvis hovedsorger det hørte altid at skulle gøre beregninger og lægge planer for Tip.

"Jeg er så træt af det," sagde Tip, "at jeg har opgivet det."

Tip blev træt af alt. Med forskellige mellemrum, under hvilke han dovnede i Marshalsea og afløste mrs. Bangham, fik hans lille, anden moder, understøttet af sin trofaste ven, ham anbragt i et pakhus, hos en handelsgartner, ved humlehandelen, endnu en gang hos en vekselmægler, atter hos en sagfører, på et diligencekontor, på et vognmandskontor, igen hos en sagfører, hos en købmand, i et brændevinsbrænderi, hos en uldhandler, en manufakturhandler, en fiskehandler, i en delikatesseforretning og i dokken. Men hvor Tip så kom hen, kom han led og ked af det tilbage og erklærede, at han havde opgivet det. Hvor denne af skæbnen mærkede Tip gik hen, syntes han at tage fængselsmurene med sig og stille dem op i denne eller den næringsvej eller håndtering og luske omkring inden for deres snævre grænser på den gamle dorske, planløse, ligegyldige måde, indtil Marshalseas virkelige, ubevægelige mure udøvede deres uimodståelige tiltrækningskraft på ham og kaldte ham tilbage.

Ikke des mindre havde den modige, lille skabning sat sin hu så fast til sin broders redning, at hun, mens han gennemgik alle disse bedrøvelige omskiftelser, møjsommeligt sparede så meget sammen, at hun kunne betale hans rejse til Canada. Da han var træt af intet at bestille og tilbøjelig til endog at opgive dette, samtykkede han nådigst i at rejse til Canada. Og der var sorg i hendes bryst over at skilles fra ham og glæde ved håbet om, at han omsider var vel forsørget.

"Gud velsigne dig, kære Tip. Vær ikke for stolt til at komme og besøge os, når du har gjort din lykke."

"Nej, vist ikke," sagde Tip og gik.

Men ikke hele vejen til Canada. Han kom i virkeligheden ikke længere end til Liverpool. Efter at have gjort rejsen til denne søstad, følte han sig så stærkt tilskyndet til at opgive skibet, at han besluttede at spadsere tilbage igen. Denne beslutning bragte han virkelig til udførelse, og efter en måneds forløb fremstillede han sig for hende i pjalter, uden sko og langt mere led og ked af det end nogen sinde før.

Efter at han i nogen tid atter havde virket som mrs. Banghams efterfølger, fandt han til sidst selv en beskæftigelse og underrettede søsteren om dette.

"Jeg har fået en plads, Amy."

"Er det virkelig sandt, Tip?"

"Ja vel. Nu er jeg ovenpå. Nu behøver du ikke længere at se så bedrøvet ud for min skyld, gamle tøs."

"Hvad er det da, Tip?"

"Du kender jo Slingo af navn?"

"Dog ikke ham, som de kalder Prangeren?"

"Det er netop fyren. Han kommer ud på mandag og vil give mig en plads."

"Hvad pranger han med, Tip?"

"Heste. Alting er i orden! Nu er jeg ovenpå."

I flere måneder tabte hun ham af syne og hørte kun en gang fra ham. De ældre medlemmer mumlede noget om, at han var blevet set ved en skinauktion i Moorfields, hvor han havde ladet, som om han havde købt pletterede sager for massivt sølv og med største rundhåndethed betalt dem med banknoter, men det kom hende aldrig for øre. Mens hun en aften var alene ved sit arbejde – hun stod ved vinduet for at udnytte tusmørket, der endnu dvælede oven over muren – åbnede han døren og trådte

ind. Hun kyssede ham og bød ham velkommen, men vovede ikke at stille ham noget spørgsmål. Han så, hvor ængstelig og frygtsom hun var, og syntes nedslået.

"Jeg er bange, for, at du denne gang bliver gnaven; ja minsæl er jeg så."

"Det gør mig meget ondt at høre dig tale sådan, Tip. Er du kommet tilbage?"

"Ja vist."

"Da jeg denne gang ikke havde ventet, at det, du havde fundet, ville være dig videre tjenligt, er jeg mindre overrasket og bedrøvet, end jeg kunne være blevet, Tip."

"Ak! Men det er ikke det værste."

"Ikke det værste?"

"Se ikke så forbavset på mig. Nej, Amy, ikke det værste. Jeg er kommet tilbage, som du ser, men – se dog ikke så forbavset på mig – jeg er kommet tilbage på, hvad jeg kan kalde en ny måde. Jeg er strøget af de frivilliges liste. Nu er jeg herinde som en af den faste stok."

"Å sig dog ikke, at du er arrestant, Tip! Nej, nej!"

"Ja, jeg har ikke videre lyst til at sige det," svarede han tøvende, "men når du ikke kan forstå mig, uden at jeg siger det, hvad skal jeg så gøre? Jeg er blevet sat fast for fyrretyve pund og nogle shilling."

For første gang i alle disse år bukkede hun under for sine sorger. Hun slog hænderne sammen over sit hoved, og idet hun udbrød, at det ville tage livet af deres fader, hvis han fik det at vide, sank hun til jorden ved den ryggesløse Tips fødder.

Det var lettere for Tip at bringe hende til bevidsthed, end for hende at bringe ham til at fatte, at deres fader ville gå fra

forstanden, hvis han erfarede sandheden. Den ting var uforståelig for Tip og i det hele taget en løjerlig ide. Kun fra dette synspunkt betragtet gav han efter for den, da han føjede sig efter hendes bønner, der støttedes af hans farbroder og søster. At han kom tilbage, var ikke noget nyt; de gav faderen den sædvanlige forklaring, og medlemmerne, der havde en bedre forståelse af dette fromme bedrageri end Tip, hjalp trofast til.

Dette var Marshalsea-fængslets barns liv og historie til hendes to og tyvende år. Skønt hun endnu havde en del til overs for den usle gård og bygning, som havde været hendes fødested og hjem, krympede hun sig nu ved at gå ud og ind der, fordi hun havde bevidstheden om, at hun altid vakte opsigt. Efter at hun havde begyndt at arbejde uden for murene, havde hun fundet det nødvendigt at skjule, hvor hun boede, og gå så hemmeligt hun kunne, frem og tilbage mellem den fri stand og jernportene, uden for hvilke hun ikke en eneste gang i sit liv havde sovet. Hendes oprindelige frygtsomhed var tiltaget med dette hemmelighedskræmmeri, og hendes lette fjed og spinkle skikkelse krympede sig ved at passere de befærdede gader.

Så verdslig klog hun var, hvor det gjaldt den hårde og bitre nød, så uskyldig var hun i alle andre henseender uskyldig med hensyn til den tåge, gennem hvilken hun så sin fader og fængslet og den plumrede, levende strøm, der flød igennem det og flød videre. Dette var *Lille Dorrits* liv og historie, indtil hun nu en rå septemberaften gik hjem, mens Arthur Clennam på afstand iagttog hende. Dette var Lille Dorrits historie, indtil hun vendte om ved enden af London Bridge, derpå gik tilbage over den og endnu engang tilbagelagde den, så gik videre til St.

Georgekirken, pludselig igen vendte om og gennem den ydre port smuttede ind i fængslet.

8. Lukket inde

Arthur Clennam blev stående på gaden for at spørge en eller anden forbigående om, hvad det var for et sted. Han lod nogle, hvis ansigter ikke opmuntrede til en forespørgsel, gå forbi, og stod endnu og ventede på gaden, da en gammel mand nærmede sig og drejede ind mod fængselspladsen.

Han var meget duknakket og traskede af sted på en langsom åndsfraværende måde, der ikke gjorde Londons travle hovedgader til noget synderlig sikkert opholdssted for ham. Han var smudsig og dårligt klædt, i en luvslidt frakke, der engang havde været blå og som nåede ham ned til anklerne og var knappet op til hans hage, hvor den forsvandt i det blege genfærd af en fløjlskrave. Et stykke rødt klæde, hvormed dette spøgelse havde været stivet af i dets levetid, lå nu blottet og ragede op i nakken på den gamle mand imellem et virvar af grå hår og et halsbind med rustent spænde, som i forening truede med at støde hans hat af. Fedtet og forslidt var denne hat, der hang ham ned over øjnene, revnet og forkrøllet på skyggen og med en tjavs af et lommetørklæde dinglende ud neden for den. Hans benklæder var så lange og vide og hans sko så store og plumpe, at han sjokkede af sted som en elefant, skønt ingen ville have kunnet sige, hvor meget der var gang og hvor meget slæben af klæder og læder. Under den ene arm bar han et forjasket og forslidt futteral med et eller andet blæseinstrument; i den samme hånd havde han for en penny snustobak i et lille kræmmerhus, hvoraf han langsomt vederkvægede sin stakkels gamle, blå næse med en langtrukken pris.

Til denne gamle mand rettede Clennam, idet manden ville til at gå over pladsen, sit spørgsmål og bankede ham på skulderen. Den gamle mand standsede og så sig om med et udtryk i sine matte, grå øjne, som om hans tanker havde været langt borte, og han samtidig var lidt tunghør.

"Med forlov, sir," sagde Arthur og gentog sit spørgsmål, "hvad er dette for et sted?"

"Hvad, dette sted, sir?" svarede den gamle mand, idet han standsede sin pris på halvvejen og pegede på stedet uden at se på det. "Det er Marshalsea."

"Gældsfængslet?"

"Sir," sagde den gamle mand i en tone, som om han ikke fandt det ubetinget nødvendigt at gøre fordring på denne betegnelse, "gældsfængslet."

Han vendte sig om og gik videre.

"Undskyld," sagde Arthur og standsede ham igen, "tør jeg stille Dem et spørgsmål? Kan enhver gå herind?"

"Enhver kan gå *herind*," svarede den gamle mand, der ved det eftertryk, han lagde på det sidste ord, tydeligt tilføjede, "men ikke enhver kan gå ud herfra."

"Undskyld endnu en gang. Er De kendt med stedet?"

"Sir," svarede den gamle mand og knugede sit lille kræmmerhus snustobak i sin hånd og vendte sig om, som om sådanne spørgsmål krænkede ham, "ja, jeg er."

"Jeg beder Dem undskylde mig. Det er ikke af utidig nysgerrighed, men i en god hensigt, jeg spørger. Kender De navnet Dorrit her?"

"Mit navn, sir," svarede den gamle mand højst uventet, "er Dorrit."

Arthur tog hatten af for ham.

"Må jeg tale med Dem. Jeg var aldeles uforberedt på Deres svar og håber, at denne forsikring er tilstrækkelig undskyldning for, at jeg har taget mig den frihed at tale til Dem. Jeg er først nylig efter en lang fraværelse kommet hjem til England. Hos min moder – mrs. Clennam i City – har jeg set en ung pige, der syr for hende og som jeg kun har hørt blive tiltalt eller omtalt som Lille Dorrit. Jeg har fattet en levende interesse for hende og havde stor lyst til at erfare mere om hende. Næppe en minut, før De kom, så jeg hende gå ind ad denne dør."

Den gamle mand så vist på ham.

"Er De sømand, sir?" spurgte han og syntes at blive lidt skuffet, da den anden rystede på hovedet.

"Ikke sømand? Af Deres solbrændte ansigt troede jeg, at De var det. Mener De det alvorligt, sir?"

"Jeg forsikrer Dem, at jeg taler i fuldt alvor, og jeg beder Dem tro mig på mit ord."

"Jeg kender meget lidt til Verden, sir," svarede den anden med mat og dirrende stemme. "Jeg går min egen stille gang ligesom skyggen hen over solskiven. Det ville ikke være umagen værd at føre mig bag lyset. Det ville være en alt for let sag. Den unge pige, som De så gå herind, er min broderdatter. Min broder hedder William Dorrit, jeg Frederick. De siger, at De har set hende hos Deres moder, har fattet deltagelse for hende og ønsker at vide, hvad hun tager sig for. Kom og se."

Han gik videre, og Arthur fulgte med ham.

"Min broder," sagde den gamle mand, idet han blev stående på trappen og langsomt vendte sig om igen, "har været her i mange år, og meget af det, der foregår endog mellem os selv

indbyrdes, forties for ham af grunde, som jeg ikke behøver at indlade mig på nu. Hav den godhed ikke at tale om, at min broderdatter syr for folk. Hav den godhed ikke at berøre andet, end hvad der bliver omtalt imellem os. Holder De Dem inden for disse grænser, vil De ikke let begå en fejl. Kom nu og se!"

Arthur fulgte ham gennem en smal gang. For enden af den blev en nøgle drejet om, og en jernbeslået dør blev åbnet indefra. Den førte dem ind i en portnerbolig eller forstue, som de gik igennem, og derpå gennem nok en dør og et gitter ind i fængslet. Da de nærmede sig den vagthavende arrestforvalter, vendte den gamle mand, der stadig var trasket foran, sig om på sin stive, langsomme, duknakkede måde, som om han ville forestille sin ledsager. Arrestforvareren nikkede, og ledsageren gik ind uden at blive spurgt om, hvem han ville tale med.

Aftenen var mørk, og fængselslygterne i gården og lysene i fængselsvinduerne, der skinnede svagt bag mange slags vinde og skæve, gamle gardiner og jalousier, syntes ikke at gøre den lysere. Nogle få personer slentrede omkring, men størstedelen af befolkningen var inden døre. Den gamle bøjede ind ad en dør og begyndte at gå op ad trappen.

"Her er temmelig mørkt, sir, men De behøver ikke at være bange for at løbe imod noget."

Han standsede et øjeblik, før han åbnede en dør på første sal. Ikke så snart havde han lukket op, før gæsten så Lille Dorrit og opdagede samtidig grunden til, at hun lagde så megen vægt på at spise i enrum. Hun havde bragt den mad hjem, som hun selv skulle have spist, og varmede den på en rist over ilden til sin fader, der, iført en gammel, grå slåbrok og en sort hue, sad ved bordet og ventede på sin aftensmad. En ren dug lå bredt ud

foran ham med kniv, gaffel og ske, saltkar, peberbøsse, glas og et ølkrus af tin. Endog sådanne små krydderier som hans eget lille glas med cayennepeber og lidt pickles på en underkop manglede ikke.

Hun fo'r sammen, rødmede stærkt og blev derpå bleg. Snarere med øjnene end med den svage, opmuntrende håndbevægelse bad gæsten hende være rolig og stole på ham.

"Jeg traf denne herre," sagde farbroderen, "mr. Clennam, William, en søn af Amys veninde – ved yderporten, hvor han ønskede i forbigående at hilse på dig, men ikke ret vidste, om han turde gå ind eller ikke. Det er min broder William, sir."

"Jeg håber," sagde Arthur, meget tvivlrådig om, hvad han skulle sige, "at min agtelse for Deres datter vil forklare og retfærdiggøre mit ønske om at blive forestillet for Dem, sir."

"Mr. Clennam," svarede den anden, idet han stod op, tog sin hue af med fladen af sin hånd og holdt den således færdig til at sætte den på igen. "De beviser mig en stor ære, De er velkommen, sir." Her bukkede han dybt. "En stol, Frederick. Behag at tage plads, mr. Clennam."

Han satte sin sorte hue på igen, ligesom han havde taget den af, og indtog atter sin plads. Der lå et forunderligt udtryk af velvilje og nedladenhed i hans væsen. Med disse ceremonier var det, at han modtog medlemmerne.

"De er velkommen i Marshalsea, sir. Jeg har budt mange gentlemen velkommen inden for disse mure. De ved måske – min datter Amy har måske sagt det – at jeg er dette steds fader."

"Jeg – ja, det har jeg hørt," dristede Arthur sig til at svare.

"De ved sikkert også, at min datter Amy er født her. En god pige og i lang tid en trøst og en støtte for mig. Ret kun an, kære

Amy; mr. Clennam vil undskylde den tarvelige levemåde, som vi er tvunget til her. Det ville være mig en ære, sir, hvis De –"

"Tak," svarede Arthur, "ikke en bid."

Han følte sig helt overvældet af forundring over mandens væsen og over, at den mulighed, at hans datter kunne have haft noget at skjule med hensyn til familiens historie, kunne have været så langt fra hans tanker.

Hun skænkede i hans glas, satte alle de forskellige småting hen til ham og tog derpå plads ved siden af ham, mens hans spiste. Det var åbenbart i overensstemmelse med deres vanlige skik, at hun lagde noget brød foran sig selv og rørte ved hans glas med sine læber, men Arthur så, at hun var urolig og ikke nød noget. Det blik, hvormed hun så på sin fader, og som halvt udtrykte beundring og stolthed, halvt skamfuldhed, men samtidig den inderligste kærlighed og ømhed, gik ham til hans hjertes inderste.

Marshalsea-fængslets fader behandlede sin broder med en vis nedladenhed som en venlig, veltænkende mand, en privat personlighed, der ikke havde nået nogen udmærkelse.

"Frederick," sagde han, "du og Fanny spiser jo hjemme i aften. Hvor har du gjort af Fanny, Frederick?"

"Hun spadserer med Tip."

"Tip er – som De måske ved – min søn, mr. Clennam. Han har været lidt vild og vanskelig at bringe i vej, men han begyndte rigtignok også sin karriere under temmelig" – her trak han på skuldrene med et svagt suk og så sig om i værelset – "temmelig ugunstige forhold. Deres første besøg her, sir?"

"Mit første."

"De kunne næppe have været her siden Deres drengeår, uden at jeg havde måttet vide det. Det hændes sjældent, at nogen – som indtager en stilling i samfundet – kommer her uden at blive mig forestillet."

"Mangen en dag er hele fyrretyve eller halvtredsindstyve blevet min broder forestillet," sagde Frederick, svagt oplivet af en stråle af stolthed.

"Ja," indrømmede Marshalsea-fængslets fader, "vi har endog overskredet dette antal. På en smuk søndag under retsterminen er der en hel audiens – en hel audiens. Den halve dag, kære Amy, har jeg prøvet på at huske navnet på den herre fra Camberwell, der blev mig forestillet sidste jul af den behagelige kulhandler, som sad her seks måneder."

"Jeg husker ikke hans navn, fader."

"Husker du hans navn, Frederick?"

Frederick var uvis om, at han nogen sinde havde hørt det. Ingen kunne være uvis om, at Frederick var det sidste menneske på Jorden, man kunne stille et sådant spørgsmål med noget håb om at få oplysning.

"Jeg mener," sagde hans broder, "den herre, der opførte sig med en så høj grad af finfølelse. Hm! Navnet er rent gået mig af minde. Da jeg i Deres påhør, mr. Clennam, har omtalt en opførsel, som røbede så megen fin følelse, har De måske lyst til at erfare, hvori den bestod?"

"Særdeles megen lyst," sagde Arthur og fjernede sine øjne fra det fine hoved, som begyndte at sænke sig, og det blege åsyn, som en ny bekymring begyndte at snige sig hen over.

"Den var så ædelmodig og vidnede om en så smuk tænkemåde, at det næsten er en pligt at omtale den. Jeg sagde

den gang, at jeg altid ville omtale den ved enhver passende lejlighed uden hensyn til mine personlige følelser. Nå, det nytter ikke at skjule sandheden. – De må vide, mr. Clennam, at det undertiden hænder, at folk, som kommer herind, ønsker at byde stedets fader en eller anden lille – erindring."

At se hendes hånd hvile på hans arm med en stum, halvt undertrykt bøn, og hendes lille frygtsomme skikkelse vende sig bort med en pinlig forlegenhed var et sørgeligt, sørgeligt syn.

"Undertiden," fortsatte han bevæget med dæmpet, blød stemme og nu og da rømmende sig, "undertiden antager den én, undertiden en anden skikkelse, men består i almindelighed i – hm – penge. Og de er, må jeg tilstå, kun alt for – hm – velkomne. Den herre, jeg her mener, blev forestillet for mig på en for mine følelser højst smigrende måde, og talte ikke alene med megen artighed, men tillige som en – hm – kundskabsrig mand." I al denne tid skrabede han, skønt han var færdig med at spise, ivrigt med sin kniv og gaffel på sin tallerken, som om der endnu var noget tilbage på den. "Af hans ytringer fremgik, at han havde en have, skønt han i begyndelsen vogtede sig for at omtale det, da haver ikke – hm – ikke er tilgængelige for mig. Men det kom for dagen ved, at jeg beundrede en meget smuk buket pelargonier – en dejlig buket pelargonier, kan jeg forsikre Dem – som han havde bragt med fra sit væksthus. Da jeg lagde mærke til dens rige farver, viste han mig et stykke papir, der var om den, og hvorpå der stod skrevet: "Til Marshalsea-fængslets fader," og forærede mig den. Men dette var – hm – ikke alt. Da han gik, bad han mig udtrykkelig først at tage papiret af om en halv time. Det – ja – det gjorde jeg og fandt, at det indeholdt – hm – to guineas. Jeg forsikrer Dem, mr. Clennam, jeg har

modtaget – hm – erindringer på mange måder og af meget forskellig værdi, og de har altid – ja – desværre været velkomne, men aldrig har jeg fundet større behag i noget, end – hm – netop denne erindring."

Arthur var i begreb med at sige, hvad der kunne siges om et sådant emne, da en klokke begyndte at ringe og fodtrin nærme sig. En smuk pige af langt bedre figur og meget mere udviklet end Lille Dorrit, skønt hun så meget yngre ud, blev stående i døren, da hun fik øje på den fremmede, og en ung mand, som fulgte med hende, blev ligeledes stående.

"Mr. Clennam, Fanny. Min ældste datter og min søn, mr. Clennam. Klokken er signalet til, at besøgende skulle gå, og de er derfor kommet for at sige godnat, men der er tid nok, mere end tid nok. Mr. Clennam vil undskylde, hvis I pigebørn har husholdningssager at tale om. Han ved sikkert, at jeg kun har et værelse her."

"Jeg skal kun have min rene kjole af Amy, fader," sagde den anden unge pige.

"Og jeg mine klæder," sagde Tip.

Amy åbnede en skuffe i et gammelt stykke bohave, som foroven var en dragkiste og forneden et sengested, og tog to små bylter, som hun rakte sin broder og søster.

"Lappet og gjort i stand?" hørte Clennam søsteren hviske, hvortil Amy svarede "ja". Han havde nu rejst sig og benyttede lejligheden til at se sig om i værelset. De bare vægge var blevet malet grønne, åbenbart af en uøvet hånd, og fattigt smykket med nogle billeder. Der var gardiner for vinduet og tæppe på gulvet, og der var hylder og knager og andre sådanne bekvemmeligheder, som havde sammenhobet sig i årenes løb.

Det var et beklumret, dårligt møbleret værelse, og kaminen røg oven i købet, eller også var blikskærmen over ildstedet overflødig, men stadig flid og umage havde gjort det ganske net og endog efter fattig lejlighed hyggeligt.

Hele tiden ringede klokken, og farbroderen længtes efter at komme bort.

"Kom, Fanny," sagde han, med sit lasede klarinetfutteral under armen. "Der bliver lukket, barn. Der bliver lukket!"

Fanny sagde sin fader godnat og svippede let ud af døren. Tip var allerede buldret ned ad trappen.

"Mr. Clennam," sagde farbroderen, der så sig om, idet han sjokkede bag efter dem, "der bliver lukket, der bliver lukket!"

Clennam havde to ting at gøre, før han fulgte efter. Den ene var at byde Marshalsea-fængslets fader en erindring uden at volde hans barn smerte. Den anden, at sige dette barn noget, om det så kun var et ord, til forklaring, hvorfor han var kommet.

"Tillad, at jeg lyser Dem ned," sagde faderen.

Hun var smuttet ud bag efter de andre, og de var alene.

"På ingen måde," sagde gæsten hurtigt, "men tillad mig, at jeg –" Kling, kling, kling.

"Mr. Clennam," sagde faderen, "jeg er dybt, dybt –"

Men hans gæst havde lukket hans hånd for at standse den klingrende lyd og var i største hast gået ned. Men hverken på vejen ned eller i gården så han noget til Lille Dorrit. De sidste to eller tre efternølere skyndte sig hen til portnerboligen, og han fulgte allerede bag efter dem, da han fik øje på hende i døren til det første hus fra indgangen. Hurtigt vendte han om.

"Tilgiv," sagde han, "at jeg taler til Dem her. Tilgiv, at jeg overhovedet kom herhen! Jeg gjorde det for at se, om jeg ikke kunne vise Dem og Deres familie en eller anden tjeneste. De ved, på hvilken fod min moder og jeg står med hinanden, og det vil måske ikke undre Dem, at jeg ikke har nærmet mig til Dem i hendes hus, for ikke mod min vilje at gøre hende mistroisk eller skade Dem i hendes omdømme. Hvad jeg i denne korte tid har set, har i høj grad forøget mit inderlige ønske om at blive Deres ven. Det ville opveje mange skuffelser for mig, hvis jeg turde håbe at vinde Deres tillid."

I starten var hun bange, men syntes at fatte mod, mens han talte til hende.

"De er meget god, sir. De taler med så megen inderlighed til mig. Men jeg – jeg ville dog ønske, at De ikke havde passet mig op."

Han fattede, at den bevægelse, hvormed hun sagde dette, opstod hos hende for hendes faders skyld, og han ærede den og tav.

"Mrs. Clennam har gjort mig meget godt. Jeg ved ikke, hvordan vi skulle være kommet ud af det, hvis hun ikke havde givet mig arbejde. Jeg er bange for, at det ingen smuk løn vil være, om jeg har hemmeligheder for hende. Mere kan jeg ikke sige i aften. Jeg er overbevist om, at De mener os det godt. Tak, tak!"

"Lad mig stille Dem et spørgsmål endnu, før jeg går. Har De længe kendt min moder?"

"To år, tror jeg. – Klokken ringer ikke mere."

"Hvordan gjorde De hendes bekendtskab? Sendte hun bud hertil efter Dem?"

"Nej. Hun ved ikke engang, at jeg opholder mig her. Vi har en ven, fader og jeg – en fattig arbejdsmand, men en rigtig trofast ven og jeg skrev på nogle sedler, at jeg ønskede at sy for folk, og opgav hans adresse. Og det, jeg havde skrevet, fik han slået op på nogle få steder, hvor det ikke kostede noget, og på den måde fandt mrs. Clennam mig og sendte bud efter mig. – Porten bliver lukket, sir."

Hun var så ængstelig og bevæget og han så rørt af medlidenhed med hende og dyb deltagelse for hendes historie, da den begyndte at gå op for ham, at han næppe kunne rive sig løs. Men klokkens tavshed og stilheden i fængslet mindede ham om at gå, og med nogle få hurtige og venlige ord tog han afsked, og hun listede sig tilbage til sin fader.

Men han var blevet for længe. Den indre port var lukket og portnerboligen med. Efter forgæves at have banket på, stod han der med den behagelige overbevisning at måtte tilbringe natten, hvor han var, indtil en stemme tiltalte ham bagfra.

"Fanget!" sagde stemmen. "De kommer ikke hjem før i morgen. – Å, er det Dem, mr. Clennam?"

Stemmen var Tips, og de stod og så på hinanden i fængselsgården, indtil det begyndte at regne.

"De er selv skyld i det," sagde Tip.

"Men De er jo også lukket inde," sagde Arthur.

"Jeg tror det næsten," svarede Tip spydigt, "så omtrent! Men ikke på samme måde som De. Jeg hører til butikken. Kun har min søster den fikse idé, at vor gamle aldrig må få noget at vide om det. Selv indser jeg ikke hvorfor."

"Kan jeg få husly?" spurgte Arthur, "hvad skal jeg gøre?"

"Vi gør bedst i først og fremmest at få fat på Amy," svarede Tip, som plejede at henvise enhver forlegenhed til hende som noget, der faldt af sig selv.

"Jeg ville hellere spadsere omkring den hele nat – det er ikke så slemt – end volde ulejlighed."

"Det behøver De ikke, hvis De vil betale for en seng. Vil De betale, reder man gerne under disse omstændigheder en seng til Dem oven på bordet i "Hyggeligheden". Vil De følge med, skal jeg føre Dem derind."

Idet de gik over gården, så Arthur op til vinduet i det værelse, han nylig havde forladt, og hvor der endnu brændte lys,

"Ja," sagde Tip, som havde fulgt hans blik, "det er den gamles. Hun sidder endnu en times tid hos ham og læser avisen for ham, og derpå kommer hun ud som et lille genfærd og forsvinder uden lyd."

"Jeg forstår Dem ikke."

"Den gamle sover oppe i værelset, og hun logerer hos arrestforvareren. Det første hus der," sagde Tip og pegede på den dør, hvor hun var gået ind. "Det første hus, oppe på kvisten. Hun betaler dobbelt så meget for det, som for et dobbelt så godt logis uden for fængslet. Men hun hænger både dag og nat over den gamle, den stakkels pige!"

De var nu kommet til beværtningen i den øverste ende af fængslet, hvor medlemmerne netop havde forladt deres selskabelige aftenklub. Det værelse i stueetagen, hvor den holdtes, var den omtalte "Hyggelighed." Formandssædet, tinkrusene, glassene, piberne, tobaksasken og den almindelige knejpeatmosfære, alt var der endnu, ligesom den gemytlige, glade forsamling havde forladt det ved sin bortgang.

"Hyggeligheden," havde to af de egenskaber, som i almindelighed anses for uundværlige for en dametoddy, for så vidt som den var både hed og stærk, men her hørte også ligheden op. For den tredje fordring: at der skal være rigeligt af det, opfyldte "Hyggeligheden" ikke, idet det var et såre indskrænket lokale.

Den uindviede gæst udefra antog naturligvis alle her for arrestanter – værten, opvarteren, opvartningspigen og kældersvenden. Om de var det eller ikke, fremgik ikke, men de havde alle et mistænkeligt udseende. En mand, der havde en spækhøkerbutik og tog herrer i logis, hjalp til med at rede sengen. Han havde i sin tid været skrædder og holdt wienervogn, sagde han. Han roste sig af, at han vågede over anstaltens tarv, og han havde nogle ubestemte og ubestemmelige forestillinger om, at inspektøren tilegnede sig et "fond", som burde komme medlemmerne til gode. Han fandt behag i at tro dette og gjorde altid enhver ny ankommen eller fremmed bekendt med denne dunkle mistanke, skønt han ikke, om det så skulle have kostet ham hans liv, ville have kunnet forklare, hvad det var for et fond, eller hvordan denne forestilling havde rodfæstet sig i hans sjæl. Ikke des mindre var han fuldt og fast overbevist om, at den ham tilkommende andel af fondet udgjorde tre shillings og ni pence om ugen, og at han for sin part hver mandag blev snydt af inspektøren for dette beløb. Han hjalp åbenbart at rede sengen for ikke at gå glip af en lejlighed til at fremstille denne sag. Efter at have lettet sit sind på denne måde og erklæret – det havde han øjensynlig gjort utallige gange, men der blev aldrig noget af det – at han ville skrive et brev til bladene og sætte inspektøren i

gabestokken, gav han sig i snak om dit og dat med de andre. Af den almindelige tone blandt det hele selskab var det tydeligt, at de var kommet til at betragte insolvens som menneskeslægtens normaltilstand og betaling af gæld som en sygdom, der undertiden brød ud.

På denne sælsomme skueplads og med disse sælsomme spøgelser svævende omkring sig betragtede Arthur Clennam tilberedelserne, som om de hørte til en drøm. Imidlertid udpegede den hjemmevante Tip, umådelig henrykt over "Hyggelighedens" hjælpekilder, den fælles køkkenild, som vedligeholdtes ved bidrag fra medlemmerne. Kedlen til varmt vand, der nød samme understøttelse, og forskellige andre herligheder, som mere eller mindre tjente til at overbevise beskueren om, at når man ville opnå rigdom, lykke og sundhed, skulle man bare komme til Marshalsea.

Omsider var de to borde, som blev stillet sammen i en krog, omdannet til en nogenlunde ordentlig seng, og man overlod nu den fremmede til formandssædet, træstolene, den øllede atmosfære, savspånerne, fidibusserne, spyttebakkerne og søvnen. Men det varede længe, meget længe, før denne indfandt sig. De ny omgivelser, som han slet ikke havde været forberedt på, bevidstheden om at være indelukket, erindringen om det værelse ovenpå, om de to brødre, og fremfor alt om den bly, barnlige skikkelse og det ansigt, hvori han nu læste en historie om årelang mangel på tilstrækkelig næring, om ikke ligefrem nød, holdt ham vågen og pinte ham. Samtidig fo'r betragtninger, der stod i det sælsomste forhold til fængslet, men dog stadig angik fængslet, ligesom nattemarer gennem hans sjæl, mens han lå vågen. Om der holdtes ligkister færdige

til de mennesker, der døde derinde, hvor de gemtes, hvor de mennesker, som døde i fængslet, blev begravet, hvordan de førtes ud, hvilke former der iagttoges, om en uforsonlig kreditor kunne holde den døde arresteret? Hvilke udsigter der var til flugt? Kunne en arrestant bestige muren ved hjælp af et tov og en krog; kunne han få fodfæste på en tagryg, snige sig ned ad en trappe, selv lukke sig ud ad en dør og forsvinde i trængslen? Hvordan det ville gå, hvis der skulle bryde ildebrand ud i fængslet, mens han lå der?

Og disse uvilkårlige fantasier var, når alt kom til alt, dog kun rammen om et billede, hvori tre personer viste sig for ham: hans fader med det stive blik, hvormed han var død, mørkt afskygget i maleriet; hans moder, som med løftet arm, dybt krænket tilbageviste hans mistanke; Lille Dorrit med sin hånd på denne arm og bortvendt, sænket hoved. Hvad om hans moder havde en gammel grund, som hun godt kendte, til at være mild mod den stakkels pige? Hvad om fangen, der nu sov så roligt – Gud give det var så vel! – på den store dommensdag skulle drage hende til ansvar for sit fald? Hvad om hun eller hans fader havde begået noget, som stod i den fjerneste forbindelse med, at de to brødres gråhårede hoveder var sunket så dybt? Hurtigt fo'r en tanke gennem hans sjæl. Mon hans moder i den lange indespærring her og sin egen lange indespærring i sit værelse fandt et regnestykke, som skulle bringes til at stemme: "Jeg indrømmer, at jeg var delagtig i denne mands fangenskab. Jeg har lidt for det på samme måde. Han er blevet affældig i sit fængsel, jeg i mit. Jeg har betalt boden."

Efter at alle andre tanker var forsvundet, holdt denne ene ham endnu fast. Da han var faldet i søvn, viste hun sig for ham i sin rullestol og holdt ham fra sig med denne retfærdiggørelse. Da han vågnede og sprang op, grebet af en uforklarlig angst, lød ordene i hans øren, som om hendes stemme langsomt havde udtalt dem ved hans hovedgærde for at afbryde hans ro: "Han visner hen i sit fængsel. Jeg visner hen i mit. Den ubønhørlige retfærdighed går sin gang; går det ikke lige op?"

9. Lille moder

Morgenens lys havde ikke hastværk med at klatre over fængselsmuren og se ind ad vinduerne i "Hyggeligheden", og da det kom, ville det have været mere velkomment, hvis det var kommet alene i stedet for at bringe en øsende regn med. Men jævndøgnsstormene rasede ude til søs, og den upartiske sydvestvind ville på sin flugt ikke engang forsømme det snævre Marshalsea. Mens den fo'r tudende gennem St. Georgekirkens tårn og snurrede alle røghætterne i nabolaget rundt, gjorde den en afstikker for at piske røgen fra Southwark ind i fængslet, hvor den fo'r ned i kaminerne til de få tidligt opståede medlemmer, som var ved at tænde op, og havde nær kvalt dem.

Arthur Clennam ville kun have haft ringe lyst til at blive liggende i sin seng, selv om denne havde været redt på et mere uforstyrret sted og var blevet mindre påvirket af udragningen af asken fra i går, antændelsen af ilden under anstaltens kedel, dette spartanske kars fyldning ved posten, det fælles værelses fejning og bestrøelse med sand og andre lignende forberedelser. Hjertelig glad ved at se morgenen, skønt kun lidt styrket af natten, stod han op, så snart han kunne skelne genstandene i værelset, og vandrede i to lange timer frem og tilbage i gården, før porten blev åbnet.

Murene var så tæt ved hinanden, og de vilde skyer fo'r så hurtigt hen over dem, at han fik en fornemmelse ligesom af begyndelsen til søsyge, når han så op på den stormfulde himmel. Regnen, som blev drevet på skrå af vindstødene, formørkede den ene side af hovedbygningen, men lod en strimmel blive tør i læ af muren, hvor han vandrede frem og

tilbage imellem halmviske, støv og papir, spildevandsstænk fra posten og enkelte blade af gårsdagens suppegrønt. Det var en meget ynkelig livsudsigt!

Og heller ikke oplivedes den af det mindste glimt af den lille skabning, som havde bragt ham derhen. Måske smuttede hun ud af sin dør og ind ad den, bag hvilken hendes fader boede, mens hans ansigt var vendt bort fra dem begge, men han så ikke noget til hende. Det var for tidligt for hendes broder, at have set ham en gang var at have set nok af ham til at vide, at han ville være for doven til at forlade sin seng, om den end lugtede aldrig så muggent. Mens Arthur Clennam vandrede frem og tilbage og ventede på, at porten skulle blive lukket op, grundede han mere over fremtidige, end over øjeblikkelige midler til at fortsætte sine opdagelser.

Endelig gik døren til portnerboligen op, og arrestforvareren, som stod på trappen og redte sit hår, var rede til at lukke ham ud. Med en glad følelse af befrielse gik han gennem portnerboligen og kom atter ind i den lille, ydre gård, hvor han om aftenen havde talt med broderen. Allerede strømmede en række mennesker ind, i hvem det ikke var vanskeligt at genkende stedets forskellige og ubestemmelige arter af sendebud, mellemmænd og kommissionærer. Nogle af dem havde stået i regnen og ventet på, at porten skulle blive lukket op. Andre, som havde afpasset deres komme med større nøjagtighed, indfandt sig først nu og gik ind med fugtige karduspapirskræmmerhuse fra urtekræmmeren, brød, smør, æg, mælk og deslige. Disse lurvethedens egen lurvethed, disse insolvensens insolvente tjeneres fattigdom frembød et mærkeligt skue. Så luvslidte frakker og benklæder, så skimlede

kjoler og sjaler, så bulede mandfolke- og fruentimmerhatte, sådanne sko og støvler, sådanne paraplyer og spadserestokke var aldrig blevet set på pjaltetorvet. Alle bar de andre mandfolks og fruentimmeres aflagte klæder. Alle var de sammensatte af stumper og stykker af andre menneskers individualitet og havde ingen selvstændig skrædderlig tilværelse. Deres gang betegnede dem som en særegen race. Det var en ejendommelig, determineret lusken omkring hjørnet, som om de evig og altid var på vejen til en pantelåner. Når de hostede, hostede de som mennesker, der var vant til at blive glemt på gadedørstrapper og i gange, fulde af trækvind, mens de ventede på svar på breve, skrevet med blegt blæk og som voldte modtagerne af disse epistler megen åndelig uro og ingen tilfredshed. Idet de i forbigående så på den fremmede, så de på ham med hånende øjne – griske, skarpe, som om de anstillede beregninger med hensyn til hans enfoldighed, hvis de skulle få noget at gøre med ham, og sandsynligheden for, at han ville betale dem klækkeligt. Tiggernaturen krummede sig i deres høje skuldre, vaklede i deres usikre ben, knappede, sammenrimpede og lappede deres klæder, flossede deres knaphuller, lækkede ud af deres skikkelser i små, smudsige ender bånd og strømmede ud af deres mund i spirituøse uddunstninger.

Idet disse mennesker gik forbi Arthur Clennam, og en af dem vendte om for at spørge ham, om han kunne være ham til tjeneste, fik han lyst til endnu engang at tale med Lille Dorrit, før han gik. Hun ville have fattet sig efter sin første overraskelse og måske være mere utvungen imod ham. Han spurgte dette medlem af broderskabet – der havde to røgede sild i hånden og et brød og en skobørste under armen – om det nærmeste sted,

hvor han kunne få en kop kaffe. Den ubestemmelige førte ham hen til et kaffehus i gaden, kun et stenkast derfra.

"Kender De miss Dorrit?" spurgte den ny klient.

Den ubestemmelige kendte to misses Dorrit, en, som var født derinde – det var hende! Var det hende? Hende havde han kendt i mange år. Hvad den anden miss Dorrit angik, så boede han i samme hus som hun og hendes farbroder. Dette forandrede klientens halvvejs lagte plan at blive i kaffehuset, til den ubestemmelige bragte ham underretning, om Dorrit var gået ud. Han overdrog ham det ærinde at meddele hende i fortrolighed, at den fremmede, som havde besøgt hendes fader den foregående aften, udbad sig at turde tale et ord med hende i hendes farbroders bolig; fik fra samme kilde fuldstændig oplysning om huset, som lå ganske tæt ved; affærdigede den ubestemmelige til hans største tilfredshed med en halv krone og gik til klarinetspillerens bolig.

Der var så mange logerende i huset, at dørstolpen syntes at være lige så fuld af klokkegreb, som orgelet i en domkirke af registre. Mens han, tvivlrådig om, hvilket der kunne være klarinetregistret, stod og overvejede dette, fløj en fjerbold ud af dagligstuevinduet og ned på hans hat. Derpå bemærkede han, at der i dagligstuevinduet var et jalousi med den indskrift: *Mr. Cripples' Akademi*, samt i en anden linje: *Aftenundervisning*, og bag jalousiet en lille blegnæbbet dreng med et stykke smørrebrød og en ketscher. Da vinduet var lige ved fortovet, så han ind over jalousiet, kastede fjerbolden tilbage og stillede sit spørgsmål.

"Dorrit?" sagde den lille, blegnæbbede dreng – master Cripples i egen person – "Mr. Dorrit? Tredje klokke og ét slag."

Mr. Cripples' disciple syntes at have brugt gadedøren til skrivebog, så overmalet var den med blyant. Hyppigheden af indskrifterne "Gamle Dorrit" og "Snavsede Dick" i forening syntes at tyde på personligheder fra disciplenes side. Der var mere end tid nok til at gøre disse iagttagelser, før den fattige, gamle mand selv lukkede døren op.

"Aha!" sagde han, idet han meget langsomt erindrede sig Arthur. "De blev lukket inde i aftes?"

"Ja, mr. Dorrit. Jeg håber om et øjeblik at træffe Deres broderdatter her."

"Å!" sagde han, "uden at min broder ved af det? Meget rigtigt. Vil De følge op med og vente på hende?"

"Mange tak."

Idet han vendte sig selv lige så langsomt, som han vendte og drejede alt, hvad han hørte eller sagde, gik han foran op ad den smalle trappe. Huset var meget beklumret og havde en usund lugt. De små vinduer på trappegangen vendte ud til bagvinduerne i andre huse, der var lige så usunde som det selv, og hvorfra der stak stænger og snore ud, på hvilke der hang noget elendigt linned, som om beboerne mededе efter – klædningsstykker og havde haft nogle få, usle bid. Oppe på det bageste kvistkammer – et kummerligt værelse med en slagbænk, der var slået så hastigt sammen, at tæpperne endnu ligesom kogte over og holdt låget åbent – stod en halvt fortæret frokost af kaffe og ristet brød til to personer hulter til bulter på et skrøbeligt bord.

Der var ingen derinde. Efter nogen betænkning mumlede den gamle mand ved sig selv, at Fanny nok var løbet sin vej, og gik hen til værelset ved siden af for at hente hende. Gæsten,

som bemærkede, at hun holdt på døren indvendig fra, og da farbroderen søgte at åbne den, hørte et skrapt, indtrængende: "Lad dog være, tosse!" og så et glimt af et par løse strømper og en uldklokke, sluttede, at den unge dame var i negligé. Farbroderen, som ikke syntes at komme til nogen slutning, sjokkede tilbage igen, satte sig på sin stol og begyndte at varme sine hænder ved ilden, ikke fordi det var koldt, eller fordi han havde nogen klar forestilling om, hvor vidt det var det eller ikke.

"Hvad synes De om min broder, sir?" spurgte han, og da han tilfældigvis opdagede, hvad han foretog sig, holdt han inde, strakte hånden hen til kaminhylden og tog sit klarinetfutteral ned fra den.

"Det glædede mig," svarede Arthur yderst forlegen, for hans tanker var hos den broder, som sad foran ham, "at se ham så frisk og munter."

"Hm!" mumlede den gamle mand. "Ja, ja, ja!"

Arthur kunne ikke begribe, hvad han ville med klarinetfutteralet. Han ville heller slet ikke noget med det. Efter nogen tids forløb opdagede han, at det ikke var det lille kræmmerhus med snustobak, som også lå på kaminhylden, lagde futteralet derhen igen, tog snustobakken og trøstede sig med en pris. Denne operation udførte han på den samme matte, spagfærdige og langsomme måde som alt andet, men en lille velbehagelig trækning dirrede dog i de stakkels opslidte nerver i hans øjen- og mundkroge.

"Amy, mr. Clennam. Hvad synes De om hende?"

"Jeg har fået et dybt indtryk, mr. Dorrit, af alt, hvad jeg har set og tænkt om hende."

"Min broder ville have været aldeles fortabt uden Amy," sagde han. "Vi ville alle have været fortabt uden Amy. Det er en god pige, er Amy. Hun gør sin pligt."

Arthur troede i disse lovtaler at høre en vis tilvant tone, som han ligeledes havde bemærket hos faderen og i sit stille sind følte sig oprørt over. Det var ikke, fordi de var karrige på ros eller ufølsomme for, hvad hun gjorde for dem, men de havde sløvt vænnet sig til hende, ligesom til hele deres øvrige tilstand. Det forekom ham, at skønt de hver dag havde midler til at anstille sammenligninger imellem hende og sig selv, betragtede de hende dog, som om hun var på sin nødvendige plads, som om hun indtog en stilling over for dem alle, der hørte hende til, ligesom hendes navn eller hendes alder. Det forekom ham, at de betragtede hende, ikke som om hun havde hævet sig op over fængslets atmosfære, men hørte til den, som om hun var, hvad de havde ret til at forlange, og ikke andet.

Hendes farbroder tog atter fat på sin morgenmad og mens han, uden at ænse sin gæst, gnavede på sit ristede brød, som han dyppede i kaffen, ringede det på den tredje klokke. Det var Amy, sagde han, og gik ned for at lukke hende ind, efterladende et lige så levende billede af sine smudsige hænder, sit tilsmurte og udtærede ansigt og affældige legeme hos sin gæst, som om han endnu sad og faldt sammen på sin stol. Hun trådte ind bag efter ham i sin sædvanlige simple kjole og med sit sædvanlige frygtsomme væsen. Hendes læber bævede lidt, som om hendes hjerte bankede stærkere end ellers.

"Mr. Clennam", sagde hendes farbroder, "har ventet noget på dig, Amy."

"Jeg tog mig den frihed at sende bud til Dem."

"Jeg har talt med buddet, sir."

"Går De til min moder i dag? Det gør De vel næppe, da det er over Deres sædvanlige tid."

"I dag ikke. Hun har ikke brug for mig i dag."

"Tillader De, at jeg følger Dem lidt på vej, når De går? Jeg kan da tale med Dem, både uden at opholde Dem og uden at falde til ulejlighed her."

Hun så noget forlegen ud, men svarede: ja gerne, hvis han havde lyst. Han lod, som om han havde forlagt sin stok for at give hende tid til at bringe sengestedet i orden, besvare sin søsters utålmodige banken på væggen og sagte sige et ord til sin farbroder. Endelig fandt han den, og nu gik de ned, hun først og han bagefter, mens farbroderen blev stående ved det øverste af trappen og sandsynligvis havde glemt dem, før de var kommet ned i stueetagen.

Mr. Cripples' disciple, som nu var på vejen til skolen, afholdt sig fra deres morgenadspredelse at knubse hinanden med bøger og poser, for med alle de øjne, de havde, at glo på den fremmede, der havde været oppe og besøgt Snavsede Dick. De udholdt stiltiende dette fristende syn, indtil den gådefulde gæst var i en sikker afstand, men så blev der en hylen og kasten med småsten, mens de dansede omkring under spottende fagter og i det hele taget begravede fredspiben med så mange vilde ceremonier, at hvis Cripples havde været Cripplewaybu-stammens høvding med sin krigsmaling på, kunne de ikke have gjort deres opdrager større ære.

Midt under denne hylding bød Arthur Lille Dorrit sin arm, og Lille Dorrit tog imod den.

"Vil De ikke gå over jernbroen," spurgte han, "hvor man er fri for tummelen i gaden?"

Lille Dorrit svarede jo gerne og vovede kort efter at ytre det håb, at han ikke ville "bryde sig om" mr. Cripples' drenge, for hun havde selv fået sin smule opdragelse i hans aftenakademi. Med den største redebonhed af verden sagde han, at han af sin inderste sjæl tilgav mr. Cripples' drenge, og sådan blev Cripples, uden at vide det, til ceremonimester imellem dem og bragte dem sammen på en naturligere måde, end ceremonimesteren Beau Nash kunne have gjort, hvis de havde levet i hans gyldne dage, og han udtrykkelig i dette øjemed var steget ud af sin karet med seks heste for.

Morgenen fortsatte at være sludfuld, og gaderne var frygtelig sølede, men det regnede ikke. Den lille skabning syntes så ung i hans øjne, at der var øjeblikke, da han greb sig i at tænke på, ja næsten i at tale til hende, som om hun endnu var et barn.

"Det gør mig ondt at høre, at De havde det uheld i aftes at blive lukket inde. Det var meget kedeligt."

Det gjorde ikke noget, svarede han. Han havde fået en meget god seng.

"Ja vist så," sagde hun hurtigt, "hun ville gerne tro, at der var fortræffelige senge i kaffehuset."

Han lagde mærke til, at kaffehuset var et formelig majestætisk hotel for hende, og at hun værnede om dets anseelse.

"Det er nok meget dyrt, men fader har fortalt mig, at man kan få en udmærket middag der. Og vin," tilføjede hun frygtsomt.

"Har De nogen sinde været der?"

"Å, nej, kun inde i køkkenet for at hente varmt vand."

At tænke sig, at nogen kunne vokse op med et slags ærefrygt for overdådigheden i dette stolte etablissement, hotellet i Marshalsea!

"Jeg spurgte Dem i aftes," sagde Clennam, "hvordan De var blevet bekendt med min moder. Havde De nogen sinde hørt hendes navn, før hun sendte bud efter Dem?"

"Nej."

"Tror De, at Deres fader nogen sinde har hørt det?"

"Nej."

Han mødte hendes øjne, som hun vendte op imod hans med et så stærkt udtryk af forundring – hun blev bange, da dette møde fandt sted, og gøs tilbage igen – at han fandt det nødvendigt at sige:

"Jeg har en grund til at spørge, som jeg ikke ret vel kan forklare, men De må på ingen måde tro, at den er af en sådan art, at den kunne volde Dem mindste uro eller bekymring. Tværtimod. Og De tror heller ikke, at mit navn, Clennam, i noget tidsrum af Deres faders liv har været ham bekendt?"

"Nej."

Af den tone, hvori hun talte, mærkede han, at hun så op på ham, og at hendes læber bævede, og han ville derfor hellere se lige ud for sig end få hendes hjerte til at banke endnu stærkere ved på ny at gøre hende forlegen. Sådan kom de ud på jernbroen, hvor der oven på larmen i gaderne var lige så stille, som om det havde været ude på landet. Det blæste stærkt, de våde byger kom susende forbi dem og fo'r hen over pytterne på kørebanen og fortovet og jog dem ned i floden. Skyerne løb rasende om kap på den blyfarvede himmel; røgen og tågen løb

om kap bagefter; den mørke strøm løb vildt og stridt i samme retning. Lille Dorrit syntes at være den mindste, roligste og svageste af alle himlens skabninger.

"Lad mig sætte Dem op i en droske," sagde Arthur Clennam og havde nær tilføjet "mit stakkels barn."

Hun afslog det hurtigt, idet hun sagde, at vådt eller tørt omtrent var hende uden forskel. Hun var vant til at gå ud i al slags vejr. Han vidste, at det var tilfældet, og rørtes endnu mere af medlidenhed ved tanken om, at denne spæde skikkelse hver aften banede sig vej gennem de fugtige, mørke, støjende gader til et sådant hvilested.

"De talte så venligt til mig i aftes, og bagefter fik jeg at vide, at De havde været så ædelmodig mod fader, at jeg ikke kunne modstå den anmodning, De sendte mig, om det så kun var for at takke Dem, især da jeg så gerne ville sige Dem –"

Hun tøvede og skælvede, og tårerne trådte hende i øjnene, men uden at de faldt.

"Sige mig –?"

"At jeg håber, at De ikke vil misforstå fader. De må ikke dømme om ham, sådan som De dømmer om andre udenfor porten. Han har været der så længe. Jeg har aldrig set ham udenfor, men jeg kan begribe, at han siden den tid må være blevet anderledes i flere henseender."

"Vær overbevist om, at jeg aldrig skal være hård eller uretfærdig imod ham i mine tanker."

"Ikke," sagde hun med en stoltere mine, som om den anelse åbenbart sneg sig ind hos hende, at hun kunne synes at slå hånden af ham, "ikke fordi han har noget at skamme sig over for sin egen skyld, eller fordi jeg har noget at skamme mig over

på hans vegne. Han trænger kun til at blive forstået. Jeg forlanger kun, at man skal tage tilbørligt hensyn til hans liv. Alt, hvad han sagde, var fuldkommen sandt. Det er alt sammen gået til, som han fortalte. Han er meget agtet. Enhver, som kommer ind, er glad ved at gøre hans bekendtskab. Han er mere afholdt end nogen anden. Han er langt mere anset end inspektøren selv."

Har stolthed nogen sinde været uskyldig, var den uskyldig hos Lille Dorrit, da hun gjorde sig til af sin fader.

"Det er ofte blevet sagt, at han har et væsen som en ægte gentleman, en ligefrem mønsterværdig optræden. Jeg har ikke set nogen derinde, som kan måle sig med ham; det er en anerkendt sag, at han er alle de andre overlegen. Det er fuldt så meget derfor, at de giver ham foræringer, som fordi de ved, at han er trængende. Det er ikke hans skyld, at han er i trang, stakkels fader. Hvem kunne være i fængsel i fjerdedelen af et århundrede og dog være velstående?"

Hvilken kærlighed lå der ikke i hendes ord, hvilken medlidenhed udtrykte der sig ikke i hendes tilbageholdte tårer, hvilken trofast sjæl boede der ikke i hende, hvor ægte var ikke det lys, som udstyrede ham med en falsk glans!

"Når jeg har fundet det rettest at skjule, hvor mit hjem er, er det ikke, fordi jeg skammer mig ved ham. Det forbyde Gud! Heller ikke skammer jeg mig så meget ved stedet selv, som man måske kunne tro. Folk er ikke onde, fordi de kommer der. Jeg har kendt mange gode, stræbsomme, ærlige mennesker, som er kommet der på grund af uheld. De er næsten allesammen tjenstvillige mod hinanden. Og det ville være utaknemmeligt af mig, hvis jeg glemte, at jeg har oplevet mange, rolige, hyggelige

timer der; at jeg, mens jeg endnu kun var et lille barn, havde en fortræffelig ven der, som holdt meget af mig; at jeg er blevet undervist der og har arbejdet der og sovet trygt der. Jeg synes, at det efter alt dette næsten ville være fejt og grusomt ikke at nære en smule hengivenhed for det."

Hun havde lettet sit trofaste hjerte og sagde nu beskedent, idet hun bønfaldende vendte sine øjne op mod sin ny vens:

"Det var ikke min hensigt at have sagt så meget, og jeg har heller ikke mere end en gang før talt om det. Men det synes at gøre forholdet klarere, end det var i aftes. Jeg sagde, at jeg ville ønske, at De ikke var fulgt bag efter mig. Nu ønsker jeg det ikke så meget, medmindre De skulle tro – jeg ønsker det for den sags skyld slet ikke, medmindre jeg skulle have talt så forvirret, at – at De næppe kan forstå mig. Hvilket måske desværre er tilfældet."

Med den største oprigtighed svarede han hende, at det ikke var tilfældet og idet han stillede sig imellem hende og den skarpe blæst og regn, skærmede han hende, så godt han kunne.

"Jeg føler nu," sagde han, "at jeg tør spørge Dem lidt mere angående Deres fader. Har han mange kreditorer?"

"Å en hel mængde!"

"Jeg mener kreditorer, som holder ham der, hvor han er?"

"Ja vist, en hel mængde!"

"Kan De sige mig, hvem af Dem, der har mest indflydelse?"

Efter at have betænkt sig lidt svarede Lille Dorrit, at hun for lang tid siden ofte havde hørt tale om mr. Tite Barnacle, som en mand af stor anseelse. Han var enten kommissær eller et kollegium eller administrator eller "sådan noget". Han boede i Grosvenor Square, troede hun, eller ganske tæt derved. Han

havde en post under regeringen – højt oppe i Omsvøbsdepartementet. Hun syntes i sin barndom at have fået et så forfærdeligt indtryk af den magt, som denne vældige mr. Tite Barnacle fra Grosvenor Square og Omsvøbsdepartementet var i besiddelse af, at hun følte sig helt overvældet, når hun nævnte ham.

"Det kan aldrig skade," tænkte Arthur, "at jeg taler med denne mr. Tite Barnacle."

Denne tanke fremstillede sig ikke så ubemærket, at hendes hurtige fatteevne ikke opfangede den.

"Ak," sagde Lille Dorrit og rystede på hovedet med et udtryk, hvori der lå et helt livs forsagelse, "tidligere tænkte mange folk på at få min stakkels fader ud, men De ved ikke, hvor håbløst det er."

Hun glemte i dette øjeblik sin undselighed for at give ham det velmente råd at forlade det sunkne vrag, han drømte om at hæve i vejret, og så på ham med øjne, som i forening med hendes tålmodige ansigt, skrøbelige skikkelse, tarvelige dragt og blæsten og regnen visselig ikke bragte ham til at opgive sit forsæt at hjælpe hende.

"Selv om det lod sig gøre," sagde hun – "men nu lader det sig ikke gøre – hvor og hvordan skulle fader så leve? Jeg har ofte tænkt mig, at hvis der indtrådte en sådan forandring, ville den nu måske slet ikke være en velgerning for ham. Folk ville måske ikke synes så godt om ham uden for fængslet, som de synes om ham derinde. Man ville måske ikke behandle ham med den samme hensynsfuldhed udenfor som derinde. Han ville måske ikke selv finde sig så godt i livet udenfor, som han finder sig i det der."

Her kunne hun for første gang ikke hindre sine tårer fra at falde, og de små, magre hænder, som han havde iagttaget, mens de havde været så flittige, skælvede, idet de foldede sig i hinanden.

"Det ville endog være en ny sorg for ham at få at vide, at jeg og Fanny fortjente lidt. Han er så bekymret for os, må De vide, fordi han føler sig så hjælpeløst lukket inde der. Den gode, gode fader!"

Han lod det lille følelsesudbrud gå over, før han talte. Det var snart forbi. Hun var ikke vant til at tænke på sig selv eller ulejlige nogen med sine følelser. Næppe havde hun kastet et blik på den masse tage og skorstene, mellem hvilke røgen hvirvlede sig tungt, og på de utallige master på floden og de utallige kirkespir i land, som blandede sig utydeligt i uvejrstågen, før hun igen var lige så rolig, som om hun sad og arbejdede med sin synål i hans moders stue.

"Ville De gerne have, at Deres broder fik sin frihed?"

"Ja meget, meget gerne!"

"Å, vi vil håbe det bedste for ham. De sagde mig i aftes, at De havde en ven?"

Hans navn var Plornish, sagde Lille Dorrit.

Hvor boede da Plornish? Plornish boede i "Det Blødende Hjerte." Han var "kun murer", sagde Lille Dorrit, ligesom for at advare ham mod at gøre sig alt for høje sociale forventninger om Plornish. Han boede i det sidste hus i det "Blødende Hjerte", og hans navn stod oven over en lille port.

Arthur skrev adressen op og gav hende sin. Han havde udrettet alt, hvad han for øjeblikket ønskede, med undtagelse

af, at han ønskede at indgyde hende tillid til sig og at få ligesom et løfte af hende om, at hun ville bevare den.

"Det var én ven!" sagde han, idet han gemte sin lommebog. "Lad mig, mens jeg følger Dem tilbage" – ordet hjem skurrede i hans øren – "sige Dem, at De har en ven til. Jeg holder ikke af at give højtidelige forsikringer og siger ikke mere."

"De er så god imod mig. Jeg behøver sandelig ikke mere."

De gik tilbage gennem de elendige, sølede gader og imellem de fattige, kummerlige butikker og måtte puffe sig frem blandt de skarer af smudsige gadesælgere, som i almindelighed findes i fattige kvarterer. På det korte stykke vej fandtes intet som helst behageligt for nogen af de fem sanser. Og dog var det ingen sædvanlig gang gennem sædvanlig regn, dynd og larm for Clennam, mens han havde den lille, spinkle, bekymrede skabning under sin arm. Hvor ung hun forekom ham, eller hvor gammel han forekom hende at være, eller hvilken gåde den ene var for den anden ved denne begyndelse af den af skæbnen bestemte sammenslyngning af deres historie, gør intet til sagen. Han tænkte på, at hun var født og opvokset imellem disse omgivelser og nu krympede sig ved dem, fortrolig med dem og dog ikke på sin rette plads. Han tænkte på hendes lange bekendtskab med livets usleste fornødenheder og på hendes uskyldighed, på hendes tidlige omhu for andre og hendes unge alder og barnlige udseende.

Da de var kommet ind i hovedgaden, hvor fængslet lå, råbte en stemme:

"Lille moder, lille moder!" og idet hun blev stående og så sig om, kom en mærkelig skikkelse farende ivrig hen imod dem,

stadig råbende: "Lille moder!" men faldt i det samme og spredte indholdet af en stor kurv, der var fuld af kartofler, i skarnet.

"Men, Maggy," sagde Dorrit, "hvor du dog er et klodset barn!"

Maggy var ikke kommet til skade, men samlede straks sig selv op og begyndte derpå at samle kartoflerne op, hvormed både Dorrit og Arthur Clennam hjalp hende. Maggy samlede kun meget få kartofler op, derimod en stor mængde gadesnavs, men de blev alle samlet sammen igen og lagt i kurven. Maggy tilsmurte derpå sit sølede ansigt med sit sjal, og idet hun præsenterede Clennam det som en typus på renhed, satte hun ham i stand til at se, hvordan hun så ud.

Hun var omtrent otte og tyve år, med store knogler, store træk, store hænder og fødder, store øjne og ingen hår. Hendes store øjne var vandklare og næsten farveløse. De syntes at påvirkes meget lidt af lyset og stod unaturligt stive. Hendes ansigt havde samtidig det opmærksomme, lyttende udtryk, som findes i de blindes ansigter, men hun var ikke blind, eftersom hun havde ét tålelig tjenstdygtigt øje. Ansigtet var ikke overdreven stygt, men dette skyldtes udelukkende et smil, et godmodigt og i og for sig behageligt smil, som dog blev ynkeligt, fordi det altid var der. En stor hvid kappe med en mængde tætte strimler, som idelig flagrede omkring, skjulte Maggys skaldethed og gjorde det så vanskeligt for hendes gamle, sorte hat at blive siddende på hendes hoved, at den hang om hendes hals som et sigøjnerbarn. Kun en komité af modehandlere kunne have afgjort, hvoraf den øvrige del af hendes fattige dragt bestod, men den havde i det hele taget en stærk lighed med tang med enkelte kæmpestore teblade

imellem. Især så hendes sjal ud som et teblad, der længe havde ligget i vand.

Arthur Clennam så på Dorrit, som om han ville sige:

"Tør jeg spørge, hvem det er?"

Dorrit, hvis hånd Maggy, som endnu stadig kaldte hende lille moder, havde begyndt at kærtegne, svarede.

"Det er Maggy, sir."

"Maggy, sir," gentog den forestillede person. "Lille moder!"

"Hun er et barnebarn" – sagde Dorrit.

"Barnebarn," gentog Maggy.

"Af min gamle amme, som er død for længe siden. Hvor gammel er du, Maggy?"

"Ti år, moder," svarede Maggy.

"De kan ikke tro, hvor god hun er," sagde Dorrit med uendelig ømhed.

"God *hun* er," gentog Maggy, idet hun overførte dette fra sig selv på sin lille moder.

"Eller hvor forstandig," sagde Dorrit, "hun går ærinder så godt som nogen og er tro som guld." Maggy lo. "Hun tjener selv sit brød, helt og holdent. Helt og holdent!" sagde Dorrit i en mere dæmpet og triumferende tone, "det gør hun virkelig!"

"Hvordan er hendes historie?" spurgte Clennam.

"Tænk engang, Maggy!" sagde Dorrit, idet hun tog hendes to store hænder og slog dem imod hinanden, "en herre, som har rejst mange tusinde mile, ønsker at høre din historie!"

"Min historie!" udbrød Maggy, "lille moder."

"Hun mener mig," sagde Dorrit, noget forvirret, "hun holder meget af mig. Hendes bedstemoder var ikke så god imod hende, som hun burde have været; var hun vel, Maggy?"

Maggy rystede på hovedet, lavede et drikkekar af sin knyttede venstre hånd, drak af den og sagde: "Genever." Derpå lod hun, som om hun pryglede et barn, og sagde: "Kosteskaft og ildrager."

"Da Maggy var ti år," sagde Dorrit, "fik hun en slem feber, og siden er hun slet ikke blevet ældre."

"Ti år," sagde Maggy og nikkede, "men hvilket rart hospital! Så hyggeligt, ikke sandt? Å, hvor det var rart. Sådan et himmelsk sted!"

"Hun havde aldrig før haft ro," sagde Dorrit sagte, "og nu lader hun altid munden løbe om det."

"Sådanne senge, som der er der!" udbrød Maggy. "Sådan limonade! Sådanne appelsiner! Sådan dejlig suppe og vin! Sådanne kyllinger! Å, det er rigtig nok et velsignet sted at være."

"Derfor blev Maggy der også, så længe hun kunne," sagde Dorrit i samme tone som før. Den var særlig bestemt for Maggys øre og lød, som om hun fortalte en børnehistorie, "og da hun til sidst ikke kunne blive der længere, kom hun ud. Men da hun aldrig skulle blive mere end ti år, hvor længe hun så levede, og desuden var meget svag, ja så svag, at når hun begyndte at le, kunne hun ikke holde op igen – hvilket var stor skade –"

Maggy blev pludselig umådelig alvorlig.

"Vidste hendes bedstemoder ikke, hvad hun skulle gøre med hende, og var i nogle år virkelig meget slem mod hende. I tidens løb begyndte Maggy omsider at gøre sig umage for at uddanne sig og være meget opmærksom og meget flittig og fik efterhånden lov til at gå ind og ud af fængslet, så ofte hun ville, og fik så meget at bestille, at hun kunne ernære sig selv, og

ernærer sig nu også selv. Og det," sagde Lille Dorrit og slog igen de to store hænder imod hinanden, "er Maggys historie, som Maggy selv ved."

Ja! Men Arthur ville have vidst, hvad der manglede for at gøre den fuldstændig, om han end aldrig havde hørt ordene *lille moder*, om han end aldrig havde set den lille, spinkle hånd blive kærtegnet; om han end ikke havde haft øje for de tårer, som nu stod i de farveløse øjne; om han end ikke havde haft øre for den hulken, som kvalte den plumpe latter.

De var meget nær ved enden af deres vandring, og de gik nu ud af porten for at tilbagelægge det sidste stykke, men Maggy lod dem ikke have fred, før de blev stående uden for en urtekræmmers vindue tæt ved deres bestemmelsessted, for at hun kunne vise sin lærdom. Hun kunne læse lidt og nævnte for størstedelen ganske rigtigt de fede tal i prisangivelserne. Ligeledes hakkede hun sig gennem forskellige menneskekærlige opfordringer, såsom: "Prøv vor blanding", "Prøv vor sorte familiete", "Prøv vor orangekrydrede pekoe, som kan måle sig med ethvert slags grøn te", og forskellige advarsler til almenheden mod uredelige udsalg og forfalskede varer, og hun kom i de fleste tilfælde ganske godt fra det. Da han så, hvordan glæden bragte et rosenskær i Dorrits ansigt, hver gang Maggy slumpede til at træffe det rigtige, blev han til mode, som om han kunne være blevet stående der og have gjort urtekræmmerens vindue til en læsestue, indtil regnen og blæsten var blevet trætte.

Omsider nåede de ind på gårdspladsen, og der sagde han farvel til Lille Dorrit. Hvor lille hun end altid havde set ud, så hun dog endnu mindre ud, da han så hende gå ind i gangen i

portnerboligen: den lille moder, ledsaget af sit store barn. Døren til buret åbnedes, og da den lille, i fangenskab opfødte fugl tamt var flagret ind, så han den blive lukket igen og gik derpå sin vej.

10. Indeholder hele regeringskunsten

Omsvøbsdepartementet var, hvad enhver ved, uden at det behøves at siges ham, det vigtigste departement under regeringen. Ingen som helst offentlig sag kunne nogen sinde på nogen mulig måde blive afgjort uden Omsvøbsdepartementets samtykke. Det havde sin finger i det største offentlige fad og i den mindste offentlige tallerken. Det var lige så umuligt at fremme den soleklareste ret som at afhjælpe den soleklareste uret, uden udtrykkelig bemyndigelse af Omsvøbsdepartementet. Hvis en ny krudtsammensværgelse var blevet opdaget en halv time, før lunten skulle have været tændt, ville ingen have været berettiget til at frelse Parlamentet, før der havde været en halv snes komitémøder, en halv skæppe indstillinger, flere sække officielle betænkninger og et vognmandslæs af ugrammatikalske skrivelser fra Omsvøbsdepartementets side.

Denne herlige institution havde været tidligt på færde, da det ene ophøjede princip for kunsten at regere et land første gang tydelig åbenbaredes for statsmændene. Det havde først af alle studeret denne glimrende åbenbaring og ladet dens skinnende indflydelse gennemtrænge hele den officielle forretningsgang. Hvad der end skulle gøres, kom Omsvøbsdepartementet dog altid alle de øvrige offentlige departementer i forkøbet i den kunst at opdage – *hvordan det ikke skulle gøres.*

Ved denne snilde opdagelse, ved den takt, hvormed det altid benyttede den, og den genialitet, hvormed det førte den ud i livet, havde Omsvøbsdepartementet hævet sig op over alle andre offentlige departementer, og den offentlige tilstand

hævet sig op til, hvad den var. Vist nok var "hvordan det ikke skulle gøres" det store mål, som alle offentlige departementer og politikere af faget uden for Omsvøbsdepartementet tragtede efter. Vist nok var enhver ny premierminister og enhver ny regering, der kom til roret, fordi de havde holdt fast på en vis bestemt ting som den, der nødvendigvis måtte gøres, ikke så snart kommet til roret, før de anstrengte sig af bedste evne for at opdage, hvordan den ikke skulle gøres. Vist nok begyndte, fra det øjeblik et almindeligt valg var forbi, enhver, der havde opnået genvalg, at tænke over, hvordan det ikke skulle gøres, skønt han på valgtribunen havde raset over, at tingen ikke var blevet gjort, og opfordret de ærede talere af modpartiet under trussel om anklage for højforræderi til at sige ham, hvorfor den ikke var blevet gjort, skønt han havde påstået, at den måtte gøres, og forpligtet sig til, at den skulle blive gjort. Vist nok gik debatterne i begge parlamentshuse hele samlingen igennem ud på en langtrukken overvejelse af, hvordan den ikke skulle gøres. Vist nok sagde trontalen ved åbningen af enhver sådan samling i virkeligheden: Mylords og gentlemen, De har et betydeligt stykke arbejde at gøre, og De vil derfor behage at begive Dem til Deres respektive kamre og forhandle om, hvordan det ikke skal gøres. Vist nok sagde trontalen ved slutningen af enhver sådan samling i virkeligheden: Mylords og gentlemen, i flere besværlige måneder har De med megen loyalitet og patriotisme, forhandlet om, hvordan det ikke skal gøres, og har udfundet dette, og idet jeg nedbeder Himlens velsignelse over høsten (den naturlige, ikke den politiske) sender jeg Dem nu hjem. Alt dette var nu både vist og sandt, men Omsvøbsdepartementet gik langt videre.

Det gik nemlig dag ud og dag ind mekanisk sin gang og holdt hint vidunderlige, ene fornødne hjul i statsmaskineriet: hvordan det ikke skulle gøres, i bevægelse. Det overfaldt enhver ubesindig statstjener, som var i begreb med at gøre det eller ved et eller andet overraskende tilfælde syntes at stå i mindste fare for at gøre det, med en indstilling, en betænkning og en instruks, som gjorde det af med ham. Det var denne nationale virksomhedsånd hos departementet, som efterhånden førte til, at det havde fået noget at gøre med alt. Mekanikere, naturkyndige, krigsmænd, sømænd, ansøgere, folk med klager, folk, som ville forebygge klager, folk, som ville råde bod på klager, folk, der købte andre, og folk, der lod sig købe, folk, som ikke kunne blive belønnet for deres fortjenester, og folk, som ikke kunne blive straffet for slet opførsel, blev alle i flæng puttet ind under Omsvøbsdepartementets folioark.

En mængde blev borte her. Ulykkelige, som var blevet forurettede eller havde lagt planer til det almindelige bedste (og de måtte hellere straks have ladet sig forurette end valgt denne bitre engelske recept for ganske vist at blive det) og som efter en langsommelig og pinlig ventetid lykkeligt og vel var kommet igennem andre offentlige departementer, efter at de, overensstemmende med reglementet, var blevet overfuset i dette, narret i hint og afvist i et tredje, henvistes til sidst til Omsvøbsdepartementet og kom aldrig mere frem for dagens lys. Komiteer forhandlede om dem, sekretærer skrev indstillinger om dem, skrivere registrerede, journaliserede, konfererede og afmærkede dem, og de smeltede bort. Kort sagt, alle landets sager gik igennem Omsvøbsdepartementet med

undtagelse af de sager, som aldrig kom ud derfra, og deres navn var legio.

Undertiden angreb forbitrede gemytter Omsvøbsdepartementet. Undertiden blev der stillet forespørgsler om det, ja endog gjort eller dog truet med forslag om det i Parlamentet af demagoger, der var lave og uvidende nok til at påstå, at den sande regeringsrecept var, hvordan det skulle gøres. Men så stak det højtærede overhusmedlem eller det ærede underhusmedlem, hvis sag det var at forsvare departementet, en appelsin i lommen og benyttede lejligheden til at holde en dundrende tordentale. Han trådte da frem i parlamentet med et slag i bordet og mødte det ærede medlem ansigt til ansigt. Han var kommet der for at fortælle det ærede medlem, om Omsvøbsdepartementet ikke alene var uskyldigt i denne sag, men fortjente at roses i denne sag, fortjente at hæves til skyerne i denne sag. Han var kommet der for at sige det ærede medlem, at skønt Omsvøbsdepartementet altid havde ret og fuldstændig ret, havde det dog aldrig haft så megen ret som i denne sag. Han var kommet der for at sige det ærede medlem, at det ville have været mere samstemmende med hans ære, mere samstemmende med hans anseelse, mere samstemmende med hans gode smag, mere samstemmende med hans sunde fornuft, mere samstemmende med halvdelen af alle de smukke talemåder, som findes i sproget, hvis han havde ladet Omsvøbsdepartementet være i fred og ikke berørt denne sag. Dermed skottede han hen til en manuduktør eller sufflør fra departementet, som sad mellem tilhørerne, og fra hvem han havde sin inspiration, og gjorde det fuldstændig af med det ærede medlem ved hjælp af departementets beretning

om sagen. Og skønt der altid skete et af to, at nemlig at Omsvøbsdepartementet enten intet havde at sige og sagde det, eller havde noget at sige, hvoraf det højtærede overhusmedlem eller ærede underhusmedlem glemte den ene halvdel og vrøvlede noget om den anden, blev Omsvøbsdepartementet dog altid af et føjeligt flertal erklæret fri for enhver plet og lyde.

Som en følge af en lang løbebane af denne natur var departementet blevet en sådan planteskole for statsmænd, at flere højtidelige lorder var kommet i ry for at være sande overjordiske vidundere af forretningsdygtighed, alene fordi de i spidsen for Omsvøbsdepartementet havde lagt sig efter, hvordan det ikke skulle gøres. Med hensyn til de underordnede præster og akolytter i dette tempel var resultatet af alt dette, at de var inddelt i to klasser, og lige ned til det yderste kontorbud enten troede på Omsvøbsdepartementet som en guddommelig institution, der havde en ubetinget ret til at gøre, hvad det ville, eller var havnet i fuldstændig vantro og betragtede det som en sand pest.

Familien Barnacle havde i nogen tid hjulpet med til at bestyre Omsvøbsdepartementet, og Tite Barnacle-linjen anså sig endog for at have en vis eneret i så henseende og tog det ilde op, når nogen anden familie ville have et ord med at sige. Barnaclerne var en meget højtstående familie og en meget talrig familie. De var ansatte i alle offentlige kontorer og beklædte alle slags offentlige embeder. Enten var nationen i en umådelig gæld til Barnaclerne, eller også var Barnaclerne i en umådelig gæld til nationen. Man var ikke fuldkommen enige om, hvilken af delene det var, idet Barnaclerne havde deres mening og nationen sin.

Den mr. Tite Barnacle, som på det her omtalte tidspunkt plejede at manuducere eller sufflere den i spidsen for Omsvøbsdepartementet stående statsmand, når bemeldte højvelbårne eller velbårne individ sad lidt usikker i sin sadel, fordi en landstryger brød en lanse med ham i et blad, var rigere på blod end på penge. Som en Barnacle havde han sit embede, hvilket jo var en meget god ting, og som en Barnacle havde han naturligvis fået sin søn Barnacle jr. ansat på sit kontor. Men han havde giftet sig ind i en gren af familien Stiltstalking, som ligeledes var bedre stillet, hvad blodrigdom angår end med hensyn til rørligt eller urørligt gods, og af dette ægteskab var Barnacle jr. og tre unge damer udsprunget. På grund af Barnacle juniors, de tre unge damers, mrs. Tite Barnacles, née Stiltstalkings og sine egne aristokratiske fornødenheder fandt mr. Tite Barnacle tiden fra den ene gagedag til den anden noget længere, end han kunne have ønsket, en omstændighed, som han altid lagde nationens karrighed til last.

En dag gjorde Arthur Clennam sin femte forespørgsel efter mr. Tite Barnacle i Omsvøbsdepartementet, efter at han de foregående gange havde ventet på ham enten i en forstue, en glasbås, et venteværelse eller en ildfast gang, hvor departementet syntes at opbevare sit vinforråd. Ved denne lejlighed havde mr. Barnacle ikke, sådan som tidligere, forretninger med det højvelbårne vidunder, som stod i spidsen for departementet, men var fraværende. Derimod meddelte man ham, at den mindre stjerne, Barnacle jr., endnu var synlig oven for departements-synskredsen.

Han udtalte et ønske om at forhandle med Barnacle jr. og fandt denne unge herre i faderens kontor i færd med at svide

sine lægge foran ilden og støtte sin rygrad til kaminhylden. Det var et hyggeligt og i den højere kontorstil smukt møbleret værelse, som med sit tykke gulvtæppe, den med læder betrukne pult til at sidde ved, den med læder betrukne pult til at stå ved, den vældige lænestol med tilhørende fodtæppe, kaminskærmen, de iturevne papirer, dokumentkasserne, der var forsynede med små sedler, ligesom medicinglas eller skudt vildt, den gennemtrængende lugt af læder og mahogni og et almindelig imponerende præg af, hvordan det ikke skulle gøres, vakte majestætiske forestillinger om den fraværende Barnacle.

Den nærværende Barnacle, som havde mr. Clennams kort i sin hånd, havde et ungdommeligt udseende og de mest dunede, små bakkenbarter, man måske nogen sinde har set. Så fine var dunene på hans næsten skaldede hage, at han lignede en halvt flyvefærdig fugleunge, og en medlidende iagttager kunne være blevet fristet til at påstå, at hvis han ikke havde svedet sine lægge, ville han være død af kulde. Han havde en udmærket monokel dinglende om halsen, men hans øjenhuler var uheldigvis så flade og hans øjenlåg så små og slappe, at glasset ikke ville blive siddende, når han stak det i øjet, men stadig drattede ned på hans vesteknapper med en klirren, som generede ham i høj grad.

"'Hvad jeg ville sige! Ser De, min fader er ikke til stede og kommer heller ikke i dag," sagde Barnacle jr., "er der noget, jeg kan gøre for Dem?"

(Klik! Monoklen drattede ned. Barnacle jr. blev forskrækket og søgte efter det overalt på sin person, men kunne ikke finde det.)

"De er alt for artig," sagde Arthur Clennam. "ikke des mindre ønskede jeg dog at tale med mr. Barnacle."

"Ja, men, hvad jeg ville sige, ser De, De er jo ikke blevet tilsagt til at møde," sagde Barnacle jr..

(Imidlertid havde han fundet øjeglasset og stukket det ind i øjet igen.)

"Nej," sagde Arthur Clennam, "men det er det, jeg ønsker at blive."

"Ja, men hvad jeg ville sige. Sig mig engang, er det en offentlig sag?" spurgte Barnacle jr..

(Klik, monoklen drattede ned igen, og Barnacle jr. søgte så ivrigt efter det, at Clennam for øjeblikket fandt det unyttigt at svare.)

"Er det," sagde Barnacle jr., idet han lagde mærke til den fremmedes solbrændte ansigt, "noget om – skibsafgifter – eller sådant noget?"

(Mens han ventede på svar, åbnede han sit højre øje med hånden og stak glasset ind i det med en sådan voldsomhed, at det begyndte at løbe skrækkeligt i vand.)

"Nej," svarede Arthur, "det er ikke noget om skibsafgifter."

"Ja så. Er det da en privat sag?"

"Det ved jeg ikke rigtig. Det angår en mr. Dorrit."

"Hør engang, jeg vil sige Dem noget. De må helst forhøre Dem hjemme i vort hus, hvis De kommer den vej. Det er nummer fire og tyve i Mews Street, ved Grosvenor Square. Min fader har fået et let anfald af podagra, som holder ham hjemme."

(Den vildledte, unge Barnacle begyndte åbenbart at blive blind på sin monokelside, men undså sig ved at gøre yderligere

forandringer i sine smertelige foranstaltninger.)

"Mange tak. Jeg vil straks gå derhen. God morgen."

Den unge Barnacle blev ganske betuttet over dette, som om han ikke havde ventet, at han ville gå.

"Er De også ganske vis på," råbte han efter Clennam, da denne var kommet hen til døren, eftersom han nødigt ganske ville give slip på den lyse, forretningsmæssige idé, som han havde undfanget, "at det ikke er noget om skibsafgifter?"

"Ja, ganske vis."

Med denne forsikring og noget nysgerrig efter at vide, hvad der ville have fundet sted, hvis det virkelig havde været noget om skibsafgifter, gik Clennam bort for at fortsætte sine undersøgelser.

Mews Street ved Grosvenor Square var ikke ganske det samme som det fine Grosvenor Square, men lå dog meget nær ved. Det var en vederstyggelig, lille gade med brandmure, stalde, møddinger og vognskure med loftslejligheder for kuskefamilier, der nærede en stærk lidenskab for at tørre tøj og dekorere deres vindueskarme med landevejsbomme i miniature. Den fornemste skorstensfejer i dette aristokratiske kvarter boede i den blinde ende af Mews Street, og det samme hjørne indeholdt et etablissement, som havde en stærk søgning tidligt om morgenen og i tusmørket, da man der købte vinflasker og køkkenaffald. Mester-Jakel-teatre plejede at blive stillet op mod brandmuren i Mews Street, mens deres ejere spiste til middag på et andet sted, og nabolagets hunde satte hinanden stævne i den samme egn. Ikke des mindre lå der ved indgangen til Mews Street to, tre små indelukkede huse, hvoraf der gik en uhyre leje på grund af, at de gned sig op ad et

aristokratisk kvarter som et usseligt påhæng, og når et af disse små hønsebure var at få til leje (hvilket sjældent hændte, da de var stærkt efterspurgte), averterede husagenten det i avisen som en herskabelig bolig i den fineste del af byen, der udelukkende beboedes af den fornemme verden.

Havde en herskabelig bolig i strengeste forstand ikke været uundværlig for Barnaclernes blod, ville denne særlige gren af familien have haft et temmelig omfangsrigt valg mellem mindst ti tusinde huse med halvhundrede gange så megen plads for en tredjedel af pengene. Sådan som forholdet var, rev mr. Barnacle, der fandt sin herskabelige bolig yderst ubekvem og yderst dyr, altid som en statens tjener landet dette i næsen og anførte det som et eksempel på landets karrighed.

Clennam kom til et indeklemt hus, der havde en forfalden, indsunket forside, små, smudsige vinduer og en lille, mørk kælderhals, der mindede om en fugtig vestelomme, og som han opdagede var nummer fire og tyve. For lugtens sans var huset ligesom en slags flaske, fyldt med en stærk destillation af staldluft, og da tjeneren åbnede døren, syntes han at tage proppen af.

Tjeneren forholdt sig til Grosvenor Squares tjenere, som huset forholdt sig til Grosvenor Squares huse. Skønt beundringsværdig i sin art, var denne art dog kun en afart og en vanart. Hans forgyldning var ikke fri for at være noget anløben, og både hans ansigtsfarve og hans førlighed var ikke fri for at være påvirket af den beklumrede luft i hans anretningsværelse. Der var en vis gusten laskethed ved ham, da han tog proppen af og holdt mr. Clennam flasken for næsen.

"Hav den godhed at give mr. Tite Barnacle dette kort og sig, at jeg nylig har talt med den unge mr. Barnacle, som viste mig herhen."

Tjeneren, som havde lige så mange store knapper med det Barnacleske våben på taskerne af sine lommer som om han havde været familiens sølvkammer og gik omkring med sølvtøjet og smykkerne bag disse knapper, grundede lidt over kortet og sagde derpå:

"Kom indenfor."

Der fordredes en vis omtanke for at gøre det uden at støde den indvendige forstuedør op og i det deraf følgende åndelige virvar og legemligt mørke at falde ned ad køkkentrappen. Imidlertid nåede den fremmede dog lykkelig og vel hen på dørmåtten.

Da tjeneren endnu en gang sagde: "kom indenfor," fulgte den fremmede bag efter ham. Ved den indvendige forstuedør blev der præsenteret ham nok en flaske og taget endnu en prop af. Denne ny flakon syntes at være fyldt med koncentrerede levnedsmidler og en ekstrakt af opvaskningsvand fra anretningsværelset. Efter en skærmydsel i den smalle gang, som kom af, at tjeneren tillidsfuldt åbnede døren til den triste spisestue, med forfærdelse bemærkede nogen derinde og, idet han skyndsomt trak sig tilbage, tumlede mod den fremmede, blev denne lukket inde i en beklumret bagstue, mens han blev meldt. Her havde han lejlighed til at forfriske sig med begge flasker på en gang, mens han så ud på en lav bagmur tre fod fra ham og anstillede betragtninger over, hvor mange Barnacle-familier, der af deres eget fri, forfængelige valg boede i sådanne kasser.

Mr. Barnacle ville tage imod ham. Ville han gå ovenpå? Det ville og gjorde han, og i salen forefandt han mr. Barnacle selv med benet på en skammel, det udtrykte billede af, hvordan det ikke skulle gøres.

Mr. Barnacle skrev sig fra en bedre tid, da landet ikke var så karrigt og Omsvøbsdepartementet ikke så overhængt. Han svøbte det ene lag efter det andet af et hvidt halstørklæde om halsen på sig selv, ligesom han svøbte det ene lag efter det andet af papir om halsen på landet. Hans manchetter og flipper var trykkende. Hans stemme og væsen var trykkende. Han bar en svær urkæde med en bunke signeter, en i en generende grad tilknappet kjole, en i en generende grad tilknappet vest, et par benklæder uden rynker og et par stive støvler. Han var i det hele taget glimrende, massiv, overvældende og uhandlelig. Han syntes at have siddet hele sin levetid for en portrætmaler.

"Mr. Clennam?" sagde han, "behag at tage plads."

Mr. Clennam tog plads.

"De har nok spurgt efter mig i Omsvøbsdepartementet?" sagde mr. Barnacle, idet han gav dette ord en betoning, som om det havde bestået af fem og tyve stavelser.

"Jeg har taget mig den frihed."

Mr. Barnacle bøjede højtideligt sit hoved, som om han ville have sagt:

"Jeg nægter ikke, at det er en frihed, men tag Dem kun endnu en frihed og underret mig om, hvad De vil."

"Tillad mig at bemærke, at jeg har opholdt mig nogle år i Kina, er aldeles fremmed herhjemme og ikke har nogen personlig interesse af den forespørgsel, jeg vil stille."

Mr. Barnacle trommede med fingrene på bordet og syntes at sige til sin gæst, som om han nu sad for en ny og ukendt kunstner:

"Hvis De vil have den godhed at tage mig af med mit nærværende ophøjede udtryk, vil jeg være Dem forbundet."

"I Marshalsea-fængslet har jeg truffet en gældsfange ved navn Dorrit, som har været der i mange år. Jeg ønsker at undersøge hans indviklede anliggender for at erfare, om det efter en så lang tids forløb skulle være muligt at forbedre hans ulykkelige tilstand. Mr. Tite Barnacle er blevet mig nævnt som en af hans kreditorer, der skulle besidde en meget betydelig indflydelse. Er jeg rigtigt underrettet?"

Da det hørte til Omsvøbsdepartementets grundsætninger aldrig under nogen som helst omstændigheder at give et ligefremt svar, sagde mr. Barnacle:

"Meget muligt!"

"På kronens vegne, om jeg tør spørge, eller som privat individ?"

"Omsvøbsdepartementet, sir," svarede mr. Barnacle, "kan muligvis have henstillet – muligvis – jeg kan ikke sige det – at en eller anden offentlig fordring på et insolvent firma eller kompagniskab, hvortil denne person måske har hørt, skulle inddrives. Spørgsmålet er måske under den officielle forretningsgang blevet Omsvøbsdepartementet forelagt til betænkning. Departementet har måske udfærdiget eller tiltrådt en erklæring, der gik ud på en sådan henstilling."

"Jeg formoder da, at det forholder sig således."

"Omsvøbsdepartementet," sagde mr. Barnacle, "er ikke ansvarligt for folks formodninger."

"Tør jeg spørge, hvordan jeg kan erholde officiel underretning om sagens rette sammenhæng?"

"Det tilkommer ethvert medlem af – almenheden," sagde mr. Barnacle, idet han nævnte denne foragtelige størrelse med øjensynlig uvilje, som om den var hans naturlige fjende, "at indgive et andragende til departementet. De formaliteter, som herved er at iagttage, kunne erfares ved henvendelse til vedkommende afdeling af departementet."

"Hvilken er denne vedkommende afdeling?"

"Jeg må henvise Dem," svarede mr. Barnacle og ringede på klokken, "til departementet selv for at få et formelt svar på denne forespørgsel."

"Undskyld, at jeg –"

"Departementet er tilgængeligt for – almenheden" – mr. Barnacle gjorde altid et lille ophold foran dette påtrængende ord – "når – almenheden nærmer sig det i overensstemmelse med de officielle former. Nærmer – almenheden sig ikke i overensstemmelse med de officielle former, må – almenheden tage skade for hjemgæld."

Mr. Barnacle gjorde et stift buk for den fremmede som krænket mand af god familie, som krænket embedsmand og som krænket beboer af en herskabelig lejlighed, alle tre ældede sammen til en; og denne gjorde et buk for mr. Barnacle og blev af den laskede tjener lukket ud i Mews Street.

Da han var kommet så langt, besluttede han, som en øvelse i udholdenhed, atter at gå til Omsvøbsdepartementet og se, om han kunne komme nogen vegne der. Han gik altså tilbage og sendte endnu en gang sit kort op til Barnacle jr. med et kontorbud, som tog ham det meget ilde op, at han var kommet

igen, og som spiste mosede kartofler med sauce bag et skærmbræt i forstuen. Han stededes atter for Barnacle jr. og fandt nu denne unge herre i færd med at svide sine knæ og gabe sig mødigt hen ad vejen til klokken fire.

"Hør, ved De hvad, nu skal jeg sige Dem noget! Det er da pokker til måde, som De hænger fast ved os," sagde Barnacle jr. og så over sin skulder.

"Jeg ønsker at vide –"

"Hør, ved De hvad, De må på ære ikke komme her og sige, at De ønsker at vide, vil jeg lade Dem vide," indvendte Barnacle jr., idet han vendte sig om og stak monoklen i øjet.

"Jeg ønsker at vide," sagde Arthur Clennam, der havde besluttet at holde sig til en bestemt, kort ordform, "den nøjagtige beskaffenhed af kronens fordringer på en gældsfange ved navn Dorrit."

"Hør, ved De hvad, De skyder virkelig en stærk fart, må jeg sige. De er jo slet ikke blevet tilsagt," sagde Barnacle jr., som om tingen begyndte at blive alvorlig.

"Jeg ønsker at vide," sagde Arthur Clennam og gentog sit andragende.

Barnacle jr. stirrede på ham, til hans monokel drattede ned, hvorpå han igen stak det i sit øje og stirrede på ham, indtil det drattede ned igen. "De har ingen ret til at komme her og gøre kvalm," bemærkede han derpå med den højeste grad af mathed. "Hør engang, hvad er Deres mening? De sagde mig jo selv, at De ikke vidste, om det var en offentlig sag eller ikke!"

"Jeg har nu bragt i erfaring, at det er en offentlig sag," svarede supplikanten, "og jeg ønsker at vide," tilføjede han og gentog sin ensformige forespørgsel.

Dette havde den virkning på den unge Barnacle, at han i en modløs tone gentog:

"Hør engang, De må på ære ikke komme her og sige, at De ønsker at vide, vil jeg lade Dem vide!" hvilket havde den virkning på Arthur Clennam, at han med de selvsamme ord i den selvsamme tone på ny gentog sin forespørgsel. Dette havde atter den virkning på den unge Barnacle, at han frembød et levende billede af hjælpeløshed og fortabthed.

"Nu vel, jeg vil sige Dem noget. Hør engang! De gør bedst i at prøve Deres lykke i sekretariatet," sagde han til sidst, idet han vaklede hen til klokken og ringede. "Jenkinson," sagde han til buddet, "mr. Wobbler!"

Arthur Clennam, som nu følte, at han havde indviet sig til en storm på Omsvøbsdepartementet og måtte lade stå til, fulgte med buddet op i en anden etage i bygningen, hvor betjenten viste ham mr. Wobblers kontor. Han gik derind og forefandt der to herrer siddende lige over for hinanden ved en stor og magelig pult. Den ene af dem pudsede et riffelløb med et lommetørklæde, mens den anden med en papirkniv smurte syltetøj på en skive brød.

"Mr. Wobbler?" spurgte supplikanten.

Begge herrerne så på ham og syntes at blive forundrede over en sådan fripostighed.

"Han rejste altså," sagde herren med riffelløbet, som var en overordentlig langsom taler, "ned til sin fætters gård og tog hunden med sig på jernbanen. Mageløs hund. Fo'r løs på drageren, da den blev sat ind i hundekassen og fo'r løs på konduktøren, da den blev taget ud. Han fik en halv snes kammerater ind i en lade sammen med en dygtig portion rotter

og lod hunden gøre en prøve. Da han mærkede, at hunden kunne klare for sig, indgik han væddemålet og holdt et stor sum på hunden. Da væddemålet skulle afgøres, blev en kæltring underkøbt til at give hunden noget ind, så at den blev døddrukken, og dens herre blev aldeles blanket af."

"Mr. Wobbler?" sagde supplikanten.

Den herre, som var i færd med at smøre syltetøjet på en skive brød, svarede uden at vende øjnene bort fra dette stykke arbejde: "Hvad kaldte han hunden?"

"Kaldte den Perle," sagde den anden, "sagde, at hunden var det udtrykte billede af den gamle tante, efter hvem han ventede en arv. Fandt, at den især lignede hende, da den var fuld."

"Mr. Wobbler?" sagde supplikanten.

Begge herrerne lo i nogen tid. Da den herre, som havde pudset riffelløbet, ved nærmere eftersyn fandt, at det var i en tilfredsstillende tilstand, viste han den anden det, og da denne havde tilkendegivet sit bifald, lagde han løbet på dets plads i kassen, som stod foran ham, og tog skæftet og begyndte at pudse det under en sagte fløjten.

"Mr. Wobbler?"

"Hvad godt?" sagde mr. Wobbler derpå med munden fuld.

"Jeg ønsker at vide –" og atter fremstillede Arthur Clennam mekanisk, hvad han ønskede at vide.

"Kan ikke sige Dem det," bemærkede mr. Wobbler, tilsyneladende til sin frokost. "Har aldrig hørt tale om det. Har intet at gøre med det. Spørg Dem hellere for hos mr. Clive, anden dør til venstre på næste gang."

"Måske giver han mig det samme svar."

"Højst sandsynligt. Ved ingen besked om det," sagde mr. Wobbler.

Supplikanten vendte sig om og havde allerede forladt værelset, da den anden herre, ham med riffelløbet, råbte efter ham:

"Halløj! De der!"

Han stak igen hovedet indenfor.

"Luk døren efter Dem. Det er fanden til træk, De lader strømme ind her!"

Nogle få skridt bragte ham til den anden dør til venstre på næste gang. I dette værelse forefandt han tre herrer, af hvilke nummer et og to egentlig ikke bestilte noget, og nummer tre egentlig heller ikke bestilte noget. Imidlertid syntes de dog at have en mere direkte andel end de andre i udførelsen af departementets store grundsætning, eftersom der var et ærefrygtvækkende indre gemak med fløjdøre, i hvilket omsvøbsvismændene syntes at være forsamlet til rådslagning, og hvor der idelig blev båret en imponerende masse papirer ud og ind af en herre, nummer fire.

"Jeg ønsker at vide," sagde Arthur Clennam og fremsatte atter sin sag i den samme lirekassetone. Da nummer et henviste ham til nummer to, og nummer to henviste ham til nummer tre, fik han lejlighed til at fremsætte den tre gange, før de alle tre henviste ham til nummer fire, for hvem han da atter fremsatte den.

Nummer fire var en livlig, køn, velklædt, venlig ung fyr – en Barnacle, men af en livligere gren af familien – og han sagde i en åbenhjertig tone:

"Åh, De må hellere lade være at plage Dem selv med det, synes jeg."

"Lade være at plage mig selv med det?"

"Ja, jeg råder Dem at lade være at plage Dem selv med det."

Dette var en så ny synsmåde, at Arthur Clennam ikke var rigtig på det rene med, hvordan han skulle optage det.

"Men derfor kan De jo gerne gøre det, hvis De vil. Jeg kan give Dem så mange blanketter, det skal være, til udfyldning. Vi har nok af dem. De kan med fornøjelse få en halv snes, hvis De vil. Men De kommer aldrig nogen vegne med det," sagde nummer fire.

"Skulle det være en så håbløs gerning? Undskyld mig, jeg er fremmed her i England."

"*Jeg* siger ikke, at den vil være håbløs," svarede nummer fire med et frimodigt smil, "jeg udtaler ingen mening derom. Jeg udtaler kun en mening om Dem. *Jeg* tror ikke, at De kommer nogen vegne med den. Imidlertid kan De naturligvis gøre, hvad De har lyst til. Sagen angår formodentlig en misligholdelse af en kontrakt eller sådant noget, ikke sandt?"

"Det ved jeg virkelig ikke."

"Nå, men det kan De få at vide. Derpå må De se at få at vide, under hvilket departement kontrakten hørte, og så kan De der få at vide, hvordan det hele hænger sammen."

"Jeg beder Dem om forladelse. Hvordan skal jeg få det at vide?"

"Ih, De må – De må spørge, til man siger Dem besked. Derpå må De henvende Dem med et skriftligt andragende – i overensstemmelse med de regelmæssige former, som De må få at vide – til departementet om tilladelse til at henvende Dem

med et skriftligt andragende til dette departement. Får De en sådan tilladelse – som De sagtens får efter nogen tids forløb – må andragendet afgives til hint departement, sendes til dette departement for at blive registreret, sendes tilbage for at underskrives af hint departement, atter sendes tilbage for at blive kontrasigneret af dette departement, og da begynder det regelmæssigt at versere for hint departement. De må skaffe Dem at vide, når sagen går igennem ethvert af disse stadier, ved at spørge Dem for i begge departementer, indtil man siger Dem besked."

"Men det er dog næppe en rigtig forretningsgang," kunne Arthur Clennam ikke bare sig for at sige.

Denne frejdige unge Barnacle morede sig kosteligt over, at han kunne være så enfoldig endog et øjeblik at tro, at den var det. Denne forekommende unge Barnacle vidste helt vel, at den ikke var det. Denne raske unge Barnacle var blevet sat ind i departementet som privat sekretær, for at han kunne være ved hånden, når der faldt en fed lille mundfuld af, og han indså meget godt, at departementet var et politisk-diplomatisk hokuspokus-maskineri, der skulle holde de næsvise plebejiske spørgere tre skridt fra livet af højvelbårenhederne. Denne flotte unge Barnacle ville kort sagt sandsynligvis blive statsmand og komme til at spille en rolle.

"Er sagen først kommet regelmæssigt for i det ene departement, hvad det nu end er," fortsatte denne opvakte unge Barnacle, "kan De fra tid til anden passe på den der. Når den derpå er kommet regelmæssigt for i det andet departement, må De fra tid til anden passe på den her. Vi vil henvise den til højre og venstre, og der, hvor vi viser den hen, må De holde øje med

den. Hver gang, den kommer tilbage hertil, gør De bedst i at holde øje med os. Går den i stå nogetsteds, må De se til at give den et skub. Når De skriver til det andet departement om den, og derpå til dette departement om den, uden at høre noget tilfredsstillende om den, så gør De bedst i – at blive ved at skrive."

Arthur Clennam så unægtelig meget tvivlrådig ud.

"I ethvert tilfælde," sagde han, "er jeg Dem forbundet for Deres artighed."

"Nej, slet ikke," svarede denne elskværdige unge Barnacle, "prøv på det og se, hvordan De synes om det. Det står jo altid i Deres magt at opgive det, hvis De ikke synes om det. De gør bedst i at tage en slump blanketter med. Giv ham en slump!" Med denne anmodning til nummer to tog denne sprudlende unge Barnacle en ny håndfuld papirer fra nummer et og tre og bar dem ind i helligdommen som et offer til overguderne i Omsvøbsdepartementet.

Arthur Clennam stak temmelig mismodig sine blanketter i lommen og gik ned ad den lange, flisebelagte gang og ned ad den lange, flisebelagte trappe. Da han var kommet ned til svingdøren, som førte ud til gaden, og, ikke alt for tålmodig, stod og ventede på, at to mennesker, som var mellem den og ham, skulle gå ud og ligeledes lade ham komme ud, lød en bekendt stemme i hans øre. Han betragtede den talende og genkendte mr. Meagles. Meagles var meget rød i ansigtet – rødere, end rejsen kunne have gjort ham – og sagde, idet han greb en lille mand, der fulgte ham, i kraven:

"Kom her, skurk, kom her!"

Dette var noget så uventet at høre, og det var noget lige så uventet at se Meagles rive døren op og styrte ud på gaden med den lille mand, der så meget uskyldig ud, at Clennam standsede et øjeblik for at veksle forbavsede blikke med portneren. Imidlertid gik han snart bagefter og så Meagles gå ned ad gaden med sin fjende ved siden. Han indhentede snart sin gamle rejsekammerat og slog ham på skulderen. Det koleriske ansigt, hvormed Meagles vendte sig om imod ham, opklaredes, da han så, hvem det var, og han udstrakte venskabeligt sin hånd.

"Hvordan har De det?" sagde Meagles, "hvordan befinder De Dem? Jeg er ganske nylig kommet hjem fra min udenlandsrejse. Det glæder mig at se Dem."

"Og det glæder mig ligeledes at se Dem."

"Tak, tak!"

"Mrs. Meagles og Deres datter –?"

"I bedste velgående," sagde Meagles. "jeg ville kun ønske, at De havde truffet mig i en fordelagtigere tilstand, hvad kølighed angår."

Skønt det ingenlunde var varmt i vejret, var Meagles dog så ophedet, at han tiltrak sig de forbigåendes opmærksomhed, og det så meget mere, som han støttede sig med ryggen op til et rækværk, tog sin hat og sit halstørklæde af og gned sit dampende hoved og ansigt og sine blussende øren og hals uden mindste hensyn til den offentlige mening.

"Puh!" sagde Meagles, mens han igen klædte sig på, "det gjorde godt. Nu er jeg køligere."

"De har ærgret Dem. Hvad er der i vejen?"

"Vent lidt, så skal jeg fortælle Dem det. Har De tid til at gå en lille tur i parken?"

"Så megen tid De behager."

"Så følg med. Ja, De må nok se på ham." Han havde tilfældigvis fæstet sine øjne på den forbryder, som Meagles så forbitret havde grebet i kraven, "han er nok værd at se på, den fyr."

Der var ikke stort ved ham at se, hverken med hensyn til legemlig størrelse, eller påklædning, idet han kun var en lille, firskåren, praktisk udseende mand, hvis hår var blevet gråt, og i hvis pande og ansigt der var nogle dybe tankefurer, der så ud, som om de var udskåret i hårdt træ. Han var iført en anstændig sort klædning, der var blevet lidt rustbrun, og han så ud til at være en eller anden dygtig håndværksmester. I hånden havde han et brillefutteral, som han, mens han således var genstand for betragtning, drejede rundt med et vist behændigt tag med tommelfingeren, som man kun finder hos folk, der er vant til at omgås værktøj.

"De bliver hos os," sagde Meagles i en slags truende tone, "så skal jeg straks forestille Dem. Nu da!"

Mens de gik den nærmeste vej til parken, undrede Clennam sig over, hvad denne ukendte, der adlød på den føjeligste måde, vel kunne have gjort. Hans udseende retfærdiggjorde ingenlunde mistanken om, at han havde næret planer mod Meagles' lommetørklæde, og heller ikke lod han til at være enten stridbar eller heftig. Han var en stille, jævn, sat mand, gjorde intet forsøg på at undvige og syntes lidt nedslået, men hverken skamfuld eller bodfærdig. Var han en forbryder, måtte han unægtelig være en uforbederlig hykler, og var han ingen

forbryder, hvorfor havde Meagles da grebet ham i kraven? Han så, at manden ikke alene sysselsatte hans egne tanker, men også Meagles', for den samtale, de førte med hinanden på den korte vej til parken, gik ingenlunde flydende, og Meagles' øje vandrede stadig tilbage til manden, selv om han talte om noget ganske andet. Da de omsider var kommet ind mellem træerne, blev Meagles stående og sagde:

"Vil De gøre mig den tjeneste, mr. Clennam, at se på denne mand? Hans navn er Doyce, Daniel Doyce. De ville vist ikke anse denne mand for forbryder?"

"Nej, det ville jeg virkelig ikke."

Det var et noget kildent spørgsmål at svare på i mandens påhør.

"Nej. Men det er han. Han er en forbryder. Hvori han har gjort sig skyldig? Mord, drab, brandstiftelse, falsk, bedrageri, indbrudstyveri, landevejsrøven, ran, sammensværgelse, svig? Hvad mener De?"

"Jeg mener," svarede Clennam, idet han bemærkede et svagt smil i Daniel Doyces ansigt, "i ingen af delene."

"De har ret," sagde Meagles, "men han har været opfindsom og forsøgt at anvende sin opfindsomhed til fordel for sit fædreland. Det gør ham lige straks til en forbryder."

Arthur så på manden selv, som kun rystede på hovedet.

"Denne Doyce," sagde Meagles, "er smed og ingeniør. Han sidder ikke i nogen stor bedrift, men er kendt som en meget opfindsom mand. For en halv snes år siden fuldstændiggør han en opfindelse angående en højst mærkværdig hemmelig fremgangsmåde af stor vigtighed for hans fædreland og hans medmennesker. Jeg vil ikke tale om, hvor mange penge den har

kostet ham, eller om, hvor mange år af sit liv han har anvendt på den, men for en halv snes år siden bragte han den til fuldkommenhed. Var det ikke en halv snes?" sagde Meagles til Doyce. "Det er en mand til at blive rasende over. Han klager aldrig."

"Jo. Ti år godt og vel."

"Godt og vel!" sagde Meagles. "De mener nok alt andet end godt og vel. Nu vel, mr. Clennam. Han henvender sig til regeringen. I samme øjeblik han henvender sig til regeringen, bliver han en forbryder." Meagles var atter på vej til at blive dygtig hed, "han hører op at være en uskyldig borger og bliver en misdæder. Fra dette øjeblik behandles han som et menneske, der har begået en eller anden djævelsk misgerning. Han er et menneske, som skys, afvises, overfuses, spottes, sendes fra den ene fornemme unge eller gamle herre til den anden fornemme unge eller gamle herre og tilbage igen. Han er et menneske, som ingen ret har til sin egen tid eller til sin egen ejendom. En fredløs, som man har lov til at se at blive kvit på alle mulige måder. Et menneske, som man har lov til at pine og plage ved alle mulige midler."

Efter formiddagens erfaring var dette ikke så vanskeligt at tro, som Meagles mente.

"Stå ikke der, Doyce, og drej på Deres brillefutteral, men fortæl mr. Clennam, hvad De har betroet mig."

"Jeg kunne unægtelig ikke andet end føle mig som en forbryder," sagde opfinderen, "når jeg løb og piskede fra det ene kontor til det andet, blev jeg altid mere eller mindre behandlet, som om det var en meget grov forbrydelse. Jeg har ofte, for at holde modet oppe, fundet det nødvendigt at huske på, at jeg

virkelig ikke har begået noget, som kunne bringe mig i Newgate, men kun søgt at tilvejebringe en stor besparelse og en stor forbedring."

"Der hører De!" sagde Meagles, "døm nu selv, om jeg overdriver. Nu vil De tro mig, når jeg fortæller resten."

Efter denne indledning kom Meagles med sin fortælling, denne stående fortælling, der er blevet kedelig; denne dagligdagsfortælling, som vi alle kan udenad, om, hvorledes det høje ministerium efter en uendelighed af personlige og skriftlige henvendelser, efter et utal af uforskammetheder, uvidenheder og fornærmelser afgav en erklæring, nummer tre tusinde fire hundrede og to og halvfjerds, hvorved det blev tilladt forbryderen på egen bekostning at anstille forsøg med sin opfindelse. Om hvorledes forsøgene anstilledes i overværelse af et udvalg på seks medlemmer, af hvilke to gamle medlemmer var for blinde til at kunne se dem, to andre gamle medlemmer for døve til at kunne høre dem, et andet gammelt medlem for halt til at kunne komme dem nær nok, og det sidste gamle medlem for tykhovedet til at kunne forstå dem. Om hvorledes der gik endnu flere år, hvori der forefaldt flere uforskammetheder, uvidenheder og fornærmelser. Hvorledes det høje ministerium derpå afgav en erklæring, nummer fem tusinde et hundrede og tre, hvorved det overdrog sagen til Omsvøbsdepartementet. Om hvorledes dette i tidens løb optog sagen som noget ganske splinternyt, hvorom der aldrig før havde været tale; forkvaklede sagen, forhutlede sagen, legede himmelspræt med sagen. Om hvorledes uforskammethederne, uvidenhederne og fornærmelserne gennemgik hele multiplikationstabellen. Om hvorledes opfindelsen blev henvist

til tre Barnacler og en Stiltstalking, som ikke forstod sig det mindste på den; i hvis hoveder det var umuligt at banke den ind, som blev kede af den og indberettede fysiske umuligheder om den. Om hvorledes omsvøbsdepartementet i en erklæring, nummer otte tusinde syv hundrede og fyrre, udtalte, "at det ikke så nogen grund til at omstøde den beslutning, hvortil det høje ministerium var kommet." Om hvorledes Omsvøbsdepartementet, efter at være blevet mindet om, at det høje ministerium ikke var kommet til nogen beslutning, havde lagt sagen på hylden. Om hvorledes der denne formiddag havde fundet den sidste sammenkomst sted med overhovedet for Omsvøbsdepartementet, og hvorledes dette malmhoved havde talt, og i det hele taget, når hensyn blev taget til alle omstændigheder, og sagen sås fra de forskellige synspunkter, været af den formening, at der kun var en af to veje at gå, nemlig enten at lade sagen bero for stedse, eller begynde på den forfra.

"Hvorpå jeg," sagde Meagles, "som praktisk mand, lige på stedet i overhovedets nærværelse tog Doyce i kraven og sagde ham, at det var mig klart, at han var en lumpen skurk og højforræderisk forstyrrer af regeringens ro, og førte ham bort. Jeg trak ham ved kraven ud af døren til departementet, for at endog portneren kunne se, at jeg var en praktisk mand, der påskønnede den officielle bedømmelse af den slags fyre, og her er vi nu!"

Havde den frejdige unge Barnacle været der til stede, ville han måske frimodigt have sagt dem, at Omsvøbsdepartementet havde udført sit hverv. Hvad Barnaclerne havde at gøre, var at hænge fast ved det nationale skib, så længe de kunne [Note 3)]. At

lette skibet, rense skibet og bringe det på ret køl ville være det samme som at skrabe dem af. De kunne kun en gang skrabes af, og gik skibet til bunds, mens de endnu hang fast ved det, var det skibets sag, ikke deres.

"Så," sagde Meagles, "nu ved De alt om Doyce, undtagen, hvad der rigtignok ikke forbedrer mit humør, at De ikke engang nu hører ham klage."

"De må have meget tålmodighed," sagde Clennam og betragtede ham med forundring.

"Nej," svarede han, "jeg ved ikke, at jeg har mere af det end ethvert andet menneske."

"Da har De ved Gud mere end jeg!" udbrød Meagles.

Doyce smilede, idet han sagde til Clennam:

"De må vide, at min erfaring med hensyn til disse sager ikke begynder med mig selv. Min sag er ikke alene af sin slags. Jeg er ikke blevet værre behandlet end hundrede andre, der har bragt sig i samme stilling – end alle andre, havde jeg nær sagt."

"Jeg tror næppe, at jeg ville anse dette for en trøst, hvis sagen angik mig, men det glæder mig meget, at De gør det."

"Forstå mig ret! Jeg siger ikke," svarede han i sin sindige, eftertænksomme tone, idet han så ud for sig, som om hans grå øje målte en afstand, "at det er nogen løn for en mands arbejde, men det er et slags trøst at vide, at det ikke er mere, end hvad jeg kunne have gjort regning på."

Han talte på den rolige, langsomme måde og i den dæmpede tone, som ofte kan bemærkes hos håndværkere, hvis arbejde kræver megen omtanke og nøjagtighed. Den hørte med til hans væsen ligesom hans smidige tommelfinger eller den ejendommelige måde, hvorpå han nu og da skød sin hat tilbage

i nakken, som om han betragtede et eller andet halvt færdigt stykke arbejde fra sin hånd og tænkte over det.

"Skuffet?" fortsatte han, mens han gik imellem dem under træerne, "ja, vist nok føler jeg mig skuffet. Såret? Ja, vist nok føler jeg mig såret. Det er ikke mere end naturligt. Men hvad jeg mener, når jeg siger, at folk, som bringer sig selv i en sådan stilling, for det meste bliver behandlet på samme måde –"

"I England," sagde Meagles.

"Ja, naturligvis mener jeg i England. Når de bringer deres opfindelser til fremmede lande, går det dem ganske anderledes. Og det er grunden til, at mange tyr derhen."

Meagles var atter blevet meget hed.

"Hvad jeg mener, er, at hvordan det nu end er blevet vor regerings regelmæssige fremgangsmåde, så er det dens regelmæssige fremgangsmåde. Har De nogensinde hørt om en opfinder, som ikke har fundet den så godt som utilgængelig og ikke er blevet skræmt og mishandlet af den?"

"Nej, det tør jeg ikke påstå."

"Har De nogen sinde set den være den første til at tage sig af nyttige ting? Nogensinde set den gå foran med et nyttigt eksempel?"

"Jeg er en hel del ældre end min ven her," sagde Meagles, "og derfor vil jeg svare. Aldrig!"

"Men vi har alle tre, antager jeg," sagde opfinderen, "oplevet ikke få eksempler på dens faste beslutning at være mile på mile og år på år bagud for alle andre, og på, at den hårdnakket er blevet ved at betjene sig af ting, som længe har været forældede, selv efter at bedre ting havde vundet almindelig indgang."

Det var de alle enige om.

"Nu vel da," sagde Doyce med et suk, "ligesom jeg ved, hvordan det og det metal vil stille sig under den og den varmegrad og det og det legeme under det og det tryk, sådan kan jeg også, når jeg vil bruge min eftertanke, vide, hvordan disse høje herrer vil behandle en sag som min. Når jeg har et hoved på mine skuldre og min hukommelse er usvækket, er jeg ikke berettiget til at undre mig over, at det går mig som alle mine forgængere. Jeg burde have holdt mig væk. Jeg var sandelig blevet tilstrækkelig advaret."

Dermed gemte han sit brillefutteral og sagde til Arthur:

"Om jeg også ikke klager, mr. Clennam, kan jeg dog nære taknemmelighed, og den, forsikrer jeg Dem, nærer jeg mod vor fælles ven. Mangen en gang og på mange forskellige måder har han understøttet mig."

"Sliddersladder," sagde Meagles.

Arthur kunne ikke lade være at betragte Daniel Doyce under den påfølgende pause. Skønt det øjensynlig hørte til hans karakter og hans tillid til hans egen sags godhed, at han afholdt sig fra unyttig knurren, var det lige så øjensynligt, at han på grund af sin langvarige stræben var blevet ældre, alvorligere og fattigere. Han kunne ikke lade være at tænke på, hvilken velsignelse det ville have været for denne mand, hvis han havde gået i skole hos de herrer, der var så gode at tage sig af nationens sager, og lært, hvordan det ikke skulle gøres.

I omtrent fem minutter var Meagles hed og mørk og begyndte derpå at kølnes og opklares.

"Nå, nå!" sagde han, "man gør ikke sagen bedre ved at ærgre sig. Hvor agter De Dem hen, Dan?"

"Jeg går tilbage til værkstedet," svarede han.

"Nu vel da, vi vil alle gå tilbage til værkstedet," sagde Meagles oprømt, "mr. Clennam vil ikke lade sig afskrække derfra, fordi det er i *Det blødende Hjerte*."

"*Det blødende Hjerte*?" sagde Clennam, "der skal jeg netop hen."

"Så meget des bedre," udbrød Meagles, "af sted da."

Undervejs tænkte ganske vist en og sandsynligvis flere af selskabet på, at *Det blødende Hjerte* ikke var noget upassende bestemmelsessted for en mand, der havde stået i officiel brevveksling med ministeriet og Barnaclerne – og havde måske samtidig en anelse om, at Britannia en styg dag kunne komme til at søge logis i *Det blødende Hjerte*, hvis hun gjorde for meget af det med Omsvøbsdepartementet.

Note 3: **Barnacle:** langhals eller albueskæl, som sætter sig på skibe og bolværk mm. *Red.anm.*

11. Sluppet løs

En sen, trist efterårsaften var i færd med at sænke sig over Saône floden. Ligesom et smudsigt spejl på et mørkt sted afspejlede strømmen kun dunkelt skyerne, og de lave bredder bøjede sig hist og her ud over vandet, som om de var halvt nysgerrige efter, halvt bange for at se deres mørke billeder i det. Den flade egn omkring Chalons lå i den truende solnedgang som en lang, tung stribe, der kun hist og her blev afbrudt af en række poppeltræer. På Saône flodens bredder var der vådt, uhyggeligt og ensomt, og aftenen tog stærkt til.

En enlig vandrer, der bevægede sig langsomt hen mod Chalons, var den eneste synlige figur i landskabet. Kain ville have set lige så forladt og afskyet ud. På ryggen havde han en gammel lammeskinds tværsæk og i hånden en plump, afbarket stok, som han havde skåret i en eller anden skov; tilsølet og dødtræt var han, med udtrådte sko og gamacher, uredt hår og skæg; kappen, han bar på den ene skulder, og klæderne, han havde på kroppen, var drivvåde, og idet han hinkede af sted med smerte og besvær, så han ud, som om skyerne ilede bort fra ham, som om vindens klagen og græssets gysen gjaldt ham, som om vandets dæmpede, gådefulde plasken brummede ad ham, som om den urolige efterårsaften blev forstyrret af ham. Trodsigt, men frygtsomt skottede han fra den ene side til den anden og blev undertiden stående og vendte sig om og lod sine øjne vandre omkring i alle retninger. Derpå hinkede han med møje videre, idet han brummede: "Gid fanden havde denne slette, som aldrig får ende, og disse stene, der skærer som

knive! Gid fanden havde dette afskyelige mørke, der svøber sig omkring en, så at man kommer til at fryse! Jeg hader jer!"

Og han havde gerne udøst sit had over det alt sammen i den skulen, hvormed han så sig om, hvis han havde kunnet. Han traskede endnu et lille stykke af sted og blev derpå igen stående, idet han så ud i det fjerne.

"Jeg er sulten, tørstig og træt, mens alle I idioter, som nu sidder, hvor lysene skinner, spiser, drikker og varmer jer ved en god ild! Bare jeg kunne få lov til at plyndre jeres by, så skulle I få det betalt, børnlille!"

Men byen kom ikke nærmere, fordi han skar tænder ad den og truede med hånden ad den, og manden var endnu mere sulten og tørstig og træt, da hans fødder betrådte den ujævne stenbro og han stod og så sig om.

Der lå hotellet med sin port og sin kraftige madlugt; der var kaffehuset med sine oplyste vinduer og klaprende dominobrikker; der lå farverens hus med sine strimler af rødt klæde på dørstolperne; der lå guldsmedens butik med sine ørenringe og altergaver; der lå tobaksudsalget med sin livlige klynge soldater, der kom ud fra det med piben i munden; der var byens fordærvede uddunstninger, og regnen og skarnet i rendestenene, og de matte lygter, som hang tværs over gaderne, og den vældige diligence, der med sit bjerg af rejsegods og sine seks grå, oprumpede heste holdt færdig til at køre. Men et lille værtshus for en dårligt beslået rejsende var ikke at øjne, og han måtte derfor opsøge sig et sådant rundt om det mørke hjørne, hvor kålbladene lå tykt nedtrådt omkring den offentlige vandbeholder, hvor kvinderne endnu var i færd med at hente vand. Der i baggaden fandt han et, *Daggryet*. Gardinerne i

vinduet tilhyllede *Daggryet*, men det syntes at være lyst og varmt og forkyndte med læselige indskrifter og passende maleriske sirater af billardkøer og baller, at man i *Daggryet* kunne spille billard, at man der kunne få mad, drikke og logis, hvad enten man kom til hest eller til fods, og at det holdt gode vine, likører og brændevin. Manden drejede låsegrebet på døren til *Daggryet* om og hinkede ind.

Idet han trådte ind ad døren, tog han sin falmede, affældige hat af for nogle få personer, som var i værelset. To spillede domino ved et af de små borde; tre eller fire sad ved kakkelovnen og passiarede og røg tobak. Billardet i midten af stuen stod for tiden ubenyttet. Værtinden i *Daggryet* sad ved sit sytøj, bag sin lille disk imellem støvede flasker med frugtsafter, kurve med kager og blyforede skyllekar til glassene. Efter at være gået hen til et tomt, lille bord i en krog af stuen bag kakkelovnen, lagde han sin tværsæk og sin kappe på gulvet. Idet han løftede hovedet i vejret, så han værtinden ved siden af sig.

"Kan man få nattelogis her, madame?"

"Overmåde godt!" sagde værtinden med en skingrende, syngende, munter stemme.

"Godt. Kan man få middagsmad – aftensmad – hvad De måtte behage at kalde det?"

"Å, overmåde godt!" svarede værtinden ligesom før.

"Så vær så god at skynde Dem. Noget at spise så hurtigt som muligt, og vin straks. Jeg er ganske udmattet."

"Vejret er meget dårligt, monsieur," sagde værtinden.

"Et forbandet vejr."

Hans hæse stemme svigtede ham, og han støttede sit hoved på sine hænder, indtil en flaske vin var blevet hentet fra disken.

Efter to gange at have fyldt og tømt sit lille glas og brækket et stykke af det store brød, som blev sat for ham sammen med en dug og serviet, suppetallerken, salt, peber og olie, lænede han sin ryg mod væggen, gjorde sig det mageligt på den bænk, hvorpå han sad, og begyndte at tygge brødskorper, indtil hans måltid kunne blive færdigt.

Der havde fundet den øjeblikkelige afbrydelse sted i samtalen ved kakkelovnen og den forbigående forstyrrelse i underholdningen, som på et sådant sted i reglen følger med en fremmeds komme. Dette var imidlertid nu forbi. De tilstedeværende havde holdt op at skotte til ham og snakkede nu atter sammen.

"Det er den sande grund," sagde den ene af dem, idet han sluttede en historie, han havde fortalt, "det er den sande grund til, at man sagde, at Fanden var sluppet løs."

Den talende var den høje schweizer ved kirken, og han bragte noget af kirkens myndighed ind i samtalen – i særdeleshed da der var tale om Fanden.

Efter at værtinden havde givet sin mand, der fungerede som kok i *Daggryet* besked om den ny gæsts beværtning, havde hun atter taget fat på sit sytøj bag disken. Det var en lille kone med en omfangsrig kappe og omfangsrige strømper, og hun blandede sig i samtalen med flere smilende nik, men uden at se op fra sit arbejde.

"Å himmel," sagde hun, "da dampbåden fra Lyon kom hertil og bragte efterretning om, at Fanden var sluppet løs i Marseille, var der nogle tosser, som troede det. Men jeg? Nej, jeg ikke."

"De har altid ret, madame," sagde den høje schweizer, "de var vist opbragt på dette menneske, madame?"

"Javist!" udbrød værtinden, idet hun spilede øjnene vidt op og slog med nakken, "ja, naturligvis."

"Det var en slet person.'"

"Det var en skændig usling," sagde værtinden, "som rigeligt havde fortjent, hvad han var så heldig at undgå. Så meget des værre!"

"Holdt, madame! Lad os engang se," svarede schweizeren og drejede demonstrerende sin cigar mellem læberne, "det har måske været hans ulykkelige skæbne. Han har måske været en slave af omstændighederne. Det er altid muligt, at der har været og er noget godt ved ham, hvis man blot kunne opdage det. Den filosofiske filantropi lærer –"

Resten af den lille klynge ved kakkelovnen modsatte sig knurrende anvendelsen af dette truende udtryk. Endog de to dominospillere så op fra deres spil ligesom for at gøre indsigelse imod, at der blev talt om filosofisk filantropi i *Daggryet*.

"Hold op, De der med Deres filantropi," udbrød den smilende værtinde og nikkede af alle kræfter. "Hør efter. Jeg er en kvinde, jeg forstår mig ikke på filantropi. Men hvad jeg har set og set lige i ansigtet her i denne verden, hvori jeg selv lever, det forstår jog mig på. Og det siger jeg Dem, min ven, at der gives mennesker (både mænd og kvinder, desværre) som der ikke er noget godt ved – ikke det mindste. At der gives mennesker, som det er nødvendigt ubetinget at afsky. At der gives mennesker, som må behandles som fjender af menneskeslægten. At der gives mennesker, som intet menneskeligt hjerte har, og som bør tilintetgøres ligesom vilde dyr. Der er kun få, vil jeg håbe. Men jeg har set, at der gives sådanne mennesker. Og jeg tvivler ikke

om, at denne mand – hvad han nu hedder, jeg har glemt hans navn – er et af dem."

Værtindens livlige tale blev modtaget med større bifald her, end den, nærmere ved Storbritannien, ville have vakt hos visse elskværdige talsmænd for den klasse, som hun havde en så urimelig modbydelighed for.

"Min sandten," sagde værtinden, idet hun lagde sit sytøj fra sig og rejste sig for at modtage den fremmedes suppe af sin mand, "hvis Deres filantropi giver nogen i sådanne menneskers vold ved at holde med dem enten i ord eller gerning, så væk med den fra *Daggryet*, for den er ikke en sou værd."

Idet hun satte suppen for sin gæst, så han hende lige i ansigtet, og hans overskæg gik op over hans næse, og hans næse ned over hans overskæg.

"Nå," sagde den foregående taler, "lad os komme tilbage til vort egentlige emne. Uden at gå nærmere ind på alt dette, mine herrer, så var det, fordi manden blev frikendt, at folk i Marseille sagde, at Fanden var sluppet løs. Sådan kom denne talemåde i omløb, og det var det, den betød, ikke andet."

"Hvad er det, De kalder ham?" sagde værtinden, "Biraud, ikke sandt?"

"Rigaud, madame," svarede den høje schweizer.

"Rigaud! Ja rigtigt!"

Den rejsendes suppe blev afløst af en ret kødmad, og derefter af en ret grønt. Han spiste alt, hvad der blev sat for ham, tømte sin vinflaske, forlangte et glas rom og røg sin cigaret til sin kop kaffe. Alt som han følte sig mere og mere styrket, blev han mere og mere overmodig, og under den påfølgende samtale gav han

sig en vis beskyttende mine over for gæsterne i *Daggryet*, som om han var en langt fornemmere person, end han så ud til.

Gæsterne skulle måske andre steder hen eller følte måske deres egen ringhed, men i hvert tilfælde forsvandt de lidt efter lidt og efterlod deres ny beskytter i uindskrænket besiddelse af *Daggryet*. Værten syslede ude i sit køkken; værtinden tog i stilhed sit sytøj, og den styrkede rejsende sad og røg ved kakkelovnen og varmede sine pjaltede fødder.

"Undskyld, madame – denne Biraud."

"Rigaud, monsieur."

"Rigaud. Undskyld mig endnu en gang – hvordan har han pådraget sig Deres mishag?"

Værtinden, som i det ene øjeblik havde tænkt, at han var smuk, og i det andet, at han var styg, så næsen gå op og overskægget ned og hældede nu stærkt til sin sidste mening. Rigaud var en forbryder, sagde hun, som havde myrdet sin kone.

"Ja så, ja så! Guds død, det er rigtignok en forbrydelse. Men hvoraf ved De det?"

"Alverden ved det."

"Hvad! Og dog undgik han retfærdigheden?"

"Loven kunne ikke skaffe tilstrækkelige beviser mod ham, monsieur. Ikke des mindre vidste alverden, at han havde gjort det. Folk vidste det så godt, at de ville rive ham i stykker."

"Fordi de naturligvis alle levede i den bedste forståelse med deres egne koner?" sagde gæsten. "Ha, ha, ha!"

Værtinden i *Daggryet* så atter på ham og følte sig næsten bestyrket i sin sidste anskuelse. Men han havde alligevel en

smuk hånd og vendte og drejede den på en iøjnefaldende måde. Hun begyndte atter at synes, at han ikke så så ilde ud.

"Sagde De, madame – eller talte herrerne om det – hvad der var blevet af ham?"

Værtinden rystede på hovedet. Det var første gang under samtalen, at hun i sin livlige ivrighed undlod at nikke i takt med, hvad hun sagde. Det var, sagde hun, blevet fortalt i *Daggryet* efter bladene, at han var blevet holdt i fængsel for sin egen sikkerheds skyld. Men hvordan dette nu end var, så havde han desværre undgået sin velfortjente løn.

Mens gæsten røg sin sidste cigaret, og hun sad med hovedet bøjet over sit sytøj, sad han og så på hende med et udtryk, der kunne have bragt hende til en afgørende overbevisning om, hvorvidt han så godt eller ilde ud, hvis hun havde set det. Da hun så op, var udtrykket der ikke. Hans hånd var i færd med at glatte hans buskede skæg.

"Vil De vise mig mit værelse, madame?"

"Med fornøjelse, monsieur. Hejda, mand!" Manden skulle følge ham ovenpå. Der sov en rejsende deroppe, som var gået tidligt til sengs, da han var overvældet af træthed, men det var et stort værelse med to senge og plads nok til tyve mennesker. Dette forklarede værtinden med stor tungefærdighed, mens hun af og til råbte ud ad sidedøren:

"Hejda, mand!"

Endelig svarede manden:

"Nu kommer jeg, kone!" og med sin kokkehue på lyste han den rejsende op ad en stejl og smal trappe. Den rejsende bar selv sin kappe og tværsæk og sagde værtinden godnat med en høflig hentydning til fornøjelsen af at se hende igen næste dag.

Det var et stort værelse, med et ujævnt, splintret gulv, et loft af ugibsede brædder og to senge, en på hver side. Her satte manden lyset, han havde haft med, fra sig og skottede til sin gæst; mens denne bukkede sig over sin tværsæk, gav han ham kort og godt den besked:

"Sengen til højre!" og overlod ham til hvilen.

Værten var, enten han så var en god eller slet fysiognomiker, blevet fuldkommen enig med sig selv om, at hans gæst var en fæl fyr at se til.

Gæsten så ringeagtende på sin rene, men simple seng, satte sig på sivstolen ved siden af den, tog sine penge op af sin lomme og talte dem i sin hånd.

"Man må have noget at spise," mumlede han, "men i morgen bliver jeg nødt til at spise på en andens bekostning."

Mens han sad og grublede og mekanisk vejede sine penge i hånden, nåede den rejsendes dybe åndedræt i den anden seng så regelmæssigt hans øre, at det bragte ham til at vende øjnene i dens retning. Manden var dækket varmt til og havde trukket det hvide omhæng sammen ved hovedgærdet, så at han kun kunne høres, ikke ses. Men det dybe, regelmæssige åndedræt, som blev ved, mens den anden trak sine forslidte sko og gamacher af, og fremdeles blev ved, da han lagde sin frakke og sit halstørklæde fra sig, gjorde ham til sidst nysgerrig og vakte en uimodståelig lyst hos ham efter at se et glimt af den sovendes ansigt. Han listede sig derfor nærmere hen til hans seng, indtil han stod tæt ved siden af den. Selv da kunne han ikke se hans ansigt, eftersom han havde trukket lagenet op over det. Da det regelmæssige åndedræt blev ved, lagde han sin glatte, hvide

hånd – hvor forræderisk så den ikke ud, idet den sådan listede sig frem – på lagenet og trak det sagte til side.

"Guds død!" hviskede han og trådte tilbage, "det er jo Cavaletto!"

Den lille italiener, der måske i forvejen var blevet påvirket i sin søvn af den hemmelighedsfulde puslen ved hans seng, holdt inde med sit regelmæssige åndedræt, trak en gang vejret dybt og åbnede sine øjne. I starten var de ikke vågne, skønt åbne. Han lå nogle sekunder og så roligt på sin fængselskammerat og sprang derpå med et udråb af forundring pludselig ud af sengen.

"Stille! Hvad er der? Vær rolig! Det er mig! Kender du mig ikke?" udbrød den anden med dæmpet stemme.

Men vildt stirrende og mumlende en mængde påkaldelser og udråb, smuttede John Baptist skælvende ind i en krog og, idet han i en fart fik benklæderne på og bandt sin frakke med ærmerne om sin hals, røbede han en umiskendelig lyst til at slippe ud gennem døren, hellere end at forny bekendtskabet. Da hans gamle fængselskammerat så det, gik han hen til døren og stillede sig op med ryggen imod den.

"Cavaletto! Vågn, min gut! Gnid dine øjne og se på mig. Ikke det navn, du plejede at kalde mig ved – brug ikke det – Lagnier, sig Lagnier!"

John Baptist stirrede på ham med opspilede øjne og gjorde en mængde af disse nationale, omvendte bevægelser i luften med den højre pegefinger, som om han var fast besluttet på hele sit liv igennem forud at benægte alt, hvad den anden måtte anføre.

"Giv mig din hånd, Cavaletto! Du kender kavaleren Lagnier. Rør ved en kavalers hånd!"

Idet han bøjede sig for den gamle nedladende, myndige tone, nærmede John Baptist sig og lagde sin hånd i sin velynders. Monsieur Lagnier lo, og efter at han havde givet den et tryk, kastede han den i vejret og slap den.

"De er altså –" stammede John Baptist.

"Ikke blevet barberet? Nej. Se her," udbrød Lagnier og drejede sit hoved, "det sidder lige så fast som dit!"

Med en let gysen så John Baptist sig om i værelset, ligesom for at genkalde sig, hvor han var. Hans velynder benyttede denne lejlighed til at dreje nøglen om og satte sig derpå på sin seng.

"Se!" sagde han og holdt sine sko og gamacher i vejret, "det er kun en dårlig stads for en kavaler, vil du sige. Men det har ikke noget at sige, det skal jeg snart få rådet bod på, skal du se. Kom og sæt dig. Tag din gamle plads!"

John Baptist, der ingenlunde så beroliget ud, satte sig på gulvet ved siden af sengen og holdt hele tiden sine øjne fæstet på den anden.

"Det er godt!" udbrød Lagnier, "nu kunne vi for den sags skyld godt være i det fordømte gamle hul igen. Hvor længe har du været ude?"

"Jeg kom ud to dage efter Dem, herre."

"Hvordan kommer du her?"

"Jeg fik en advarsel om ikke at blive der og forlod derfor straks byen, og siden har jeg flakket omkring. Jeg har levet af, hvad jeg kunne få af dagleje i Avignon, i Pont Esprit, i Lyon, på Rhônen og på Saônen."

Mens han talte, lod han hurtigt sin solbrændte hånd gå hen over gulvet, som om han viste på et kort.

"Og hvor går du nu hen?"

John Baptist syntes at have lyst til at omgå dette spørgsmål uden at vide hvordan.

"*Per Bacco,*" sagde han til sidst, som om tilståelsen blev ham aftvunget. "Jeg har undertiden tænkt på at tage til Paris og måske til England."

"Imellem os sagt, Cavaletto, tager jeg også til Paris og måske til England. Vi vil følges ad."

Den lille mand nikkede og viste sine tænder, men syntes dog ikke at være aldeles vis på, at dette arrangement var så overdrevet kærkomment.

"Vi vil følges ad," gentog Lagnier, "du skal få at se, hvor snart jeg skal tvinge verden til at anerkende mig som kavaler, og det skal blive til din fordel. Er det en aftale? Skal vi slå os sammen?"

"Ja vel, ja vel!" sagde den lille mand.

"Så skal du også, før jeg sover, høre – og det med to ord, for jeg trænger til søvn – hvordan det går til, at du ser mig her, mig, Lagnier. Husk vel på det. Ikke det andet navn."

"*Altro, altro!* Ikke Ri-" Før John Baptist kunne få navnet udtalt, havde hans kammerat fået sin hånd op under hans hage og klemte munden sammen på ham.

"Guds død! Hvad gør du? Vil du, at jeg skal trædes under fode og stenes? Vil du selv trædes under fode og stenes? Det ville blive tilfældet. Bilder du dig ind, at folk ville falde over mig og lade min kammerat slippe?"

Idet han slap sin vens kæbeben, lå der et udtryk i hans ansigt, hvoraf hans ven udledte den slutning, at hvis det under

begivenhedernes gang virkelig kom til stenen og træden under fode, ville monsieur Lagnier i den grad beære ham med sin opmærksomhed, at han kunne være vis på at få broderparten. Han huskede på, at monsieur Lagnier var en kosmopolitisk kavaler, som ikke gjorde mange ceremonier.

"Jeg er en mand," sagde monsieur Lagnier, "som samfundet dybt har forurettet, siden du så mig sidst. Du ved, at jeg er pirrelig og modig, og at det ligger i min karakter, at jeg vil herske. Har samfundet respekteret disse egenskaber hos mig? Man har hujet ad mig i gaderne. Man har måttet beskytte mig på gaden mod mænd og især mod kvinder, der fo'r løs på mig, bevæbnet med alt, hvad de kunne få fat på. Jeg er blevet holdt fængslet for min sikkerheds skyld, og mit opholdssted er blevet holdt hemmeligt, for at jeg ikke skulle blive slæbt ud af det og sønderslidt af mængden. Jeg er blevet kørt ud af Marseille midt om natten og ført flere mile bort derfra, pakket ned i halm. Jeg har ikke turdet nærme mig mit hus, og med en tiggers almisse i lommen har jeg vandret omkring i dynd og slud, indtil mine fødder er blevet lemlæstede – betragt dem en gang. Sådanne ydmygelser har samfundet tilføjet mig, der besidder de egenskaber, jeg har nævnt, og som du ved, at jeg besidder. Men samfundet skal undgælde for det."

Alt dette hviskede han sin staldbroder i øret.

"Endog her," fortsatte han i samme tone, "endog her i denne usle knejpe forfølger samfundet mig. Værtinden bagvasker mig, og hendes gæster bagvasker mig, en kavaler med et væsen og talenter, der kunne knuse det! Men de krænkelser, samfundet har overøst mig med, gemmer jeg her i dette bryst."

Til alt dette svarede John Baptist, mens han lyttede opmærksomt til den dæmpede, hæse stemme, af og til:

"Ja vel, ja vel!" og slog med nakken og lukkede øjnene, som om det var aldeles soleklart og selvindlysende, at samfundet havde uret.

"Sæt mine sko der," fortsatte Lagnier, "hæng min kappe til tørring der ved døren. Tag min hat." Han adlød enhver befaling, efterhånden som den blev givet. "Og dette er den seng, som samfundet anviser mig! Ha! Godt!"

Idet han strakte sig, så lang han var på den, med et pjaltet lommetørklæde bundet om sit skurkefjæs, og sådan, at kun dette skurkefjæs sås oven for dynen, mindedes John Baptist temmelig stærkt om, hvad der havde været så nær ved at hindre overskægget fra oftere at gå op og næsen fra at gå ned.

"Igen rystet ud af skæbnens terningebæger i dit selskab, hvad? Ved himlen, så meget des bedre for dig. Det skal blive til din fordel. Jeg trænger til lang hvile. Jeg vil sove længe i morgen."

John Baptist svarede, at han skulle få lov til at sove, så længe han ville, sagde godnat og slukkede lyset. Man skulle have troet, at italieneren derpå ville have klædt sig af, men han gjorde netop det modsatte og klædte sig på fra top til tå på skoene nær. Da han var færdig, lagde han sig på sengen med noget af dynen over sig for at få natten overstået.

Da han vågnede, tittede gudfar Daggry ind til sin navne. John Baptist stod op, tog sine sko i hånden, drejede med stor forsigtighed nøglen om og listede sig ned. Dernede mærkedes ikke andet end lugten af kaffe, vin, tobak og limonade, og madames lille disk så temmelig uhyggelig ud. Men han havde

aftenen i forvejen betalt sin lille regning og ønskede ikke at se nogen – ønskede kun at få sine sko og sin tværsæk på, lukke døren op og slippe bort.

Hans plan lykkedes. Ingen bevægelse eller stemme hørtes, mens han åbnede døren, intet skurkefjæs indbundet i et pjaltet lommetørklæde så ud af det øverste vindue. Da solen havde hævet sin skive helt op over synskredsen og slog gnister af den lange, sølede vej med dens trættende alle af små træer, bevægede en sort plet sig hen ad vejen og plaskede gennem de luende regnvandspytter, og denne sorte plet var John Baptist Cavaletto, der flygtede fra sin velynder.

12. "Det blødende Hjerte"

På Londons grund, ved den gamle landlige vej til en forstad, hvor der i forfatteren og skuespilleren William Shakespeares dage fandtes kongelige jagtslotte, skønt der nu kun findes jagt for menneske jægere der, lå gården "Det blødende Hjerte", et sted, som vel havde forandret sig meget i udseende og vilkår, men dog bevaret et præg af fordums storhed. To-tre vældige klynger af skorstenspiber og nogle få store, mørke værelser, der endnu ikke var blevet opdelt med skillerum, så at deres tidligere skikkelse ikke længere kunne genkendes, gav gården dens ejendommelige karakter. Den beboedes af fattige mennesker, som slog sig til ro mellem dens falmede herligheder, ligesom ørkenens arabere opslår deres telte mellem pyramidernes ruiner, men mellem beboerne herskede der en vis stolt bevidsthed om, at der var noget ejendommeligt ved den.

Ret som om den fremadstræbende by var svulmet op på selve det sted, hvor den stod, havde jordsmonnet hævet sig således omkring "Det blødende Hjerte", at man kom ind i gården ved at gå ned ad en trappe, som ikke hørte til den oprindelige indgang, og ud af den gennem en lav port, der førte til en labyrint af usle gader, som i kringelkroge snoede sig op ad til den jævne overflade. I denne ende af gården og over porten lå Daniel Doyces værksted, der ofte bankede stærkt ligesom et blødende hjerte af jern med en klang af metal mod metal.

Mellem gårdens beboere herskede der delte meninger om oprindelsen til dens navn. De mere praktiske af dem slog sig til ro ved traditionen om et mord. De blidere og mere fantasirige indbyggere, derunder hele det svage køn, holdt fast ved sagnet

om en ung dame, som i fordums dage var blevet holdt strengt indespærret på sit kammer af en grusom fader, fordi hun blev sin trofaste elsker tro og ikke ville ægte den bejler, han havde udkåret til hende. Sagnet fortalte, at man havde kunnet se den unge dame sidde ved vinduet bag jernstængerne og nynne en elskovssang med det omkvæd: "Blødende Hjerte, blødende hjerte, blød kun du", indtil hun døde. Det morderiske parti indvendte herimod, at det omkvæd var en opfindelse af en romantisk syjomfru, der endnu logerede i gården. Men såsom alle yndede sagn må have noget med følelsen at gøre, og da langt flere mennesker forelsker sig end begår mord, hvilket, hvor slette vi end er, forhåbentlig vil fortsætte med at være verdens gang lige til dens ende, gik historien om "Blødende hjerte, blødende hjerte, blød kun du" af med sejren med stor majoritet. Intet af partierne ville låne øre til de oldgranskere, som holdt lærde forelæsninger der i nabolaget for at "Det blødende Hjerte" havde været skjoldemærket for den gamle familie, som ejendommen i sin tid havde tilhørt. Og i betragtning af, at det timeglas, som de vendte fra det ene år til det andet, var fyldt med det groveste og mest jordholdige sand, havde beboerne i "Det blødende Hjerte" tilstrækkelig grund til ikke at ville miste det eneste lille guldkorn af poesi, som tindrede i det.

Daniel Doyce, Meagles og Clennam kom gående ned ad trappen og gik tværs gennem gården mellem de åbne døre på begge sider, som alle var rigeligt besat med magre børn, der passede på fede. Da de var kommet hen til porten i den modsatte ende, standsede Arthur Clennam for at se sig om

efter murer Plornish's bolig, for Doyce havde efter londonernes skik lige til denne time hverken hørt eller set navnet Plornish.

Ikke des mindre stod det tydeligt nok, som Lille Dorrit havde sagt, oven over en med kalk bestænket port i hjørnet, hvor Plornish gemte en stige og et par baljer. Det sidste hus i "Det blødende Hjerte", som hun havde betegnet som hans bolig, var et stort hus, der var lejet ud til flere lejere; men Plornish tilkendegav på en sindrig måde, at han boede i stuen, ved hjælp af en hånd, der var malet under navnet, og hvis pegefinger, som af kunstneren var forsynet med en ring og en højst sirlig negl af den allerfineste form, henviste alle spørgere til hans lejlighed.

Efter at have taget afsked med sine ledsagere og aftalt endnu et møde med Meagles, gik Clennam alene ind i gangen og bankede på stuedøren. Den blev straks lukket op af en kone, som havde et lille barn på armen og med den hånd, hun havde fri, hastigt bragte sit kjoleliv i orden. Det var mrs. Plornish, og denne moderlige bevægelse udfyldte en stor del af hendes tilværelse.

Var mr. Plornish hjemme?

"Nej, sir," sagde mrs. Plornish, en høflig kone, "når jeg skal væne ærlig, er han gået ud for at søge arbejde."

Når jeg skal være ærlig var en talemåde hos hende. Hun ville under ingen omstændigheder med sin gode vilje have været uærlig mod nogen, men det var nu engang hendes vane at svare i denne forsigtige form.

"Tror De, at han snart kommer hjem?"

"Jeg har ventet ham hver minut i den sidste halve time," svarede mrs. Plornish, "gå indenfor, sir."

Arthur trådte ind i dagligstuen, der var noget mørk og beklumret, skønt der var højt til loftet, og tog plads på den stol, hun satte hen til ham.

"Når jeg skal være ærlig, så ser jeg det nok," sagde konen, "og det er smukt af Dem."

Han kunne ikke forstå, hvad hun mente, og ved at tilkendegive dette ved sit minespil, fremkaldte han en forklaring.

"Der kommer ikke mange ind til fattigfolk," sagde hun, "som anser det for umagen værd at tage hatten af. Men folk tænker mere ved det, end folk tror."

Ilde berørt ved, at en så højst ringe opmærksomhed kunne være noget usædvanligt, svarede Clennam:

"Var det det hele?" Og idet han bukkede sig for at knibe et andet barn, der sad på gulvet og stirrede på ham, i kinden, spurgte han, hvor gammel denne prægtige dreng var.

"Nylig fyldt fire år, sir," svarede mrs. Plornish, "ja, er det ikke en prægtig lille fyr? Men denne her er noget sygelig." Med disse ord tyssede hun ømt på det lille barn, hun havde på armen. "De tager mig vel ikke ilde op, sir, at jeg spørger Dem, om De skulle være kommet i anledning af et stykke arbejde?" tilføjede hun alvorligt.

Hun spurgte så ivrigt om det, at hvis han havde besiddet nogen fast ejendom, havde han hellere ladet den udspække med et lag kalk på en fods tykkelse end svaret nej. Men han var nødt til at svare nej, og bemærkede en skygge af skuffelse på hendes ansigt, idet hun kvalte et suk og så hen på den svagt brændende ild. Han bemærkede også, at mrs. Plornish var en ung kone, som fattigdommen havde gjort noget sjusket, og i hvem

fattigdommen sammen med børnene havde trukket så stærkt, at deres forenede kræfter allerede havde trukket rynker i hendes ansigt.

"Alt, hvad der hedder arbejde," sagde hun, "synes mig ligesom blæst bort, ja det gør sandelig." Denne bemærkning gjaldt kun murerhåndværket og indeholdt ikke nogen hentydning til Omsvøbsdepartementet og familien Barnacle.

"Er det vanskeligt at få noget arbejde?"

"Det må Plornish bekende," svarede hun, "han er grumme uheldig, ja han er såmænd."

Og det var han såmænd. Han var en af disse mangfoldige vejfarende på livets landevej, der syntes at være plaget af overnaturlige ligtorne, som gør det umuligt for dem at holde trit selv med deres halte konkurrenter. Et villigt, arbejdsomt menneske med en svag karakter og et ikke synderlig stærkt hoved, som fandt sig så tålmodigt i sin skæbne, som det kunne forlanges, men den var hård. Det hændte sig så sjældent, at nogen syntes at have brug for ham. Det var en sådan undtagelse, at der blev lagt beslag på hans evner, at hans omtågede sind ikke kunne begribe, hvordan det gik til. Han tog det derfor, som det kunne falde sig; tumlede ind i alle slags forlegenheder og tumlede ud af dem igen og fik nogle betydelige knubs ved denne tumlen gennem livet.

"Det er ikke, fordi han ikke ser sig om efter arbejde, kan jeg forsikre Dem," sagde mrs. Plornish, idet hun trak øjenbrynene i vejret og mellem stængerne i kaminristen søgte efter en løsning af gåden, "og heller ikke, fordi han forsømmer det, når han får noget. Ingen har nogen sinde hørt min mand klage over at måtte arbejde for strengt."

Hvordan det nu forholdt sig eller ikke, så var dette det almindelige uheld i gården "Det blødende Hjerte". Fra tid til anden udtaltes offentligt rørende klager over, at der var mangel på arbejde – hvilket visse folk syntes at tage overordentlig ilde op, som om de havde uindskrænket ret til det på deres egne vilkår, men "Det blødende Hjerte" fik aldrig mindste nytte af dette. Den fornemme gamle familie, Barnaclerne, havde længe haft alt for travlt med sit store princip til at tage sig af sagen, og sagen havde vistnok heller ikke noget at gøre med deres iver for at fortrænge alle andre fornemme, gamle familier med undtagelse af Stiltstalking'erne.

Mens mrs. Plornish talte således om sin mand, kom denne tilbage. Det var en rundkindet, rødmosset, rødskægget mand på tredive år, med lange ben, krumme knæ og et enfoldigt ansigt. Hans flonelstrøje var overstænket med kalk.

"Det er Plornish, sir."

"Jeg er kommet," sagde Clennam, idet han stod op, "for at udbede mig en samtale med Dem om familien Dorrit."

Plornish blev mistroisk. Syntes at lugte en kreditor. Sagde: "Ja vel, ja. Vidste ikke hvilke oplysninger han kunne give om denne familie. Hvad skulle det vel være?"

"Jeg kender Dem bedre, end De tror," sagde Clennam smilende.

Plornish bemærkede, men uden at smile: "Og dog havde han ikke den fornøjelse at kende herren."

"Nej," sagde Arthur, "jeg kender kun på anden hånd Deres tjenstvillighed, men fra den bedste kilde, fra Lille Dorrit. – Miss Dorrit, mener jeg," tilføjede han forklarende.

"Er det mr. Clennam? Dem har jeg hørt tale om, sir."

"Og jeg om Dem," sagde Arthur.

"Vær så god og sid ned igen, og velkommen skal De være. Ja vist," sagde Plornish, idet han satte sig på en stol og løftede det ældste barn op på sit knæ for at have den moralske støtte at kunne tale til den fremmede over dets hoved, "jeg har selv været på den gale side af fængselsporten, og på den måde kom vi til at kende miss Dorrit. Jeg og min kone er godt bekendte med miss Dorrit."

"Intime venner!" udbrød mrs. Plornish. Så stolt var hun af dette bekendtskab, at hun havde vakt en vis bitter stemning i gården ved at forstørre den sum, for hvilken miss Dorrits fader var gået fallit, til et uhyre beløb. De blødende hjerter misundte hende hendes bekendtskab med så fornemme folk.

"Det var hendes fader, som jeg først blev bekendt med. Og ved at blive bekendt med ham, ser De – nå – så blev jeg bekendt med hende," sagde Plornish.

"Ja vel."

"Ah! Og sikken et væsen! Sikken en politur! At en sådan fin mand skal gå i hundene i Marshalsea-fængslet! Måske ved De ikke," sagde Plornish, idet han dæmpede sin stemme og talte med en ilde anbragt beundring om, hvad han burde have beklaget eller foragtet, "måske ved De ikke, at miss Dorrit og hendes søster ikke tør lade ham vide, at de arbejder for deres brød? Nej," sagde Plornish, idet han med en komisk triumferende mine først så på sin kone og derpå lod øjnene løbe rundt i værelset, "det tør de ikke lade ham vide!"

"Uden at beundre ham for det," bemærkede Clennam roligt, "har jeg dog meget ofte ondt af ham." Denne ytring syntes for første gang at gøre Plornish opmærksom på, at det dog i

grunden ikke var noget så særdeles smukt karaktertræk. Han grublede et øjeblik over dette og lod derpå den fugl flyve.

"Hvad mig angår," tog han atter til orde, "så er mr. Dorrit såmænd så venlig imod mig, som jeg kan forlange, ja mere, når jeg betænker forskellen og afstanden imellem os. Men det var miss Dorrit, vi talte om."

"Det er sandt. Sig mig engang, hvordan kom De til at indføre hende hos min moder?"

Plornish pillede en stump kalk ud af sine bakkenbarter, puttede det i munden, drejede det med sin tunge som et bolsje, betænkte sig, fandt, at han ikke mægtede at give en tydelig forklaring og sagde til sin kone: "Sally, det er bedst, at du siger, hvordan det gik til, mutter!"

"Miss Dorrit," sagde Sally, idet hun vissede barnet frem og tilbage, "kom her en eftermiddag med en skrevet seddel og sagde, at hun gerne ville have noget at sy, og spurgte, om det ville være til ulejlighed, hvis hun opgav sin adresse her?" (Sin adresse her, gentog Plornish sagte, som om han fremsagde responsorier i kirken). "Jeg og Plornish sagde: "Nej, miss Dorrit, slet ingen ulejlighed," (slet ingen ulejlighed, gentog Plornish) "og så skrev hun den op, hvorpå jeg og Plornish sagde: "Men, miss Dorrit, har De tænkt på at skrive det af en tre, fire gange, for at det kan blive kendt på mere end et sted? Nej, siger miss Dorrit, det har jeg ikke, men nu skal jeg gøre det." Og så skrev hun det af her på dette bord med sådan en nysselig håndskrift, og Plornish, han tog det med sig hen, hvor han arbejdede, for han havde netop den gang et stykke arbejde, og siden efter bragte han det også til værten her i gården, og på den måde

kom mrs. Clennam første gang til at give miss Dorrit noget at sy" (give miss Dorrit noget at sy, gentog Plornish).

"Værten her i gården," sagde Arthur, "er –"

"Det er mr. Casby, er det," sagde Plornish, "og Pancks, han kræver lejen ind. Det," tilføjede Plornish, idet han dvælede ved emnet med en langsom tankefuldhed, der ikke syntes at stå i forbindelse med nogen bestemt genstand eller at føre ham noget sted hen, "det er alt, hvad jeg ved om dem, enten De nu vil tro mig eller ikke."

"Ja så!" svarede Clennam, som nu også blev tankefuld, "mr. Casby, siger De? En god bekendt af mig fra gammel tid."

Plornish kunne ikke finde på noget at sige til det og tav derfor. Da der i virkeligheden heller ikke var nogen grund til, at det skulle interessere ham i mindste måde, gik Arthur Clennam over til øjemedet med sit besøg, nemlig at benytte Plornish som mellemmand for at udvirke Tips løsladelse med så lille skade som muligt for denne unge mands selvstændighed og selvvirksomhed, idet han forudsatte, at han endnu besad nogle levninger af disse egenskaber – en vistnok temmelig hårtrukken forudsætning. Plornish, der af sagvolderens egen mund var kendt med sagens omstændigheder, gav Arthur at forstå, at sagsøgeren var hestepranger, og han antog, at halvhundrede procent ville være en "pæn afgørelse", men mere kun ville være at kaste pengene bort. Clennam og hans mellemmand kørte derpå sammen til en staldbygning i High Holborn, hvor en udmærket smuk, grå vallak, der lavt regnet var sine halvfjerds guineas værd, var at få til købs for en tyvepunds note, fordi den ugen i forvejen var løbet løbsk med kaptajn Barbarys frue, der ikke kunne styre en så vælig hest og

af lutter ærgrelse ville sælge den for denne latterlige lille sum eller med andre ord give den bort. Plornish, der gik alene ind i stalden, mens Clennam blev stående udenfor, traf der en herre med stramme, drapfarvede benklæder, en temmelig gammel hat, en lille krogkæp og et blåt halstørklæde – kaptajn Maroon fra Gloucestershire, en god ven af kaptajn Barbary og som tilfældigvis var der til stede, bare for venskabs skyld, for at omtale disse småomstændigheder ved den udmærket smukke, grå vallak, hvis en eller anden virkelig hestekender, der forstod at benytte sig af en god lejlighed, skulle se derind efter avertissementet. Da denne herre samtidig tilfældigvis var sagsøger i sagen mod Tip, henviste han Plornish til sin prokurator og afslog at underhandle med Plornish eller endog at tåle hans nærværelse i bygningen, med mindre han mødte med en tyvepunds note, i hvilket tilfælde kaptajnen ville antage, at det var hans alvor og være villig til at tale med ham. På dette vink gik Plornish ud for at sige Clennam besked og kom straks efter tilbage med det forlangte kreditiv, hvorpå kaptajn Maroon sagde: "Nå, hvor lang tid behøver De for at skaffe andre tyve til veje? Det er det samme, jeg giver Dem en måned." Og da dette ikke ville gå, sagde kaptajnen: "Nå, så vil jeg sige Dem noget. De skal give mig en god fire måneders veksel for de andre tyve." Og da dette heller ikke ville gå, sagde han: "Hør engang – men det er også mit sidste ord – giv mig ti pund til, så slår jeg en streg over resten." Og da heller ikke dette ville gå, sagde han: "Jeg vil sige Dem noget, men dermed er der også ende på visen. Han har behandlet mig slet, men jeg vil lade ham slippe for fem pund til og en flaske vin, og vil De slå til, så slå til, og vil De ikke, så kan De lade være." Og endelig sagde kaptajnen, da ikke

engang dette ville gå: "Så kom da med pengene!" og gav i betragtning af det første tilbud fuld kvittering og samtykke til fangens løsladelse.

"Jeg håber, mr. Plornish," sagde Arthur, "at De bevarer min hemmelighed. Vil De påtage Dem at underrette det unge menneske om, at han er fri, og at De har hjulpet en person, som De ikke må nævne, med at ordne gælden, vil De ikke alene bevise mig, men måske også ham og hans søster en tjeneste."

"Den sidste grund, sir," sagde Plornish, "ville være mere end tilstrækkelig. Deres ønske skal blive opfyldt."

"Hvis De vil, kan De sige, at det er en ven, som har udvirket hans løsladelse, en ven, som håber, at han for sin søsters skyld, om ikke for nogen andens, vil gøre god brug af sin frihed."

"Deres ønske skal blive opfyldt, sir."

"Og hvis De vil være så god, på grund af Deres bedre kendskab til familien, uforbeholdent at henvende Dem til mig og vise mig et eller andet middel, hvorved De tror, at jeg på en fin måde kan være Lille Dorrit til virkelig nytte, vil jeg føle mig Dem forbunden."

"Tal ikke om det, sir," sagde Plornish, "også mig vil det være en stor fornøjelse og en – også mig vil det være en stor fornøjelse og en –"

Men da han mærkede, at han efter to forsøg var ude af stand til at fuldende sin sætning, lod han det klogeligt fare og tog imod Clennams kort og en passende pekuniær anerkendelse.

13. Patriarken

Ved at høre Casby nævne vågnede igen Clennams nysgerrighed og interesse, der havde ligget som ulmende gløder siden den aften, da han var kommet hjem og mrs. Flintwinch havde genkaldt dette navn i hans erindring. Flora Casby havde været hans ungdoms elskede, og Flora var datter og eneste barn af gamle Christoffer med træhovedet – sådan kaldtes han endnu en gang imellem af profane ånder, der havde forretning med ham, og hos hvem det fortrolige bekendtskab muligvis havde undergravet respekten. Det var en mand, der havde ord for at være rig på lejere i ugevis og for at kunne tappe en god portion blod ud af stenene i forskellige uhyggelige gårde og gyder.

Efter nogle dages yderligere undersøgelse og forespørgsel blev Arthur overbevist om, at der aldeles intet håb var for Marshalsea-fængslets fader, og opgav mismodig tanken om at hjælpe ham til hans frihed. Heller ikke gjorde han sig noget håb om den forespørgsel, han nu var i færd med at gøre om Lille Dorrit, men tænkte dog ved sig selv som så, at man aldrig kunne vide, om det ikke kunne blive til nytte for det stakkels barn, at han fornyede dette bekendtskab. Det er næppe nødvendigt at tilføje, at han ville have indfundet sig ved Casbys dør, selv om Lille Dorrit slet ikke havde været til, for vi ved alle, hvordan vi bedrager os selv – det vil sige, hvordan folk i almindelighed, vore egne dybsindigere jeg'er undtagne, bedrager sig selv med hensyn til deres bevæggrunde.

Med denne behagelige og på en måde fuldkommen ærlige overbevisning, at han endnu altid tog sig af Lille Dorrit ved at foretage sig noget, som aldeles ikke vedrørte hende, stod han

en eftermiddag på hjørnet af mr. Casbys gade. Han boede i en gade ved Grays Inn Road, som var sprunget ud fra denne alfarvej i den hensigt at løbe ned i dalen og op på toppen af Pentonville Hill uden at standse, men havde løbet sig åndeløs på de første tyve skridt og siden var blevet stående stille. Nu findes der intet sådant sted der, men den blev stående der i mange år og betragtede med en skuffet mine den ørken med pletter af ufrugtbare haver og udslet af filipensagtige lysthuse, som den havde troet at skulle gennemskære i en håndevending.

"Huset," tænkte Clennam, idet han skråede over til døren, "er lige så lidt forandret som min moders, og ser næsten lige så skummelt ud. Men ligheden strækker sig kun til det udvendige. Jeg kender den adstadige ro derinde. Lugten af gamle potpourrikrukker synes næsten at møde mig her."

Da hans banken med den blanke messingdørhammer af gammeldags form bragte en tjenestepige til døren, modtog den matte duft ham virkelig ligesom et vinterligt åndepust, der havde beholdt en svag erindring om det svundne forår. Han trådte ind i det sindige, tavse hus – man skulle have troet, at det på østerlandsk vis var blevet kvalt af stumme bødler – og idet døren atter gik i, syntes den at lukke al lyd og bevægelse ude. Bohavet var stift, alvorligt og kvækeragtigt, men i god stand og havde et så fordelagtigt udseende, som enhver anden ting lige fra et menneskeligt væsen til en træskammel, der er bestemt til meget og blevet opbevaret til liden brug. Der var et alvorligt ur, som dikkede et sted oppe på trappen, og der var en sangløs fugl, der hakkede i sit bur, som om den også dikkede. Ilden i dagligstuen dikkede i kaminen. Der var kun en person på

kamintæppet i dagligstuen, og uret i hans lomme dikkede hørligt.

Tjenestepigen havde dikket de to ord "mr. Clennam" så sagte, at hun ikke var blevet hørt, og han stod følgelig uænset inden for døren, som hun havde lukket til. Skikkelsen af en mand af fremrykket alder, og hvis glatte, grå øjenbryn syntes at bevæge sig efter dikningen, idet skinnet af ilden spillede på dem, sad i en lænestol med sine listesko på tæppet og drejede langsomt sine tommelfingre omkring hinanden. Det var gamle Christoffer Casby, han var til at kende ved første øjekast, lige så uforandret efter over tyve års forløb som hans eget solide bohave – lige så lidt berørt af de vekslende årstiders indflydelse som de gamle rosenblade og de gamle lavendler i hans porcelænskrukker.

Måske har der i denne besværlige verden aldrig været en mand, som det ville være så besværligt for fantasien at udmale sig som dreng. Og dog havde han kun forandret sig lidt på sin vandring gennem livet. Lige over for ham i det værelse, hvor han sad, hang et portræt af en dreng, i hvem enhver ville have genkendt den lille Christoffer Casby i en alder af ti år, skønt han var udstyret med en hørive, for hvilken han aldrig havde haft mere sans eller brug end for en dykkerklokke, og sad – på et af sine egne ben – i et bed violer, tilskyndet til for tidlige betragtninger ved spiret på en landsbykirke. Det var samme glatte ansigt og pande, samme rolige blå øjne, samme tilfredse mine. Det blanke, skaldede hoved, der så så stort ud, fordi det var så blankt, og de lange grå hår på siderne og i nakken, som lignede flossilke eller spundet glas og så så velvillige ud, fordi de aldrig blev klippet, fandtes naturligvis ikke hos drengen sådan

som hos oldingen, men ikke des mindre var det en let sag hos englebarnet med høriven at genkende grundtrækkene hos patriarken med listeskoene.

Patriarken var det navn, som mange folk fandt en fornøjelse i at give ham. Flere gamle damer i nabolaget omtalte ham som den sidste af patriarkerne. Med hans lidenskabsløse væsen passede navnet Patriarken godt på ham. Han var blevet tiltalt på gaden og ærbødigt anmodet om at blive patriark for malere og billedhuggere, og det med en sådan påtrængenhed, at man skulle have troet, at det gik over de skønne kunsters kræfter at erindre eller at opfinde en patriarks træk. Menneskevenner af begge køn havde spurgt om, hvem han var, og efter at have fået til svar: "Gamle Christoffer Casby, tidligere agent for lord Decimus Tite Barnacle," havde de i et anfald af skuffelse udråbt: "O, hvorfor er han med dette hoved ikke de forældreløses fader og de venneløses beskytter?" Med dette hoved var han imidlertid vedblevet at være gamle Casby, som det almindelige rygte gjorde rig på faste ejendomme, og med dette hoved sad han nu i sin stille dagligstue, og det ville vist nok have været den mest topmålte urimelighed at have ventet, at han skulle sidde der uden dette hoved.

Arthur Clennam gjorde en bevægelse for at tiltrække sig hans opmærksomhed, og de grå øjenbryn vendte sig om mod ham.

"Om forladelse," sagde Clennam, "jeg er bange for, at De ikke hørte, at jeg blev meldt?"

"Nej, det gjorde jeg ikke. Ønsker De at tale med mig?"

"Jeg ønsker at bringe Dem min hilsen."

Casby syntes at blive en ganske lille smule skuffet ved disse ord, idet han måske havde forberedt sig på, at den fremmede

ønskede at bringe ham noget andet.

"Har jeg den fornøjelse," fortsatte han, "vær så god at tage plads, – har jeg den fornøjelse at kende –? Ah, ja vist så! Jeg tager næppe fejl, når jeg tror at kende disse træk? Jeg formoder, at jeg taler med den herre, om hvis tilbagekomst til fædrelandet mr. Flintwinch har underrettet mig?"

"Det er ham, som De her ser for Dem."

"Det glæder mig at se Dem, mr. Clennam. Hvordan har De haft det, siden vi sidst sås?"

Uden at finde det umagen værd at forklare, at hans legemlige og åndelige befindende i løbet af omtrent fjerdedelen af et århundrede havde været underkastet forskellige små omskiftelser, gav Clennam det almindelige svar, at han aldrig havde haft det bedre, eller noget lignende i samme retning og vekslede håndtryk med besidderen af "dette hoved", mens det udbredte sit patriarkalske lys over ham.

"Vi er blevet ældre, mr. Clennam," sagde Casby.

"Vi er – ikke blevet yngre," sagde Clennam. Efter denne vise bemærkning følte han, at han ikke gjorde nogen videre glimrende figur, og mærkede, at han var nervøs.

"Og Deres ærede fader, er ikke mere! Det smerter mig at høre det, mr. Clennam, det smerter mig."

Arthur svarede med en af de sædvanlige talemåder, at han var ham overordentlig forbunden.

"Der var en tid," sagde Casby, "da Deres forældre og jeg ikke stod på nogen venskabelig fod. Det var en lille familiemisforståelse. Deres ærede moder var måske noget skinsyg på sin søn. Når jeg siger søn, mener jeg Dem i egen højtærede person."

Hans glatte ansigt havde et farveskær ligesom moden espalierfrugt. Hans blomstrende ansigt, dette hoved og disse blå øjne syntes at give alt, hvad han sagde, et præg af sjælden visdom og dyd. På samme måde syntes hans fysiognomiske udtryk at svulme af velvilje. Ingen kunne sige, hvor visdommen sad eller hvor dyden sad eller velviljen sad, men de syntes alle at sidde et eller andet sted hos ham.

"De tider," fortsatte Casby, "er imidlertid forbi og borte, forbi og borte. Undertiden har jeg den fornøjelse at aflægge Deres ærede moder et besøg og beundre den kraft og sjælsstyrke, hvormed hun bærer sit kort."

"Jeg har hørt, at De ved et af disse besøg har haft den godhed," sagde Arthur, idet han greb lejligheden i flugten, "at nævne Lille Dorrit for min moder."

"Lille –? Dorrit? Den syerske, som en af mine fattige lejere omtalte for mig? Ja, ja. Dorrit? Sådan hedder hun. Ah, ja, ja! De kalder hende Lille Dorrit?"

Ingen vej på den kant. Der kom intet ud af dette sidespring. Det førte ikke til noget.

"Min datter Flora," sagde Casby, "blev, som De formodentlig har hørt, for flere år siden gift og forsørget. Nogle få måneder efter havde hun det uheld at miste sin mand og bor nu igen hos mig. Det vil glæde hende at se Dem, hvis De tillader mig at lade hende vide, at De er her."

"Med største fornøjelse," svarede Clennam, "jeg ville selv have udbedt mig det, hvis De ikke havde været så venlig at komme mig i forkøbet."

Derpå stod Casby op med sine listesko og gik med langsomme, tunge skridt – han var noget elefantagtig af

bygning – hen til døren. Han havde en lang, bredskødet, flaskegrøn kjole på, et par vide, flaskegrønne benklæder og en flaskegrøn vest. Patriarkerne gik ikke med flaskegrønne klæder, op dog så hans klæder patriarkalske ud.

Næppe havde han forladt værelset og ladet dikningen blive hørlig igen, før en hurtig hånd drejede en nøgle om i gadedøren, åbnede og lukkede den. Straks efter kom en hurtig og ivrig, lille, mørkladen mand ind i stuen, med en sådan fart på sig, at han ikke kunne standse, før han kun var et skridt fra Clennam.

"Halløj," sagde han.

Clennam så ingen grund til, hvorfor han ikke også skulle sige "halløj".

"Hvad er der på færde?" sagde manden.

"Jeg har ikke hørt, at der er noget på færde."

"Hvor er mr. Casby?" spurgte manden, og så sig om.

"Han kommer straks, hvis De vil ham noget."

"Jeg ham noget? Vil De ham ikke noget?"

Dette fremkaldte et par forklarende ord fra Clennam, under hvilke den lille, mørkladne mand holdt sit vejr og så på ham. Han var klædt i sort og rusten stålgråt, havde et par kulsorte perler af øjne, en lille skrubbet, sort hage, stride, sorte hår, der struttede ud fra hans hoved ligesom gafler eller hårnåle, og en hudfarve, der var meget mørk af naturen eller meget smudsig ved kunst eller en sammensætning af natur og kunst. Han havde smudsige hænder og smudsige, brækkede negle og så ud, som om han havde raget i kul. Han svedte, pustede, hvæsede, stønnede og blæste som en lille dampmaskine.

"Åh!" sagde han, da Arthur havde sagt ham, hvorfor han var der, "meget vel. Skulle han spørge om Pancks, er De måske så god at sige, at Pancks er kommet?" Og dermed arbejdede han sig pustende ud ad en anden dør.

Nu havde der i Arthurs gamle hjem ligget en vis formastelig tvivl i luften med hensyn til den sidste af patriarkerne, som på en eller anden forglemt måde havde gjort indtryk på ham. Han mindedes, at der på den tid havde været støvgran og pletter af mistanke i atmosfæren, og set gennem disse havde Christoffer Casby ikke været andet end et værtshusskilt uden værtshus – en indbydelse til at slå sig til ro og være taknemmelig, uagtet der intet sted var til at slå sig til ro på og intet at være taknemmelig for. Han vidste, at nogle af disse pletter endog fremstillede Christoffer som en mand, der var i stand til at nære hemmelige planer i "dette hoved" og som en listig bedrager. Der var andre støvgran, som viste ham som en plump, egenkærlig, tykhovedet dosmer, der, efter at han under sine kluntede sammenstød med andre mennesker var snublet over den opdagelse, at han, for mageligt og med ære at komme igennem livet, kun behøvede at holde sin mund, sørge for, at den skaldede del af hans hoved altid var smukt blank, og lade sine hår skøtte sig selv, havde haft snedighed nok til at opsnappe denne tanke og holde fast på den. Det hed sig, at han var blevet lord Decimus Tite Barnacles agent, ikke fordi han besad den mindste forretningsdygtighed, men fordi han så så overordentlig velvillig ud, at ingen kunne finde på, at de kunne blive trukket op og taget ved næsen af en sådan mand, samt at han nu af lignende grunde upåtalt pressede flere penge ud af sine egne usle lejere, end nogen med en mindre knudret og mindre blank isse kunne have gjort. Det

hed sig, kort sagt – mindedes Clennam, mens han var alene i den dikkende dagligstue – at mange mennesker vælger deres modeller omtrent ligesom de før omtalte malere vælger deres, og ligesom man hvert år i det kongelige akademi for de skønne kunster kan se en eller anden lumpen gammel kæltring af en hundetyv på grund af sine øjenhår, sin hage eller sine ben legemliggøre alle kardinaldyderne og derved fuldstændig forvirre begreberne hos de mere opmærksomme iagttagere af naturen, således bliver på den store sociale udstilling ofte tilfældige biting taget for gode varer i stedet for den indre karakter.

Idet Arthur Clennam genkaldte sig disse ting og stillede Pancks i række med dem, hældede han den dag til den mening, uden dog at komme til et bestemt resultat, at den sidste af patriarkerne var den før nævnte tykhovedede dosmer med den eneste tanke at holde den skaldede del af sit hoved smukt blank. Ligesom man undertiden kan se et stort klodset skib drive med strømmen på Themsen med bredsiden til eller agterenden forrest, i vejen for sig selv og alt andet, skønt det ser ud, som om det udførte en fortrinlig manøvre, indtil pludselig en lille kulsværtet bugserdamper holder ned på det, tager det på slæb og haler af sted med det, sådan syntes også den svære patriark taget på slæb af den pustende Pancks og fulgte nu bagefter i denne smudsige lille skudes kølvand.

Casbys tilbagekomst med sin datter Flora gjorde ende på disse betragtninger. Ikke så snart faldt Clennams øjne på genstanden for hans tidligere lidenskab, før denne var som blæst bort.

Man vil finde, at de fleste mennesker er tilstrækkeligt tro mod sig selv til at være tro mod et gammelt ideal. Det er intet bevis på et ustadigt sind, men netop på det modsatte, at idealet ikke tåler at stilles sammen med virkeligheden, og at modsætningen er et dødsstød for den. Dette var tilfældet med Clennam. I sin ungdom havde han elsket denne kvinde varmt og overøst hende med alle sin kærligheds og fantasis opbevarede rigdomme. I hans øde hjem var det gået med disse rigdomme ligesom med Robinson Crusoes guldklump. De havde ikke kunnet borttuskes til nogen, havde ligget ørkesløse i mørket og rustet, indtil han havde udøst dem for hende. Skønt hun lige indtil den aften, han var kommet hjem, ikke havde haft mere plads i hans nutids eller fremtids planer, end om hun havde været død, så havde han dog bevaret det gamle ideal fra fortiden på dets gamle, hellige plads lige fra hin mindeværdige tid. Og nu kom den sidste af patriarkerne ganske koldblodig ind i stuen, som om han ville sige:

"Vil De ikke være så god at kaste det på gulvet og danse på det? Der har De Flora."

Flora, der altid havde været høj, var nu desuden blevet fed og stakåndet, men det havde ikke ret meget at sige. Flora, som han havde forladt som en lilje, var blevet til en bonderose, men det havde heller ikke ret meget at sige. Flora, der før havde syntes fortryllende i alt, var nu pjanket og vrøvlagtig, og det havde meget at sige. Flora, der i gamle dage havde været forkælet og ukunstlet, havde sat sig for nu også at *ville* være forkælet og ukunstlet. Det var et dødsstød.

"Der har De Flora!"

"Jeg må tilstå," fnisede Flora og kastede med hovedet på en måde, der var en ligefrem karikatur af hendes ungdomsmanerer, ligesom en maske kunne have gjort det ved hendes egen begravelse, hvis hun havde levet og var død i den klassiske oldtid, "at jeg skammer mig ved at vise mig for mr. Clennam, jeg er et sandt fugleskræmsel. Jeg ved, at han vil finde mig frygtelig forandret, jeg er formelig en gammel kone, det er rædsomt at blive sådan opdaget, det er virkelig rædsomt!"

Han forsikrede, at hun netop var, som han havde ventet, og at tiden ikke var gået sporløst hen over ham selv.

"Åh, men med en herre er det en ganske anden sag, og De ser så forbavsende rask ud, at De ikke har ret til at sige sådant noget, mens hvad mig angår, ved De nok – uf!" udbrød hun med et lille skrig, "jeg er skrækkelig!"

Patriarken, der åbenbart endnu ikke havde opfattet sin rolle i det drama, der blev opført, stirrede med et forklaret blik ud i det fjerne.

"Men siden vi taler om ikke at have forandret sig," sagde Flora, der, i hvad hun så sagde, aldrig satte noget punktum, "så se på fader, er fader ikke akkurat som han var, da De rejste bort, er det ikke grusomt og unaturligt af fader at gøre sit eget barn sådan til skamme, at hvis vi bliver meget længere ved på den måde, vil folk begynde at tro, at jeg er faders moder?"

Det kunne vare længe, mente Arthur.

"Åh, mr. Clennam, De er en slem hykler, jeg har allerede mærket, at De ikke har aflagt Deres gamle vane at sige komplimenter, Deres gamle vane, mens De plejede at lade, som om der var en, De sukkede så kælent for – men det er ikke det,

jeg mener – jeg ved ikke, hvad jeg mener!" Her fnisede Flora forvirret og sendte ham et af sine fordums blikke.

Som om patriarken nu begyndte at indse, at hans rolle i stykket bestod i at forføje sig så hurtigt som muligt bort fra skuepladsen, rejste sig op og gik hen til den dør, ad hvilken Pancks havde arbejdet sig ud, og prajede denne bugserdamper. Han fik svar fra en eller anden lille dok udenfor og blev straks taget på slæbetov.

"De må ikke tænke på at gå endnu," sagde Flora; Arthur, der var i en latterlig fortvivlelse og ikke vidste, hvad han skulle gøre, havde nemlig skottet til sin hat; "De kan ikke være så uvenlig at tænke på at gå, Arthur – mr. Arthur mener jeg – eller mr. Clennam, det ville sagtens være mere passende – men jeg ved virkelig ikke, hvad jeg siger – uden et ord om de kære gamle dage, der er forbi for evigt. Dog, når jeg tænker rigtig over sagen, ville det sagtens være langt bedre ikke at tale om dem, og det er højst sandsynligt, at De kan finde langt behageligere selskab andetsteds, og jeg er sandelig den sidste i verden, som kunne ønske at afholde Dem derfra, uagtet der var en tid, men nu begynder jeg igen at vrøvle."

Var det muligt, at Flora kunne have haft et sådant snakketøj i de dage, hun hentydede til? Kunne de tillokkelser, der havde fængslet ham, tænkes forenet med hendes nuværende pjankede snakkesalighed?

"Jeg er så godt som sikker på," sagde Flora, idet hun kørte på med en forbavsende fart og uden at bruge andre skilletegn end kommaer, og det endda kun ganske få, "at De er gift med en eller anden kinesisk dame, for da De har opholdt Dem så længe i Kina og havde forretninger der og naturligvis måtte ønske at

bosætte Dem og udvide Deres forbindelser, var intet rimeligere, end at De friede til en kinesisk dame, og intet var jo naturligere, end at den kinesiske dame skulle modtage Deres tilbud med kyshånd, kun vil jeg håbe, at hun ikke er en pagodisk dissenterske."

"Jeg er ikke," sagde Arthur, der mod sin vilje måtte smile, "gift med nogen som helst dame, Flora."

"Åh, du min gud og fader, da vil jeg dog håbe, at De ikke er blevet ugift så længe for min skyld!" fniste Flora. "men det er De naturligvis ikke og hvorfor skulle De også det, men svar mig ikke, men fortæl mig noget om de kinesiske damer, er deres øjne virkelig så lange og smalle, at de altid får mig til at tænke på perlemoders-jetons, og går de virkelig med flettede piske ned ad ryggen, eller er det kun mandfolkene, og når de trækker deres hår så stramt bort fra panden gør det så ikke ondt og hvorfor besætter de deres broer og templer og hatte og andre ting med små klokker eller gør de det måske ikke?" Flora sendte ham igen et af sine gamle øjekast og fortsatte derpå straks igen, som om han allerede i nogen tid havde talt for at svare på hendes spørgsmål.

"Så de gør det altså virkelig! Gud forbarme sig, Arthur – å undskyld – gammel vane – mr. Clennam – hvilket land at opholde sig så længe i med alle de lygter og paraplyer og hvor mørkt og fugtigt må klimaet ikke være og det er det da formodentlig også, og hvad må der ikke være at fortjene for lygte- og paraplymagere der, siden alle mennesker går med lygter og paraplyer, og nu de små sko og fødderne, som bliver snøret sammen i barndommen, det er ganske mærkværdigt, hvor De dog har set Dem om!"

I sin latterlige knibe fik Arthur igen et af de fordums blikke uden at vide, hvad han skulle gøre med det.

"Ak ja," sagde Flora, "at tænke sig forandringen herhjemme, Arthur, mens De levede Dem ind i kinesernes skikke og sprog, som De sikkert taler som en indfødt om ikke bedre, for De var altid så hurtig og opvakt, skønt det uden tvivl er umådelig vanskeligt. Tekasserne alene ville tage livet af mig, hvis jeg prøvede på det, hvilke forandringer Arthur – nu siger jeg det igen, falder så naturligt, meget upassende – som ingen skulle have troet, hvem kunne nogen sinde have tænkt sig mig som mrs. Finching, når jeg ikke selv kunne det?"

"Er det Deres giftenavn?" spurgte Arthur, rørt midt under alt dette af en vis hjertevarme, der røbede sig i hendes tone, hver gang hun, om end på en nok så komisk måde, hentydede til det ungdommelige forhold, hvori de havde stået til hinanden. "Finching?"

"Finching, ja er det ikke et rædsomt navn, men som mr. F. sagde, da han friede til mig, hvilket han gjorde syv gange, og han var så skikkelig at gå ind på at være, hvad han kaldte på prøve i hele tolv måneder, det kunne han ikke gøre for og kunne ikke ændre det, fortræffelig mand, lignede slet ikke Dem, men en fortræffelig mand!"

Omsider havde Flora for et øjeblik snakket sig åndeløs, men også kun for et øjeblik, for hun fik sit vejr igen ved at føre en lille flig af sit lommetørklæde op til øjet som en tribut til den hedengangne mr. F's ånd og begyndte igen.

"Ingen kan nægte, Arthur – mr. Clennam – at det er fuldkommen rigtigt, at De under de forandrede omstændigheder er ceremonielt venskabelig imod mig, og De

kan ikke være anderledes, i det mindste antager jeg det, men jeg kan ikke lade være at huske på, at der var en tid, da alt var ganske anderledes."

"Bedste mrs. Finching," begyndte Arthur.

"Å, ikke det hæslige stygge navn, sig Flora!"

"Flora. Jeg forsikrer Dem, Flora, at det glæder mig at se Dem igen og opdage, at De, ligesom jeg, ikke har glemt de gamle barnagtige drømme, da vi så fremtiden i håbets og ungdommens gyldne skær."

"Det kan man ikke se på Dem," sagde Flora surmulende. "De tager det meget koldblodigt, men uagtet jeg ved at De føler Dem skuffet ved mig, formoder jeg at de kinesiske damer – mandarinerinderne, hvis de hedder sådan – har skylden eller måske har jeg selv skylden, hvilket er lige så rimeligt."

"Nej, nej," bad Clennam, "sig ikke det."

"Jo," sagde Flora i en bestemt tone, "hvad er det for snak, jeg ved meget godt at jeg ikke er, hvad De ventede."

Midt i al sin sladren havde hun med en forstandigere kvindes hurtige fatteevne opdaget dette, men den usammenhængende og aldeles meningsløse måde, hvorpå hun fortsatte at sammenblande deres for længst opgivne ungdomsforhold med deres nuværende sammenkomst, gjorde ikke des mindre Clennam helt fortumlet i hovedet.

"Én bemærkning endnu," sagde Flora, idet hun uden mindste varsel og til stor rædsel for Clennam gav deres samtale udtrykket af et kæresteskænderi, "ønsker jeg at gøre, en forklaring endnu ønsker jeg at give, da Deres moder kom og havde en scene med fader og da jeg blev kaldt ned i den lille frokoststue, hvor de så på hinanden med deres moders parasol

imellem sig siddende på to stole ligesom gale tyre, hvad skulle jeg gøre?"

"Bedste mrs. Finching," indvendte Clennam, "det ligger jo allerede så langt tilbage, og er forbi for længe siden. Er det da umagen værd for alvor –"

"Jeg kan ikke finde mig i, Arthur," svarede Flora, "at blive omtalt som en hjerteløs kvinde af hele samfundet i Kina uden at retfærdiggøre mig, når jeg får lejlighed til det, og det kan ikke være andet end at De meget godt må vide, at der var en Paul og Virginie som skulle sendes tilbage og blev sendt tilbage uden billet eller forklaring, ikke fordi jeg dermed vil sige, at De kunne have skrevet til mig sådan som der blev passet på mig, men var den bare kommet tilbage med en rød oblat på omslaget, så havde jeg vidst at det skulle betyde kom til Peking, Nanking og hvad nu det tredje sted hedder på bare fødder."

"Bedste mrs. Finching, De fortjener ingen bebrejdelser, og jeg har aldrig bebrejdet Dem noget. Vi var begge for unge, for afhængige og for hjælpeløse til at gøre andet end finde os i vor adskillelse – tænk dog på, hvor længe det er siden!" forestillede Arthur hende blidt.

"Én bemærkning til," fortsatte Flora med usvækket tungeraphed, "ønsker jeg at gøre, én forklaring til ønsker jeg at give, i fem dage havde jeg snue af at græde og tilbragte dem udelukkende oppe på bagsalen – bagsalen er endnu oppe på første sal og endnu i bagsiden af huset og kan bekræfte mine ord – da denne skrækkelige tid var overstået blev det havblik, år forløb og mr. F. blev bekendt med os hos en fælles ven, han var lutter opmærksomhed og besøgte os den næste dag, han begyndte snart at besøge os tre aftener om ugen og sende

småting til aftensbordet, det var ikke kærlighed fra mr. F.'s side, det var tilbedelse, mr. F. friede med faders fulde bifald og hvad skulle jeg gøre?"

"Intet andet," sagde Arthur med den gladeste beredvillighed, "end hvad De gjorde. Lad en gammel ven forsikre Dem, at De handlede fuldkommen rigtigt."

"En sidste bemærkning," blev Flora ved, idet hun med en bevægelse med sin hånd skød den prosaiske virkelighed fra sig, "ønsker jeg at gøre, én sidste forklaring ønsker jeg at give, at der var en tid, før mr. F. begyndte at vise opmærksomheder som ikke var til at misforstå, men den er forbi og skulle ikke blive til noget, bedste mr. Clennam, De er fri og bærer ikke længere en gylden lænke, jeg håber De vil blive lykkelig, der kommer fader, som er kedelig og skal have sin næse alle vegne, hvor man ikke behøver ham."

Med disse ord og en hastig bevægelse, som betegnede en frygtsom advarsel – denne bevægelse kendte Clennam så godt fra gamle dage – lod stakkels Flora sig selv i sit attende år et langt, langt stykke tilbage og satte endelig et punktum.

Eller rettere sagt, hun lod omtrent halvdelen af sig selv i sit attende år tilbage og indpodede resten på den afdøde mr. F.'s efterlevende enke, hvorved hun forvandlede sig til en moralsk havfrue, som hendes forrige ungdomselsker betragtede med følelser, hvori hans sans for det sørgelige og hans sans for det komiske blandede sig på en underlig måde med hinanden. Således f. eks. som om der var en hemmelig forståelse mellem hende og Clennam af den mest spændende natur, som om den første af en hel række forspændte postchaiser, der strakte sig hele vejen til Skotland, i dette øjeblik holdt omme på hjørnet, og

som om hun ikke kunne og ikke ville være gået til sognekirken med ham i ly af familieparaplyen og med den patriarkalske velsignelse på sit hoved og hele menneskeslægtens udelte bifald. Flora trøstede sin sjæl med gådefulde signaler, som tilkendegav frygt for opdagelse. Med fornemmelsen af ved hver minut at blive mere og mere fortumlet, så Clennam den afdøde mr. F.'s efterlevende enke fornøje sig på den forunderligste måde med at anbringe sig selv og ham på deres gamle pladser og spille hele den gamle komedie om igen – nu, da skuepladsen var støvet, kulisserne falmet, de ungdommelige skuespillere døde, orkestret tomt og lysene slukkede. Men under al denne groteske genoplivelse af, hvad han mindedes som engang helt naturligt og klædeligt for hende, kunne han dog ikke andet end erkende, at det vaktes til live ved synet af ham og udsprang af en kærlig erindring.

Patriarken stod på, at han skulle blive til middag, og Flora signaliserede "ja!" Clennam ønskede, at han kunne have gjort mere end blive til middag – ønskede så inderligt, at han kunne have fundet den Flora, som en gang have været, eller som aldrig havde været til – at det forekom ham, at den mindste bod, han kunne gøre for den skuffelse, som han næsten skammede sig ved, var at føje sig efter familiens ønske. Han blev derfor til middag.

Pancks spiste med dem. Klokken kvart i seks dampede Pancks ud af sin lille dok og holdt lige ned efter patriarken, som netop var i færd med på sin egen dvaske måde at drive igennem en stillestående beskrivelse af "Det Blødende Hjerte". Pancks gjorde sig øjeblikkelig fast til ham og halede ham væk.

"Det Blødende Hjerte?" sagde Pancks med en pusten og hvæsen, "det er en besværlig ejendom. Betaler sig ikke dårligt, men det er meget vanskeligt at få huslejen ind der. De har mere ulejlighed af det ene sted end af alle Deres andre ejendomme."

Ligesom det store skib, der slæbes, af de fleste tilskuere får æren for at være den drivende kraft, således syntes patriarken i almindelighed selv at have sagt, hvad Pancks sagde for ham.

"Virkelig?" svarede Clennam, der var så stærkt betaget af denne forestilling ved kun at se et glimt af det blanke hoved, at han prajede skibet i stedet for slæberen.

"Er folkene der så fattige?"

"Man kan ikke sige," snøftede Pancks, idet han tog en af sine smudsige hænder op af sin stålgrå lomme for at bide i sine negle og vendte sine perler af øjne mod sin principal, "om de er fattige eller ikke. De siger nok, at de er det, men det siger de alle. Når en mand siger, at han er rig, kan man i reglen være vis på, at han ikke er det. Og desuden, er de fattige, kan man jo dog ikke ændre det. Man ville selv blive fattig, hvis man ikke fik sin leje."

"Sandt nok," sagde Arthur.

"Man kan ikke holde åbent hus for alle de fattige i London," fortsatte Pancks, "man kan ikke huse dem for ingenting. Man kan ikke lukke sin port op på vid gab og lade dem gå ind. Det kan man virkelig ikke."

Casby rystede sagtmodigt og velvilligt på hovedet i al almindelighed.

"Lejer en mand et værelse for en halv krone om ugen og, når ugen er omme, ikke har den halve krone, siger man til ham: Hvorfor lejede De da værelset? Når De ikke har det ene, hvorfor

har De så taget det andet? Hvad har De gjort med Deres penge? Hvad mener De med det? Det siger man til en sådan mand, og siger man det ikke, er det kun en så meget des større skam for en!"

Her gjorde Pancks en sælsom og overraskende larm, der frembragtes ved en blæsende anstrengelse i næseregionen, som dog ikke førte til andet resultat end det akustiske.

"De har nok adskillige sådanne ejendomme i det østlige og også her i det nordøstlige distrikt?" sagde Clennam, uvis om, hvem af de to han skulle tale til.

"Å ja, så temmelig," sagde Pancks, "ikke alene i det østlige og nordøstlige, alle kompasstreger er lige gode. Det, det kommer an på, er, at ens penge forrenter sig. Man anbringer dem, hvor man bedst kan. Man er ikke så kræsen med hensyn til beliggenheden, nej, man er ikke."

I det patriarkalske telt var endnu en fjerde og højst ejendommelig skikkelse, som ligeledes kom til syne før bordet. Det var et skrækkeligt, lille, gammelt fruentimmer med et stirrende ansigt som en godtkøbs trædukke uden spor af udtryk, og en stiv, gul paryk, der sad skævt oppe på hendes hoved, som om barnet, dukken tilhørte, havde slået en pløk igennem den et eller andet sted, hvor det bedst kunne falde, for at få den til at sidde fast. En anden mærkværdighed ved dette lille, gamle fruentimmer var, at det samme barn syntes at have beskadiget hendes ansigt med et eller andet stumpt instrument, så det var kommet til at se ud som en bulet ske, idet det frembød en mængde fordybninger, navnlig ude på tippen af næsen. En tredje mærkværdighed ved dette lille,

gamle fruentimmer var, at hun intet andet navn havde end mr. F.'s tante.

Clennam gjorde hendes bekendtskab under følgende omstændigheder: Da den første ret var blevet sat på bordet, sagde Flora, at mr. Clennam måske ikke havde hørt, at mr. F. havde efterladt hende et legat? Til svar ytrede Clennam det håb, at mr. F. havde testamenteret den hustru, han havde tilbedt, hele sin jordiske rigdom. Flora sagde, ja vist, det var ikke det, hun mente, mr. F. havde gjort et meget smukt testamente, men som et særligt legat havde han efterladt hende sin tante. Hun gik derpå ud for at hente legatet og præsenterede ved sin tilbagekomst temmelig triumferende "mr. F.'s tante."

De væsentligste ejendommeligheder, som den fremmede kunne opdage hos mr. F.'s tante, var en høj grad af strenghed og barsk tavshed, der undertiden blev afbrudt af en tilbøjelighed til med dyb, advarende røst at gøre bemærkninger, som, da de aldeles ikke fremkaldtes af noget, som blev sagt, og ikke kunne udledes fra nogen som helst tankeforbindelse, vakte forvirring og forfærdelse i sindet. Mr. F.'s tante henkastede måske disse bemærkninger efter et eget system, som måske kunne være meget sindrigt eller vel endog dybsindigt, men nøglen til det manglede.

Det pynteligt anrettede og vel tillavede måltid (for alt i denne patriarkalske husholdning fremmede en rolig fordøjelse) begyndte med suppe, stegte fisketunger med rejesauce og et fad kartofler. Samtalen drejede sig endnu stadig om inddrivelse af husleje. Efter at mr. F.'s tante i omtrent ti minutter havde set på selskabet med et ondskabsfuldt blik, fremkom hun med følgende gruopvækkende bemærkning:

"Mens vi boede i Henley, blev Barnes' gase stjålet af nogle kedelflikkere."

Pancks nikkede modigt og sagde:

"Ganske rigtigt, frue."

Men denne gådefulde meddelelse gjorde et sådant indtryk på Clennam, at han blev ganske forskrækket. Og der var endnu en omstændighed, som gav denne gamle dame noget ejendommelig rædselsfuldt. Skønt hun stadig stirrede ud for sig, indrømmede hun dog aldrig, at hun så noget bestemt individ. Den høflige og opmærksomme fremmede kunne måske f. eks. ønske at forhøre sig, om hun følte nogen tilbøjelighed i retning af kartofler. Hans udtryksfulde gestus ville være håbløst spildt på hende, og hvad skulle han også gøre? Intet menneske kunne sige: "mr. F.'s tante, tillader De?" Enhver trak sig, ligesom Clennam, ydmyget og skamfuld tilbage fra skeen.

Der var en karbonade, lammesteg og en æblekage – intet, som stod i den fjerneste forbindelse med gaser – og måltidet gik sin gang som et højst prosaisk måltid, hvilket det også var. I sin tid havde Clennam siddet ved dette bord og ikke haft øje for andet end Flora. Hvad der nu var ham mest iøjnefaldende ved Flora var, at hun holdt meget af porter, at hendes følsomhed var blandet med en god portion sherry, og at hvis hun var lidt vel fyldig, var det af substantielle grunde. Den sidste af patriarkerne havde altid været en vældig spiser og ekspederede et umådeligt kvantum solid føde med den velvilje, hvormed en god sjæl bespiser en anden. Plancks, der altid havde hastværk og fra tid til anden så i en lille, smudsig notesbog, (den indeholdt måske navnene på de lejere, han agtede at tage under

behandling til dessert, fordi de var udeblevet med huslejen), tog sin mad til sig, omtrent som om han var i færd med at tage kul ind. Han gjorde nemlig en hel del støj, der faldt en hel del udenfor, og af og til lød der en pusten og en hvæsen, som om han næsten var klar til at dampe væk.

Under hele måltidet forenede Flora sin nuværende smag for mad og drikke med sin tidligere smag for romantisk kærlighed på en måde, som gjorde Clennam bange for at slå øjnene op fra sin tallerken, eftersom han ikke kunne se på hende uden at få et blik, hvori der lå en dyb betydning eller hemmelig advarsel, som om de var meddelagtige i et komplot. Mr. F.'s tante sad stiltiende og bød ham trods med et udtryk af den største bitterhed, indtil dugen blev taget af bordet og karaflerne blev sat frem, hvorpå hun kom med en ny bemærkning – idet hun faldt ind i samtalen ligesom et ur, uden at tage hensyn til nogen.

Flora havde netop sagt:

"Vil De ikke give mig et glas portvin, mr. Clennam, til mr. F.'s tante?"

"Monumentet ved London Bridge," lød det pludselig fra denne dame, "blev opført efter Londons store ildebrand, og Londons store ildebrand var ikke den ildebrand, hvori Deres onkel Georgs værksteder brændte."

Med sit forrige mod sagde Pancks:

"Virkelig, frue? Ja så!"

Men i stedet for at synke tilbage i tavshed afgav mr. F.'s tante, der syntes at blive opirret af en indbildt modsigelse eller anden uhøflighed, følgende erklæring:

"Jeg hader en nar!"

Hun gav dette næsten salomoniske visdomsord et så overordentlig fornærmeligt og personligt præg ved at slynge det lige i hovedet på deres gæst, at det blev nødvendigt at føre mr. F.'s tante ud af stuen. Dette blev iværksat i al stilhed af Flora, idet tanten ingen modstand gjorde, men kun på vejen ud med uovervindelig afsky spurgte:

"Hvorfor var han da kommet?"

Da Flora kom tilbage, forklarede hun, at hendes legat var en opvakt, gammel dame, men undertiden lidt egen og tilbøjelig til at "fatte mishag" – ejendommeligheder, som Flora i grunden syntes at være ganske stolt af. Da Flora således fik lejlighed til at lægge sin godmodighed for dagen, kunne Clennam ikke bebrejde den gamle dame, at hun havde lokket den frem, nu, da han var befriet for rædslerne ved hendes nærværelse, og de drak i fred og ro et glas vin sammen. Derpå foregav han, i forudfølelsen af, at Pancks snart ville lette anker og patriarken sætte sig til at sove, et nødvendigt besøg hos sin moder og spurgte Pancks, hvor han skulle hen.

"Ad City til," sagde Pancks.

"Skal vi følges ud?" spurgte Arthur.

"Med fornøjelse," svarede Pancks.

I korte brudstykker, der kun var bestemt for Arthurs øren, mumlede Flora imidlertid, at der var en tid og at det forbigangne var et gabende svælg og at han ikke længere var bundet af en gylden lænke og at hun ærede den afdøde mr. F.'s minde og at hun ville være hjemme i morgen klokken halv to og at skæbnens bud var uigenkaldelige og at hun ikke anså noget for så usandsynligt, som at han nogen sinde spadserede i den nordvestlige side af haven ved Grays Inn præcis klokken fire om

eftermiddagen. Ved afskeden søgte han at give den nuværende Flora – ikke den forsvundne eller havfruen – sin hånd med en frimodig mine, men Flora ville ikke tage den, kunne ikke tage den, var aldeles ude af stand til at forestille sig ham og hende selv anderledes, end de havde været i gamle dage. Han forlod huset i en temmelig ynkelig sindsstemning og i den grad fortumlet, at havde han ikke været så heldig at være blevet bugseret bort, ville han i det første kvarter være drevet, hvorhen det skulle være.

Da han begyndte at komme til sig selv igen, efter at han var kommet ud i den kolde luft og følte sig befriet for Floras selskab, fandt han Pancks i fuld fart, i færd med at nippe til de tarvelige rester af negle, som han kunne få fat på. Dette, i forbindelse med en hånd i lommen og den luvslidte hat med bagsiden fortil, var åbenbart en betingelse for, at han kunne tænke.

"En kølig aften," sagde Arthur.

"Ja, det er temmelig køligt," indrømmede Pancks, "som fremmed føler De sagtens klimaet mere end jeg. Og jeg har heller ikke tid til at føle det."

"Fører De et så travlt liv?"

"Ja, der er altid en eller anden, jeg må tage under behandling, eller et eller andet, jeg må se efter. Men jeg holder af forretninger. Hvad er et menneske til?"

"Ikke til andet?" spurgte Clennam.

"Til hvad andet?" lød Pancks' kontraspørgsmål. Det udtrykte med så få ord som muligt hele summen af Clennams tunge livserfaring.

"Det er det, jeg spørger vore ugelejere om," sagde Pancks. "Nogle af dem sætter et langt ansigt op og siger: Så fattige, som De ser, vi er, herre, så slider og slæber og aser vi dog hver minut, vi er vågne. Hvad andet er I til? siger jeg til dem. Det binder munden på dem. De har ikke et ord til svar. Hvad andet er I til? Det slår sømmet på hovedet."

"Ak gud, ja ja!" sukkede Clennam.

"Se engang på mig," sagde Pancks, idet han fortsatte sit ræsonnement med ugelejeren, "til hvad andet tror du, at jeg er? Kun til det. Pur mig tidligt ud af min seng, sæt mig i gang, giv mig så kort tid, du vil, til at sluge min mad og hold mig i ånde. Hold mig altid i ånde, jeg skal altid holde dig i ånde, hold du altid en anden i ånde. Der har De "menneskets hele pligt" i et handelsland."

"Har De ikke sans for andet, mr. Pancks?"

"Hvad er sans?" spurgte Pancks tørt.

"Så lyst da."

"Jeg har lyst til at tjene penge," sagde Pancks, "hvis De kan sige mig hvordan."

Han gav atter den ejendommelige blæsende lyd fra sig, og det faldt hans ledsager ind, at det var hans måde at le på. Han var i enhver henseende et besynderligt menneske. Man kunne måske have antaget, at han ikke mente det så aldeles alvorligt, hvis ikke den korte, hårde, hurtige måde, hvorpå han udstødte disse grundsætninger, ligesom om det var cinders, der blev hevet over bord ved hjælp af maskineri, havde syntes at være uforenelig med skæmt.

"De læser formodentlig ikke meget?" sagde Clennam.

"Jeg læser aldrig andet end breve og regnskaber. Samler ikke på andet end indkaldelser af arvinger. Er det en sans, så har jeg den. De er ikke i familie med Clennam'erne i Cornwall, mr. Clennam?"

"Ikke det jeg ved af."

"Jeg ved det. Jeg har spurgt Deres moder om det. Hun har for megen karakter til at lade noget gå fra sig."

"Men hvis jeg nu havde været i familie med dem?"

"Ville De have hørt noget til Deres fordel."

"Virkelig? Det er længe siden jeg hørte noget sådant."

"Der er en ejendom i Cornwall, som søger en ejermand, men ikke en Clennam i Cornwall vil melde sig, skønt han kan få den for ingenting," sagde Pancks, idet han tog sin notesbog frem og gemte den igen. "Her drejer jeg af og siger Dem farvel."

"Far vel," sagde Clennam. Men bugserfartøjet, der pludselig blev lettet og ikke længere havde nogen byrde at slæbe på, dampede allerede væk langt borte.

Det var ikke Clennams hensigt at vise sig i sin moders uhyggelige værelse den aften, og mens han grublende gik hen ad St. Paulskirken til, strømmede en masse mennesker ham i møde på fortovet. Han trådte derfor til side op imod en butik for at lade dem gå forbi. Han opdagede, at de var samlede omkring noget, der blev båret på menneskeskuldre. Han så snart, at det var en båre, der i en fart var blevet lavet af et vinduesskod eller noget lignende, og en skikkelse, der hvilede på den. Brudstykkerne af mængdens samtale og en tilsølet bylt, som bares af en, og en tilsølet hat, som blev båret af en anden, underrettede ham om, at der var hændt en ulykke. Båren var ikke kommet en halv snes skridt forbi ham, før den standsede

under en lygte, for at byrden kunne blive lagt bedre til rette, og da mængden ligeledes standsede, kom han midt ind i trængslen.

"Er det en, der er kommet til skade og skal på hospitalet?" spurgte han en gammel mand ved siden af sig, der stod og rystede på hovedet og indbød til en samtale.

"Ja," sagde manden, "det er disse hersens diligencer. De burde tiltales og mulkteres. De kommer med en fart af to-tre mil i timen, gør disse hersens diligencer. Det eneste forunderlige er, at ikke flere mennesker mister livet ved dem."

"Han her har dog vel ikke mistet livet?"

"Det ved jeg ikke," svarede manden, "men det er ikke af mangel på god vilje hos disse hersens diligencer, hvis han ikke har det."

Efter at han havde lagt armene over kors og var begyndt i god ro og mag at nedgøre disse hersens diligencer for enhver af de omkringstående, som ville høre på ham, stemmede flere i af lutter deltagelse for den lidende, idet en sagde til Clennam: "De er en offentlig plage, disse diligencer;" en anden: "Jeg så en af dem i aftes standse knap en halv tomme fra en dreng;" en tredje: "Jeg så en af dem køre en kat over – og det kunne lige så gerne have været ens egen moder." Og alle lod de ham forstå, at hvis han havde nogen offentlig indflydelse, kunne han ikke bruge den bedre end imod disse diligencer.

"En indfødt englænder er jo hver aften nødt til at frelse sit liv, så godt han kan, for disse hersens diligencer," bemærkede den gamle, som havde talt først: "han ved dog, når de kommer omkring hjørnet for at sønderslide ham led for led. Hvad kan

man forlange af en stakkels udlænding, som ingen besked ved om dem?"

"Er det en udlænding?" spurgte Clennam, idet han bøjede sig forover for bedre at kunne se.

Midt under sådanne svar som "franskmand, sir," "portugiser, sir," "hollænder, sir," "preusser, sir," og andre modstridende vidnesbyrd hørte han nu en mat stemme, der både på italiensk og fransk bad om vand. mens det lød fra mund til mund: "Å, stakkels fyr, han siger, at han ikke vil gå det igennem, og det er intet under!" bad Clennam om at måtte komme frem, da han forstod den stakkels mand. Man gjorde øjeblikkelig plads for ham, for at han kunne komme ind i den forreste række og tale med ham.

"For det første ønsker han noget vand," sagde han, idet han så sig om. En halv snes godmodige fyre spredte sig til alle sider for at hente det. "Er De kommet slemt til skade, min ven?" spurgte han den på båren liggende mand på italiensk.

"Ja, sir, ja, ja. Det er mit ben, det er mit ben. Men det gør mig dog godt at høre den gamle musik, skønt jeg har det meget dårligt."

"Der er vandet. Lad mig række Dem det."

De havde sat båren på en bunke brosten. Ved at bukke sig kunne Clennam løfte den såredes hoved i vejret med den ene hånd og holde ham glasset til læberne med den anden. Det var en lille, muskelstærk, brunladen mand med sorte hår og hvide tænder. Tilsyneladende et livligt ansigt. Ringe i ørerne.

"Det var ret. Er De rejsende?"

"Ja vel, sir."

"Fremmed her i byen?"

"Ja vel, ja vel, helt fremmed. Jeg kom først denne ulyksalige aften."

"Hvorfra?"

"Fra Marseille."

"Nej, se engang! Jeg med! Jeg kom for kort siden hertil fra Marseille og er næsten lige så fremmed her som De, skønt jeg er født her."

Ansigtet så bønfaldende op på ham, idet han rejste sig efter at have tørret det og atter forsigtigt lagde frakken til rette over staklen, der krympede sig af smerte.

"Jeg skal ikke forlade Dem, før der er blevet sørget godt for Dem. Frisk mod! Om en halv time vil De have det meget bedre."

"Ah! *Altro, altro!*" udbrød den stakkels, lille mand i en lidt vantro tone, og idet de løftede ham op, rakte han sin højre hånd ud for at ryste med pegefingeren omvendt i luften.

Arthur Clennam vendte om, og idet han holdt sig ved siden af båren og nu og da sagde et opmuntrende ord, fulgte han med til det nærliggende St. Bartholomæus Hospital. Kun han og bærerne fik lov at komme ind, og den tilskadekomne blev kort efter på en kold, metodisk måde lagt på et bord og omhyggeligt undersøgt af en vagthavende kirurg, der var lige så nær ved hånden og lige så rede til at vise sig, som ulykken selv.

"Han forstår næppe et eneste engelsk ord," sagde Clennam. "Er han kommet slemt til skade?"

"Vi må først se os rigtigt for," svarede kirurgen, idet han med forretningsmæssigt velbehag fortsatte sin undersøgelse, "før vi udtaler os."

Efter at kirurgen havde befølt benet med en finger og to fingre, med en hånd og to hænder, foroven og forneden, på den

højre og den venstre side og bifaldende gjort en herre, der var kommet til, opmærksom på, hvad der havde interesse, klappede han patienten på skulderen og sagde:

"Det har ingen nød. Han kommer sig nok. Det er slemt nok, men denne gang skal vi dog ikke tage benet af ham."

Dette oversatte Clennam for patienten, der var fuld af taknemmelighed og flere gange på sin fyrige måde kyssede både tolken og kirurgen på hånden.

"Det er vel alvorligt?" sagde Clennam.

"Ja-a," svarede kirurgen med det tankefulde velbehag, hvormed en kunstner betragter det arbejde, der står på hans staffeli. "Ja, temmelig alvorligt. Det er en komminut fraktur oven for knæet og en dislokation neden for det. De er begge udmærkede i deres slags."

Atter klappede han patienten venskabeligt på skulderen, som om han følte, at han var en rigtig brav fyr, der fortjente al mulig ros, fordi han havde brækket sit ben på en for videnskaben så interessant måde.

"Taler han fransk?" spurgte kirurgen.

"Ja, han taler fransk."

"Så kommer han ikke i forlegenhed her. – Når De kun vil udholde en lille smule smerte som en brav karl og være taknemmelig for, at det ikke er værre, end det er," tilføjede han på fransk, "skal De komme til at gå igen, så det et en lyst. Men lad os nu se, om der ellers skulle være noget i vejen, og hvordan vores ribben har det."

Der var ellers ikke noget i vejen, og vore ribben havde det godt. Clennam blev, indtil alt, hvad der kunne gøres, var blevet udført med duelighed og hurtighed – den stakkels, forvildede

vandringsmand bad ham så inderligt om at vise ham denne venlighed – og han tøvede ved hans seng, indtil han var faldet i slummer. Selv da skrev han et par ord til ham på et kort med løfte om at komme igen næste dag og bad, at han måtte få det, når han vågnede.

Alt dette havde medtaget så megen tid, at klokken slog elleve om aftenen, da han gik ud af hospitalsporten. Han havde lejet sig et logi i Covent Garden og gik den nærmeste vej derhen. Overladt til sig selv igen efter den bekymring og medlidenhed, hvortil dette eventyr havde givet anledning, var han ganske naturligt i en tankefuld stemning. Lige så naturligt kunne han ikke gå ti minutter og tænke uden at genkalde sig Flora. Hun mindede ham nødvendigvis om hans liv med hele dets forfejlede retning og dets liden lykke.

Da han var kommet hjem, satte han sig foran den udgående ild, ligesom han havde stået ved vinduet i sit gamle værelse og set ud på den sværtede skov af skorstene, og vendte sit blik tilbage mod den dunkle vej, ad hvilken han var kommet til dette punkt i sin tilværelse. Hvor den var lang, bar og tom! Ingen barndom, ingen ungdom med undtagelse af et minde, og dette havde endnu samme dag vist sig at have været en dårskab. Det var en ulykke for ham, hvor ubetydeligt det end ville have været for en anden, for mens alt, hvad der var hårdt og strengt i hans erindring, ved nærmere prøvelse vedblev at være noget virkeligt – noget, som både var synligt og håndgribeligt nok og ikke havde mistet det mindste af sin oprindelige uhyggelige karakter, havde hans eneste kærlige minde ikke kunnet udholde den samme prøve, men var smeltet bort. Mens han den foregående aften havde drømt med vågne øjne, havde han

forudset dette, men den gang havde han ikke følt det, og det gjorde han nu.

I denne retning var han en drømmer, fordi han var en mand, der besad en i sin natur dybt rodfæstet tro på alt det ædle og gode, hans liv havde savnet. Skønt han var opfødt i smålighed og karrighed, havde dette frelst ham, så at han var blevet en mand med en hæderlig tænkemåde og gavmild hånd. Skønt han var opfødt i kulde og strenghed, havde dette frelst ham, så at han havde bevaret et varmt og deltagende hjerte. Skønt han var opfødt i en tro, som var alt for mørk formastelig, til at man kunne følge den – en tro, hvor menneskets skabelse i Guds billede var blevet til Guds skabelse i et vildfarende menneskes billede, – havde dette frelst ham, så at han ikke dømte, men var ydmyg og barmhjertig og nærede håb og kærlighed. Og dette frelste ham endvidere fra den sygelige og grusomt egenkærlige betragtningsmåde, at fordi han på sin egen snævre sti ikke havde mødt eller selv haft nytte af en eller anden lykke eller dyd, kunne den ikke høre med til Skaberens store plan, men måtte nødvendigvis udledes fra det laveste udspring. En skuffet sjæl havde han, men en sjæl, der var for kraftig og karsk til en sådan usund luft. Mens den lod ham selv i mørke, kunne den svinge sig op til lyset og se det skinne på andre og fryde sig ved det.

Derfor sad han foran den udgående ild, sørgmodig ved at tænke på den vej, ad hvilken han var kommet til denne aften, men uden at strø gift på den vej, ad hvilken andre mennesker var kommet til den. At han skulle have savnet så meget i sin alder, være nødt til at se sig så langt om efter en stav, der kunne støtte og trøste ham på hans vandring ned ad bakke, var kun en retfærdig klage. Han så på ilden, hvis flammer døde hen, hvis

glød slukkedes, så asken blev grå og derpå spredtes som støv, og tænkte:

"Snart vil også jeg have gennemgået disse forandringer og være død og borte!"

At se tilbage på hans liv var ligesom at stige ned ad et grønt træ med frugter og blomster og se alle grene visne og falde af en for en, idet han nærmede sig.

"Hvad har livet skænket mig, lige fra den ulyksalige underkuelse i mine tidligste år, i det strenge og ukærlige hjem, som fulgte efter dem, under min bortrejse, min lange landflygtighed, min tilbagekomst, modtagelsen hos min moder, min omgang med hende efter den tid lige til denne dag hos stakkels Flora?" tænkte han.

Hans dør åbnede sig sagte, og de ord, der blev udtalte, bragte ham til at studse og lød ligesom et svar:

"Lille Dorrit."

14. Lille Dorrit i selskab

Clennam rejste sig hurtigt op og så hende stå i døren.

I denne fortælling må vi undertiden se med Lille Dorrits øjne, og til en begyndelse vil vi se på ham.

Lille Dorrit så ind i et dunkelt værelse, der for hende syntes rummeligt og elegant møbleret. Glimrende forestillinger om Covent Garden som et sted med berømte kaffehuse, hvor kavalerer i galonerede kjoler og med kårde ved siden var blevet uenige og havde duelleret; yppige forestillinger om Covent Garden som et sted, hvor der om vinteren var blomster til flere guineas stykket, ananasser til flere guineas pundet og grønne ærter til flere guineas literen; maleriske forestillinger om Covent Garden som et sted, hvor der var et uhyre teater med vidunderlige og dejlige skuespil for rigtklædte damer og herrer, og hvor stakkels Fanny og stakkels farbroder aldrig kunne tænke på at komme hen; bedrøvelige forestillinger om Covent Garden med alle disse buegange, hvor de ulykkelige, pjaltede børn, som hun nylig havde set der, luskede om som potteunger, nærede sig af affald, krøb sammen for at holde varmen og blev jagtet og forfulgt (pas på rotterne, både de unge og de gamle, alle I Barnacler! for de undergraver, så sandt der er en Gud, grunden under vore fødder og vil få taget til at styrte ned over hovedet på os!); brogede forestillinger om Covent Garden, som et sted, der både i nutiden og fortiden havde været et hjem for det hemmelighedsfulde og romantiske, for overflod og mangel, skønhed og hæslighed, smukke haver og væmmelige rendestene i en forvirret blanding – alle disse forskellige

forestillinger gjorde værelset mørkere i Lille Dorrits øjne, end det virkelig var, mens hun så på det fra døren.

Først havde han siddet i lænestolen foran den udgåede ild og derpå vendt sig om, fuld af forundring over at se hende, han, som hun havde søgt, den solbrændte, alvorlige mand, der smilede så venligt, der var så ligefrem og hensynsfuld, og i hvis alvor der dog var noget, som mindede hende om hans moder, dog med den store forskel, at hun var alvorlig og streng, han alvorlig og blid. Nu betragtede han hende med det opmærksomme og forskende blik, for hvilket de også sænkede sig nu.

"Mit stakkels barn! Her ved midnat?"

"Jeg sagde med vilje "Lille Dorrit", for at forberede Dem. Jeg vidste, at De måtte blive meget overrasket."

"Er De alene?"

"Nej, jeg har taget Maggy med."

I den tanke, at hendes indtrædelse var blevet tilstrækkeligt forberedt ved, at hendes navn var blevet nævnt, kom Maggy ind fra trappen med sit brede grin, men undertrykte dog straks denne grimasse og blev stift højtidelig.

"Og jeg har ikke ild," sagde Clennam. "og De er –" Han havde nær sagt "så tyndt klædt", men tog sig i, hvad der ville have været en hentydning til hendes fattigdom, og sagde i stedet for: "Og det er så koldt."

Han flyttede lænestolen nærmere hen til kaminen og fik hende til at sætte sig i den, og efter at have hentet brænde og kul lagde han dem til rette og fik dem til at blusse op.

"Deres fødder er jo kolde som marmor, mit barn;" han var kommet til at røre ved dem, mens han lå på knæ og pustede til

ilden; "hold Dem nærmere til varmen."

Lille Dorrit takkede ham. De var ganske varme, de var meget varme! Det skar ham i hjertet at bemærke, at hun skjulte sin tynde slidte sko for ham.

Lille Dorrit skammede sig ikke ved sine dårlige sko. Han kendte hendes historie, og det var ikke det. Lille Dorrit havde en anelse om, at han måske ville blive vred på hendes fader, hvis han fik dem at se. At han måske ville tænke, "hvorfor spiste han til middag i dag og gav denne lille skabning til pris for de kolde stene?" Hun troede ikke, at det ville have været retfærdigt at tænke således. Hun vidste kun af erfaring, at folk undertiden gjorde sig skyldige i sådanne vildfarelser. Det hørte til hendes faders ulykke, at de gjorde det.

"Tør jeg," begyndte Lille Dorrit, mens hun sad foran den svage ild og atter vendte sine øjne op mod det ansigt, hvis harmoniske udtryk af deltagelse, medlidenhed og beskyttelse hun følte var en gåde, der lå langt over hendes fatteevne og som det slet ikke kunne nytte at løse, "tør jeg sige Dem noget?"

"Ja, mit barn."

En svag skygge af sorg udbredte sig over hende, fordi han så ofte kaldte hende barn. Hun undrede sig over, at han kunne mærke det eller tænkte på en så ringe ting, men han sagde straks:

"Jeg søgte efter et venligt ord og kunne intet andet finde. Men da De netop selv gav Dem det navn, man giver Dem hos min moder, og da det er det navn, under hvilket jeg altid tænker på Dem, tør jeg vel kalde Dem Lille Dorrit?"

"Tak; det navn holder jeg allermest af."

"Lille Dorrit."

"Lille moder," rettede Maggy.

"Det er et og det samme, Maggy," svarede Lille Dorrit.

"Er det et og det samme, moder?"

"Ja, et og det samme."

Maggy lo. I Lille Dorrits øjne og øren var den plumpe skikkelse og den plumpe lyd så fornøjelig som noget. Da hendes ansigt atter mødte den alvorlige, solbrændte mands øjne, blussede det af stolthed over hendes store barn. Hun undrede sig over, hvad han vel tænkte, mens han betragtede Maggy og hende. Hun forestillede sig, hvilken god fader han ville være, hvordan han med sådant et blik ville kunne vejlede og opmuntre sin datter.

"Det, jeg ville sige Dem," sagde Lille Dorrit, "er, at min broder har fået sin frihed."

Det fornøjede Arthur at høre det, og han håbede, at han ville skikke sig vel.

"Og det, jeg ville sige Dem," sagde Lille Dorrit skælvende over hele sit legeme og med bævende røst, "er, at jeg ikke må få at vide, hvis ædelmodighed der skaffede ham hans frihed – aldrig tør spørge om det og aldrig tør takke ham af hele mit taknemmelige hjerte."

Han ville formodentlig ikke takkes, sagde Clennam. Han må sandsynligvis selv, og det med grund, være taknemmelig, fordi han havde haft evne og lejlighed til at vise hende en lille tjeneste.

"Og det, jeg ville sige," fortsatte Lille Dorrit, "er, at hvis jeg kendte ham og jeg turde, ville jeg sige ham, at han aldrig, aldrig kan fatte, hvor jeg påskønner hans godhed, og hvor min fader ville påskønne den. Og hvis jeg kendte ham og jeg turde, ville

jeg nærme mig ham på mine knæ og tage hans hånd og kysse den og bede ham ikke tage den til sig, men at lade mig beholde den – kun et øjeblik – og lade mine taknemmelige tårer falde på den. For anden tak har jeg ikke at give ham!"

Lille Dorrit havde ført hans hånd til sine læber og ville have knælet for ham, men han hindrede hende blidt i det og fik hende til at sætte sig i lænestolen. Hendes øjne og tonen i hendes stemme havde takket ham langt bedre, end hun troede. Han formåede ikke at sige fuldt så fattet som sædvanligt:

"Så, Lille Dorrit, så, så, så! Vi vil antage, at De kendte denne person, og at De turde gøre alt det, og at det var blevet gjort. Og sig nu mig, der er en hel anden person – der ikke er andet end den ven, der bad Dem stole på sig – hvorfor De er ude midt om natten, og hvad der fører Dem så lang en vej gennem gaderne, De spinkle, fine," – barn havde han nær sagt igen – "Lille Dorrit?"

"Maggy og jeg har i aften," svarede hun med den rolige selvbeherskelse, der var hende naturlig, "været i det teater, hvor min søster er ansat."

"Åh, er det ikke et himmelsk sted?" blev hun pludselig afbrudt af Maggy, "næsten lige så godt som et hospital. Kun vanker der ingen kyllinger."

"Vi gik derhen," sagde Lille Dorrit, idet hun skottede til sit plejebarn, "fordi jeg undertiden får lyst til at overbevise mig om, at det går min søster godt, og får lyst til at se hende der, uden at hun eller farbroder ved af det. Det er rigtignok meget sjældent, at jeg kan gøre det, fordi jeg altid er hos fader, når jeg ikke er ude at arbejde, og selv når jeg er ude at arbejde, skynder jeg mig hjem til ham. Men i aften foregav jeg, at jeg skulle i

selskab." Idet hun frygtsomt tøvende aflagde denne bekendelse, hævede hun sine øjne op til hans ansigt og læste udtrykket i det så tydeligt, at hun svarede: "Ak nej, vist ikke! Jeg har aldrig i mit liv været til selskab."

Hun standsede lidt ved hans opmærksomme blik og sagde derpå:

"Jeg håber, at der ikke er noget ondt i det. Jeg kunne aldrig have været til nogen nytte, hvis jeg ikke en gang imellem havde brugt et eller andet lille påskud."

Hun var bange for, at han dadlede hende i sine tanker, fordi hun således ad bagveje sørgede for dem, tænkte for dem og vågede over dem, uden at de vidste det eller takkede hende for det, men måske endog gjorde hende bebrejdelser for hendes formentlige forsømmelighed. Men det, der i virkeligheden sysselsatte hans tanker, var den svage skikkelse med den stærke vilje, de tynde, slidte sko, de dårlige klæder og foregivendet om adspredelse og fornøjelse. Han spurgte, hvor det opdigtede selskab var? På et sted, hvor hun arbejdede, svarede Lille Dorrit rødmende. Hun havde kun sagt ganske lidt om det, kun nogle få ord for at berolige sin fader. Hendes fader troede ikke, at det var noget stort selskab – det kunne han da sagtens vide. Og hun skottede et øjeblik til sjalet, hun havde på.

"Det er den første aften," sagde Lille Dorrit, "at jeg nogen sinde har været hjemme fra, men det er ikke derfor," tilføjede hun atter med rolig fatning, "at jeg er kommet og ulejliger Dem. At min søster har fundet en veninde, en dame, hun har talt til mig om, og om hvem jeg gerne vil vide noget mere, var den første grund til, at jeg gik hjemmefra. Og da jeg nu var ude og med vilje lagde vejen om ad Deres gade, og så lys i vinduet –"

Ikke for første gang. Nej, ikke for første gang! I Lille Dorrits øjne havde den udvendige side af dette vindue flere aftener end denne været en fjern stjerne. Træt og med besvær var hun gået af sin vej for at se op til det og undres over den alvorlige, solbrændte herre, der havde talt til hende som en ven og beskytter.

"Der var tre ting," sagde hun, "som jeg syntes, jeg kunne have lyst til at sige, hvis De var alene, og jeg turde komme herop. For det første det, som jeg har prøvet på at sige, men aldrig kan – aldrig skal –"

"Stille, stille! Den sag er nu afgjort. Lad os gå over til det næste," sagde Clennam, idet han smilede hendes bevægelse bort, fik ilden til at skinne på hende og satte vin, kager og frugt hen på bordet til hende.

"Jeg tror," sagde Lille Dorrit – "det er det andet – jeg tror, at mrs. Clennam må have opdaget min hemmelighed og ved, hvorfra jeg kommer, og hvorhen jeg går."

"Virkelig?" svarede Clennam hurtigt. Efter at have tænkt sig om spurgte han hende, hvoraf hun formodede det.

"Jeg tror," svarede Lille Dorrit, "at mr. Flintwinch må have passet mig op."

Og hvoraf, spurgte Clennam, idet han fæstede sine øjne på uden, rynkede sine bryn og atter faldt i tanker, hvoraf formodede hun det.

"Jeg mødte ham to gange, begge gange tæt ved mit hjem, mens jeg gik tilbage. Begge gange syntes jeg, at han ikke så ud, som om han havde mødt mig ved et tilfælde."

"Sagde han noget?"

"Nej, han nikkede kun og lagde hovedet på den ene side."

"Fanden tage hans hoved!" tænkte Clennam ved sig selv, mens han stadig så på ilden. "Det ligger jo altid på den ene side." Han rev sig ud af sine grublerier for at overtale hende til at drikke en dråbe vin og nyde en bid – det var meget vanskeligt, da hun var så undselig – og sagde derpå, idet han atter grundede: "Er min moder blevet anderledes imod Dem?"

"Nej, slet ikke. Hun er ganske den samme. Jeg tænkte på, om jeg ikke burde fortælle hende min historie. Jeg tænkte på, om De ville synes om, at jeg fortalte hende den. Jeg tænkte på, om De ville råde mig, hvad jeg skulle gøre."

"Lille Dorrit," sagde Clennam, og dette udtryk havde allerede begyndt imellem de to at træde i stedet for hundrede venlige udtryk efter den forskellige tone og forbindelse, hvori det blev brugt, "gør intet. Jeg skal tale med min gamle veninde, mrs. Affery. Gør intet, Lille Dorrit, undtagen at gøre Dem til gode med, hvad der står her for Dem. Det må De endelig gøre."

"Tak, jeg er ikke sulten og heller ikke," sagde Lille Dorrit, idet han skød glasset hen til hende, "heller ikke tørstig. – Men Maggy kunne måske nok have lyst til noget."

"Vi vil straks lade hende fylde sine lommer med alt, hvad her er," sagde Clennam, "men hun er faldet i søvn, og før vi vækker hende, var der jo en tredje ting, De ville tale om."

"Ja. De bliver jo ikke vred?"

"Nej, det lover jeg Dem forud!"

"Det vil klinge underligt. Jeg ved næppe, hvordan jeg skal sige det. Anse det ikke for urimeligt eller utaknemmeligt af mig."

"Nej, jeg er overbevist om, at det er noget naturligt og oprigtigt. Jeg frygter ikke for, at jeg vil give det en urigtig fortolkning, hvad det så er."

"Jeg takker Dem. De kommer jo igen og besøger min fader?"

"Ja."

"De har jo været så god og betænksom at skrive en billet til ham for at underrette ham om, at De kommer i morgen?"

"Å, det var intet. Ja."

"Kan De gætte," sagde Lille Dorrit og knugede sine små hænder sammen og så på ham, idet hele hendes sjæls inderlighed lyste ud af hendes øjne, "hvad jeg vil bede Dem ikke at gøre?"

"Jeg tror det næsten, men måske tager jeg fejl."

"Nej, De tager ikke fejl," sagde Lille Dorrit og rystede på hovedet, "skulle vi komme til at trænge grumme, grumme hårdt til det, så lad mig bede Dem om det."

"Det skal jeg – det skal jeg."

"De må ikke opmuntre ham til at bede. Lad, som De ikke forstår ham, hvis han beder. Giv ham det ikke, forskån ham derfor, og De vil da kunne have bedre tanker om ham."

Clennam sagde – ikke rigtig tydeligt, da han så tårer glimte i hendes sørgmodige øjne – at hendes ønske skulle være ham helligt.

"De ved ikke, hvordan han er," sagde hun, "hvordan skulle De kunne vide det, De som så pludselig fik ham at se der, den kære fader, og ikke lidt efter lidt, sådan som jeg! De har været så god imod os, og på en så hensynsfuld måde, at jeg så gerne ville, at han skulle være bedre i Deres øjne end i nogen andens. Og jeg kan ikke udholde den tanke," udbrød Lille Dorrit, og skjulte sine tårer med sine hænder, "jeg kan ikke udholde den tanke, at De skulle se ham i hans eneste svage øjeblikke!"

"Åh, vær ikke så sørgmodig," sagde Clennam. "hører De, Lille Dorrit. Nu er vi jo fuldstændig enige om den ting."

"Tak, tak! Det har kostet mig megen overvindelse at sige dette. Jeg har tænkt på det i dage og nætter, men da jeg havde fået at vide, at De ville komme igen, besluttede jeg at tale med Dem. Ikke fordi jeg skammede mig over ham, men fordi jeg kender ham bedre end nogen anden og elsker ham og er stolt af ham."

Efter at Lille Dorrit havde fået denne sten væltet fra sit hjerte, længtes hun ivrigt efter at komme bort. Da Maggy nu var lysvågen og i færd med at kaste lange, forelskede blikke til frugterne og kagerne under forventningsfulde latterkluk, kunne Clennam ikke finde på noget bedre middel til at give Lille Dorrits tanker en anden retning end ved at skænke Maggy et glas vin. Hun drak det med en række lydelige smæk med tungen, idet hun efter ethvert af dem lagde hånden på sin hals og åndeløs og med stærkt fremtrædende øjne sagde:

"Å, hvor det er dejligt! Å, hvor det ligner hospitalet!"

Da hun var færdig med vinen og med disse lovtaler, opfordrede han hende til at fylde sin kurv med enhver spiselig ting, der fandtes på bordet, og drage særlig omsorg for ikke at levne en krumme. Maggys glæde ved at gøre dette og hendes lille moders glæde ved at se Maggy glad var den bedste vending, omstændighederne kunne give samtalen.

"Men porten må være blevet lukket for længe siden," sagde Clennam, idet han pludselig kom til at tænke på dette, "hvor vil De gå hen?"

"Jeg går hjem hos Maggy," svarede Lille Dorrit, "der er jeg vel faren og i god behold."

"Jeg må følge Dem derhen," sagde Clennam, "jeg kan ikke lade Dem gå alene."

"Å jo, De må endelig lade os gå alene, hører De!" bad Lille Dorrit. Hendes bøn var så inderlig, at Clennams takt forbød ham at pånøde hende sit selskab, især fordi han nok kunne begribe, at Maggys bolig måtte være af den simpleste slags. "Kom, Maggy," sagde Lille Dorrit muntert, "vi skal nok klare os. Vi kender jo vejen?"

"Ja, ja, lille moder, vi kender vejen," svarede Maggy fnisende, og afsted gik de. I døren vendte Lille Dorrit sig om for at sige: "Gud velsigne Dem!" Hun sagde dette ganske sagte; men hun hørtes måske lige så tydeligt deroppe – hvem ved det? – som et helt kor i en domkirke.

Arthur Clennam lod dem gå omkring gadehjørnet, før han i afstand fulgte bagefter, ikke med nogen tanke om anden gang at trænge sig ind i Lille Dorrits hemmelighed, men for at forvisse sig om, at hun kom velbeholden ind i det kvarter, hvor hun var vant til at færdes. Så lille så hun ud, så skrøbelig og værgeløs mod det kolde, fugtige vejrlig, mens hun svævede bort i Maggys tungt slæbende skygge, at han i sin medlidenhed og sin vane at betragte hende som et barn, der ikke havde noget med hele den øvrige verden at gøre, blev til mode, som om han med glæde kunne have taget hende på sin arm og båret hende til målet for hendes vandring.

Omsider kom de ind i den hovedgade, hvor fængslet lå, og han så dem derpå sagtne deres skridt og kort efter gå ned ad en sidegade. Han standsede, følte, at han ikke havde ret til at gå længere, og vendte om. Han havde ingen anelse om, at de i mindste måde var udsatte for at blive husvilde til om

morgenen; havde ingen forestilling om sandheden før længe, længe efter.

"Men," sagde Lille Dorrit, da de standsede uden for et fattigt hus, der var ganske mørkt, og ikke hørte nogen lyd, mens de lyttede ved døren, "du bor godt her, Maggy, og vi må ikke gøre folkene vrede. Vi vil derfor kun banke to gange på og ikke stærkt, og kan vi ikke vække dem, må vi vandre omkring, til det bliver dag."

Forsigtigt bankede Lille Dorrit en gang på og lyttede. Forsigtigt bankede Lille Dorrit anden gang på og lyttede. Alt var tyst og stille.

"Vi må finde os i det, så godt vi kan. Vi må have tålmodighed, til det bliver dag."

Det var en kold, mørk nat med fugtig blæst, og de hørte klokken slå halv to.

"Der er kun halvsjette time, til vi kan gå hjem," sagde Lille Dorrit. Tanken om hjemmet drev dem ganske naturligt til at gå hen og se til det, da det lå så nær. De gik hen til den lukkede port og tittede igennem den ind i gården. "Jeg håber, at han sover trygt og ikke savner mig," sagde Lille Dorrit og kyssede en af jernstængerne.

Porten var dem så bekendt og ligesom en god gammel ven, så at de satte Maggys kurv i en krog for at tjene til et sæde, og hvilede sig der nogen tid, idet de holdt sig tæt op til hinanden. Mens gaden var tom og stille, var Lille Dorrit ikke bange, men når hun hørte fodtrin i nogen afstand eller så en skygge bevæge sig mellem gadelygterne, blev hun urolig og hviskede:

"Jeg ser nogen, Maggy. Kom!"

Maggy vågnede da mere eller mindre gnaven, og de vandrede lidt omkring og kom tilbage igen.

Så længe det var noget nyt og en tidsfordriv at spise, holdt Maggy ganske godt ud, men da det var forbi, begyndte hun at klage over kulden og klynkede.

"Det er snart overstået, kære Maggy," sagde Lille Dorrit tålmodigt.

"Ja, det er ingen sag for dig, lille moder," svarede Maggy, "men jeg er en stakkel, kun ti år gammel."

Langt ud på natten, da det endelig var blevet ganske stille i gaden, lagde Lille Dorrit det tunge hoved op til sit bryst og lullede hende i søvn. Og sådan sad hun ligesom ganske alene ved porten, så op til stjernerne og så skyerne fare forbi på deres vilde flugt – det var dansen ved Lille Dorrits selskab.

"Hvis det nu virkelig var et selskab!" tænkte hun, "hvis der var lyst og varmt og smukt, og det var vort hus, og stakkels fader var dets herre og aldrig havde været inden for disse mure. Og hvis mr. Clennam var en af vore gæster, og vi dansede efter en dejlig musik, og vi alle var så glade og lette om hjertet, som vi kunne være det! Jeg gad vide –"

Så mange tanker myldrede ind på hende, at hun glemte alt andet og sad og så op på stjernerne, indtil Maggy atter begyndte at klage og ville op og gå.

Klokken slog tre og halv fire. De var gået over London Bridge. De havde hørt strømmen bruse. De havde med forfærdelse skuet ned gennem den mørke tåge på floden, og hvor brolygterne spejlede sig i vandet, set små lyspletter skinne som dæmoniske øjne med en frygtelig fristelse for brøden og elendigheden. De havde sneget sig forbi husvilde mennesker,

der lå sammenrullede i krogene. De var løbet deres vej for fulde folk. De havde taget flugten for luskende mænd, der fløjtede og gjorde tegn til hinanden på afsides gadehjørner eller løb af sted i fuld fart. Skønt Lille Dorrit overalt var fører og vejviser, lod hun dog, som om hun klyngede sig til og stolede på Maggy, idet hun for en gangs skyld var glad ved sit ungdommelige udseende. Og mere end en gang havde en stemme blandt en klynge højrøstede eller luskende skikkelser råbt til de andre: "Lad konen og barnet slippe forbi."

Sådan var konen og barnet sluppet forbi og gået videre, og klokken havde slået fem på kirketårnene. Mens de langsomt vandrede mod øst og allerede så efter den første blege stribe af dagen, blev de indhentede af et fruentimmer.

"Hvad gør De med det barn?" sagde hun til Maggy.

Hun var ung – alt for ung til at være der, skal himlen vide – og hverken styg eller ond af udseende. Hun talte groft, men ikke med en af naturen grov stemme. Der var endog noget musikalsk i dens klang.

"Hvad gør De med Dem selv?" spurgte Maggy.

"Kan De ikke se det, uden at jeg behøver at sige Dem det?"

"Ikke det jeg ved af," sagde Maggy.

"Jeg tager livet af mig. Nu, da jeg har svaret Dem, svar så mig. Hvad gør De med det barn?" Det formentlige barn holdt sit hoved sænket og holdt sig selv tæt ved siden af Maggy.

"Den stakkel," sagde fruentimmeret, "har De ingen følelse, siden De holder hende ude i de grusomme gader på denne tid? Har De ingen øjne, siden De ikke ser, hvor fin og spinkel hun er? Har De intet hjerte, siden De ikke har mere medlidenhed med denne kolde og skælvende lille hånd?"

Hun var gået om til den side og holdt hånden mellem begge sine for at gnide den varm.

"Kys et stakkels fortabt væsen, kære barn," sagde hun, idet hun bukkede sig, "og sig mig, hvor hun vil føre dig hen."

Lille Dorrit vendte sig om imod hende.

"Ih, du min gud!" sagde hun og for tilbage, "De er jo et voksent fruentimmer!"

"Bryd Dem ikke om det!" sagde Lille Dorrit og greb en af de hænder, der nylig havde sluppet hendes. "Jeg er ikke bange for Dem."

"Da var det dog bedre, om De var det," svarede hun. "Har De ingen moder?"

"Nej."

"Ingen fader?"

"Jo, en meget kær fader."

"Gå hjem til ham og vær bange for mig. Slip mig. God nat!"

"Først må jeg takke Dem. Lad mig tale til Dem, som om jeg virkelig var et barn."

"Det kan De ikke," sagde fruentimmeret. "De er god og uskyldig, men De kan ikke se på mig med et barns øjne. Jeg havde ikke rørt ved Dem, hvis jeg ikke havde troet, at De var et barn."

Og med et sælsomt, vildt skrig gik hun bort.

Endnu ikke dag på himlen, men der var dag i de genlydende sten i gaderne, i arbejdsvogne, karrerne og diligencerne; i arbejderne, som gik til deres forskellige sysler; i åbningen af de tidlige butikker; i færdslen på torvene, i røret nede ved floden. Dagen viste sig i lygterne, som nu flimrede med et mattere

skær. Dagen viste sig i luftens tiltagende skarphed og nattens spøgelsesagtige hendøen.

De vendte tilbage til porten for at vente der, til den blev åbnet, men luften var så rå og kold, at Lille Dorrit vedblev at holde sig i bevægelse, idet hun trak den sovende Maggy med sig. Da hun kom forbi kirken, så hun lys inde i den og døren åben. Hun gik op ad trappetrinene og så ind.

"Hvem er det? Hvad vil De?" råbte en før, gammel mand, der var i færd med at tage en nathue på, som om han ville til at gå til sengs i en gravhvælving.

"Åh, egentlig ikke noget, sir," svarede Lille Dorrit.

"Holdt!" råbte manden. "Lad os se på Dem!"

Dette bragte hende til at vende om og gå hen til ham med sit plejebarn, ligesom hun ville til at gå.

"Jeg tænkte det nok!" sagde han. "Jeg kender Dem!"

"Vi har ofte set hinanden," sagde Lille Dorrit, som genkendte graveren, klokkeren eller degnen eller hvad han nu var, "når jeg har været i kirke her."

"Vi har Deres fødsel indtegnet i vor kirkebog, må De vide. De er en af vore mærkværdigheder."

"Virkelig?" sagde Lille Dorrit.

"Ja vist. Som Marshalsea-fængslets – men det er sandt, hvordan er De kommet ud så tidligt?"

"Vi blev lukket ude i aftes og venter på at komme ind."

"Det er dog vel aldrig Deres alvor? Og der er endnu en god time til. Kom ind i sakristiet. Der er lagt i kaminen derinde for malernes skyld. Jeg venter på dem, ellers ville jeg ikke være her, det kan De stole på. En af vore mærkværdigheder må ikke fryse, når det står i vor magt at varme hende op. Følg med."

Han var med sit ligefremme væsen en brav gammel fyr, og efter at han havde raget op i ilden, så han sig om imellem kirkebøgerne på hylderne efter et bestemt bind.

"Her står De, nu skal De se," sagde han, idet han tog det ned og bladede i det. "Der vil De finde Dem selv, ligesom De går og står. Amy, datter af William og Fanny Dorrit. Fødested: Marshalsea-fængslet, St. George sogn. Og vi fortæller folk, at De siden har opholdt Dem der uden at have været en eneste nat eller dag fraværende. Er det sandt?"

"Fuldkommen sandt indtil i aftes."

"Gud!" Men det beundrende blik, hvormed han betragtede hende, bragte ham til at tænke på noget mere, nemlig: "Men det gør mig ondt at se, at De er så træt og mat. Vent lidt. Jeg vil hente nogle puder inde i kirken, og De og Deres veninde skal lægge Dem ved kaminen. Vær ikke bange for, at De ikke skal komme ind til Deres fader, så snart porten bliver åbnet. Jeg skal vække Dem."

Kort efter kom han med puderne og bredte dem på gulvet.

"Se så, kan De se! Nu har vi Dem to gange, ligesom De går og står. Å, det er ikke noget at takke for. Jeg har selv døtre, og om de end ikke er født i Marshalsea fængslet, kunne de dog være det, hvis jeg havde været af samme stof som Deres fader og båret mig ad ligesom han. Vent lidt. Jeg må lægge noget under puden til et hovedgærde. Her er et begravelsesregister. Det passer. I denne bog har vi mrs. Bangham. Men det, der gør disse bøger så interessante for de fleste mennesker, det er – ikke hvem, der står i dem, men hvem, der ikke står i dem – hvem der først skal komme, ser De, og hvornår. Det er det interessante spørgsmål."

Med et bifaldende blik på det improviserede hovedgærde overlod han dem til deres korte hvile. Maggy snorkede allerede, og Lille Dorrit faldt snart i en tryg søvn med sit hoved hvilende på denne skæbnens forseglede bog uden at forstyrres af dens gådefulde hvide blade.

Dette var Lille Dorrits selskab, den store hovedstads skændsel og nød, elendighed og laster; den uhyggelige nats fugtighed, kulde, langsomme timer og hurtige skyer. Dette var det selskab, hvorfra Lille Dorrit udmattet gik hjem i en regnfuld morgenstunds grå tåge.

15. Mrs. Flintwinch har endnu en drøm

Det gamle forfaldne hus i City, der stod indhyllet i sin kåbe af sod og støttede sig tungt på de krykker, der havde delt dets brøstfældighed og var blevet slidt op med det, vidste aldrig af et øjebliks velvære eller glæde at sige, hvad der så skete. Berørte solen det en enkelt gang, var det kun med en stråle, og den var borte en halv time derefter. Faldt måneskinnet på det, var det kun for at sætte nogle få lapper på dets bedrøvelige kåbe og give den et endnu kummerligere udseende. Stjernerne vogtede ganske vist koldt på det, når nætterne og røgen var klare nok, og alt slags ondt vejr holdt sig til det med sjælden troskab. Man kunne se både regn, hagl, frost og tø dvæle i denne triste indhegning, længe efter at de var forsvundet fra andre steder, og sneen kunne man nu se ligge der i flere uger, længe efter at den var gået over fra gult til sort, og langsomt smeltet hen i smudsige tårer. Andet tilhæng havde stedet ikke. Hvad larmen fra gaden angik, så susede hjulenes rumlen kun i forbigående ind ad porten og susede ud ad den igen, så at det forekom den lyttende mrs. Affery, at hun var døv og kun glimtvis fik sin hørelse tilbage. Sådan forholdt det sig også med fløjten, syngen, snakken, leen og enhver anden munter menneskelig lyd. De sprang i en fart over gabet og fortsatte derpå deres gang.

Det vekslende skin af kaminilden og lysene i mrs. Clennams værelse bragte den første forandring, som nogen sinde afbrød stedets døde ensformighed. Gennem hendes to smalle vinduer skinnede ilden dorsk hele dagen og dorsk hele natten. Ved enkelte lejligheder blussede den lidenskabeligt op, ligesom hun

selv, men for det meste var den dæmpet, ligesom hun, og tærede jævnt og langsomt på sig selv. Men i mange timer af de korte vinterdage, når der allerede tidligt på eftermiddagen var mørkt derinde, kastedes skiftende vrængbilleder af hende selv i hendes rullestol, af Flintwinch med hans skæve hals, af Affery, der kom og gik, på muren af huset lige over for porten, hvor de hoppede omkring ligesom skyggebilleder fra en stor laterna magica. Når den stuebundne invalid gik til ro, forsvandt de efterhånden, idet Afferys forstørrede skygge altid var den sidste, der dansede rundt, indtil den omsider smuttede bort i luften, som om hun var draget bort på en hekseudflugt. Da brændte det ensomme lys uforanderligt, indtil det blegnede for daggryet og til sidst døde for Afferys pust, mens hendes skygge sænkede sig over det fra søvnens hekseregioner.

Sælsomt, hvis ilden i det lille sygeværelse virkelig var en bavneild, der vinkede en vis person, og det en, om hvem man allermindst skulle have tænkt det, hen til det sted, han *skulle* hen til! Sælsomt, hvis lyset i det lille sygeværelse virkelig var et vagtlys, som brændte der hver nat, indtil en bestemt tildragelse var blevet iagttaget i hvem af de utallige rejsende under solen og stjernerne, af dem, der klavrer op ad støvede bakker og slæber sig hen ad trættende sletter, af dem, der færdes til lands og til søs, som kommer og går så forunderligt for at mødes og påvirke hinanden – hvem blandt den hele hærskare er det vel, som uden anelse om rejsens mål styrer sikkert hen imod dette sted?

Tiden vil vise det. Hæderens og skændselens plads, feltherrens og trommeslagerens post, en pairs billedstøtte i Westminster Abbey og en matroskøje i dybets skød, bispehuen

og arbejdshuset, uldsækken og galgen, tronen og guillotinen – alle de, der stævner mod disse, tumler sig på den store alfarvej, men den har vidunderlige forgreninger, og kun tiden kan vise os, hvor hver enkelt rejsende styrer hen.

En vinterlig eftermiddag i tusmørket havde mrs. Flintwinch, der hele dagen havde været tung i hovedet, en drøm.

Det forekom hende, at hun var i køkkenet for at koge vand til teen, og at hun sad med fødderne på kamingitteret og nederdelen af sin kjole smøget op og varmede sig ved den sammensunkne ild, der lå midt på kaminristen og på begge sider begrænsedes af en dyb, kold, sort kløft. Det forekom hende, at hun, mens hun sådan sad og grublede over det spørgsmål, om livet ikke var en temmelig kedelig opfindelse for nogle mennesker, blev skræmt af en pludselig larm bag ved hende. Det forekom hende, at hun engang ugen i forvejen var blevet skræmt på en lignende måde, og at larmen var af en gådefuld natur – en raslende lyd og nogle raske slag ligesom hurtige skridt, mens en rysten eller skælven fo'r hende gennem hjertet, som om skridtene havde rystet gulvet, eller vel endog, som om hun var blevet berørt af en rædsom hånd. Det forekom hende, som om dette atter vakte en frygt hos hende, som hun i sin tid havde næret for, at huset var hjemsøgt af spøgelser, og at hun, uden at vide hvordan, fløj op ad køkkentrappen for at være nærmere ved mennesker.

Det forekom Affery, at hun, efter at være kommet op i forstuen, så døren til sin herres og husbonds kontor stå åben og værelset tomt, og at hun gik hen til vinduet i det lille værelse ved gadedøren for gennem enden at sætte sit bankende hjerte i forbindelse med levende ting hinsides og uden for det af

spøgelser hjemsøgte hus. At hun da på muren lige over for porten så skyggerne af de to kloge folk i samtale med hinanden, og at hun derefter gik ovenpå med sine sko i hånden, dels for at være nærmere ved de to kloge folk, der efter hendes mening kunne måle sig med de fleste spøgelser, og dels for at høre, hvad de talte om.

"Kom ikke med Deres vrøvl til mig," sagde mr. Flintwinch, "jeg tåler det ikke af Dem."

Mrs. Flintwinch drømte, at hun stod bag ved døren, der netop stod på klem, og ganske tydeligt hørte sin mand sige disse dristige ord.

"Flintwinch," svarede mrs. Clennam med sin sædvanlige stærke, dybe stemme, "der bor en forbitrelsens djævel i Dem. Vær på Deres post imod den!"

"Jeg bryder mig ikke om, enten der er en eller en halv snes," sagde Flintwinch, idet han ved sin tone tydeligt nok gav til kende, at det højere tal kom sandheden nærmere, "om der så var et halvt hundrede, skulle de alle sige: Kom ikke med Deres vrøvl til mig. Jeg tåler det ikke af Dem. – Jeg skulle få dem til at sige det, enten de ville eller ikke."

"Hvad har jeg gjort, De forbitrede menneske?" spurgte hendes stærke stemme.

"Gjort?" sagde Flintwinch, "væltet Dem over mig."

"Mener De, gjort Dem forestillinger –"

"Læg mig ikke ord i munden, som jeg ikke mener," sagde Jeremiah, der med sej halsstarrighed holdt fast på sit billedlige udtryk: "Jeg mener væltet Dem over mig."

"Jeg gjorde Dem forestillinger, fordi –"

"Jeg vil ikke vide af det! De væltede Dem over mig."

"Nu vel da, jeg væltede mig over Dem, De slette menneske," – Jeremiah fnisede over at have tvunget hende til at bruge hans udtryksmåde – "fordi De uden nødvendighed udtalte Dem alt for tydeligt over for Arthur. Jeg har ret til at beklage mig over det, næsten som over et tillidsbrud. De mente det ikke –"

"Jeg mente det!" afbrød den modsigelseslystne Jeremiah hende, idet han tilbageviste denne indrømmelse.

"Jeg kommer sagtens til at lade Dem tale alene," svarede hun efter en, som det syntes, forbitret pause, "det nytter ikke, at jeg henvender mig til en hidsig, genstridig gammel mand, der har foresat sig ikke at ville høre mig."

"Nej, det tåler jeg heller ikke af Dem," sagde Jeremiah, "jeg har ikke foresat mig noget sådant. Jeg har sagt Dem, at jeg mente det. Vil De vide, hvorfor jeg mente det, De hidsige, genstridige gamle kone?"

"Når alt kommer til alt, giver De mig kun mine egne ord tilbage," sagde hun, kæmpende med sin forbitrelse. "Ja."

"Nu vel da, det var, fordi De ikke havde retfærdiggjort hans fader over for ham, uagtet De burde have gjort det. Fordi De, før De røg i flint for Deres egen skyld, De som selv er –"

"Hold inde, Flintwinch!" afbrød hun ham med forandret stemme. "De kunne let gå for vidt."

Den gamle mand syntes at være af samme mening. Der opstod endnu en pause, og efter at han havde forandret sin stilling, sagde han atter, men mildere:

"Jeg var i færd med at sige Dem, hvorfor det var. Det var – det var, fordi jeg syntes, at De, før De talte om Dem selv, burde have talt om Arthurs fader. Arthurs fader! Jeg satte ikke særlig pris på ham. Jeg tjente hos hans onkel her i huset, mens han selv

ikke var stort mere end jeg – var fattigere end jeg, hvad kontanter angik – og mens hans onkel lige så gerne kunne have indsat mig som ham til sin arving. Han sultede i dagligstuen, og jeg sultede i køkkenet. Det var den væsentligste forskel mellem vore stillinger. Der var ikke synderlig mere end en halsbrækkende trappe imellem os. Jeg gjorde ikke videre af ham den gang. Han var en vankelmodig, svag knøs, der havde ladet alting skræmme ud af sig undtagen sit forældreløse liv. Da han havde ført Dem, den hustru, hans onkel havde valgt til ham, her hjem, behøvede jeg ikke at se to gange på Dem for at vide, hvem der ville blive herre. Siden har De altid stolet på Deres egne kræfter. Stol derfor også nu på Deres egne kræfter. Støt Dem ikke til de døde."

"Jeg støtter mig ikke, som De kalder det, til de døde."

"Men De havde gerne gjort det, hvis jeg havde fundet mig i det," brummede Jeremiah, "og derfor er det, at De vælter Dem over mig. De kan ikke glemme, at jeg ikke føjede mig. De forundrer Dem vel sagtens over, at jeg kan anse det umagen værd, at der bliver vist Arthurs fader retfærdighed, hvad? Det er lige meget, enten De svarer eller ikke, for jeg ved og De ved det med, at det forundrer Dem. Nu vel da, jeg vil sige Dem, hvordan det hænger sammen. Jeg er måske lidt sær af sind, men sådan er nu en gang mit sind – jeg kan ikke lade nogen gå aldeles efter Deres eget hoved. De er en bestemt kvinde og klog kvinde, og når De ser Deres mål for Dem, kan intet få Dem bort fra det. Hvem ved det bedre end jeg?"

"Intet kan få mig bort fra det, Flintwinch, når jeg tror at kunne forsvare det for mig selv. Læg det til."

"Forsvare det for Dem selv? Jeg sagde, at De var den bestemteste kvinde på Jordens overflade, og har De besluttet at forsvare noget, De har sat Dem for, gør De det naturligvis."

"Menneske, mit forsvar ligger her i disse bøger!" udbrød hun med stærkt eftertryk og syntes, at dømme efter den lyd, som efterfulgte, at slå i bordet med hele sin kraft.

"Det er nu det samme," sagde Jeremiah rolig, "på det spørgsmål vil vi ikke indlade os for øjeblikket. Hvordan det end forholder sig med det, så gennemfører De Deres forsætter og får alt til at bøje sig for Dem. Men jeg vil ikke bøje mig for Dem. Jeg har været Dem tro og nyttig, og jeg har været Dem hengiven, men jeg kan og vil ikke samtykke, og jeg har aldrig samtykket, og jeg skal aldrig samtykke i at gå op i Dem. Slug, hvem De ellers vil, for mig gerne. Ejendommeligheden ved mit sind, frue, består i, at jeg ikke vil lade mig sluge levende."

Måske havde dette oprindelig været udspringet til forståelsen imellem dem. Efter at have opdaget en sådan karakterstyrke hos Flintwinch, havde mrs. Clennam måske fundet, at et forbund med ham ikke var så galt.

"Nok og mere end nok om dette," sagde hun mørkt.

"Med mindre De igen vælter Dem over mig," svarede den udholdende Flintwinch, "for da må De være forberedt på at få mere at høre om det."

Affery drømte, at hendes husbonds skikkelse her begyndte at gå frem og tilbage i værelset ligesom for at kølne sin vrede, og at hun løb sin vej, men at hun, da han ikke kom ud, efter at hun en lille stund havde stået lyttende og skælvende ude i den mørke forstue, atter sneg sig op ad trappen, drevet ligesom før af

spøgelsesfrygt og nysgerrighed, og atter krøb sammen uden for døren.

"Vær så god at tænde lyset, Flintwinch," sagde mrs. Clennam, som åbenbart ønskede at få ham ind igen i deres sædvanlige tone. "Det er næsten tetid. Lille Dorrit kommer og vil finde mig i mørke."

Flintwinch tændte hurtigt lyset og sagde, idet han satte det på bordet:

"Hvad agter De at gøre med Lille Dorrit? Skal hun stadig komme her og arbejde? Stadig komme her til te? Stadig gå ud og ind her på den samme måde?"

"Hvordan kan De tale om "stadig" til en stakkels krøbling som jeg? Bortmejes vi ikke alle ligesom græsset på marken, og blev jeg ikke allerede for mange år siden ramt af leen og har siden den tid ligget her og ventet på at blive sanket i laden?"

"Jo vist, jo vist! Men mens De har ligget her – ikke nær død, nej langtfra – er mangfoldige børn og unge mennesker, blomstrende kvinder, kraftige mænd og meget andet blevet mejet ned og ført bort, og endnu er De her, som De ser, uden dog at være blevet synderlig forandret. De og jeg har måske endnu en lang tid for os. Når jeg siger stadig, mener jeg – skønt jeg ikke er poetisk – så længe vi er oven mulde."

Flintwinch afgav denne forklaring med stor ro og ventede roligt på svar.

"Så længe Lille Dorrit er stille og flittig og trænger til min ringe hjælp og hun fortjener den, så længe antager jeg, at hun, med mindre hun frivilligt trækker sig tilbage, vil blive ved at komme her, mens det forundes mig at leve."

"Ikke andet?" spurgte Flintwinch og strøg sig om munden.

"Hvad andet skulle der vel være? Hvad andet kunne der vel være?" udbrød hun i sin skarpe, affejende tone.

Affery drømte, at de i et par minutter så vist på hinanden med lyset imellem sig.

"Skulle De tilfældigvis vide, mrs. Clennam," spurgte han derpå i en mere dæmpet tone og med et eftertryk, som slet ikke syntes at stå i forhold til det ligefremme indhold af hans ord, "hvor hun bor?"

"Nej."

"Kunne De – nå, kunne De have lyst til at få det at vide?" sagde Jeremiah med et sæt, som om han var faret løs på hende.

"Brød jeg mig om det, ville jeg allerede have vidst det. Jeg kunne jo have spurgt hende om det?"

"De bryder Dem altså ikke om at få det at vide?"

"Nej, jeg gør ikke."

Efter et langt, betydningsfuldt åndedrag sagde Flintwinch:

"For jeg har tilfældigvis opdaget det."

"Hvor hun så bor," sagde mrs. Clennam i en ensformig, hård tone, idet hun adskilte sine ord lige så skarpt, som om hun aflæste dem fra små stykker metal, som hun tog op et for et, "så har hun gjort en hemmelighed af det, og hun skal få lov til at bevare sin hemmelighed for mig."

"Når alt kommer til alt, ville De måske helst ikke lære sandheden at kende?" sagde Jeremiah og sagde det med en vridning, som om hans ord var kommet ud af ham i hans egen forvredne skikkelse.

"Flintwinch," sagde hans herskerinde og kompagnon med en pludselig opblussende energi, der fik Affery til at studse, "hvorfor tirrer De mig? Se Dem om i dette værelse. Hvis det er

nogen erstatning for min lange indespærring inden for disse trange grænser – ikke fordi jeg beklager mig over det – hvis det er nogen erstatning, at jeg, mens jeg er udelukket fra enhver adspredelse og forandring, tillige er udelukket fra at få kundskab om ting, som jeg måske helst vil forblive uvidende om, hvorfor vil De da misunde mig denne trøst?"

"Jeg misunder Dem den ikke," svarede Jeremiah.

"Så sig ikke mere. Lad Lille Dorrit bevare sin hemmelighed for mig, og bevar De den ligeledes for mig. Lad hende komme og gå ubemærket og uadspurgt. Lad mig lide og und mig den smule trøst, som jeg kan finde i min tilstand. Er det så meget, siden De piner mig som en ond ånd?"

"Jeg stillede Dem et spørgsmål. Det er det hele."

"Jeg har besvaret det. Sig derfor ikke mere."

Her hørtes lyden af rullestolen på gulvet, og Afferys klokke ringede med et hastigt ryk. Mere bange for sin mand i dette øjeblik end for den gådefulde lyd i køkkenet, sneg Affery sig sagte og hurtigt bort, gik næsten lige så rask ned ad køkkentrappen, som hun var gået op ad den, satte sig atter foran ilden, smøgede atter sin kjole op og kastede til sidst sit forklæde over hovedet på sig. Derpå ringede klokken atter, og så atter, og blev derpå ved at ringe, men trods den påtrængende kalden blev Affery endnu stadig siddende under sit forklæde og snappede efter vejret.

Til sidst kom Flintwinch sjokkende ned ad trappen og ind i forstuen, hele tiden råbende og mumlende:

"Affery! Kone!" Og da Affery endnu stadig blev siddende, kom han humpende ned ad køkkentrappen, gik sidelæns hen til hende, snappede hendes forklæde af og vækkede hende.

"Åh Jeremiah!" udbrød Affery, idet hun vågnede, "hvor du gjorde mig forskrækket!"

"Hvad har du taget dig for, kone?" spurgte Jeremiah, "der er blevet ringet et halvt hundrede gange på dig."

"Åh, Jeremiah," sagde Affery, "jeg har drømt!"

Flintwinch, som kom til at tænke på hendes tidligere bedrifter i den retning, holdt lyset hen til hendes hoved, som om han havde i sinde at tænde hende til belysning af køkkenet.

"Ved du ikke, at det er hendes tetid?" spurgte han med et ondskabsfuldt grin, og idet han gav et af benene på Afferys stol et spark.

"Jeremiah? Tetid? Jeg ved ikke, hvordan det er fat med mig, men jeg fik sådan en skrækkelig rystelse, før jeg begyndte at drømme, at jeg tror, at det må være det."

"Puh! Hvad snakker du om, du syvsover?"

"Sådan en underlig lyd, Jeremiah, og sådan en besynderlig bevægelse. Her i køkkenet – netop her."

Jeremiah holdt lyset i vejret og så på det sværtede loft, holdt lyset ned og så på det fugtige stengulv, vendte sig om mod lyset og så omkring på de smudsige vægge.

"Rotter, katte, vand, afløbsrør."

Affery benægtede det alt sammen med en rysten på hovedet.

"Nej, Jeremiah, jeg har mærket det før. Jeg har mærket det ovenpå og en gang ude på trappen, mens jeg en aften gik fra hendes værelse til vort – en raslen og en slags skælvende berøring bag ved mig."

"Affery, kone," sagde Flintwinch bistert efter at have nærmet sin næse til hendes læber for at opdage, om han kunne spore spirituosa, "får du ikke teen færdig i en fart, kone, vil du komme

til at fornemme en raslen og berøring, som skal få dig til at flyve hen til den anden ende af køkkenet."

Denne spådom ansporede hende til at rappe sig og skynde sig op til mrs. Clennams værelse. Men trods alt dette begyndte hun nu at nære en fast overbevisning om, at der var noget galt på færde i det skumle hus. Fra nu af havde hun aldrig ro der, når dagens lys var forsvundet, og gik aldrig i mørket op eller ned ad trappen uden at have forklædet over hovedet for ikke at få noget at se.

På grund af denne spøgelsesfrygt og sine besynderlige drømme henfaldt hun den aften i en ængstelig sindstilstand. Under den dunkelhed, der hvilede over alle hendes seneste oplevelser og iagttagelser, begyndte hun at blive gådefuld for andre, ligesom alle hendes omgivelser var gådefulde for hende, og var lige så vanskelig at blive rigtig klog på, som hun selv fandt huset og alt, hvad der var i det, vanskeligt at blive klog på.

Hun var endnu ikke færdig med at gøre mrs. Clennams te i stand, da den sagte banken, som altid meldte Lille Dorrits komme, lød på døren. Affery så på, at Lille Dorrit tog sin hat af i forstuen, og at Flintwinch kradsede sine kæber og stiltiende betragtede hende, som om han ventede, at der ville ske en eller anden vidunderlig ting, som ville skræmme hende fra vid og forstand eller sprænge dem alle tre i luften.

Efter teen lød igen en banken, der meldte Arthur. Affery gik ned for at lukke op for ham, og idet han trådte ind, sagde han:

"Det er mig kært, Affery, at det er Dem. Jeg ville gerne stille Dem et spørgsmål."

Øjeblikkelig svarede Affery:

"Spørg mig for guds skyld ikke om noget, Arthur! Jeg har så mange forskrækkelser og drømme, at de er lige ved at skræmme livet af mig. Jeg ved hverken ud eller ind!" – og øjeblikkelig fo'r hun bort fra ham og kom ham ikke mere nær.

Da Affery ikke havde sans for læsning og ikke lys nok til at sy ved i det mørke værelse, sad hun nu hver aften i den dunkelhed, hvoraf hun for en kort tid var dukket frem den aften, da Arthur kom hjem, opfyldt af en mængde fantastiske grublerier og uhyggelige anelser om sin frue, sin mand og de underlige lyde i huset. Når de vilde andagtsøvelser stod på, kunne disse grublerier lokke hendes øjne hen til døren, som om hun ventede, at en eller anden sort skikkelse skulle vise sig i disse gunstige øjeblikke og forøge selskabet med en for meget.

Ellers sagde eller gjorde Affery aldrig noget, der kunne pådrage hende de to kloge folks opmærksomhed undtagen ved visse lejligheder, i almindelighed i de stille timer henved sengetid, da hun pludselig kunne fare ud af sin dunkle krog og med en rædselsslagen mine hviske til Flintwinch, der læste avisen nær ved mrs. Clennams bord:

"Så, Jeremiah! Hør! Hvad er det for en larm?"

Men da var larmen, hvis der havde været nogen, forbi, og Flintwinch snerrede, som om hun i samme øjeblik havde skåret ham ned mod hans vilje:

"Affery, gamle kone, jeg skal kurere dig, kan du tro, jeg skal nok kurere dig! Nu har du drømt igen!"

16. Ingens svaghed

Da tiden var kommet, hvor Clennam ifølge aftalen mellem ham og Meagles skulle forny sit bekendtskab med familien Meagles, styrede han en lørdag sin gang mod Twickenham, hvor Meagles havde et landsted. Da vejret var smukt og tørt og enhver engelsk landevej rig på interesse for ham, der havde været så længe borte, sendte han sin vadsæk med diligencen og begav sig til fods på vejen. En spadseretur var i og for sig en nydelse, som kun sjældent var faldet i hans lod under hans ophold i udlandet.

Han lagde vejen over Fulham og Putney for at have den fornøjelse at gå over heden. Der var lyst og klart der, og da han var kommet så langt på sin vej til Twickenham, var han også kommet et godt stykke ind i drømmenes rige. Under den sunde bevægelse og på den smukke vej myldrede tankerne ind på ham. Det er ikke let at vandre alene ud på landet uden at gruble over et eller andet. Og han havde nok af uafgjorte emner at gruble over, om han så var gået lige til Englands sydspids.

For det første var der et spørgsmål, som sjældent var ude af hans tanker, hvad han for fremtiden skulle tage sig for i livet; til hvilket arbejde han skulle vie sine kræfter, og hvor han helst måtte søge det. Han var langt fra at være rig, og hver dag, der gik hen i uvished og uvirksomhed, gjorde hans arv til en kilde af større bekymring for ham. Lige så ofte som han begyndte at tænke på, hvordan han skulle forøge denne arv eller bevare den, lige så ofte vendte hans anelse om, at der var en eller anden, som havde et utilfredsstillet krav på hans retfærdighedsfølelse, tilbage, og det alene var et emne, som kunne vare den længste fodvandring ud. Fremdeles var der spørgsmål om hans forhold

til hans moder, med hvem han nu stod på en tålelig og fredelig, men dog aldrig fortrolig fod, og som han besøgte flere gange om ugen. Lille Dorrits skæbne var et emne, som altid i høj grad lagde beslag på hans tanker, for hans egne livsforhold i forbindelse med hendes historie fremstillede den lille skabning for ham som den eneste person, til hvem han var knyttet ved et bånd af uskyldig tillid på den ene og kærlig beskyttelse på den anden side, et bånd af medlidenhed, agtelse, uegennyttig interesse, taknemmelighed og medynk. Når han tænkte på hende og på muligheden af hendes faders udfrielse af fængslet ved dødens frigørende hånd – den eneste forandring i forholdene, der, så vidt han formåede at indse, kunne sætte ham i stand til at blive en sådan ven for hende, som han ønskede at være, ved at forandre hendes hele levemåde, jævne hendes knudrede vej og skænke hende et hjem – betragtede han hende fra dette synspunkt som sin adopterede datter, som sit stakkels barn, der var blevet dysset i søvn. Var der endelig endnu et emne i hans tanker og pegede dette hen imod Twickenham, formede det sig så utydeligt, at det kun var lidet mere end den omgivende atmosfære, hvori disse andre emner svævede for hans blik.

Da han var kommet over heden, nærmede han sig en skikkelse, der i nogen tid havde været forud for ham, og som han nu syntes, at han skulle kende. Han fik dette indtryk af noget ved hovedets drejning og ved skikkelsens dybsindige holdning under dens raske gang. Men da manden skød hatten tilbage på hovedet og standsede for at grunde over noget, så han, at det var Daniel Doyce.

"God dag, hvordan har De det, mr. Doyce?" sagde Clennam, da han indhentede ham, "det glæder mig at se Dem igen og på et sundere sted end Omsvøbsdepartementet."

"Ah, mr. Meagles ven!" udbrød hin forbryder mod det offentlige, idet han vågnede af nogle beregninger, han havde gjort i sine tanker, og rakte ham hånden. "Undskyld, at jeg har glemt Deres navn."

"Jeg beder. Det er intet berømt navn; det er ikke Barnacle."

"Nej, nej," svarede Daniel smilende, "og nu husker jeg det. Det er Clennam. Hvordan befinder De Dem?"

"Jeg har en anelse om," sagde Clennam, idet de gik videre med hinanden, "at vi skal samme sted hen."

"Mener De Twickenham?" spurgte Daniel, "det fornøjer mig at høre."

De blev snart helt fortrolige og forkortede vejen ved vekslende samtaler. Den opfindsomme forbryder var en mand med megen beskedenhed og sund forstand og havde, skønt han var en simpel mand, været alt for vant til at forene originalitet og dristighed i opfattelsen med tålmodighed og omhyggelighed i udførelsen til at være nogen almindelig mand. Det var i starten vanskeligt at få ham til at tale om sig selv, og han afværgede Arthurs tilnærmelser i den retning ved simpelthen at indrømme: å ja, han havde ganske vist gjort hint, og han havde gjort dette, og den ting var af hans fabrik, og en anden ting var hans opdagelse, men det hørte jo til hans fag. Først da han efterhånden var kommet på det rene med, at hans ledsager følte virkelig interesse for, hvad han fortalte om sig selv, åbnede han uforbeholdent sit hjerte for ham. Det viste sig da, at han var en søn af en grovsmed i det nordlige, og af sin moder, der

havde været enke, oprindelig var blevet sat i lære hos en klejnsmed. Her havde han "fundet på nogle småting", som havde medført, at hans lærekontrakt var blevet hævet, og han selv havde fået en foræring, som havde sat ham i stand til at få sit levende ønske opfyldt om at komme i lære hos en maskinbygger, under hvem han havde arbejdet strengt og lært strengt og levet strengt i syv år. Da hans tid var omme, havde han "arbejdet i værkstedet" i syv, otte år. Derpå havde han begivet sig til bredderne af Clyde, hvor han havde studeret og filet og hamret og udvidet sine teoretiske kundskaber i andre seks, syv år. Der havde han fået et tilbud om at rejse til Lyon, og i Lyon var han blevet opfordret til at rejse til Tyskland, og i Tyskland havde han fået et tilbud om at rejse til St. Petersborg, og der var det gået ham rigtig godt – bedre end på noget andet sted. Imidlertid havde han naturligvis følt mere lyst til at leve i sit fædreland og ønsket at vinde udmærkelse og gøre hvad gavn han kunne, dér hellere end på noget andet sted. Og så var han rejst hjem. Og da han var kommet hjem, havde han nedsat sig og havde gjort opfindelser og bragt dem til udførelse og arbejdet sig frem, indtil han efter en halv snes års hoveritjeneste var blevet indrulleret i den store britiske æreslegion, i de af Omsvøbsdepartementet afvistes legion og blevet hædret med den store britiske fortjenstorden, den Barnacleske og Stiltstalking'ske uordens orden.

"Det er højst beklageligt," sagde Clennam, "at De nogen sinde vendte Deres tanker i den retning, mr. Doyce."

"Sandt nok, til en vis grad. Men hvad skal en mand gøre? Er han så uheldig at finde på noget gavnligt for nationen, må han følge med, hvor det fører ham hen."

"Måtte han ikke hellere lade det fare?" spurgte Clennam.

"Det kan han ikke," svarede Doyce og rystede på hovedet med et tankefuldt smil, "det opstår ikke i hans hoved for at blive begravet. Det opstår i hans hoved, for at det skal komme til nytte. Livet skænkes os på det vilkår, at vi skal slide og slæbe for det til det sidste, og den, der sidder inde med en opfindelse, har den samme forpligtelse."

"Det vil altså sige," sagde Arthur med voksende beundring for sin stilfærdige ledsager, "at De ikke engang nu ganske har tabt modet?"

"Det ville jeg ikke have ret til, selv om det var tilfældet," svarede den anden. "Sagen er så sand, som den nogen sinde har været."

Da de stiltiende var gået et lille stykke vej, stillede Clennam Doyce det spørgsmål, om han ikke havde en kompagnon i sin forretning, som kunne fritage ham for en del af dens besværligheder.

"Nej," svarede han, "ikke for øjeblikket. Da jeg begyndte på den, havde jeg en, og det var en flink mand, men han døde for nogle år siden, og da jeg vanskeligt kunne forsone mig med tanken om nogen anden, efter at jeg havde mistet ham, købte jeg hans part og har siden været alene om det hele. Og der er endnu en ting: en opfinder kan jo ikke være forretningsmand."

"Ikke?" sagde Clennam.

"Det siger i det mindste forretningsmændene," sagde han og lo højt. "Jeg ved ikke, hvorfor vi ulykkelige skabninger har ord for at mangle simpel menneskeforstand, men det anses i almindelighed for givet, at det er sådan. Ser De ikke, at selv den bedste ven, jeg har her i verden, vor fortræffelige ven histovre,

behandler mig med en vis beskyttende overlegenhed som en mand, der ikke selv kan passe sine sager?"

Clennam, som erkendte sandheden af bemærkningen, kunne ikke bare sig for at istemme den godmodige latter.

"Jeg indser altså, at jeg må have en kompagnon, der er forretningsmand og ikke har gjort sig skyldig i nogen opfindelse," sagde Doyce, idet han tog sin hat af for at lade hånden glide hen over sin pande, "om ikke for andet, så af hensyn til den almindelige mening og for at opretholde fabrikkens anseelse. Jeg tror ikke, han vil finde, at jeg har gjort mig skyldig i nogen synderlig mangel på påpasselighed eller omtanke, men det er noget, som det tilkommer ham at afgøre – hvem han så bliver – ikke mig."

"De har altså endnu ikke valgt ham?"

"Nej. Jeg har først nylig fattet den beslutning at vælge mig en. Sagen er, at der er mere at bestille, end der før har været, og jeg har nok i fabrikken alene. Bogføringen og brevvekslingen og udenlandsrejserne kan jeg ikke overkomme. Kan jeg få en halv time tilovers fra nu af og til mandag morgen, vil jeg rådføre mig om den bedste måde at få tingen bragt i stand på med min – min goldamme og beskytter," sagde Doyce atter med smilende øjne, "det er en skarpsindig mand i forretningssager, og han har megen erfaring i de dele."

Derpå talte de om forskellige ting, indtil de kom til deres rejses mål. Der var en vis stilfærdig og beskeden selvstændighed hos Daniel Doyce – en rolig bevidsthed om, at hvad der var sandt måtte blive ved at være sandt trods alle Barnaclerne i familieoceanet og ville være netop sandhed og hverken mere eller mindre, når selv dette hav var udtørret – der

havde en slags storhed ved sig, skønt ikke af den officielle art. Da han kendte huset godt, førte han Arthur hen til den side, hvorfra det tog sig bedst ud. Det var et fortryllende sted – det tabte ikke det mindste ved at være lidt excentrisk – ved landevejen langs med floden og netop hvad familien Meagles' opholdssted burde være. Det lå i en have, der sikkert var lige så frisk og skøn i årets maj, som Pet nu var i sit livs maj, og det var omhegnet af en anselig mængde smukke træer og frodige efeuranker, ligesom Pet altid var omhegnet af mr. og mrs. Meagles. Det var et gammelt, grundmuret hus, der var blevet bygget om, idet en del var blevet aldeles revet ned og en anden del omdannet til det nuværende landsted, så at der var en kraftig, aldrende afdeling, der kunne forestille mr. og mrs. Meagles, og en ung, malerisk, meget nydelig afdeling, der kunne forestille Pet. Der var endda en tilbygning af nyere dato, som passende kunne sammenlignes med Tattycoram, nemlig et drivhus, som støttede sig op til det og hvis dunkle, malede ruder gav det en ubestemmelig farve, mens dets mere gennemsigtige dele blinkede i solens stråler snart som ild og snart som uskyldige vanddråber. Der var udsigt til den fredelige flod og færgebåden, som indprentede beboerne en gavnlig lære, idet de sagde til dem: Hvad enten I er unge eller gamle, heftige eller rolige, forbitrede eller tilfredse i sindet, så løber strømmen altid sådan. Lad hjertet svulme, så vildt det vil; vandet, der kruser sig om færgebådens stævn, spiller altid den samme melodi. Det ene år efter det andet løber strømmen så og så meget ud af kurs, sivene hist, liljerne her, ingen uvished eller uro på denne vej, som stadig løber støt af sted, mens I tumles om af tidens strøm som en bold for jeres luner.

Næppe havde portklokken ringet, før Meagles kom ud for at tage imod dem. Næppe var han kommet ud, før mrs. Meagles kom ud. Næppe var hun kommet ud, før Pet kom ud. Næppe var hun kommet ud, før Tattycoram kom ud. Aldrig har gæster fået en mere gæstfri modtagelse.

"Her sidder vi, som De ser, mr. Clennam," sagde Meagles, "og kukkelurer inden for vore egne fire vægge, som om vi aldrig mere skulle udspile vore vinger – det vil sige, rejse. Ikke som Marseille, hvad? Intet "allons" og "marchons" her?"

"Her er unægtelig en helt anden slags skønhed."

"Men du min gud og fader," udbrød Meagles og gned sig fornøjet i hænderne, "det var dog umådelig morsomt at ligge i karantæne, var det ikke? Jeg har ofte ønsket mig der tilbage igen? Vi var et ypperligt selskab."

Sådan var det Meagles' uforanderlige vane. Altid havde han noget at udsætte, mens han rejste, og altid længtes han efter at komme tilbage, når han ikke rejste.

"Hvis det var sommer," sagde Meagles, "hvilket jeg ville ønske for Deres skyld og for at De kunne se stedet fra dets mest fordelagtige side, ville De næppe kunne høre Dem selv tale for fuglene. Som praktiske folk tillader vi aldrig, at nogen skræmmer fuglene, og fuglene, der også er praktiske folk, kommer til os i tusindvis. Det glæder os at se Dem, Clennam (med Deres tilladelse lader jeg misteren fare). Jeg forsikrer Dem oprigtigt, at det glæder os."

"Jeg har ikke fået så venlig en hilsen," sagde Clennam – her erindrede han, hvad Lille Dorrit havde sagt til ham i hans egen stue, og tilføjede ærligt, "med undtagelse af en – siden vi sidst gik frem og tilbage og så ned på Middelhavet."

"Ah!" svarede Meagles, "det var en udsigt, ikke sandt? Jeg er ingen ven af et soldaterregimente, men jeg ville dog intet have imod en smule "allons" og "marchons" her på egnen. Her er så pokkers stille."

Efter at Meagles med en betænkelig hovedrysten havde holdt denne lovtale over sit tilflugtssteds ensomhed, førte han dem ind i huset. Det var lige stort nok og ikke mere, lige så smukt indenfor som udenfor og indrettet på det bedste og hyggeligste. Vel fandtes der i de overtrukne malerirammer og møbler og de tildækkede tapeter nogle spor af familiens omflakkende tilbøjeligheder, men det var let at se, at det var en af Meagles' særheder, at landstedet i deres fraværelse skulle holdes, som om de kom tilbage i overmorgen. Af genstande, han havde samlet sig på sine forskellige tog, var der en så uhyre mangfoldighed, at huset lignede en elskværdig korsars bolig. Der var oldsager fra Mellemitalien, forfærdigede af de bedste nyere huse i denne industrigren. Små stykker mumier fra Egypten (og måske fra Birmingham); gondolmodeller fra Venezia; landsbymodeller fra Schweiz; stumper af indlagte stengulve fra Herculaneum og Pompeji, som lignede forstenet spegepølse; aske fra grave og lava fra Vesuv; spanske vifter, spezzianske stråhatte, mauriske tøfler, toscanske hårnåle, carrarisk billedhuggerarbejde, trasteverinske genuesiske fløjler og filigranarbejder, neapolitanske koraller, romerske kameer, bijouterier fra Geneve, arabiske lygter, rosenkranse, indviet af paven selv og en uendelig mængde krimskrams. Der var vellignende og ikke-vellignende prospekter af mangfoldige steder, og der var et lille maleriværelse, som var helliget til nogle få af de rigtig ægte, klæbrige, gamle helgener med sener som piskesnore, hår som

neptuner, rynker, som mindede om tatovering, og sådanne lag fernis, at enhver af de hellige personer gjorde samme tjeneste som en fluefælde. Om disse kunstprodukter talte Meagles på den sædvanlige måde. Han var ingen kender, sagde han, undtagen af hvad der behagede ham selv. Han havde fået dem for spotpris, og folk havde fundet dem meget smukke. En mand, som i ethvert tilfælde burde forstå sig noget derpå, havde erklæret denne "vismand, som læser" (en særdeles gammel herre med tæppe omkring sig, en dusk svanedun til skæg og en net af sprækker fra øverst til nederst ligesom en fed smørdejskage) for at være en fortrinlig Guercino. Hvad den "Sebastian del Piombo" der angik, kunne man selv dømme om den. Var den ikke i hans sidste maner, af hvem var den da? Tizian – måske og måske ikke – måske havde han givet det et par strøg. Daniel Doyce sagde, at han måske ikke havde givet det et par strøg, men Meagles var helst fri for at høre den bemærkning.

Da Meagles havde vist dem hele sit bytte, førte han dem ind i sit eget hyggelige værelse, hvorfra der var udsigt over haveplænen, og som var indrettet dels som påklædningsværelse og dels som kontor, og hvor der på et slags butikspult stod en messingvægt til at veje guld på og en skuffe til at skuffe penge med.

"Der er de, som De ser," sagde Meagles, "i fem og tredive år havde jeg disse genstande stående foran mig og tænkte den gang lige så lidt på at strejfe omkring, som jeg nu tænker på at blive hjemme. Da jeg tog afsked med banken, bad jeg om dem og tog dem med. Jeg siger Dem det straks, for at De ikke skal

tro, at jeg sidder i mit kontor (som Pet siger, at jeg gør), ligesom kongen i visen om de fire og tyve drosler, og tæller mine penge."

Clennams øjne var faldet på et på væggen hængende portræt af to små piger med sammenslyngede arme.

"Ja, Clennam," sagde Meagles i en mere dæmpet tone, "der er de begge to. Det blev malet for sytten år siden. Den gang var de, som jeg ofte siger til moder, rene pattebørn."

"Deres navne?" spurgte Arthur.

"Ja, det er sandt! De har aldrig hørt noget andet navn end Pet. Pets navn er Minnie, hendes søsters Lillie."

"Ville De kunne have set, mr. Clennam, at en af dem skulle være mig?" spurgte Pet selv, der nu stod i døren.

"Jeg kunne godt have troet, at de begge skulle være Dem, De ligner Dem begge meget. Ja," sagde Clennam, og så fra den smukke original hen på portrættet og tilbage igen, "jeg kan ikke engang nu sige, hvilket af Dem der er Deres portræt."

"Hører du det, moder?" råbte Meagles til sin kone, der var fulgt bag efter datteren, "sådan går det altid, Clennam. Ingen kan afgøre det. Barnet på Deres venstre hånd er Pet."

Maleriet hang tilfældigvis i nærheden af et spejl. Idet Arthur atter betragtede det, så han i spejlet, at Tattycoram, idet hun gik forbi, blev stående og lyttede efter, hvad der blev sagt, og derpå gik videre med et hånligt udtryk i sit ansigt, der forvandlede dets skønhed til styghed.

"Men hør!" sagde Meagles, "De er gået langt og det vil gøre Dem godt at få Deres støvler af. Daniel der ville sagtens aldrig tænke på at trække sine støvler af, hvis man ikke viste ham en støvleknægt."

"Hvorfor ikke?" spurgte Daniel med et smil til Clennam.

"Åh, De har så mange ting at tænke på," svarede Meagles og klappede ham på skulderen, som om hans svaghed ikke på nogen måde turde overlades til sig selv. "Tal og hjul og drev og løftestænger og skruer og cylindre og tusinde andre ting."

"I mit fag," sagde Daniel muntert, "indbefatter det større som oftest det mindre. Men det er det samme, det er det samme! Hvad der morer Dem, morer også mig."

Idet Clennam satte sig ved kaminen i sit værelse, kunne han ikke bare sig for at anstille betragtninger over, om der dog ikke i denne ærlige, velvillige, hjertelige Meagles' bryst skulle være en lille mikroskopisk del af det sennepskorn, der var vokset op til Omsvøbsdepartementets store træ. Den mærkværdige overlegenhed, hvormed han altid behandlede Daniel Doyce og som tilsyneladende støttede sig, ikke så meget på noget i dennes karakter, som alene på den omstændighed, at han var opfinder og en mand, der ikke fulgte den slagne landevej, syntes at fremkalde denne forestilling. Den ville have sysselsat ham, indtil han en time senere gik ned til middagsbordet, hvis han ikke havde haft endnu et spørgsmål at overveje, der allerede havde ligget ham på sinde, før han opholdt sig i karantænen i Marseille, og som nu dukkede op igen og trængte sig meget stærkt på ham, nemlig intet mindre, end om han skulle tillade sig selv at forelske sig i Pet.

Han var dobbelt så gammel som hun. Nå! Han var ung af udseende, ung af helbred og kræfter, ung af hjerte. En mand var visselig ikke gammel, fordi han var fyrretyve år, og mange mænd var ikke i stand til at gifte sig eller giftede sig ikke, før de havde nået den alder. På den anden side var spørgsmålet ikke, hvad han tænkte om sagen, men hvad hun tænkte om den.

Han troede, at Meagles var tilbøjelig til at nære en fuldkommen agtelse for ham, og han var sig bevidst, at han selv følte en oprigtig agtelse for Meagles og hans gode hustru. Han kunne forudse, at afståelsen af dette skønne, eneste barn, som de elskede så højt, til en ægtefælle ville være en prøvelse for deres kærlighed, som de måske endnu aldrig havde haft styrke til at overveje. Men jo skønnere og mere indtagende og fortryllende hun var, des nærmere måtte de altid være ved nødvendigheden af at tage spørgsmålet op. Og hvorfor ikke lige så godt til fordel for ham som for en anden?

Da han var kommet så langt, faldt det ham atter ind, at spørgsmålet ikke var, hvad de tænkte om det, men hvad hun tænkte om det.

Arthur Clennam var en beskeden mand. Han følte med sig selv, at han havde mange svage sider, og beundrede i sit stille sind den skønne Minnies fortrin, samtidig med at han undervurderede sine egne i den grad, at håbet begyndte at svigte ham, så snart han tænkte rigtigt over sagen. Mens han klædte sig på til bordet, kom han til det resultat, at han ikke ville tillade sig at forelske sig i Pet.

De var kun fem ved bordet, og det gik meget fornøjeligt til. De havde så mange steder og mennesker at tale om, og de var alle så utvungne og glade – Daniel Doyce sad enten som en oprømt tilskuer ved et spilleparti eller kom med nogle af sine egne skarpsindige små bemærkninger, når de tilfældigvis passede – at de kunne have været tyve gange sammen uden at lære hinanden så godt at kende.

"Men miss Wade?" sagde Meagles, efter at de havde omtalt en mængde af deres rejsefæller, "er der nogen, der har set miss

Wade?"

"Det har jeg," sagde Tattycoram. Hun havde bragt en lille kåbe, som hendes unge frøken havde sendt bud efter, og stod og bøjede sig over hende og gav hende den på, da hun pludselig løftede sine mørke øjne og gav dette uventede svar.

"Tatty!" udbrød Pet. "Hvor har du set miss Wade?"

"Her," svarede Tattycoram.

"Hvorledes?"

Et utålmodigt blik fra Tattycoram, som Clennam bemærkede, syntes at sige, "med mine øjne!" Men hun svarede kun: "Jeg mødte hende ved kirken."

"Jeg gad vide, hvad hun bestilte der?" sagde Meagles. "Hun ville næppe ind i den."

"Hun havde først skrevet til mig," sagde Tattycoram.

"Å Tatty," mumlede hendes frøken, "tag dine hænder bort. Det er, ligesom det var en anden, der rørte ved mig."

Hun sagde det hurtigt og uvilkårligt, men ikke heftigere eller ærgerligere, end det kunne være blevet sagt af et forkælet barn, som lo i det næste øjeblik. Tattycoram pressede sine fyldige røde læber sammen og lagde armene over kors.

"Ønsker De at vide, sir," sagde hun til Meagles, "hvad miss Wade skrev til mig om?"

"Ja, Tattycoram," svarede han, "siden du spørger mig, og vi allesammen er gode venner, kan du gerne sige det, hvis du har lyst."

"På rejsen fik hun at vide, hvor De boede," sagde Tattycoram, "hun havde set mig ikke rigtig – ikke rigtig –"

"Ikke rigtig i godt humør, Tattycoram?" tilføjede Meagles, idet han roligt advarende rystede på hovedet ad de sorte øjne,

"giv dig kun tid – tæl til tyve, Tattycoram."

Hun pressede atter sine læber sammen med et langt og dybt åndedræt.

"Hun skrev til mig for at sige mig, at hvis jeg nogen sinde følte mig såret," her så hun ned på sin unge frøken, "eller fandt mig plaget," her så hun ned på hende igen, "kunne jeg komme til hende og skulle blive venligt behandlet. Jeg skulle tænke på det og kunne tale med hende ved kirken. Og så gik jeg derhen for at takke hende."

"Tatty," sagde hendes unge frøken og rakte sin hånd op over sin skulder, for at den anden kunne gribe den, "miss Wade forskrækkede mig næsten, da vi skiltes, og jeg holdt slet ikke rigtig af at tænke på for lidt siden, at hun havde været mig så nær, uden at jeg vidste det. Kære Tatty!"

Tatty stod et øjeblik ubevægelig.

"Nå!" udbrød Meagles, "tæl igen til tyve."

Da hun omtrent kunne have talt til ti, bøjede hun sig og kyssede den venlige hånd, som klappede hende på kinden, idet den berørte Pets smukke lokker, og Tattycoram gik.

"Ja," sagde Meagles blidt og gav den stumme tjener en drejning for at skyde sukkeret nærmere ind til sig, "det er en pige, som ville gå helt til grunde, hvis hun ikke var blandt praktiske folk. Moder og jeg ved, ene og alene fordi vi er praktiske folk, at der gives øjeblikke, da denne piges hele natur synes at forhærdes ved at se os gå sådan op i Pet. Ingen fader eller moder er gået op i hende, den stakkel. Jeg vil nødig tænke på, hvordan dette ulykkelige barn med al denne lidenskabelighed og modsigelsesånd må være til mode, når hun

om søndagen hører det femte bud. Jeg får altid lyst til at råbe: Husk på, du er i kirke, tæl til tyve, Tattycoram."

Meagles havde to stuepiger med røde kinder og klare øjne, som spillede en fremtrædende rolle ved borddekorationen.

"Og hvorfor ikke?" sagde Meagles, "som jeg altid siger til moder, hvorfor ikke have noget smukt at se på, når man overhovedet har noget?"

Mrs. Tickit, der var kokkepige og husholderske, når familien var hjemme, og kun husholderske, når den var fraværende, fuldstændiggjorde husstanden. Meagles beklagede, at de pligter, der påhvilede mrs. Tickit, gjorde hende upræsentabel for øjeblikket, men håbede at kunne forestille hende for den ny gæst den næste morgen. Hun var en vigtig del af landstedet, sagde han, og alle hans venner kendte hende. Hendes portræt hang derhenne i krogen. Når de rejste bort, iførte hun sig den silkekjole og den række kulsorte krøller, der var afbildet på portrættet (i køkkenet var hendes hår rødligt gråt), tog plads i spisestuen, lagde sine briller imellem to bestemte blade i doktor Buchans husapotek og sad hele dagen og så ud over jalousiet, indtil de kom tilbage igen. Der kunne ikke opfindes nogen overtalelse, der ville kunne formå hende til at forlade sin post ved jalousiet, hvor længe de end blev borte, eller opgive doktor Buchans selskab, skønt Meagles fuldt og fast troede, at hun aldrig i sit liv havde læst et eneste ord af, hvad der stod i denne lærde granskers skrifter.

Om aftenen spillede de en gammeldags rubber, og Pet sad og så på sin faders kort eller sang en gang imellem lidt ved pianoet. Hun var et forkælet barn, men hvor kunne det være anderledes? Hvem kunne omgås et så blidt og yndigt væsen

uden at give efter for hendes indsmigrende indflydelse? Hvem kunne tilbringe en aften der i huset uden at elske hende for den ynde og det trylleri, som hendes nærværelse udbredte? Sådan tænkte Clennam trods det resultat, hvortil han for kort siden var kommet. Og mens han sad og tænkte på det, glemte han at bekende.

"Nå, hvad tænker De på?" spurgte den forundrede Meagles, der var hans makker.

"Om forladelse, ikke på noget," svarede Clennam.

"Så var det rart, om De ville tænke på noget næste gang," sagde Meagles.

Pet mente smilende, at han havde tænkt på miss Wade.

"Hvorfor på miss Wade?" spurgte hendes fader.

"Ja, hvorfor?" sagde Arthur Clennam.

Pet rødmede lidt og gik hen til pianoet.

Da de brød op for at gå til sengs, hørte Arthur Doyce spørge sin vært, om han kunne skænke ham en halv times samtale før frokost næste morgen. Og da værten beredvilligt havde svaret ja, blev Arthur et øjeblik tilbage, fordi han selv havde et ord at tilføje i denne anledning.

"Mr. Meagles," sagde han, da de var blevet alene, "husker De, at De rådede mig til at rejse lige til London?"

"Ja, meget godt."

"Og at De gav mig endnu et godt råd, som jeg den gang trængte til?"

"Jeg vil ikke sige, om det var noget værd," svarede Meagles, "men jeg husker naturligvis, at vi havde en meget fornøjelig og fortrolig samtale."

"Jeg har fulgt Deres råd, og efter at have frigjort mig for en stilling, der af mange grunde var mig pinefuld, ønsker jeg nu at anvende mine kræfter og midler i en anden virksomhed."

"Det var ret! De kan ikke gøre det for snart."

"På vejen hertil erfarede jeg nu, at Deres ven Doyce søger en deltager i sin forretning, for at gøre forretningen så fordelagtig som muligt."

"Netop," sagde Meagles med hænderne i lommen og med det samme forretningsudtryk i sit ansigt, hvormed han i gamle dage havde håndteret vægten og skuffen.

"Under vor samtale berørte mr. Doyce, at han ville indhente Deres gode råd om, hvordan han skulle finde en sådan deltager, og skulle De nu anse det for rimeligt, at vore anskuelser og evner ville stemme overens, vil De måske underrette ham om, at jeg er til hans tjeneste. Jeg taler naturligvis uden at kende noget til enkelthederne, og det er muligt, at vi ikke bliver enige."

"Meget rigtigt, meget rigtigt," sagde Meagles med den til vægten og skuffen hørende forsigtighed.

"Men det vil være et spørgsmål om talstørrelser og regnskaber –"

"Ja vist," sagde Meagles med den til vægten og skuffen hørende aritmetiske soliditet.

"Og det vil være mig en fornøjelse at gå ind på det, hvis mr. Doyce er enig, og De synes om det. Hvis De altså vil tillade, at jeg lægger det hele i Deres hånd, vil jeg være Dem meget forbunden."

"Clennam, jeg modtager beredvilligt dette tillidshverv," sagde Meagles, "og uden at foregribe de punkter, som De som forretningsmand naturligvis har forbeholdt Dem, siger jeg

Dem rent ud, at jeg tror, at der kan komme noget ud af det. En ting kan De være fuldkommen vis på. Daniel er en ærlig mand."

"Det er jeg så vis på, at jeg netop derfor besluttede straks at tale med Dem."

"De må lede ham, ser De. De må styre ham. De må vise ham vej. Han har nogle sære ideer," sagde Meagles, der åbenbart ikke mente andet med dette, end at han gjorde nye ting og gik nye veje, "men han er ærligheden selv, og dermed godnat."

Clennam vendte tilbage til sit værelse, satte sig atter ved kaminen og blev enig med sig selv om, at han var glad over at have besluttet ikke at forelske sig i Pet. Hun var så smuk, så elskværdig, hendes blide natur og uskyldige hjerte var så modtagelig for ethvert sandt indtryk, og der var ingen tvivl om, at den mand, der var så heldig at gøre et sådant indtryk på hende, ville blive det lykkeligste og misundelsesværdigste af alle mennesker. Derfor var han virkelig glad over, at han var kommet til dette resultat.

Men da dette kunne have været en grund til at komme til det modsatte resultat, gav han sig til at tænke over sagen; måske for at retfærdiggøre sig selv.

"Sæt, at en mand," tænkte han, "der har været myndig en snes år eller så, der på grund af sine ungdomsforhold mangler tillid til sig selv; der på grund af sin hele livsstilling er blevet noget alvorlig; der ved med sig selv, at han, fordi han længe har opholdt sig i fjerne egne uden at komme i berøring med nogen mildnende indflydelse, mangler mange af de små vindende egenskaber, som han beundrer hos andre; som intet venligt hjem har at føre hende ind i; som er en fremmed i landet; som ingen formue har, der kan opveje disse ufuldkommenheder;

som ikke har andet, der taler til hans fordel, end hans ærlige kærlighed og ønsket om at gøre, hvad ret er – sæt, at en sådan mand kom her i dette hus og gav efter for denne indtagende piges trylleri og bildte sig ind, at han turde håbe at vinde hende, hvor det ville være en stor svaghed!"

Han åbnede sagte sit vindue og så ud på den rolige flod. Det ene år efter det andet var færgebåden drevet så og så langt og strømmen løbet så og så mange mile i timen, her sivene, hist liljerne, ingen usikkerhed eller uro.

Hvorfor skulle han føle sig tung om hjertet? Det var ikke hans egen svaghed, han havde haft i sine tanker. Det var ingens – ingens, som han kendte, hvorfor skulle han da bekymre sig om det? Og dog bekymrede han sig om det. Og han tænkte – hvem har ikke undertiden tænkt sligt? – at det ville være bedre at rinde stille hen ligesom floden; for kendte den ikke til glæde, så kendte den heller ikke til smerte!

17. Ingens rival

Før frokosten næste dag gik Arthur ud for at se sig om. Da vejret var smukt, og han havde en time til sin rådighed, tog han med færgen over floden og vandrede hen over nogle enge. Da han kom tilbage til færgestedet, så han, at færgen var på den modsatte side, og at en herre prajede den for at blive sat over.

Denne herre så ud til kun at være tredive år. Han var godt klædt, livlig og munter af udseende, kraftig af bygning og mørk af hudfarve. Idet Arthur gik over stenten ned til flodbredden, skottede den ventende et øjeblik til ham og fortsatte derpå sin tidsfordriv, at vippe stenene ud i vandet med sin fod. Der lå noget i den måde, hvorpå han med sin hæl sparkede dem ud af deres leje og bragte dem i den fornødne stilling, som forekom Clennam at have et præg af grusomhed. De fleste af os har mere eller mindre modtaget et lignende indtryk ved at se et menneske foretage sig en eller anden ubetydelighed, såsom plukke en blomst, rydde en hindring af vejen eller vel endog tilintetgøre en livløs genstand.

Denne herre var fordybet i sine egne tanker, hvad hans ansigt viste, og han ænsede ikke en smuk, newfoundlandsk hund, der iagttog ham opmærksomt og ligeledes iagttog hver enkelt sten, rede til på et tegn af sin herre at springe ud i floden. Færgen kom imidlertid over, uden at hunden havde fået noget sådant tegn, og da båden stødte mod land, tog herren hunden i halsbåndet og trak den ud i den.

"Ikke i dag," sagde han til hunden, "drivvåd kan du ikke vise dig i dameselskab. Læg dig!"

Clennam gik ned i båden bag efter manden og hunden og tog plads. Hunden gjorde, som dens herre havde befalet den. Manden blev stående med hænderne i lommen og spærrede udsigten for Clennam. Mand og hund sprang rask ud, så snart de lagde til ved den anden side, og gik deres vej. Clennam var glad over at være blevet dem kvit.

Mens han gik hen mod havelågen, slog kirkeuret frokosttimen, og i samme øjeblik, som han ringede på klokken ved havelågen, blev han modtaget af en dyb, stærk gøen inde fra den anden side af muren.

"I aftes hørte jeg ingen hund," tænkte Clennam. Lågen blev åbnet af en af de rødkindede piger, og på græsplænen stod newfoundlænderen og manden.

"Miss Minnie er endnu ikke kommet ned, mine herrer," sagde den rødmende portnerske. Derpå sagde hun til hundens herre: "Mr. Clennam, sir," og trippede bort.

"Sært nok, mr. Clennam, at vi nylig skulle have mødt hinanden," sagde manden. "Tillad, at jeg præsenterer mig selv – Henry Gowan. Et smukt sted, detteher, og det tager sig vidunderlig godt ud i denne morgenstund!"

Hans væsen var utvungent og hans stemme behagelig, men ikke des mindre troede Clennam, at hvis han ikke havde fattet den bestemte beslutning ikke at forelske sig i Pet, ville han have fattet mishag til denne Henry Gowan.

"Dette sted er nok nyt for Dem?" sagde Gowan.

"Ganske nyt. Jeg gjorde først bekendtskab med det i går."

"Ah! Det viser sig naturligvis ikke nu fra den fordelagtigste side. Derimod tog det sig fortryllende ud i foråret, før De sidst rejste bort. Jeg ville ønske, at De havde set det den gang."

Hvis denne så ofte erindrede beslutning ikke havde været, kunne Clennam have ønsket ham i Etnas krater til gengæld for hans høflighed.

"Jeg har haft den fornøjelse at se det under mange forskellige forhold i de sidste tre år, og det er – et paradis."

Det var – i det mindste kunne det have været det, stadig dog under den forudsætning, at denne vise beslutning ikke havde været – et frækt fif af ham at kalde det et paradis. Han kaldte det først et paradis, da han så hende komme, og betegnede hende derved i hendes påhør som en engel. Død og fordærvelse over ham!

Og åh, hvor hun så strålende og glad ud! Hvor hun kærtegnede hunden, og hvor godt hunden kendte hende! Hvor talende var ikke den forhøjede rødme i hendes kinder, hendes usikre væsen, hendes nedslagne øjne, hendes glade forvirring! Hvornår havde Clennam set hende således? Ikke fordi der var nogen grund til, at han nogen sinde kunne, måtte, ville eller skulle have set hende sådan for hans skyld, men alligevel – hvornår havde han nogen sinde set hende sådan?

Han stod et lille stykke fra dem. Mens denne Gowan havde talt om et paradis, var han gået hen til hende og havde taget hendes hånd. Hunden havde lagt sine store poter på hendes arm og sit hoved mod hendes søde bryst. Hun havde smilet og budt dem velkommen og gjort alt for meget af hunden, ja alt for meget – det vil sige, hvis der havde været en tredje person til stede, som havde elsket hende. Hun gjorde sig nu fri og gik hen til Clennam, lagde sin hånd i hans, bød ham godmorgen og gav med en yndefuld bevægelse til kende, at hun ville tage hans arm og lade sig føre ind i huset. Denne Gowan havde intet at

indvende mod dette. Nej, han vidste, at han var alt for sikker i sin sag!

Der hvilede en forbigående sky på Meagles' godmodige ansigt, da de alle tre (fire, hunden iberegnet, og den var den næst ubehageligste af hele selskabet) kom ind til frokosten. Hverken skyen eller mrs. Meagles' lette uro undgik Clennams opmærksomhed.

"Nå, Gowan," sagde Meagles, der endog undertrykte et suk, "hvordan har De det i dag?"

"Omtrent som sædvanligt. Da Lion og jeg havde sat os for ikke at gå glip af et eneste minut af vort ugentlige besøg, stod vi tidligt op, og kom over fra Kingston, mit nærværende hovedkvarter, hvor jeg er i færd med at tage et par skitser."

"Mrs. Gowan har det vel godt, Henry?" sagde Meagles. (Clennam blev opmærksom.)

"Jo tak, min moder har det rigtig godt." (Clennam blev uopmærksom.) "Jeg har taget mig den frihed at skaffe en tilvækst til Deres familiebord i dag, som jeg håber hverken vil være Dem eller mrs. Meagles ubehagelig. Jeg kunne ikke godt slippe fri for det. Den unge fyr bød sig selv til gæst hos mig, og da han er kommet af godt folk, antog jeg, at De ikke ville have noget imod, at jeg indførte ham her."

"Hvem er den unge fyr?" spurgte Meagles med en påfaldende forekommenhed.

"En Barnacle, Tite Barnacles' søn, Clarence Barnacle, og ansat i sin faders departement. Jeg kan i det mindste indestå for, at han ikke løber på grund, når han skal sætte over floden. Han stikker ikke dybt."

"Ja så, ja sål" sagde Meagles, "en Barnacle er han? Vi kender noget til den familie, ikke sandt, Dan? Men det er min sandten alligevel folk, der er ovenpå! Lad mig se, i hvilket slægtskabsforhold kan denne unge mand stå til lord Decimus? Hans Herlighed ægtede i sytten hundrede og ni og halvfems lady Jemima Bilbery, der var den næstældste datter af det tredje ægteskab – nej, der tog jeg fejl! Det var lady Serafina – lady Jemima var den femtende grev Stiltstalkings ældste datter af hans andet ægteskab med den højvelbårne Clementina Toozellem. Meget rigtigt. Denne unge fyrs fader ægtede en Stiltstalking, og hans fader igen giftede sig med sin kusine, som var en Barnacle. Faderen til den fader, der ægtede en Joddleby. – Jeg går måske lidt vel langt tilbage, Gowan, men jeg ville gerne se, i hvilket slægtskabsforhold denne unge fyr står til lord Decimus."

"Det er let forklaret. Hans fader er en brodersøn af lord Decimus."

"Brodersøn – af – lord – Decimus," gentog Meagles med inderligt velbehag, idet han lukkede øjnene, for at intet skulle forstyrre ham i nydelsen af stamtræets hele vellugt. "De har min sæl ret, Gowan. Det er han."

"Og følgelig er lord Decimus hans grandonkel."

"Men stop lidt!" sagde Meagles og åbnede øjnene med en ny opdagelse, "så er altså lady Stiltstalking hans grandtante på mødrene side?"

"Ja, naturligvis."

"Ja så, ja så!" sagde Meagles med megen interesse, "virkelig, virkelig? Det skal være os kært at se ham. Vi vil beværte ham så

godt, som vort ringe hus formår, og i ethvert tilfælde håber jeg, at vi ikke skal sulte ham."

Ved begyndelsen af denne samtale havde Clennam ventet, at Meagles skulle have holdt et forskrækkeligt hus, ligesom den gang, da han var kommet farende ud fra Omsvøbsdepartementet og havde grebet Doyce i kraven. Men hans brave ven havde en svaghed, som ingen af os behøver at gå om i den næste gade for at søge, og som ingen nok så stor omsvøbserfaring ret længe kunne undertrykke hos ham. Clennam så på Doyce, men Doyce kendte det allerede alt sammen. Han så kun på sin tallerken, men gjorde intet tegn og sagde ikke et ord.

"Jeg er Dem meget forbunden," sagde Gowan for at gøre ende på historien. "Clarence er et stort fæ, men han er den skikkeligste og braveste fyr af verden."

Før frokosten var forbi, viste det sig, at enhver, som denne Gowan kendte, mere eller mindre var et fæ eller mere eller mindre en slyngel, men ikke des mindre den elskværdigste, mest indtagende, naturligste, trofasteste, venligste, skikkeligste, braveste fyr af verden. Den fremgangsmåde, hvorved Gowan ufravigelig kom til dette resultat, lige meget hvilke præmisserne end var, kunne han have forklaret sådan:

"Jeg holder særdeles nøjagtig bog over ethvert menneske og opgør en omhyggelig lille balance over godt og ondt hos ham. Dette gør jeg så samvittighedsfuldt, at jeg gud ske lov kan sige, at jeg finder, at det uværdigste menneske samtidig er den prægtigste fyr, og er i stand til at afgive den glædelige beretning, at der er langt mindre forskel, end man er tilbøjelig til at tro, på en ærlig mand og en kæltring."

Virkningen af denne opmuntrende opdagelse blev tilfældigvis den, at mens han syntes at bestræbe sig for at finde noget godt hos de fleste mennesker, nedsatte han i virkeligheden det gode, hvor det fandtes, og førte det op, hvor det ikke fandtes, men det var også den eneste ubehagelige side ved sagen.

Den syntes imidlertid ikke at volde Meagles så megen fornøjelse, som det barnacleske slægtregister havde gjort. Den sky, som Clennam aldrig havde set på hans åsyn før denne formiddag, overtrak det hyppigt igen, og på hans kones smukke ansigt viste der sig den samme skygge af spejdende uro, når hun så på ham. Mere end en eller to gange forekom det Clennam, at når Pet kærtegnede hunden, blev hendes fader bedrøvet over at se det, og en gang i særdeleshed, da Gowan stod på den anden side af den og på samme tid bøjede sit hoved, troede Arthur at se tårer i Meagles' øjne, idet han skyndte sig ud af stuen. Enten var det ligeledes tilfældet, eller også bildte han sig endvidere ind, at Pet selv ikke var uopmærksom på disse små hændelser; at hun med mere fintfølende kærlighed end sædvanlig søgte at vise sin gode fader, hvor højt hun elskede ham, og at det var af denne grund, at hun, både da de gik til kirke og hjem igen, holdt sig bag ved de andre og tog hans arm. Han turde næsten have svoret på, at han, mens han senere spadserede alene nede i haven, så et glimt af hende i hendes faders værelse, hvor hun med den største ømhed klyngede sig til begge sine forældre og græd ved sin faders skulder.

Da det længere ud på dagen blev regnvejr, måtte de holde sig inde, bese Meagles' samling og fordrive tiden med samtaler.

Denne Gowan havde meget at fortælle om sig selv, og fortalte det på en rask, underholdende måde. Det lod til, at han var kunstner og havde været nogen tid i Rom, men der var dog et vist flygtigt, overfladisk dilettantvæsen ved ham – en påfaldende halvhed både i hans kærlighed til kunsten og i hans dannelse – som Clennam havde ondt ved at fatte.

Han vendte sig til Daniel Doyce om oplysning, mens de stod ved siden af hinanden og så ud ad vinduet.

"Kender De Gowan?" spurgte han med dæmpet stemme.

"Jeg har set ham her. Kommer her hver søndag, når de er hjemme."

"Han er nok kunstner, må jeg tro, af hvad han siger?"

"Sådan en slags kunstner," svarede Doyce gnaven.

"Hvad slags?'" spurgte Clennam med et smil.

"Å, han er slentret ind i kunsten i en magelig promenadegang," sagde Doyce, "og jeg er bange for, det duer ikke at tage den ting slet så let."

Ved at fortsætte sine forespørgsler erfarede Clennam, at familien Gowan var en meget fjern forgrening af Barnaclerne, og at den faderlige Gowan, efter først at have været ansat ved et gesandtskab i udlandet, var blevet pensioneret som direktør for gud må vide hvad og død på sin post med sin hævede gage i sin hånd, idet han tappert forsvarede den til det yderste. I betragtning af denne udmærkede fortjeneste af det offentlige havde den Barnacle, som da var ved roret, foreslået kronen at tilstå hans enke en pension af to-trehundrede pund, hvortil den Barnacle, som afløste ham, havde føjet nogle skyggefulde, adstadige værelser i Hampton Court, hvor den gamle dame endnu boede og i selskab med flere andre gamle damer af begge

køn klagede over tidernes dårlighed. Det havde været meget vanskeligt at bringe hendes søn Henry Gowan, der efter sin fader havde arvet den såre tvivlsomme hjælp i livet: en meget lille formue, ordentlig i vej, og det så meget mere, som der netop havde været knap tid på offentlige ansættelser, og han i sine første manddomsår udelukkende havde lagt sig efter den side af kvægopdrætningen, hvis opgave det er at løbe hornene af. Til sidst havde han erklæret at ville være maler, dels fordi han havde en smule talent i den retning, og dels for at ærgre de regerende Barnacler, der ikke havde forsørget ham. Følgen heraf havde været, først, at flere højfornemme damer var frygtelig forargede. Dernæst, at mapper med hans kunstfrembringelser var gået fra hånd til hånd i aftenselskaber og blev erklærede for sande mesterværker. Så havde lord Decimus købt hans malerier, bedt præsidenten og bestyrelsen for Kunstakademiet til middag og med sin majestætiske alvor sagt: "Jeg må sige, det forekommer mig at være et overordentlig fortjenstfuldt arbejde," og indflydelsesrige personer havde ligefrem gjort sig umage for at bringe ham i mode. Men det havde alt sammen ikke nyttet. Folk var så fordomsfulde, at de satte sig imod med hænder og fødder. De havde sat sig i hovedet ikke at beundre lord Decimus' maleri. De havde sat sig i hovedet, at i enhver livsstilling, undtagen deres egen, må en mand uddanne sig ved at stræbe tidligt og silde og ved at arbejde med liv og lyst og af alle kræfter. Sådan hang Gowan nu ligesom denne gamle, forslidte ligkiste, der aldrig havde været Muhammeds eller nogen andens, mellem to punkter – forbitret og arrig over det, han havde opgivet, og forbitret og arrig over det, han ikke kunne nå.

Dette var hovedindholdet af de opdagelser, Clennam gjorde om ham denne regnfulde søndag eftermiddag og senere.

En time efter spisetid kom, ledsaget af sin monokel, den unge Barnacle. Til ære for hans familieforbindelser havde Meagles kasseret de smukke stuepiger og ladet to smudsige mandfolk trække på vagt i deres sted. Den unge Barnacle blev i højeste grad forbavset og forvirret ved synet af Arthur og havde uvilkårlig mumlet: "Hør engang! – På ære, det må jeg sige!" før hans åndsnærværelse vendte tilbage.

Selv da måtte han betjene sig af den første lejlighed, der tilbød sig, til at trække sin ven hen i et vindue og sige til ham med en snøvlen, som var en følge af hans almindelige svækkelse: "Jeg vil gerne tale med Dem, Gowan. Hør engang; hvad det var, jeg ville sige, hvad er det for en fyr?"

"En ven af vor vært, ikke af mig."

"Det er en glubende radikal, forstår De."

"Er han? Hvorfra ved De det?"

"Ih, min gud, forleden overfusede han vore folk, så det var frygteligt. Gik hjem til os selv og overfusede i den grad min fader, at han måtte vise ham døren. Kom tilbage til vort departement og overfusede mig. Ved De hvad, det er en slem fyr."

"Hvad ville han da?"

"Ih, du min gud, han sagde, at han ville vide, forstår De! Trængte sig frem overalt i vort departement uden at være tilsagt og sagde, at han ville vide –"

Den harmfulde og forbavsede stirren, hvormed den unge Barnacle ledsagede denne meddelelse, ville have anstrengt hans øje på en meget skadelig måde, hvis maden ikke betimeligt var

kommet ham til undsætning. Meagles, som det havde været overordentlig magtpåliggende at få at vide, hvordan hans onkel og tante havde det, bad ham føre mrs. Meagles til bords, og da han sad på højre side af Meagles, så denne så fornøjet ud, som om hele hans familie havde været til stede.

Alt den foregående dags naturlige trylleri var forsvundet. De, der spiste maden, var, ligesom maden selv, lunkne, flove og for møre – og alt dette var denne stakkels, lille, kedelige Barnacle skyld i. Han, som til enhver tid var fattig på stof til samtale, var nu et offer for en særlig svaghed, som Clennam udelukkende var årsag til. Han var i den tvingende og stadige nødvendighed at måtte se på denne herre, hvorved hans monokel faldt ned i hans suppe, hans vinglas, på mrs. Meagles' tallerken, hang ned ad hans ryg som en klokkestreng og flere gange måtte stikkes ind på hans bryst af et af de smudsige mandfolk. Svækket på ånden ved sine hyppige tab af dette instrument og den halsstarrighed, hvormed det vægrede sig ved at blive siddende i hans øje, og mere og mere åndeligt afkræftet for hver gang, han så på den gådefulde Clennam, holdt han skeer, gafler og andre uvedkommende til opdækningen hørende genstande til sit øje. Hans opdagelser af disse fejltagelser forøgede i høj grad hans forlegenhed, men befriede ham ikke for nødvendigheden af at se på Clennam. Og når Clennam talte, blev denne af skæbnen forfulgte unge mand åbenbart grebet af en skræk for, at han ved en eller anden snedig list skulle komme til det punkt, at "han ville vide, forstår De".

Det turde derfor være et spørgsmål, om nogen anden end Meagles havde nogen synderlig glæde af middagen. Men han nød også den unge Barnacle i fulde drag. Ligesom en eneste

flaske af det gyldne vand i fortællingen blev til en hel kilde, når det skænkedes ud, sådan syntes Meagles at være til mode, som om denne smule Barnacle-krydderi udgød duften af hele familietræet over hans bord. I dets nærværelse trådte hans frimodige, smukke fortræffelige egenskaber helt i skyggen; han var ikke så utvungen; han var ikke så naturlig; han stræbte efter noget, som ikke hørte ham til. Han var ikke sig selv. Hvor det var underligt at se Meagles sådan! Og dog – han var ikke noget enestående eksempel.

Omsider fik den våde søndag en ende og afløstes af en våd aften, og den unge Barnacle tog hjem, mens den ubehagelige Gowan også tog bort, ledsaget af den ubehagelige hund. Pet havde hele dagen på det elskværdigste stræbt efter at vise sig venlig mod Clennam, men denne havde efter frokosten været lidt tilbageholden.

Da han var kommet op på sit værelse og atter havde kastet sig i lænestolen ved kaminen, bankede Doyce på døren for at spørge ham, hvornår og hvordan han agtede at vende tilbage den næste dag? Efter at have besvaret dette spørgsmål, sagde han et par ord til Doyce om denne Gowan – der ville være løbet ham en hel del om i hovedet, hvis han havde været hans rival.

"Det er ingen gode udsigter for en maler," sagde Clennam.

"Nej," svarede Doyce.

Doyces rolige ansigtsudtryk røbede, at han ventede, den anden skulle sige noget mere.

"Det forekom mig, at vor gode ven var lidt forandret og ikke i så godt humør, efter at han var kommet i morges?" sagde Clennam.

"Ja," svarede Doyce.

"Derimod var det ikke tilfældet med hans datter."

"Nej," sagde Doyce.

Der opstod en pause. Doyce tog derpå ordet.

"Sagen er, at han to gange er rejst udenlands med sin datter i håb om at fjerne hende fra Gowan. Han tror, hun er tilbøjelig til at synes om ham, og har en pinlig forudfølelse af, at der ikke ville komme noget godt ud af et sådant ægteskab. Jeg er fuldstændig enig med ham i dette – og De formodentlig også."

"De er –" Clennam var nær ved at kvæles og hostede.

"De har forkølet Dem," sagde Daniel Doyce, men uden at se på ham.

"De er naturligvis forlovede?" sagde Clennam flot henkastet.

"Nej, så vidt jeg ved, ganske bestemt ikke. Han har ønsket det, men dertil er det ikke kommet. Efter Deres sidste tilbagekomst har vor ven samtykket i et ugentligt besøg, men det er også det højeste. Minnie ville ikke bedrage sine forældre. De har rejst med dem, og jeg tror, at De ved, at der er et bånd mellem dem, som strækker sig langt ud over dette liv. Jeg tror ikke, at der er noget imellem miss Minnie og mr. Gowan, som vi ikke ser."

"Ah, vi ser mere end nok!" udbrød Arthur.

Mr. Doyce sagde ham godnat i samme tone som en mand, der har hørt et sørgmodigt, for ikke at sige fortvivlet udråb og søger at bibringe den, der har udstødt det, lidt opmuntring og trøst. Denne tone hørte sandsynligvis med til hans særheder, for hvordan kunne han have hørt noget af den slags, uden at Clennam også havde hørt det?

Regnen faldt tungt på tagene, plaskede på jorden og dryppede mellem vedbendrankerne og de bladløse træer.

Regnen faldt tungt og trist. Det var en tårernes nat.

Havde Clennam ikke sat sig for ikke at forelske sig i Pet, havde han haft den svaghed at gøre det; havde han lidt efter lidt overtalt sig til at sætte hele sin naturs alvor, hele sit håbs kraft og hele sin modne karakters rigdom på dette terningekast – havde han gjort det og set, at alt var tabt, ville han den nat have været ubeskrivelig ulykkelig. Nu derimod –

Nu derimod faldt regnen tung og trist.

18. Lille Dorrits tilbeder

Lille Dorrit havde ikke nået sin to og tyvende fødselsdag uden at have fundet en tilbeder. Selv i det skumle Marshalsea udsendte den evig unge bueskytte nu og da nogle fjerløse pile fra en skimlet bue og vingeskød et medlem eller to.

Lille Dorrits tilbeder var imidlertid intet medlem, men en følsom søn af en arrestforvarer. Hans fader håbede, når tidens fylde kom, at efterlade sin søn en uplettet nøgle i arv, og fra hans tidlige ungdom havde han gjort ham fortrolig med sit embedes pligter og indpodet ham den ærgerrighed at bevare fængselsnøglen i familien. Mens han afventede det tidspunkt, da han skulle tiltræde arven, hjalp han sin moder med at forestå en hyggelig, lille tobakshandel i nærheden af fængslet (hans fader arrestforvareren boede nemlig udenfor), der i reglen havde en ganske god kundekreds mellem medlemmerne.

For flere år tilbage, mens genstanden for hans ømme følelser plejede at sidde i den lille lænestol i arrestforvarerboligen, havde den unge John, hvis familienavn var Chivery, og som selv kun var et år ældre, betragtet hende med beundrende nysgerrighed. Når han havde leget med hende ude i gården, havde hans yndlingsleg bestået i at lade, som om han lukkede hende ud for virkelige kys. Da han var blevet stor nok til at kigge gennem nøglehullet i den store lås på hoveddøren, havde han flere gange sat sin faders middags- eller aftensmad fra sig og ladet den skøtte sig selv, mens han stod og fik træk i øjet af at se på hende gennem denne luftige åbning.

Hvis unge John i sine drengeårs mindre modtagelige dage, da ungdommen er tilbøjelig til at glemme at snøre sine støvler

og lever i en lykkelig uvidenhed om fordøjelsesredskaber, havde været mindre stadig i sin troskab, havde han dog snart stivet den af igen og strammet den op. Da han var nitten år, havde hans hånd på den del af muren, der lå lige over for hendes bolig, i anledning af hendes fødselsdag skrevet med kridt: "Velkommen, feernes yndige skødebarn!" I en alder af tre og tyve år havde den samme hånd skælvende budt fængslets og hans sjæls dronnings fader cigarer om søndagen.

Unge John var lille af vækst, havde temmelig tynde ben og meget tyndt, lyst hår. Samtidig var det ene af hans øjne – måske det øje, der havde plejet at titte gennem nøglehullet – svagt og så større ud end det andet, som om det ikke kunne tage sig sammen. Endvidere havde unge John et blidt sind, men en stor sjæl og var poetisk, åbenhjertig og trofast. Skønt alt for ydmyg over for sit hjertes beherskerinde til at være sangvinsk, havde John betragtet sin kærlighed fra alle dens lys- og skyggesider. Når han tænkte til bunds i sagen, syntes han, uden at rose sig selv, at de egentlig passede ganske godt til hinanden. Sæt, at alting gik godt, og at de blev forenet. Hun var Marshalsea fængslets barn, han dets arrestforvarer. Det passede godt. Sæt, at han blev arrestforvarer med bolig i fængslet, så ville hun på embeds vegne få det værelse, hvor hun så længe havde boet til leje. Der var en skøn overensstemmelse deri. Når man stod på tåspidserne, kunne man se ud over muren derfra, og med et espalier af pralbønner og en kanariefugl eller så ville det ligefrem blive et helt lysthus. Det var en fortryllende tanke. Dernæst var der, når de blev alt for hinanden, endog en særlig ynde ved dette fængselsliv. Når verden lukkedes ude (med undtagelse af den del af den, der skulle lukkes inde); når de kun

lærte dens genvordigheder at kende af omtale, sådan som de ville blive dem beskrevet af de pilgrimme, der dvælede hos dem på deres vej til insolvensens alter; med lysthuset oppe og arrestforvarerboligen nede ville de glide ned ad tidens strøm i idyllisk, huslig lyksalighed. Unge John fik vand i øjnene, idet han afsluttede billedet med en ligsten på den nærliggende kirkegård, tæt op til fængselsmuren og med følgende rørende indskrift: "Helliget erindringen om John Chivery, tresindstyve år arrestforvarer og halvhundrede år overarrestforvarer ved Marshalsea fængslet, der, almindelig agtet, forlod dette liv den en og tredivte december atten hundrede og seks og firs, i en alder af tre og firsindstyve år. Samt til minde om hans inderlig elskede, opofrende hustru Amy, hvis pigenavn var Dorrit, der ikke fuldt otte og fyrretyve timer overlevede tabet af ham, og som opgav sin ånd i Marshalsea fængslet. Der var hun født, der levede hun, der døde hun."

Forældrene Chivery var ikke uvidende om deres søns følelser – disse havde endog ved visse sjældne lejligheder hensat ham i en sindstilstand, som havde bragt ham til at vise sig pirrelig over for kunderne og skade søgningen – men de havde også på deres side knyttet mange skønne forhåbninger til dem. Moderen, som var en forstandig kone, havde bedt sin mand lægge mærke til, at deres søns udsigter til nøglen ganske bestemt ville styrkes ved en forbindelse med miss Dorrit, der selv havde et slags krav på stiftelsen og var meget agtet der. Hun havde bedt sin mand lægge mærke til, at hvis på den ene side deres John havde midler og en tillidspost, havde miss Dorrit på den anden side familie, og at efter hendes mening gjorde to halve en hel. Hun havde dernæst som moder, ikke som

diplomat, bedt sin mand huske på, at deres John aldrig havde været stærk, og at hans kærlighed allerede havde pint og plaget ham mere end nok, uden at man behøvede at drive ham til at gøre en ulykke på sig selv, og det kunne ingen svare for, hvis verden gik ham imod. Disse grunde havde indvirket så mægtigt på faderen, der var en mand af få ord, at han flere søndagmorgener havde givet sin dreng, hvad han kaldte "et heldigt puf", som en anbefaling til fru Fortunas gunst, i håb om, at han den dag skulle erklære sin lidenskab og vende hjem med sejr, men unge John havde aldrig haft mod til at gøre erklæringen, og det havde især været ved sådanne lejligheder, at han havde været studs mod kunderne.

I denne sag ligesom i enhver anden, var Lille Dorrit den sidste, til hvem der blev taget hensyn. Hendes broder og søster kendte den og tog sig den til indtægt ved at benytte den som påskud til at opfriske den ynkeligt forslidte, gamle fiktion om familiens fornemhed. Hendes søster håndhævede familiens fornemhed ved at gøre nar ad den stakkels bejler, når han drev omkring i fængslet for at opfange et glimt af sin tilbedte. Tip håndhævede familiens og sin egen fornemhed ved at give den aristokratiske broders rolle og gjorde på den lille keglebane skvadronerende hentydninger til, at en vis person efter al sandsynlighed ville dreje halsen om på en lille unavngiven hvalp. Disse var ikke de eneste medlemmer af familien Dorrit, som førte sig den til nytte. Slet ikke. Marshalsea fængslets fader antoges naturligvis at være uvidende om tingen. Hans stakkels værdighed kunne ikke se så lavt. Men han tog imod cigarerne om søndagen og var glad ved at få dem, ja nedlod sig undertiden til at gå frem og tilbage i gården med giveren (som

da var stolt og fuld af håb) og velvilligt ryge en i hans selskab. Med ikke mindre beredvillighed og nedladenhed modtog han opmærksomheder af Chivery sen., der altid overlod ham sin lænestol og sin avis, når han kom ind i arrestforvarerboligen til ham, og han havde endog sagt ham, at hvis han engang skulle få lyst til i tusmørket at gå i al stilhed ud i ydergården og se ud på gaden, skulle der ikke være noget i vejen for det. Om han ikke også benyttede sig af denne høflighed, var det kun, fordi han havde tabt lysten, eftersom han ellers tog imod alt, hvad han kunne få, og undertiden kunne sige: "En overordentlig høflig person, denne Chivery, meget opmærksom og meget ærbødig. Og det er den unge Chivery med; har virkelig en næsten fintfølende opfattelse af ens stilling her. En meget velopdragen familie, disse Chivery'er. Jeg er særdeles tilfreds med deres opførsel."

Den forelskede John havde i al denne tid betragtet familien med ærefrygt. Han drømte aldrig om at bestride den dens fine prætentioner, men bøjede ydmygt knæ for det ynkelige afgudsbillede, som deres forfængelighed havde rejst. Hvad det angik at tage en fornærmelse af *hendes* broder fortrydeligt op, ville han, selv om han ikke af naturen havde været uhyre fredsommelig, have anset det for en vanhellig handling at bruge mund imod eller lægge hånd på hans hellige person. Det smertede ham, at hans ædle sind kunne føle sig krænket, men ikke des mindre erkendte han, at denne omstændighed ikke var uforenelig med en ædel tænkemåde, og søgte at formilde eller forsone dette stolte hjerte. Hendes fader, en herre i dårlige omstændigheder – men med en nobel karakter og et fornemt væsen og som altid tålte ham – ærede han dybt. Hendes søster

anså han for noget forfængelig og stolt, men betragtede hende samtidig som en uhyre talentfuld ung dame, der ikke kunne glemme fortiden. Det var en instinktmæssig anerkendelse af Lille Dorrits værd og forskellighed fra alle de andre, at den stakkels unge fyr ærede og elskede hende ene og alene på grund af det, hun var.

Tobakshandelen lå i en enetages landlig bygning, der nød godt af luften i gårdene ved fængslet samt af en afsides spadseregang under denne venlige stiftelses mur. Forretningen var af en alt for beskeden natur til at kunne holde en højlænder i legemsstørrelse som skilt uden for butikken, men havde kun en mindre udgave, som var anbragt på en hylde ved siden af døren, og som lignede en falden engel, der havde fundet det nødvendigt at tage et skørt på.

Fra den således smykkede portal drog unge John efter et tidligt middagsmåltid af opvarmede retter ud i sit sædvanlige søndagsærinde, ikke tomhændet, men med sit offer af cigarer. Han var iført en pyntelig, blommefarvet kjole med så stor en krave af sort fløjl, som hans krop kunne bære, en med gyldne blomsterstilke broderet silkevest, et på den tid moderne, tækkeligt halstørklæde med lillafarvede fasaner på gulbrun grund, benklæder, der i den grad var dekorerede med striber på siderne, at hvert ben så ud som en trestrenget lut, og endelig en meget høj og hård stadshat. Da den forstandige mrs. Chivery så, at hendes John foruden disse prydelser havde taget hvide allunshandsker på og bar et spanskrør, så stort som en lille vejviserpæl med en elfenbens hånd til knap, der viste ham, hvilken vej han skulle gå, og da hun så ham med denne svære

oppakning dreje om hjørnet, gjorde hun faderen opmærksom på, at hun troede at vide, fra hvilken kant vinden blæste.

Medlemmerne beværtede den søndag eftermiddag et stort antal gæster, og deres fader opholdt sig på sit værelse for at give audiens. Efter at have gjort sin runde i gården, gik Lille Dorrits tilbeder trang om hjertet derop og bankede på faderens dør.

"Kom ind!" sagde en nådig stemme, hendes faders stemme. Han sad med sin sorte fløjlshue på og sin avis foran sig. Tre shillings og en sixpence lå ligesom tilfældigt på bordet, og to lænestole var sat frem. Alt var i stand til audiensen.

"Ah, unge John! Hvordan har De det?"

"Mange tak, sir, meget godt. Jeg håber, det samme er tilfældet med Dem?"

"Ja, John Chivery, ja, intet at klage over."

"Jeg har taget mig den frihed, sir, at bringe –"

"Hvad?"

På dette punkt trak den gamle altid sine øjenbryn i vejret og blev elskværdig tankeløs og smilede åndsfraværende.

"- et par cigarer, sir."

"Åh!" (for øjeblikket i højeste grad overrasket.) "Tak, unge John, tak. Men jeg frygter virkelig for, at jeg er alt for – ikke? Nu vel, så vil jeg ikke tale mere om det. Vær så god at lægge dem på kaminhylden. Og sæt Dem, sæt Dem, De er jo ikke fremmed her."

"Jeg takker Dem ret meget; miss" – her snurrede unge John den store hat rundt på sin venstre hånd, ligesom et musebur, der drejes langsomt rundt – "miss Amy befinder sig dog vel?"

"Ja vist, meget vel. Hun er ude."

"Virkelig?"

"Ja, John. Hun er gået ud at trække frisk luft. Alle mine unge mennesker går en del ud. Men i deres alder er det jo så naturligt."

"Ja, bestemt."

"At trække frisk luft. Ja." – Han trommede med fingrene på bordet og kastede øjnene op til vinduet med et huldsaligt smil. "Amy er gået ud for at trække frisk luft på jernbroen. Hun har i den sidste tid fået en stærk forkærlighed for jernbroen og synes at holde mere af at spadsere der end noget andet sted." Han gik derpå over til en almindelig samtale. "Deres fader har nok ikke vagt for øjeblikket?"

"Nej, han kommer først ud på eftermiddagen." Nok en snurren med den store hat, og derpå sagde unge John, idet han rejste sig: "Men nu må jeg nok sige farvel, sir."

"Allerede? Far vel. Nej, nej, bryd Dem ikke om Deres handske. Ræk mig kun Deres hånd med den på. De er jo ikke fremmed her."

Såre glad over denne venlige modtagelse, gik unge John ned ad trappen. På vejen mødte han nogle medlemmer med gæster, som skulle præsenteres, og i samme øjeblik hørte han mr. Dorrit råbe ud over rækværket med særligt eftertryk: "Meget forbunden for Deres lille erindring, John."

Lille Dorrits tilbeder gik ud på jernbroen for at opsøge den velkendte og højtelskede skikkelse. I starten frygtede han for, at hun ikke var der, men da han gik videre, så han hende stå stille og se på vandet. Hun var fordybet i sine tanker, og han spurgte sig selv, hvad hun vel tænkte på.

Lille Dorrit grublede så længe og var så fordybet i sine betragtninger, at skønt hendes tilbeder blev stående stille en

lang tid, som det forekom ham, og vendte nogle gange om og kom tilbage til det samme sted, rørte hun sig dog ikke. Endelig besluttede han at gå videre og lade, som om han tilfældigvis blev hende var, og så tale til hende. Stedet var roligt, og nu eller aldrig var øjeblikket der til at tale med hende. Han gik til, og hun syntes ikke at høre hans skridt, før han var tæt ved hende. Da han sagde: "Miss Dorrit!" studsede hun og veg tilbage for ham med et udtryk af skræk og ligesom af mishag, der voldte ham en ubeskrivelig smerte. Hun havde ofte før – ja stadig, i lang lang tid – skyet ham. Når hun havde set ham nærme sig, havde hun så ofte vendt sig om og var smuttet bort, at den ulykkelige John ikke kunne anse det for tilfældigt. Men han havde håbet, at det kunne være undselighed, hendes tilbageholdne karakter, hendes bekendtskab med hans hjertes tilstand, kort sagt, alt andet end modbydelighed. Men nu havde dette forbigående udtryk i hendes ansigt sagt: "Du her! Jeg ville hellere have set enhver anden på Jorden end dig!"

Det havde kun været et forbigående udtryk, eftersom hun straks undertrykte det og med sin bløde, lille stemme sagde:

"Å, mr. John, er det Dem?" Men hun følte, hvad der havde rørt sig i hende, ligesom han følte det, og de stod og så lige forvirrede på hinanden.

"Jeg frygter for, miss Amy, at jeg forstyrrede Dem ved at tale til Dem."

"Ja lidt. Jeg – jeg var gået herhen for at være alene og troede, at jeg var det."

"Miss Amy, jeg tog mig den frihed at gå denne vej, fordi mr. Dorrit tilfældigvis, da jeg nylig hilste på ham, ytrede, at De –"

Hun forvoldte ham endnu større smerte end før ved pludselig og i en hjerteskærende tone at mumle: "Åh fader, fader!" og vendte ansigtet bort.

"Miss Amy, jeg håber, at jeg ikke har gjort Dem urolig ved at nævne mr. Dorrit. Jeg forsikrer Dem, at jeg fandt ham i bedste velgående og i ypperligt humør, og han viste mig endog mere end sædvanlig venlighed. Han var endog så elskværdig at sige, at jeg ikke var fremmed der, og behandlede mig med al mulig forekommenhed."

Til sin tilbeders ubeskrivelige forfærdelse mumlede Lille Dorrit med hænderne for sit bortvendte ansigt og rokkende frem og tilbage, som om hun følte smerte:

"Åh fader, hvor kan du? Åh kære, kære fader, hvor kan du gøre det?"

Den stakkels fyr stod og stirrede på hende, overvældet af deltagelse, men uden at kunne fatte, hvad dette skulle betyde, indtil hun med lommetørklædet for sit stadig bortvendte ansigt ilede bort. I starten blev han stående stille, men skyndte sig derpå bag efter hende.

"Åh hør, miss Amy! Vil De ikke være så god at standse et øjeblik? Er det sådan fat, miss Amy, vil jeg hellere gå. Jeg går fra forstanden, hvis jeg skal tro, at jeg sådan har jaget Dem bort."

Hans skælvende stemme og uforstilte inderlighed bragte Lille Dorrit til at standse.

"Åh jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre," udbrød hun.

For unge John, der aldrig havde set hendes selvbeherskelse svigte hende, der stadig havde set hende være så tryg og fattet, var der noget forfærdeligt ved tanken om, at han var årsagen til hendes sorg. Han indså nødvendigheden af at forklare sig. Han

kunne måske være blevet misforstået, blevet antaget for at have ment eller gjort noget, som aldrig var faldet ham ind. Han bad hende høre på ham, som den største gunst, hun kunne vise ham.

"Jeg ved meget godt, miss Amy, at Deres familie står langt over min. Det ville være umuligt at skjule det. Aldrig har en Chivery været en fin herre, og jeg vil ikke vise mig så lav at give en falsk fremstilling i en så vigtig sag. Jeg ved meget godt, miss Amy, at Deres højsindede broder og søster ser ned på mig. Hvad jeg har at gøre, er at agte Dem, at ønske at få adgang til Deres venskab, at se op til den højde, hvorpå De er stillet, og altid at ønske Dem alt muligt godt."

Der var virkelig en oprigtighed hos den stakkels fyr og en modsætning mellem hans hats hårdhed og hans hjertes (måske også hans hoveds) blødhed, som var rørende.

Lille Dorrit besvor ham hverken at nedsætte sig selv eller sin stilling og fremfor alt ikke tro, at hun anså sin egen for at være hans overlegen. Dette gav ham lidt trøst.

"Miss Amy," stammede han derpå, "længe – i århundreder, forekommer det mig – har jeg næret et inderligt ønske om at sige Dem noget. Tør jeg sige det?"

Lille Dorrit fo'r atter uvilkårligt bort fra ham med en svag afskygning af det tidligere udtryk og gik, efter at have betvunget dette, hurtigt midt ud på broen uden at svare.

"Tør jeg – miss Amy, i al ydmyghed spørger jeg – tør jeg sige det? Jeg forsikrer Dem højt og helligt, jeg er allerede blevet så ulykkelig over mod min vilje at have voldt Dem smerte, at De ikke behøver at frygte for, at jeg skal sige det uden Deres tilladelse. Jeg kan være bedrøvet alene; jeg kan være fortvivlet

alene; hvorfor skulle jeg da også gøre den bedrøvet og fortvivlet, for hvis skyld jeg ville styrte mig ned fra dette rækværk, hvis det kunne skaffe hende et øjebliks glæde? Ikke fordi det ville være nogen heltegerning, for det ville jeg gøre for to pence."

Hans sørgmodighed og hans spraglede ydre ville have gjort ham latterlig, hvis hans fine følelse ikke havde gjort ham agtværdig. Lille Dorrit lærte af den, hvad hun skulle gøre.

"De må undskylde, John Chivery," svarede hun skælvende, men i en rolig tone, "da De er så opmærksom at spørge, om De tør sige mere – undskyld, at jeg siger nej."

"Aldrig, miss Amy?"

"Nej, undskyld mig. Aldrig."

"Åh gud!" gispede unge John.

"Men måske tillader De, at jeg siger Dem noget. Jeg ville gerne sige det med al den alvor og tydelighed, jeg kan. Når De tænker på os, John – min broder, søster og mig selv, mener jeg – må De ikke tænke os anderledes end alle andre, for hvad vi end har været, er vi for længst ophørt at være det og kan aldrig mere blive det. Det vil være langt bedre for Dem og langt bedre for andre, hvis De vil gøre dette i stedet for det, De nu gør."

Unge John forsikrede med en ynkelig mine, at han skulle stræbe efter at huske på det og med glæde ville gøre alt, hvad hun ønskede.

"Hvad mig angår," sagde Lille Dorrit, "så tænk så lidt på mig, som De kan. Jo mindre, des bedre. Når De overhovedet tænker på mig, John, så tænk Dem mig kun som et barn, De har set vokse op i fængslet og altid optaget af de samme pligter; som en svag, tilbageholden, nøjsom, ubeskyttet pige. Især beder jeg

Dem huske på, at når jeg kommer uden for porten, er jeg ubeskyttet og alene."

Han skulle stræbe at gøre alt, hvad hun ønskede. Men hvorfor ville miss Amy, at han især skulle huske på det, hun sidst havde sagt?

"Fordi," svarede Lille Dorrit, "jeg ved, at jeg da fuldkommen kan stole på, at De ikke vil glemme, hvad der er sket i dag og ikke mere tale til mig. De er så højmodig, at jeg ved, at jeg kan stole på Dem i så henseende, og det gør jeg, og skal jeg altid gøre. Jeg vil straks vise Dem, at jeg stoler trygt på Dem. Jeg holder mere af dette sted, hvor vi nu taler med hinanden, end af noget andet, jeg kender;" hendes svage rødme var veget bort, men det forekom hendes tilbeder, som om han netop nu så den vende tilbage, "og jeg vil måske ofte være her. Jeg ved, at jeg kun behøver at sige Dem det for at være fuldkommen vis på, at De aldrig mere vil søge mig her. Og jeg er også fuldkommen vis derpå!"

Hun kunne stole på det, sagde unge John. Han var en ulykkelig stakkel, men hendes ord var en lov for ham.

"Og nu far vel, John," sagde Lille Dorrit, "og jeg håber, at De engang vil få en god kone og blive en lykkelig mand. Jeg er overbevist om, at De vil fortjene at blive lykkelig, og det vil De blive, John."

Idet hun med disse ord rakte ham sin hånd, svulmede hjertet under den blomstrende vest op til samme størrelse som en fin herres, så at den stakkels, simple lille fyr ikke havde plads til at rumme det, men brast i tårer.

"Åh græd ikke!" sagde Lille Dorrit medlidende, "græd ikke! Far vel, John. Gud være med Dem!"

"Far vel, miss Amy, far vel!"

Og dermed forlod han hende, efter først at have lagt mærke til, at hun satte sig på hjørnet af en bænk og ikke alene støttede sin lille hånd på den ru mur, men også lagde sit ansigt op til den, som om hendes hoved var tungt og hendes sjæl sørgmodig. Det var et rørende billede på de menneskelige planers forfængelighed at se hendes elsker med den store hat trukket ned over øjnene, den fløjls krave slået op, som om det regnede, den blommefarvede kjole knappet til for at skjule silkevesten med de gyldne blomsterstilke, og den lille vejviser pegende ubønhørligt hjemad, snige sig gennem de værste baggader og undervejs forfatte følgende ny indskrift til en ligsten på St. Georges kirkegård:

"Her hviler de dødelige levninger af John Chivery, der aldrig blev til noget, som er værd at tale om, og døde i slutningen af året atten hundrede og seks og tyve af hjertesorg, bedende med sit sidste åndedræt, at ordet Amy måtte blive skrevet over hans aske, hvilket også blev efterkommet af hans dybt sørgende forældre."

19. Marshalsea-fængslets fader i et par forskellige situationer

Når brødrene William og Frederick Dorrit gik frem og tilbage i stiftelsens gård – naturligvis på den aristokratiske eller pumpesiden, for faderen mente, hans værdighed påbød ham at vogte sig for at færdes for meget mellem sine børn på fattigsiden, undtagen søndagmorgen, juledag og ved andre festlige lejligheder, hvor han meget punktligt indfandt sig der, lagde sin hånd på deres spæde hoveder og velsignede disse unge fallenter med en højst opbyggelig velvilje – når brødrene gik frem og tilbage med hinanden i stiftelsens gård, frembød de et såre mærkeligt skue. Frederick den fri var så ydmyg, nedbøjet, vissen og falmet; William den trælbundne var så høflig, nedladende og viste en så velvillig erkendelse af sin stilling, at brødrene alene i denne henseende var et par mærkelige fremtoninger.

Om aftenen, da Lille Dorrit havde haft sammenkomsten på jernbroen med sin tilbeder, gik de frem og tilbage i gården. De ceremonielle sorger var overstået for den dag, audiensgemakket havde været stærkt besøgt, flere ny præsentationer havde fundet sted, de på bordet tilfældigvis liggende tre shillings var tilfældigvis vokset til tolv, og fængslets fader gjorde sig til gode med et drag af en cigar. Mens han gik frem og tilbage, venligt lempende sine skridt efter sin broders sjokken, ikke stolt af sin overlegenhed, men fuld af hensyn for det stakkels skrog, bærende over med ham og udåndende tålmodighed med hans skrøbeligheder med hvert lille røgpust, var han en mærkelig fremtoning.

Hans broder Frederick med det matte øje, den rystende hånd, den krumbøjede skikkelse og den famlende ånd sjokkede ydmygt ved siden af ham og tog imod hans beskyttelse, ligesom han tog imod alt i den labyrintiske verden, hvori han havde forvildet sig. I hånden havde han det sædvanlige, sammenkrammede stykke papir, hvoraf han nu og da krammede en tarvelig pris ud. Når den var taget, plejede han i almindelighed at skotte, ikke uden beundring, til sin broder, lægge sine hænder på ryggen og derpå atter sjokke ved siden af ham, indtil han tog sig endnu en pris eller blev stående for at se sig om – måske fordi han pludselig savnede sin klarinet.

Alt som nattens skygger nærmede sig, begyndte stiftelsens gæster at forsvinde, men gården var dog endnu temmelig fuld, da de fleste medlemmer var ude for at følge deres venner til arrestforvarerboligen. Mens brødrene spadserede i gården, så William den trælbundne sig om for at modtage hilsener, besvarede dem ved nådigt at lette på sin hat, hindrede med en forekommende mine Frederick den fri fra at løbe folk på armen eller selv at blive stødt ind mod muren. Medlemmerne var, som en helhed betragtet, ikke synderligt modtagelige for indtryk, men selv de syntes hver på sin vis at undre sig over det mærkelige par.

"Du er ikke rigtig oppe i aften, Frederick," sagde fængslets fader. "Er der noget i vejen?"

"I vejen?" Han stirrede et øjeblik og sænkede derpå atter sit hoved og sine øjne. "Nej, William, der er ikke."

"Hvis man kunne få dig til at fikse dig lidt op, Frederick –"

"Ja vist, ja vist," sagde den gamle mand hurtigt, "men det nytter ikke. Tal ikke sådan; det er alt sammen forbi."

Marshalsea-fængslets fader skottede til et forbigående medlem, med hvem han stod på en fortrolig fod, som om han ville sige: "En gammel svækling, men det er min broder, og naturens røst er mægtig!" og styrede sin broder klar af pumpestangen ved at hale i hans luvslidte ærme. Intet ville have manglet i hans karakters fuldkommenhed som broderlig vejleder, filosof og ven, hvis han bare havde styret sin broder klar af ulykken i stedet for at styrte ham i den.

"Jeg synes, jeg er træt, William," sagde genstanden for hans kærlige omhu, "og vil gå hjem og lægge mig."

"Bedste Frederick," sagde den anden, "jeg vil ikke opholde dig. Du må ikke opofre dine tilbøjeligheder for min skyld."

"Det er sagtens nattevågen, den varme luft og årene, som svækker mig," sagde Frederick.

"Bedste Frederick," svarede fængslets fader, "er du også tilstrækkelig omhyggelig for dig selv? Tror du, at din levemåde er så systematisk og metodisk, som min for eksempel? For ikke atter at tale om den lille særhed, jeg nylig berørte, tvivler jeg ikke på, at du får frisk luft og motion nok. Spadserepladsen her er jo altid til din tjeneste. Hvorfor benytter du den ikke mere?"

"Ak!" sukkede den anden. "Ja, ja, ja, ja?"

"Men det nytter ikke at sige ja, bedste Frederick," fortsatte fængslets fader i sin blide visdom, "når du ikke handler i overensstemmelse med det. Betragt mig, Frederick. Jeg er et slags mønster. Nødvendigheden og tiden har lært mig, hvordan jeg skal bære mig ad. Til bestemte tider af dagen kan du finde mig på spadserepladsen, på mit værelse, i arrestforvarerboligen, læse avisen, modtage besøg, spise og drikke. I mange år har jeg foreholdt Amy, at jeg f. eks. punktligt

må have mine måltider. Amy er vokset op med bevidstheden om vigtigheden af dette, og du ved selv, hvilken god pige hun er."

Atter sukkede broderen, idet han traskede drømmende af sted: "Ak! Ja, ja, ja, ja!"

"Bedste ven," sagde fængslets fader, idet han lagde sin hånd på hans skulder og ruskede ham blidt – blidt, på grund af hans svaghed, den stakkels kære sjæl – "det har du sagt en gang før, og det siger ikke meget, Frederick, selv om der ligger en dyb betydning i det. Gid jeg kunne vække dig, min gode Frederick; du trænger til at vækkes."

"Ja, William, ja. Du har vist ret," svarede den anden og så på ham med sine matte øjne, "men jeg er ikke som du."

Med et beskedent skuldertræk sagde fængslets fader: "Åh, du kunne være som jeg, bedste Frederick. Det kunne du, hvis du selv ville!" og undlod højmodig i bevidstheden om sin egen sjælsstyrke at trænge videre ind på sin faldne broder.

Som sædvanlig søndag aften var der en hel del sigen farvel i krogene, og hist og her i mørket græd en stakkels kvinde, en hustru eller moder med et nyt medlem. Der havde været den tid, da faderen selv havde grædt i denne gårds skygge, ligesom hans stakkels kone havde grædt, men det var mange år siden, og nu lignede han en passager om bord i et skib på en lang rejse, der har overstået sin søsyge og ærgrer sig over denne svaghed hos de passagerer, der er kommet om bord i den sidste havn. Han var tilbøjelig til at gøre forestillinger og erklære, at folk, som ikke kunne lade være at græde, ikke havde noget at gøre der. Ved sit væsen, om ikke ved sine ord tilkendegav han sit mishag med disse afbrydelser af den almindelige harmoni, og

dette var en så almindelig kendt sag, at de skyldige som oftest trak sig tilbage, når de mærkede, at han kom.

Denne søndag aften fulgte han sin broder med et udtryk af tålmodighed og overbærenhed, eftersom han var blidt stemt og nådigst tilbøjelig til at overse tårerne. Flere medlemmer solede sig i den strålende gasbelysning i arrestforvarerboligen, idet nogle tog afsked med gæster, og andre, som ingen gæster havde haft, iagttog nøglens hyppige omdrejninger og talte med hinanden og med mr. Chivery. Fængselsfaderens indtrædelse vakte naturligvis en vis opsigt, og idet Chivery berørte sin hat med sin nøgle, skønt på en temmelig kølig måde, ytrede han det håb, at han befandt sig tåleligt vel.

"Jo, tak, Chivery, jeg befinder mig meget vel. Og De?"

Chivery sagde med en sagte brummen, at ham fejlede der ikke noget, hvilket var den måde, hvorpå han i almindelighed, når han var lidt gnaven, besvarede forespørgsler om hans befindende.

"Jeg havde besøg af unge John i dag, Chivery, og han var såmænd rigtig fin."

Det havde Chivery hørt. Han måtte imidlertid tilstå, at han nok kunne ønske, at knøsen ikke anvendte så mange penge på det. For hvad bragte det ham ind? Kun ærgrelse, og den kunne han få overalt for ingenting.

"Ærgrelse! Hvordan det?" spurgte den velvillige fader.

"Det kan nu være det samme," svarede Chivery, "det gør intet til sagen. Vil mr. Frederick ud?"

"Ja, Chivery, min broder vil gå hjem og lægge sig. Han er træt og ikke ganske vel. Pas godt på, Frederick, pas godt på. God nat, bedste Frederick!"

Efter at have givet sin broder hånden og taget til sin fedtede hat for selskabet, sjokkede Frederick ud af døren. Fængslets fader viste et overordnet væsens kærlige omsorg for, at han ikke skulle komme til skade.

"Vær så god at holde døren et øjeblik åben, Chivery, for at jeg kan se ham gå igennem gangen og ned ad trappen. Pas på, Frederick! (Han er så svag.) Husk på trappen! (Han er så åndsfraværende.) Vær forsigtig med at gå over gaden, Frederick! (Jeg holder virkelig slet ikke af, at han går alene omkring, han kan så uhyre let blive kørt over)."

Med disse ord og en mine, der udtrykte en levende uro og mange faderlige bekymringer, fæstede han sit blik på de tilstedeværende og tilkendegav så tydeligt sin beklagelse over, at hans broder ikke var under lås og lukke, at de forsamlede medlemmer enstemmigt udtalte, at de var af samme mening.

Denne udtalelse vandt dog ikke hans ubetingede bifald, tværtimod sagde han: Nej, mine herrer, nej, de måtte ikke misforstå ham. Hans broder Frederick var unægtelig meget affældig, og det ville vistnok være mere beroligende for ham selv, Marshalsea-fængslets fader, at vide ham i sikkerhed inden for murene. Men man måtte dog huske på, at der til at sikre sig en tilværelse der for længere tid fordredes en forening af egenskaber – han sagde ikke ophøjede egenskaber, men egenskaber – moralske egenskaber. Men besad nu hans broder Frederick disse særlige egenskaber? Ja, han var jo et ganske fortræffeligt menneske, en ædel, velvillig, agtværdig mand, enfoldig og troskyldig som et barn, men ville han, skønt uskikket for de fleste andre steder, være skikket for dette sted. Nej! Uden betænkning sagde han nej! Og han sagde: Himlen

forbyde, at Frederick skulle være der i nogen anden egenskab end som frivillig gæst! Enhver, som kom ind i denne stiftelse for at blive der i længere tid, måtte have karakterstyrke nok til at gennemgå en hel del og hjælpe sig ud af en hel del. Var hans elskede broder Frederick mand for det? Nej. De så nok, at han var knust. Ulykken havde knust ham. Han havde ikke modstandskraft nok, ikke spændstighed nok til at blive længe på et sådant sted og dog bevare sin selvagtelse og sin bevidsthed om at være en gentleman. Frederick besad ikke, hvis han turde betjene sig af dette udtryk, kraft nok til i de fine små opmærksomheder og – og – erindringer, der under sådanne omstændigheder måtte blive ham til del, at se beviser på den menneskelige naturs godhed og den skønne ånd, der besjælede medlemmerne som samfund betragtede, uden deri samtidig at se en nedværdigelse af ham selv og en undervurdering af hans krav som gentleman. Gud velsigne Dem, mine herrer!

Dette var det foredrag, som han benyttede sig af lejligheden til at holde for det forsamlede selskab, før han vendte tilbage til den skumle gård og med sin usle, lurvede værdighed gik forbi medlemmet i slåbrokken, som ingen kjole havde, og forbi medlemmet i de nedtrådte tøfler, som ingen sko havde, og forbi det føre grønthandler-medlem i de hvergarns knæbenklæder, som ingen sorger havde, og forbi det magre skrivermedlem i de knappeløse, sorte klæder, som intet håb havde, op ad sin usle, lurvede trappe til sit usle, lurvede værelse.

Der stod bordet dækket til hans aftensmåltid, og der hang hans gamle slåbrok til ham på ryggen af hans lænestol ved kaminen. Hans datter gemte sin lille bønnebog – havde hun

bedt om medlidenhed med alle fanger og arrestanter? – og rejste sig for at byde ham velkommen.

Farbroder var altså gået? spurgte hun, idet hun tog imod hans kjole og gav ham hans sorte fløjls hue. Ja, farbroder var gået hjem. Havde hendes fader haft fornøjelse af sin spadseretur? Nej, ikke synderligt, Amy, ikke synderligt. Ikke? Var han måske ikke rigtig vel?

Mens hun stod bag ved ham og bøjede sig så kærlig over hans stol, så han med nedslagne øjne på ilden. Der påkom ham en uro, som lignede et anstrøg af skamfølelse, og da han talte, som han straks efter gjorde, var det på en usammenhængende og forvirret måde.

"Der var noget – jeg – hm! – jeg ved ikke hvad – i vejen med Chivery. Han var ikke – hm! ikke nær så forekommende og opmærksom som ellers. Det – hm! er en ubetydelighed, men det foruroliger mig, kære barn. Det er umuligt at glemme" – her vendte og drejede han sine hænder og så vist på dem – "at – hm! – at jeg i min stilling desværre hver time på dagen er afhængig af disse mennesker i en eller anden henseende."

Hendes arm hvilede på hans skulder, men hun så ham ikke i ansigtet, mens han talte. Idet hun bøjede sit hoved, så hun til en anden side.

"Jeg – hm! – jeg kan ikke begribe, Amy, hvad der kan have fornærmet Chivery. Han er i almindelighed så – så særdeles opmærksom og ærbødig. Og i aften var han ordentlig – ordentlig studs imod mig. Og der var flere mennesker til stede! Gud fri mig! Hvis jeg skulle miste Chiverys og de andre arrestforvareres understøttelse og velvilje, kunne jeg gerne komme til at sulte ihjel her!"

Mens han talte, åbnede og lukkede han sine hænder ligesom klapper og følte sig hele tiden så skamfuld, at han ikke turde tænke på, hvad han selv mente.

"Jeg – hm! – jeg kan ikke begribe, hvoraf det kommer. Jeg kan slet ikke forestille mig grunden til det. Der var en gang her en arrestforvarer ved navn Jackson, og han – hm! og han havde en – broder, og denne – unge broder gjorde kur til – eller om han ikke gik så vidt, at han gjorde kur, så – beundrede han i al ærbødighed – ikke en datter, men en søster af – en af vore, af et temmelig, jeg kan gerne sige meget højtstående medlem. Hans navn var kaptajn Martin, og han rådførte sig med mig om, hvorvidt hans søster burde vove at fornærme arrestforvareren ved at være alt for – hm – alt for tydelig mod hans broder. Kaptajn Martin var en gentleman og en mand af ære, og jeg bad ham om først at sige mig sin – sin egen mening. Han sagde da uden betænkning, at det forekom ham, at hans søster ikke behøvede at forstå den unge mand alt for tydeligt, men gerne kunne opmuntre ham lidt – jeg ved ikke nu, om opmuntre netop var det udtryk, han brugte. Jeg tror snarere, at han sagde tåle ham for sin faders – jeg mener broders skyld. Jeg ved ikke, hvordan denne historie er faldet mig ind. Det er sagtens, fordi jeg ikke har kunnet blive klog på Chivery, men med hensyn til forbindelsen mellem de to, indser jeg ikke –"

Hans stemme døde hen, som om hun ikke kunne udholde den smerte at høre ham, og hendes hånd havde lidt efter lidt sneget sig op til hans læber. En lille stund herskede der en fuldstændig dødsstilhed, og han blev siddende sammenkrøbet i sin lænestol, mens hun holdt sin arm om hans hals og lod sit hoved hvile på hans skulder.

Hans aftensmad blev varmet i en potte på ilden, og da hun rørte sig, var det for at sætte den på bordet til ham. Han tog sin sædvanlige plads, hun tog sin, og han begyndte at spise. Endnu så de ikke på hinanden. Lidt efter lidt begyndte han på forskellige måder at vise, at han var i dårligt humør, slog kniv og gaffel ned i bordet, sled og rev i alt og bed i sit brød, som om han var vred på det. Omsider skød han sin tallerken fra sig og talte højt på en mærkværdig usammenhængende måde.

"Hvad gør det til sagen, om jeg spiser eller sulter? Hvad gør det til sagen, om et så jammerligt liv som mit får ende nu, næste uge eller næste år? Er der nogen, der bryder sig om mig, en stakkels gældsfange, der lever af almisser og levninger, en elendig, vanæret usling?"

"Fader, fader!" Idet han rejste sig op, sank hun på knæ for ham og rakte sine hænder op imod ham.

"Amy," fortsatte han med dæmpet stemme, mens han skælvede voldsomt og så så vildt på hende, som om han var blevet afsindig, "jeg siger dig, at kunne du se mig sådan, som din moder så mig, ville du ikke tro, at det var det samme menneske, som du kun har set på gennem jernstængerne i dette bur. Jeg var ung, jeg var dannet, jeg så godt ud, var uafhængig – ved gud, det var jeg, barn, – og folk søgte mig og misundte mig! Ja, misundte mig!"

"Elskede fader!" Hun forsøgte at bøje hans fægtende arm, men han gjorde modstand og skød hendes hånd bort.

"Havde jeg et portræt af mig selv fra disse dage, om det end var aldrig så slet, ville du være stolt af det! Men det har jeg ikke, og lad mig derfor tjene til advarsel! Lad intet menneske forsømme at bevare i det mindste den smule fra sin velmagts

og anseelses dage. Det vil dog give hans børn en svag forestilling om, hvad han har været. Med mindre mit ansigt, når jeg er død, får dets længst forsvundne udseende tilbage – man siger jo, at sligt undertiden hændes, jeg ved det ikke – vil mine børn aldrig have set mig."

"Fader, fader!"

"Ja, foragt mig! Vend mig ryggen, hør ikke efter mig, stands mig, rødm over mig, græd over mig – selv du, Amy! Gør det, gør det! Jeg gør det selv! Nu er jeg forhærdet. Jeg er sunket for dybt, til at jeg ret længe skulle bryde mig selv om det."

"Kære fader, dyrebare fader, min inderligt elskede!" Hun klyngede sig til ham og fik ham til igen at sætte sig i lænestolen, greb den opløftede arm og søgte at lægge den om sin hals.

"Lad den ligge der, fader. Se på mig, fader. Kys mig! Tænk bare et eneste øjeblik på mig, fader!"

Men endnu blev han ved at tage på veje i den samme vilde tone, skønt den efterhånden tabte sig i en ynkelig klynken.

"Og dog nyder jeg en vis agtelse her. Jeg har dog gjort nogen modstand. Jeg er ikke ganske blevet trådt i støvet. Gå ud og spørg, hvem der er den vigtigste person her på stedet. De vil alle svare dig, at det er din fader. Gå ud og spørg, hvem man aldrig driver gæk med, hvem man altid behandler med en vis finfølelse. De vil sige, din fader. Gå ud og spørg, hvilken ligbegængelse der her vil vække større opsigt og måske større sorg end nogen anden, som man har været vidne til her. De vil sige, din faders. Nu vel. Amy, Amy! Er din fader så almindelig foragtet? Er der intet, som taler for ham? Er der intet andet, hvorved du kan mindes ham end hans ødelæggelse og

undergang? Vil du ingen godhed kunne nære for ham, når han er borte, den stakkels forskudte, borte?"

Han var så rørt af medlidenhed med sig selv, at han brast i gråd, og idet han omsider gav efter for hendes kærtegn, lod han sit grå hoved hvile mod hendes kind og beklagede sin elendighed. Straks efter skiftede han emnet for sin klage, og mens han omslyngede hende med sine arme, kaldte han hende Amy, sit moderløse, forladte barn, som gennem årene havde været så omhyggelig for ham og slidt og slæbt for hans skyld. Derpå vendte han tilbage til sig selv og fortalte hende med mat røst, hvor langt højere hun ville have elsket ham, hvis hun havde kendt ham i hans velmagtsdage, og at han ville have giftet hende bort til en fin mand, der ville have været stolt af hende som hans datter, og at hun – hvorover han igen gav sig til at græde – først skulle have redet ved hans faderlige side på sin egen hest, og hvordan hoben (hvorved han i virkeligheden mente de mennesker, der havde givet ham de tolv shillings, han havde i sin lomme) ville have trasket ærbødigt på den støvede landevej.

Sådan åbenbarede han sin fornedrede tilstand for sit kærlige barn, snart pralende, snart fortvivlet, men i begge tilfælde som fangen, på hvem fængslets råddenskab havde sat sit mærke, og i hvis sjæls kerne den havde gnavet sig ind. – Ingen anden havde nogen sinde set ham sådan i hele hans ynkelighed. Lidet anede medlemmerne, der på deres værelser gjorde sig lystige over den tale, han nylig havde holdt i arrestforvarerboligen, hvilket sørgeligt billede de den søndag aften havde i Marshalsea-galleriet.

En gang var der – måske – en klassisk datter, som ernærede sin fader i hans fængsel på samme måde, som hendes moder havde ernæret hende. Skønt af nutidens uheroiske race og kun en englænderinde gjorde Lille Dorrit langt mere, idet hun styrkede sin faders udtærede hjerte ved sit uskyldige bryst og bød det en kærlighedens og trofasthedens kilde, som aldrig udtørredes under alle hans trængselsår.

Hun trøstede ham, bad ham om tilgivelse, hvis hun havde været eller syntes at have været pligtforglemmende. Forsikrede ham, Himlen ved, hvor megen sandhed, at hun ikke kunne ære ham mere, hvis han havde været lykkens yndling, og hele verden havde ligget for hans fod. Da hans tårer var tørrede, og han ikke længere hulkede i sin svaghed, da hans skamfuldhed havde forladt ham, og han havde genvundet sin fatning, tilberedte hun på ny levningerne af hans aftensmad og glædede sig, mens hun sad ved hans side, ved at se ham spise og drikke. For nu sad han atter stormægtig med sin sorte fløjlskalot og sin gamle, grå slåbrok på, og havde et medlem set ind til ham og udbedt sig hans råd, ville han have opført sig imod ham som en moralsk lord Chesterfield eller etisk ceremonimester i Marshalsea-fængslet.

For at holde ham i ånde talte hun til ham om hans garderobe, og det behagede ham da at sige, ja, de skjorter, hun talte om, ville rigtignok være særdeles kærkomne, eftersom de, han havde, var slidt op og aldrig havde passet ham, fordi de var blevet købt færdigsyet, og da han nu havde fået munden på gang og var kommet i godt humør, henvendte han hendes opmærksomhed på sin kjole, som hang bag døren, idet han ytrede, at stedets fader kun ville give sine børn, der allerede var

tilbøjelige nok til sjuskeri, et dårligt eksempel, hvis han gik ud iblandt dem med huller på albuerne. Han gjorde samtidig løjer med hælene på sine sko, men blev alvorlig med hensyn til sit halsbind og lovede hende, at hun, når hun fik råd til det, måtte købe ham et nyt.

Mens han i fred og ro røg sin cigar ud, redte hun hans seng og gjorde det lille værelse i orden, for at han kunne gå til hvile, og da han nu på grund af det sene tidspunkt og den bevægelse, hvori han havde været, var blevet træt, rejste han sig op for at velsigne hende og sige hende godnat. I al denne tid havde han ikke en eneste gang tænkt på hendes påklædning, hendes sko, eller på, at hun trængte til noget. Intet andet menneske på jorden undtagen hun selv kunne have været så ligegyldig for hendes fornødenheder.

Han kyssede hende mange gange med gentagne "gud velsigne dig, min datter. God nat, elskede barn!"

Men hans opførsel havde gjort et så dybt indtryk på hendes bløde hjerte, at hun nødig ville lade ham være alene, for at han ikke på ny skulle klage og fortvivle.

"Kære fader, jeg er ikke søvnig endnu. Lad mig, når du er i seng, komme ind igen og sidde hos dig."

Han spurgte hende med en beskyttende mine, om hun følte sig ensom.

"Ja, fader."

"Så kom endelig ind igen, elskede barn."

"Jeg skal være ganske stille, fader."

"Tænk ikke på mig," sagde han, idet han gav hende sin nådige tilladelse, "kom endelig ind igen."

Da hun kom tilbage, syntes han at slumre, og hun lagde den næsten udbrændte ild ganske sagte til rette for ikke at vække ham, men han hørte hende og spurgte, hvem det var.

"Kun Amy, fader."

"Amy, mit barn, kom herhen. Jeg ønsker at sige dig et ord."

Idet hun knælede ved hans lave seng for at bringe sit ansigt i nærheden af ham, rejste han sig lidt op og lagde sin hånd mellem hendes. I dette øjeblik havde hans faderfølelser, både som privat fader og som Marshalsea-fængslets fader, stor magt over ham.

"Kære barn, du har ført et bedrøveligt liv her. Ingen omgang, ingen adspredelser, men mange sorger, frygter jeg."

"Tænk ikke på det, fader. Jeg tænker aldrig på det."

"Du kender min stilling, Amy. Jeg har ikke været i stand til at gøre meget for jer, men alt, hvad jeg har kunnet gøre, har jeg gjort."

"Ja, fader," svarede hun og kyssede ham, "det ved jeg."

"Jeg har nu været her på tre og tyvende år," sagde han med en snøftende lyd, der ikke så meget var et suk som et udtryk for hans tilfredshed med sig selv, det øjeblikkelige udbrud af en ædel bevidsthed. "Det er alt, hvad jeg har kunnet gøre for mine børn – jeg har gjort det. Dyrebare Amy, du er den højst elskede af jer alle. Dig har jeg først og fremmest tænkt på. Hvad jeg så har gjort for din skyld, har jeg gjort med en god vilje og uden at knurre."

Kun den visdom, der har nøglen til alle hjerter og alle hemmeligheder, kan med vished vide, i hvilken grad et menneske og især et menneske, der er blevet nedværdiget så dybt, som denne mand var blevet det, kan føre sig selv bag lyset.

Men det må være nok at sige, at han lagde sig ned med våde øjenhår, ophøjet, rolig, på en måde majestætisk, efter at have skænket sit fornedrelsens liv som en slags arv til det opofrende barn, på hvem dets ulykker var faldet så tungt, og hvis kærlighed alene havde frelst ham fra at blive noget endnu værre, end det han allerede var.

Dette barn nærede ingen tvivl, gjorde sig ingen spørgsmål, for hun var kun alt for glad ved at se ham med et stråleskær omkring hans hoved. Stakkels fader, kære, gode, dyrebare fader var de eneste navne, hun havde til ham, mens hun dyssede ham i søvn. Hun forlod ham ikke den hele nat. Som om hun havde begået en uret imod ham, som hendes ømhed næppe en gang kunne afsone, sad hun hos ham, mens han sov, og kyssede ham undertiden med tilbageholdt åndedræt og kaldte ham hviskende med et eller andet kærligt navn. Undertiden trådte hun til side for ikke at stå i vejen for ildens dæmpede skin, og idet hun iagttog ham, mens det spillede på hans sovende ansigt, spurgte hun sig selv, om han nu så sådan ud, som han havde set ud i sin lykkes og velmagts dage, sådan som han på en så gribende måde havde hentydet til, at han måske endnu en gang ville se ud, når den frygtelige tid kom. Ved tanken om denne tid knælede hun atter ved hans seng og bad:

"O, skån hans liv! Bevar ham for mig! Sku ned på min dyrebare, hårdt prøvede, ulykkelige, så forandrede, kære, kære fader!"

Først da morgenen kom for at beskytte og opmuntre ham, gav hun ham et sidste kys og forlod det lille værelse. Da hun var krøbet op på sit høje kvistkammer, blev de røgfri tagrygge og de fjerne bakker ude på landet synlige i den klare morgen uden for

muren. Idet hun sagte åbnede vinduet og så mod øst ned i fængselsgården, var spidserne af piggene på muren farvede røde og aftegnede sig derpå som et mørkt mønster på solskiven, idet den steg luende op på himlen. Aldrig havde piggene syntes så skarpe og grusomme eller jernstængerne så svære eller fængselsrummet så skummelt og indskrænket. Hun tænkte på solens opgang over rullende floder, over frugtbare landskaber, over store skove, hvor fuglene var ved at vågne, og hvor træerne susede, og hun så ned i den levende grav, over hvilken solen var stået op, og hvor hendes fader havde været i tre og tyve år, og sagde med et udbrud af sorg og medlidenhed:

"Nej, nej, jeg har aldrig set ham i mit liv!"

20. I fint selskab

Havde unge John Chivery haft lyst og evne til at skrive en satire over familiestolthed, ville han ikke haft nødigt at gå uden for sin elskedes familie for at finde et straffende eksempel. Han ville i rigeligt mål have fundet det i den højsindede broder og den kræsne søster, der var opvokset under så usle forhold, men havde en så stolt bevidsthed om familienavnet, så rede til at trygle eller låne af den fattigste, spise af en andens brød, bruge af en andens penge, drikke af en andens bæger og slå det i stykker bagefter. At have skildret de smudsige kendsgerninger i deres liv, og hvordan de stadig manede familiens fornemhed frem som et dødningehoved for at skræmme deres velgørere, ville have gjort unge John til en satiriker af første rang.

Tip havde benyttet sin frihed på en lovende måde ved at blive markør ved et billard. Han havde bekymret sig så lidt om måden, hvorpå han var blevet løsladt, at Clennam næppe havde behøvet at ulejlige sig med at indskærpe Plornish noget i så henseende. Hvem der så havde vist ham denne opmærksomhed, tog han meget beredvilligt imod opmærksomheden, og dermed var det forbi. Efter på disse magelige vilkår at være sluppet ud af porten, blev han markør og besøgte nu af og til den lille keglebane i en grøn kjole (brugt) med en skinnende krave og blanke knapper (ny) og drak medlemmernes øl.

Et solidt og fast punkt i denne persons løse karakter var det, at han ærede og beundrede sin søster Amy. Denne følelse havde aldrig bevæget ham til at skåne hende for et øjebliks ubehagelighed eller til at pålægge sig selv nogen tvang eller

ulejlighed for hendes skyld, men skønt fængselsluften således havde besmittet hans kærlighed, elskede han hende. Den samme ramme fængselsluft sporedes også deri, at han tydeligt så, at hun ofrede sit liv for hans fader, og i, at han ingen tanke havde om, at hun havde gjort noget for ham selv.

Når dette opvakte, unge menneske og hans søster var begyndt systematisk at stille familiebenraden til skue for at indgyde stiftelsen ærefrygt, kan ikke nøjagtigt angives, muligvis på samme tid, som de begyndte at spise til middag af stiftelsens almisser, men så meget er vist, at jo mere det gik til agters med dem, des højtideligere steg benraden op af sin grav, og at når der var noget særdeles lurvet i gære, kom benraden frem med den mest spøgelsesagtige anstand.

Lille Dorrit var sent på færde mandag morgen, da hendes fader sov længe, og hans frokost derpå skulle laves til og hans værelse gøres rent; men da hun ikke skulle ud at sy, blev hun hos ham, indtil hun ved Maggys hjælp havde bragt alting i orden og fået ham af sted på sin morgenvandring (på tyve skridt eller så) til kaffehuset for at læse, avisen. Derpå tog hun sin hat og gik ud, hvilket hun havde længtes meget efter at kunne gøre. Passiaren i arrestforvarerboligen standsede som sædvanligt, da hun gik der igennem, og et medlem, som først var kommet lørdag aften, fik af et mere akklimatiseret medlems albue det vink: "Pas på, der er hun!"

Hun ville tale med sin søster, men da hun kom til Cripples', fik hun at vide, at både hendes søster og hendes farbroder var gået hen til det teater, de var ansat ved. Da hun imidlertid undervejs havde tænkt sig sandsynligheden af dette og besluttet i så tilfælde at gå bag efter dem, gik hun til teatret.

Lille Dorrit var næsten lige så uvidende om indretningen af et teater som om indretningen af en guldgrube, og da hun blev vist hen til en slags hemmelig dør, der havde et underligt præg af at stå åben hele natten og syntes at skamme sig for sig selv og skjule sig i et stræde, betænkte hun sig på at nærme sig den, især da hun end mere afskrækkedes ved synet af et halvt dusin glatragede herrer, der, med deres hatte siddende på en højst sælsom måde på hovedet, drev omkring ved døren og ingenlunde var medlemmer af Marshalsea-stiftelsen så forskellige. Da hun, opmuntret af denne lighed, henvendte sig til dem med forespørgsel om miss Dorrit, gjorde de plads for hende, for at hun kunne gå ind i en mørk forstue – den lignede mere en stor udgået lygte end noget andet – hvor hun kunne høre en fjern musik og lyden af dansende fødder. En mand, der i den grad trængte til frisk luft, at han havde fået en slags blålig skimmel på sig, sad og vogtede dette mørke sted fra et hul i en krog, ligesom en edderkop, og lovede hende at sende bud op til miss Dorrit med den første dame eller herre, som gik forbi. Den første dame, som gik forbi, havde en rulle noder i sin muffe og var i en så forkrøllet tilstand, at det syntes at være en kærlighedsgerning at stryge hende. Men hun var meget godmodig og sagde: "Følg med, jeg skal snart skaffe Dem fat på miss Dorrit." Lille Dorrit gik med hende og nærmede sig med hvert skridt, hun gjorde i mørket, mere og mere lyden af musikken og de dansende fødder.

Omsider kom de ind i en labyrint af støv, hvor en mængde mennesker snublede over hinanden, og hvor der var en sådan forvirring af besynderlige bjælker, skodder, vægge, tov og ruller, og en sådan blanding af gaslys og dagslys, at de syntes at være

kommet om på vrangsiden af universets mønster. Da Lille Dorrit var blevet overladt til sig selv, var der hvert øjeblik en eller anden, der løb imod hende, så hun var helt fortumlet, da hun hørte sin søsters stemme.

"Men du gode gud, Amy, hvad vil du her?"

"Jeg ville gerne tale med dig, og da jeg skal ud hele dagen i morgen og fik at vide, at du ville være optaget hele dagen i dag, syntes jeg –"

"Men at tænke sig, Amy, at du er kommet op på scenen! Jeg har aldrig kendt magen!"

Idet hendes søster sagde dette i en ingenlunde hjertelig velkomsttone, førte hun hende til et mere frit sted i labyrinten, hvor en del forgyldte stole og borde stod hulter til bulter imellem hinanden, og en mængde unge damer sad på, hvad de havde kunnet få fat på, og sladrede. Alle disse unge damer trængte til at stryges og havde sådan en egen måde at se sig om til alle sider, mens de sladrede.

Netop som søstrene var kommet derhen, stak en dreng med en skotsk hue sit hoved omkring en bjælke til venstre og sagde i en drævende tone: "Mindre støj der, mine damer!" og forsvandt, og straks efter så en livlig herre med en masse lange, sorte hår omkring en bjælke til højre og sagde: "Mindre støj der, småpiger!" og forsvandt ligeledes.

"At du skulle komme iblandt kunstnere, Amy, ville virkelig sidst af alt være faldet mig ind!" sagde hendes søster. "Hvordan har du dog fundet hertil?"

"Det ved jeg ikke. Den dame, som sagde dig, at jeg var her, var så god at tage mig med."

"Det ligner jer, I små stilfærdige skabninger. I kan bane jer vej overalt, tror jeg. For *mig* var det aldrig lykkedes, Amy, skønt jeg dog kender langt mere til verden."

Det var familiens skik at betragte det som en familielov, at hun var en simpel, huslig lille skabning uden de øvriges store og vise erfaringer. Denne familieindbildning var familiens værn mod hendes tjenester – et påskud for ikke at gøre for meget af dem.

"Nå, hvad har du på hjertet, Amy? Naturligvis har du noget på hjertet, som angår mig?" sagde Fanny. Hun talte, som om hendes søster, der var flere år yngre end hun, var hendes fordomsfulde bedstemoder.

"Det er ikke synderlig vigtigt, men siden du fortalte mig om den dame, der forærede dig armbåndet, Fanny –"

Den drævende dreng stak sit hoved omkring bjælken til venstre og sagde: "Pas på, mine damer," og forsvandt. Den livlige herre med de sorte hår stak lige så pludselig sit hoved omkring bjælken til højre og sagde: "Pas på, småpiger!" og forsvandt, hvorpå alle de unge damer rejste sig og rystede deres skørter ud bagtil.

"Nå, Amy," sagde Fanny, idet hun gjorde ligesom alle de andre, "hvad var det så, du ville sige?"

"Siden du fortalte mig, at en dame havde foræret dig det armbånd, som du viste mig, Fanny, har jeg ikke været så ganske rolig på dine vegne og ønsker, oprigtig talt, at høre lidt mere, hvis du vil betro mig mere."

"Så, mine damer!" sagde drengen med den skotske hue.

"Så, småpiger!" sagde den livlige herre med de sorte hår. De forsvandt alle i samme øjeblik, og atter hørte man musikken og

de dansende fødder.

Ganske svimmel af disse hurtige afbrydelser, satte Lille Dorrit sig i en forgyldt lænestol. Hendes søster og de øvrige havde allerede været længe borte, og under deres fraværelse råbte en stemme – den syntes at tilhøre den livlige herre med de sorte hår – idelig gennem musikken: "En, to, tre, fire, fem, seks – så! Pas på, småpiger! En, to, tre, fire, fem, seks – så!" Til sidst tav stemmen, og nu kom de alle, mere eller mindre åndeløse, tilbage igen, indhyllede sig i deres sjaler og gjorde sig færdige til at gå.

"Vent et øjeblik, Amy, og lad dem gå først," sagde Fanny.

De blev snart ene, uden at der imidlertid tildrog sig noget videre, end at den drævende dreng sagde: "I morgen klokken elleve, mine damer!" og den livlige herre med det sorte hår sagde: "I morgen klokken elleve, småpiger!"

Da de var blevet alene, blev noget rullet op eller på anden måde skaffet til side, og der viste sig nu en stor, tom brønd foran dem, hvori Fanny så ned og sagde:

"Nå, farbroder!"

Efter at Lille Dorrits øjne var blevet vænnet til mørket, kunne hun dunkelt skimte ham nede på bunden af brønden i en mørk krog, alene med sig selv og med sit instrument i det låste futteral under armen.

Den gamle mand så ud, som om de fjerne vinduer højt oppe i galleriet med deres lille stribe himmel kunne have været den lykkens tinde, hvorfra han var faldet, indtil han lidt efter lidt var sunket ned der på bunden af brønden. På dette sted havde han i mange år siddet seks aftener om ugen, men man havde aldrig set ham løfte sine øjne op fra sin nodebog, og man anså det for

givet, at han aldrig havde set et skuespil. Der gik det sagn der på stedet, at han ikke kendte de mest yndede helte og heltinder så meget som af anseelse, og at komikeren i følge et væddemål de første halvtreds gange havde skåret ansigter ad ham på sin pudserligste måde, uden at han havde røbet mindste spor af bevidsthed om det. I første loge havde de lavet den vittighed om ham, at han var død uden at vide af det, og parketgængerne antog, at han tilbragte hele sit liv, nat og dag, og søndagen med, nede i orkestret. Nogle gange havde de sat ham på prøve ved at byde ham en pris over rækværket, og denne opmærksomhed havde han besvaret med en forbigående opvågnen, der ledte tanken hen på et blegt genfærd af en gammel herre, men med undtagelse heraf havde han aldrig haft nogen anden del i det, der foregik, end det for klarinetten skrevne parti. I det private liv, hvori der intet parti var for klarinetten, havde han slet ingen del. Nogle sagde, at han var fattig, andre, at han var rig, men gerrig, men han sagde intet, løftede aldrig sit bøjede hoved i vejret, forandrede aldrig sin sjokkende gang ved at løfte sin kraftløse fod fra jorden. Skønt han havde ventet på, at hans broderdatter skulle kalde på ham, hørte han hende dog ikke, før hun havde kaldt tre, fire gange på ham, og blev heller ikke forundret over at se to broderdøtre i stedet for en, men sagde kun med sin rystende stemme: "Nu kommer jeg, nu kommer jeg!" og krøb frem fra en underjordisk vej.

"Nå, Amy," sagde hendes søster, da de alle tre gik ud ad den dør, der havde en sådan skamfuld bevidsthed om at være forskellig fra andre døre, og idet farbroderen instinktivt tog Amys arm som den pålideligste.

"Nå, Amy, så du var altså nysgerrig med hensyn til mig?"

Hun var smuk og selvbevidst og temmelig fejende, og den nedladenhed, hvormed hun trods sine legemlige fortrin og sin overlegne verdenserfaring tiltalte sin søster næsten som sin ligemand, smagte stærkt af familien.

"Alt, hvad der vedrører dig, interesserer mig."

"Det ved jeg, det ved jeg, og du er en fortræffelig lille en. Om jeg også er lidt sær en gang imellem, vil du dog sikkert betænke, hvad det vil sige at indtage en stilling og føle med sig selv, at man er for god til den. Jeg ville ikke bryde mig om det, hvis de andre ikke var så simple. For ingen af dem er det gået sådan ned ad bakke her i verden som for os. De står alle på den plads, der tilkommer dem. Så simple!"

Lille Dorrit så blidt på hende, men afbrød hende ikke. Fanny tog sit lommetørklæde frem og tørrede sine øjne med en temmelig fortrædelig mine.

"Jeg er ikke født samme steds som du, Amy, ved du nok, og det gør måske en forskel. Når vi er blevet af med farbroder, skal du få alting at vide. Vi vil sætte ham af uden for den kælder, hvor han går hen for at spise til middag."

De gik videre med ham, indtil de i en smudsig gade kom til et smudsigt butiksvindue, som man næsten ikke kunne se igennem for dampen af varme kødretter, grøntsager og buddinger. Men man kunne dog opfange enkelte glimt af en flæskesteg, som lå og svømmede i en metalbeholder, der var svingende fuld af sauce, af en saftig oksesteg og en blaset yorkshirebudding, som dampede i en lignende indretning, af en farseret kalvefilet, som der stadig blev skåret væk af, af en skinke, som gik i en så rivende fart, at den svedte ved det, og af en tallerken med stegte kartofler, som var klistret sammen af

deres egen fedme, af et fad eller to med kogte grøntsager, og andre solide lækkerier. Indenfor var der nogle træskillerum, bag hvilke de kunder, som fandt det nemmere at tage deres middagsmad med i deres maver end i deres hænder, i ensomhed nedpakkede deres indkøb. Mens de tog disse ting i øjesyn, åbnede Fanny sin sypose og tog en shilling, som hun rakte farbroder. Farbroder, som efter en lille stund ikke at have set på den, gættede hensigten med den, mumlede: "Spise? Ha! Ja, ja, ja!" og forsvandt langsomt i tågen.

"Nå, Amy," sagde hendes søster, "følg nu med, hvis du ikke er for træt til at gå til Harley Street."

Den mine, hvormed hun udtalte denne fornemme adresse, og det kast, hun gjorde med sin ny florshat, som øjensynlig var mere til stads end til nytte, forundrede hendes søster, som imidlertid erklærede sig villig til at gå med til Harley Street. Efter at være kommet til dette elegante bestemmelsessted, udsøgte Fanny det smukkeste hus og spurgte, da hun havde banket på, efter mrs. Merdle. Tjeneren indrømmede, skønt han havde pudder i håret og to andre, ligeledes pudrede tjenere i ryggen, ikke alene, at mrs. Merdle var hjemme, men bad endog Fanny gå ind.

Fanny gik ind og tog sin søster med, og de gik ovenpå, med pudder foran og pudder bagved, og blev ladt alene i en rummelig, halvrund selskabssal, hvor der uden på et forgyldt bur var en papegøje, som holdt sig fast med sit næb, mens de skællede ben strittede ud i luften, og satte sig i mange forunderlige, bagvendte stillinger. Denne ejendommelighed er blevet bemærket hos fugle af en ganske anden art, når de klatrer på forgyldte metaltråde.

Salen var så pragtfuld, at den overgik alt, hvad Lille Dorrit nogen sinde havde tænkt sig, og ville have været pragtfuld og kostbar i enhvers øjne. Hun så forbavset på sin søster og ville have stillet hende et spørgsmål, hvis Fanny ikke advarende havde peget på en med et tæppe behængt mellemdør til et andet værelse. I det næste øjeblik bevægede tæppet sig. En dame med en svært beringet hånd løftede det i vejret, og idet hun trådte ind, lod hun det igen falde ned bag ved sig.

Damen var ikke ung og frisk fra naturens hånd, men ung og frisk fra sin kammerpiges. Hun havde store, ufølsomme, smukke øjne, sort, ufølsomt, smukt hår, et bredt, ufølsomt, smukt bryst, og der var gjort så meget som muligt ud af hende i enhver henseende. Enten det nu var, fordi hun var forkølet, eller fordi det klædte hendes ansigt, så havde hun bundet et fyldigt hvidt slør om sit hoved og under sin hage, og havde der nogen sinde været en ufølsom smuk hage, som ingen menneskehånd nogen sinde havde vovet klappe venligt, da var det denne af hin kniplingstøjle så tæt strammede hage.

"Mrs. Merdle," sagde Fanny, "min søster."

"Det glæder mig at se Deres søster, miss Dorrit. Jeg huskede ikke, at De havde en søster."

"Jeg har heller ikke sagt Dem, at jeg havde nogen."

"Ah!" Mrs. Merdle bøjede den lille finger på sin venstre hånd, som om hun ville sige: "Der fangede jeg Dem. Jeg vidste jo godt, at De ikke havde sagt det!" Alle sine bevægelser udførte hun som oftest med sin venstre hånd, fordi hendes hænder ikke var mage til hinanden, idet den venstre var langt hvidere og mere buttet end den højre. Derpå tilføjede hun: "Tag plads!" og satte

sig selv mageligt til rette i en rede af karmoisinrøde og guldbroderede puder på en ottoman.

"Også kunstnerinde?" sagde mrs. Merdle, idet hun betragtede Lille Dorrit gennem en lorgnet.

Fanny svarede nej.

"Nej," sagde mrs. Merdle og slap lorgnetten, "har intet kunstnerisk udtryk. Meget net, men ikke kunstnerisk."

"Min søster, frue," sagde Fanny med en påfaldende blanding af ærbødighed og dristighed, "har bedt mig sige hende, hvordan jeg er kommet til den ære at gøre Deres bekendtskab. Og da jeg havde lovet at hilse på Dem endnu en gang, troede jeg at turde være så fri at tage hende med i håb om, at De måske ville sige hende det. Jeg ønsker, at hun får det at vide, og De siger hende det måske."

"Tror De, at det i Deres søsters alder –" sagde mrs. Merdle.

"Hun er ældre, end hun ser ud til," sagde Fanny, "næsten lige så gammel som jeg."

"Selskabet," sagde mrs. Merdle med igen en bøjning af sin lille finger, "er noget, som det er så vanskeligt at forklare for unge personer, at det glæder mig at høre dette. Jeg ville ønske, at selskabet ikke var så vilkårligt. Jeg ville ønske, at det ikke var så fordringsfuldt – vær stille, fugl!" Papegøjen havde udstødt et frygtelig gennemtrængende skrig, som om dens navn var Selskab og den hævdede sin ret til at være fordringsfuld. "Men," fortsatte mrs. Merdle, "vi må tage det, som vi finder det. Vi ved, at det er falsk og overfladisk og verdsligt og højst foragteligt, men medmindre man hører til de vilde på sydhavsøerne (jeg ville være henrykt ved selv at have været en vild – det skal være et yndigt liv og et ypperligt klima), må man tage hensyn til det.

Det er vor fælles lod. Mr. Merdle er en meget stor købmand, han driver forretninger efter en uhyre målestok, hans rigdom og indflydelse er meget betydelig, men endog han – vær stille, fugl!"

Papegøjen havde udstødt et skrig, der sluttede sætningen så udtryksfuldt, at mrs. Merdle ikke behøvede at fuldende den.

"Da Deres søster ønsker, at jeg skal slutte vort personlige bekendtskab," begyndte hun til Lille Dorrit, "med at meddele de omstændigheder, der gør hende så megen ære, kan jeg ikke undslå mig for at opfylde hendes ønske. Jeg har en søn – jeg var meget ung, da jeg giftede mig første gang – på tre og tyve år."

Fanny pressede læberne sammen, og hendes øjne så triumferende på hendes søster.

"Han er lidt løs på tråden, hvad selskabet er vant til hos unge mennesker, og meget modtagelig for indtryk. Måske har han arvet denne svaghed. Jeg er selv af naturen meget modtagelig for indtryk, frygtelig svag. Mine følelser kommer straks i bevægelse."

Alt dette sagde hun så koldt, som om hun havde været af sne, og glemte ganske søstrene, idet hun tilsyneladende henvendte sig til en eller anden abstraktion af selskabet, for hvis skyld hun ligeledes af og til rettede på sin kjole eller på sin stilling på ottomanen.

"Han er altså meget modtagelig for indtryk. Ganske vist ikke nogen svaghed i vor naturlige tilstand, men vi befinder os ikke i en naturlig tilstand. Vistnok meget beklageligt, i særdeleshed for mig, der er et naturens barn, når jeg blot kunne vise det, men sådan går det, selskabet undertrykker og behersker os – vær stille, fugl!"

Papegøjen var bristet i en skoggerlatter, efter at den med sit krogede næb havde bøjet flere stænger i sit bur og slikket på dem med sin sorte tunge.

"Det er aldeles overflødigt at sige en person med Deres gode forstand, omfattende erfaring og fint udviklede følelse," sagde mrs. Merdle fra sin rede af karmoisinrødt og guld, "at skuepladsen undertiden har et vist trylleri for unge mennesker med den karakter. Når jeg siger skuepladsen, mener jeg personerne af kvindekønnet på den. Da jeg derfor hørte, at min søn skulle være fortryllet af en danserinde, vidste jeg, hvad der i almindelighed menes dermed i selskabet, og stolede på, at det var en danserinde ved operaen, hvor unge mennesker, der bevæger sig i selskabet, i reglen bliver fortryllet."

Hun lagde sine hvide hænder oven på hinanden, idet hun nu iagttog søstrene, og ringene på hendes fingre skurede med en hård lyd mod hinanden.

"Da jeg erfarede, hvad det var for et teater, blev jeg, som Deres søster vil kunne sige Dem, højlig forundret og bekymret. Men da jeg fik at vide, at Deres søster ved – jeg må tilføje på en helt uventet måde – at afvise min søns tilnærmelser havde bragt ham til det punkt at tilbyde hende ægteskab, blev jeg meget pinligt berørt, ligefrem rystet."

Hun fulgte med sin hånd omridset af sit venstre øjenbryn og satte det i lave.

"I en fortvivlet stemning, for hvilken kun en moder – der bevæger sig i selskabet – kan være modtagelig, besluttede jeg selv at gå hen til teatret og skildre min sindstilstand for danserinden. Jeg fremstillede mig for Deres søster, hvem jeg til min store forundring fandt i mange henseender forskellig fra

mine forventninger og sandelig ikke mindst deri, at hun optrådte over for mig med en – hvad skal jeg kalde det – en vis familiestolthed."

"Jeg svarede Dem, frue," sagde Fanny rødmende, "at skønt De fandt mig i denne stilling, stod jeg så langt over de andre, at jeg anså min familie for at være lige så god som Deres søns, og at jeg havde en broder, som når han erfarede omstændighederne, ville være af samme mening og ikke betragte en sådan forbindelse som en ære."

"Miss Dorrit," sagde mrs. Merdle efter at have betragtet hende koldt gennem sin lorgnet, "netop hvad jeg ifølge Deres ønske ville have sagt Deres søster. Jeg er Dem meget forbunden, fordi De erindrer det så nøjagtigt og kommer mig i forkøbet. Ufortøvet," tilføjede hun til Lille Dorrit – "for jeg følger altid øjeblikkets indskydelse – tog jeg et armbånd af min arm og bad Deres søster tillade mig at spænde det om hendes som et tegn på, hvor kært det var mig, at vi kunne tale om sagen som ligemænd." – Dette var ganske sandt, for damen havde undervejs købt et billigt, men iøjnefaldende smykke i den hensigt at bruge det som et bestikkelsesmiddel.

"Og jeg sagde Dem, mrs. Merdle," sagde Fanny, "at vi måske var uheldige, men ikke simple."

"Netop Deres egne ord, så vidt jeg husker."

"Og jeg sagde Dem, mrs. Merdle," sagde Fanny, "at når De talte til mig om Deres søns overordnede stilling i samfundet, kunne det dog være muligt, at De tog fejl i Deres formodninger om min byrd, og at min faders stilling selv i den samfundskreds, hvori han nu bevægede sig, var i høj grad overordnet og anerkendt af alle."

"Meget rigtigt, De har en forbavsende hukommelse."

"Tak, frue. Vil De fortælle min søster resten?"

"Der er meget lidt at fortælle," sagde mrs. Merdle, "men det gjorde Deres søster ære. Jeg udviklede simpelthen sagens stilling for hende. Umuligheden af, at det selskab, hvori vi bevægede os, kunne anerkende det selskab, hvori hun bevægede sig, skønt det sikkert var særdeles vakkert, den umådelig skæve stilling, hvori hun følgelig ville bringe den familie, hun havde så høje tanker om, men på hvilken vi ville finde os nødsagede til at se ned med foragt, og fra hvilken vi – set fra et socialt standpunkt – måtte føle os forpligtet til at gyse tilbage med afsky. Jeg appellerede, kort sagt, til den prisværdige stolthed hos Deres søster."

"Behag at underrette min søster om, mrs. Merdle," sagde Fanny surmulende og med et kast med sin florshat, "at jeg allerede havde haft den ære at tilkendegive Deres søn, at jeg ikke ønskede at have med ham at gøre."

"Ja, miss Dorrit," svarede mrs. Merdle, "jeg burde måske have sagt det før. Når jeg ikke har tænkt på det, er det, fordi mine tanker vendte tilbage til den frygt, jeg den gang nærede for, at han muligvis ikke ville give afkald på Dem, og at De måske dog ville få noget at gøre med ham. Jeg omtalte ligeledes for Deres søster – jeg taler atter til den ikke-kunstneriske miss Dorrit – at min søn i tilfælde af et sådant ægteskab aldeles intet ville få, men blive en ligefrem tigger. Jeg anførte kun dette som en omstændighed, der hører til historien, og ingenlunde, fordi jeg mener, at det har indvirket på Deres søster, undtagen på den fornuftige og berettigede måde, hvorpå vi alle, sådan som vort kunstige system nu engang er, må lade os påvirke af sådanne

hensyn. Efter nogle højsindede ytringer fra Deres søsters side blev vi omsider fuldkommen enige om, at der ingen fare var på færde, og Deres søster var så forekommende at tillade, at jeg inde hos min modehandlerinde gav hende et par beviser på min påskønnelse."

Lille Dorrit så bedrøvet ud og skottede med et uroligt blik til sin søster.

"Samt," sagde mrs. Merdle, "at love at forunde mig den fornøjelse at have en afskedssamtale med hende og skilles fra hende i bedste forståelse. Ved denne lejlighed," tilføjede mrs. Merdle, idet hun rejste sig og stak Fanny noget i hånden, "vil miss Dorrit, at jeg på min egen kedelige måde siger hende farvel og giver hende mine bedste ønsker med på vejen."

Søstrene rejste sig på samme tid, og de stod alle i nærheden af papegøjens bur, som, idet den hakkede i en klofuld tvebak og spyttede det ud, syntes at spotte dem med en pompøs dans med sin krop uden at røre fødderne. Derpå slog den pludselig en kolbøtte og klatrede ved hjælp af sit grusomme næb og sin sorte tunge rundt på den udvendige side af sit forgyldte bur.

"Far vel, miss Dorrit, gid det må gå Dem godt," sagde mrs. Merdle. "Kunne vi kun opleve det tusindårige rige eller noget af det slags, kunne jeg for min person have den fornøjelse at gøre bekendtskab med en mængde fortræffelige og talentfulde mennesker, fra hvem jeg nu er udelukket. Jeg ville være henrykt ved en mere primitiv samfundstilstand. Mens jeg lærte lektier, var der et digt, noget om Lo, den stakkels indianer, som jeg ikke rigtig kan huske. Hvis kun nogle få tusinde personer, som nu bevæger sig i selskabslivet, ville gå hen og blive indianere, ville

jeg straks lade mig indskrive, men da vi, når vi bevæger os i selskabet, desværre ikke kan være indianere, så – god morgen!"

Med pudder foran sig og pudder bag ved sig gik de ned ad trappen, den ældste søster hovmodig og den yngste ydmyget, og blev lukket ud i det upudrede Harley Street.

"Nå," sagde Fanny, da de var gået et lille stykke uden at tale, "har du intet at sige?"

"Å, jeg ved ikke, hvad jeg skal sige," svarede hun bedrøvet, "holdt du ikke af den unge mand, Fanny?"

"Holdt af ham? Han er jo halvt idiot."

"Det gør mig så ondt – bliv ikke vred – men siden du spørger mig om, hvad jeg har at sige, så gør det mig inderlig ondt, at du tillod, at denne dame gav dig noget."

"Du lille nar!" svarede hendes søster og rykkede hende så stærkt i armen, at hun formelig rystede hende, "har du da ikke spor af stolthed? Men det er netop sagen! Du har ingen agtelse for dig selv, du har ikke den tilbørlige ærekærhed. Ligesom du tillader, at en foragtelig lille pjalt som denne Chivery," sagde hun med hånligt eftertryk, "render i hælene på dig, sådan ville du også lade din familie trædes på nakken uden at kny."

"Sig ikke det, kære Fanny; jeg gør for den, hvad jeg kan."

"Du gør for den, hvad du kan!" gentog Fanny og trak hende meget hurtigt af sted med sig. "Ville du lade en kvinde som hun, som du, hvis du havde mindste erfaring, kunne se var falsk og uforskammet, som nogen kvinde kan være – ville du lade hende sætte foden på din familie og takke hende til?"

"Nej, Fanny, det ville jeg sandelig ikke."

"Så lad hende betale for det, du sølle pjok. Hvad andet kan du få hende til at gøre? Lad hende betale for det, du tossede barn,

og gør din familie ære med pengene!"

De talte ikke mere på hele vejen tilbage til det hus, hvor Fanny og hendes farbroder boede. Da de kom derind, fandt de den gamle mand spillende en ynkelig melodi på sin klarinet i en krog af stuen. Fanny skulle tilberede et vidtløftigt måltid af koteletter, porter og te og satte en fortørnet mine op, mens hun lod, som om hun selv lavede maden til, skønt hendes søster i virkeligheden roligt og stille besørgede det alt sammen. Da Fanny omsider satte sig ned for at spise og drikke, kastede hun bordtøjet imellem hinanden og var vred på sit brød, omtrent ligesom hendes fader havde været det den foregående aften.

"Hvis du foragter mig," sagde hun og brast i en heftig gråd, "fordi jeg er danserinde, hvorfor har du da hjulpet mig ind på den bane? Det var dit værk. Du vil, at jeg skal bøje mig lige ned til jorden for denne mrs. Merdle og lade hende sige og gøre, hvad hun vil, og foragte os alle og sige mig det lige i øjnene. Fordi jeg er danserinde!"

"Å, Fanny!"

"Og nu Tip, den stakkel. Hun skal have lov til uhindret at sige lige så meget ondt om ham, som hun vil – sagtens fordi han har været på et prokuratorkontor og i dokkerne og mange andre steder. Men det var jo dit eget værk, Amy. Du burde i det mindste kunne tåle, at man tager ham i forsvar."

I al den tid blæste farbroderen ynkeligt i krogen på sin klarinet, idet han undertiden holdt den en tomme eller så fra munden, mens han med en dunkel fornemmelse af, at nogen havde sagt noget, stod og stirrede på dem.

"Og din fader, din stakkels fader, Amy. Fordi han ikke er fri og ikke kan vise sig og selv tale for sig, vil du lade sådanne

mennesker ustraffet håne ham. Om du også ingen følelse har for dig selv, fordi du går ud og syr, burde du dog i det mindste have følelse for ham, mener jeg, når du ved, hvad han har gået igennem."

Stakkels Lille Dorrit følte temmelig dybt det uretfærdige i denne hån, som mindet om den foregående aften gav en skarp brod. Hun sagde intet til svar, men vendte sig bort fra bordet hen mod ilden. Efter at have gjort et ophold, lod farbroderen sin klarinet udstøde et sørgeligt klagesuk og spillede videre.

Fanny lod sin vrede gå ud over tekopperne og brødet, så længe hendes heftighed varede, og forsikrede derpå, at hun var den elendigste pige på jorden, og ønskede, at hun var død. Derpå blev hendes gråd angerfuld, og hun slyngede sine arme om søsteren. Lille Dorrit søgte at afholde hende fra at sige noget, men hun svarede, at det ville, det måtte hun! Hvorpå hun atter og atter sagde: "Jeg beder dig om forladelse, Amy," og: "Tilgiv mig, Amy," næsten lige så heftigt, som da hun gav sin vrede luft.

"Men Amy," sagde hun, da de sad side om side i søsterlig enighed, "jeg håber og tror, at du ville have set dette i et andet lys, hvis du havde kendt lidt mere til verden."

"Det ville jeg måske," sagde den blide Lille Dorrit.

"Ser du, mens du har været huslig og hengivet dig i din skæbne og har ladet dig lukke inde der, Amy," fortsatte hendes søster og begyndte lidt efter lidt at blive beskyttende, "har jeg været ude, bevæget mig mere i verden og er måske blevet stolt og ærekær – mere måske, end jeg burde?"

Lille Dorrit svarede: "Ja. Javist."

"Og mens du har tænkt på middagsmaden eller klæderne, har jeg måske, ser du, tænkt på familien. Kan det ikke være muligt, Amy?"

Lille Dorrit nikkede igen "Jo", men hendes ansigt var gladere end hendes hjerte.

"Især da vi ved," sagde Fanny, "at der unægtelig findes en tone på det sted, mod hvilket du har været så trofast, der er det ejendommeligt og gør det forskelligt fra andre samfundskredse. Giv mig derfor endnu et kys, Amy, og vi vil være enige om, at vi begge kan have ret, og at du er en stille, huslig, god pige, der elsker sit hjem."

Under denne samtale havde klarinetten klaget på det mest rørende, men blev pludselig afbrudt, da Fanny tilkendegav, at det var på tiden at gå, ved at lukke sin farbroders nodebog og tage klarinetten af munden på ham.

Lille Dorrit skiltes fra dem uden for døren og skyndte sig tilbage til fængslet. Det blev tidligere mørkt der end andre steder, og at gå derind den aften var ligesom at gå ind i en dyb grøft. Skyggen af muren hvilede over enhver genstand og ikke mindst over skikkelsen i den gamle, grå slåbrok og med den sorte fløjls kalot, som vendte sig om imod hende, da hun åbnede døren til det dunkle værelse.

"Hvorfor ikke også over mig?" tænkte Lille Dorrit, mens hun endnu holdt hånden på døren, "det var ikke så urimeligt af Fanny."

21. Mrs. Merdles onde

Over det statelige hus, det Merdle'ske hus i Harley Street, hvilede der ikke nogen simplere skygge end den, der kastedes af forsiderne fra andre statelige huse på den modsatte side af gaden. Ligesom det ulastelige Selskab, var de to lige over for hinanden liggende husrækker i Harley Street meget bistre imod hinanden, ja boligerne og deres beboere var hinanden så lige i denne henseende, at man ofte havde lejlighed til at se disse mennesker placeret på de modsatte sider af samme spisebord i skyggen af deres eget hovmod og stirre over på den anden side med en lignende tværhed som husene.

Enhver ved, hvor meget to spisebordsrækker af mennesker, der hører til gaden, ville ligne denne. De udtryksløse, ensformige tyve huse, som alle ringes og bankes på i den samme form, som alle er tilgængelige ad de samme stive gadedørstrapper, som alle er indhegnet med gitre af samme mønster, som alle har de samme ubrugelige redningsapparater i ildebrandstilfælde, de samme ubekvemme, mur- og nagelfaste appertinentier i deres hoveder, som alle uden undtagelser må overtages til højeste pris – hvem har ikke spist til middag med dem? Det hus, der er så skrækkelig brøstfældigt, huset med det enkelte buevindue, huset med stukornamenterne, huset med den ny facade, hjørnehuset med lutter kantede værelser, huset, hvor jalousierne altid er nede, huset, som altid er behængt med sørgedraperier, huset, hvor rodemesteren har været for at indkræve fjerdeparten af en tanke, men ikke har truffet nogen hjemme – hvem har ikke spist til middag med dem? Det hus, som ingen vil have, og som dog er at få for et godt ord – hvem

kender ikke det? Det prangende hus, som den skuffede lejer har taget på livstid, og som slet ikke er ham tilpas – hvem er ukendt med denne uhyggelige bolig?

Harley Street var mere vidende om mr. og mrs. Merdles tilværelse. Der var snyltegæster i Harley Street, om hvis tilværelse gaden ikke var vidende, men mr. og mrs. Merdle var det dens glæde at ære. Selskabet var også vidende om mr. og mrs. Merdles tilværelse. Selskabet havde sagt: "Lad os give dem borgerskab; lad os kende dem."

Mr. Merdle var umådelig rig; en mand med en vidunderlig foretagsomhedsånd; en øreløs Midas, som forvandlede alt, hvad han rørte ved, til guld. Han var god til alt, lige fra bankierforretninger til bygningsforetagender. Han sad naturligvis i Parlamentet, hørte naturligvis til City, var formand hist, kasserer her og præsident der. De indflydelsesrigeste mænd havde sagt til projektmagere: "Ja, hvilket navn har De på listen? Har De Merdle?" og når svaret havde været benægtende, havde de tilføjet: "Så vil jeg ikke have noget med Dem at gøre."

Denne store og lykkelige mand havde for en femten år siden forsynet den omfattende Barm, der behøvede så megen plads til at være tilstrækkelig ufølsom i, med en rede af karmoisinrødt og guld. Det var ingen barm til at hvile sig ved, men en udmærket barm til at hænge juveler på, og derfor havde han købt den. Man kunne tænke sig en stor juvelér gifte sig med den samme bagtanke.

Ligesom alle hans andre spekulationer var denne god og vellykket. Juvelerne viste sig i det mest glimrende lys. Når Barmen bevægede sig i selskabet med de på den udstillede juveler, vakte den almindelig beundring. Selskabets bifald var

mr. Merdle nok. Han var det uegennyttigste menneske af verden – gjorde alt for Selskabet og fik selv så lidt for al sin rigdom og møje, som et menneske vel kunne få. Det vil sige, at han formodentlig fik alt, hvad han ville have, da han jo med så uindskrænkede midler måtte kunne få det. Men hans tragten gik ud på i højeste grad at tilfredsstille Selskabet og godkende alle dets fordringer på ham som noget, han skyldte det. Han glimrede ikke i Selskabet; gjorde ikke mange ord, var tilbageholden og havde et stort, ludende, årvågent hoved, den ejendommelige matte rødme i sine kinder, som snarere er tegn på overmodenhed end på friskhed, og et noget uroligt udtryk i sine kjoleopslag, som om de var indviet i hans fortrolighed og havde grund til at være omhyggelige for at skjule hans hænder. I det lidet, han sagde, var han behagelig nok; tydelig og kraftig i sine ytringer om offentlig og privat tillid og han holdt strengt på, at enhver i alle henseender viste Selskabet den dybeste ærbødighed. I dette samme Selskab (hvis det var det, som indfandt sig ved hans middagsgilder og i mrs. Merdles cirkler og koncerter) syntes han ikke at more sig synderlig og stod for det meste op ad vægge og bag ved døre. Og gik han ud i det, i stedet for at det kom hjem til ham, syntes han at være lidt træt og i det hele taget mere oplagt til at gå til sengs, men ikke des mindre søgte han det, bevægede sig i det og anvendte med største rundhåndethed penge på det.

Mrs. Merdles første mand havde været en oberst, under hvis auspicier Barmen havde konkurreret med Nordamerikas sne. Skønt den havde stået lidt tilbage i hvidhed, havde den dog ikke stået tilbage, hvad kulden angik. Oberstens søn var fruens eneste barn. Han var tykhovedet og højskuldret og så snarere

ud som en opsvulmet dreng end som en ung mand. Han havde vist så få tegn på fornuft, at det hed sig blandt hans kammerater, at under en stærk frost, som havde hersket i New Brunswick på den tid, han blev født, var hans hjerne frosset stiv og ikke siden blevet tøet op. Der var en anden vittighed om ham, som gik ud på, at han i sin barndom ved en ammes skødesløshed var faldet ud af et meget højt vindue og lige ned på sit hoved, og at troværdige vidner havde set en skrue falde ud. Sandsynligvis var begge historier af *ex post facto* oprindelse, eftersom den unge herre, hvis navn var Sparkler, havde den monomani at fri til alle slags umulige unge damer og om hver ny ung dame, han gjorde et ægteskabstilbud, at bemærke: "At hun var en fordømt prægtig tøs – velopdragen – uden noget gudfrygtigt vrøvl ved sig."

En stedsøn med disse begrænsede talenter ville have været en klods om benet på enhver anden mand, men Merdle behøvede ingen stedsøn for sin egen skyld. Han behøvede en stedsøn for Selskabets skyld. Da Sparkler havde stået i garden og aldrig havde været savnet ved væddeløbene, på promenaden og på ballerne og var velkendt, var Selskabet tilfreds med sin stedsøn. Dette glædelige resultat ville Merdle have anset for særdeles tilfredsstillende, selv om Sparkler havde været en dyrere artikel, og dog havde han, endog som det var, ingenlunde erhvervet Sparkler for godt køb for Selskabet.

Mens Lille Dorrit den aften ved sin faders side syede på hans ny skjorter, skulle der være middagsgilde i huset i Harley Street, og der var storheder fra hoffet og fra City, fra Overhuset og fra Underhuset, dommere, advokater og biskopper, repræsentanter for Finansministeriet, Krigsministeriet og Admiralitetet – alle

de storheder, som sætter os i trit og undertiden spænder ben for os.

"Jeg hører," sagde en biskop til en departementschef i Krigsministeriet, "at mr. Merdle har gjort et uhyre kup. Man siger hundrede tusinde pund."

Departementschefen havde hørt to.

Excellencen fra Finansministeriet havde hørt tre.

En advokat var ingenlunde vis på, at det ikke var fire. Det var et af disse heldige mesterstykker af beregning og spekulation, hvis udbytte var vanskeligt at vurdere. Det var et af disse eksempler på et omfattende blik i forening med medfødt held og personlig dristighed, hvoraf en menneskealder kun frembød få. Men der kom vor ven Bellows, som havde været med i den store banksag og rimeligvis kunne sige os mere. Hvad anslog vor ven Bellows dette ny held til?

Vor ven Bellows var i begreb med at bukke for Barmen og kunne kun i forbigående sige dem, at han fra en meget troværdig kilde havde hørt, at det var en halv million.

Sekretæren i Admiralitetet mente, at Merdle var en vidunderlig mand. Excellencen mente, at han var en ny magt i landet og ville være i stand til at købe det hele Underhus. Biskoppen sagde, at det var ham en kær tanke, at disse rigdomme strømmede ind i en mands kasse, der altid var rede til at varetage Selskabets bedste interesser.

Merdle indfandt sig i almindelighed sent ved disse lejligheder som en mand, der endnu holdtes tilbage af kæmpeforetagender, efter at andre allerede havde rystet deres dværge af sig for den dag. Ved denne lejlighed var han den sidste, som kom. Excellencen sagde, at Merdles arbejde tog vel

meget på hans kræfter. Biskoppen sagde, at det var ham en kær tanke, at disse rigdomme strømmede ind i en mands kasse, der modtog dem med et ydmygt sind.

Pudder! Der var så meget opvartende pudder til stede, at det krydrede maden. Der kom pudderagtige partikler i fadene, og selskabets retter fik en tilsætning af lakajer af første rang. Merdle førte en grevinde til bords, som var skjult et eller andet sted i det inderste af en umådelig kjole, til hvilken hun forholdt sig ligesom hjertebladet til et mægtigt kålhoved. Hvis en så simpel lignelse kan tilstedes, gik kjolen ned ad trappen som en prægtig silkebroderet "spansk kappe", uden at nogen vidste, hvad det var for en lille person, der bar den.

Selskabet fik til middag alt, hvad det kunne og ikke kunne ønske sig. Det er at håbe, at det gjorde sig til gode, for Merdles egen part af måltidet kunne have været betalt med atten pence. Mrs. Merdle var pragtfuld. Overkældermesteren var dagens næstpragtfuldeste institution. Han var den stateligste mand i selskabet. Han bestilte ingenting, men så til, sådan som kun få mennesker kunne se til. Han var Merdles sidste gave til selskabet. Merdle behøvede ham ikke og blev altid befippet, når den storslåede fyr så på ham, men det umættelige Selskab ville have ham og havde fået ham.

På det sædvanlige stadium af gæstebuddet førte den usynlige grevinde den spanske kappe ud af salen, og de skønnes række sluttedes af barmen. Excellencen sagde Juno; biskoppen sagde Judith.

Advokaten indlod sig med Krigsministeriet i en forhandling om krigsretter. Vor ven Bellows og overretsassessoren gav deres ord med i laget. Andre storheder stak hovederne sammen.

Merdle sad tavs og så på borddugen. Undertiden talte en storhed til ham for at drage ham med ind i samtalen, men Merdle gjorde ikke andet end vågne op af sine beregninger og lade vinflasken gå rundt.

Da de rejste sig, havde så mange af storhederne noget at sige Merdle privat, at han gav små audienser ved buffeten og afmønstrede dem, idet de gik ud ad døren.

Excellencen fra Finansministeriet håbede, at han turde ønske en af Englands verdensberømte pengemænd og handelsfyrster (denne originale sætning havde han nogle gange betjent sig af i Underhuset, og den faldt ham så naturlig) til lykke med en ny bedrift. At udvide sådanne mænds triumfer var at udvide nationens triumfer og hjælpekilder, og excellencen følte sig – gav han Merdle at forstå – patriotisk stemt i den anledning.

"Tak, mylord," sagde Merdle, "tak. Jeg modtager Deres lykønskninger med stolthed og glæder mig ved Deres bifald."

"Ja, da giver jeg dog ikke mit bifald så ganske ubetinget, min kære mr. Merdle," svarede excellencen skæmtende, "for det kan aldrig være umagen værd for Dem at tage plads iblandt os og hjælpe os."

Merdle følte sig æret ved –

"Nej, nej," sagde excellencen, "man kan ikke vente, at en mand, hvis praktiske kundskaber og store omsigt har anvist ham en så fremragende plads, skulle se sagen i dette lys. Skulle vi nogen sinde tilfældigvis blive sådan herre over forholdene, at vi kunne have den lykke at foreslå en så fremragende personlighed at tage plads iblandt os og skænke os vægten af sin indflydelse, sine kundskaber og sin anseelse, kunne vi kun

foreslå ham det som en pligt, som en pligt, han skyldte samfundet."

Merdle sagde, at samfundet var hans øjesten, og at dets krav gik fremfor alt. Excellencen gik videre, og advokaten kom til. Med det lille indsmigrende buk, hvormed han plejede at henvende sig til juryen, udtalte han det håb, at det måske ville blive holdt ham til gode, om han for en af de største forvandlere af roden til alt ondt strålende glans over vort handelslands historie – om han uegennyttig og som, hvad vi jurister i vort pedantiske sprog kaldte *amicus curiæ*, omtalte en omstændighed, der tilfældigvis var kommet til hans kundskab. Han var blevet anmodet om at undersøge skødet til et meget betydeligt gods i et af de østlige grevskaber – det lå for resten, for mr. Merdle vidste jo, at vi jurister gerne vil være så nøjagtige som muligt, på grænsen af to af de østlige grevskaber. Skødet var i fuldkommen orden, og godset kunne på meget fordelagtige vilkår købes af en mand, der havde – penge. Dette var først i dag kommet til hans kundskab, og han havde da sagt til sig selv: "Jeg skal have den ære at spise hos min højt agtede ven mr. Merdle i aften og vil under fire øjne nævne denne lejlighed for ham." Et sådant køb ville ikke alene medføre en stor og berettiget politisk indflydelse, men tillige kaldsretten til en halv snes præstekald af en betydelig årlig værdi. Vel vidste han nu meget godt, at mr. Merdle ikke var i forlegenhed for at finde midler til at anlægge sin kapital eller til at sysselsætte sin virksomme og kraftige ånd. Men han ville dog tillade sig at anføre, at der var opstået det spørgsmål hos ham, om en mand, der med rette indtog en så ophøjet stilling og havde vundet en så europæisk anseelse, ikke skyldte, vi vil ikke sige sig selv, men

vi vil sige samfundet, at sætte sig i besiddelse af en sådan indflydelse og bruge den til bedste, vi vil ikke sige for sig selv eller for sit parti, men for samfundet.

Mr. Merdle erklærede atter, at han var denne genstand for hans stadige opmærksomhed hengiven med liv og sjæl, og advokaten forlod ham med et buk, hvorpå biskoppen ligesom ganske tilfældigt kom listende hen til buffeten.

Vist nok kunne denne verdens goder, faldt det biskoppen ind at bemærke ganske i forbigående, næppe komme i bedre hænder, end når de trylledes frem på de vises og skarpsindiges bud, for mens de kendte rigdommens sande værd (biskoppen bestræbte sig her for at se ud, som om han selv var temmelig fattig), var de ikke uvidende om dens betydning for vore brødre i almindelighed, når den blev bestyret med forstand og uddelt på rette måde.

Med ydmyghed erklærede Merdle sig overbevist om, at Hans Højærværdighed ikke kunne mene ham, og udtalte noget inkonsekvent sin dybe påskønnelse af Hans Højærværdigheds gode mening. Hans Højærværdighed forelagde derpå sin gode ven følgende spørgsmål, idet han koket stak sit velskabte højre ben en lille smule frem, som om han ville sige til Merdle: "Bryd Dem ikke om præstekjolen, den er kun en form."

Om det aldrig var faldet hans gode ven ind, at Samfundet ikke uden grund kunne gøre sig håb om, at en mand, der var så heldig i sine foretagender, og hvis ophøjede eksempel udøvede en så mægtig indflydelse, ville yde et lille pengebidrag i retning af sådan noget som en mission i Afrika?

Efter at Merdle havde tilkendegivet, at han ville skænke denne sag sin bedste opmærksomhed, forelagde biskoppen

ham endnu et spørgsmål: Om hans gode ven overhovedet havde interesseret sig for Komiteen til ekstra Dotering af Kirkens Dignitarier, og om det aldrig var faldet ham ind, at ydelsen af et lille pengebidrag i den retning ville være en stor og smuk tanke?

Merdle gav et lignende svar som før, og biskoppen meddelte ham nu grunden til sit spørgsmål.

Af mænd som hans gode ven ventede Samfundet, at de ville gøre sligt. Det var ikke, fordi *han* ventede det af dem, men Samfundet ventede det, netop ligesom det ikke var Komiteen, der ønskede nogen ekstra dotering af kirkens dignitarier, men Samfundet, som var besjælet af den pinligste uro, indtil det havde fået dette ønske opfyldt. Han tillod sig at forsikre sin gode ven, at han i højeste grad erkendte, at hans gode ven ved enhver lejlighed varetog Samfundets bedste interesser, og han antog, at han både tog hensyn til disses interesser og udtalte Samfundets følelser, når han ønskede ham vedvarende held, vedvarende forøgelse af hans rigdom og alt muligt andet vedvarende.

Biskoppen begav sig derefter ovenpå, og de andre storheder svævede lidt efter lidt derop bag efter ham, så at der til sidst ingen andre blev tilbage end Merdle. Efter at have set på dugen så længe, at overkældermesterens bryst glødede af ædel harme, gik også han ovenpå og blev helt borte i menneskestrømmen på hovedtrappen. Mrs. Merdle gav kur; de smukkeste af juvelerne var udhængt til skue; Selskabet fik, hvad det var kommet for at få. Merdle drak i en krog for to pence te og fik mere, end han ønskede.

Blandt aftenens storheder var der en berømt læge, som kendte alle og var kendt af alle. Idet han trådte ind ad døren, gik

han hen til Merdle, mens denne drak sin kop te i krogen, og slog ham på armen.

Merdle fo'r sammen.

"Å, er det Dem?"

"Går det bedre i dag?"

"Nej," sagde Merdle, "slet ikke bedre."

"Skade, at jeg ikke så Dem i formiddags. Kom hjem til mig i morgen, eller lad mig komme til Dem."

"Ja," svarede han, "jeg skal komme i morgen, når jeg kører forbi."

Advokaten og biskoppen havde begge været til stede ved denne korte samtale, og efter at Merdle var blevet revet bort af menneskemassen, anstillede de deres betragtninger derover i lægens påhør. Advokaten sagde, at der gaves en vis grænse for åndelig anstrengelse, ud over hvilken intet menneske kunne gå; at denne grænse var forskellig hos de forskellige mennesker, idet den rettede sig efter hjernens bygning og de legemlige ejendommeligheder, hvilket han havde haft lejlighed til at iagttage hos flere af sine lærde kolleger, men at når udholdenhedsgrænsen blev overskredet så meget som en linje, blev forstemthed og slet fordøjelse følgen. Uden at ville trænge ind i lægekunstens hellige mysterier, antog han nu, at det forholdt sig sådan med mr. Merdle. Biskoppen sagde, at mens han som ung mand en kort tid havde været hengiven til at skrive prædikener om lørdagen, en vane, som kirkens yngre sønner omhyggeligt burde sky, havde han hyppigt sporet en forstemthed, som han antog havde hidrørt fra en overbebyrdet hjerne, men mod hvilken en frisk æggeblomme, tilbørligt pisket i et godt glas sherry med reven muskatnød og stødt sukker,

havde virket som et tryllemiddel. Uden at formaste sig til at forlange, at en så dybsindig dyrker af den ædle lægevidenskab skulle skænke et så simpelt middel alvorlig opmærksomhed, ville han dog tillade sig at spørge, om ikke ånden, når den var blevet overanstrengt af indviklede beregninger (menneskeligt talt), kunne erholde sin ligevægt igen ved et mildt og dog kraftigt pirringsmiddel.

"Ja," sagde lægen, "ja, De har begge ret. Men jeg kan lige så gerne sige Dem, at jeg ikke kan opdage, at mr. Merdle fejler noget. Han har et helbred som et næsehorn, en fordøjelse som en struds og en koncentrationsevne som en østers. Hvad nerver angår, er mr. Merdle af et koldt temperament og ingenlunde følsom af sig, næsten lige så usårlig, kunne jeg gerne sige, som Achilles. At en sådan mand uden grund kan anse sig for syg, vil De måske finde besynderligt. Men jeg har ikke kunnet opdage, at der fejler ham noget. Han bærer måske på et dybt rodfæstet, skjult onde. Det kan jeg ikke sige. Jeg siger kun, at jeg endnu ikke har opdaget det."

Der var ikke en skygge af Merdles onde udbredt over det bryst, som nu prangede med en udstilling af ædelstene, der kappedes med mange lignende strålende juvelerbutikker. Der var ikke en skygge af Merdles onde udbredt over den unge Sparkler, mens han vimsede omkring i salene og i sin monomani søgte efter en eller anden tilstrækkeligt umulig ung dame, som der intet vrøvl var ved. Der var ikke en skygge af Merdles onde udbredt over Barnaclerne og Stiltstalking'erne, af hvilke hele kolonier var til stede. Endog hos ham var skyggen af det svag nok, mens han bevægede sig i trængslen og modtog deres hyldest.

Merdles onde! Samfundet og han havde i alle andre henseender så meget med hinanden at gøre, at det er vanskeligt at tænke sig, at hans onde, hvis han led af noget, alene kunne vedkomme ham. Led han virkelig af dette dybt rodfæstede, skjulte onde, og opdagede en læge det? Tålmodighed. Imidlertid var skyggen af Marshalsea-fængslets mur en virkelig formørkende indflydelse og kunne spores på familien Dorrit på ethvert punkt af solens bane.

22. En forlegenhed

Clennam steg ikke i yndest hos fængslets fader i samme forhold, som hans besøg blev hyppigere. Hans mangel på forståelse overfor det store spørgsmål om ydelsen af små erindringer egnede sig ikke til at vække beundring i det faderlige bryst, men var snarere skikket til at volde forargelse i denne pirrelige region og til at blive betragtet som en fejl i opdragelsen. En fornemmelse af skuffelse, der foranledigedes ved den opdagelse, at Clennam næppe besad den takt, som han i sin godtroenhed havde været tilbøjelig til at tillægge ham, begyndte at formørke det faderlige sind for denne herres vedkommende. Faderen gik så vidt, at han i sin familiekreds sagde, at han frygtede for, at Clennam ikke var en mand med en nobel tænkemåde. Det var ham en fornøjelse, ytrede han, i sin offentlige egenskab af stiftelsens leder og repræsentant at modtage mr. Clennam, når han indfandt sig for at gøre sin opvartning, men personlig følte han sig ikke tiltrukket af ham. Det forekom ham, at han manglede noget – han vidste ikke hvad. Ikke des mindre undlod faderen ikke at vise ham al ydre høflighed, men beærede ham tværtimod med megen opmærksomhed. Måske nærede han det håb, at om han end ikke var en mand med en tilstrækkelig glimrende og selvstændig begavelse til uopfordret at betænke ham med flere erindringer, kunne han dog muligvis være tilbøjelig til afgive et imødekommende svar, når man henvendte sig skriftligt til ham i den anledning.

I sin tredobbelte egenskab som den herre udenfra, der tilfældigvis var blevet lukket inde den første aften, han havde

vist sig, som den herre udenfra, som med det storslåede formål at skaffe Marshalsea-fængslets fader fri havde undersøgt hans forhold, og som den herre udenfra, som interesserede sig for Marshalsea-fængslets barn, blev Clennam snart en anset gæst. Han overraskedes ikke af de opmærksomheder, som han modtog af Chivery, når denne embedsmand havde vagt, da han ikke havde gjort synderlig forskel på Chiverys og de andre arrestforvareres artigheder, men en vis eftermiddag overraskede Chivery ham pludselig og kom til at stå i et helt andet lys end sine kolleger.

Ved en snedig anvendelse af sin myndighed til at rydde arrestforvarerboligen, havde Chivery fået alle ørkesløse medlemmer på døren, for at Clennam, når han forlod fængslet, kunne finde ham alene.

"Jeg beder Dem undskylde, sir," sagde Chivery hemmelighedsfuldt, "men hvilken vej agter De at gå?"

"Jeg går over broen."

Med en vis forbavselse så han i Chivery et sindbillede på tavsheden, idet han stod med sin nøgle på sine læber.

"Jeg beder Dem endnu en gang undskylde," sagde Chivery, "men kunne De ikke gå om ad min gade? Kunne De ikke få tid til at se indenfor hos mig – her har De adressen," tilføjede han og rakte ham et trykt kort, der var bestemt til at uddeles blandt dem, der søgte hos Chivery & Co., tobakshandlere, importører af ægte havanna cigarer, bengalske cerutter og bedste cubaer, forhandlere af fine snustobakker osv.

"Det vedkommer ikke tobakshandelen," sagde han. "Det vedkommer, sandt at sige, min kone. Hun længes så meget efter at tale et ord med Dem om en sag angående – ja," sagde

Chivery, idet han besvarede Clennams forstående blik med et nik, "angående *hende*."

"Jeg skal straks opsøge Deres kone."

"Mange tak. Meget forbunden. Det er ikke over ti minutter af Deres vej. Behag at spørge efter mrs. Chivery!"

Disse forskrifter råbte Chivery, der allerede havde lukket ham ud, forsigtig til ham gennem klappen i yderdøren.

Med kortet i sin hånd gik Clennam efter den angivne adresse og kom snart derhen. Det var et ganske lille udsalg, hvor en tarvelig kone sad bag ved disken med sit sytøj. Nogle små krukker med tobak, nogle små kasser med cigarer, et lille forråd af piber, et par små krukker med snus og et lille instrument, ligesom et skohorn til at øse op med udgjorde varelageret og inventariet.

Arthur nævnte sit navn og sagde, at han på Chiverys anmodning havde lovet at indfinde sig i anledning af noget, der angik miss Dorrit, troede han. Straks lagde mrs. Chivery sit sytøj fra sig, rejste sig fra sin stol bag disken og rystede sørgmodig på hovedet.

"De kan gerne få ham at se," sagde hun, "hvis De vil have den godhed at kigge indenfor."

Med disse gådefulde ord førte hun sin gæst ind i en bag ved butikken liggende lille dagligstue med et lille vindue, som vendte ud til en meget lille, skummel baggård. I denne gård forsøgte en hel vask af lagener og bordduge – forgæves, af mangel på luft – på at blive tørret på et par snore, og imellem disse flagrende genstande sad på en stol, ligesom den sidste matros, der er forblevet i live på dækket af et overskyllet skib,

uden at være i stand til at beslå sejlene, en lille, ynkelig, ung mand.

"Vor John," sagde moderen.

For ikke at vise sig udeltagende spurgte Clennam, hvad han bestilte der.

"Det er den eneste adspredelse, han vil vide af at sige," sagde hun, idet hun atter rystede på hovedet. "Han vil ikke gå ud, ikke engang ud i baggården, når der ikke hænger linned der, men når der hænger linned der, som kan skjule ham for naboernes øjne, kan han sidde der hele timer i træk. Han siger, at han er til mode, som om han sad i en lund!" Mrs. Chivery rystede på hovedet, holdt på en moderlig måde sit forklæde for sine øjne og førte derpå sin gæst tilbage til forretningens enemærker.

"Behag at tage plads. Det er miss Dorrit, som ligger vor John på sinde. Hans hjerte er bristefærdigt af sorg over hende, og jeg ville gerne tage mig den frihed at spørge, hvordan hans forældre skulle få det sat i stand igen, når det er bristet?"

Mrs. Chivery, som var en vakker kone at se til og nød megen agtelse i nabolaget for sin tænkemåde og sine talegaver, udtalte disse ord med en uhyggelig ro og begyndte umiddelbart derefter igen at ryste på hovedet og tørre sine øjne.

"De kender familien," sagde hun videre, "har vist deltagelse for den og formår meget. Kan De fremme planer, der er skikkede til at gøre to unge mennesker lykkelige, da besværger jeg Dem for vor Johns, for begges skyld – gør det."

"I den korte tid, jeg har kendt hende," svarede Arthur noget forlegen, "er jeg blevet vant til at betragte Lille – er jeg blevet vant til at betragte miss Dorrit i et lys, der er så forskellig fra

det, hvori De nu fremstiller hende for mig, at dette kommer helt bag på mig. Kender Deres søn hende?"

"De er blevet opdraget sammen," svarede moderen. "De har leget sammen."

"Ved hun, at Deres søn beundrer hende?"

"Å, gud velsigne Dem," sagde mrs. Chivery med et slags triumferende gysen, "hun kunne ikke have set ham nogen søndag uden at måtte vide det. Alene hans stok ville have sagt hende det, om ikke andet havde gjort det. Unge mennesker lægger sig ikke for ingenting efter elfenbenshænder, som peger. Hvordan fik jeg det selv først at vide? På samme måde."

"Men miss Dorrit fatter måske ikke så hurtigt som De?"

"Så ved hun det af hans egen mund."

"Er De vis på det?"

"Lige så vis, som jeg er vis på, at jeg står her i dette hus," sagde mrs. Chivery. "Med mine egne øjne så jeg min søn gå ud, mens jeg var i dette hus, og med mine egne øjne så jeg min søn komme hjem, og jeg vidste, at han havde sagt det."

"Tør jeg spørge, hvordan han er kommet i denne modfaldne stemning, der volder Dem så megen uro?"

"Det," sagde hun, "skete den samme dag, da jeg med disse mine øjne så John vende tilbage til dette hus. Aldrig har han siden været, som han før var, lige fra den time, da jeg og hans fader for syv år siden flyttede ind i dette hus!"

Mrs. Chiverys ejendommelige ordføjning gav denne tale en vægt, som om det havde været en beediget forklaring for retten.

"Tør jeg være så fri at spørge Dem om Deres opfattelse af sagen?"

"Det tør De," svarede mrs. Chivery, "og jeg skal meddele Dem den så ærligt og så sandfærdigt, som jeg står her i dette hus. Enhver taler godt om vor John og ønsker ham alt muligt godt. Han legede med hende som barn, mens hun som barn legede i gården. Han har stadig kendt hende siden. Han gik ud den søndag eftermiddag, efter at han havde spist til middag her i denne selv samme dagligstue, og mødte hende, enten det nu var efter aftale eller ikke efter aftale, skal jeg lade være usagt. Han friede til hende. Hendes broder og søster har store tanker og kan ikke døje vor John. Hendes fader har kun tanke for sig selv og vil ikke dele hende med nogen, og under disse omstændigheder svarede hun vor John: "Nej, John, jeg kan ikke tage imod Deres tilbud, jeg vil ingen mand have; det er ikke min hensigt nogen sinde at gifte mig, det er min hensigt altid at være et offer. Farvel, søg en anden, der er Dem værdig, og glem mig." På denne måde er hun fordømt til altid at være slavinde for dem, der ikke fortjener altid at have en slavinde. På denne måde er vor John kommet til at finde sin eneste glæde i at forkøle sig mellem linnedet og i denne gård at vise sig som en faldefærdig ruin, der går hans moder til hjertet!"

Her pegede den gode kone på det lille vindue, hvorfra de kunne se hendes søn sidde mistrøstig i den bladløse lund, og atter rystede hun på hovedet og tørrede sine øjne og besvor ham for begge de unge menneskers skyld at anvende sin indflydelse, for at denne sørgelige historie kunne få en glædelig udgang.

Hun var så tillidsfuld i sin fremstilling af sagen, og den støttede sig på så fuldkommen rigtige forudsætninger, hvad Lille Dorrits og hendes slægtninges indbyrdes forhold angik, at

Clennam ikke kunne føle sig overbevist om det modsatte. Han havde fattet en så ejendommelig interesse for Lille Dorrit, at han fandt det ærgerligt, ubehageligt, næsten pinligt at tro om hende, at hun elskede den unge Chivery ude i baggården eller nogen anden sådan person. På den anden side sagde han sig selv, at hun var lige så god og lige så trofast, fordi hun elskede ham, som hvis hun ikke elskede ham, og at det at gøre et slags husalf af hende, når dette kun kunne ske ved at drage hendes hjerte bort fra de eneste mennesker, hun kendte, kun ville være sygeligt fantasteri og ikke nogen kærlighedsgerning. Men hendes ungdommelige og æteriske ydre, hendes frygtsomme væsen, hendes følelsesfulde stemmes og øjnes trylleri, alt det, hvorved hun havde vakt hans interesse for sin egen individualitets skyld, og den store forskel mellem hende og hendes omgivelser stod alligevel ikke i samklang med denne nyligt opståede tanke, og var heller ikke bestemt til det.

Efter at have overvejet alt dette, sagde han den brave mrs. Chivery, at hun kunne stole på, at han skulle gøre alt for at fremme miss Dorrits lykke og ønsker, såfremt han kunne opdage, hvori de bestod. Samtidig advarede han hende mod løse formodninger og det ydre skin, pålagde hende den strengeste tavshed og hemmelighedsfuldhed, for at miss Dorrit ikke skulle blive ulykkelig, og rådede hende i særdeleshed til at søge at vinde sin søns tillid og fuldkommen forvisse sig om sagens sammenhæng. Den sidste formaning fandt hun overflødig, men sagde dog, at hun ville prøve på det, og rystede atter på hovedet, som om hun ikke havde fundet al den trøst, hun tåbeligt havde ventet sig af denne samtale, men takkede

ham ikke des mindre for den ulejlighed, han havde været så god at gøre sig. Derpå skiltes de ad som gode venner.

Da menneskestrømmen på gaden tørnede imod den strøm af tanker, der myldrede i hans hjerne, og da de to strømme frembragte forvirring, skyede han London Bridge og drejede af hen imod den roligere Iron Bridge. Næppe havde han sat foden på den, før han så Lille Dorrit gå foran sig. Vejret var smukt, der blæste en let brise, og hun syntes at være kommet der lige i samme øjeblik for at trække frisk luft. For en time siden havde han forladt hende i hendes faders værelse. Det var et heldigt tilfælde, som begunstigede hans ønske at iagttage hendes ansigt og væsen, når ingen andre var til stede. Han påskyndede sine skridt, men før han indhentede hende, drejede hun hovedet.

"Har jeg overrasket Dem?" spurgte han.

"Det forekom mig, som om jeg skulle kende fodtrinene," svarede hun tøvende.

"Kendte De dem da, Lille Dorrit? De kunne næppe have ventet, at det var mig."

"Jeg ventede ingen, men da jeg hørte fodtrin, syntes jeg, at de lignede Deres."

"Skal De længere bort?"

"Nej, jeg spadserer kun for at trække lidt luft!"

De spadserede sammen, og hun genvandt sit tillidsfulde væsen overfor ham og så ham lige i ansigtet, idet hun sagde:

"Det er så underligt. Måske kan De næppe fatte det, men undertiden har jeg en fornemmelse, som om det næsten var hjerteløst at spadsere her."

"Hjerteløst?"

"At se floden og så megen himmel, så mange genstande og en sådan afveksling og bevægelse, og så at vende tilbage og finde ham på det samme indesluttede sted."

"Ak ja! Men når De vender tilbage, må De huske på, at De bringer de indtryk, De har modtaget af alt dette, med til opmuntring for ham."

"Gør jeg? Gid jeg turde håbe det! Jeg er bange for, at De har alt for store tanker om mig og tiltror mig for megen magt. Kunne jeg, hvis De var i fængsel, bringe Dem en sådan trøst?"

"Ja, Lille Dorrit, det er jeg vis på."

Af en dirren af hendes læbe og en forbigående stærk bevægelse på hendes ansigt udledte han den slutning, at hendes tanker var hos hendes fader. Han tav stille nogle øjeblikke, for at hun kunne fatte sig. Den Lille Dorrit, som skælvede ved hans arm, stod mindre i samklang med mrs. Chiverys teori og var dog ikke uforenelig med en ny forestilling, der opstod hos ham om, at der måske var en anden i det håbløse, uopnåelige fjerne.

De vendte om, og der kom Maggy! sagde Clennam. Lille Dorrit så forbavset i vejret, og de stod nu lige over for Maggy. Hun havde haft så travlt og været så optaget af sine egne tanker, at hun ikke havde lagt mærke til dem, før de vendte sig om imod hende, men hun blev nu øjeblikkelig så slået af sin samvittighed, at denne følelse endog meddelte sig til hendes kurv.

"Maggy, du lovede mig at blive hos fader."

"Det ville jeg også have gjort, lille moder, når han bare havde ladet mig få lov dertil. Når han sender mig i byen, må jeg gå. Når han siger: "Maggy, du skal skynde dig af sted med dette brev, og bringer du mig et godt svar, skal du få en sixpence," så

må jeg besørge det. Gud, lille moder, hvad skal en lille stakkel på ti år gøre? Og når mr. Tip siger: "Hvor skal du hen, Maggy?" og jeg så siger: "Jeg skal der og der hen," og han så siger: "Jeg vil have bud med," og han går ind i værtshuset og skriver et brev og giver mig det og siger: "Tag det med til det samme sted, og bliver svaret godt, skal du få en shilling," så er det ikke min skyld, moder!"

I Lille Dorrits nedslagne øjne læste Arthur, at hun gættede, til hvem brevene var adresseret.

"Jeg skal der og der hen. Så! Det er der, jeg skal hen," sagde Maggy. "Det er ikke dig, lille moder, som det angår – det er Dem, ser De," sagde hun til Arthur. "Det er bedst, at De går der og der hen, for at jeg kan give Dem dem."

"Så nøjeregnende vil vi ikke være, Maggy. Giv mig dem her," sagde Clennam med dæmpet stemme.

"Nå, så kom herover," sagde Maggy hviskende. "Lille moder måtte ikke vide det, og hun skulle heller aldrig have fået noget at vide derom, hvis De bare var gået der og der hen i stedet for at drive omkring her. Det er ikke min skyld. Jeg må gøre, hvad der bliver mig sagt. De burde skamme sig ved at befale mig det."

Clennam gik over på den anden side af broen og åbnede brevene. Det fra faderen indeholdt, at da han uventet var kommet i den for ham nye stilling at være blevet skuffet med hensyn til en remisse fra City, på hvilken han ganske sikkert havde gjort regning, havde han grebet pennen, eftersom hans treogtyveårige fangenskab (dobbelt understreget) ulykkeligvis hindrede ham i selv at komme. Han anmodede nu mr. Clennam om at forstrække ham med en sum af tre pund og ti shillings

mod hans forskrivning, som han tillod sig at lade medfølge. Brevet fra sønnen gik ud på, at han vidste, at det ville være mr. Clennam kært at erfare, at han omsider havde opnået en fast stilling med de bedste udsigter til at gøre en udmærket karriere i livet, men at hans principals midlertidige mangel på evne til at betale ham hans til dato forfaldne løn i forening med en troløs vens bedrageriske adfærd og de nærværende høje priser på livets fornødenheder havde bragt ham til randen af undergang, hvis han ikke til klokken kvart i seks samme aften kunne tilvejebringe en sum af otte pund. Denne sum havde han også allerede ved flere venners beredvillighed, der nærede en levende tillid til hans redelighed, tilvejebragt på en ubetydelig rest af et pund og sytten shillings nær, og lånet af denne rest for et tidsrum af en måned ville drage de sædvanlige velsignelsesrige følger efter sig.

Ved hjælp af sin blyant og lommebog besvarede Clennam på stedet disse breve, idet han sendte faderen det, denne havde bedt om, og undskyldte sig for at opfylde sønnens anmodning. Han pålagde Maggy at vende tilbage med hans svar og gav hende den shilling, som hun ellers på grund af sit mislykkede biærinde ville være gået glip af.

Da han var kommet tilbage til Lille Dorrit, og de havde begyndt at spadsere ligesom før, sagde hun pludselig:

"Det er nok bedst, jeg går hjem."

"De må ikke være bedrøvet," sagde Clennam, "jeg har besvaret brevene. Det var intet. De ved, hvad det var."

"Men," svarede hun, "jeg er bange for at gå fra ham, jeg er bange for at gå fra nogen af dem. Når jeg er borte, fordærver de endog Maggy."

"Det var et højst uskyldigt ærinde, hun besørgede, den stakkel. Og ved at skjule det for Dem troede hun upåtvivlelig, at hun kunne forskåne Dem for uro."

"Ja, det håber jeg. Men det er bedst, jeg går hjem! Endnu forleden dag sagde min søster mig, at jeg var blevet så vant til fængslet, at jeg havde antaget dets tone og præg. Det må sikkert være sådan, når jeg ser disse ting. Min plads er der. Det er bedst, jeg er der. Det er hjerteløst af mig at være her, når jeg kan udrette det allermindste der. Far vel. Jeg må langt hellere blive hjemme!"

Den smertefulde tone, hvori hun udtalte disse ord, som om de af sig selv trængte sig ud af hendes beklemte hjerte, gjorde det vanskeligt for Clennam at holde tårerne borte fra sine øjne, mens han så og hørte hende.

"Kald det ikke hjemme, mit barn!" bad han. "Det er mig altid pinligt at høre Dem kalde det hjemme."

"Men det er mit hjem! Hvad andet kan jeg kalde sådan? Hvorfor skulle jeg et eneste øjeblik glemme det?"

"Det gør De aldrig, kære Dorrit, når det gælder en god og trofast gerning."

"Det vil jeg ikke håbe, nej, det vil jeg ikke håbe! Følg ikke med mig, lad mig gå alene. Farvel. Gud velsigne Dem. Tak, tak!"

Han følte, at det var bedst at rette sig efter hendes bøn, og rørte sig ikke, mens hendes spinkle skikkelse forsvandt for hans blik. Da den var kommet ham af syne, vendte han sit ansigt mod vandet og stod og tænkte: Hun ville til enhver tid være blevet ulykkelig over en sådan opdragelse – men i den grad, at hun ikke kunne beherske sig? – Nej! – Da hun havde set sin fader tigge, da hun havde bedt Clennam om ikke give hendes

fader penge, havde hun været ulykkelig, men ikke sådan som nu. Der var noget, som netop nu havde såret hende endnu dybere. Var der da nogen i det håbløse, uopnåelige fjerne? Eller var denne mistanke opstået hos ham, ved at han selv havde sat den plumrede flod neden for broen i forbindelse med den samme flod højere oppe, dens uforanderlige melodi mod færgebådens stævn, strømmens fredelige løb så og så mange mile i timen, her sivene, hist liljerne, ingen uro eller usikkerhed?

Han tænkte længe på sit stakkels barn, Lille Dorrit. Han tænkte på hende, mens han gik hjem. Han tænkte på hende om natten. Han tænkte på hende, da dagen atter brød frem. Og det stakkels barn, Lille Dorrit, tænkte på ham – alt for trofast – i skyggen af Marshalsea-fængslets mur.

23. Maskineri i bevægelse

Meagles tog så ivrigt og kraftigt fat på den underhandling med Daniel Doyce, som Clennam havde overdraget til ham, at han snart fik den bragt i en forretningsmæssig gænge og en morgen klokken ni indfandt sig hos Clennam for at aflægge sin beretning.

"Doyce er meget glad over Deres gode mening og ønsker intet mere, end at De selv vil undersøge fabrikkens sager og sætte Dem fuldstændig ind i dem. Han har leveret mig nøglerne til alle sine bøger og papirer, og det eneste pålæg, han har givet mig, er: "Sæt mr. Clennam i stand til at skaffe sig lige så god besked som jeg selv om alt, hvad jeg ved. Skulle der desuagtet ikke blive noget af det, vil han respektere min tillid. Havde jeg ikke fra først af været vis på det, ville jeg slet ikke have haft noget med ham at gøre." Sådan er han jo, det ligner Daniel Doyce så fuldstændig."

"En overordentlig hæderlig karakter."

"Ikke mindste tvivl om det. Sær, men meget hæderlig. Oven i købet meget sær. Skulle De tro, Clennam," sagde Meagles, idet han godtede sig inderligt ved sin vens særheder, "at jeg tilbragte en hel formiddag i – "Det Blødende Hjerte", før jeg overhovedet kunne få ham til at tage sagen under overvejelse."

"Hvordan det?"

"Hvordan det, min ven? Ikke så snart havde jeg nævnt Deres navn i forbindelse med den, før han rent ud sagde nej."

"Nej, for min skyld?"

"Ikke så snart havde jeg nævnt Deres navn, Clennam, før han sagde: "Det går aldrig an!" Hvad mente han med det? spurgte

jeg ham. Lige meget, Meagles, det gik aldrig an. Men hvorfor gik det aldrig an? De vil næppe tro det, Clennam," sagde Meagles og lo ved sig selv, "men omsider kom det for en dag, at det aldrig gik an, fordi De og han, mens De fulgtes ad til Twickenham, var kommet i en venskabelig samtale, under hvilken han havde omtalt, at han havde i sinde at søge en kompagnon, idet han den gang havde antaget, at De selv sad i en god og fast livsstilling. "Og derfor," sagde han, "kunne mr. Clennam måske nu tro, at jeg havde haft en hemmelig bagtanke med, hvad jeg sagde, mens jeg kun åbnede mit hjerte for ham i al oprigtighed. Og det kan jeg ikke tåle," sagde han, "det er jeg virkelig for stolt til at tåle."

"Jeg ville lige så snart tro –"

"Ja, naturligvis," afbrød Meagles ham, "og det sagde jeg ham. Men det tog mig en hel formiddag at rydde denne anstødssten af vejen, og jeg tvivler om, at det ville være lykkedes for nogen anden end mig – han holder nu engang af mig fra gammel tid. – Nå, ser De, da denne forretningsmæssige hindring var overvundet, betingede han sig, at jeg, før jeg talte nærmere med Dem, skulle gennemse bøgerne og selv danne mig en mening. Jeg gennemså bøgerne og dannede mig en mening. "Er den i det hele taget for eller imod?" sagde han. "For," svarede jeg. "Så kan De nu," sagde han, "give mr. Clennam lejlighed til også at danne sig en mening, og for at han uhildet og med fuldkommen frihed kan gøre det, vil jeg forlade byen for en uge. Og væk er han, det er den grinagtige ende på den historie."

"Jeg må tilstå," sagde Clennam, "jeg har fået meget høje tanker om hans redelighed og hans –"

"Særhed!" faldt Meagles ind. "Det skulle jeg mene!"

Det var egentlig ikke det ord, der svævede Clennam på læberne, men han undlod dog at afbryde sin muntre ven.

"Og nu," tilføjede Meagles, "kan De begynde at gøre Dem bekendt med forholdene, når De finder for godt. Jeg har lovet at meddele Dem oplysninger, hvor De måtte behøve dem, men at være strengt upartisk og ikke at gøre andet."

Endnu samme formiddag begyndte de deres undersøgelser. Erfarne øjne havde let ved at opdage nogle små ejendommeligheder ved Doyces forretningsførelse, men den frembød dog næsten altid en sindrig og simpel løsning af alle vanskeligheder og en ganske naturlig vej til det ønskede mål. At hans papirer ikke var holdt à jour, og at han behøvede hjælp for at udvikle sin forretning til det, den burde være, var tydeligt nok, men alle resultaterne af hans foretagender i en lang årrække var tydeligt fremsat og let tilgængelig. Der var ikke gjort noget af hensyn til den forestående undersøgelse; alt var i sin virkelige hverdagsdragt og i en vis plump og bramfri orden. Alle med hans egen hånd indførte beregninger og noter, af hvilke der fandtes mange, var noget uhjælpsomt skrevet og vidnede just ikke om megen sirlighed, men de var stadig tydelige og gik lige løs på sagen. Det forekom Arthur, at en langt mere gennemført og kunstig forretningsførelse, selv om den stak mere i øjnene – som for eksempel tilfældet var med Omsvøbsdepartementets protokoller – ville være langt mindre nyttig, idet den var bestemt til at være langt mindre forståelig.

Nogle dages stadigt arbejde satte ham ind i alle de omstændigheder, som det var ham af vigtighed at kende. Meagles var hele tiden til stede og rede til at belyse ethvert dunkelt punkt med den til vægtskålen og skuffen hørende, lille,

klare sikkerhedslampe. De blev enige om den sum, som det kunne være passende at byde for en halv part i forretningen, og derpå åbnede Meagles et forseglet papir, hvorpå Doyce havde angivet det beløb, hvortil han anslog den, hvilket tilmed var noget mindre. Da han kom tilbage, fandt han således sagen så godt som afgjort.

"Og nu kan jeg tilstå, mr. Clennam," sagde han med et hjerteligt håndtryk, "at om jeg havde set mig vidt og bredt om efter en kompagnon, tror jeg ikke, at jeg kunne have fundet nogen, der ville være mere efter mit sind."

"Det samme siger jeg," sagde Clennam.

"Og jeg siger om Dem begge," tilføjede Meagles, "at De passer godt for hinanden. De, Clennam, skal holde ham i tømme med Deres almindelige, sunde menneskeforstand, og De, Dan, skal passe værkstedet med Deres –"

"Ualmindelige, sunde menneskeforstand?" indskød Daniel med sit rolige smil.

"Kald den kun sådan, hvis De vil – og enhver af Dem vil være den andens højre hånd. Og derpå giver jeg Dem begge som en praktisk mand min egen højre hånd."

Handelen afsluttedes inden en måned og lod Arthur kun i besiddelse af en privat formue på nogle hundrede pund, men åbnede ham en virksom og lovende løbebane. I denne glædelige anledning spiste de tre venner til middag sammen. Værkstedet og værkstedets koner og børn holdt fridag og spiste ligeledes til middag, selv "Det Blødende Hjerte" spiste til middag og blev proppet med mad. Næppe var to måneder forløbet, før "Det Blødende Hjerte" atter var blevet så fortrolig med smal kost, at traktementet var ganske glemt der, og der syntes ikke at være

andet nyt i interessentskabet end malingen i den på dørstolperne anbragte indskrift: *Doyce & Clennam*. Det forekom Clennam selv, som om han i flere år havde haft firmaets sager i sine tanker.

Clennams eget kontor var et lille værelse af træ og glas for enden af et langt, lavt værksted, som var fuldt af høvlebænke, skruestikker, værktøj, remme og hjul, som, når de sattes i bevægelse af dampmaskinen, snurrede rundt, som om de havde det selvmorderiske hverv at male forretningen til støv og rive fabrikken i stykker. De store lemme i gulvet og loftet, som førte til værkstedet nedenunder og værkstedet ovenover, dannede en skakt af lys i dette perspektiv, som mindede Clennam om den gamle billedbog, hvori lignende stråler var vidner til mordet på Abel. Støjen var tilstrækkelig fjernet og udelukket fra kontoret til at tabe sig i en travl summen, hvori der af og til blandede sig en klingrende og bankende lyd. De tålmodige, arbejdende skikkelser var sorte af jern- og stålfilspåner, som dansede omkring på enhver bænk og boblede frem af enhver revne i brædderne. Til værkstedet kom man op ad en trappe fra den ydre gård. Det hele havde i Clennams øjne et både fantastisk og praktisk præg, der var ham en velkommen forandring, og hver gang han løftede dem op fra sit første arbejde, at bringe samtlige forretningspapirer i fuldkommen orden, så han på alle disse ting med en følelse af glæde over sin gerning, som var helt ny for ham.

Idet han således en dag løftede sine øjne i vejret, overraskedes han ved at se en fruentimmerhat arbejde sig op ad trappen. Dette usædvanlige syn efterfulgtes af endnu en fruentimmerhat, og han opdagede, at den første hat sad på

hovedet af mr. F.'s tante, og den anden hat på hovedet af Flora, der syntes at have haft megen møje med at få sit legat op ad den stejle trappe.

Skønt ikke så aldeles henrykt ved synet af disse gæster, tøvede Clennam dog intet øjeblik med at lukke kontordøren op og hjælpe dem ud af værkstedet, en undsætning, der var så meget mere nødvendig, som mr. F.'s tante allerede snublede over nogle hindringer og truede dampkraften, som institution betragtet, med en stenhård sypose, hun havde på armen.

"Du gode gud, Arthur – mr. Clennam skulle jeg sige – hvor har vi måttet klatre for at komme herop, og hvordan skal vi komme ned igen uden en redningsmaskine, og uden at mr. F.'s tante falder ned mellem trappetrinene og forslår sig og De i maskin- og støberifaget, tænk bare, og aldrig sagt os et ord om det!"

Imidlertid havde han sat stole frem til dem, og idet Flora sank ned på sin, sendte hun ham det gamle blik.

"Og at tænke sig Doyce & Clennam, og hvem Doyce kan være," sagde Flora; "vakker mand uden tvivl og måske gift eller måske en datter, hvad, har han virkelig? Så forstår man interessentskabet og indser det hele, fortæl mig ikke noget, for jeg har ingen ret til at spørge nu, da den gyldne kæde, som en gang blev smedet, er sprunget, og det er jo ganske i sin orden."

Flora lagde ømt sin hånd på hans og sendte ham atter et af de ungdommelige blikke.

"Bedste Arthur, jeg må tillade mig at bede mig undskyldt, fordi jeg har været så påtrængende, men jeg troede, at jeg for de gamle dages skyld, der er visnet for aldrig mere at blomstre, turde aflægge dette besøg med mr. F.'s tante for at gratulere og

bringe min bedste lykønskning, en hel del bedre end Kina, det kan ikke nægtes, og langt nærmere skønt højere oppe!"

"Det glæder mig meget at se Dem," sagde Clennam. "De skal have tak, Flora, fordi De har været så venlig at tænke på mig."

"Det er i hvert tilfælde mere, end jeg selv kan sige," svarede Flora, "for jeg kunne gerne være død og begravet tyve forskellige gange, uden at De ville have husket på mig, trods hvilket jeg dog ønsker at gøre en sidste bemærkning, at give en sidste forklaring –"

"Bedste mrs. Finching," indvendte Arthur forskrækket.

"Å, ikke dette ubehagelige navn, sig Flora!"

"Er det umagen værd, Flora, at De på ny ulejliger Dem med at komme ind på forklaringer? Jeg forsikrer Dem, der behøves ingen. Jeg er overbevist – fuldstændig overbevist."

Her foranledigede mr. F.'s tante en forstyrrelse ved at afgive følgende ubønhørlige, rædsomme erklæring:

"Der er milepæle på vejen til Dover!"

Og med et så dødeligt fjendskab mod den menneskelige slægt affyrede hun denne bombe, at Clennam slet ikke vidste, hvordan han skulle værge sig, og det så meget mindre, som han allerede var blevet ganske befippet over den ære at modtage et besøg af denne ærværdige dame, da det var tydeligt nok, at hun nærede den største afsky for ham. Han kunne kun se forlegen på hende, mens hun sad og åndede bitterhed og foragt og stirrede flere mile ud for sig, hvorimod Flora havde optaget bemærkningen, som om den havde været af den mest passende og behagelige natur, idet hun bifaldende og lydeligt bemærkede, at mr. F.'s tante besad megen ånd. Ansporet enten af denne kompliment eller af sin glødende harme, tilføjede den

berømmelige kvinde: "Lad ham forsvare sig, hvis han kan!" og tilkendegav med en stiv bevægelse med sin stenhårde sypose, at Clennam var den ulykkelige person, som denne udfordring gjaldt.

"En sidste bemærkning," tog Flora atter ordet, "ønsker jeg som sagt at gøre, en sidste forklaring ønsker jeg at give mr. F.'s tante og jeg ville ikke have trængt os her ind i forretningstiden, da mr. F. selv var forretningsmand og havde en vinforretning, som dog også er en forretning."

"Sig dog intet til undskyldning," bad Clennam. "De er altid velkommen."

"Meget høfligt af Dem at tale sådan Arthur men mere høfligt end sandt er jeg bange for; for at gå ind i maskinfaget uden at sende fader så meget som en linje eller et kort – jeg taler ikke om mig selv skønt der var en tid men den er borte og den hårde virkelighed har nu du gode gud det er nu det samme – det ser ikke meget høfligt ud må De indrømme."

Selv Floras kommaer syntes at være flygtet ved denne lejlighed. Hun var endnu mere usammenhængende og snaksom end ved deres tidligere møde.

"Skønt det jo rigtignok," fortsatte hun hastigt, "ikke er andet end man kunne vente, og jeg er langt fra at laste Dem eller nogen da Deres moder og min fader plagede livet af os og sønderrev den gyldne harpe – den gyldne lænke mener jeg, som forenede os og fik os til at græde på sofaen så at vi var nær ved at kvæles i det mindste jeg, blev alting forandret og da jeg gav mr. F. min hånd vidste jeg at jeg gjorde det med åbne øjne men han var så ulykkelig og fortvivlet at han allerede i

åndsfraværelse havde hentydet til floden og jeg gjorde det i den bedste hensigt."

"Kære Flora, det har vi jo før talt om. Det var fuldkommen rigtig af Dem."

"Det er tydeligt nok at det er Deres alvor," svarede Flora, "for De tager det meget koldblodigt, havde jeg ikke vidst det var Kina ville jeg have gættet på polaregnene, bedste mr. Clennam. De har imidlertid ret og jeg kan ikke dadle Dem men med hensyn til Doyce & Clennam så hørte vi det da fader har sin ejendom her af Pancks og havde han ikke været, så havde vi aldrig hørt et ord om det, det er jeg vis på."

"Nej, nej, sig ikke det."

"Hvad er det for en snak at jeg ikke må sige det, Arthur, når jeg ved det og De ved det med og ikke kan nægte det."

"Men jeg nægter det, Flora. Jeg havde med det første aflagt Dem et venskabeligt besøg."

"Ah!" sagde Flora og kastede med nakken. "Jo vist!" Og igen sendte hun ham et af de gamle blikke. "Da Pancks havde fortalt det satte jeg mig ikke desto mindre for at mr. F.'s tante og jeg ville gå herhen og hilse på Dem for da fader tilfældigvis nævnte hendes navn for mig og sagde, at De interesserede Dem for hende sagde jeg straks på øjeblikket du store gud hvorfor da ikke lade hende komme til os når der er noget at bestille i stedet for at give det ud af huset."

"Når De siger hende," ytrede Clennam, som nu næsten ikke vidste ud eller ind, "mener De så mr. F.'s –"

"Min gud Arthur, hvem har vel nogen sinde hørt at mr. F.'s tante går ud og syr om dagen!"

"Går ud og syr? Taler De om Lille Dorrit?"

"Ja, naturligvis," svarede Flora, "og af alle de mærkelige navne jeg nogen sinde har hørt er det det mærkeligste, det er ligesom det var et sted ude på landet med en landevejsbom eller en hest eller en hundehvalp eller en fugl i et bur eller noget fra en frøhandler til at lægge i en have eller en urtepotte og som kommer op med brogede blomster."

"Mr. Casby, Flora," sagde Arthur med pludselig interesse for samtalen, "var altså så god at nævne Lille Dorrit for Dem? Hvad sagde han?"

"Å De ved nok hvordan fader er," svarede Flora, "og hvor kedsommelig han sidder og ser smuk ud og drejer sine tommelfingre omkring hinanden så at han gør en ganske svimmel, han sagde, da vi talte om Dem – jeg ved ikke hvem der begyndte Arthur – men jeg er vis på at det ikke var mig, i det mindste vil jeg ikke håbe det men De må virkelig undskylde at jeg ikke udtaler mig nærmere om dette punkt."

"Meget gerne," sagde Arthur, "med fornøjelse."

"De er grumme føjelig," surmulede Flora, og hendes fortryllende undselighed forsvandt med det samme, "det må jeg tilstå, fader sagde at De havde talt om hende på en meget indtrængende måde, og jeg sagde hvad jeg har sagt Dem."

"Er det det hele?" sagde Arthur lidt skuffet.

"Undtagen at da Pancks havde fortalt os, at De var gået ind i dette fag og med nød og næppe fået os til at tro at det virkelig var Dem, sagde jeg til mr. F.'s tante at så ville vi gå hen og spørge Dem om der ville være noget til hinder for at vi engagerede hende til at komme hjem til os, når vi havde brug for hende, for jeg ved at hun ofte kommer hjem til Deres moder og jeg ved at Deres moder er meget vanskelig at gøre tilpas,

Arthur, ellers var jeg måske aldrig blevet gift med mr. F. og havde måske nu været – men nu begynder jeg at vrøvle."

"Det var meget smukt af Dem at tænke på det."

Med en ligefrem oprigtighed, der klædte hende bedre end hendes mest ungdommelige blikke, svarede stakkels Flora, at det glædede hende, at han fandt det, og hun sagde det med en sådan hjertelighed, at Clennam ville have givet meget for på stedet at have kunnet købe sit gamle indtryk af hende tilbage og kaste det og havfruen bort for bestandig.

"Jeg tror, Flora," sagde han, "at det arbejde, De kan give Lille Dorrit, og den venlighed, De kan vise hende –"

"Ja og som jeg vil vise hende," sagde Flora hurtigt.

"Det er jeg overbevist om – vil være hende en stor hjælp. Jeg er ikke berettiget til at meddele Dem, hvad jeg ved om hende, da det er noget, der er blevet mig betroet, og det under omstændigheder, der binder mig til tavshed, men jeg nærer en agtelse og interesse for den lille skabning, som jeg ikke til fulde kan udtrykke. Hendes liv har været så fuldt af prøvelser og opofrelser og en sådan stille godhed, at De næppe kan forestille Dem det. Jeg kan næppe tænke på, langt mindre tale om hende uden at føle mig bevæget. Lad denne følelse sige Dem, hvad jeg kunne fortælle Dem, og anbefale hende til Deres venlighed, så vil jeg takke Dem for det."

Endnu en gang strakte han frimodigt sin hånd ud mod stakkels Flora; endnu en gang kunne stakkels Flora ikke frimodigt modtage den, fandt, at det ikke var noget værd at gøre det åbenlyst, men måtte bruge al den gamle underfundighed og hemmelighedsfuldhed til det. Lige så meget til sin egen fornøjelse som til hans gru tilhyllede hun den

med den ene flig af sit sjal, da hun greb den, og idet hun derpå vendte øjnene mod glasvæggen i kontoret og så to skikkelser nærme sig, udbrød hun med usigeligt velbehag:

"Fader! Stille, Arthur, for Himlens skyld!" og vaklede frygtelig overrasket og i et jomfrueligt oprør tilbage til sin stol med en forbavsende efterligning af at svæve i fare for at dåne.

Imidlertid kom patriarken med en idiotisk strålende mine i Pancks kølvand. Pancks lukkede døren op for ham, bugserede ham ind og trak sig tilbage til sin egen ankerplads i en krog.

"Jeg hørte af Flora," sagde patriarken, "at hun ville gå herhen, og da jeg var ude, syntes jeg, at jeg også ville gå herhen."

Den kærlige visdom, han ved hjælp af sine blå øjne, sit glinsende hoved og sit lange, hvide hår lagde i denne i og for sig ikke dybsindige erklæring, gjorde en umådelig virkning. Den syntes at fortjene at sættes i klasse med de mest ophøjede tanker, som nogen sinde er blevet udtalt af verdens største ånder. Og da han, idet han tog plads i den tilbudte lænestol, sagde til Clennam: "Så De er altså gået ind i et nyt fag, mr. Clennam? Jeg ønsker Dem til lykke!" syntes han at have gjort vidundere af velvilje.

"Mrs. Finching har sagt mig," sagde Arthur, "at hun håber undertiden at få brug for den unge syerske, som De anbefalede til min moder, og det har jeg takket hende for."

Idet patriarken tungt vendte sit hoved om mod Pancks, glemte denne medhjælper notesbogen, hvori han havde været fordybet, og tog ham på slæb.

"De anbefalede hende jo ikke," sagde Pancks, "hvordan kunne De det? De kendte jo ikke noget til hende. Navnet blev nævnt for Dem, og De lod det gå videre. Det var alt, hvad De gjorde."

"Nu vel," sagde Clennam, "da hun gør enhver anbefaling ære, kommer det omtrent ud på et."

"Man glæder sig over, at hun skikker sig vel," sagde Pancks, "men det ville ikke have været ens skyld, om hun havde skikket sig ilde. Der tilkommer en ingen ære, fordi det er gået som det er, og man ville ingen skam have haft af, at det var gået anderledes. Man gik ikke i kaution. Man kendte ikke noget til hende."

"De er altså ikke," sagde Arthur, idet han dristede sig til at spørge på lykke og fromme, "bekendt med nogen af hendes familie?"

"Bekendt med nogen af hendes familie?" svarede Pancks. "Hvordan skulle man være bekendt med nogen af hendes familie? Man har aldrig hørt tale om den. Man kan jo ikke være bekendt med folk, man aldrig har hørt tale om. Man ved jo nok i almindelighed, hvad det betyder at være kautionist. Se en gang til lejerne hernede i gården. De vil alle sammen med fornøjelse gå i kaution for hinanden, hvis man gav dem lov. Men hvad kunne det nytte at give dem lov? Det er ingen fornøjelse at blive snydt af to i stedet for af en. En person, som ikke kan betale, får en anden person, som heller ikke kan betale, til at indestå for, at han kan betale, når tiden kommer. Akkurat ligesom en person med to træben fik en anden person også med to træben til at indestå for, at han havde to naturlige ben. Det ville ikke sætte nogen af dem i stand til at gå om kap. Og fire træben er en til mere ulejlighed end to, når man ingen brug har for dem."

En kort pause, som påfulgte, blev afbrudt af mr. F.'s tante, der siden sidste offentlige bemærkning havde siddet i en stiv, kataleptisk stilling. Hun undergik nu en voldsom vridning, som

nødvendigvis måtte gøre et overraskende indtryk på de uindviedes nerver, og ytrede med det dødeligste fjendskab:

"De kan ikke gøre et hoved med hjerne i af en klump messing med ingenting i. De kunne ikke gøre det, mens Deres onkel George levede; langt mindre nu, da han er død."

Pancks var ikke sen til med sin sædvanlige rolighed at svare: "Virkelig, madame? Det undrer mig på min sæl at høre det."

Men trods hans åndsnærværelse gjorde mr. F.'s tantes tale en nedtrykkende virkning på det lille selskab, først fordi det var umuligt at skjule, at Clennams uskyldige hoved var det fornuftens tempel, som hun særligt havde sigtet til, og dernæst fordi ingen ved disse lejligheder vidste, hvis onkel George der var ment, eller hvilken ånd det var, hun påkaldte under denne benævnelse.

Flora sagde derfor, skønt ikke uden en vis triumferende stolthed over sit legat, at mr. F.'s tante var meget livlig i dag, og at hun fandt det bedst, at de gik. Men mr. F.'s tante var imidlertid så livlig, at hun uventet tog dette forslag fortrydeligt op, og erklærede, at hun ikke ville gå, idet hun med flere fornærmelige ytringer tilføjede, at hvis "han" – det var alt for tydeligt, at hun mente Clennam – "ønskede at blive hende kvit, kunne han kaste hende ud ad vinduet," og udtale et levende ønske om at se "ham" udføre denne ceremoni.

I denne knibe listede Pancks, som altid syntes at vide råd under enhver forlegenhed i de patriarkalske farvande, sig til at tage sin hat på, smuttede ud ad døren og smuttede et øjeblik efter ind igen med en kunstig friskhed i sit væsen, som om han i nogle uger havde været på landet.

"Men gud velsigne Dem, madame," sagde han og purrede med største forbavselse op i sit hår, "er det Dem? Hvordan befinder De Dem, madame? De ser overmåde vel ud i dag! Det glæder mig ret at se Dem. Overlad mig Deres arm, madame, lad os spadsere lidt sammen, De og jeg, hvis De vil beære mig med Deres selskab."

Og dermed fulgte han meget galant mr. F.'s tante ned ad trappen, hvorpå den patriarkalske mr. Casby rejste sig med en mine, som om han havde gjort det selv, og fulgte huldsaligt bagefter. Til sidst kom datteren, efter at hun først med en åndsfraværende hvisken, som skaffede hende en sand nydelse, havde bemærket til sin fordums tilbeder, at de havde tømt livets bæger lige til bærmen, og derpå lod falde et gådefuldt vink om, at den afdøde mr. F. lå på bunden af det.

Da Clennam igen var blevet alene, blev han et bytte for sin gamle mistanke med hensyn til sin moder og Lille Dorrit og grublede over sine gamle tanker og anelser. De opfyldte endnu hans sjæl og blandede sig med det arbejde, han mekanisk foretog sig, da en skygge på hans papirer bragte ham til at se i vejret efter årsagen. Årsagen var Pancks.

Med en lille spørgende drejning af sit hoved spurgte Pancks, om han måtte komme ind igen. Clennam svarede med et bekræftende nik. Pancks arbejdede sig ind, lagde sig på siden af pulten, fortøjede sig ved at støtte sine arme på den og satte pustende og prustende samtalen i gang.

"Er mr. F.'s tante blevet rolig?" sagde Clennam.

"Alting i rigtighed," svarede Pancks.

"Jeg er så uheldig at have vakt en stærk uvilje hos denne dame," sagde Clennam, "ved De hvorfor?"

"Ved *hun* hvorfor?" spurgte Pancks.

"Det tror jeg ikke."

"Jeg tror det ikke heller," sagde Pancks.

Han tog sin notesbog frem, åbnede den, lukkede den og lod den falde ned i sin hat, som stod ved siden af ham på bordet, og så ned i den.

"Mr. Clennam," begyndte han så, "jeg trænger til en oplysning."

"Om vort firma?" spurgte Clennam.

"Nej," sagde Pancks.

"Om hvad da, mr. Pancks? Det vil da sige, forudsat, at De ønsker at få den af mig."

"Ja, jeg ønsker at få den af Dem," sagde Pancks, "A, B, C, D. DA, DE, DI, DO. Leksikalsk orden, Dorrit. Det er navnet."

"Jeg forstår Dem ikke, mr. Pancks."

"Det er det navn, jeg ønsker at vide besked om."

"Hvad ønsker De da at vide?"

"Hvad De kan og vil sige mig."

Dette omfattende udtog af hans ønsker kom ikke frem uden en tung arbejden af Pancks' maskineri.

"Det er et underligt besøg. Det er mig noget påfaldende, at De kommer i et sådant øjemed til mig."

"Ja, det kan gerne være, at det er påfaldende," svarede Pancks. "Det kan måske være uden for den slagne landevej og dog være en forretning. Det er, kort sagt, en forretning. Jeg er forretningsmand. Hvilken anden forretning har jeg her i verden end at hænge i forretninger? Ikke nogen som helst."

Med sin tidligere tvivl om, hvorvidt denne tørre, hårde personlighed virkelig mente det alvorligt, fæstede Clennam

atter sine øjne opmærksomt på hans ansigt. Det var lige så skruppet og smudsigt som altid, lige så ivrigt og lovligt som altid, og han kunne ikke se, at der lurede noget i det, der i mindste måde tydede på den hemmelige spot, som syntes at skurre i stemmen.

"Nå," sagde Pancks, "for nu at sætte denne forretning i dens rette lys, så vedkommer den ikke min principal."

"Mener De mr. Casby med Deres principal?"

Pancks nikkede.

"Min principal. Sæt, at jeg hos min principal har hørt et navn – navnet på en ung person, som mr. Clennam ønsker at tjene. Sæt, at navnet først nævnes for min principal af Plornish i gården. Sæt, at jeg går til Plornish. Sæt, at jeg som en simpel forretningssag søger oplysninger af Plornish. Sæt, at Plornish, skønt han skylder min principal seks ugers husleje, vægrer sig ved at give mig den. Sæt, at hans kone vægrer sig ved det. Sæt, at de begge henviser mig til mr. Clennam. Sæt det tilfælde."

Mens hans hår strittede til alle sider, og hans vejr kom og gik meget hårdt og kort, trådte den travle mand et skridt tilbage – bakkede et slag, for at bruge et bugserbådsudtryk – ligesom for at fremvise hele sit smudsige skrog, skød derpå igen over stævn og rettede sit hurtige blik afvekslende på sin hat med notesbogen og på Clennams ansigt.

"For ikke at følge i Deres hemmelighedsfulde fodspor vil jeg udtale mig så tydeligt, som jeg kan. Men jeg må stille Dem to spørgsmål. For det første –"

"Godt!" sagde Pancks og rakte sin snavsede pegefinger op. "Jeg forstår Dem! Hvad er Deres bevæggrund?"

"Netop."

"Bevæggrunden," sagde Pancks, "god. Vedkommer ikke min principal. Kan ikke meddeles for øjeblikket, men god. Ønsker at tjene en ung person ved navn Dorrit. Bedst at indrømme, at bevæggrunden er god."

"For det andet, hvad ønsker De at vide?"

Før spørgsmålet blev stillet, havde Pancks fisket sin notesbog op, og idet han nu omhyggeligt stak den ned i en indvendig brystlomme og hele tiden så vist på Clennam, svarede han efter et ophold og en pusten:

"Jeg ønsker enhver yderligere oplysning, jeg kan få."

Clennam kunne ikke tilbageholde et smil, mens den stønnende lille bugserbåd, der var så nyttig for det vældige skib "Casby", ventede og iagttog ham, som om den søgte en lejlighed til at borde ham og fratage ham alt, hvad den attråede, før han kunne modsætte sig dens manøvrer, skønt der samtidig lå noget i Pancks' ivrighed, som fremkaldte nysgerrige tanker hos ham. Efter at have betænkt sig lidt besluttede han i hovedtrækkene at meddele Pancks de oplysninger, som det stod i hans magt at give ham, idet han helt vel vidste, at om også Pancks' nærværende undersøgelse slog fejl, kunne man dog være temmelig sikker på, at han ville vide at skaffe sig underretning ad anden vej.

Efter derfor først at have opfordret Pancks til at erindre sin frivillige erklæring om, at meddelelsen ikke kom hans principal ved, og at hans egne hensigter var gode, fortalte han ham uforbeholdent, at han ingen oplysning kunne give ham om familien Dorrits slægt og tidligere opholdssted, og at hans kendskab til den indskrænkede sig til den omstændighed, at den nu syntes at være bragt ned til fem medlemmer, nemlig to

brødre, af hvilke den ene var ugift og den anden enkemand med tre børn. De enkelte medlemmers alder meddelte han Pancks så nøje, som han kunne gætte sig til den, og beskrev sluttelig Marshalsea-fængslets faders stilling og den række af begivenheder, hvorved han i tidens løb havde opnået denne værdighed. Til alt dette lånte Pancks, hvis pusten og blæsen tiltog i en forfærdelig grad, alt efter som hans interesse voksede, med stor opmærksomhed øre og syntes ret at godte sig ved de sørgeligste dele af fortællingen og navnlig at blive henrykt over beretningen om William Dorrits lange fængsling.

"Endnu, mr. Pancks," sagde Arthur, "skal jeg kun tilføje, at jeg, bortset fra ethvert personligt hensyn, har grunde til at tale så lidt som muligt om familien Dorrit, i særdeleshed i min moders hus," – mr. Pancks nikkede – "og til at erfare så meget, jeg kan, om den. En så dygtig forretningsmand som De – hvad behager?"

Pancks havde nemlig pludselig med usædvanlig kraft gjort sin blæsende anstrengelse.

"Det er intet," sagde Pancks.

"En så dygtig forretningsmand som De forstår fuldkommen, hvad en ren aftale vil sige. Jeg ønsker at træffe en ren aftale med Dem om, at De, når det står i Deres magt, vil oplyse mig om familien Dorrit, ligesom jeg har oplyst Dem om den. Det giver Dem måske ikke noget så særdeles smigrende begreb om min forretningsdygtighed, at jeg undlod at opstille mine vilkår forud," fortsatte Clennam, "men jeg foretrækker at gøre det til en æressag. Jeg har set så mange forretninger blive afsluttet efter alle kunstens regler, at jeg, sandt at sige, er blevet træt af det."

Pancks lo.

"Det er en aftale, sir," sagde han. "De skal få at se, at jeg skal holde den."

Derpå stod han et øjeblik og så på Clennam og bed sig i alle sine ti negle, mens han åbenbart nøje indprentede sig det, han havde hørt, og gennemgik det omhyggeligt, før lejligheden til at udfylde et hul i hans hukommelse gik tabt.

"Alting er i rigtighed," sagde han til sidst, "og nu vil jeg sige Dem farvel, da det er indkrævningsdag i gården i dag. Dog, det er sandt. En halt udlænding med en stok?"

"Ja vist, ja vist. De tager dog undertiden mod kaution, hvad?" sagde Clennam.

"Når manden kan betale," sagde Pancks, "man skal tage alt, hvad man kan få, og beholde alt, hvad man ikke er nødt til at give slip på. Det er forretningsmæssigt. Den halte udlænding med stokken ønsker et kvistkammer her i gården. Er han solid nok?"

"Det er jeg," sagde Clennam. "Jeg vil indestå for ham."

"Det er nok. Hvad jeg må have af "Det Blødende Hjerte"," sagde Pancks, idet han noterede sagen i sin bog, "er min leje. Pengene eller møblerne! er feltråbet nede i gården. Den halte udlænding med stokken foregav, at De havde sendt ham, men han kunne lige så gerne have foregivet, at stormogulen havde sendt ham. Han har nok været på hospitalet?"

"Ja, fordi han var kommet til skade. Han er først nylig blevet udskrevet."

"Efter hvad jeg har hørt, kommer en mand under fattigvæsenet, når han har været på hospitalet?"

"Ja, det har jeg også hørt," sagde Clennam koldt.

Pancks, som nu var færdig til afgang, fik i en fart dampen op, og uden andet signal eller videre ceremonier styrede han hvæsende ned ad trappen og ind i "Det Blødende Hjerte", før han endnu syntes at være kommet vel ud af kontoret.

Hele den øvrige del af dagen herskede der forfærdelse i "Det Blødende Hjerte", mens den bistre Pancks krydsede omkring og irettesatte beboerne for deres nølevornhed med at betale, krævede sin leje, truede med opsigelse og udpantning, løb forsømmelige betalere i sænk, udsendte en dønning af rædsel foran sig og efterlod den i sit kølvand. Drevet af en uimodståelig nysgerrighed lurede klynger af mennesker uden for ethvert hus, hvor man vidste at han var, og lyttede efter brudstykker af hans samtale med beboerne, og når det hed, at han gik ned ad trappen, kunne de ofte ikke skilles så hurtigt, at han ikke kom tidsnok midt iblandt dem for at kræve, hvad de selv skyldte, og naglede dem fast til stedet. Hele den øvrige del af dagen genlød gården af Pancks' *Hvad de tænkte på?* og *Hvad det skulle betyde?* Han ville ikke vide af undskyldninger, ville ikke vide af klager, ville ikke vide af istandsættelser, ville ikke vide af andet end penge lige på stedet. Mens han svedende og pustende fo'r omkring i alle mulige retninger og for hvert øjeblik blev hedere og smudsigere, piskede han strømmen i gården op, så den blev til et vildt og frådende hav. Endnu fulde to timer efter at man havde set ham dampe bort i synskredsen ved det øverste af trappen, var der ikke blevet smult vande.

På de mest yndede forsamlingssteder i gården holdtes den aften små møder, i hvilke man blev enig om, at Pancks var en hård hund at have at gøre med, og at det var højst beklageligt, ja såmænd var det så, at en mand som mr. Casby skulle betro ham

at indkræve huslejen uden at kende ham rigtigt. For, sagde de blødende hjerter, hvis en mand med sådant et hår og sådanne øjne selv ville indkræve sin husleje, ville denne pinen og plagen få ende og alt blive anderledes.

Og i denne selvsamme time og minut lå patriarken – der om formiddagen, før plageriet begyndte, var svævet gennem gården som en fredens engel i den udtrykkelige hensigt at fremkalde denne tillid til sine glinsende knuder og silkebløde lokker – i denne selvsamme time og minut lå denne første klasses humbug på tusinde kanoner og flød tungt i sin udasede dampbugserbåds lille dok hjemme, og sagde, idet han drejede sine tommelfingre omkring hinanden:

"Et meget dårligt stykke arbejde i dag, Pancks. Det forekommer mig, og jeg skylder mig selv at udtale det så tydeligt som muligt, at De burde have bragt mig mange flere penge."

24. Spådomme

Samme aften fik Lille Dorrit et besøg af Plornish, som opnåede at få audiens hos hende på trappegangen uden for døren, efter at han ved en gentagen hosten havde ladet hende forstå, at han ønskede at tale med hende under fire øjne. Denne hosten var så påfaldende, at den måtte vække en mistanke om, at hendes fader, hvad hendes arbejde som syerske angik, var et eksempel på rigtigheden af den sætning, at ingen mennesker er så stokblinde som de, der ikke vil se.

"Der har været en dame hjemme hos os i dag, miss Dorrit," hviskede Plornish, "og der var en til i følge med hende, der ganske sikkert var en gammel heks, hvis jeg ellers nogen sinde har set en heks. De kan ikke tro, hvordan hun kunne snuppe en af!"

Den sagtmodige Plornish var i starten aldeles ude af stand til at få sine tanker bort fra mr. F.'s tante, "for," sagde han til sin undskyldning, "hun er så sur som en eddikebrygger!" Omsider løsrev han sig dog ved en kraftanstrengelse så meget fra dette emne, at han kunne sige: "Men det er nu ikke hende, talen egentlig er om. Den anden dame, det er mr. Casbys datter, og står han sig ikke godt, så er det sandelig ikke Pancks' skyld. For hvad Pancks angår, så slider han i det, alt hvad han kan, det kan jeg forsikre Dem."

Plornish udtrykte sig som sædvanlig lidt dunkelt, men med samvittighedsfuldt eftertryk.

"Og hvorfor hun kom hjem til os," fortsatte han, "det var for at sige, at hvis miss Dorrit ville gå efter denne adresse – det er mr. Casbys hus – ville det være hende kært at give hende noget

arbejde. Hun var en god, gammel veninde, sagde hun udtrykkelig, af mr. Clennam, og håbede at vise sig som en nyttig veninde for *hans* veninde. Det var hendes egne ord. Og da hun gerne ville vide, om miss Dorrit kunne komme i morgen tidlig, lovede jeg at tale med Dem, miss, og forhøre mig og gå derhen i aften for at sige ja, eller, hvis De skulle et andet sted hen i morgen, hvornår."

"Tak," sagde Lille Dorrit, "jeg kan godt komme i morgen. Det er meget smukt af Dem, men De er jo altid så venlig."

Idet Plornish beskedent tilbageviste denne ros, lukkede han stuedøren op for hende og fulgte ind med hende med et så kluntet forsøg på at give det udseende af, at han slet ikke havde været ude, at hendes fader, selv uden at have været synderlig mistroisk, måtte have lagt mærke til det, men i sin forekommende bevidstløshed ænsede han det ikke. Efter en kort samtale, hvori Plornish blandede sin tidligere ærbødighed som medlem med sit nuværende privilegium som en beskeden ven udefra, hvilket atter afdæmpedes af hans simple stilling som murer, tog han afsked, men før han gik, gjorde han en runde i fængslet og iagttog keglespillet med de blandede følelser, som var naturlige for en fordums beboer, der havde sine grunde til at tro, at det måske kunne blive hans skæbne at komme tilbage.

Efter at have betroet Maggy opsynet med huset, begav Lille Dorrit sig tidligt den næste morgen til det patriarkalske telt. Fem minutter før otte lå hendes hånd på den patriarkalske dørhammer, der sad så højt, at hun med nød og næppe kunne nå den.

Hun gav pigen mrs. Finchings kort, og pigen sagde hende, at "miss Flora" – Flora havde nemlig ved sin tilbagekomst til det faderlige tag atter antaget den titel, under hvilken hun havde levet der – endnu ikke var kommet ud fra sit sovekammer, hvorfor hun måtte være så god at gå ind i dagligstuen. Pligtskyldigst gik hun ind i dagligstuen og forefandt der et til to personer hyggeligt dækket frokostbord, hvorpå der stod en reservebakke til en tredje. Pigen forsvandt et øjeblik og kom derpå tilbage for at bede hende sætte sig på en stol ved kaminen, tage sin hat af og lade, som om hun var hjemme. Men da Lille Dorrit var undselig og ikke vant til ved sådanne lejligheder at lade, som om hun var hjemme, vidste hun ikke, hvordan hun skulle bære sig ad med det, og sad derfor endnu ved døren med hatten på, da Flora en halv time senere kom farende ind.

Det gjorde Flora så ondt at have ladet hende vente, og, du gode gud, hvorfor sad hun dog der i kulden, i stedet for at hun havde ventet at se hende sidde ved kaminen og læse i avisen, og havde den tankeløse tøs ikke sagt hende besked, og havde hun virkelig haft sin hat på hele tiden, og hun måtte dog endelig lade hende tage den af! Og da Flora på den venligste måde af verden havde taget den af, blev hun så overrasket af det ansigt, der viste sig, at hun sagde: "Men De er jo en rigtig sød lille en!" og trykkede kærligt hendes ansigt mellem sine hænder.

Det hele gik så hurtigt, at Lille Dorrit næppe fik tid til at tænke på, hvor venlig hun var, før Flora ilede hen til frokostbordet og begyndte at lade munden løbe som en kæp i et hjul.

"Gør mig virkelig så ondt at jeg netop i dag skulle stå så sent op, da det var min hensigt og mit ønske at være færdig til at tage imod Dem når De kom og sige Dem, at enhver, der havde interesseret mr. Clennam halvt så meget måtte interessere mig og at De var hjertelig velkommen og at jeg var så glad ved at se Dem men i det sted kaldte De slet ikke på mig og jeg kunne for den sags skyld gerne have ligget og snorket endnu og hvis De hverken holder af kogt skinke – som der er mange der ikke gør foruden jøderne og det er af samvittighedsskrupler, som vi alle må respektere, skønt jeg må tilstå at jeg ville ønske at de var lige så samvittighedsfulde når de sælger os forfalskede varer for ægte som ikke er pengene værd, – så ville det virkelig bedrøve mig," sagde Flora.

Lille Dorrit takkede hende og sagde undseligt, at smørrebrød og te var alt, hvad hun plejede –

"Sniksnak mit barn, det vil jeg ikke vide noget af," sagde Flora, idet hun med den største ligegyldighed drejede hanen om på temaskinen, så at det varme vand sprøjtede op i hendes øjne, da hun bukkede sig for at se ned i tepotten. "De er kommet her som en veninde må De vide, hvis De vil tillade mig at kalde Dem sådan, og jeg ville skamme mig for mig selv, hvis De kom her i nogen anden egenskab og desuden talte Arthur Clennam i sådanne udtryk – De er træt, mit barn."

"Nej, frue."

"De bliver så bleg De er gået for langt før De fik frokost og De bor vist langt herfra og burde have kørt," sagde Flora, "gud, gud, er der ikke noget, De kunne have godt af?"

"Jeg befinder mig virkelig fuldkommen vel, frue. Jeg takker Dem mange gange, men jeg befinder mig vel."

"Så må De også straks drikke Deres te," sagde Flora, "og spise en vinge af denne kylling og en bid skinke, De må ikke vente på mig for jeg bringer altid selv denne bakke ind til mr. F.'s tante, der spiser frokost på sengen og en rar gammel dame er hun og meget forstandig, det er mr. F.'s portræt der bag døren og det ligner godt, skønt panden er stor og hvad angår den søjle med marmorgulv og balustrader og et bjerg så har jeg aldrig set ham i nærheden af det, hvilket ikke ville være rimeligt i vinhandelen, fortræffelig mand, men slet ikke anlagt i den retning."

Lille Dorrit så på portrættet, men fulgte kun meget flygtigt hentydningerne til dette kunstværk.

"Mr. F. elskede mig så højt at han aldrig kunne afse mig," sagde Flora, "skønt jeg naturligvis ikke kan sige, hvor længe det ville have varet da han blev mig berøvet mens jeg endnu var en ny kost, skikkelig mand, men ikke poetisk mandig prosaisk men ikke romantisk."

Lille Dorrit så atter på portrættet. Kunstneren havde givet det et hoved, der, fra et intellektuelt synspunkt betragtet, ville have været topsvært for en Shakespeare.

"Men det romantiske var," fortsatte Flora, mens hun travlt lavede mr. F.'s tantes franskbrød til, "som jeg uforbeholdent sagde mr. F. da han friede til mig og det vil forundre Dem at høre at han friede syv gange til mig en gang i en droske en gang i en båd en gang i en kirkestol en gang på et æsel og de andre gange på sine knæ, det romantiske var flygtet med Arthur Clennams tidlige dage, vore forældre rev os fra hinanden vi blev til marmor og den hårde virkelighed satte sig på tronen, mr. F. sagde hvad der gjorde ham ære at han vidste det godt og endog foretrak denne tingenes tilstand følgelig blev ordet udtalt og

skæbnens vilje fuldbyrdet og således er livet ser De og dog knækkes vi ikke men bøjer os og spis nu dygtigt mens jeg går ind med bakken."

Hun forsvandt og lod Lille Dorrit gruble over meningen af hendes usammenhængende ord, men kom snart tilbage og begyndte selv at spise frokost under stadig snak.

"Ser De vel min bedste," sagde Flora, idet hun kom et par teskefulde af en brun væske, der lugtede ligesom cognac, i sin te, "jeg er nødt til omhyggeligt at følge min læges forskrifter uagtet lugten ikke er behagelig da jeg er en svagelig stakkel og måske endnu ikke har forvundet det stød jeg fik i min ungdom af at græde i værelset ved siden af da jeg skiltes fra Arthur, har De kendt ham længe?"

Så snart Lille Dorrit havde fattet, at dette spørgsmål gjaldt hende – hvilket krævede tid, da hendes velynderindes galopperende fart havde ladet hende blive et langt stykke tilbage – svarede hun, at hun havde kendt mr. Clennam lige siden hans hjemkomst.

"Ganske rigtigt De kunne ikke have kendt ham før medmindre De havde været i Kina eller stået i brevveksling med ham og ingen af delene er rimeligt," sagde Flora, "for rejsende folk bliver i almindelighed mere eller mindre mahognibrune og det er De slet ikke og hvad det angår at skrive breve hvad skulle det vel have været om undtagen om te? Så det var altså hjemme hos hans moder at De gjorde hans bekendtskab, umådelig forstandig og fast men skrækkelig streng burde være moder til manden med jernmasken."

"Mrs. Clennam har været god imod mig," sagde Lille Dorrit.

"Virkelig? Det glæder mig sandelig at høre for da hun er Arthurs moder kan det naturligvis ikke andet end være mig kært at få en bedre mening om hende end jeg før har haft, skønt hvad hun vil tænke om mig når jeg tager på veje hvilket jeg sikkert vil gøre og hun sidder og stirrer på mig ligesom skæbnen i en gangvogn – rædsom sammenligning – svagelig men ikke hendes skyld – det ved jeg ikke og kan aldrig tænke mig."

"Er mit sytøj her, frue?" spurgte Lille Dorrit og så sig frygtsomt om, "kan jeg tage det?"

"De flittige lille fe," svarede Flora, idet hun igen tog en af de af hendes læge foreskrevne doser, "det har slet ingen hast og det er bedre at vi begynder med at blive fortrolige med hensyn til vor fælles ven – end af lutter stivhed at blive, ikke De men jeg, ligesom den spartanske dreng som jeg håber De vil undskylde at jeg hentyder til for af alle de kedelige drenge som går og roder sig ind i alle mulige bekendtskaber er den dreng dog den kedsommeligste."

Meget bleg i sit ansigt satte Lille Dorrit sig igen for at høre på hende.

"Men var det ikke bedst at jeg bestilte noget så længe?" spurgte hun. "Jeg kan godt sy og høre på en gang. Og det vil jeg helst, hvis jeg må."

Hendes alvor viste så tydelig, at hun ikke var vel tilpas, når hun var ledig, at Flora svarede: "Nu vel mit barn, som De selv vil," og tog en kurv med hvide lommetørklæder frem. Glad satte Lille Dorrit den ved siden af sig, tog sin lille syæske op af lommen, trådede sin nål og begyndte at sømme.

"Hvilke flinke fingre De dog har," sagde Flora, "men er De også rigtig vel?"

"Ja, vist så."

Flora lagde sine fødder op på kamingitteret og satte sig i lave til en rigtig god, romantisk meddelelse. Hun begyndte straks, idet hun kastede med hovedet, sukkede på den mest betegnende måde, brugte sine øjenbryn en hel del og undertiden så på det stille ansigt, som bøjede sig over sytøjet.

"De må da vide mit barn," sagde Flora, "skønt jeg ikke tvivler om at De allerede ved det ikke alene fordi jeg allerede sådan i almindelighed har antydet det, men fordi jeg føler at jeg bærer det præget med gloende hvad det nu hedder på min pande at før jeg gjorde bekendtskab med den afdøde mr. F. havde jeg været forlovet med Arthur Clennam, vi var alt for hinanden det var livets morgen det var salighed det var vanvid det var alt muligt af den slags i den højeste grad, da vi blev revet fra hinanden forvandledes vi til sten og således rejste Arthur til Kina og jeg blev den afdøde mr. F.'s marmorbrud."

Flora godtede sig umådeligt, idet hun med en dyb stemme udtalte disse ord.

"At skildre," sagde hun, "stemningen den morgen da alt var marmor indenfor og mr. F.'s tante kom bagefter i en glaskaret som må have været skammeligt brøstfældig for ellers kunne den ikke være gået i stykker to gader fra huset så hun måtte bæres hjem på en sivstol ligesom en Guy Fawkes vil jeg ikke forsøge, nok sagt at bryllupsgildet blev fejret som en hul formalitet nede i spisesalen at fader spiste for meget røget laks og lå syg flere uger derefter og at mr. F. og jeg gjorde en udflugt til Calais hvor

folk sloges om os på havnedæmningen så at de skilte os ad skønt ikke for evigt for dertil var tiden endnu ikke kommet."

Næsten uden at standse for at trække vejret vedblev marmorbruden med største velbehag at lade munden løbe.

"Jeg vil drage et slør over dette drømmeriske liv, mr. F. var i godt humør hans appetit var god han syntes godt om maden han fandt vinen svag men velsmagende og alt gik godt, vi vendte tilbage til vor bolig i nærheden af Londons dokker og satte bo og inden vi endnu havde fået stuepigen fuldstændig overbevist om at sælge fyldet i reservedynen gik podagraen op i kroppen på mr. F. og tog ham med sig til en anden sfære."

Med et blik på hans portræt rystede hans efterladte enke på hovedet og tørrede sine øjne.

"Jeg ærer mindet om mr. F. som en agtværdig mand og en mageløst kærlig ægtefælle, behøvede kun at nævne asparges og de kom eller at lade falde et vink om en eller anden velsmagende drik og den kom i en halvflaske ligesom ved trylleri, det var ikke sværmeri men hyggelighed, jeg vendte tilbage til faders tag og levede ensomt nogle år indtil fader en dag kom dumpende ind og sagde at Arthur Clennam ventede på mig nede, jeg gik ned til ham spørg mig ikke om hvordan jeg fandt ham, undtagen at han stadig var ugift stadig uforandret."

Den mørke hemmelighedsfuldhed, hvori Flora nu indhyllede sig, kunne have standset flere fingre end de flinke fingre, som syede i nærheden af hende. De syede væk uden at standse, og det travle hoved bøjede sig for at iagttage stingene.

"Spørg mig ikke," sagde Flora, "om jeg endnu elsker ham eller om han endnu elsker mig eller om hvad enden skal blive vi er omgivet af årvågne øjne og det kan gerne være at vi er bestemt

til at hentæres adskilte fra hinanden for måske aldrig mere at genforenes, ikke et ord ikke et åndedræt ikke et blik der kunne røbe os alt må være tyst som graven det må derfor ikke forundre Dem hvis jeg skulle synes forholdsvis kold imod Arthur eller Arthur skulle synes kold imod mig, vi har skæbnesvangre grunde, det er nok at vi forstår Dem, stille!"

Alt dette sagde Flora med en så hovedkulds heftighed, som om hun troede det. Der er næppe tvivl om, at hun, når hun havde arbejdet sig op i ægte havfruestemning, virkelig troede, hvad hun selv sagde.

"Stille!" gentog Flora. "Jeg har nu sagt Dem alt der er nu fortrolighed imellem os stille, for Arthurs skyld skal jeg stadig vise mig som Deres veninde min kære pige og i Arthurs navn kan De altid stole på mig."

De flinke fingre lagde sytøjet til side, og den lille skikkelse stod op og kyssede hendes hånd.

"De er så kold," sagde Flora, idet hun gik over til sin egen naturlige, godmodige tone og vandt betydeligt ved denne forandring. "De må ikke arbejde i dag, De er bestemt ikke vel, De er bestemt ikke stærk."

"Jeg føler mig kun lidt overvældet af Deres godhed og af mr. Clennams godhed at betro mig til en, han har kendt og elsket så længe."

"Ja ved De hvad, mit barn," sagde Flora, der havde en afgjort tilbøjelighed til at være ærlig, når hun kun gav sig tid til at tænke over det, "det er lige så godt nu at lade den fugl flyve, for jeg tør med alt det dog ikke indestå for, men det siger intet, læg Dem lidt!"

"Jeg har altid været stærk nok til at gøre, hvad jeg vil, og vil snart befinde mig bedre," svarede Lille Dorrit med et svagt smil. "Jeg er blevet overvældet af taknemmelighed, det er det hele. Når jeg står lidt ved vinduet, går det nok over."

Flora åbnede et vindue, satte hende i en lænestol ved det og trak sig betænksomt tilbage til sin forrige plads. Det blæste noget, og den friske vind bragte snart blodet tilbage i Lille Dorrits kinder. Få minutter efter vendte hun tilbage til sin sykurv, og hendes flinke fingre var lige så flinke som før.

Mens hun fortsatte sit arbejde, spurgte hun Flora om mr. Clennam havde sagt hende, hvor hun opholdt sig, og da Flora svarede nej, sagde Lille Dorrit, at hun nok forstod, hvorfor han havde været så hensynsfuld, men at hun var overbevist om, at han ville bifalde, at hun betroede Flora sin hemmelighed. Efter at have fået et opmuntrende svar, sammentrængte hun sin levnedsbeskrivelse i nogle få ord om sig selv og en glødende lovtale over sin fader, og Flora hørte på det hele med en naturlig deltagelse, som forstod det hele fuldt vel, og hvori der ikke var noget usammenhængende.

Da spisetiden kom, tog Flora sin ny protegé under armen, førte hende ned og forestillede hende for patriarken og Pancks, der allerede befandt sig i spisestuen og ventede på at komme til at begynde, (mr. F.'s tante lå imidlertid aftaklet oppe på sit værelse). Disse herrer modtog hende i overensstemmelse med deres karakter, idet patriarken syntes at vise hende en uvurderlig tjeneste ved at sige, at det glædede ham at se hende, og Pancks udblæste sin yndlingslyd som en hilsen. Under disse ny omgivelser ville hun i ethvert tilfælde have været meget undselig, især da Flora nødte hende til at drikke et glas vin og

spise af det bedste, der var på bordet, men den tvang, hun følte, forøgedes i høj grad af Pancks. Denne herres adfærd bragte hende først til at tro, at han var portrætmaler, så vist så han på hende, og så tit skottede han til den lille notesbog, der lå ved siden af ham, men da hun bemærkede, at han intet udkast gjorde, men kun talte om forretninger, begyndte hun at fatte mistanke om, at han var en af hendes faders kreditorer, hvis tilgodehavende var optegnet i bogen, og fra dette synspunkt betragtet, blev hans blæsen et udtryk for forurettelse og utålmodighed og enhver af hans lydeligere prustninger et forlangende om betaling.

Men ud af denne vildfarelse blev hun bragt ved en usædvanlig og påfaldende adfærd fra Pancks' side. Hun var gået fra bordet for en halv time siden og sad alene og syede. Flora var gået bort for at lægge sig inde i værelset ved siden af, og samtidig med denne bortgang havde en lugt af noget at drikke udbredt sig i huset. Med sin filantropiske mund åben, lå patriarken og sov trygt under et gult lommetørklæde i spisestuen. Mens alt således var roligt, trådte Pancks sagte frem for hende og nikkede høfligt.

"De sidder vel og keder Dem så småt, miss Dorrit?" spurgte han med dæmpet stemme.

"Nej, sir, slet ikke," svarede Lille Dorrit.

"Travlt, ser jeg," bemærkede han og sneg sig tomme for tomme ind i stuen, "hvad er dette for noget?"

"Lommetørklæder."

"Ih nej, se en gang, det havde jeg aldrig troet!" sagde Pancks. Han så slet ikke på dem, men kun på Lille Dorrit. "Måske vil De

gerne vide, hvem jeg er. Skal jeg sige Dem det? Jeg er en spåmand."

Lille Dorrit begyndte nu at tro, at han var gal.

"Jeg tilhører med liv og sjæl min principal," sagde Pancks, "De så min principal spise til middag. Men undertiden gør jeg også lidt i det andet fag; i stilhed, i al stilhed, miss Dorrit."

Lille Dorrit så tvivlende og ikke uden uro på ham.

"Jeg ville meget gerne se den indvendige flade af Deres hånd. Jeg kunne have lyst til at tage den i øjesyn. Men lad mig ikke falde Dem til ulejlighed."

Han faldt for så vidt til ulejlighed, som han slet ikke var kærkommen der, men hun lagde dog sit sytøj på sit skød og udstrakte sin højre hånd med fingerbøllet på.

"Mange års slid og slæb, hvad?" sagde Pancks sagte og berørte hånden med sin plumpe pegefinger. "Men hvortil er vi ellers skabt? Ikke til andet. Halløj!" udbrød han, idet han betragtede stregerne i hånden. "Hvad er dette med jernstænger for? En stiftelse! Og hvad er det med en grå slåbrok og en sort fløjls hue? Det er en fader! Og hvad er dette med en klarinet? Det er en farbroder! Og hvad er dette i dansesko? Det er en søster! Og hvad er dette, der driver så ørkesløst om? Det er en broder! Og hvad er dette, der tænker for Dem allesammen? Ih, det er jo Dem, miss Dorrit!"

Hendes øjne mødte hans, idet hun forundret så ham ind i ansigtet, og hun tænkte, at han trods sine skarpe øjne var en behageligere og venligere mand, end hun havde troet ved bordet. Hans øjne fæstede sig straks efter igen på hendes hånd, og lejligheden til at stadfæste eller berigtige dette indtryk gik således tabt for hende.

"Men pokker står i det," mumlede Pancks, idet han med sin klodsede finger forfulgte en linje i hendes hånd, "er det ikke mig der i krogen? Hvad bestiller jeg der? Hvad er det, der er bag ved mig?"

Han førte sin finger langsomt ned til håndleddet og rundt omkring dette og lod, som om han på bagsiden af hånden søgte efter, hvad der var bag ved ham.

"Er det noget slemt?" spurgte Lille Dorrit smilende.

"Pokker heller!" sagde Pancks, "hvad tror De vel, det er værd?"

"Det må jeg spørge Dem om; det er ikke mig, der er spåmanden."

"Rigtigt," sagde Pancks. "Hvad er det værd? Det vil De nok få at vide, miss Dorrit."

Efter lidt efter lidt at have sluppet hånden gentog han langsomt:

"Husk på, hvad jeg siger. De vil nok få det at vide, miss Dorrit."

Hun kunne ikke undgå at vise, at hun var højlig overrasket, om det så kun var, fordi han vidste så god besked om hende.

"Ah! Der har vi det!" sagde Pancks og pegede på hende. "Miss Dorrit, ikke således, aldrig!"

Mere forbavset og lidt mere forskrækket end før, så hun på ham for at søge en forklaring af hans ord.

"Ikke sådan," sagde han, idet han med den største alvor efterlignede hendes forbavsede udtryk og væsen, tilsyneladende på en mere grotesk måde, end han havde tilsigtet. "Ikke sådan. Se aldrig på mig, lige meget når, lige meget hvor. Jeg er ikke til for Dem. Bryd Dem aldrig om mig. Tal ikke om mig. Æns mig ikke. Er det en aftale, miss Dorrit?"

"Jeg ved næppe, hvad jeg skal sige," svarede Lille Dorrit helt forbavset. "Hvorfor?"

"Fordi jeg er en spåmand. Sigøjneren Pancks. Jeg har endnu ikke spået Dem så meget af Deres skæbne, miss Dorrit, at jeg har sagt Dem, hvad det er, der er bag ved mig på den lille hånd. Jeg har sagt Dem, at De nok vil få det at vide. Er det en aftale, miss Dorrit?"

"En aftale, at – jeg –"

"Ikke må ænse mig andre steder end her, med mindre jeg først nærmer mig Dem. Ikke må bryde Dem om mig, når jeg kommer og går. Det er meget let. De taber ikke noget ved det. Jeg er ikke smuk, jeg er ingen selskabsmand, jeg er kun min principals skruppekost. De behøver kun at tænke: "Ah, sigøjneren Pancks, som er ude at spå – han vil en dag sige mig resten af min skæbne – jeg vil nok en gang få den at vide. Er det en aftale, miss Dorrit?"

"Ja-a," stammede Lille Dorrit, der var blevet helt fortumlet, "tror jeg nok, så længe De ingen fortræd gør."

"Godt!" Han skottede til sideværelset. "Ærlig sjæl, men ubetænksom og en sladderhank, miss Dorrit." Dermed gned han sig i hænderne, som om samtalen havde været særdeles tilfredsstillende for ham, arbejdede sig prustende hen til døren og forsvandt med et nik.

Var Lille Dorrit blevet over al måde forvirret over sin ny bekendts forunderlige adfærd og over at se sig indviklet i denne sælsomme overenskomst, så blev hendes forvirring ikke ringere under de påfølgende begivenheder. Foruden at Pancks benyttede enhver lejlighed, der frembød sig i Casbys hus, til at skotte til hende og pruste ad hende på en betydningsfuld måde

– hvilket ikke havde stort at betyde ovenpå det, han allerede havde gjort – begyndte han at trænge sig ind i hendes daglige liv. Hun så ham stadig på gaden. Når hun kom til Casbys, var han der. Når hun var hos mrs. Clennam, indfandt han sig der under et eller andet påskud, ligesom for at holde øje med hende. Der var ikke gået otte dage, før hun traf ham i arrestforvarerboligen, talende med arrestforvareren, tilsyneladende som en god gammel bekendt. Dernæst overraskedes hun ved at se ham bevæge sig lige så frit inden for fængslet; ved at høre, at han havde indfundet sig blandt gæsterne ved hendes faders søndagsaudiens; ved at se ham arm i arm med en ven fra stiftelsen i gården; ved af rygtet at erfare, at han en aften havde udmærket sig i klubben, som samlede sig i Hyggeligheden, ved at holde en tale til medlemmerne, synge en vise og traktere selskabet med 5 gallons øl – en vanvittig beretning tilføjede en skæppe rejer. Det indtryk, som disse fænomener gjorde på Plornish, når han på sine trofaste besøg blev vidne til dem, satte Lille Dorrit i en næsten lige så stor forundring som fænomenerne selv. De syntes at kneble og binde ham. Han kunne kun stirre og svagt stamme, at det ikke ville blive troet nede i "Det Blødende Hjerte", at dette var Pancks, men for resten sagde han ikke mere hverken med ord eller tegn, ikke engang til Lille Dorrit. Pancks satte kronen på sin gådefulde optræden ved at gøre bekendtskab med Tip og om søndagen slentre omkring i stiftelsen ved denne unge mands arm. Han gav sig aldrig af med Lille Dorrit undtagen en eller to gange, da han tilfældigvis kom tæt hen til hende, og der ingen andre var i nærheden. Så sagde han kun i forbigående med et

venskabeligt blik og en opmuntrende prusten: "Sigøjneren Pancks – spår."

Lille Dorrit stræbte og arbejdede som sædvanlig, mens hun forundrede sig over alt dette, men gemte sin forundring sådan, som hun fra sin tidligste ungdom havde gemt mange tungere byrder i sit eget bryst. Der var foregået og foregik endnu stadig en forandring med det tålmodige hjerte. Hver dag fandt hende mere tilbageholden end den foregående. At gå ubemærket ind og ud af fængslet og i det hele taget at blive overset og glemt var hendes højeste ønske.

Og til sit eget værelse, dette værelse, som svarede så lille til hendes ungdom og karakter, tyede hun med glæde, så ofte hun kunne uden at forsømme sine pligter. Der var tider på eftermiddagen, når der kom fremmede for at spille et slag kort med hendes fader, da hun kunne undværes og helst måtte være borte. Da svævede hun gennem gården, klatrede op ad de mange trappetrin, der førte til hendes værelse, og satte sig ved vinduet. Mange figurer dannede piggene på muren, mange, lette skikkelser flettede det stærke jern sig i, mange gyldne stråler faldt der på rusten, mens Lille Dorrit sad der og grublede. Undertiden fremkom der ny slyngninger i det grusomme mønster, når hun så det gennem en strøm af tårer, men hvad enten det tog sig smukt ud eller blev endnu mere hårdt og strengt, så higede hun i sin ensomhed efter at se over og under og igennem det og så alt stemplet med dette uudslettelige mærke.

Et kvistkammer, og det et kvistkammer i Marshalsea-fængslet, var Lille Dorrits værelse. Hvor pænt det end blev holdt, var det dog stygt i sig selv og havde lidet andet end

renlighed og frisk luft til smykke, for den smule pynt, hun havde været i stand til at købe, var gået til hendes faders værelse. Men alligevel røbede hun en voksende forkærlighed for dette kummerlige sted og befandt sig allerbedst, når hun sad alene der. Da hun derfor en eftermiddag under de Panck'ske mysterier sad ved vinduet og hørte Maggys velkendte fodtrin komme op ad trappen, blev hun helt urolig af frygt for at blive kaldt bort. Alt som Maggys skridt kom nærmere, skælvede og bævede hun, og det var med nød og næppe, at hun kunne tale, da Maggy omsider viste sig.

"Med forlov, lille moder," sagde Maggy og snappede efter vejret, "du må komme ned og tale med ham. Han er her."

"Hvem, Maggy?"

"Ih, naturligvis mr. Clennam. Han er inde hos din fader, og han sagde til mig: Maggy, sagde han, vil De ikke være så god at gå hen og sige, at det kun er mig?"

"Jeg er ikke rigtig rask, Maggy. Jeg vil helst blive her. Jeg ville lige til at lægge mig. Se, nu har jeg lagt mig for at lindre mit hoved. Hils ham venligt fra mig og sig ham, at jeg ikke er rask, ellers var jeg kommet."

"Men det er dog slet ikke høfligt af dig, lille moder," sagde den stirrende Maggy, "sådan at vende ansigtet bort."

Maggy var meget tilbøjelig til at se en personlig fornærmelse i alt.

"Og så holder du oven i købet begge dine hænder for ansigtet!" fortsatte hun, "kan du ikke tåle, at en stakkels pige ser på dig, måtte du hellere sige hende det straks, i stedet for at gemme dig for hende og såre hendes følelser og knuse hjertet på den lille stakkel."

"Det er for at skaffe mit hoved lindring, Maggy."

"Nå, græder du for at lindre dit hoved, lille moder, så lad også mig græde. Du må ikke beholde al gråden for dig selv," indvendte Maggy, "det er at være alt for grådig."

Og straks begyndte hun at flæbe.

Kun med møje var hun at formå til at gå tilbage med den besked, hun havde fået, men løftet om at få en historie – fra gammel tid hendes største fornøjelse – på det vilkår, at hun udrettede sit ærinde ordentligt og lod sin lille moder være ene en time endnu, i forbindelse med en anelse hos Maggy om, at hun havde glemt sit gode humør ved foden af trappen, gjorde udslaget. Bort gik hun altså, idet hun hele vejen mumlede ved sig selv den besked, hun skulle bringe, for ikke at glemme den, og kom tilbage til den bestemte tid.

"Det gjorde ham meget ondt, kan jeg sige dig," meldte hun, "og han ville have sendt bud efter en doktor. Og han kommer igen i morgen, gør han, og jeg tror ikke, at han sover godt i nat, fordi han hørte, at du havde hovedpine, lille moder. Åh gud, har du nu grædt igen?"

"Ja lidt, tror jeg, Maggy."

"Lidt? Åh!"

"Men nu er det forbi – rent forbi, Maggy. Og mit hoved er bedre og ikke så hedt, og jeg er ganske rask. Jeg er meget glad ved, at jeg ikke gik ned."

Hendes store, stirrende barn omfavnede hende ømt, glattede hendes hår og badede hendes pande og øjne med koldt vand. Hendes sædvanlige kejtethed var helt forsvundet. Derpå knugede hun hende atter, jublede over at se hende rask igen og satte hende på hendes stol ved vinduet. Hen ved siden af denne

stol slæbte hun så med krampagtige anstrengelser, som slet ikke behøvedes, den kasse, som udgjorde hendes sæde, når der blev fortalt historier, satte sig på den, omfavnede sine egne knæ og sagde med en glubende begærlighed efter historier og med vildt opspilede øjne.

"Nå, lille moder, lad os nu få en god en!"

"Hvad skal den være om, Maggy?"

"Å, lad os få noget om en prinsesse," sagde Maggy, "og hun skal være en af de ægte. Sådant noget rigtig utroligt, hvad!"

Lille Dorrit tænkte sig et øjeblik om og begyndte derpå med et noget sørgmodigt smil på sit ansigt, som farvedes rødt af den nedgående sol:

"Nu skal du høre, Maggy. Engang var der en mægtig konge, der havde alt, hvad han kunne ønske sig, og en hel del mere. Han havde guld og sølv, diamanter og rubiner, rigdomme af alle slags. Han havde paladser og han havde –"

"Hospitaler," afbrød Maggy hende. "Lad ham have hospitaler, for de er så hyggelige. Hospitaler med masser af kyllinger."

"Ja, dem havde han nok af, og han havde nok af alt."

"Nok af brunede kartofler, for eksempel?" spurgte Maggy.

"Nok af enhver ting."

"Gud!" Maggy lo, så det klukkede, og knugede sine knæ, "hvor det må have været dejligt!"

"Denne konge havde en datter, som var den klogeste og dejligste prinsesse, man nogen sinde havde set. Som barn kunne hun alle sine lektier, før hendes lærere havde lært hende dem, og da hun var blevet voksen, var hun et af verdens underværker. Nå, i nærheden af det palads, hvor denne

prinsesse boede, lå der en hytte, og i den boede en lille, spinkel, fattig kvinde ganske alene."

"En gammel kvinde," sagde Maggy med et velbehageligt smask med læberne.

"Nej, ingen gammel kvinde, hun var tværtimod ganske ung."

"Det undrer mig, at hun ikke var bange," sagde Maggy, "men bliv bare ved."

"Prinsessen kom næsten hver dag forbi hytten, og hver gang hun kørte forbi i sin smukke karet, så hun den fattige, lille kvinde spinde på sin rok, og hun så den lille kvinde, og den lille kvinde så på hende. En dag lod hun kusken holde et stykke fra hytten og steg ud og gik hen og kiggede ind ad døren, og der sad som sædvanlig den fattige, lille kvinde og spandt på sin rok, og hun så på prinsessen, og prinsessen så på hende."

"Som om de ville prøve, hvem der kunne se længst uden at blinke," sagde Maggy. "Men bliv ved, lille moder."

"Prinsessen var en så vidunderlig prinsesse, at hun havde den evne, at hun kendte alle hemmeligheder, og hun sagde til den lille kvinde: Hvorfor gemmer du den der? Så mærkede hun straks, at prinsessen vidste, hvorfor hun boede så ganske alene, og hun knælede ved prinsessens fødder og bad hende ikke forråde hende. Nej, sagde prinsessen, jeg skal aldrig forråde dig. Lad mig se den. Derpå lukkede den lille kvinde skodden for vinduet i hytten og låste døren, og skælvende fra hoved til fod af frygt for, at nogen skulle belure hende, åbnede hun et meget hemmeligt sted og viste prinsessen en skygge."

"Gud!" sagde Maggy.

"Det var skyggen af en, som for længe siden var gået forbi. Af en, som for længe siden var gået langt, langt bort, for aldrig,

aldrig mere at komme tilbage. Den var smuk at se til, og da den lille kvinde viste prinsessen den, var hun så stolt af den, som om det var en stor skat. Da prinsessen havde betragtet den en stund, sagde hun til den lille kvinde: Og du holder vagt over den hver dag? Og hun slog øjnene ned og hviskede ja, hvorpå prinsessen sagde: Sig mig hvorfor? Hertil svarede den anden, at der aldrig var kommet nogen så god og kærlig den vej, og at det for det første var derfor. Desuden sagde hun, at ingen savnede den, at ingen tabte noget ved den, at det var en, som var gået bort til dem, der ventede på ham –"

"Denne var altså en mand?" afbrød Maggy hende.

Lille Dorrit svarede frygtsomt: "Ja, det troede hun," og fortsatte så: " – var gået bort til dem, der ventede på ham, og at denne erindring ikke var stjålet fra nogen. Prinsessen sagde, at det nu var godt nok, men når hytteboersken døde, ville den blive opdaget derinde. Den lille kvinde svarede nej. Når den tid kom, ville den synke stille ned i hendes egen grav og aldrig blive fundet!"

"Nå, det må jeg sige!" udbrød Maggy, "men bliv ved, bliv ved!"

"Prinsessen blev meget forbavset over at høre dette, som du nok kan begribe, Maggy."

"Og det havde hun også god grund til," sagde Maggy.

"Og hun besluttede derfor at passe på den lille kvinde og se, hvad det blev til. Hver dag kørte hun i sin smukke karet forbi hyttedøren og så stadig den lille kvinde, og den lille kvinde så på hende. En dag stod rokken stille, og den lille kvinde var ikke at se. Da prinsessen forhørte sig om, hvorfor rokken var gået i stå, og om hvor den lille kvinde var, fik hun at vide, at rokken var

gået i stå, fordi der ikke var nogen til at dreje den, eftersom den lille kvinde var død."

"De skulle have bragt hende på hospitalet," sagde Maggy, "så var hun nok blevet rask."

"Da prinsessen havde grædt ganske lidt over tabet af den lille kvinde, tørrede hun sine øjne og steg ud af sin karet og gik hen til hytten og tittede ind ad døren. Nu var der ingen, som så på hende, og ingen, hun kunne se på, og hun gik derfor lige ind og søgte efter den gemte skygge. Men der var ikke spor af den at finde noget sted, og deraf vidste hun, at den lille kvinde havde sagt sandhed, og at den aldrig ville volde nogen den ringeste ulejlighed, men var sunket stille ned i hendes egen grav, og at hun og den nu hvilede sammen i fred."

"Nu er historien ude, Maggy."

Den nedgående sol skinnede så klart på Lille Dorrits ansigt, da hun således kom til ende med sin historie, og hun holdt hånden i vejret for at skygge for det.

"Blev hun gammel?" spurgte Maggy.

"Det ved jeg ikke," sagde Lille Dorrit, "men det ville være kommet ud på et, om hun så var blevet aldrig så gammel."

"Ville det virkelig? Ja, det ville det sagtens," sagde Maggy og sad og stirrede og grublede. Hun sad så længe med øjnene vidt opspilede, at Lille Dorrit til sidst, for at lokke hende bort fra kassen, stod op og så ud ad vinduet. Idet hun kiggede ned i gården, så hun Pancks gå forbi og i forbigående skele op til hende.

"Hvem er det, lille moder?" spurgte Maggy, der var gået hen til hende, "jeg ser ham så tit gå ud og ind."

"Jeg har hørt sige, at det skal være en spåmand," sagde Lille Dorrit, "men jeg tror ikke, at han kan sige ret mange mennesker deres skæbne, ikke engang hvordan den har været, eller hvordan den er."

"Mon han kunne have sagt prinsessen hendes?"

Lille Dorrit, der så grublende ned i fængslets mørke dal, rystede på hovedet.

"Heller ikke den lille kvindes?" spurgte Maggy.

"Nej," svarede Lille Dorrit, mens den nedgående sol kastede et stærkt lys over hende, "men lad os gå bort fra vinduet."

25. Sammensvorne og andre

Pancks havde sin private bolig i Pentonville, hvor han logerede på anden sal hos en prokurator i en meget lille forretning, hvis forstuedør inden for gadedøren bevægede sig som en fjeder og sprang op med et smæld, ligesom en fælde. På vinduet oven over gadedøren stod: *Rugg, generalagent, regnskabsfører, indkræver regninger.*

Denne i sin strenge simpelhed majestætiske indskrift vendte ud til en lille strimmel have, som stødte op til den sandede landevej, og hvor nogle få støvede blade hang bedrøveligt med hovedet og førte en grumme kummerlig tilværelse. En skrivelærer boede på første sal og oplivede havestakittet med glasskabe med udvalgte prøver på, hvad hans elever havde været, før de havde fået seks timer, og mens hele hans talrige børneflok fik bordet til at ryste, og hvad de var blevet til efter at have fået seks timer, og når børneflokken blev holdt i ave. Pancks bolig indskrænkede sig til et luftigt sovekammer. Desuden havde han med sin vært, mr. Rugg, truffet den overenskomst, at han mod erlæggelsen af visse nærmere fastsatte summer og efter foregående mundtlig varsel skulle være berettiget til om søndagen at deltage i frokosten, middagsmaden, teen eller aftensmaden, det være sig et enkelt måltid eller samtlige måltider, sammen med mr. og miss Rugg i bagstuen.

Miss Rugg var en dame med en lille formue, som hun havde skaffet sig sammen med en stor anseelse i nabolaget, ved at hendes hjerte var blevet grusomt sønderslidt og hendes følelser mishandlede af en midaldrende, i nærheden boende bager,

hvem hun efter faderens tilskyndelse havde fundet det nødvendigt at sagsøge til erstatning for brud på ægteskabsløfte. Efter at miss Ruggs sagfører ved denne lejlighed havde skældt bageren ud, så meget som han kunne forlange for et beløb af tyve guineas, efter en takst af omtrent atten pence pr. adjektiv, var bageren blevet idømt en tilsvarende erstatning og led endnu af og til forfølgelse af ungdommen i Pentonville. Miss Rugg derimod, som var omgivet af lovens majestæt og havde fået sin skadeserstatning anbragt i offentlige papirer, nød almindelig agtelse.

I selskab med mr. Rugg, der havde et rundt, hvidt ansigt, som om hele hans evne til at rødme for længst var blevet tappet af ham, og som havde et forpjusket, gult hår ligesom en opslidt kaminkost, og i selskab med miss Rugg, hvis ansigt var fuldt af små nankinspletter ligesom skjorteknapper, og hvis egne gule fletninger var mere stride end yppige, havde Pancks i de sidste år plejet at spise til middag om søndagen, og to gange om ugen eller så deltaget i en souper, bestående af brød, hollandsk ost og porter. Han var et af de få giftefærdige mandfolk, som miss Rugg ikke indgød rædsel, idet han beroligede sig med det ræsonnement, at det for det første "ikke ville lykkes anden gang", og for det andet, "at det ikke var umagen værd at lægge an på ham", og beskyttet af denne dobbelte rustning, prustede Pancks ubekymret ad miss Rugg.

Hidtil havde Pancks gjort få eller ingen forretninger i sin bolig i Pentonville undtagen i retning af at sove, men nu da han var blevet spåmand, sad han ofte indelukket efter midnat med Rugg i dennes kontor, ja brændte endog efter disse sildige timer lys i sit sovekammer. Skønt hans pligter som hans principals

skrubbekost ingenlunde formindskedes, og skønt denne tjeneste ingen anden lighed havde med et rosenleje, end at der fandtes mange torne i den, lagde dog en eller anden ny industrigren idelig beslag på ham. Når han om aftenen lod patriarken sejle sin egen sø, var det kun for at tage en navnløs skude på slæb og arbejde videre på en frisk i andre farvande.

Overgangen fra et personligt bekendtskab med den ældre Chivery til at blive forestillet for hans elskværdige hustru og utrøstelige søn kan måske have været let nok, men hvad enten den nu havde været let eller ikke, så kom Pancks snart så vidt. Et par uger efter at han første gang havde vist sig i stiftelsen, var han som hjemme i familien og lagde i særdeleshed vind på at komme på en god fod med den unge John. Dette lykkedes ham så godt, at han fik denne smægtende hyrde lokket bort fra lunden og fristet til at påtage sig hemmelighedsfulde ærinder, som med ubestemte mellemrum bragte ham til at forsvinde flere hele dage ad gangen. Den forstandige mrs. Chivery, der højlig forundrede sig over denne forandring, ville have gjort indsigelse imod den som fordærvelig for det højlandske sindbillede på dørstolpen, hvis ikke to mægtige grunde havde været, den ene, at hendes søn John ansporedes til at fatte en levende interesse for den forretning, som disse udflugter mentes at fremme – og det anså hun for at være godt for hans synkende mod – og den anden, at Pancks i fortrolighed havde lovet at give hende en rigelig erstatning for hendes søns tid. Forslaget udgik fra ham selv og var indklædt i de kraftige ord: "Om også Deres John er svag nok til ikke at tage imod det, hvorfor skulle så De ikke tage imod det? En forretning er en forretning, og derfor, ganske imellem os, her er pengene."

Hvad Chivery tænkte om disse ting, eller hvor meget eller hvor lidt han vidste om dem, var aldrig til at få ud af ham. Han var en mand af få ord, og han var kommet i den fagmæssige vane at lukke for alting. Han lukkede lige så omhyggeligt for sig selv som for gældsfangerne, ja endog den måde, hvorpå han slugte sine måltider, kan have været en del af et ensartet hele, men der er ikke spørgsmål om, at han i alle henseender holdt sin mund lige så fast lukket som Marshalsea-fængslets dør. Han åbnede den aldrig uden grund. Når det var nødvendigt at lade noget slippe ud, åbnede han den en lille smule, holdt den netop så længe åben, som det var nødvendigt, og lukkede den igen. Ligesom han ville spare sig ulejlighed ved Marshalsea-fængslets dør, og når han så en fremmed komme over gården, lade en anden fremmed, der ville ud, vente nogle øjeblikke, for at en drejning med nøglen kunne være nok for dem begge, således kunne han ofte holde en bemærkning tilbage, når han mærkede, at en anden var på vejen til hans læber, og lade dem begge slippe ud på en gang. Hvad det angik, at der i hans ansigt skulle findes en nøgle til, hvad han gemte på i sit indre, da gav nøglen til Marshalsea-fængslet lige så tydeligt oplysning om de individuelle karakterer og livshistorier, for hvilke den lukkede op og i.

At Pancks kunne lade sig bevæge til at indbyde nogen til middag i Pentonville, var en enestående begivenhed i hans almanak. Imidlertid indbød han den unge John til middag og bragte ham endog inden for skudvidden af miss Ruggs på grund af deres kostbarhed farlige yndigheder. Gildet var berammet til en søndag, og miss Rugg farserede egenhændigt et lammebryst med østers og sendte det til bageren – ikke den

bager, men et konkurrerende etablissement. Indkøb af appelsiner, æbler og nødder blev ligeledes gjort, og dem bragte Pancks hjem med lørdag aften for at glæde gæstens hjerte.

Det var imidlertid ikke det velbesatte bord, der spillede hovedrollen ved gæstens modtagelse; det, der gav den dens særlige præg, var den hjertelighed og deltagelse, hvormed de kom ham i møde. Da den unge John indfandt sig klokken halv to, uden den elfenbenshånd og vesten med de gyldne kviste – som solen berøvet sin glans af mørke uvejrsskyer – forestillede Pancks ham for de to gulhårede Rugg'er som den unge mand, han så ofte havde omtalt som miss Dorrits tilbeder.

"Det glæder mig," sagde Rugg, idet han særlig tiltalte ham i denne egenskab, "at have den sjældne tilfredsstillelse at gøre Deres bekendtskab. Deres følelser gør Dem ære. De er ung. Gid De aldrig må overleve Deres følelser! Skulle jeg overleve mine følelser," sagde Rugg, der var en mand af mange ord og ansås for at have udmærkede talegaver, "skulle jeg overleve mine følelser ville jeg testamentere halvhundrede pund til den, som ville gøre ende på min tilværelse."

Miss Rugg drog et suk.

"Min datter! Sir," sagde Rugg, "Anastasia, denne unge mands sindstilstand er dig ikke fremmed. Min datter har haft sine prøvelser og kan føle for Dem."

Næsten overvældet af denne rørende modtagelse, svarede den unge John noget i den retning.

"Hvad jeg misunder Dem," sagde Rugg, "tillad mig at tage Deres hat – vi er lidt i forlegenhed for knager – jeg vil sætte den her i krogen, der træder ingen i den – hvad jeg misunder Dem,

er Deres varme hjerte. Jeg hører til et fag, hvori denne kostelige gave undertiden er nægtet os."

Den unge John takkede og svarede, at han håbede, at det, han gjorde, var rigtigt, og at det viste, hvor inderligt hengiven han var miss Dorrit. Han ville gerne være uegennyttig, og det håbede han, han var. Han ville gerne gøre alt, hvad der stod i hans magt, for at tjene miss Dorrit, aldeles uden hensyn til sig selv, og det håbede han, han gjorde. Det var kun lidt, han kunne gøre, men han håbede, at han gjorde det.

"Sir," sagde Rugg, idet han tog hans hånd, "De er en ung mand, som man har godt af at træffe sammen med, De er en ung mand, som jeg kunne ønske at se optræde som vidne, for at De kunne forædle sagførerstanden. Jeg håber, De kommer med en god appetit og kan tage ordentligt for Dem af retterne."

"Tak, sir," svarede den unge John, "jeg spiser ikke meget for tiden."

Rugg trak ham lidt til side.

"Det samme var tilfældet med min datter, den gang hun for at værne sine krænkede følelser og sit køn optrådte som citantinde i sagen Rugg kontra Bawkins. Jeg tror næsten, at jeg med fordel kunne have fremført under sagen, at det kvantum solid føde, som min datter nød i det tidsrum, ikke oversteg ti unzer om ugen."

"Da tror jeg dog, at jeg går lidt videre," svarede den anden tøvende, som om han tilstod dette med en vis undseelse.

"Men overfor Dem står der ingen djævel i menneskeskikkelse," sagde Rugg med et overbevisende smil. "Læg vel mærke til det, mr. Chivery! Ingen djævel i menneskeskikkelse!"

"Nej, visselig ikke, sir," tilføjede unge John enfoldig, "det ville gøre mig meget ondt, hvis det var tilfældet."

"Denne udtalelse," sagde Rugg, "er kun, hvad jeg kunne have ventet mig af Deres bekendte grundsætninger. Den ville i høj grad have rørt min datter, hvis hun havde hørt den. Da jeg ser lammebrystet, glæder det mig, at hun ikke hørte den. Mr. Pancks, sæt Dem ved denne lejlighed lige over for mig. Mit barn, sæt dig lige over for mr. Chivery. For dine nådige gaver, herre, takker vi – og miss Dorrit – dig af et oprigtigt hjerte!"

Hvis der ikke havde ligget en gravitetisk skalkagtighed i den måde, hvorpå Rugg indledte festen, kunne det have set ud, som om miss Dorrit forudsattes at være til stede. Pancks optog vittigheden på sin sædvanlige måde og indtog på sædvanlig måde sin proviant. Miss Rugg, som måske indhentede noget af, hvad hun i sin tid havde forsømt, tog også dygtigt for sig af lammebrystet, og der var snart ikke andet end benet tilbage. En brødbudding forsvandt aldeles, og et betydeligt kvantum ost og ræddiker gik samme vej. Derpå kom desserten.

Og da, og det før groggen, kom også Pancks notesbog. Det påfølgende mellemspil var kort, men mærkeligt og havde en vis lighed med en sammensværgelse. Pancks så omhyggeligt i sin bog, der nu næsten var fuld, og pillede nogle små uddrag ud, som han skrev op på særskilte stykker papir på bordet, mens Rugg iagttog ham med spændt opmærksomhed, og unge John lod sit blik sveve omkring i tågefulde betragtninger. Da Pancks, der agerede formand for sammensværgelsen, havde fået sine uddrag færdige, så han dem igennem, rettede dem og holdt dem i hånden som et spil kort.

"Nå, der er en kirkegård i Bedfordshire," sagde Pancks, "hvem tager den?"

"Den tager jeg, sir," svarede Rugg, "når ingen anden vil byde på den."

Pancks gav ham hans kort og så atter på sit spil.

"Så er der en forespørgsel i York," sagde Pancks, "hvem tager den?"

"York er ikke noget for mig," sagde Rugg.

"Så måske," vedblev Pancks, "De vil være så god, John Chivery?"

Da unge John havde sagt ja, gav Pancks ham hans kort og så atter på sit spil.

"Der er en kirke i London. Det er lige så godt, at jeg tager den. Og en familiebibel. Det er lige så godt, at jeg tager den med. Det var to ting til mig. Her er en skriver i Durham til Dem, John, og en gammel sømand i Dunstable til Dem, mr. Rugg. To ting til mig, var det jo? Her er en sten. Tre ting til mig. Og et dødfødt barn. Fire ting til mig. Og nu er jeg færdig for denne gang."

Da Pancks således havde omdelt sine kort, hvilket skete ganske stille og med dæmpet stemme, styrede han ned i sin egen brystlomme og bugserede en sejldugspose ud, af hvilken han med sparsom hånd optalte penge til rejseudgifter i to små bunker.

"Pengene går hurtigt," sagde han bekymret, idet han skød en bunke hen til hver af sine kammerater, "meget hurtigt."

"Jeg kan kun forsikre Dem, mr. Pancks," sagde den unge John, "at jeg dybt beklager, at mine omstændigheder er således, at jeg ikke har råd til selv at afholde mine udgifter, eller at det

ikke er tilrådeligt at indrømme mig den fornødne tid til at tilbagelægge vejen til fods. For intet ville være mig en større tilfredsstillelse end at gå benene af mig uden løn eller godtgørelse."

Den unge mands uegennyttighed forekom miss Rugg så latterlig, at hun så sig nødsaget til skyndsomst at fortrække og sætte sig ude på trappen, indtil hun havde leet af. Imidlertid snoede Pancks, der ikke uden en vis medynk så på unge John, langsomt og tankefuldt sin sejldugspose sammen, som om han ville vride halsen om på den. Mens han var i færd med at putte den i sin lomme, kom frøkenen ind igen, lavede grog til selskabet, sit eget skønne jeg ikke at forglemme, og rakte enhver hans glas. Da alle var blevet forsynet, rejste mr. Rugg sig op, og idet han stiltiende holdt sit glas ud fra sig over midten af bordet, opfordrede han med denne gestus de andre tre til at gøre ligeså og klinkede på et godt udfald af sammensværgelsen. Ceremonien var meget effektfuld til et vis punkt og ville have været fuldstændig vellykket, hvis miss Rugg ikke, idet hun førte sit glas til sine læber, tilfældigvis var kommet til igen at se på unge John, hvorved hun atter blev så overvældet af det grinagtige ved hans uegennyttighed, at hun udsprøjtede nogle ambrosiske dråber grog og måtte trække sig forvirret tilbage.

Således var det enestående middagsmåltid, som Pancks gav i Pentonville, og således var det travle og sælsomme liv, som han førte. De eneste vågne øjeblikke, i hvilke han syntes at glemme sine sorger og adsprede sig ved at gå et andet sted hen eller sige noget uden at have et bestemt mål for øje, var, når han viste en vågnende interesse for den halte udlænding med stokken ude i "Det Blødende Hjerte".

Udlændingen, der hed John Baptist Cavaletto – mr. Baptist kaldte, de ham i gården – var en så livlig, omgængelig, ufortrøden lille, fyr, at den tiltrækning, han havde for Pancks sandsynligvis bestod i kraft af modsætningerne. Alene, svag og med et mangelfuldt kendskab til de nødvendigste ord i det eneste sprog, hvori han kunne meddele sig til de mennesker, der omgav ham, fandt han sig i sin skæbne med en frejdighed, som man ikke var vant til at se på det sted. Skønt han kun havde lidt at spise og endnu mindre at drikke og ingen andre klæder end dem, han havde på, eller som han havde bragt med i en af de mindste bylter, der nogen sinde var blevet set, satte han dog et lige så smilende ansigt op, som om han havde været i de allerbedste omstændigheder, da han første gang humpede frem og tilbage i gården og ydmygt banede sig vej til deres hjerter med sine hvide tænder.

Det var et svært stykke arbejde op ad bakke for en udlænding, hvad enten han var halt eller frisk, at bane sig vej til de blødende hjerter. For det første havde de en dunkel forestilling om, at enhver udlænding bar en kniv hos sig, og dernæst anså de det for en sund statsøkonomisk og national grundsætning, at han burde vende hjem til sit eget fædreland. De tænkte aldrig på, hvor mange af deres egne landsmænd der ville blive sendt dem selv på halsen fra forskellige verdensdele, hvis denne grundsætning vandt almindelig anerkendelse. De anså den for særlig britisk. For det tredje foresvævede det dem, at det var en slags guddommelig straf, når en udlænding ikke var en englænder, og at hans fædreland hjemsøgtes af alle mulige ulykker, fordi det gjorde, hvad England ikke gjorde, og ikke gjorde, hvad England gjorde. I denne tro var de rigtignok længe

blevet omhyggelig oplært af Barnaclerne og Stiltstalking'erne, der altid, både officielt og ikke officielt, foreholdt dem, at det land, som ikke bøjede sig for disse to familier, aldrig turde gøre sig håb om forsynets beskyttelse, og hvis de troede det, i stilhed erklærede dem for de fordomsfuldeste mennesker under solen.

Dette kunne derfor kaldes "de blødende hjerters" politiske standpunkt, men der var desuden andre grunde til, at de ikke kunne lide at se udlændinge i gården. De troede, at udlændinge altid sad dårligt i det, og skønt de selv sad så dårligt i det, som de vel kunne ønske, så forringede dette dog ikke deres fremmedhad. De troede, at udlændinge altid blev forfulgte af dragoner og bajonetter, og skønt de selv nok så pænt fik deres pandeskaller slået i stykker, når de viste sig genstridige, så skete dette dog med et sløvt redskab og havde således intet at betyde. De troede, at udlændinge altid var usædelige, og skønt der også hjemme af og til holdtes kriminalret og forekom en skilsmissesag, havde dette dog intet med det at gøre. De troede, at udlændinge ingen uafhængighedsånd havde, eftersom de aldrig førtes flokkevis til valgurnen af lord Decimus Tite Barnacle med flyvende faner og klingende spil efter melodien til *Rule Britannia*. Dog for ikke at blive kedelige, vil vi tilføje, at de havde mange flere forestillinger af lignende beskaffenhed.

Mod disse hindringer måtte nu den halte udlænding med stokken kæmpe så godt, han kunne, og om han end ikke stod ganske alene i kampen, da Clennam havde anbefalet ham til Plornish'erne (han boede oppe på kvisten i det samme hus), så var det dog mod en stor overmagt. "De blødende hjerter" var imidlertid gode hjerter, og da de så, at den lille fyr humpede lystigt omkring med sit gemytlige ansigt uden at gøre fortræd,

uden at trække kniv, uden at gøre sig skyldig i nogen grov usædelighed, hovedsagelig levede af mel- og mælkespiser og legede med Plornish's børn om aftenen, begyndte de at finde, at om han end aldrig turde gøre sig håb om at blive en englænder, ville det dog være synd at lade ham undgælde for denne ufuldkommenhed. De begyndte at lempe sig efter ham og kaldte ham "mr. Baptist", men behandlede ham som et lille barn og lo umådeligt over hans livlige fagter og barnagtige engelsk, snarest fordi han ikke tog sig af det og selv lo med. De talte meget højt til ham, som om han var stokdøv. For at lære ham sproget i dets renhed sammensatte de sætninger som de, hvormed de vilde tiltalte kaptajn Cook eller Fredag Robinson Crusoe. Især var mrs. Plornish meget opfindsom i denne retning og erhvervede sig en sådan navnkundighed ved at sige: "Mig håb, Dem ben snart godt," at man troede, at det næsten var lige så godt som at tale italiensk. Endog Plornish selv begyndte at tro, at hun havde et naturligt anlæg til dette sprog. Da de var blevet bedre kendt med ham, benyttedes forskellige husholdningsgenstande til at gøre ham fortrolig med en righoldig ordsamling, og når han viste sig i gården, kom damerne farende ud i deres døre og råbte:

"Mr. Baptist – tepotte!"

"Mr. Baptist – fejespån!"

"Mr. Baptist – dejrulle!"

"Mr. Baptist – kaffekande!"

idet de samtidig pegede på disse ting og gav ham en levende forestilling om det angelsaksiske sprogs forfærdelige vanskeligheder.

På dette standpunkt af hans uddannelse og omtrent i den tredje uge af hans ophold fik Pancks lyst til at se til den lille mand. Ledsaget af mrs. Plornish som tolk gik han op på hans kvistkammer og forefandt mr. Baptist uden andet bohave end hans seng, der var redt på gulvet, et bord og en stol. Han sad nok så skikkeligt og snittede ved hjælp af noget simpelt værktøj.

"Nå, gamle dreng," sagde Pancks, "frem med mønten!"

Han havde sine penge indsvøbt i et stykke papir og overleverede dem med et smilende ansigt, hvorpå han med en let bevægelse udspilede lige så mange fingre på sin højre hånd som der skulle være shillings, og gjorde et kryds i luften for at betegne en overskydende sixpence.

"Oho!" sagde Pancks, idet han betragtede ham forundret. "Nå, så de er der allesammen? De er en flink gut! Det er ganske rigtigt. Jeg havde ikke ventet at få dem."

Her tog mrs. Plornish meget nedladende ordet og forklarede sagte for mr. Baptist:

"Ham fornøjet. Ham glad, ham fik penge."

Den lille mand smilede og nikkede. Hans oprømte ansigt syntes at have noget ualmindelig tiltrækkende for Pancks.

"Hvordan går det med hans ben?" spurgte Pancks.

"Åh, en hel del bedre, sir," sagde mrs. Plornish. "Vi håber, at han i næste uge ganske vil kunne undvære sin stok."

Da dette var en alt for gunstig lejlighed, til at hun skulle lade den gå tabt, åbenbarede mrs. Plornish sit store talent ved med tilgivelig stolthed at forklare for mr. Baptist:

"Ham håb, Dem ben snart godt."

"Og en lystig fætter er han," sagde Pancks og så beundrende på ham, som om han var et mekanisk legetøj, "hvad lever han

af?"

"Åh, sir," svarede mrs. Plornish, "han synes at have stor færdighed i at udskære disse blomster, som De ser ham i færd med." (Baptist, som iagttog deres ansigter, mens de talte, rakte sit arbejde i vejret. På Pancks' vegne oversatte mrs. Plornish på sin italienske måde: "Ham fornøjet. Bravo godt!")

"Kan han leve af det?" spurgte Pancks.

"Han kan leve af meget lidt, og med tiden vil han nok kunne skaffe sig et godt udkomme. Mr. Clennam hjalp ham til dette arbejde og lader ham desuden besørge et og andet i værkstedet her ved siden af – finder, kort sagt, på noget til ham, når han ved, at han trænger til det."

"Og hvad tager han sig for, når han ikke er ved sit arbejde?" spurgte Pancks.

"Åh, endnu ikke stort, sagtens fordi han ikke kan gå ret langt, men han går omkring i gården og sladrer med folk uden egentlig at forstå dem eller at blive forstået, og han leger med børnene og sidder i solen – han sætter sig, hvor det skal være, som om det var i en lænestol – og synger og ler."

"Ler!" gentog Pancks, "han ser jo ud, som om hver eneste tand i hans mund altid lo."

"Men når han kommer op på det øverste trin af trappen for enden af gården," sagde mrs. Plornish, "stirrer han ud for sig på den underligste måde af verden, så at nogle af os tror, at han stirrer mod den kant, hvor hans fædreland ligger, og nogle af os tror, at han ser efter en, som han ikke gerne ville se, og nogle af os ved ikke, hvad de skal tro."

Baptist syntes at forstå, hvad hun sagde, eller også opfangede og begreb hans hurtige fatteevne den ubetydelige bevægelse,

hvormed hun havde betegnet hans stirren. I ethvert tilfælde lukkede han øjnene og kastede med hovedet med en mine, som om han havde sine gode grunde til at gøre, hvad han gjorde, og sagde i sit modersmål, at det intet havde at betyde. *Altro!*

"Hvad er *altro*?" sagde Pancks.

"Hm! Det er sådan et almindeligt udtryk, sir," svarede mrs. Plornish.

"Er det?" sagde Pancks. "Nu, så *altro* til Dem, gamle ven. Farvel. *Altro*!"

På sin livlige måde gentog Baptist ordet flere gange, mens Pancks kun sagde det en gang i sin langsommere tone. Fra den tid af havde sigøjneren Pancks hyppigt for skik, når han gik træt hjem om aftenen, at lægge vejen om ad "Det blødende Hjerte", gå ganske stille op ad trappen, se ind ad Baptists dør og, når han så ham på hans værelse at sige:

"Halløj, gamle ven! *Altro*!" hvortil mr. Baptist med utallige strålende nik og smil svarede: "*Altro, signore, altro, altro!*" efter denne yderst kortfattede samtale gik så Pancks, tilsyneladende lettet og vederkvæget, sin vej.

26. Ingens sindstilstand

Var Clennam ikke kommet til den vise beslutning strengt at afholde sig fra at elske Pet, ville han have levet i en stadig uro og bekymring og haft mange vanskelige kampe at bestå med sit eget hjerte, af hvilke den mindste ikke ville have været den stående strid imellem en tilbøjelighed til ikke at kunne lide Gowan, omend ikke at betragte ham med ligefrem modbydelighed, og en hvisken om, at en sådan tilbøjelighed var uværdig. En ædel natur er ikke tilgængelig for stærke antipatier og giver kun langsomt efter for dem, selv om der ikke er nogen partiskhed med i spillet, men når den mærker, at uviljen begynder at få bugt med den, og den undertiden har øje for, at dens oprindelse ikke er upartisk, bliver en sådan natur ulykkelig.

Hvis altså hans særdeles kloge beslutning ikke havde været, ville Henry Gowan have formørket Clennams sind og optaget hans tanker langt mere end andre, langt mere behagelige personer og ting. Nu derimod syntes Gowan særligt at ligge Daniel Doyce på sinde, i det mindste faldt det i almindelighed snarere i Doyces end i Clennams lod at omtale ham i deres samtaler. Sådanne samtaler havde de ofte, idet de to kompagnoner beboede samme etage i et rummeligt hus i en af de alvorlige, gammeldags gader ikke langt fra Bank of England.

Doyce havde været i Twickenham for at tilbringe dagen der. Clennam havde derimod undskyldt sig. Doyce var nylig kommet hjem og stak hovedet ind ad Clennams dør for at sige ham godnat.

"Kom ind, kom ind!" sagde Clennam.

"Jeg så, at De læste," svarede Doyce, idet han trådte ind, "og troede, at De måske ikke gerne ville forstyrres."

Hvis den mærkelige beslutning, som Clennam havde taget, ikke havde været, havde han måske slet ikke vidst, hvad han havde læst; havde han måske i en halv time ikke haft sine øjne fæstede på bogen, skønt den lå opslået foran ham. Han lukkede den temmelig hurtigt.

"Befinder de sig vel?" spurgte han.

"Ja vist, de befinder sig alle vel," svarede Doyce.

Daniel havde fra sine svendedage beholdt den vane at gå med sit lommetørklæde i sin hat. Han tog det ud af den og tørrede sin pande med det, idet han langsomt gentog:

"De befinder sig alle vel. Især syntes jeg, at miss Minnie så ualmindelig rask ud."

"Var der fremmede på landstedet?"

"Nej, ingen fremmede."

"Hvordan fordrev I da tiden, I fire?" spurgte Clennam oprømt.

"Vi var fem," svarede hans kompagnon, "han, hvad er det nu han hedder, var der."

"Hvem er det?" spurgte Clennam.

"Henry Gowan."

"Ah, ja så!" udbrød Clennam med usædvanlig livlighed. "Ja! – ham havde jeg glemt!"

"De husker måske," sagde Daniel Doyce, "at jeg har fortalt Dem, at han er der hver søndag."

"Ja, ja," svarede Clennam, "nu husker jeg det."

Daniel Doyce, der endnu stadig tørrede sin pande, gentog ufortrødent:

"Ja. Han var der. Ja, naturligvis var hans hund der også."

"Miss Meagles holder meget af – hunden," svarede Clennam.

"Ja vist," indrømmede hans kompagnon, "hun holder mere af hunden, end jeg holder af dens herre."

Der opstod en pause, som Clennam benyttede til at trække sit ur op.

"De er måske lidt vel hastig i Deres dom," sagde han. "Vore domme – jeg taler ganske i almindelighed – bliver alt for let påvirket af mange hensyn, der, næsten uden at vi selv ved af det, er urimelige. Det er derfor nødvendigt at være forsigtige med dem. For eksempel mr. –"

"Gowan," tilføjede Doyce roligt.

"Han er ung og smuk, utvungen og livlig, har talent og har set en hel del af livet i dets forskellige skikkelser. Det turde falde vanskeligt at anføre en uegennyttig grund til at være indtaget imod ham."

"Ikke vanskeligt for mig, Clennam, tror jeg," svarede hans kompagnon. "Allerede nu ser jeg ham bringe uro og bekymring ind i min gamle vens hus, og jeg er bange for, det kan blive til sorg. Jeg ser ham præge dybe furer i min gamle vens ansigt, jo mere han nærmer sig til og jo hyppigere han ser på hans datters ansigt. Jeg ser ham, kort sagt, drage sit net sammen om den smukke, kærlige pige, som han aldrig vil gøre lykkelig."

"Vi ved ikke," sagde Clennam, næsten i en tone, som om han følte smerte, "at han ikke vil gøre hende lykkelig."

"Vi ved ikke," svarede Doyce, "om verden vil stå i hundrede år til, men vi anser det for højst sandsynligt."

"Nå, nå," sagde Clennam, "vi bør håbe det bedste og i det mindste søge at være, om ikke ædelmodige (hvortil der i dette

tilfælde ingen anledning er for os), så dog retfærdige. Vi vil ikke nedsætte denne mand, fordi han gør lykke hos den skønne genstand for hans ærgerrighed, og vi vil ikke bestride hendes naturlige ret til at skænke sin kærlighed til den, hun finder værdig til den."

"Måske, min ven," sagde Doyce, "måske også, at hun er for ung og forkælet, for tillidsfuld og uerfaren til at kunne skelne rigtigt."

"Det," sagde Clennam, "står det ikke i vor magt at ændre."

Doyce rystede alvorligt på hovedet og svarede:

"Jeg er bange for det."

"Derfor bør vi med et ord," sagde Clennam, "gøre os det klart, at det er os uværdigt at tale ondt om Gowan. Det ville være jammerligt at nære en fordom imod ham, og jeg for min del har sat mig for ikke at ringeagte ham."

"Jeg er ikke fuldt så sikker på mig selv og forbeholder mig derfor min ret til ikke at synes om ham," svarede den anden, "men selv om jeg ikke er sikker på mig selv, så er jeg dog sikker på Dem, Clennam, og ved, hvilken retskaffen mand De er, og hvor megen agtelse De fortjener. God nat, min ven og kompagnon!"

Med disse ord trykkede han hans hånd, som om der havde ligget noget meget alvorligt på bunden af deres samtale, og dermed skiltes de.

De havde allerede besøgt familien flere gange og altid bemærket, at selv en forbigående hentydning til Henry Gowan, når han ikke var til stede iblandt dem, fik den sky til at vende tilbage, som havde formørket Meagles' strålende ansigt den formiddag efter det tilfældige møde ved færgen. Havde

Clennam nogen sinde givet den forbudne lidenskab rum i sit bryst, kunne denne tid let være blevet en sand prøvelsestid, men under de nærværende omstændigheder havde det uden tvivl intet at betyde – slet intet.

Og ligeledes ville, – hvis hans hjerte havde huset denne bandlyste gæst – den stilfærdige måde, hvorpå han kæmpede sig igennem den åndelige tilstand, hvori han befandt sig på dette tidspunkt, måske have været en smule fortjenstlig. I den stadige bestræbelse for ikke at lade sig lokke til den samme skødesynd, som han havde set så meget af – at forfølge egenkærlige formål ved hjælp af lave og smålige midler, men i stedet at være tro mod sine ædle og højmodige grundsætninger, ville der have været en smule fortjeneste. I den beslutning ikke engang at sky Meagles' hus, for ikke af egenkærlig skånsel mod sig selv at berede datteren den mindste ubehagelighed ved at stemple hende som årsagen til hans udebliven, som han troede ville gøre faderen ondt, – også heri ville der have været en smule fortjeneste. Og i den beskedenhed og oprigtighed, hvormed han altid indrømmede for sig selv, at Gowan passede bedre til hende i alder og havde et mere vindende ydre – ville der have været en smule fortjeneste. Når han gjorde alt dette og meget mere på en fuldkommen naturlig måde og med en mandig fatning, mens han følte en nagende smerte i sit indre, så kunne det have vidnet om en vis rolig karakterstyrke. Men efter den beslutning, han havde taget, kunne han naturligvis ikke have sådanne fortjenester, og en sådan sindstilstand var ingens – slet ingens.

Gowan brød sig ikke om, enten den var ingens eller nogens, og bevarede ved alle lejligheder den mest uforstyrrede sindsro, som om muligheden af, at Clennam kunne havde dristet sig til

at drøfte det store spørgsmål, var alt for fjern og latterlig, til at man kunne tænke sig den. Han behandlede altid Clennam med en forekommenhed og utvungenhed, der i og for sig (under forudsætning af, at han ikke havde taget dette fornuftige parti) ville have gjort et højst ubehageligt indtryk på ham.

"Det gør mig virkelig meget ondt, at De ikke var med os i går," sagde Gowan, da han den følgende dag besøgte Clennam. "Vi havde en behagelig dag deroppe ved floden."

Det havde han hørt, sagde Arthur.

"Af Deres kompagnon?" svarede Gowan, "hvor det dog er en rar gammel fyr!"

"Jeg har megen agtelse for ham."

"Det er min sæl en fortræffelig karl!" sagde Gowan, "så ungdommelig, så grøn, tror på de mest vidunderlige ting."

Dette var nu en af de mange små plumpheder, som let kunne skurre i Clennams øren. Han afviste den ved at gentage, at han havde særdeles megen agtelse for ham.

"Han er mageløs! At se ham gå om og drømme i hans alder, uden at lægge noget af og uden at tilegne sig noget – det kan ordentlig varme en op. Så ufordærvet, så naturlig, sådan en skikkelig sjæl! Man føler sig som et forfærdelig verdsligt og gudsforgået menneske, mr. Clennam, i sammenligning med en sådan uskyldighed. Jeg taler om mig selv, må jeg dog tilføje, uden at regne Dem med. De er også en solid fyr!"

"Jeg takker Dem for komplimenten," sagde Clennam, ilde berørt, "det er De dog vel med, vil jeg håbe?"

"Så, så," svarede den anden, "når jeg skal være ærlig, så nogenlunde. Jeg er ingen stor bedrager. Køb et af mine malerier, og jeg forsikrer Dem i al fortrolighed, at det ikke er

pengene værd. Køb et af en anden – en eller anden stor professor, mod hvem jeg kun er en sinke – og der er al rimelighed for, at jo mere De giver ham, des mere snyder han Dem. Det gør de alle."

"Alle malere?"

"Malere, forfattere, patrioter og alle de andre, som har noget at falbyde på markedet. Giv næsten enhver, jeg kender, ti pund – tusinde pund – ti tusinde pund, og han vil snyde Dem efter en tilsvarende målestok. Jo større navnkundigheden, des større bedrageriet. Men hvor verden dog er herlig!" udbrød Gowan med varm begejstring, "hvor verden dog er lystig, fortræffelig og dejlig!"

"Jeg havde egentlig troet," sagde Clennam, "at den grundsætning, De omtaler, i særdeleshed fulgtes af –"

"Barnaclerne?" afbrød Gowan ham smilende.

"Af de herrer politikere, som nedlader sig til at forestå Omsvøbsdepartementet."

"Åh, vær ikke så streng mod Barnaclerne," sagde Gowan og smilede på ny, "det er sådanne prægtige fyre! Endog stakkels lille Clarence, familiens fødte idiot, er en mageløs behagelig og elskværdig dumrian, og han er oven i købet i besiddelse af en slags intelligens, som min sandten ville forbavse Dem."

"Ja, det ville den, og det ikke lidt," sagde Clennam tørt.

"Og når alt kommer til alt," udbrød Gowan med sin ejendommelige afvejen, som bragte alt i hele den vide verden ned til den samme undervægt, "skønt jeg ikke kan nægte, at Omsvøbsdepartementet måske til sidst vil få alt og alle til at gå i hundene, vil det dog sandsynligvis ikke ske i vor tid – og det er en skole for gentlemen."

"Det er en meget farlig, utilfredsstillende og kostbar skole for folket, som betaler for eleverne der, frygter jeg for," sagde Clennam og rystede på hovedet.

"Åh, De er et skrækkeligt menneske," svarede Gowan muntert, "jeg kan godt forstå, at De næsten har skræmmet livet af det lille fæ Clarence, og han er dog sådan et skikkeligt grødhoved – jeg holder virkelig meget af ham. Dog nok om ham og alle de andre. Jeg ønsker at forestille Dem for min moder, mr. Clennam. Vis mig den godhed at give mig lejlighed til det."

I ingens sindstilstand var der intet, som Clennam mindre kunne have ønsket, eller som det ville have faldet ham vanskeligere at sno sig fra.

"Min moder lever på den mest primitive måde i sit kedelige, røde fængsel i Hampton Court," sagde Gowan. "hvis De selv vil vælge tiden og fastsætte dagen, da det må være mig tilladt at føre Dem derhen til middag, vil De få lejlighed til at kede Dem, og hun vil blive henrykt. Sådan står sagen i virkeligheden."

Hvad skulle Clennam sige til det? Hans tilbageholdne karakter indeholdt meget, som var enfoldigt i ordets bedste betydning, fordi det var uudviklet og uberørt, og i sin enfold og beskedenhed kunne han kun sige, at det glædede ham at stille sig til mr. Gowans rådighed. Følgelig sagde han det, og dagen blev fastsat. Og en med frygt imødeset dag var den for hans vedkommende, og en højst uvelkommen dag, da den kom, og de tog til Hampton Court.

De ærværdige beboere af denne ærværdige bygning syntes i disse dage at være lejrede der ligesom en slags civiliserede sigøjnere. Deres boliger havde et midlertidigt præg, som om de agtede at drage bort, så snart de kunne få noget bedre, og selv

havde de et misfornøjet præg, som om de tog det meget ilde op, at de ikke allerede havde fået noget bedre. Elegante jalousier og forhæng faldt mere eller mindre i øjnene, når deres døre gik op; skærmbrætter, der ikke var halvt høje nok, og som dannede spisesale af hvælvede gange og dækkede for mørke kroge, hvor tjenere sov om natten med deres hoveder imellem knivene og gaflerne; gardiner, som opfordrede en til at tro, at de ikke skjulte noget; glasruder, som anmodede om, at man ikke måtte se dem; maskerede faldgruber i væggene, der åbenbart var kulkældere, og tildækkede døre, som øjensynlig førte til små køkkener; møbler af forskellige former, der lod, som om de ikke havde noget at gøre med den brødefulde hemmelighed, de gemte på – en seng. Alt dette avlede i hele denne kreds fortielse og forstillelse. Mens de besøgende så deres værter stift i øjnene, lod de, som om de ikke lugtede maden, der blev tillavet tre skridt fra dem; folk, som stod lige foran skabe, der tilfældigvis stod åbne, lod, som om de ikke bemærkede flaskerne; fremmede, som lænede hovedet op til et skillerum af tyndt lærred, bag hvilket pagen og tjenestepigen skændtes på kraft, lod, som om de sad i den dybeste stilhed. Der var ingen ende på de små selskabelige akkomodationsveksler, som disse standsmæssighedens sigøjnere stadig trak på og accepterede for hinanden.

Nogle af disse tatere havde et pirreligt gemyt, idet der var to ting, som stadig pinte og plagede dem, nemlig for det første bevidstheden om, at de ikke havde fået nok ud af almenheden, og for det andet bevidstheden om, at almenheden havde adgang til bygningen. Denne sidste store forurettelse voldte enkelte frygtelige kvaler, især om søndagen, efter at de i nogen

tid havde ventet, at jorden skulle åbne sig og opsluge almenheden. Denne længselsfuldt imødesete begivenhed var imidlertid endnu ikke indtruffet på grund af en uforsvarlig slaphed i verdensstyrelsen.

Mrs. Gowans dør åbnedes af en tjener, der i flere år havde tjent i familien og ligeledes havde sin høne at plukke med almenheden med hensyn til en ansættelse under postvæsenet, som han havde ventet på i nogen tid, men endnu ikke fået. Han vidste helt vel, at almenheden aldrig ville kunne have skaffet ham ind, men fandt en uhyggelig fornøjelse i at tro, at almenheden holdt ham ude. Påvirket af denne krænkelse (og måske også af en smule knaphed og uregelmæssighed med hensyn til hans løn), var han blevet forsømmelig med sin person og gnaven i sit sind, og da han nu i Clennam så en til hans undertrykkeres uværdige hob hørende person, modtog han ham med hån.

Mrs. Gowan derimod modtog ham med nedladenhed. Han fandt i hende en fin gammel dame, der tidligere havde været en skønhed og endnu så så godt ud, at hun gerne kunne have undværet pudderet på sin næse og et vis umuligt rosenskær under hvert øje. Hun var lidt stolt imod ham. Det samme var en anden gammel dame, der havde en mørk pande og kroget næse og måtte have haft noget virkeligt ved sig, da hun ellers umuligt kunne have været til, men det var visselig hverken hendes hår, hendes tænder, hendes figur eller hendes teint; og det samme var også en gråhåret gammel herre med et pedantisk og trevent væsen. Begge var kommet for at spise til middag. Men da de alle havde været i det britiske gesandtskab i forskellige verdensdele, og da et britisk gesandtskab ikke bedre kan gøre sig anset i

Omsvøbsdepartementet end ved at behandle sine landsmænd med ubegrænset foragt (ellers ville det jo komme til at ligne alle andre landes gesandtskaber), erkendte Clennam, at de i det hele taget lod ham slippe for temmelig godt køb.

Den pedantiske gamle herre viste sig at være lord Lancaster Stiltstalking, der i mange år var blevet ernæret af Omsvøbsdepartementet som en af den storbritanniske majestæts repræsentanter i udlandet. Dette adelige isskab havde i sin tid fået flere europæiske hofter til at fryse og gjort det med et sådant held, at udlændinge, der nød den sjældne ære at kunne huske ham fem og tyve år tilbage i tiden, ved det blotte ord englænder fik forkølelse i maven.

Han var nu pensioneret og derfor (med et vægtigt hvidt halsbind, der lignede en stiv snedrive) så nådig at lade sin skygge falde over middagsmåltidet. Bordtøjets nomadiske beskaffenhed og de mærkelige fade og tallerkener hviskede om den alt gennemtrængende taternatur, men det adelige isskab var dog langt bedre end både sølv og porcelæn og kastede glans over det hele. Han krystalliserede maden, kølede vinene, fik saucen til at stivne og grøntsagerne til at visne.

Der var kun en person til i værelset, en mikroskopisk lille tjener, der opvartede den ondskabsfulde mand, som ikke var kommet ind i postvæsenet. Hvis man kunne have knappet hans trøje op og set ind i hans hjerte, ville man have opdaget, at selv denne yngling tragtede efter en ansættelse under regeringen, som en fjern tilhænger af familien Barnacle.

Med en blid tungsindighed, som hidrørte fra, at hendes søn som en simpel kunstdyrker var nødt til at smigre for det gemene publikum i stedet for at håndhæve sin fødselsret og,

som en anerkendt Barnacle, stikke det en ring gennem næsen, førte mrs. Gowan ved bordet samtalen hen på de onde dage. Da var det, at Clennam for første gang erfarede, omkring hvilke små tapper denne store verden drejer sig.

"Havde John Barnacle," sagde mrs. Gowan, efter at man var blevet fuldkommen enig om tidernes udartelse, "kun opgivet det ulykkelige indfald at gøre sig gode venner med pøbelen, ville alt have været godt og landet være blevet frelst, tror jeg."

Den gamle dame med den krumme næse indrømmede det, men tilføjede, at hvis August Stiltstalking uden videre havde ladet kavaleriet rykke ud med befaling til at hugge ind, ville landet være blevet frelst.

Det adelige isskab indrømmede det, men tilføjede, at hvis William Barnacle og Tudor Stiltstalking, den gang de slog sig sammen og dannede deres mindeværdige koalition, dristigt havde lagt en mundkurv på bladene og fastsat straf for enhver redaktørpjalt, der havde formastet sig til at tale om nogen lovlig autoritets optræden, det være sig i udlandet eller hjemme, troede han, at landet ville være blevet frelst.

Man var enig om, at landet – et andet ord for Barnaclerne og Stiltstalking'erne – trængte til at frelses. Det var alt for tydeligt, at spørgsmålet kun drejede sig om John Barnacle, August Stiltstalking, William Barnacle og Tudor Stiltstalking, Tom, Dick eller Harry Barnacle eller Stiltstalking, fordi alle andre jo hørte til pøbelen. Og det var denne side at samtalen, som især gjorde et ubehageligt indtryk på Clennam, da han ikke var vant til sådanne i ytringer, og bragte ham i tvivl med sig selv, om det var så ganske rigtigt, at han sad der og stiltiende hørte på, at en stor nation indskrænkedes til så snævre grænser. Men da han

huskede på, at spørgsmålet under parlamentsdebatterne, hvad enten disse vedrørte denne nations legemlige eller sjælelige liv, i reglen udelukkende drejede sig om John Barnacle, August Stiltstalking eller en anden Barnacle eller Stiltstalking, og ingen andre, sagde han intet på pøbelens vegne, idet han betænkte, at pøbelen var vant til det.

Henry Gowan syntes at finde en ondskabsfuld fornøjelse i at ophidse de tre talende imod hinanden, og i at se Clennam forarges over, hvad de sagde. Da han nærede en ophøjet foragt så vel for den klasse, der havde stødt ham fra sig, som for den klasse, der ikke havde villet tage imod ham, følte han sig ikke personligt berørt af, hvad der foregik. I følelsen af sin egen sindsligevægt syntes han endog at finde en vis tilfredsstillelse i Clennams forlegne og afsondrede stilling i det gode selskab, og havde Clennam været i den tilstand, som "ingen" uophørlig kæmpede med, ville han have haft en mistanke derom og bekæmpet denne mistanke som en lavhed, selv mens han sad ved bordet.

I løbet af et par timer kom det adelige isskab, der aldrig var mindre end hundrede år tilbage i tiden, omtrent fem århundreder tilbage og udtalte højtidelige orakelspådomme, der passede for denne epoke. Han sluttede med at få en for hans egen mund bestemt kop te til at fryse og trak sig tilbage på sin laveste temperatur.

Mrs. Gowan havde i sin glansperiode plejet at have en tom lænestol ved siden af sig, hvorhen hun kaldte sine ydmyge slaver, en for en, til korte audienser som et tegn på hendes særlige bevågenhed. Nu opfordrede hun Clennam med et tegn

med sin vifte til at nærme sig. Han adlød og tog plads på den af lorden nylig rømmede trefod.

"Mr. Clennam," sagde mrs. Gowan, "afset fra den glæde, det er mig at blive bekendt med Dem, skønt det sker på dette modbydelige, uhyggelige sted – en ren kaserne – er der en sag, som jeg brænder af længsel efter at tale med Dem om. Det er en sag, som så vidt jeg ved, har givet anledning til, at min søn har haft den fornøjelse at gøre Deres bekendtskab."

Clennam bøjede sit hoved som et almindeligt, passende svar på, hvad han endnu ikke rigtigt forstod.

"For det første altså," sagde mrs. Gowan, "er hun virkelig smuk?"

I "ingens" vanskelige stilling ville han have fundet det meget vanskeligt at svare, meget vanskeligt endog at smile og spørge:

"Hvem?"

"Åh, det ved De nok!" svarede hun, "Henrys flamme, denne ulyksalige forelskelse. Nå, hvis det er en æressag, at jeg først nævner navnet – miss Mickles – Miggles."

"Miss Meagles," sagde Clennam, "er overordentlig smuk."

"Mænd tager så ofte fejl i så henseende," svarede mrs. Gowan og rystede på hovedet, "at jeg oprigtigt tilstår, at jeg ikke engang nu er fuldkommen vis derpå, skønt det altid er noget at høre Henrys udsagn bekræftet med så meget alvor og eftertryk. Han fik nok fat på disse mennesker i Rom, tror jeg?"

Dette udtryk ville have krænket "ingen" dybt. Clennam svarede:

"Undskyld, jeg tror ikke, at jeg ganske forstår Deres mening."

"Fik fat på disse mennesker," sagde mrs. Gowan og bankede på sit lille bord med sin lukkede vifte (en stor grøn vifte, som

hun brugte som en håndskærm), "stødte på dem. Traf dem. Faldt over dem."

"Disse mennesker?"

"Ja, disse Miggles'er."

"Jeg kan virkelig ikke sige," sagde Clennam, "hvor min ven mr. Meagles første gang forestillede mr. Henry Gowan for sin datter."

"Jeg er temmelig vis på, at han fik fat på hende i Rom, men lige meget hvor – et sted var det. Sig mig nu ganske imellem os, er hun meget plebejisk?"

"Undskyld, frue," svarede Clennam, "jeg er selv alt for plebejisk til at jeg tør have nogen mening om dette."

"Meget vel!" sagde mrs. Gowan og udfoldede koldblodigt sin vifte, "meget smukt! Jeg tør altså deraf udlede den slutning, at De i Deres stille sind finder, at hendes væsen svarer til hendes ydre?"

Efter et øjebliks stivhed bukkede Clennam.

"Det er beroligende, og jeg vil håbe, at De har ret. Henry har nok sagt mig, at De har rejst med dem?"

"Jeg rejste nogle måneder med min ven mr. Meagles, hans kone og hans datter." ("Ingens" hjerte ville have våndet sig ved mindet herom).

"Virkelig meget beroligende, da De må have lært dem nøje at kende. Ser De, mr. Clennam, det er gået i lang tid, uden at jeg har kunnet spore nogen bedring, og det er mig derfor en umådelig trøst at have lejlighed til at tale om det med en person, der er så vel underrettet som De. Ja, en sand lykke er det, en sand velsignelse, forsikrer jeg Dem."

"Undskyld," sagde Clennam, "men jeg er ikke indviet i mr. Henry Gowans fortrolighed. Jeg er langt fra at være så vel underrettet, som De tror. Deres fejltagelse gør min stilling meget vanskelig. Der er ikke blevet vekslet et ord om denne sag imellem mr. Henry Gowan og mig."

Mrs. Gowan skottede til den anden ende af værelset, hvor hendes søn sad på en sofa og spillede ecarté med den gamle dame, der havde stemt for et kavaleri-indhug.

"Ikke indviet i hans fortrolighed? Nej," sagde hun, "nej, det kan jeg tænke mig. Men der gives en stiltiende fortrolighed, mr. Clennam, og da De begge står på en venskabelig fod med disse mennesker, kan jeg ikke tvivle om, at en sådan fortrolighed finder sted i det foreliggende tilfælde. De har måske hørt, at jeg har måttet opleve den bitre sorg, at Henry har valgt en livsstilling, som – nu vel!" tilføjede hun med et skuldertræk, "en meget respektabel livsstilling, vil jeg indrømme, og nogle kunstnere er, som kunstnere betragtede, vistnok ganske fortræffelige personer, men alligevel er vi i vor familie aldrig gået uden for dilettantismen, og det er en tilgivelig svaghed at føle en smule –"

Idet mrs. Gowan her brød af for at drage et suk, kunne Clennam, hvor fast han end havde besluttet at være højmodig, dog ikke undertrykke den tanke, at der var grumme lille fare for, at familien nogen sinde, ikke engang sådan som sagerne nu stod, ville gå uden for dilettantismen.

"Henry," tog moderen til orde, "er egensindig og halsstarrig, og da disse mennesker naturligvis anstrenger sig af alle kræfter for at fange ham, kan jeg kun nære meget lidt håb om, at det held går over styr. Jeg frygter for, at pigens formue kun er højst

ubetydelig. Henry kunne have gjort et langt bedre parti. Der er næppe noget, som kan forsone en med denne forbindelse, men ikke des mindre råder han sig selv, og indtræder der ikke om kort tid en forbedring, ser jeg ingen anden udvej end at finde mig i min skæbne og se at komme til rette med disse mennesker på bedste måde. Jeg er Dem uendelig forbunden for, hvad De har sagt mig."

Idet hun trak på skuldrene, bukkede Clennam atter stift. Med en forlegen rødme i sit ansigt og en vis tøven i sit væsen sagde han derpå i en endnu mere dæmpet tone, end han hidtil havde brugt:

"Jeg ved ikke ret, mrs. Gowan, hvordan jeg skal opfylde, hvad jeg anser for en pligt, og dog må jeg udbede mig, at De godhedsfuldt vil bære over med, at jeg søger at opfylde den. Der er en misforståelse på Deres side, en meget stor misforståelse, hvis jeg tør kalde den sådan, som synes at trænge til berigtigelse. De har troet, at mr. Meagles og hans familie anstrengte sig af alle kræfter, forekom det mig, at De sagde."

"Af alle kræfter," gentog mrs. Gowan og betragtede ham med hårdnakket ro, idet hun holdt sin grønne vifte imellem sit ansigt og ilden.

"For at sikre sig mr. Henry Gowan?"

Hun nikkede mildt.

"Dette er nu så langt fra at være tilfældet," sagde Arthur, "at jeg ved, at mrs. Meagles er meget ulykkelig over den hele sag og i håb om at gøre ende på den har lagt den alle de hindringer i vejen, han kunne."

Mrs. Gowan slog sin vifte sammen, bankede ham på armen med den og bankede sig selv på sine smilende læber.

"Ja, naturligvis," sagde hun, "netop det, jeg mener."

Arthur iagttog hendes ansigt for at finde en forklaring af, hvad hun mente.

"Er det Deres alvor, mr. Clennam? Ser De det ikke?"

Arthur så det ikke og sagde det.

"Kender jeg da ikke min søn, og ved jeg da ikke, at dette netop er midlet til at holde ham fast?" sagde mrs. Gowan hånligt. "Og ved disse mennesker, disse Miggles'er, det ikke i det mindste lige så godt som jeg? Det er fiffige folk, mr. Clennam, åbenbart forretningsfolk! Så vidt jeg ved, har Miggles nok været ansat ved en bank. Det må have været en meget fordelagtig bank, hvis han har haft meget med dens bestyrelse at gøre. Dette er virkelig meget godt gjort."

"Jeg beder Dem, frue –" afbrød Arthur hende.

"Åh, mr. Clennam, kan De virkelig være så lettroende?"

Det gjorde et så pinligt indtryk på ham at høre hende tale i denne hovmodige tone og se hende banke sig på sine hånlige læber med sin vifte, at han sagde yderst alvorligt:

"Tro mig, frue, det er en uretfærdig, en aldeles ugrundet mistanke."

"Mistanke?" gentog mrs. Gowan, "ikke mistanke, mr. Clennam, vished. Det er meget snildt gjort og synes ganske at have ført Dem bag lyset."

Hun smilede og sad atter og bankede sig på sine læber med sin vifte og slog med nakken, som om hun tilføjede:

"Kom ikke og fortæl mig noget. Jeg ved, at sådanne mennesker vil gøre alt for at opnå den ære at komme ind i en sådan familie."

I dette belejlige øjeblik blev kortene lagt til side, og Henry Gowan gik over gulvet og sagde:

"Hvis du nu kan undvære mr. Clennam, moder, for denne gang, – for vi har en lang vej, og det er allerede sildigt."

Clennam rejste sig, da han intet andet valg havde, og mrs. Gowan viste ham lige til det sidste den samme mine og de samme hånlige læber.

"De havde en frygtelig lang audiens hos min moder," sagde Gowan, idet døren lukkede sig efter dem. "Jeg vil dog ikke håbe, at hun har trættet Dem?"

"På ingen måde," svarede Clennam.

De skulle køre hjem i en lille åben phaeton og sad snart i den. Gowan, der kørte, tændte en cigar. Clennam ville ingen have. Hvor meget han end stred imod, så hensank han snart i så dybe grublerier, at Gowan atter sagde:

"Jeg er bange for, at min moder har trættet Dem," hvorved han vågnede op og svarede: "På ingen måde," og derpå igen faldt i tanker.

I den sindstilstand, som gjorde "ingen" urolig, ville hans tankefuldhed især have drejet sig om den mand, der sad ved siden af ham. Han ville have tænkt på den morgen, da han så ham rive sten løse med sin hæl, og spurgt sig selv:

"Sparker han mig af vejen på den samme ligegyldige, grusomme måde?"

Han ville have tænkt på, om sønnen havde arrangeret denne præsentation for sin moder, fordi han vidste, hvad hun ville sige, og fordi han således kunne sætte sin rival ind i sagernes stilling og give ham et advarende vink, uden selv at betro sig til ham med et ord. Han ville have tænkt på, om han, selv om han

ikke havde haft en sådan plan, havde ført ham derhen for at drive gæk med hans undertrykte følelser og pine ham. Disse betragtninger ville undertiden være blevet standsede af et anfald af skamfølelse, idet hans egen åbne natur ville have gået i rette med ham og foreholdt ham, at han ved kun et flygtigt øjeblik at huse en sådan mistanke svigtede det ophøjede og upartiske standpunkt, han havde besluttet at stille sig på. I sådanne øjeblikke ville kampen i hans indre have været hårdest, og når han havde set i vejret og opfanget Gowans blik, ville det have givet et sæt i ham., som om han havde tilføjet ham en fornærmelse.

Og når han så betragtede den mørke vej og dens utydelige genstande, ville han lidt efter lidt igen være faldet i tanker.

"Hvor mon vi kører hen, han og jeg, på livets dunkle vej? Hvordan vil det stå til med os og med hende i den tågede fremtid?"

Tanken om hende ville på ny have vakt en bebrejdende anelse om, at det ikke engang var loyalt over for hende ikke at kunne lide ham, og at han ved så let at fatte fordomme imod ham blev hende endnu mindre værdig end i begyndelsen.

"De er åbenbart forstemt," sagde Gowan, "jeg er meget bange for, at min moder har trættet Dem frygteligt."

"Nej, på ingen måde," sagde Clennam, "det er intet – slet intet."

27. Tæl til tyve

En ofte tilbagevendende tvivl om, hvor vidt Pancks' lyst til at indhente oplysninger om familien Dorrit på nogen måde kunne stå i forbindelse med den mistanke, han efter sin tilbagekomst fra sin langvarige landflygtighed havde betroet sin moder, voldte på denne tid Arthur Clennam megen uro. Hvad Pancks allerede vidste om familien Dorrit, hvad mere han egentlig ønskede at komme efter, og hvorfor han overhovedet ville plage sin travle hjerne med den, var spørgsmål, som ofte satte ham i forlegenhed. Pancks var ikke den mand, der af ørkesløs nysgerrighed ville spilde tid og ulejlighed på sådanne undersøgelser. At han havde en bestemt hensigt med det, kunne Clennam ikke tvivle om. Og om denne hensigts opnåelse ved Pancks' flid måske på en ubetimelig måde kunne bringe de hemmelige grunde for lyset, der havde bevæget hans moder til at tage sig af Lille Dorrit, var et spørgsmål, som gav anledning til alvorlige betragtninger.

Ikke fordi han nogen sinde vaklede enten i sit ønske eller sine beslutninger om at gøre den uret, der var begået i hans faders tid, god igen, hvis en sådan uret kom for lyset og kunne oprettes. Den skygge, som formodningen om en uretfærdig handling havde kastet over ham siden hans faders død, var så dunkel og formløs, at den måske hidrørte fra noget, der var vidt forskelligt fra, hvad han havde tænkt sig. Men skulle hans frygt vise sig grundet, var han rede til, hvad øjeblik det skulle være, at ofre alt, hvad han ejede, og begynde sin bane på ny. Ligesom hans barndoms strenge, mørke lære aldrig var trængt ind i hans hjerte, sådan sagde den første artikel i hans moralske lovbog, at

han måtte begynde med at vise sin ydmyghed i gerningen her på Jorden, og at han aldrig ved hjælp af ord kunne svinge sig op til Himlen. Det gjaldt om at virke, sone sin brøde og opfylde sin pligt her på Jorden; det var de første stejle trin opefter. Snæver var porten, og smal var vejen, langt snævrere og smallere end den brede landevej, der er brolagt med tomme forsætter og tomme formularer, skæver i næstens øjne og beredvillig overgivelse af andre til dommen – lutter billige materialier, der slet ingenting koster.

Nej, det var ingen egenkærlig frygt eller vaklen, der gjorde ham urolig, men en mistanke om, at Pancks ikke ville holde sin del af den mellem dem trufne overenskomst, og, når han gjorde en opdagelse, skulle benytte den for sin egen regning uden at meddele ham den. Når han på den anden side mindedes sin samtale med Pancks og hvor ringe grund han havde til at antage, at denne sælsomme person overhovedet var på sporet efter noget vedrørende denne sag, kunne han undertiden ikke begribe, at han lagde så megen vægt på den. Arbejdende i denne søgang, ligesom enhver båd arbejder i krap sø, tumlede han omkring uden at komme i havn.

Fjernelsen af Lille Dorrit selv fra deres vante omgang gjorde ikke sagen bedre. Hun var så meget ude og så meget på sit værelse, at han begyndte at savne hende. Han havde skrevet til hende for at spørge, om hun befandt sig bedre, og hun havde svaret ham meget taknemmeligt og hjerteligt og bedt ham ikke at være urolig for hendes skyld, da hun befandt sig fuldkommen vel, men han havde ikke set hende i lang tid – lang i forhold til, hvad han havde været vant til.

Da han en aften kom hjem fra et besøg hos hendes fader, der havde sagt, at hun var ude – hvilket han altid sagde, når hun syede allerflittigst for at tjene penge til hans aftensmad – fandt han Meagles gående i en ophidset tilstand frem og tilbage i hans værelse, og da han lukkede døren op, blev Meagles stående, vendte sig om og sagde:

"Clennam! – Tattycoram!"

"Hvad er der på færde?"

"Forsvundet!"

"Men du min Gud," udbrød Clennam forbavset, "hvad mener De?"

"Ville ikke tælle til tyve. Var ikke at formå dertil. Standsede ved otte og gik sin vej."

"Forlod Deres hus?"

"For ikke mere at vende tilbage," sagde Meagles og rystede på hovedet. "De kender ikke det pigebarns stolte og lidenskabelige karakter. Et helt spand heste ville nu ikke kunne trække hende tilbage. Boltene og jernstængerne i den gamle Bastille ville ikke kunne holde hende."

"Men hvad gav anledning til dette?"

"Hvad der gav anledning, er ikke så let at fortælle, fordi man selv måtte have det stakkels heftige pigebarns ulykkelige sind for at forstå det. Men det gik til på følgende måde. Pet og moder og jeg havde i den sidste tid haft en del at tale med hinanden om. Jeg vil ikke skjule for Dem, Clennam, at disse samtaler ikke har været af en så glædelig natur, som jeg kunne ønske det. De har drejet sig om en ny udenlandsrejse, som jeg har tænkt på at foretage i en bestemt hensigt."

"Ingens" hjerte bankede stærkt.

"En hensigt," sagde Meagles, "som jeg heller ikke vil skjule for Dem, Clennam. Mit kære barn nærer en tilbøjelighed, som gør mig ondt. Måske gætter De personen? Henry Gowan."

"Jeg var ikke uforberedt på at høre det."

"Nu vel," sagde Meagles med et dybt suk, "Gud give, at De aldrig havde oplevet at høre det, men det er nu engang således. Moder og jeg har gjort alt, hvad vi kunne, for at få de griller ud af hendes hoved. Vi har forsøgt det med kærlige råd, vi har forsøgt, hvad tid, hvad fraværelse kunne udrette, men hidtil uden nytte. Vore seneste samtaler har drejet sig om atter at rejse udenlands på et år i det mindste, for at skille dem ad og fuldstændig afbryde forholdet i den tid. I den anledning er Pet helt ulykkelig, og derfor er moder og jeg også helt ulykkelige."

Clennam sagde, at det kunne han godt forstå.

"Nu vel," fortsatte Meagles i en undskyldende tone, "som en praktisk mand indrømmer jeg, og jeg er overbevist om, at moder som en praktisk kone også vil indrømme det, at man i sine familieforhold let overdriver sine genvordigheder og gør sine myg til elefanter på en måde, som kan være temmelig generende for dem, som kun ser til, for de rent udenforstående, om jeg så må sige. Men ikke des mindre er Pets lykke eller ulykke for os ligefrem et spørgsmål om liv eller død, og jeg tør håbe, at det vil holdes os til gode, at vi lægger så megen vægt på dette. I ethvert tilfælde burde Tattycoram have fundet sig i det. Synes De ikke?"

"Jo, det synes jeg rigtignok," svarede Clennam med den fuldeste anerkendelse af det berettigede i denne fordring.

"Nej, sir," sagde Meagles og rystede bedrøvet på hovedet. "Hun kunne ikke udholde det. Pigebarnet var så opbragt, det

kogte og sydede sådan i hende, at jeg tit og mange gange sagde til hende: "Tæl til tyve, Tattycoram!" og gid hun den dag og nat uafladelig kunne have talt til tyve, så ville det ikke være sket."

Med et fortvivlet udtryk, hvori hans hjertensgodhed afspejlede sig endnu tydeligere end i hans glade og muntre timer, rystede Meagles atter på hovedet.

"Jeg sagde til moder – ikke fordi det behøvedes, for hun ville have sagt sig det selv alt sammen: Vi er praktiske folk, min ven. Og kender hendes historie. Vi ser i denne ulykkelige pige ligesom et billede af, hvad der rasede i hendes moders hjerte, før denne stakkel kom til verden. Vi vil bære over med hendes sind, moder, vi vil ikke ænse det nu. Vi vil en anden gang benytte os af en bedre stemning hos hende. Vi sagde derfor intet, men hvad vi end gjorde, så var det, ligesom om det skulle være sådan, og en aften gav hun sit raseri luft."

"Hvordan og hvorfor?"

"Spørger De mig om hvorfor," sagde Meagles, lidt forlegen over dette spørgsmål, da det var ham langt mere om at gøre at stille hendes end familiens forhold i et bedre lys, "kan jeg kun henvise Dem til, hvad jeg nylig har fortalt Dem, at jeg sagde til moder. Hvad angår hvordan, så havde vi i hendes nærværelse sagt godnat til Pet – meget kærligt, må jeg indrømme – og hun var gået ovenpå med Pet. De vil erindre, at hun var hendes pige. Pet har måske, fordi hun ikke var i rigtig godt humør, ikke været så betænksom som ellers med at forlange opvartning af hende, skønt jeg ikke tør påstå det, da hun altid har været så hensynsfuld."

"Man kan ikke tænke sig et blidere herskab."

"Tak, Clennam," sagde Meagles og trykkede hans hånd. "De har ofte set dem sammen." Kort efter hørte vi den ulykkelige Tattycoram blive højrøstet og vred, og før vi kunne få spurgt om, hvad der var på færde, kom Pet skælvende ned og sagde, at hun var blevet ganske bange for hende. Tæt bag efter hende kom Tattycoram, skummende af raseri. "Jeg hader Dem alle tre," sagde hun og stampede i gulvet, "jeg er bristefærdig af had til det hele hus."

"Hvorpå De –?"

"Jeg?" sagde Meagles med en så djærv oprigtighed, at selv mrs. Gowan måtte have troet på den. "Jeg sagde: "Tæl til tyve, Tattycoram." Atter rystede Meagles på hovedet med et inderlig bedrøvet udtryk.

"Hun var så vant til at gøre det, Clennam, at hun selv i dette øjeblik, skønt hun var så hidsig, at De aldrig har set mage, pludselig tav stille, så mig stift i ansigtet og talte til otte. Men hun kunne ikke beherske sig tilstrækkelig til at komme længere. Der stoppede hun, den stakkel, og gav de andre tolv en god dag, og så brød det løs. Hun afskyede os, hun var ulykkelig hos os, hun kunne og ville ikke udholde det, hun ville gå sin vej. Hun var yngre end sit unge herskab, og skulle hun måske blive og se hende altid blive stillet frem som det eneste væsen, der var ung og interessant og fortjente at elskes og æres? Nej, det ville, det ville, det ville hun ikke! Hvad troede vi vel, at hun, Tattycoram, kunne være blevet, hvis hun i sin barndom var blevet plejet og kælet for, som hendes unge herskab? Lige så god som hun? Åh, måske hundrede gange bedre. Når vi lod, som om vi holdt så meget af hinanden, var det kun for at drive spot med hende, og det gjorde vi; vi drev spot med hende og skammede hende ud.

Og det gjorde alle i huset. De talte om deres fædre og mødre og søstre; det var deres lyst at paradere med dem lige for hendes øjne. Endnu i går havde mrs. Tickit, mens hendes lille barnebarn var hos hende, moret sig over, at barnet havde prøvet på at kalde hende (Tattycoram) med det stygge navn, vi havde givet hende, og havde let af navnet. Og hvem gjorde ikke det? Og hvad ret havde vi til at kalde hende ligesom en hund eller en kat? Men det kunne være det samme. Hun ville ikke længere modtage velgerninger af os; vi kunne gerne selv beholde hendes navn – hun ville gå. Hun ville forlade os lige på minutten, ingen skulle få hende til at blive, og vi skulle aldrig mere høre fra hende."

Alt dette havde Meagles fortalt med en så levende erindring om originalen, at han nu næsten var blevet lige så ophidset, som hun efter hans beskrivelse havde været.

"Ak ja," sagde han og tørrede sit ansigt, "det kunne ikke have nyttet at prøve at tale til det voldsomme, lidenskabelige pigebarn – Himlen må vide, hvordan hendes moders historie har været – og jeg sagde derfor ganske roligt, at hun ikke måtte gå så sent om aftenen, tog hende ved hånden og førte hende op på hendes kammer og lukkede alle udgangsdørene af, men i morges var hun borte."

"Og mere ved De ikke om hende?"

"Nej," svarede Meagles. "jeg har gået på jagt efter hende hele dagen. Hun må være gået meget tidligt og i al stilhed. Hjemme hos os har jeg intet spor fundet."

"Holdt!" sagde Clennam, efter at have betænkt sig et øjeblik. "De ønsker formodentlig at se hende?"

"Ja, vist så, jeg ønsker at lade hende prøve endnu en gang; moder og Pet ønsker at lade hende prøve endnu en gang; nå, og De selv ønsker, at den stakkels, hidsige pige får lov til at prøve endnu en gang, ikke sandt?"

"Det ville være besynderligt og hårdt, om jeg ikke gjorde det, når De alle er så overbærende," sagde Clennam. "Hvad jeg ville spørge Dem om, var, om De havde tænkt på miss Wade?"

"Ja. Jeg tænkte ikke på hende, før jeg havde gennemstrejfet hele vort nabolag, og selv da tror jeg ikke, at jeg ville have tænkt på hende, hvis jeg ikke, da jeg kom hjem, havde fundet moder og Pet opfyldt af den tanke, at Tattycoram måtte være gået til hende. Da tænkte jeg naturligvis på, hvad hun havde sagt den dag, da De første gang spiste til middag hos os."

"Har De noget begreb om, hvor miss Wade er at finde?"

"Sandt at sige," svarede Meagles, "er det netop, fordi jeg har en dunkel forestilling i så henseende, at De traf mig ventende her. De ved nok, at et underligt indtryk undertiden på en ubegribelig måde kan få indpas i et hus; ingen ved rigtigt, hvor de har det fra, men alle har en følelse af, at de har fået det fra en eller anden og igen givet slip på det – hjemme hos mig har vi et sådant indtryk af, at hun bor eller har boet et sted her."

Med disse ord rakte Meagles ham et stykke papir med navnet på en af de øde baggader i nærheden af Park Lane.

"Der står intet nummer," sagde Arthur.

"Intet nummer, Clennam!" svarede hans ven, "nej, hvor vil De hen! Selv gadens navn kan gerne være grebet ud af luften, for, som jeg sagde Dem, ingen derhjemme kan sige, hvor de har fået det fra. Imidlertid er det dog altid et forsøg værd, og da jeg hellere vil gøre det i selskab end alene, og da De også var en

rejsekammerat af den iskolde frøken, De husker nok, troede jeg, at De måske –"

Clennam sluttede sætningen for ham ved atter at tage sin hat og sige, at han var rede.

Det var nu sommertid, en grå, varm, støvet aften. De kørte til enden af Oxford Street, hvor de steg ud og dykkede ind imellem de store gader med deres triste, fornemme præg, og de små gader, som prøver på at være lige så fornemme, og som det lykkes at blive endnu mere triste, af hvilke der findes en labyrint i nærheden af Park Lane. Hjørnehuse med barbariske gamle buegange med tilbehør; rædsler, som skrev sig fra en eller anden forrykt person i en eller anden forrykt tid, og som endnu gjorde krav på alle senere slægters blinde beundring, fast besluttet på at gøre det, til de faldt ned, skuede truende ud i tusmørket. Snyltegæster af små boliger med klemmelse i hele kroppen, lige fra den dværgagtige gadedør efter Hans Nådes kæmpestore mønster på torvet til det indknebne kabinetsvindue, hvorfra der var udsigt til møddingerne i staldbygningerne, spolerede aftenen. Skrøbelige huse, som utvivlsomt havde en vis stil, men var ude af stand til at rumme noget ordentligt undtagen en fæl lugt, så ud som de sidste ætlinge af det store herresæde og, hvor deres små buer og altaner hvilede på tynde jernpiller, syntes de at støtte sig på krykker ligesom kirtelsvage krøblinge. Hist og her skuede et våbenskjold med hele den heraldiske videnskab overlegent ned på gaden ligesom en ærkebiskop, der prædiker over verdens forfængelighed. Butikkerne, som var få i antal, gjorde ingen spræl, for den offentlige mening havde ikke noget at betyde for dem. Konditoren vidste, hvem der stod i hans bøger, og kunne i

bevidstheden om dette slå sig til ro med nogle få glas med pebermyntekager i sine vinduer og en halv snes forgemte prøver af ribsgele. Nogle få appelsiner udgjorde frugthandlerens eneste indrømmelse til de lave sjæle. En eneste kurv med mos, der engang havde indeholdt vibeæg, rummede alt, hvad vildthandleren havde at sige pøbelen. I disse gader syntes alle – hvad der altid er tilfældet på den tid af dagen og året – at være ude i middagsselskaber, og ingen syntes at give de selskaber, de var taget hen til. På gadedørstrapperne dorskede tjenere, som med deres pragtfulde, spraglede fjer og hvide parykker mindede om en vidunderlig fuglerace fra forverdenen, og kældermestre, ensomme mænd med et tilbageholdent væsen, som syntes at være mistroiske mod alle andre kældermestre. Kareternes rullen i parkerne var forbi for den dag; gadelygterne begyndte at blive tændte, og små, ugudelige rideknægte i stramme klæder og med skævheder i deres ben, der svarede til skævhederne i deres sind, drev om, to og to, tyggende på et halmstrå, og betroede hinanden deres kæltringestreger. De tigrede hunde, som fulgte ud med kareterne og stod i en så nøje forbindelse med glimrende ekvipager, at det syntes at være en nedladenhed af disse dyr at gå ud uden dem, ledsagede løbedrengene på deres ærinder. Hist og her sås et afsides værtshus, som ikke trængte til at bæres på folkets skuldre, og hvor gentlemen uden liberi ikke var synderligt velsete.

Denne sidste opdagelse gjorde de to venner, mens de anstillede deres undersøgelser. Hverken der eller noget andet sted vidste man noget om, at der boede en sådan person som miss Wade i den gade. Den var en af snyltegaderne, lang,

regelmæssig, smal, øde og skummel og lignede et ligtog af kalk og sten. De forespurgte sig ved forskellige stakitlåger, hvor en forknyt yngling stod og spiddede sin hage på det øverste trin af en stejl kældertrappe, men kunne ingen oplysning få. De gik op ad gaden på den ene side og ned ad den på den anden, mens to højrøstede avissælgere, der udråbte en mærkelig begivenhed, som aldrig havde fundet og aldrig ville finde sted, lod deres hæse stemmer trænge ind i de hemmeligste kamre, men uden nytte. Til sidst stod de ved det hjørne, hvor de havde begyndt, og det var nu blevet ganske mørkt, uden at de var blevet klogere.

I gaden var de flere gange gået forbi et smudsigt, tilsyneladende tomt hus med plakater i vinduerne, som bekendtgjorde, at det var at få til leje. Som en afveksling i ligtoget kunne disse plakater næsten betragtes som en dekoration. Det var måske, fordi de særlig havde fæstet dette hus i hans hukommelse, eller måske fordi Meagles og han to gange, idet de var gået forbi det, havde været enige om, at hun ikke kunne bo der, at Clennam nu foreslog, at de skulle vende om og gøre et forsøg med dette hus, før de gik. Meagles samtykkede, og de vendte om.

De bankede en gang og ringede en gang uden at få svar.

"Tomt," sagde Meagles lyttende.

"Endnu en gang," sagde Clennam og bankede atter på.

Efter denne banken hørte de en bevægelse nedenunder og nogen komme sjokkende hen til døren.

Den smalle indgang var så mørk, at det var umuligt tydeligt at skelne, hvad det var for en person, der åbnede døren, men det lod til at være en gammel kone.

"Undskyld, at vi ulejliger Dem," sagde Clennam, "men kan De ikke sige os, hvor miss Wade bor?"

Stemmen i mørket svarede helt uventet: "Bor her."

"Er hun hjemme?"

Da der ikke kom svar, spurgte Meagles atter: "Med forlov, er hun hjemme?"

Efter et ophold sagde stemmen kort: "Jeg tror det, men kom indenfor, så skal jeg spørge ad."

De blev lukket ind i det beklumrede, mørke hus, og efter at skikkelsen havde fjernet sig, lød stemmen ned til dem oppefra:

"Kom kun op. De kan ikke falde over noget."

De famlede sig frem op ad trappen hen mod et svagt lys, som viste sig at være lyset fra gaden, der skinnede gennem et vindue, og skikkelsen lod dem alene tilbage i et luftløst værelse.

"Det er sært, Clennam," sagde Meagles sagte.

"Sært nok," indrømmede Clennam i samme tone, "men vi har opnået, hvad vi ville, og det er hovedsagen. Nu kommer der lys."

Lyset var en lampe, som blev båret af en gammel kone, meget smudsig, meget rynket og tør.

"Hun er hjemme," sagde hun – det var den samme stemme, som havde talt før – "hun kommer straks."

Efter at have sat lampen på bordet, støvede den gamle kone sine hænder af på sit forklæde, hvilket hun kunne være blevet ved at gøre i al evighed uden at have fået dem rene, så med et par sløve øjne på de fremmede og gik baglæns ud af døren.

Den dame, de var kommet for at tale med, syntes – hvis det virkelig var hende, der beboede huset – at have indrettet sig her, som om det var et østerlandsk karavanserail. Et lille firkantet tæppe midt i stuen, nogle få stykker bohave, som

åbenbart ikke hørte til det, og en masse kufferter og rejsegods udgjorde hele møblementet. I en tidligere, fast beboers tid var det kvælende, lille værelse blevet smykket med et pillespejl og et forgyldt bord, men forgyldningen var lige så falmet som blomster fra i fjor, og spejlet så mat, at det syntes at have gemt på al den tåge og det dårlige vejr, det nogen sinde havde afspejlet. Da de fremmede havde haft et par minutters tid at se sig om, gik døren op, og miss Wade trådte ind.

Hun var ganske, som hun havde været, da de skiltes, lige så smuk, lige så hånlig, lige så indesluttet i sig selv. Hun røbede hverken forundring eller nogen anden sindsbevægelse ved at se dem. Hun bad dem tage plads, og idet hun afslog selv at sætte sig, foregreb hun straks enhver forklaring.

"Jeg antager," sagde hun, "at jeg kender anledningen til, at De beærer mig med dette besøg. Vi kan straks gå til sagen."

"Anledningen altså," sagde Meagles, "er Tattycoram."

"Det tænkte jeg nok."

"Miss Wade," sagde Meagles, "vil De være så god at sige, om De ved noget om hende."

"Med fornøjelse. Jeg ved, at hun er her hos mig."

"Tillad mig da," sagde Meagles, "at underrette Dem om, at det ville være både mig og min kone og datter kært at få hende tilbage. Hun har været så længe hos os. Vi har ikke glemt hendes krav på os, og jeg håber, at vi forstår at vise overbærenhed."

"De håber, at De forstår at vise overbærenhed?" svarede hun i en kold, afmålt tone, "med hvad?"

"Jeg tror, at min ven ville have sagt," tog Clennam til orde, da han så, at Meagles blev noget forlegen, "med det lidenskabelige

sind, som undertiden overvælder den stakkels pige, fordi hun tror sig forurettet, og som stundom får hende til at glemme, hvad de har gjort for hende."

Damen gav sig til at smile, idet hun fæstede sine øjne på ham.

"Virkelig?" var alt, hvad hun sagde.

Hun stod så fuldkommen rolig og fattet ved bordet efter dette svar på hans bemærkning, at Meagles stirrede ligesom fortryllet på hende og ikke engang kunne se på Clennam for at få denne til at gøre endnu et skridt. Efter et øjebliks temmelig pinlig pause sagde Arthur:

"Ville det ikke være lige så godt, at Meagles fik hende i tale, miss Wade?"

"Det kan let lade sig gøre," svarede hun, "kom herind, mit barn."

Med disse ord åbnede hun en dør og førte pigen ind ved hånden. Det var et højst mærkeligt syn at se dem stå ved siden af hinanden. Pigen famlende med fingrene mellem folderne på sit kjoleliv, halvt tvivlrådig, halvt lidenskabelig. Miss Wade med sine ubevægelige øjne stift fæstede på hende, mens selve hendes ro tydeligt røbede hendes egen naturs utæmmelige lidenskabelighed, ligesom et slør kan røbe den skikkelse, det tilhyller.

"Se her," sagde hun i den samme afmålte tone som før, "her er Deres beskytter, Deres herre. Han er villig til at tage Dem med sig igen, hvis De påskønner denne gunst og vil følge med ham. De kan atter blive en staffage for hans smukke datter, en slave af hendes elskværdige luner og et legetøj i huset, der tjener som bevis på familiens godhed. De kan igen få Deres pudsige navn,

der på en så spøgefuld måde stiller Dem i gabestokken, således som det sig bør og bør. Husk på Deres fødsel, Harriet. De må ikke glemme Deres fødsel. – De kan atter blive trukket frem for denne herres datter, Harriet, og holdt hende for øje som et levende vidnesbyrd om deres overlegenhed og nådige nedladenhed. De kan genvinde alle disse fordele og flere til af samme slags, som De sikkert mindes alt for godt i dette øjeblik, og som De mister ved at tage Deres tilflugt til mig. – De kan genvinde dem alle ved at sige disse herrer, hvor ydmyg og bodfærdig De er, og ved at følge tilbage med dem og bede om forladelse. Hvad siger De, Harriet? Vil De gå?"

Pigen, som, påvirket af disse ord, efterhånden var blevet mere og mere ophidset og rød i hovedet, svarede, idet hun et øjeblik løftede sine sorte, tindrende øjne i vejret og knugede sin knyttede hånd mod sit bryst:

"Før ville jeg dø!"

Miss Wade, der stadig holdt hende i hånden, så sig roligt om og sagde med et smil:

"Mine herrer, hvad vil De så gøre?"

Den stakkels Meagles' ubeskrivelige forfærdelse over at høre sine bevæggrunde og handlinger blive således fordrejede, havde hidtil hindret ham fra at fremføre et eneste ord, men nu fik han mælet igen.

"Tattycoram," sagde han, "for endnu vil jeg kalde dig med dette navn, min gode pige, i bevidstheden om, at jeg ikke mente andet end godt med at give dig det, og i bevidstheden om, at du ved det –"

"Nej, jeg gør ikke!" sagde hun, idet hun atter så op og næsten sønderrev sin kjole med den samme travle hånd.

"Nej, måske ikke nu," sagde Meagles, "ikke mens denne dames øjne er så stift fæstede på dig, Tattycoram," hun skottede et øjeblik til dem, "og mens hun har den magt over dig, som vi ser hende udøve; ikke nu måske, men en anden gang. Jeg vil ikke spørge denne dame, Tattycoram, om hun selv tror, hvad hun har sagt, for både jeg og min ven ved meget godt, at hun har talt i vrede og forbitrelse, skønt hun forstår at beherske sig på en måde, som ingen, der kun har set hende en eneste gang, så let vil kunne glemme. Jeg vil heller ikke spørge dig, om du med mit hjem og alt, hvad dertil hører, i frisk erindring kan tro det. Jeg vil kun sige, at du hverken behøver at love mig eller mine noget eller at bede os om tilgivelse, og at det eneste i verden, jeg anmoder dig om, er, at du vil tælle til tyve."

Hun så et øjeblik på ham og sagde så med rynket pande:

"Nej, jeg vil ikke. Miss Wade, før mig bort herfra."

Den kamp, der rasede i hende, havde nu intet mildnende element i sig. Det var kun en kamp mellem lidenskabelig heftighed og halsstarrig trods.

"Nej, jeg vil ikke, jeg vil ikke!" gentog hun med dæmpet, tykt mæle. "Før vil jeg lade mig sønderslide. Før vil jeg selv sønderslide mig!"

Miss Wade, der havde sluppet hende, lagde et øjeblik sin hånd beskyttende på pigens hals og sagde derpå, idet hun så sig om med sit forrige smil og talte ganske i sin forrige tone:

"Mine herrer, hvad vil De så gøre?"

"Tattycoram, Tattycoram!" udbrød Meagles og rakte hånden bønfaldende frem. "Hør denne dames røst, betragt denne dames ansigt, tænk på, hvad der bor i denne dames hjerte, og betænk, hvilken fremtid der ligger for dig. Men hvad du så

tænker, mit barn, så er denne dames forbavsende, jeg kan gerne sige forfærdelige indflydelse på dig grundet på en lidenskabelighed, der er stærkere end din, og på et sind, der er heftigere end dit. Hvad kan I to være for hinanden? Hvad kan der komme ud af det?"

"Jeg er alene her, mine herrer," ytrede miss Wade uden forandring i tone eller væsen, "sig, hvad De vil."

"Høfligheden må vige for hensynet til denne vildledte unge pige i hendes nærværende, fortvivlede stilling," sagde Meagles, "skønt jeg håber ikke ganske at skulle glemme den til trods for, at jeg må stå og se på den uret, De begår imod hende. Undskyld, at jeg i hendes påhør minder Dem om, at De var en gåde for os alle og intet havde tilfælles med nogen af os, da hun var så ulykkelig at træffe sammen med Dem. Jeg ved ikke, hvad De er, men De skjuler ikke, kan ikke skjule, hvilken mørk ånd der bor i Dem. Skulle De tilfældigvis være en kvinde, der finder en sørgelig glæde i at gøre en anden kvinde lige så ulykkelig som hun selv – jeg er gammel nok til at have hørt tale om sligt – så advarer jeg hende for Dem, advarer jeg Dem for Dem selv."

"Mine herrer," sagde miss Wade rolig, "når De er færdig, vil De, mr. Clennam, måske formå Deres ven –"

"Ikke før jeg har gjort endnu et forsøg," sagde Meagles bestemt. "Tattycoram, mit stakkels barn, tæl til tyve."

"Afvis ikke det håb, den vished, denne mand tilbyder Dem," sagde Clennam med dæmpet, indtrængende stemme. "Vend tilbage til de venner, De ikke kan have glemt. Betænk Dem!"

"Nej!" svarede pigen med højt svulmende barm og med hånden om sin strube. "Lad mig gå, miss Wade!"

"Tattycoram," sagde Meagles, "endnu en gang! Det eneste i verden, jeg beder dig om, barn! Tæl til tyve!"

Hun holdt sine hænder tæt for sine øren, idet hun i sin voldsomhed rev sit glinsende sorte hår løst og vendte sig trodsigt ind mod væggen. Miss Wade, der under denne sidste opfordring havde iagttaget hende med et sælsomt, opmærksomt smil og hånden knuget mod sit bryst, ligesom da hun iagttog hende i Marseille, lagde nu sin hånd om hendes liv, som om hun bemægtigede sig hende for stedse. Og der lå en åbenlys triumf i hendes ansigt, da hun vendte det om for at affærdige de fremmede.

"Da det er sidste gang, jeg nyder denne ære," sagde hun, "og da De har ytret, at De ikke ved, hvad jeg er, eller hvilken grunden kan være til min indflydelse her, vil jeg underrette Dem om, at den grunder sig i en fælles sag. Hvad Deres sønderbrudte legetøj er med hensyn til fødsel, er jeg med. Hun har intet navn og jeg har intet navn. Hendes forurettelse er også min forurettelse; mere har jeg ikke at sige Dem."

Disse ord henvendtes til Meagles, som bedrøvet gik sin vej. Idet Clennam fulgte bagefter, sagde hun med den samme udvortes fatning og i den samme afmålte tone, men med et smil, som kun ses i grusomme ansigter – et meget svagt smil, der trak næseborene i vejret, næppe berørte læberne og ikke tabte sig lidt efter lidt, men forsvandt på en gang, da det havde gjort sin nytte:

"Jeg vil håbe, at Deres gode ven, mr. Gowans hustru må få megen glæde af sin byrd, som er så forskellig fra denne piges og min, og af den store lykke, der venter hende."

28. Ingens forsvinden

Meagles slog sig ikke til ro med de forsøg, han havde gjort på at få sit tabte plejebarn tilbage, men sendte et bønligt brev, der ikke åndede andet end velvilje, både til hende og til miss Wade. Der kom imidlertid intet svar hverken på disse skrivelser eller på en tredje, som hendes tidligere unge herskerinde skrev til den trodsige unge pige, og som måtte have rørt hende, hvis noget havde kunnet det, men alle tre breve blev nogle uger senere sendt tilbage, eftersom de var blevet afvist ved gadedøren. Han sendte derfor mrs. Meagles af sted for at prøve resultatet af en personlig sammenkomst, og da denne værdige dame ikke kunne opnå en sådan, men også blev afvist, besvor Meagles Arthur endnu en gang at forsøge på, hvad han kunne udrette. Alt, hvad der imidlertid kom ud af hans føjelighed, var, at han opdagede, at det tomme hus var blevet betroet til den gamle kones varetægt, og at miss Wade var borte sammen med de få møbler, samt at den gamle kone tog imod så mange halve kroner, som det skulle være, og takkede giveren mange gange, men uden at have anden oplysning at byde som vederlag for disse mønter, end et stadigt tilbud om at lade ham se en indholdsfortegnelse over det faste inventarium, som huskommissionærens skriver havde efterladt i gangen.

Men da Meagles endog efter dette nederlag nødig ganske ville opgive den utaknemmelige og betage hende alt håb for det tilfælde, at hendes bedre følelser måtte få bugt med den mørkere side af hendes karakter, lod han seks dage i rad i morgenbladene indrykke et forsigtigt affattet avertissement, der gik ud på, at hvis en ung person, der for kort siden i et

ubesindigt øjeblik havde forladt sit hjem, ville henvende sig til hans adresse, skulle alt være ligesom før, og vedkommende skulle ikke få bebrejdelser. De uventede følger af denne bekendtgørelse bragte for første gang den bekymrede Meagles på den tanke, at der måtte være flere hundrede unge personer, som hver dag i et ubesindigt øjeblik forlod deres hjem, for hele skarer af unge mennesker kom ned til Twickenham, og når de ikke så sig modtaget med begejstring, forlangte de i almindelighed skadeserstatning foruden vognleje frem og tilbage. Og disse var ikke de eneste ubudne klienter, som bekendtgørelsen skaffede ham på halsen. De mangfoldige forfattere af tiggerbreve, som altid syntes at ligge på lur efter den mindste anledning til at få et brev anbragt, skrev, at de ved at læse bekendtgørelsen var blevet bragt til tillidsfuldt at anmode om forskellige summer, der varierede fra ti shillings til halvhundrede pund, ikke fordi de vidste noget om den unge person, men fordi de var overbevist om, at vedkommende ville føle sig betydelig lettet ved at komme af med disse gaver. Ligeledes benyttede diverse projektmagere sig af samme lejlighed til at korrespondere med Meagles, som f. eks. for at underrette ham om, at da deres opmærksomhed af en ven var blevet henledet på bekendtgørelsen, tillod de sig at meddele, at hvis de nogen sinde skulle høre noget om den unge person, skulle de ikke forsømme ufortøvet at lade ham det vide, og hvis han imidlertid ville forstrække dem med de fornødne midler til at fuldkommengøre en ganske ny slags pumper, ville dette være til den største velsignelse for menneskeslægten.

Mens Meagles og hans familie efter disse forskellige mislykkede forsøg mod deres vilje var begyndt at opgive

Tattycoram som uigenkaldelig tabt, tog det ny og virksomme firma Doyce & Clennam i sin private egenskab en lørdag ned til landstedet for at blive der til om mandagen. Den ældre kompagnon tog af sted med diligencen, den yngre med sin spadserestok.

Det var en stille sommeraften, og solen var ved at gå ned, da han nærmede sig målet for sin vandring og gik over engene ved flodbredden. Han var i den fredelige og sorgfri stemning, som landlig ro vækker i byboerens bryst. Alt inden for hans synskreds var yndigt og venligt. Træernes friske løv, det frodige, med ville blomster isprængte græs, de små grønne holme i floden, sivbuskene, vandliljerne, der vuggede sig i vandskorpen, de fjerne stemmer, som fra både blev båret hen til ham på de krusede bølger og gennem aftenluften ligesom musik, alt tydede på hvile. Fiskenes spjætten, årernes plasken, fuglenes kvidren, før de satte sig til ro, de fjerne hundeglam, køernes brølen – alle sådanne lyde bidrog kun til at forhøje den stemningsfulde fred, som syntes at ombølge ham i enhver vellugt, der krydrede den duftende luft. De lange striber af rødt og gult på himlen og den nedgående sols pragtfulde spor bar præget af en himmelsk ro. Over de purpurfarvede trætoppe langt borte og den grønne bakke tætved, som skyggerne sneg sig langsomt hen over, hvilede den samme tysthed. Imellem det virkelige landskab og dets afspejling i vandet var der ingen forskel. Begge var så uforstyrrede og klare, og skønt så opfyldte af livets og dødens højtidelige gåde havde de dog en så mildnende og beroligende virkning på beskuerens hjerte på grund af deres blide, guddommelige skønhed.

Clennam var blevet stående, ingenlunde for første gang, for at se sig om og lade det, han så, sænke sig i hans sjæl, ligesom skyggerne, når han så på dem, syntes at sænke sig dybere og dybere i vandet. Idet han derpå langsomt fortsatte sin gang, så han en skikkelse på fodstien foran sig, som han måske allerede havde sat i forbindelse med aftenen og dens indtryk.

Det var Minnie, og hun var alene. Hun havde nogle roser i hånden og syntes, da hun var blevet ham var, at være blevet stående for at vente på ham, og hun lod til at være kommet fra den modsatte kant. Der var en uro i hendes væsen, som Clennam aldrig før havde bemærket, og da han nærmede sig hende, opstod pludselig den tanke hos ham, at hun udtrykkeligt var kommet for at tale med ham.

Hun rakte ham hånden og sagde:

"Det undrer Dem at se mig her alene? Men aftenen er så smuk, og jeg er gået længere, end jeg fra først af havde i sinde. Jeg tænkte næsten, at jeg skulle møde Dem, og det gjorde mig mere tillidsfuld. De går nok altid denne vej, ikke sandt?"

Idet Clennam sagde, at det var hans yndlingsvej, følte han hendes hånd skælve på hans arm og så, at roserne rystede.

"Tør jeg give Dem en, mr. Clennam? Jeg plukkede dem, idet jeg gik ud af haven, ja jeg plukkede dem næsten til Dem, da jeg nok tænkte, at jeg skulle møde Dem. Mr. Doyce kom for over en time siden og sagde os, at De gik herned."

Hans egen hård rystede, idet han modtog et par roser af hende og takkede hende. De stod nu ved en alle. Om det var ham eller hende, der først bøjede ind i den, gør kun lidt til sagen. Han blev aldrig klar over, hvem af dem det var.

"Der er så højtideligt her," sagde Clennam, "men dog så kønt på denne tid. Ved at gå i denne dunkle skygge og ud igennem lysbuen ved den anden ende nærmer vi os færgen og landstedet ad den smukkeste vej, forekommer det mig."

Med sin simple havehat og sin lette sommerkjole, med sit fyldige brune hår, der hang i naturlige lokker omkring hende, og sine vidunderlige øjne fæstede på ham med et blik, hvori agtelse og tillid på en påfaldende måde blandede sig med et slags frygtsom bekymring for ham, var hun så dejlig, at det var godt, godt for hans ro – eller slemt for hans ro, han vidste ikke rigtig hvilket – at han havde taget denne kraftige beslutning, han så ofte havde tænkt på.

Hun afbrød en kort pause ved at spørge, om han vidste, at fader havde tænkt på en ny udenlandsrejse. Han sagde, at han havde hørt tale om det. Hun afbrød en ny kort pause ved at tilføje, at fader havde opgivet denne tanke.

Ved disse ord tænkte han straks:

"De skal giftes."

"Mr. Clennam," sagde hun endnu mere frygtsomt og så sagte, at han måtte bøje sit hoved for at kunne høre, hvad hun sagde: "Jeg ville så gerne skænke Dem min fortrolighed, hvis De ville være så god at tage imod den. Jeg havde så gerne skænket Dem den for længe siden, fordi – jeg følte, at De mere og mere blev vor sande ven."

"Hvor kunne jeg andet end til enhver tid være stolt af den? Skænk mig den, hav tillid til mig!"

"Jeg kunne aldrig have frygtet for at betro mig til Dem," svarede hun og vendte frimodigt sine øjne op mod hans ansigt. "Jeg tror, at jeg allerede for nogen tid siden havde gjort det, hvis

jeg kun havde vidst hvordan, men jeg ved det næppe engang nu."

"Mr. Gowan," sagde Arthur Clennam, "har grund til at være meget lykkelig. Gud velsigne hans hustru og ham."

Hun græd, idet hun søgte at takke ham. Han beroligede hende, greb hendes hånd, der hvilede med de skælvende roser på hans arm, tog roserne ud af den og førte den til sine læber. Da forekom det ham, som om han først endelig opgav det døende håb, der havde ulmet i "ingens" hjerte og voldt det så stor smerte og kvide, og fra dette øjeblik blev han i sine egne øjne en langt ældre mand, der havde slået alle sådanne forhåbninger og tanker ud af hovedet. Han gemte roserne inde på sit bryst, og en kort tid gik de langsomt og tavse videre under de skyggefulde træer. Da spurgte han hende i en venlig, oprømt tone, om der ikke var andet, hun havde at sige ham som hendes ven, der var så mange år ældre end hun; om hun ikke havde noget at betro ham, en eller anden tjeneste at bede ham om, som kunne bidrage til hendes lykke, – han ville være så glad ved tanken om at kunne være hende til nytte.

Hun ville lige til at svare, men blev så grebet af en eller anden lille skjult sorg eller sympati – hvad kunne det vel have været? – at hun atter brast i tårer og sagde:

"Åh, mr. Clennam! Gode, ædle mr. Clennam, sig, at De ikke er vred på mig!"

"Jeg være vred på Dem?" sagde Clennam. "Bedste pige, jeg være vred på Dem? Nej!"

Efter at have lagt sine hænder på hans arm og set ham tillidsfuldt op i ansigtet med nogle hastige ord om, at hun takkede ham af sit ganske hjerte (hvilket hun i sandhed gjorde,

hvis hjertet er inderlighedens kilde), blev hun lidt efter lidt mere rolig og fattet, mens de langsomt og næsten tavse gik videre under de mørknende træer. Kun af og til lod han et opmuntrende ord falde.

"Og nu, Minnie Gowan," sagde Clennam omsider smilende, "har De intet at bede mig om?"

"Åh, jeg har så meget at bede Dem om."

"Det er godt! Jeg havde håbet det; så bliver jeg ikke skuffet."

"De ved, hvor højt jeg bliver elsket hjemme, og hvor højt jeg elsker mit hjem, De vil måske næppe tro det, kære mr. Clennam," sagde hun med stærk bevægelse, "når De ser, at jeg forlader det af mit eget fri valg, men jeg elsker det så inderligt!"

"Det er jeg overbevist om," sagde Clennam, "kan De tro, at jeg tvivler om det?"

"Nej, nej. Men det er så underligt endog for mig, at jeg, uagtet jeg elsker det så højt og elskes så højt der, kan bringe det over mit hjerte at forstøde det. Det synes så letsindigt, så utaknemmeligt."

"Bedste pige," sagde Clennam, "det er kun naturens orden. Sådan bliver ethvert hjem forladt."

"Ja, det ved jeg, men ikke ethvert hjem forlades med en sådan tomhed i det som den, der vil være i mit, når jeg er borte. Ikke fordi der ikke er langt bedre og elskværdigere og mere talentfulde unge piger end jeg. Ikke fordi jeg har så stort at betyde, men fordi de har gjort så meget af mig."

Pets kærlige hjerte var overvældet, og hun hulkede, mens hun skildrede, hvad der ville ske.

"Jeg ved, hvilken forandring det i starten vil være for fader, og jeg ved, at jeg i starten slet ikke kan være for ham, hvad jeg nu i

så mange år har været. Og derfor beder jeg Dem huske på ham og undertiden holde ham med selskab, når De har lidt tid tilovers, og at sige ham, at De ved at jeg elskede ham højere, da jeg forlod ham, end nogen sinde i hele mit liv. For der er ingen, han holder så meget af som af Dem, eller som han har så stor tillid til."

Tanken om, hvad der var foregået mellem fader og datter, faldt som en tung sten i Clennams hjertebrønd og bragte vandet til at svulme op i hans øjne. Han sagde oprømt, men ikke fuldt så oprømt, som han gerne havde villet, at det skulle ske. Det lovede han hende højt og helligt.

"Når jeg ikke taler om moder," sagde Pet, smukkere i sin uskyldige sorg, end Clennam nu turde vove at tænke sig hende – "er det, fordi moder bedre vil forstå dette skridt af mig og føle mit tab på en anden måde. Men De ved, hvilken øm, opofrende moder hun er, og De vil også huske på hende, ikke sandt?"

Minnie kunne stole på ham, sagde Clennam. Minnie kunne stole på, at han skulle gøre alt, hvad hun ønskede.

"Bedste mr. Clennam," sagde Minnie, "da fader og en person, jeg ikke behøver at nævne, endnu ikke bedømmer og forstår hinanden ganske sådan, som De med tiden vil, og da det i mit ny liv vil være min pligt og min stolthed og glæde at bringe dem til at kende hinanden bedre og at glæde sig ved hinanden, de, som begge elsker mig så højt, så søg, så sandt De er en god og trofast mand, når jeg er skilt fra mit hjem, at forsone fader lidt mere med ham og brug Deres store indflydelse til at åbne faders øjne for hans sande værd. Vil De gøre dette for mig som en ædelttænkende ven?"

Stakkels Pet! Selvbedragede, vildledte barn! Hvornår har man vel set en sådan forandring i menneskers naturlige forhold til hinanden, en sådan udjævning af indgroede modsætninger? Det er blevet mange gange forsøgt af andre døtre, Minnie. Det er aldrig lykkedes, aldrig er der kommet andet end fejlslagne forventninger ud af det.

Sådan tænkte Clennam, men han sagde det ikke; det var for sent. Han lovede at gøre alt, hvad hun bad om, og hun vidste helt vel, at han ville gøre det.

De var nu kommet til det sidste træ i alleen. Hun standsede og trak sin arm til sig. Idet hun så ham ind i øjnene og skælvende rørte ved en af de roser, der stak frem på hans bryst, ligesom for at lægge en dybere betydning i sine ord, sagde hun:

"Kære mr. Clennam, i min glæde – for jeg er glad, selv om De har set mig græde – kan jeg ikke udholde tanken om, at der skulle være den mindste sky imellem os. Har De noget at tilgive mig – ikke noget, som jeg forsætligt har gjort, men en eller anden sorg, jeg måske har voldt Dem uden at have villet det eller været i stand til at undgå det – så tilgiv mig i aften af Deres ædle hjerte!"

Han bukkede sig for at møde det uskyldige ansigt, der mødte hans uden at gyse tilbage. Han kyssede det og svarede, at Himlen skulle være hans vidne, at han intet havde at tilgive. Idet han bukkede sig endnu en gang, hviskede hun "Far vel!" og han gentog det. Det var at tage afsked med alle hans gamle forhåbninger – med alle "ingens" gamle, urolige tanker. I næste øjeblik trådte de ud af alleen, arm i arm, og træerne syntes at lukke sig bag dem i mørket ligesom et slør, der sænkede sig over deres egen fortid.

Straks efter hørte de forældrenes og Doyces stemmer i nærheden, og da Clennam hørte dem nævne Pets navn, råbte han:

"Hun er her hos mig."

Der blev en spørgen og leen, men så snart alle var samlet, hørte det op, og Pet smuttede bort.

Uden at sige noget, gik Meagles, Doyce og Clennam nogle minutter frem og tilbage ved flodbredden. Så trak Doyce sig tilbage og gik ind i huset. Meagles og Clennam blev endnu nogle minutter ved at gå frem og tilbage uden at tale, indtil Meagles brød tavsheden.

"Arthur," sagde han, det var første gang han brugte denne fortrolige tiltale, "husker De, at jeg, mens vi en varm morgenstund gik frem og tilbage og så ud over havnen ved Marseille, sagde til Dem, at Pets tvillingsøster, der var død, forekom mig og moder at være vokset, ligesom hun var vokset, og at have forandret sig, ligesom hun havde forandret sig?"

"Ja, meget godt."

"Husker De, at jeg sagde, at vore tanker aldrig havde været i stand til at skille disse to tvillingsøstre fra hinanden, og at for os var den anden altid det samme, som Pet var?"

"Ja, meget godt."

"Arthur," sagde Meagles modfalden, "i aften forfølger jeg denne tanke et skridt videre. Kære ven, jeg er til mode, som om De havde elsket mit døde barn meget højt og mistet hende, mens hun var, ligesom Pet nu er."

"Tak," mumlede Clennam, "tak!" og dermed trykkede han hans hånd.

"Går De indenfor?" sagde Meagles kort efter.

"Om et øjeblik."

Meagles gik, og han blev alene. Da han havde gået en halv times tid ved flodbredden, stak han hånden ind på sit bryst og tog varsomt roserne frem. Måske trykkede han dem til sit hjerte, måske trykkede han dem til sine læber, men ganske vist er det, at han bukkede sig ned ved bredden og skød dem sagte ud i den bølgende flod. Blege og utydelige i måneskinnet, førtes de bort af strømmen.

Da han kom ind i huset, brændte lysene klart, og ansigterne, de belyste, blev, hans eget ikke undtaget, snart roligt oprømte. De talte om mange ting, gik derpå til sengs og lagde sig til at sove, mens blomsterne, blege og utydelige i måneskinnet, førtes bort af strømmen, og således flyder større ting, der engang boede i vort bryst og tæt ved vort hjerte, bort fra os til evighedens hav.

29. Mrs. Flintwinch bliver ved at drømme

Under alle disse begivenheder bevarede huset i City sit tunge, triste præg, og den syge, som beboede det, bevægede sig i den samme uforanderlige kredsgang. Morgen, middag og aften vendte uophørligt tilbage med den samme ensformighed og maskinmæssige sendrægtighed ligesom et langsomt gående urværk.

Rullestolen havde sine med den forbundne erindringer og drømmerier, ligesom ethvert sted, der er blevet et menneskeligt væsens faste plads. Billeder af ombyggede gader og forandrede huse, således som de havde været, mens den, der sad i stolen, havde været fortrolig med dem; billeder af mennesker, sådan som de havde været, uden hensyn til den tid, der var forløbet, siden de sidst var blevet set, af dem må der have været mange i den lange bække af triste dage. At standse den travle tilværelses ur i samme øjeblik, vi selv personligt afsondres fra den; at tro, at menneskeslægten er blevet stående ubevægelig stille, så snart vi selv er gået i stå; ikke at kunne måle forandringerne uden for vor synskreds med en større målestok end med vor egen ensformige og indskrænkede tilværelses indskrumpede alen er en svaghed hos mange invalider, en sygelig åndstilstand hos næsten alle eneboere.

Hvad det var for skuepladser og skuespillere, som den strenge kvinde hyppigst lod passere revy, mens hun år ud og år ind sad i sit mørke værelse, vidste kun hun selv. Flintwinch, som med sit forvredne væsen dagligt indvirkede på hende ligesom en excentrisk, mekanisk kraft, kunne måske have skruet det ud af hende, hvis hun havde ejet mindre

modstandsevne, men hun var ham for stærk. Affery havde nok at gøre med at se på sin husbond og sin affældige frue med stum forundring, at gå omkring i huset med forklædet over hovedet, når det var blevet mørkt, altid at lytte efter de sælsomme lyde og undertiden at høre dem, og aldrig at blive revet ud af sin drømmende, halvt sovende, halvt vågne tilstand.

Der var kommet liv i forretningerne, efter hvad Affery kunne mærke, for hendes mand havde nok at bestille i sit kontor og modtog flere mennesker, end der plejede at komme der i de sidste år. Dette var nu ikke så vanskeligt, da huset så længe havde været øde, men han modtog breve og besøg og førte bøger og skrev. Desuden gik han også hen til andre kontorer og til værfter og dokker og til Toldboden og på Børsen, så at han altid havde hænderne fulde. Han begyndte også undertiden om aftenen, når mrs. Clennam ikke ytrede nogen særlig lyst til hans selskab, at ty hen til et værtshus i nabolaget for at læse skibsefterretninger og markedspriser i aftenbladet, og endog at gøre små traktementer for koffardikaptajner, som kom der. På en bestemt tid hver dag holdt han og mrs. Clennam råd om forretningssager, og Affery, der stadig listede sig lyttende og iagttagende omkring, havde en følelse af, at de to kloge folk tjente penge.

Den sindstilstand, hvori Flintwinchs fortumlede ægtehalvdel var hensunket, havde nu begyndt at udtrykke sig så tydeligt i alle hendes miner og bevægelser, at de to kloge folk højligt ringeagtede hende som en person, der aldrig havde haft nogen særlig god forstand, men nu blev mere og mere fjollet. Det var måske, fordi hendes ydre intet kommercielt præg havde, eller fordi det var faldet ham ind, at han ved at have taget hende til

kone kunne udsættes for, at hans handelsvenner kunne tvivle om hans sunde dømmekraft, at Flintwinch befalede hende at holde sin mund om deres ægteskabelige forhold og aldrig kalde ham Jeremiah uden for det huslige kløverblads kreds. Hendes hyppige forglemmelse af denne formaning forøgede hendes forskræmthed, eftersom Flintwinch havde den vane at hævne sig for hendes forsømmelighed ved at gøre spring efter hende på trappen og ryste hende. Hun gik derfor altid i den dødeligste angst for, at hun skulle blive overfaldet på denne måde.

Lille Dorrit havde fuldendt en lang dagsgerning i mrs. Clennams værelse og var i færd med at rydde op efter sig, før hun gik. Pancks, som Affery nylig havde vist ind, henvendte en forespørgsel til mrs. Clennam om hendes helbred i forbindelse med den bemærkning, at han havde set indenfor for på sin principals vegne at spørge til hendes befindende. Mrs. Clennam så med stærkt sammentrukne øjenbryn på ham.

"Mr. Casby ved," svarede hun, "at jeg ikke kender til nogen forandring. Den forandring, jeg venter på her, er den store forandring."

"Virkelig, frue?" sagde Pancks og lod sit blik glide hen mod den lille syerskes skikkelse, mens hun lå på knæ og pillede trådender og trævler op fra tæppet. "De ser rask ud, frue."

"Jeg bærer, hvad jeg har at bære," svarede hun. "Pas De, hvad De har at passe."

"Tak," sagde Pancks, "det er det, jeg stræber efter."

"De kommer nok her i nærheden?" spurgte hun.

"Å ja," sagde Pancks, "i den sidste tid er jeg ofte kommet denne vej snart af en, snart af en anden grund."

"Bed mr. Casby og hans datter ikke at sende forespørgsler om mit befindende. Når De ønsker at se mig, ved De jo, at jeg er her og kan tage imod Dem. De behøver ikke at sende bud, og De behøver ikke at ulejlige Dem med at komme."

"Det er ikke den ringeste ulejlighed, frue," sagde Pancks. "De ser virkelig ualmindelig rask ud."

"Meget forbunden. Far vel."

Denne affærdigelse, der ledsagedes af en bevægelse med hånden hen imod døren, var så kort og tydelig, at Pancks ikke så nogen udvej til at forlænge sit besøg. Med sit livligste udtryk purrede han op i sit hår, skottede atter til den lille skikkelse, sagde:

"Far vel, frue. De må endelig ikke gå med ned, mrs. Affery, jeg kender vejen," og dampede væk. Med hagen støttet på sin hånd fulgte mrs. Clennam ham med opmærksomme og mørkt mistroiske øjne, og Affery stod ligesom fortryllet og så på hende.

Langsomt og tankefuldt vendte mrs. Clennam sine øjne fra døren hen på Lille Dorrit, idet denne rejste sig op fra tæppet. Med hagen hvilende endnu tungere på sin hånd og med årvågne, skumle blikke sad den syge kone og iagttog hende indtil Lille Dorrit mærkede det. Hun rødmede og slog øjnene ned. Mrs. Clennam sad endnu og stirrede.

"Lille Dorrit," sagde hun, da hun til sidst brød tavsheden, "kender De noget til denne mand?"

"Jeg kender ikke noget til ham, frue, undtagen at jeg har set ham nogle gange, og at han har talt til mig."

"Hvad har han da sagt til Dem?"

"Jeg forstår ikke, hvad han sagde. Han er så underlig. Men det var slet ikke noget uartigt eller ubehageligt."

"Hvorfor kommer han her for at se Dem?"

"Det ved jeg ikke," svarede Lille Dorrit frimodigt.

"Ved De da, at det er for at se Dem, at han kommer her?"

"Jeg har fået det indtryk," sagde Lille Dorrit, "men hvorfor han af den grund kommer her, forstår jeg ikke."

Mrs. Clennam fæstede sine øjne på gulvet og blev siddende i dybe tanker med sit alvorlige, strenge ansigt. Det varede nogle minutter, før hun vågnede af denne tankefuldhed og atter antog sin stive, fattede holdning.

Lille Dorrit havde imidlertid ventet på at komme til at gå, men været bange for at forstyrre hende ved at røre sig. Hun vovede nu at forlade det sted, hvor hun var blevet stående, siden hun havde rejst sig op, og at gå sagte omkring rullestolen. Ved siden af den standsede hun for at sige:

"God nat, frue."

Mrs. Clennam strakte sin hånd ud og lagde den på hendes arm. Lille Dorrit blev forvirret ved denne berøring og nølede. Måske foresvævede der hende en eller anden forbigående erindring om historien om prinsessen.

"Sig mig, Lille Dorrit," sagde mrs. Clennam, "har De mange venner?"

"Nej, kun meget få, frue. Foruden Dem, kun miss Flora og – en til."

"Nemlig," sagde mrs. Clennam, idet hun med sin stive finger atter pegede på døren, "den mand."

"Ak nej, frue!"

"Måske da en ven af ham?"

"Nej, frue." Lille Dorrit rystede alvorlig på hovedet. "Ak nej! Ikke nogen, der ligner ham i fjerneste måde eller kommer ham ved."

"Nu vel," sagde mrs. Clennam næsten smilende, "det kommer ikke mig ved. Jeg spørger kun, fordi jeg har godhed for Dem, og fordi jeg tror, at jeg viste mig som Deres ven, da De ingen andre havde, der tog sig af Dem. Har jeg ret?"

"Ja, frue, det er den rene sandhed. Jeg har været her mangen en gang, da vi ville have manglet alt, hvis De ikke havde givet mig arbejde."

"Vi?" gentog mrs. Clennam og så på det ur, der havde tilhørt hendes afdøde mand og som nu altid lå på hendes bord, "er De mange?"

"Kun fader og jeg. Jeg mener, det er kun fader og mig, der skal leve af, hvad vi tjener."

"Har De lidt mange savn, De og Deres fader og hvem der ellers hører Dem til?" spurgte mrs. Clennam med eftertryk, idet hun tankefuldt legede med uret.

"Undertiden har det været strengt nok at komme ud af det," svarede Lille Dorrit med sin bløde stemme og på sin undselige, tålmodige måde, "men for den sags skyld sikkert ikke strengere end så mange andre mennesker."

"Det er fornuftigt talt!" sagde mrs. Clennam hurtigt. "Det har De ret i! De er en god, betænksom pige. Og De er også en taknemmelig pige, eller jeg skulle tage meget fejl."

"Det er jo ikke mere end naturligt. Det er der ingen fortjeneste i," sagde Lille Dorrit, "det er ganske vist."

Med en blidhed, som den drømmende Affery aldrig havde drømt hende i stand til, trak mrs. Clennam den lille syerskes

ansigt til sig og kyssede hende på panden.

"Gå nu, Lille Dorrit," sagde hun, "ellers bliver det så sent for Dem, stakkels barn!"

I alle de drømme, Affery havde hobet op, lige siden hun først hengav sig til denne idræt, havde hun ikke drømt noget mere forbavsende end dette. Hendes hoved værkede ved tanken om, at hun måske næste gang skulle se den anden af de to kloge folk kysse Lille Dorrit og derpå begge de kloge folk omfavne hinanden og opløses i tårer af medlidenhed med hele menneskeslægten. Denne tanke bedøvede hende ligefrem, idet hun ledsagede de lette fjed ned ad trappen, for at gadedøren kunne blive lukket forsvarlig i lås.

Idet hun åbnede den for at lukke Lille Dorrit ud, så hun Pancks spankulere frem og tilbage i gården uden for huset, i stedet for at være gået sin vej, hvad man fornuftigvis kunne have ventet på ethvert andet, mindre vidunderligt sted og under mindre vidunderlige forhold. I samme øjeblik han så Lille Dorrit, skred han rask forbi hende, sagde med fingeren på næsen (som Affery tydeligt hørte): "Sigøjneren Pancks spår," og gik sin vej.

"Vor Herre fri og bevare os, nu er der kommet en sigøjner og spåmand med i spillet!" udbrød Affery, "hvad mon der nu forestår os?"

Hun stod i den åbne dør og brød sit hoved med denne gåde, og aftenen var regnfuld og tordensvanger. Skyerne jog hurtigt af sted, vinden blæste stødvis, smældede med nogle vinduesskodder, der var gået løs, snurrede de rustne skorstenshatte og vejrhaner rundt og susede omkring en lille, nærliggende kirkegård, som om den ville blæse de døde borgere

op af deres grave. Den dæmpede torden, der brummede fra alle sider af himlen, syntes at true med hævn for denne tilsigtede vanhelligelse og at mumle:

"Lad dem hvile, lad dem hvile!"

Madame Affery, hvis frygt for torden og lynild kun kunne sammenlignes med hendes rædsel for spøgelseshuset, som lå indhyllet i et overnaturligt mørke, stod så længe og betænkte sig på, om hun skulle gå ind eller ikke, indtil dette spørgsmål blev afgjort ved, at døren blæste i for hende og lukkede hende ude.

"Hvad skal jeg nu gøre!" udbrød hun og vred sine hænder. "Nu, da hun er ganske alene derinde og lige så lidt kan gå ned og lukke op, som de døde derhenne på kirkegården!"

I denne knibe løb hun med forklædet over hovedet for at skærme sig mod regnen flere gange frem og tilbage i det ensomme, brolagte indelukke. Hvordan det derpå kunne falde hende ind at bukke sig og se ind gennem nøglehullet i døren, som om hun kunne åbne den med øjet, ville være vanskeligt at sige, men det er ikke des mindre det, de fleste mennesker ville have gjort i den samme situation, og det var det, hun gjorde.

Af denne stilling fo'r hun pludselig op med et halvt skrig, idet hun bemærkede noget på sin skulder. Det var berøringen af en hånd. Manden var klædt som en rejsende, havde en hue med pelsværks kant på hovedet og en slængkappe om skulderen. Han så ud til at være en udlænding. Han havde stærkt hår og skæg – kulsort undtagen i de buskede ender, hvor det havde et rødt skær – og en krum høgenæse. Han lo over Afferys studsen og skrigen, og idet han lo, gik hans skæg op under hans næse, og hans næse ned over hans skæg.

"Hvad er der på færde?" spurgte han på rent engelsk. "Hvad er De bange for?"

"For Dem!" gispede Affery.

"For mig, madame?"

"Og det uhyggelige vejr og – alting," sagde Affery, "og se, vinden har blæst døren i, og jeg kan ikke komme ind."

"Hm!" sagde den fremmede, som tog sagen ganske koldblodigt. "Ja så! Skulle De vide besked om nogen her i nabolaget, som hedder Clennam?"

"Vorherre bevares, det skulle jeg mene!" udbrød Affery og vred, opirret af spørgsmålet, på ny sine hænder, "hvor omtrent?"

"Hvor!" råbte Affery, "hvor, undtagen her i huset? Og hun er ganske alene oppe i sit værelse og har mistet brugen af alle sine lemmer og kan ikke røre sig for enten at hjælpe sig selv eller mig, og den anden af de kloge folk er ude, og Gud forlade mig, jeg er lige på nippet til at gå fra min forstand!"

Den fremmede, som tog sig noget varmere af sagen nu, da den angik ham selv, trådte tilbage for at se op ad huset, og hans øjne fæstede sig snart på det lange, smalle vindue i det lille værelse tæt ved forstuen.

"Hvor kan den dame, der har mistet brugen af sine lemmer, vel være, madame?" spurgte han med det ejendommelige smil, som Affery ikke kunne lade være at iagttage.

"Deroppe!" sagde Affery, "de to vinduer."

"Hm! Jeg er temmelig velvoksen, men ville dog ikke uden en stige kunne have den ære at fremstille mig i det værelse. Nu, madame, oprigtig talt – oprigtighed hører til min karakter – skal jeg lukke døren op for Dem?"

"Ja, Gud velsigne Dem, sir, så er De sød, men gør det straks," udbrød Affery, "for hun kalder måske på mig lige i dette hellige øjeblik eller stikker måske ild i sig og brænder levende op, eller Gud ved, hvad der kan hændes hende, og jeg er nærved at gå fra min samling ved at tænke på det!"

"Vent lidt, min gode madame!" Han holdt hende tilbage med sin glatte, hvide hånd. "Kontortiden er vel desværre forbi for i dag?"

"Ja, ja, ja," råbte Affery, "for længe siden."

"Lad mig da gøre Dem et billigt forslag. Billighed hører til min karakter. Jeg er nylig kommet i land fra paketbåden, som De kan se."

Han viste hende, at hans kappe var drivvåd og hans støvler gennemblødte. Hun havde tidligere set, at han så forpjusket og medtaget ud ligesom efter en streng overrejse, og at han frøs, så at hans tænder klaprede.

"Jeg er blevet forsinket af vejret, det nederdrægtige vejr! Som følge heraf, er jeg blevet hindret i at afgøre en nødvendig forretning, som jeg ellers ville have besørget her til den sædvanlige tid; jeg siger nødvendig, da det er en pengeforretning. Vil De nu hente en eller anden her i nærheden, der er bemyndiget til at afgøre den med mig, til gengæld for, at jeg lukker døren op, vil jeg lukke den op. Skulle De have noget herimod at indvende, vil jeg –"

Her gjorde han med det samme smil en betydningsfuld bevægelse, som om han ville trække sig tilbage.

Affery, som var inderligt glad ved at slutte den foreslåede overenskomst, slog straks til. Den fremmede anmodede hende derpå om at gøre ham den tjeneste at holde hans kappe, tog et

kort tilløb til det smalle vindue, svang sig op i karmen, klyngede sig fast til murstenene og havde et øjeblik efter sin hånd på vinduesrammen, som han skød i vejret. Idet han stak sit ben ind i værelset og skottede ned til Affery, havde hans øjne et så skummelt udtryk, at hun med en pludselig kuldegysen tænkte på, hvad hun skulle gøre, hvis han nu gik lige op ad trappen og myrdede den syge.

Lykkeligvis havde han ingen sådan hensigt, for straks efter viste han sig i gadedøren.

"Nå, bedste madame," sagde han, idet han igen tog sin kappe og kastede den om sig, "vil De nu have den godhed – hvad fanden er det?"

Den sælsomste lyd af verden, åbenbart ganske tæt ved, for den satte luften i en ejendommelig sitrende bevægelse, og dog dæmpet, som om den kom langt borte fra. En rysten, en rumlen, og et fald af en eller anden let og tør genstand.

"Hvad fanden er det?"

"Jeg ved ikke, hvad det er, men jeg har mange gange hørt det samme," svarede Affery, der havde grebet hans arm.

Han kunne næppe være nogen meget modig mand, tænkte selv hun i sin drømmeagtige forfærdelse, for hans dirrende læber var blevet farveløse. Efter at have lyttet nogle øjeblikke slog han det hen.

"Åh, intet! Nå, bedste madame, det forekommer mig, som om De talte om en eller anden klog person. Vil De måske være så god at forestille mig for dette geni?"

Han holdt fast på døren, som om han var rede til at lukke den igen, hvis hun svigtede.

"Men så må De heller ikke sige noget om mig eller døren?" hviskede Affery.

"Ikke et ord."

"Og De må hverken røre Dem af pletten eller svare, hvis hun kalder, mens jeg løber omkring hjørnet."

"Madame, jeg er en billedstøtte."

Affery nærede en så levende frygt for, at han, så snart hun havde vendt ham ryggen, skulle snige sig ovenpå, at hun, efter at have skyndt sig at komme ham af syne, vendte tilbage til porten for at se efter ham, men da hun så, at han endnu stod på dørtærsklen, snarere uden for end inde i huset, som om han ikke yndede mørket og ingen lyst havde til at udforske dets hemmeligheder, fløj hun om i næste gade og sendte et bud til værtshuset efter Flintwinch, som straks kom ud. Idet de to vendte tilbage – damen foran og mr. Flintwinch halende ud bag efter hende, oplivet af håbet om at ryste hende, før hun kunne komme i hus – så de den fremmede stå på samme sted og hørte mrs. Clennams stærke stemme råbe fra hendes værelse:

"Hvem er det? Hvad er det? Hvorfor er der ingen, der svarer? Hvem er det, som står dernede?"

30. En gentlemans ord

Idet mr. og mrs. Flintwinch åndeløs nåede hen til huset i tusmørket, fo'r den fremmede studsende tilbage.

"Guds død!" udbrød han, "hvordan kommer De her?"

Flintwinch, til hvem disse ord var rettet, gengældte til fulde den fremmedes forundring. Han stirrede på ham med stum forbavselse, så sig tilbage over sin skulder, som om han ventede at se, at en, som han ikke havde bemærket, stod bag ved ham, stirrede atter på den fremmede, målløs af forundring over, hvad han mente, og så på sin kone for at søge en forklaring, men da han ingen fik, fo'r han løs på hende og rystede hende så eftertrykkeligt, at han rystede kappen af hovedet på hende, mens han spottende mumlede mellem tænderne:

"Affery, du må have en dosis, kone! Det er igen et af dine indfald! Nu har du atter drømt. Hvad er der på færde? Hvem er det? Tal ud, eller jeg kvæler dig. Nu kan du selv vælge."

Under forudsætning af, at Affery i dette øjeblik virkelig havde evne til at vælge, gik hendes valg åbenbart ud på at blive kvalt, for hun svarede ikke et eneste ord, men hengav sig i sin skæbne, mens hendes bare hoved rokkede frem og tilbage. Den fremmede tog imidlertid hendes kappe op og lagde sig imellem.

"Tillad," sagde han, idet han lagde sin hånd på skulderen af Jeremiah, som standsede og slap sit offer. "Tak, undskyld. Jeg ser af denne spøgefulde tone, at De er mand og kone! Ha, ha, ha! Det er altid en fornøjelse at se et ægtepar spøge sådan med hinanden. Tys! Tør jeg gøre opmærksom på, at der er nogen

ovenpå i mørket, som ikke længere kan styre sin nysgerrighed efter at erfare, hvad der foregår her?"

Denne hentydning til mrs. Clennam mindede Flintwinch om at gå ind i forstuen og råbe op ad trappen:

"Det er ingenting. Jeg er her, og Affery kommer straks med Deres lys." Derpå sagde han til den fortumlede kvinde: "Af sted med dig, og ovenpå!" og derefter vendte han sig om mod den fremmede, til hvem han sagde: "Nå, hvad står til tjeneste?"

"Jeg er bange for," svarede den fremmede, "at jeg må bede Dem have den ulejlighed at skaffe lys."

"Ja vel," svarede Jeremiah, "det er netop det, jeg ville. Behag at blive stående, mens jeg henter et."

Den fremmede stod i døren, men idet Flintwinch gik ind, vendte han sig lidt om mod mørket inde i huset og forfulgte ham med sine øjne ind i det lille værelse, hvor han famlede efter et fyrtøj. Da han fandt det, var det fugtigt, eller der var noget andet i vejen med det, og den ene svovlstik efter den anden, som han tændte, brændte tilstrækkeligt til at kaste et mat skær på hans forskende ansigt og stænke små ildpletter over hans hænder, men ikke tilstrækkeligt til at tænde lyset. Ved denne ustadige belysning af hans ansigt så den fremmede vist og nysgerrigt på ham. Da Jeremiah omsider havde fået lyset tændt, vidste han, at han havde gjort dette, eftersom han så den sidste skygge af en mørk spejden svinde bort fra hans ansigt, idet dette gik over til det tvivlsomme smil, der udgjorde en så væsentlig bestanddel af dets udtryk.

"Vær så god," sagde Jeremiah, idet han lukkede husdøren og iagttog den smilende gæst temmelig skarpt, "at gå ind i mit kontor – det er ingenting!" brød han hidsigt af for at svare

stemmen ovenpå, der endnu ikke var stillet tilfreds, uagtet Affery var der og søgte at tale hende til rette. "Jeg har jo sagt Dem, at det ingenting er. Hvad går der af konen, er hun da rent fra det?"

"Frygtsom," bemærkede den fremmede.

"Frygtsom?" sagde Flintwinch og drejede hovedet for at svare, idet han gik foran med lyset, "modigere end halvfemsindstyve mandfolk af hundrede, kan jeg fortælle Dem."

"Og dog sygelig?"

"Sygelig i mange år. Mrs. Clennam, den eneste af dette navn, som nu er tilbage her i huset. Min kompagnon."

Idet Flintwinch gik gennem forstuen, sagde han undskyldende noget om, at de på den tid af aftenen ikke plejede at tage mod nogen, men altid lukkede huset, og viste derpå den fremmede ind i sit eget kontor, som havde et helt forretningsmæssigt præg. Her satte han lyset på sin pult og sagde:

"Hvad har De at befale?"

"Mit navn er Blandois."

"Blandois? Det kender jeg ikke," sagde Jeremiah.

"Jeg troede, at De muligvis," tog den anden til orde, "var blevet adviseret fra Paris."

"Vi har ikke modtaget nogen advis fra Paris om nogen af det navn Blandois," sagde Jeremiah.

Jeremiah stod i sin yndlingsstilling. Idet den smilende mr. Blandois ville til at åbne sin kappe for at få hånden hen til en brystlomme, standsede han med et smil i sine glimtende øjne, der forekom Flintwinch at sidde alt for tæt ved hinanden, for at sige:

"De ligner en af mine venner så meget! Just ikke så slående, som jeg troede, da jeg virkelig et øjeblik i mørket antog Dem for ham – hvorfor jeg burde have bedt om forladelse. Tillad mig at gøre det nu. Villighed til at indrømme mine vildfarelser hører til min åbenhjertige karakter – men ikke des mindre ligner De ham påfaldende."

"Så?" sagde Jeremiah trevent, "men jeg har ikke nogetsteds fra fået et advisbrev om nogen ved navn Blandois."

"Virkelig?" sagde den fremmede.

"Ja virkelig," sagde Jeremiah.

Uden i mindste måde at blive bragt ud af fatningen ved denne forsømmelse fra huset Clennam & Co.'s korrespondenters side, tog mr. Blandois sin brevtaske op af brystlommen, tog et brev ud og rakte Flintwinch det. "De kender uden tvivl godt hånden. Måske taler brevet for sig selv og behøver ingen advis. Sådanne sager forstår De langt bedre end jeg. Det er mit uheld, at jeg ikke så meget er forretningsmand, som, hvad verden vilkårligt kalder en gentleman."

Flintwinch tog brevet og læste under overskriften "Paris":

"Vi har den ære at underrette Dem om, at en højagtet korrespondent af vort firma, M. Blandois her af staden," osv. osv. "Den vejledning, han måtte ønske, og de opmærksomheder, det måtte stå i Deres magt," osv. "Vi skal endnu tilføje, at hvis De vil honorere mr. Blandois' à vista tratter til et beløb af £ 50," osv.

"Meget vel, sir," sagde. Flintwinch, "tag en stol. For så vidt vort hus formår det – vi driver vore forretninger efter en beskeden, gammeldags, adstadig målestok – vil det være os

kært at yde Dem enhver bistand. Af dette brevs dato ser jeg, at vi endnu ikke har kunnet være adviserede om det. De er sandsynligvis kommet over med den forsinkede post, der har advisbrevet med."

"At jeg er kommet med den forsinkede post, sir," svarede mr. Blandois og fo'r med sin hvide hånd ned over sin krogede næse, "har både mit hoved og min mave fået at føle. Det afskyelige og utålelige vejr har taget svært på dem begge. De ser mig i den samme tilstand, hvori jeg for en halv time siden forlod paketbåden. Jeg burde have været her for flere timer siden, og da ville jeg ikke have haft nødig at bede undskyldt – tillad, at jeg beder om undskyldning – at jeg fremstillede mig på en så ubelejlig tid og forskrækkede – nej, det er sandt, De sagde ikke forskrækkede; tillad, at jeg atter beder om undskyldning – den ærede dame, mrs. Clennam, i hendes sygeværelse ovenpå."

Et brovtende væsen og en myndig, nedladende mine formår så meget, at Flintwinch allerede havde begyndt at anse ham for en højst gentil person. Dette gjorde ham dog ikke mindre ubøjelig over for ham. Han skrabede sig kun om hagen og spurgte, hvad han kunne have den ære at gøre for mr. Blandois i aften efter kontortiden.

"Ja," svarede denne og trak på skuldrene, "jeg må skifte klæder, have noget at spise og drikke og tag over hovedet et eller andet sted. Hav den godhed at sige mig – jeg er jo helt fremmed her – hvor jeg skal tage ind. Med pengene kan det være det samme indtil i morgen. Jo nærmere herved, des bedre. Helst ved siden af, hvis det er muligt."

Flintwinch var allerede langsomt begyndt: "For en gentleman med Deres vaner er der intet hotel her i nærheden –" da mr.

Blandois afbrød ham.

"Blæse være med mine vaner!" sagde han og knipsede med fingrene. "En verdensborger har ingen vaner. At jeg på min beskedne vis er en gentleman, vil jeg sandelig ikke benægte, men jeg har ingen generende, fordomsfulde vaner. Et rent værelse, en ret varm mad og en flaske ikke ubetinget forgiftet vin er alt, hvad jeg behøver i aften. Men det trænger jeg også særdeles til, uden at have nødig at gå længere end nødvendigt efter det."

"Der er," sagde Flintwinch nølende, idet han et øjeblik mødte mr. Blandois' skinnende øjne, der aldrig stod stille, "der er et kaffehus og gæstgiversted tæt herved, som jeg kan anbefale, men det er ikke særlig flot."

"Det kan være det samme med flotheden!" svarede mr. Blandois og slog ud med hånden. "Gør mig den ære at vise mig huset og føre mig derind, hvis det ikke er for megen ulejlighed, og jeg vil være Dem uendelig forbunden."

Derpå tog Flintwinch sin hat og lyste mr. Blandois gennem forstuen. Idet han satte lyset på en hylde, hvor det mørke, kolde panel næsten gjorde samme tjeneste som en lyseslukker, huskede han på, at det var bedst, at han gik op og sagde den syge, at han ikke ville blive fem minutter borte.

"Tjen mig i," sagde den fremmede, "at overrække mit visitkort og behag at tilføje, at jeg vil prise mig lykkelig ved at turde hilse på mrs. Clennam for at gøre hende min personlige opvartning og gøre undskyldning for at have voldet forstyrrelse i denne rolige afkrog, hvis det måtte være hende belejligt at tåle en fremmeds nærværelse nogle få minutter, når han har skiftet sine våde klæder og styrket sig med noget at spise og drikke."

Jeremiah skyndte sig, alt hvad han kunne, og sagde, da han kom tilbage:

"Det ville være hende kært at se Dem, sir, men da hun ved, at hendes sygeværelse intet tillokkende kan have, beder hun mig sige Dem, at hun ikke vil tage Dem det ilde op, hvis De skulle betænke Dem."

"At betænke sig ville være en uhøflighed mod en dame," svarede den galante Blandois, "uhøflighed mod en dame ville røbe mangel på ridderlighed mod kønnet, og ridderlighed mod kønnet hører til min karakter!" Med disse ord kastede han den tilsølede nederdel af sin kappe op over sin skulder og gik med Flintwinch hen til gæstgiverstedet, fulgt af en drager, der ventede uden for porten med hans vadsæk.

Huset var tarveligt indrettet, og mr. Blandois' nedladenhed var uden ende. Den syntes at opfylde den lille skænkestue, hvor værtinden, en enke, og hendes to døtre modtog ham, i en generende grad; den var alt for stor for det indskrænkede, panelede værelse med fortunaspillet, som man først tilbød ham; den opslugte aldeles familiens lille private stadsstue, som til sidst blev afstået til ham. Med parfumeret linned og tørre klæder, med glattet hår, en stor ring på hver pegefinger og en massiv urkæde ventede mr. Blandois her på sin mad, og som han lå der og strakte sig på sofaen ved vinduet med knæene trukket op under sig, havde han trods juvelens forskellige indfatning en frygtelig og påfaldende lighed med en vis monsieur Rigaud, der engang havde ventet således på sin frokost, mens han lå i stenkarmen bag jerngitteret i et usselt fængsel i Marseille.

Hans grådighed ved måltidet stemte ligeledes fuldkommen overens med monsieur Rigauds grådighed ved frokosten. Den begærlighed, hvormed han samlede alle madvarerne omkring sig og fortærede nogle med sine øjne, mens han fortærede andre med sine kæber, var ganske den samme. Hans fuldkomne ligegyldighed for andre mennesker, som viste sig i, at han kastede de småting, som der var pyntet op med, omkring imellem hinanden, smed stadspuder under sine støvler, for at de kunne hvile så meget des blødere, og krøllede det smukke betræk med sin svære krop og sit store, sorte hoved, udsprang af den samme rå egenkærlighed. De hvide hænder, der bevægede sig så let mellem fadene, havde samme bevægelser som de hænder, der fordum havde klynget sig til jernstængerne. Og da han ikke kunne spise mere og sad og slikkede sine fine fingre, en for en, og tørrede dem i dugen, manglede der intet andet end vindruebladene for at gøre maleriet fuldstændigt.

På denne mand, hvis skæg gik op, og hvis næse gik ned, når han satte sit onde smil op, hvis sjælløse øjne så ud, som om de hørte til hans farvede hår og havde mistet deres medfødte afspejlingsevne ved en lignende behandlingsmåde, havde naturen sat sit mærke: *Vogt dig!* Det var ikke dens skyld, hvis advarslen var frugtesløs. Den bærer aldrig skylden i sådanne tilfælde.

Efter at have endt sit måltid og renset sine fingre, tog mr. Blandois en cigar op af lommen og lagde sig atter på vinduesbænken, hvor han i al magelighed røg den ud, idet han af og til talte til røgen, mens den som en tynd strøm gik ud fra hans tynde læber.

"Blandois, du skal spille samfundet et slemt puds, min lille ven. Ha, ha, ha, død og plage, du er begyndt godt, Blandois! Når det kniber, en udmærket mester i engelsk eller fransk. En mand, der er som skabt for familiens skød! Du har en hurtig fatteevne, du har vid, du har anstand, du har et indsmigrende væsen, du har et godt udvortes, kort sagt, du er en gentleman. Som en gentleman skal du leve, min lille dreng, som en gentleman skal du dø. Du skal vinde, hvordan spillet så går. De skal alle anerkende dine fortjenester, Blandois. Du skal tvinge samfundet, der har tilføjet dig en så blodig uret, til at bøje sig for dit eget stolte sind. Guds død, du har ret til at være stolt, og det er din natur, min brave Blandois."

Under denne trøstelige enetale røg denne gentleman sin cigar og tømte sin flaske vin. Da han var færdig med begge dele, rettede han sig op, og med den alvorlige slutningsbemærkning: "Stop nu! Blandois, min fiffige ven, hold nu ørene stive!" rejste han sig og gik tilbage til Clennam & Co.'s hus.

Ved døren blev han modtaget af Affery, der i følge sin ægteherres befaling havde sat to tændte lys i forstuen og et tredje på trappegangen og førte ham op til mrs. Clennams værelse. Der var lavet i stand til te og truffet de sædvanlige små, selskabelige forberedelser til en ventet gæsts modtagelse. De var yderst tarvelige selv ved de største anledninger, og udstrakte sig aldrig videre, end til at det kinesiske testel sattes frem og sengen tilhylledes med et prunkløst, mørkt draperi. For øvrigt var der den ligbårelignende sofa med blokken liggende på den og skikkelsen i enkedragten, der så ud, som om den var klædt på til sin henrettelse, ilden med den lille dynge af fugtig aske ovenpå, risten med endnu en lille askedynge, kedlen og

lugten af sort farve, alt sammen sådan, som det havde været for femten år siden.

Flintwinch forestillede den til Clennam & Co.'s velvilje anbefalede herre. Mrs. Clennam, der havde brevet liggende foran sig, bad ham tage plads. De så meget vist på hinanden. Det var kun af naturlig nysgerrighed.

"Jeg takker Dem, sir, fordi De tænker på en affældig kone som mig. Kun få af dem, der kommer her i forretninger, har en tanke tilovers for en person, der lever så afsondret fra verden. Det ville være for meget forlangt, at De skulle have det. Ude af øje, ude af sind. Fordi jeg er taknemmelig for undtagelsen, beklager jeg mig ikke over reglen."

I sin mest belevne tone ytrede mr. Blandois, at han desværre frygtede for at have forstyrret hende ved at fremstille sig på en så ubelejlig tid, hvorfor han allerede havde fremført sine bedste undskyldninger over for mr. – han bad om forladelse – af navn havde han ikke den ære –

"Mr. Flintwinch har i mange år stået i forbindelse med huset."

Mr. Blandois var mr. Flintwinchs allerærbødigste tjener. Han bad mr. Flintwinch modtage forsikringen om hans dybeste agtelse.

"Nu, da min mand er død," sagde mrs. Clennam, "og min søn har foretrukket en anden virksomhed, har vort gamle hus ingen anden repræsentant end mr. Flintwinch."

"Hvad kalder De da Dem selv," lød denne herres uvante spørgsmål. "De har hoved for to mænd."

"Mit køn," fortsatte hun med et flygtigt blik på Jeremiah, "gør mig uskikket til at tage nogen væsentlig del i forretningen, selv

om jeg havde den fornødne dygtighed, og mr. Flintwinch forener derfor min interesse med sin egen og forestår den. Den er ikke, hvad den tidligere plejede at være, men nogle af vore gamle venner – især afsenderen af dette brev – er så gode ikke at glemme os, og vi er i stand til at besørge det, de betror os, lige så pålideligt, som vi altid har gjort. Men dette kan ikke interessere Dem. De er englænder, sir?"

"Oprigtig talt, nej, frue. Jeg er hverken født eller opdraget i England. Egentlig tilhører jeg ikke noget land," sagde mr. Blandois, "jeg nedstammer fra en halv snes forskellige lande."

"De har set Dem meget om i verden?"

"Det har jeg. Jeg har været her og der og alle mulige steder."

"De har formodentlig intet, der binder Dem, er ikke gift?"

"Frue," sagde mr. Blandois med en uhyggelig sænkning af sine øjenbryn, "jeg tilbeder Deres køn, men jeg er ikke gift, har aldrig været det."

Affery, der stod ved bordet tæt ved ham og skænkede te, kom i sin drømmende tilstand tilfældigvis til at se på ham. Idet han sagde disse ord, og hun bildte sig ind, at hun opfangede et udtryk i hans øjne, der tiltrak sig hendes egne øjne således, at hun ikke kunne få dem bort. Følgen af denne indbildning blev, at hun blev ved at stirre på ham med tepotten i sin hånd, hvorved hun ikke alene selv blev yderst forlegen, men åbenbart også gjorde ham og de to andre forlegne. Sådan indtrådte nogle spøgelsesagtige øjeblikke, i hvilke de alle stirrede forvirret på hinanden uden at vide hvorfor.

"Affery," var hendes frue den første til at sige, "hvad er der i vejen med dig?"

"Det ved jeg ikke," svarede hun og strakte den venstre hånd, som hun havde fri, ud mod gæsten. "Det er ikke mig. Det er ham!"

"Hvad mener denne gode kone?" udbrød mr. Blandois, idet han på en gang blev rød og bleg og rejste sig langsomt med et blik, der udtrykte et så indædt raseri, at det dannede en påfaldende modsætning til den lette betoning af hans ord. "Hvordan er det muligt at blive klog på denne skikkelige sjæl?"

"Det er ikke muligt," sagde Flintwinch, idet han hastigt skruede sig hen i den retning. "Hun ved ikke, hvad hun mener. Hun er en idiot, et rent fjols. Hun skal få en dosis, hun skal få en sådan dosis! Af sted med dig, kælling," tilføjede han hviskende til hende, "af sted med dig, mens du endnu ved, hvem du selv er, og inden jeg ryster dig, så du bliver til vælling."

Erkendende den fare, hvori hendes person svævede, slap Affery tepotten, som hendes mand tog, kastede sit forklæde over hovedet og forsvandt i en fart. Gæsten begyndte lidt efter lidt at smile og satte sig ned igen.

"De må undskylde hende, mr. Blandois," sagde Jeremiah, mens han selv skænkede te, "hun er skrøbelig og går i barndom. Det er det, der hun fejler. Skal De have sukker i, sir?"

"Mange tak, jeg skal ingen te have – undskyld min bemærkning, men det er et højst mærkværdigt ur."

Tebordet stod tæt ved sofaen. Der var kun et lille mellemrum imellem det og mrs. Clennams eget særlige bord. I sit galanteri var mr. Blandois stået op for at række hende hendes te, og idet han havde sat koppen således, at hun bekvemt kunne nå den, havde uret, der lå foran hende, tiltrukket sig hans opmærksomhed. Mrs. Clennam så pludselig op på ham.

"Tillader De? Tak. Et smukt, gammeldags ur," sagde han, idet han tog det i hånden. "Noget svært til daglig brug, men stærkt og solidt. Jeg har en vis forkærlighed for alt, hvad der er solidt. Jeg er selv solid på min måde. Ah, et herreur i to kasser på gammeldags maner! Tør jeg tage det ud af yderkassen? Tak. Hvad? Et gammelt silkeurhylster, broderet med perler! Jeg har ofte set lignende hos gamle hollændere og belgiere. Sære ting!"

"Også De er gammeldags," sagde mrs. Clennam.

"Meget. Men dette er nok ikke så gammelt som uret?"

"Det er det næppe."

"Mærkværdigt, hvor de plejede at slynge deres bogstaver sammen!" sagde mr. Blandois og så igen i vejret med sit eget smil. "Nå, dette skal nok være G.I.? Det kan næsten være alt muligt."

"Det er ganske rigtigt."

Flintwinch, som i al denne tid havde stået iagttagende med en kop te i hånden og munden åben, rede til at sluge indholdet, begyndte nu at gøre dette.

"G. I. har sikkert været en eller anden fin, yndig, fortryllende skabning," bemærkede mr. Blandois, idet han igen lukkede kassen. "I forvisningen herom tilbeder jeg hendes minde. Desværre for min sindsro er jeg kun alt for tilbøjelig til at tilbede. Det er måske en fejl, det er måske en dyd, men tilbedelse af kvindelig skønhed og dyd udgør de tre fjerdedele af min karakter, frue."

"Her kan De beholde Deres hjerte frit, sir," svarede hun mr. Blandois. "Disse bogstaver er, så vidt jeg ved, ikke begyndelsesbogstaverne til et navn."

"Til et tankesprog?" sagde mr. Blandois henkastende.

"Til en sætning. De har altid, så vidt jeg ved, skullet betyde: "Glem ikke!"

"Og naturligvis," sagde mr. Blandois, idet han lagde uret fra sig, "glemmer De *ikke*."

Idet Flintwinch tømte sin kop, tog han ikke alene en længere slurk, end han endnu havde taget, men indtog tillige en hel ny stilling under den påfølgende pause. Han lod nemlig hovedet ligge bagover og vedblev at holde koppen for munden, mens hans øjne var fæstede på den syge. Hendes ansigt havde det selvbeherskende og fattede udtryk, som hos hende trådte i stedet for minespil og gestikulation, idet hun med sindigt eftertryk svarede:

"Nej, sir, jeg glemmer ikke. At føre et så ensformigt liv, som mit har været i så mange år, er ikke vejen til at glemme. At leve et liv i bod og forsagelse er ikke vejen til at glemme. Bevidstheden om at have – hvad alle vi Adams børn har! – synder at afsone og tilgivelse at stræbe efter retfærdiggør ikke ønsket om at glemme. Derfor har jeg for længst opgivet det, og jeg hverken glemmer eller ønsker at glemme."

Flintwinch, som havde haft travlt med at ryste bundfaldet i sin tekop om, slubrede det nu i sig, og idet han satte koppen fra sig, vendte han sine øjne om mod mr. Blandois, som om han ville spørge ham, hvad han syntes om dét.

"Alt, frue," sagde mr. Blandois med sit smidigste buk og sin hvide hånd på sit bryst, "er udtrykt i ordet "naturligvis", som jeg er stolt af at have haft forstand og takt nok til at betjene mig af. Dog, uden takt ville jeg ikke være Blandois."

"Undskyld mig, sir," svarede hun, "hvis jeg betvivler sandsynligheden af, at en mand, der er vant til adspredelser,

forandringer og artigheder, vant til at smigre og smigres –"

"Men, frue! Ved Himlen!"

" – hvis jeg tvivler om sandsynligheden af, at en sådan mand kan sætte sig rigtigt ind i mine forhold. For ikke at besvære Dem med skriftens ord," her så hun på den afskrækkende stabel af hårde, blege bøger, der lå foran hende, "- for De går Deres egen vej, og følgerne deraf kommer over Deres eget hoved – vil jeg kun sige, at jeg retter min kurs efter lodser, strengt efter prøvede og erfarne lodser, under hvis ledelse jeg umuligt kan lide skibbrud – og at jeg, hvis jeg var ligegyldig for den i disse bogstaver indeholdte formaning, ikke ville være halvt så ydmyget, som jeg er."

Det var mærkeligt, hvordan hun greb lejligheden til at diskutere med en usynlig modstander. Måske var det hendes egen bedre forstand, der altid vendte sig imod hende og hendes selvbedrag.

"Glemte jeg min uvidenhed i min sundheds og friheds dage, kunne jeg beklage mig over det liv, jeg nu er dømt til at føre. Det gør jeg aldrig, har jeg aldrig gjort. Glemte jeg, at denne skueplads, Jorden, er bestemt til at være en skueplads for sorg og modgang og tunge prøvelser for de skabninger, der er skabte af dens støv, kunne jeg måske nære en vis svaghed for dens dårskaber. Men jeg nærer ingen sådan svaghed. Vidste jeg ikke, at vi alle som en er genstand for en retfærdig vrede, som kræver bod, og mod hvilken gerningerne alene er intet, ville jeg måske beklage mig over forskellen mellem mig, således som jeg sidder fængslet her, og de mennesker, som går forbi min port. Men jeg anser det for en gunst og nåde at være udkåret til at gøre bod, til at vide, hvad jeg ved for vist her, og til at udsone, hvad jeg har

udsonet. Ellers ville min hjemsøgelse ingen mening have for mig. Derfor vil jeg ikke glemme og derfor glemmer jeg ikke noget. Derfor er jeg tilfreds og siger, at jeg er bedre faren end millioner andre."

Med disse ord lagde hun sin hånd på uret og skød det hen på det samme sted på hendes lille bord, hvor det altid plejede at ligge. Med fingrene på det sad hun endnu nogle øjeblikke og så vist og halvt udfordrende på det.

Under alt dette havde mr. Blandois været lutter øre og holdt sine øjne fæstet på fruen, mens han tankefuldt strøg sig med begge hænder om sit skæg. Flintwinch havde været lidt urolig og tog nu til orde.

"Så, så, så!" sagde han, "det er tydeligt nok, og De har talt fromt og smukt. Mr. Blandois er formodentlig ikke af det gudfrygtige slags."

"Tværtimod, sir!" forsikrede denne og knipsede med fingrene. "Undskyld! Det hører til min karakter. Jeg er følsom, varmblodig, samvittighedsfuld og har en levende indbildningskraft. En mand med de egenskaber, mr. Flintwinch, må være gudfrygtig eller intet!"

I Flintwinchs ansigt ytrede der sig en svag mistanke om, at han måske var intet, idet han med forceret flothed rejste sig op og nærmede sig for at tage afsked med mrs. Clennam.

"De vil sagtens betragte det som en sygelig gammel kones egenkærlighed, sir," sagde hun derpå, "men i virkeligheden er det Deres tilfældige hentydning, som har bragt mig til at tale om mig selv og mine skrøbeligheder. Da De har vist mig den opmærksomhed at besøge mig, tør jeg håbe, at De også vil være så opmærksom at overse dette. Gør mig ingen komplimenter."

Han var nemlig i færd med netop dette. "Det vil være mr. Flintwinch kært, hvis han kan være Dem til nogen tjeneste, og jeg håber, at De må have fornøjelse af Deres ophold her i byen." Mr. Blandois takkede hende og kyssede flere gange på sin hånd. "Det er et gammelt værelse dette," bemærkede han med en pludselig livlighed og så sig om, da han nærmede sig døren. "Jeg har været så optaget, at jeg ikke har lagt mærke til det. Men det er et ægte, gammelt værelse."

"Det er et ægte gammelt hus," svarede mrs. Clennam med sit iskolde smil, "der er ingen stads ved det, men det er en antikvarisk kuriositet."

"Ja netop!" udbrød gæsten. "Hvis mr. Flintwinch ville vise mig den godhed at føre mig gennem værelserne, når jeg går, ville jeg være ham overordentlig forbundet. Jeg har en svaghed for gamle huse. Jeg elsker og studerer det maleriske i alle dets former. Jeg er selv blevet kaldt malerisk. Det er ingen fortjeneste at være malerisk – jeg har måske større fortjenester – men måske er jeg det tilfældigvis dog. Sympati, sympati!"

"Jeg siger Dem forud, mr. Blandois, at De vil finde det meget smudsigt og meget tomt," sagde Jeremiah og tog lyset. "Det er ikke umagen værd at se det."

Men mr. Blandois smilede kun, idet han gav ham et venskabeligt dunk i ryggen, kyssede atter på hånden ad mrs. Clennam, og derpå gik de ud af stuen sammen.

"De har vel ikke lyst til at gå oven på?" sagde Jeremiah.

"Tværtimod, mr. Flintwinch. Hvis det ikke trætter Dem for meget, vil jeg være henrykt."

Mr. Flintwinch snoede sig altså op ad trappen, og mr. Blandois fulgte tæt bagefter. De steg op til det store

sovekammer på kvisten, hvor Arthur havde ligget natten efter sin hjemkomst.

"Så, mr. Blandois," sagde Jeremiah, idet han viste ham det, "jeg vil håbe, at De finder det umagen værd at være gået så højt op for at få det at se. Jeg gør det ikke, tilstår jeg."

Da mr. Blandois var henrykt, gik de gennem andre kvistkamre og gange og til sidst ned ad trappen igen. Imidlertid havde Flintwinch lagt mærke til, at han aldrig havde set gæsten betragte noget værelse, efter at have kastet et flygtigt blik på det, men at han stadig holdt øje med ham selv. Med denne opdagelse i sine tanker vendte han sig om på trappen for at gøre endnu et forsøg. Han mødte straks hans øjne, og i det samme satte Blandois et djævelsk grin op, ledsaget af den uhyggelige trækning ved næsen og overskægget.

Da Flintwinch gik foran gæsten ned ad trappen, var han i den ubehagelige situation at blive begloet ovenfra. Han ventede med atter at se på Blandois, indtil denne tilfældige ulighed var blevet hævet, ved at de kom ind i den afdøde mr. Clennams værelse. Men da han så pludselig snoede sig om imod ham, fandt han hans blik uforandret.

"Et prægtigt gammelt hus," sagde Blandois smilende, "så hemmelighedsfuldt. Hører De aldrig spøgelsesagtige lyde her?"

"Lyde?" svarede Flintwinch. "Nej."

"Eller ser noget til djævle?"

"Ikke," sagde Flintwinch, "ikke af den slags, der selv præsenterer sig under dette navn og i denne egenskab."

"Ha, ha, ha! Et portræt her, ser jeg," sagde den anden, men så stadig på Flintwinch, som om han var portrættet. "Tør jeg spørge, hvem det skal forestille, mr. Flintwinch?"

"Den afdøde mr. Clennam. Hendes mand."

"Måske det mærkelige urs tidligere ejer?" sagde gæsten.

Flintwinch, der havde kastet sine øjne på portrættet, snoede sig atter om og mærkede, at han atter var genstand for det samme blik og smil.

"Ja, mr. Blandois," svarede han mut, "det tilhørte ham og hans onkel før ham, og herren må vide, hvem flere før denne. Det er alt, hvad jeg kan sige Dem om dets stamtavle."

"Det er en stærkt udpræget personlighed, vor veninde deroppe."

"Ja, sir," sagde Jeremiah, idet han atter snoede sig om imod gæsten, hvilket han gjorde under hele denne samtale, ligesom en skruemaskine, der ikke kunne få fat. "Det er en mærkelig kone. Fast karakter – megen åndsstyrke."

"De må have været meget lykkelige," sagde Blandois.

"Hvem?" spurgte Flintwinch.

Blandois rystede med sin højre pegefinger ad sygeværelset og med sin venstre pegefinger ad portrættet, og idet han derpå lagde armene over kors og stillede sine ben vidt fra hinanden, stod han og smilede til Flintwinch, mens hans næse gik ned og hans skæg gik op.

"Sagtens lige så lykkelige som de fleste andre ægtefolk," sagde Flintwinch. "Det skal jeg ikke kunne sige. Jeg ved det ikke. Der gives hemmeligheder i alle familier."

"Hemmeligheder!" udbrød Blandois hurtigt, "sig det endnu en gang, min søn."

"Jeg siger," svarede Flintwinch, "jeg siger, at der gives hemmeligheder i alle familier."

"Det gør der," udbrød den anden, idet han slog ham på begge skuldrene og rokkede ham frem og tilbage. "Ha, ha, ha, De har ret, det gør der! Hemmeligheder! Død og plage, i nogle familier gives der hemmeligheder, der tilhører Djævelen selv, mr. Flintwinch!" Efter at han derpå havde slået Flintwinch flere gange på skuldrene på en venskabelig og gemytlig måde, som om han morede sig over en vittighed, han havde sagt, strakte han armene i vejret, lagde hovedet bagover, hagede sine hænder i hinanden bag ved det og brast i en skraldende latter.

"Lån mig lyset et øjeblik," sagde han, da han var færdig, "lad os engang betragte den mærkelige dames mand. Hah!" Her holdt han lyset i vejret. "Også han har et meget bestemt udtryk, men det er af en anden art. Ser ud, som om han ville sige – hvad var det nu? – glem ikke – gør han ikke, mr. Flintwinch? Jo, min sandten gør han så!"

Idet han rakte ham lyset igen, så han igen på ham, og mens han derpå gik langsomt ud i forstuen med ham, erklærede han, at det var et fortryllende gammelt hus, og at det havde behaget ham i den grad, at han ikke for hundrede pund ville have undværet at have set det.

Under alle disse sælsomme friheder, som Blandois tog sig, og som medførte en forandring i hele hans væsen, idet det blev langt grovere og plumpere, langt voldsommere og dristigere end før, forandrede Flintwinch, hvis læderagtige ansigt ikke var udsat for mange afvekslinger, ikke en mine. Med undtagelse af, at han nu måske så ud, som om man havde ladet ham hænge lidt vel længe, før den venskabelige operation, nedskæringen, var blevet foretaget, bevarede han en rolig fatning. De havde

sluttet deres undersøgelse i det lille værelse ved siden af forstuen, og der stod han nu og så på Blandois.

"Det glæder mig, at De er så vel tilfreds," bemærkede han roligt. "Jeg havde ikke ventet det. De synes at være i godt humør?"

"I glimrende humør," svarede Blandois, "på ære, aldrig været mere oprømt. Har De nogen sinde anelser, mr. Flintwinch?"

"Jeg ved ikke rigtig, om jeg forstår, hvad De mener med dette udtryk," svarede Flintwinch.

"Lad os sige, en dunkel forudfølelse af, at der forestår Dem noget glædeligt."

"Jeg kan ikke sige, at jeg for øjeblikket mærker noget til en sådan forudfølelse," svarede Flintwinch med største alvor. "Skulle jeg mærke noget, skal jeg sige det."

"Da har jeg," sagde Blandois, "da har jeg, min søn, i aften en anelse om, at vi to skulle blive gode venner. Mærker De noget?"

"N-ej," svarede Flintwinch efter nøje at have prøvet sig selv, "det kan jeg ikke sige."

"Jeg har en stærk anelse om, at vi skulle blive rigtig intime venner. – Har De endnu ikke nogen sådan fornemmelse?"

"Endnu ikke," svarede mr. Flintwinch.

Idet mr. Blandois atter tog ham ved skuldrene, ruskede han ham lidt på sin tidligere lystige måde, tog ham derpå under armen og opfordrede ham til at følge med og drikke en flaske vin, den gamle skælm, som han var. Uden et øjebliks betænkning tog Flintwinch imod indbydelsen, og de gik derpå til det gæstgiversted, hvor den rejsende logerede. Det var for længe siden holdt op at tordne og lyne, men regnen strømmede ned. Da de kom ind i Blandois' værelse, blev der bestilt en flaske

portvin af den galante herre. Blandois foreslog at drikke af de største glas i huset, hvori Flintwinch samtykkede. Da der var skænket i glassene, klinkede Blandois med støjende munterhed mod foden og så mod randen af Flintwinchs glas og drak på det intime venskab, som han forudså. Flintwinch gjorde ham gravitetisk besked og drak al den vin, han kunne få, men sagde intet. Hver gang Blandois klinkede, og det var hver gang, der var blevet skænket i glassene, udførte Flintwinch mekanisk sin del af klinkningen og ville mekanisk have drukket sin staldbroders del af vinen såvel som sin egen; han var en ren fyldebøtte.

Blandois fandt, kort sagt, at han ikke kunne åbne munden på den tilbageholdne Flintwinch, men snarere lukkede den til ved at tylle portvin i ham. Desuden så det ud til, at han godt var i stand til at blive ved hele natten, og om det skulle være, hele den næste dag og den næste nat, hvorimod Blandois snart dunkelt mærkede, at han snakkede alt for vildt og pralende. Han sluttede derfor gildet, da den tredje flaske var tømt.

"Trækker De på os i morgen, sir?" spurgte Flintwinch med et forretningsmæssigt ansigt ved afskeden.

"Min brave ven," svarede den anden, "De kan stole på, jeg skal nok trække på Dem. Far vel, min gut. Modtag til afsked" – her omfavnede han ham på sydlandsk vis og kyssede ham på begge kinder – "en gentlemans ord! Fanden tage mig, om De ikke skal få mig at se igen!"

Han indfandt sig ikke den næste dag, skønt advisbrevet ganske rigtigt indløb. Da Flintwinch om aftenen forhørte sig om ham, erfarede han til sin forundring, at han havde betalt sin regning og var rejst tilbage til fastlandet over Calais. Ikke des

mindre skrabede Jeremiah den levende overbevisning ud af sit betænksomme ansigt, at Blandois denne gang ville holde ord og vise sig igen.

31. Æresfølelse

I hovedstadens travle gader kan man hver dag møde en mager, rynket, gul, gammel mand (som man kunne tro var faldet ned fra stjernerne, hvis nogen stjerne var mat nok til at kunne mistænkes for at have kastet en så svag gnist fra sig), og som kryber af sted med en ængstelig mine, som om han var fortumlet og skræmmet af larmen og travlheden. Denne gamle mand er altid en lille mand. Har han nogen sinde været stor, så må han være skrumpet ind. Hans kjole har en farve og et snit, som aldrig noget sted har været på mode. Den er tydeligvis ikke syet til ham eller nogen bestemt person. En eller anden "en gros" leverandør tog mål af skæbnen til fem tusinde sådanne kjoler, og skæbnen har lånt denne gamle kjole til denne gamle mand som hørende til en uendelig lang række af gamle mænd. Den har altid nogle store, anløbne metalknapper, der ikke ser ud som andre knapper. Denne gamle mand går med en fedtet og luvslidt og dog halsstarrig hat, der aldrig har villet lempe sig efter hans stakkels hoved. Hans grove skjorte og grove halstørklæde har ikke mere individualitet end hans kjole og hat. De har det samme præg af ikke at være hans – af ikke at være nogens. Disse klædningsstykker sidder på ham, som om han var klædt på og fikset op for at vise sig offentligt, som om han tilbragte den største del af sin tid i slåbrok og nathue. Og ligesom markmusen i det andet hungersnødsår kommer og besøger husmusen og frygtsomt sniger sig hen til husmusens bolig gennem en katteby, sådan går denne gamle mand gennem gaderne.

Undertiden kan man om helligdagene henad aften se ham gå lidt mindre sikkert, og i hans gamle øjne glimter da et fugtigt og sumpet lys. Da er den lille, gamle mand beruset. Han får meget let en tår over tørsten. En halv pægl bringer ham til at dingle på sine svage ben. En medlidende bekendt – som oftest en tilfældig bekendt – har givet ham et krus øl at styrke sig på, og følgen heraf bliver, at det vil vare længere end sædvanligt, før han igen kommer forbi. For den lille, gamle mand går hjem til arbejdshuset; og når han opfører sig godt, lader de ham ikke ret ofte gå ud, men opfører han sig slet, holder de ham endnu strengere indespærret end ellers imellem et halvt hundrede andre gamle mænd, af hvilke hver enkelt lugter af alle de andre.

Mrs. Plornish's fader – en stakkels lille, skrøbelig, pibende gammel fyr, der lignede en udmattet fugl, og som havde været i, hvad han kaldte nodeindbindingsfaget, og haft megen modgang – var efter den eksekutionsforretning, der havde ført Plornish til Marshalsea-stiftelsen, frivilligt tyet til det arbejdshus, der ved loven var bestemt til at være hans distrikts gode samaritaner. Før det var kommet så vidt med hans svigersøn, havde gamle Nandy (sådan kaldtes han i sit lovmæssige tilflugtssted, men imellem "de blødende hjerter" var han gamle mr. Nandy) siddet i en krog ved den Plornish'ske arne og fået sin mad og drikke fra det Plornish'ske spisekammer. Han håbede endnu stadig på igen at skulle indtage denne huslige stilling, når fru Fortuna atter tilsmilede hans svigersøn, men så længe hun viste sig ubønhørlig, var han og havde han besluttet at vedblive med at være en af de små, gamle mænd med fælles lugt.

Men hverken hans fattigdom eller hans mærkværdige kjole eller hans ophold i arbejdshuset kunne svække hans datters beundring. Hun var lige så stolt af sin faders talenter, som om de havde gjort ham til lordkansler. Hun troede lige så fuldt og fast på hans belevenhed og anstand, som om han havde været overkammerherre. Den lille, fattige gamle mand kunne nogle afblegede og flove, forældede små sange om Chloë og Phyllis og Strephon, der blev såret af Venus' søn, og for datteren var der ingen lifligere musik end de spæde kvækkende toner, hvormed han foredrog disse viser ligesom en svag, sprukken, lille lirekasse, der drejedes af et pattebarn. På hans "udgangsdage," disse lyspletter i hans kummerlige tilværelse, var det både hendes fryd og sorg, når han var styrket af mad og havde fået for en halv penny porter, at sige: "Syng os en sang, fader." Da gav han dem Chloë og, når han var i rigtig godt humør, også Phyllis – og så erklærede datteren, at hun ikke troede, at der nogen sinde havde været sådan en sanger som fader, og tørrede sine øjne.

Var han ved disse lejligheder kommet fra hoffet, ja havde han været det adelige isskab, kommet triumferende fra et fremmed hof for at forestilles og forfremmes i anledning af sin sidste frygtelige fiasko, kunne mrs. Plornish ikke med større stolthed have vist ham frem i "Det Blødende Hjerte."

"Her er fader," sagde hun da, idet hun forestillede ham for en nabo. "Nu kommer fader snart hjem til os igen og bliver hos os. Ser fader ikke rask ud? Fader synger endnu smukkere end før. De ville aldrig kunne glemme ham, hvis de havde hørt ham for lidt siden."

Plornish, som havde giftet sig med disse trosartikler, da han giftede sig med mr. Nandys datter, kunne kun ikke begribe, at en så begavet gammel mand ikke havde samlet sig formue. Grunden hertil fandt han efter lang overvejelse deri, at hans musikalske geni ikke var blevet videnskabeligt uddannet i hans ungdom.

"For hvorfor," ræsonnerede Plornish, "hvorfor binde musik ind, når man har den i sig selv? Det må være grunden, tror jeg."

Gamle Nandy havde en velynder – én velynder. Han havde en velynder, der var uhyre god imod ham på en vis nedladende måde – en undskyldende måde, som om han stadig tog en beundrende forsamling til vidne på, at han virkelig ikke kunne bare sig for på grund af den gamle fyrs naturlighed og fattigdom at vise sig mere fri imod ham, end man måske ville have ventet. Gamle Nandy havde ofte været i Marshalsea-stiftelsen for at tale med sin svigersøn under dennes korte, tvungne ophold der og været så heldig at erhverve sig denne nationale institutions faders bevågenhed, der efterhånden var vokset betydeligt i tidens løb.

Mr. Dorrit plejede at modtage den gamle mand, som om den gamle mand var hans vasal ifølge en eller anden lensforpligtelse. Han gjorde små traktementer og teselskaber for ham, som om han kom med sin tribut fra et eller andet fjernt distrikt, hvis beboere endnu var i naturtilstanden. Det syntes, som om der var øjeblikke, da han ikke turde forsværge, at den gamle mand ikke var en af hans fordums underordnede, der havde udmærket sig ved sin troskab. Når han nævnte ham, omtalte han ham som sin gamle pensionist. Det var ham en vidunderlig tilfredsstillelse at se ham og at udbrede sig over

hans kummerlige forfatning, når han var gået. Det forekom ham så forbavsende, at han dog kunne holde hovedet oppe, stakkels fyr.

"I arbejdshuset, sir; intet for sig selv, ingen besøg, ingen stilling, ingen agtelse, ingen specialitet. Meget at beklage!"

Det var gamle Nandys fødselsdag, og de lod ham gå ud. Han havde ikke sagt noget om, at det var hans fødselsdag, da de ellers måske havde holdt ham inde, for sådanne gamle mænd burde ikke være født. Han gik som sædvanlig til "Det Blødende Hjerte", hvor han fik sin middagsmad hos sin datter og sin svigersøn og gav dem Phyllis. Næppe var han færdig, før Lille Dorrit trådte ind for at se, hvordan de alle havde det.

"Miss Dorrit," sagde mrs. Plornish, "her er fader! Ser han ikke godt ud? Og hvilken stemme han har!"

Lille Dorrit rakte ham hånden og sagde smilende, at det var længe, siden hun havde set ham.

"Ja, de er så strenge imod stakkels fader," sagde datteren med en bekymret mine, "og lader ham ikke komme nær så meget ud i den friske luft, som han kunne have godt af. Men nu kommer han snart hjem og bliver hos os, ikke sandt, fader?"

"Jo, mit barn, det håber jeg. Med tiden, om Gud vil."

Her holdt Plornish en tale, som han uforanderlig holdt ord til andet ved sådanne lejligheder. Den var affattet i følgende udtryk:

"John Edward Nandy! Så længe der er en krumme mad her i huset, vil vi dele den med Dem. Så længe vi har en håndfuld brændsel eller en stump dyne, vil vi dele dem med Dem. Skulle det træffe sig sådan, at der ingenting var i huset, ville vi alligevel dele med Dem. Og det er, hvad jeg mener, og derfor

narrer jeg Dem ikke, og følgelig beder jeg Dem tage til takke, og hvorfor vil De ikke det?"

På dette klare foredrag svarede svigerfaderen med pibende stemme:

"Jeg takker Dem af hjertet, Thomas; jeg ved, hvad De mener, og takker Dem af hjertet for det. Men nej, Thomas. Indtil den tid kommer, da det ikke vil være at tage brødet af munden på Deres børn, sådan som nu, skal alt blive, som det er, men den tid kommer nok og kan ikke komme for snart; nej, Thomas, nej!"

Mrs. Plornish, der med en flig af sit forklæde i hånden havde vendt sit ansigt lidt bort, blandede sig igen i samtalen ved at sige til miss Dorrit, at fader havde i sinde at gå over på den anden side af floden for at gøre sin opvartning, med mindre hun vidste en eller anden grund, hvorfor han måske ikke var velkommen.

Hendes svar var:

"Jeg går lige hjem, og vil han gå med, skal det være mig en fornøjelse at passe på ham – en stor fornøjelse, at have ham til ledsager."

"Nå, fader!" udbrød mrs. Plornish, "du er mig den rette springfyr til at gå en spadseretur med miss Dorrit! Men lad mig nu binde dit halstørklæde i en rigtig flot sløjfe, som det sømmer sig for sådan en flot kavaler."

Med denne barnlige spøg pyntede datteren på ham, trykkede ham kærligt i sin favn og stillede sig i døren for at se efter sin lille gamle fader, der humpede af sted med Lille Dorrit under armen.

De gik langsomt, og Lille Dorrit førte ham over Jernbroen og lod ham hvile sig der, og de så ud over vandet og snakkede om skibene, og den gamle mand fortalte, hvad han ville gøre, hvis han fik et skib fuldt af guld hjem (hans plan gik ud på at leje et smukt logi til Plornish'erne og sig selv i en tehave og bo der deres øvrige levetid, opvartede af opvartere), og det var en herlig fødselsdag for den gamle mand. Fem minutters gang fra deres bestemmelsessted stødte de på Fanny, der med sin ny hat på styrede efter den samme havn.

"Men du store gud, Amy!" udbrød denne unge dame studsende, "det er dog vel aldrig dit alvor?"

"Mit alvor? Hvilket, kære Fanny?"

"Nå, jeg kunne rigtignok have troet en hel del om dig," svarede den unge dame blussende af harme, "men det tror jeg dog ikke, at jeg kunne have troet, ikke engang om dig!"

"Fanny!" udbrød Lille Dorrit, såret og forbavset.

"Åh, kald mig ikke Fanny, din lille simple tøs! At tænke sig, at hun ved højlys dag går på gaden med et fattiglem!" – Dette sidste ord blev udstødt ligesom en kugle af en vindbøsse.

"Men Fanny!"

"Kald mig ikke Fanny, siger jeg, for jeg tåler det ikke. Jeg har aldrig kendt mage. Den måde, hvorpå du ved enhver lejlighed søger at vanære os, er virkelig skændig. Din væmmelige unge."

"Vanærer det nogen," sagde Lille Dorrit meget blidt, "at drage omsorg for denne stakkels gamle mand?"

"Ja, miss," svarede hendes søster, "og det burde du vide. Du ved det også godt. Og du gør det, fordi du ved det. Din bedste fornøjelse er at minde din familie om dens ulykke. Og din næstbedste fornøjelse er at søge slet selskab. Men har du ingen

sans for, hvad der passer sig, så har jeg det. Du er så god at lade mig gå på den anden side af gaden uden at genere mig."

Dermed fo'r hun over på det modsatte fortov. Den gamle, som havde stået og bukket ærbødigt et par skridt derfra og var blevet puffet til og forbandet af utålmodige fodgængere, fordi han spærrede fortovet, nærmede sig sin ledsagerinde og sagde:

"Jeg håber, at der ikke er noget i vejen med Deres ærede fader, miss, eller med Deres ærede familie?"

"Nej, nej," svarede Lille Dorrit, "tak skal De have. Giv mig igen Deres arm, mr. Nandy. Nu er vi der straks."

Og hun talte med ham ligesom før, og de kom til arrestforvarerboligen, hvor de traf Chivery ved døren, og gik ind. Nu hændte det sig, at fængslets fader kom drivende hen mod arrestforvarerboligen i samme øjeblik, som de kom ud fra den. Idet han fik øje på dem, røbede han den højeste grad af uro og sindsbevægelse, og uden at ænse gamle Nandy, der, efter at have gjort sit buk, var blevet stående med hatten i hånden, sådan som han altid gjorde over for denne nådige personlighed, vendte han sig om og ilede ind ad sin egen dør og op ad trappen.

Lille Dorrit forlod den stakkels gamle mand, som hun i en ulykkelig time havde taget under sin beskyttelse, med løftet om straks at komme tilbage og skyndte sig efter sin fader. På trappen blev hun indhentet af Fanny, der kom anstigende med krænket værdighed. Alle tre kom næsten på en gang ind i værelset, og faderen satte sig i sin lænestol, begravede sit ansigt i sine hænder og begyndte at stønne.

"Naturligvis," sagde Fanny. "Meget passende. Stakkels, ulykkelige fader! Nu håber jeg, at du tror mig, miss?"

"Hvad er det, fader?" udbrød Lille Dorrit og bøjede sig over ham. "Har jeg gjort dig bedrøvet, fader? Det vil jeg ikke håbe!"

"Det vil du ikke håbe! Nej, hør kun! Åh, du er –"

Fanny standsede for at finde et tilstrækkelig stærkt udtryk – "en lavt tænkende lille tingest – et rigtigt fængselsbarn!"

Han standsede disse bitre bebrejdelser med et vink med sin hånd og sagde sukkende, idet han så op og rystede tungsindigt på hovedet ad sin yngste datter:

"Amy, jeg ved, at dine hensigter er uskyldige, men du har såret mig dybt!"

"Hendes hensigter uskyldige!" tog den uforsonlige Fanny til orde, "passiar med hendes hensigter! Hendes hensigter er gemene og nedværdigende for hendes familie!"

"Fader!" udbrød Lille Dorrit bleg og skælvende, "det gør mig meget ondt. Tilgiv mig! Sig mig, hvad det er, for at jeg ikke skal gøre det oftere!"

"Hvad det er, du lille hykler!" råbte Fanny, "du ved bedst selv, hvad det er. Jeg har allerede sagt dig det. Gør derfor ikke åbenbart nar ad Forsynet ved at søge at benægte det!"

"Stille! Amy," sagde faderen, idet han flere gange fo'r hen over sit ansigt med sit lommetørklæde og derpå knugede det krampagtigt med den hånd, der sank ned på hans knæ, "jeg har gjort, hvad jeg har kunnet, for at holde jer for jer selv her. Jeg har gjort, hvad jeg har kunnet, for at sikre jer en stilling her. Om det er lykkedes mig eller ej, skal jeg ikke udtale nogen mening om. Jeg har tålt alt her undtagen ydmygelse. For den er jeg lykkeligvis blevet forskånet – indtil i dag."

Her åbnede hans krampagtigt knyttede hånd sig, og han holdt atter lommetørklædet for øjnene. Lille Dorrit, der stod

ved siden af ham med sin bønfaldende hånd på hans arm, iagttog ham angerfuldt. Efter at have overstået sit første anfald af sorg knugede han atter sit lommetørklæde.

"For ydmygelse er jeg lykkeligvis blevet skånet indtil i dag. Under alle mine genvordigheder har der været – en æresfølelse hos mig og en – en underdanighed, hvis jeg tør betjene mig af dette udtryk, hos mine omgivelser, som har skånet mig for – hm – ydmygelse. Men i dag, i denne time har jeg bitterligt følt den."

"Naturligvis! Hvor kunne det være andet?" udbrød den ustyrlige Fanny. "At løbe om med et fattiglem!"

"Men, kære fader," sagde Lille Dorrit, "jeg undskylder mig ikke, fordi jeg har såret dit hjerte. Nej, himlen er mit vidne, det gør jeg ikke." Hun vred sine hænder i smerte. "Jeg bønfalder dig kun om at være rolig og glemme det. Men havde jeg ikke vidst, at du selv var god imod den gamle mand og holdt af ham og altid gerne så ham, havde jeg ikke taget ham med. Hvad jeg har været så uheldig at gøre, har jeg gjort af uvidenhed. Ikke for alt i verden ville jeg bringe tårer i dine øjne, kære fader!" sagde Lille Dorrit med næsten knust hjerte.

Med et på en gang forbitret og angerfuldt suk begyndte Fanny selv at græde og sagde – hvad hun altid sagde, når hun var halvt vred og halvt formildet, halvt opbragt på sig selv og halvt opbragt på en anden – at hun ville ønske, at hun var død.

Imidlertid trykkede fængslets fader sin yngste datter til sit bryst og klappede hende på hovedet.

"Så, så! Sig ikke mere, mit barn! Jeg skal glemme det, så snart jeg kan. Jeg," fortsatte han med hysterisk munterhed, "vil snart være i stand til at glemme det. Det er fuldkommen sandt, kære

barn, at jeg altid er glad ved at se min gamle pensionist og – hm – udstrækker så megen beskyttelse og godhed til det – hm – det knækkede rør – jeg håber, at jeg uden anstød tør kalde ham sådan – som jeg i mine omstændigheder kan. Det er fuldkommen rigtigt, at det er sådan, elskede barn. Men ved siden af dette har jeg en vis æresfølelse, en passende æresfølelse. Og der gives ting, som er uforenelige med den," her holdt han op for at sukke, "og sårer den – sårer den dybt. Det er ikke, fordi jeg har set min Amy være opmærksom og – hm – nedladende mod min gamle pensionist – det er ikke det, der sårer mig. Det er for at blive færdig med dette pinlige emne og udtrykke mig tydeligt, fordi jeg har set mit barn, mit eget barn, min egen datter, komme fra offentlig gade ind i denne stiftelse – smilende, smilende! – arm i arm med – o min Gud, en person i liberi!"

Denne hentydning til kjolen, der ikke havde noget snit og ikke tilhørte nogen tidsalder fremgispede den ulykkelige mand med næppe hørlig røst, mens han holdt sit sammenknugede lommetørklæde højt op i luften. Hans ophidsede følelser havde måske givet sig yderligere luft, hvis det ikke havde banket på døren, hvorfor Fanny, der endnu stadig ønskede sig død og nu endog gik så vidt, at hun tilføjede: "og begravet," råbte: "Kom ind!"

"Ah, unge John!" sagde faderen i en forandret og rolig tone. "Hvad er det, unge John?"

"Et brev til Dem, sir, der i dette øjeblik blev afleveret i arrestforvarerboligen sammen med en besked, og da jeg tilfældigvis var til stede, tænkte jeg, at jeg lige så gerne selv kunne bringe Dem det."

Johns opmærksomhed forstyrredes betydeligt ved det ynkelige syn af Lille Dorrit ved sin faders fødder og med bortvendt ansigt.

"Virkelig, John? Tak skal De have."

"Brevet er fra mr. Clennam, sir – det er svaret – og beskeden var den, at mr. Clennam samtidig lod hilse og sige, at han ville have den fornøjelse at komme i eftermiddag og håbede at se Dem og," tilføjede han endnu mere forstyrret, "miss Amy."

"Åh!" Idet faderen så i brevet – der lå en banknote i det – rødmede han lidt og klappede atter Amy på hovedet, "tak, unge John. Fuldkommen rigtigt. Meget forbunden for Deres opmærksomhed. Er der nogen, der venter?"

"Nej, der er ingen, der venter."

"Tak, John. Hvordan har Deres moder det, unge John?"

"Tak, sir, hun er ikke fuldt så vel, som vi kunne ønske det – egentlig talt, er ingen af os det, undtagen fader – men ellers er hun temmelig rask."

"Sig, at vi sender hende vore hilsener, unge John."

"Tak, det skal jeg." Og Chivery jr. gik sin vej, efter lige på stedet at have forfattet en splinterny gravskrift over sig selv af det indhold, at "Her lå John Chivery, som, da han den og den dag havde set sit livs afgud i sorg og tårer, og følte sig ude af stand til at udholde det martrende syn, ufortøvet begav sig til sine utrøstelige forældres bolig, hvor han, med egen hånd, gjorde ende på sin tilværelse."

"Nå, nå, Amy," sagde faderen, da unge John havde lukket døren, "lad os nu ikke tale mere om det." De sidste få minutter havde mærkbart forbedret hans humør, og han var helt oprømt. "Hvor har min gamle pensionist været i al denne tid? Vi må ikke

længere lade ham være alene, ellers kunne han let tro, at han ikke var velkommen, og det ville smerte mig. Vil du hente ham, barn, eller skal jeg?"

"Hvis du vil være så god, fader," sagde Lille Dorrit, idet hun søgte at standse sin hulken.

"Ja vist vil jeg, mit barn. Jeg havde glemt, at dine øjne var så røde. Nå, frisk mod, Amy! Vær ikke bekymret for min skyld. Nu er jeg ganske mig selv igen, kære barn. Gå op på dit værelse og lad mig se, du modtager mr. Clennam med et venligt og glad ansigt."

"Jeg ville helst blive på mit værelse, fader," svarede Lille Dorrit, der fandt det endnu vanskeligere end før at genvinde sin fatning.

"Hvilken snak! Det er jo dårskab. Mr. Clennam er en meget gentil mand – meget gentil. Undertiden lidt tilbageholden, men ikke des mindre meget gentil. Jeg kunne ikke tænke mig, at du ikke var her for at modtage mr. Clennam, især i eftermiddag. Gå derfor op og vask dit ansigt med koldt vand, så er du en god pige."

Efter denne formaning stod Lille Dorrit pligtskyldigst op og adlød, idet hun kun standsede et øjeblik, før hun gik, for at give sin søster et forsoningskys, hvorpå denne unge dame, der var meget ærgerlig til mode og for øjeblikket ked af det ønske, hvormed hun plejede at lette sit sind, undfangede og udførte den glimrende tanke at ønske gamle Nandy død, hellere at end han skulle komme og plage dem, den væmmelige, kedelige, elendige usling, og stifte ufred mellem to søstre.

Fængslets fader var blevet i så godt humør, at han endog nynnede en melodi og havde sin sorte fløjlshue lidt på snur, da

han gik ned i gården, hvor han fandt sin gamle pensionist stående med hatten i hånden lige inden for porten, sådan som han hele tiden havde stået der.

"Kom, Nandy," sagde han med største venlighed, "gå ovenpå. De kender jo vejen. Hvorfor går De ikke ovenpå?" Han gik ved denne lejlighed endog så vidt, at han gav ham hånden og sagde:

"Hvordan har De det, Nandy? Er De også rigtig rask?" hvortil sangeren svarede:

"Mange tak, højstærede, det gør mig altid godt at se Deres Velbårenhed."

Idet de gik over gården, forestillede fængslets fader ham for et nylig ankommet medlem: "En gammel bekendt af mig, en gammel pensionist," og sagde derpå meget nedladende: "Behold kun Deres hat på, min gode Nandy."

Hans bevågenhed indskrænkede sig ikke til dette, for han pålagde Maggy at gøre teen klar samt at købe tebrød, nykærnet smør, æg, kold skinke og rejer. Til indkøbet af disse rariteter gav han hende en banknote på ti pund og formanede hende på det strengeste til at passe godt på, at hun fik rigtigt tilbage på den. Disse forberedelser var allerede skredet langt frem, og hans datter Amy kommet tilbage med sit sytøj, da Clennam indfandt sig. Han modtog ham meget nådigt og anmodede ham om at deltage i deres måltid.

"Bedste Amy, du kender mr. Clennam, og det endog bedre, end jeg har den lykke at kende ham. Bedste Fanny, du kender også mr. Clennam."

Fanny hilste hovmodigt på ham, idet hun altid gik ud fra den forudsætning, at der var en uhyre sammensværgelse, som havde det formål at fornærme familien ved ikke at forstå den

eller tage tilstrækkeligt hensyn til den, og hun mente nu at have en af de sammensvorne for sig.

"Der, mr. Clennam, ser De en af mine gamle pensionister, gamle Nandy, en meget retskaffen gammel mand." Han omtalte ham altid som, en ren oldsag, til trods for han var to eller tre år yngre end han selv. "Lad mig en gang se. De kender jo Plornish? Jeg synes, at min datter Amy har sagt, at De kendte stakkels Plornish."

"Ja vist," sagde Arthur Clennam.

"Ja, det er mrs. Plornish's fader."

"Virkelig? Det fornøjer mig meget at hilse på ham."

"Det ville fornøje Dem endnu mere, sir. Clennam, hvis De kendte hans mange gode egenskaber."

"Jeg håber, at jeg skal lære dem at kende ved at lære ham selv at kende," sagde Arthur, som i sit stille sind ynkede den krumbøjede, underdanige skikkelse.

"Han har fridag i dag og kommer og besøger sine gamle venner, som altid er glade ved at se ham," bemærkede fængslets fader og tilføjede derpå sagte: "Staklen er i arbejdshuset; han har fået lov til at gå ud i dag."

Imidlertid havde Maggy i al stilhed sammen med sin lille moder dækket bordet, og måltidet var færdigt. Da det var varmt i vejret, og der var noget beklumret i fængslet, var vinduet lukket så højt op, som det kunne komme.

"Hvis Maggy vil brede denne avis i vindueskarmen, lille ven," sagde faderen venligt og halvt hviskende til Lille Dorrit, "kan min gamle pensionist få sin te der, mens vi drikker vor."

Og sådan blev mrs. Plornish's fader nok så godt trakteret, med et svælg af omtrent en fods bredde efter standardmål,

mellem sig og det gode selskab. Clennam havde aldrig set mage til højsindet bevågenhed som den, fængslets fader udfoldede, og tabte sig i betragtninger over dens mange bemærkelsesværdige ytringsformer. Den mest påfaldende af disse var måske, at han ligesom godtede sig ved at gøre bemærkninger over pensionistens skrøbeligheder og svagheder, ret som om han var en velvillig menageriejer, der holdt et foredrag over det uskadelige dyrs affældighed, som han foreviste.

"Endnu ikke færdig med det stykke skinke, Nandy? Hvor De dog er langsom! (De sidste tænder," forklarede han selskabet, "er ved at falde ud af munden på ham, det gamle skrog.")

En anden gang sagde han: "Skal De ingen rejer have, Nandy?" og bemærkede, da Nandy ikke straks svarede. "Det går tilbage med hans hørelse. Han er snart helt døv."

Noget efter spurgte han ham: "Spadserer De meget omkring i gården henne hos Dem, Nandy?"

"Nej, sir, det har jeg ingen synderlig lyst til."

"Nej, det kan jeg nok tænke, det er så naturligt," hvorpå han hemmeligt underrettede kredsen om, "at benene begyndte at svigte ham."

Senere spurgte han pensionisten af almindelig kristenkærlighed – kun for at spørge om noget, for at holde ham i ånde, hvor gammelt hans yngste barnebarn var.

"John Edward," sagde pensionisten, idet han langsomt lagde kniv og gaffel fra sig for at tænke sig om, "hvor gammel, sir? Lad mig en gang se."

Fængslets fader bankede sig på panden.

"Svækket hukommelse."

"John Edward, sir? Jeg har virkelig glemt det. Jeg kan ikke så lige sige, om det er to år og to måneder, eller to år og fem måneder, men en af delene er det."

"De må ikke bryde Deres hoved med det," svarede han med uendelig overbærenhed. ("Åndsevnerne tager åbenbart af – den gamle sløves ved det liv, han fører.")

Jo flere sådanne opdagelser han indbildte sig at gøre hos pensionisten, des bedre lod han til at synes om ham, og idet han efter teen rejste sig op for at sige pensionisten farvel, gav han sig selv et så rankt og kraftigt udseende som muligt.

"Vi kalder ikke dette en shilling, forstår De, Nandy," sagde han, idet han stak ham en i hånden. "Vi kalder det tobak."

"Højstærede, jeg takker Dem. Jeg skal købe tobak for den. Miss Amy og miss Fanny, ærbødigste tjener. God nat, mr. Clennam."

"Og glem os nu endelig ikke, Nandy," sagde faderen. "De må komme igen, hver gang De har en eftermiddag fri. De må ikke gå ud uden at besøge os, ellers bliver vi misundelige. God nat, Nandy, tag Dem godt i agt, når De går ned ad trappen. Den er noget slidt og ujævn."

Med disse ord stillede han sig ved den øverste ende af den og iagttog den gamle mand, mens han gik ned, og da han igen kom ind i stuen, sagde han med en højtidelig tilfredsstillelse udbredt over sig:

"Et sørgeligt syn, mr. Clennam, om man end har den trøst at vide, at han ikke selv mærker noget til det. Den stakkels gamle fyr er et ynkeligt vrag. Hans mod er knækket og borte – pulveriseret – knust!"

Da Clennam havde en bestemt hensigt med at blive, svarede han, så godt han kunne, på disse ytringer, og stod i vinduet med sin vært, mens Maggy og hendes lille moder vaskede tetøjet af og satte det bort. Han bemærkede, at faderen stod i vinduet med en mine som en nådig og nedladende hersker, og at hans genhilsen, når nogen af hans undersåtter nede i gården så op og hilste på ham, meget stærkt nærmede sig til en velsignelse.

Efter at Lille Dorrit havde fået sit arbejde frem på bordet, og Maggy sit på sengestedet, gjorde Fanny mine til at gå ved at binde sin hat. I det samme åbnedes døren uden foregående varsel, og mr. Tip trådte ind. Han kyssede Amy, idet hun sprang op for at gå ham i møde, nikkede ad Fanny, nikkede ad sin fader, gloede på gæsten uden andet tegn på genkendelse og satte sig ned.

"Kære Tip," sagde Lille Dorrit blidt, stødt over denne opførsel, "ser du ikke –"

"Jo vist ser jeg, Amy. Mener du den gæst, I har," svarede Tip, idet han gjorde et kraftigt kast med hovedet hen imod Clennam, "så ser jeg ham."

"Er det alt, hvad du har at sige?"

"Det er alt, og jeg formoder," sagde den stolte unge mand, "at jeres gæst vil forstå mig, når jeg siger, at det er alt. Kort sagt, jeg formoder, at jeres gæst vil forstå, at han ikke har behandlet mig som en gentleman."

"Det forstår jeg ikke," bemærkede den ildesete gæst roligt.

"Ikke? Nå, for altså at gøre det forståeligere for Dem, vil jeg tillade mig at underrette Dem om, at når jeg retter en passende anmodning, en indstændig, delikat anmodning til en person

om en lille, midlertidig håndsrækning, som han med lethed kan yde – som han med lethed kan yde, læg vel mærke til det – og denne person svarer mig, at han beder sig undskyldt, mener jeg, at han ikke behandler mig som en gentleman."

Ikke så snart havde fængslets fader, der stiltiende havde set på sønnen, hørt denne erklæring, før han med harmfuld røst begyndte: "Hvor tør du –"

Men sønnen standsede ham.

"Spørg ikke, hvor jeg tør, fader, for det er noget snak. Med hensyn til den adfærd, som jeg finder for godt at vise mod denne person her, burde du være stolt af, at jeg har den tilbørlige æresfølelse."

"Det skulle jeg mene!" udbrød Fanny.

"Tilbørlige æresfølelse?" sagde faderen, "er det kommet så vidt, at min søn vil lære mig – mig – hvad æresfølelse er?"

"Åh, lad os ikke plage os med det, fader, eller have scener i den anledning. Jeg er fuldkommen enig med mig selv om, at denne person her ikke har behandlet mig som en gentleman, og dermed er det forbi."

"Dermed er det ikke forbi," svarede faderen, "dermed skal det ikke være forbi. Du er enig med dig selv?"

"Ja jeg er. Hvad kan det nytte at tage sådan på veje?"

"Fordi," svarede faderen med varme, "du ikke er berettiget til at blive enig med dig selv om, hvad der er oprørende, om hvad der er – hm – umoralsk – om hvad der er – hm – fadermorderisk. Nej, mr. Clennam, jeg beder, sir, forlang ikke af mig, at jeg skal holde op. Det gælder her et – hm – et almindeligt princip, der endog står over hensynet til – hm –

gæstfriheden. Jeg protesterer mod min søns påstand. Jeg – hm – jeg tilbageviser den personligt."

"Men hvad angår den dig, fader?" sagde sønnen over sin skulder.

"Hvad den angår mig? Jeg besidder en – hm – en æresfølelse, som ikke vil tåle den. Jeg, jeg fornærmes og forhånes ved den. Sæt, at jeg en gang – hm – eller flere gange havde rettet en – hm – lignende anmodning under lignende omstændigheder og med samme resultat, skulle min egen søn derfor sige mig, at jeg ikke var blevet behandlet som en gentleman, og at jeg – hm – havde fundet mig i det?"

Hans datter Amy søgte blidt at berolige ham, men han ville ikke på nogen måde lade sig berolige. Han sagde, at hans sind var i oprør, og at han ikke ville tåle sligt. Skulle hans egen søn, ønskede han at vide, sige ham sligt lige i øjnene i hans eget hus! Skulle en sådan ydmygelse tilføjes ham af hans eget kød og blod!

"Du tilføjer dig den selv, fader, og er selv skyld i alle disse indbildte fornærmelser," sagde den unge herre gnavent, "hvad jeg er blevet enig med mig selv om, kommer ikke dig ved. Hvad jeg har sagt, angår ikke dig. Hvorfor vil du stikke din næse i andre folks sager?"

"Jeg svarer, at det alt sammen angår mig," svarede faderen. "Jeg foreholder dig med harme, at din faders kildne og ejendommelige stilling – hm – hm – burde berøve dig mælet, om intet andet, hvis du vil opstille sådanne – hm – sådanne unaturlige grundsætninger. Og selv om du ikke ved, hvad en søn skylder sin fader, om du også fornægter dine sønlige pligter, er du i det mindste – hm – dog vel en kristen? Eller er

du – hm – er du ateist? Og er det kristeligt, vil jeg spørge dig, at brændemærke og anklage en person, fordi han beder sig undskyldt for denne gang, når den samme person måske en anden gang vil yde den forlangte hjælp? Sømmer det sig for en kristen ikke at – hm – ikke at prøve ham igen?" Han havde arbejdet sig op til en ligefrem religiøs fanatisme.

"Jeg ser nok," sagde mr. Tip, "at det ikke kan nytte at tale fornuftigt her i aften, og derfor gør jeg bedst i at stikke af. God nat, Amy. Du må ikke tage dig det nær. Det gør mig meget ondt, at det skulle hændes her og i din nærværelse, ja min sæl gør det så, men ikke engang for din skyld, min tøs, kan jeg lade min æresfølelse træde under fode."

Med disse ord satte han hatten på og gik, ledsaget af miss Fanny, som ikke anså det for stemmende med sin æresfølelse at tage afsked med mr. Clennam med en mindre fjendtlig demonstration end et udfordrende blik, som tilkendegav, at hun altid havde vidst, at han var med i den store sammensværgelse.

Da de var gået, blev fængslets fader i starten tilbøjelig til igen at hensynke i modløshed, og ville også have gjort det, hvis ikke heldigvis en herre efter et par minutters forløb var kommet for at følge ham til Hyggeligheden. Det var den samme fyr, som Clennam havde set der den aften, han tilfældigvis var blevet lukket inde, og som havde inspektøren mistænkt for at mæske sig af stiftelsens fond. Han fremstillede sig som en deputation, der skulle føre faderen til præsidentstolen, da han havde lovet at føre forsædet ved en lille musikalsk sammenkomst for samtlige medlemmer.

"Se ser, mr. Clennam," sagde faderen, "at min stilling her fører mange mærkelige ting med sig. Men det er en offentlig pligt! Ingen er sikkert villigere end De til at anerkende en offentlig pligt."

Clennam bad ham ikke at tøve et øjeblik.

"Bedste Amy, kan du formå mr. Clennam til at blive her længere, kan jeg med tryghed overdrage dig at gøre honnørs i vort ringe hus, og måske kan du bidrage noget til at få mr. Clennam til at glemme det – hm – kedelige og ubehagelige optrin, som foregik her."

Clennam forsikrede ham, at "det intet indtryk havde gjort på ham, og at der derfor ikke var noget at glemme."

"Bedste sir," sagde faderen, idet han tog sin sorte hue af og trykkede Clennams hånd til tegn på, at han rigtigt havde modtaget hans brev med bilag samme eftermiddag, "Himlen være med Dem!"

Således havde Clennam endelig opnået sin hensigt og kunne tale med Lille Dorrit uden vidner. Maggy var nok til stede, men hende regnede han ikke for nogen.

32. Flere spådomme

Maggy sad ved vinduessiden i værelset med sin store, hvide kappe på, hvis tætte strimler skjulte den smule profil, hun havde, mens hendes tjenstdygtige øje var fæstet på hendes arbejde. På grund af den daskende kappe og hendes utjenstdygtige øje var der ligesom et skillerum mellem hende og hendes lille moder, der sad lige over for vinduet. Lyden af de traskende og sjokkende fodtrin i gården var taget stærkt af, efter at præsidentstolen var blevet besat, da de fleste medlemmer havde søgt hen til den musikalske sammenkomst. Nogle få, som ingen musik havde i deres sjæle eller ingen penge i deres lommer, drev endnu omkring, og hist her kunne man i krogene se en bekymret, nybagt arrestant, som havde fået besøg af sin kone, ligesom man kan se sønderrevne spindelvæv og lignende vederstyggeligheder i krogene på andre steder. Det var den roligste tid i stiftelsen, med undtagelse af nattetimerne, når medlemmerne slumrede sødt. Undertiden betegnede en bifaldende dundren i bordene i Hyggeligheden den heldige tilendebringelse af et lille musiknummer eller de forenede børns taknemmelige modtagelse af en af deres fader udbragt skål. Undertiden underrettede en mere end almindelig kraftig vokal præstation tilhørerne om, at en eller anden ærgerrig bassist befandt sig på det blå hav, på jagten, mellem rensdyrene, oppe mellem bjergene eller ude på heden, men Marshalsea-fængslets inspektør vidste bedre besked og havde ham under lås og lukke.

Da Clennam flyttede sig for at sætte sig ved siden af Lille Dorrit, rystede hun så stærkt, at hun næppe kunne holde fast

på sin nål. Clennam lagde blidt sin hånd på hendes sytøj og sagde:

"Kære Lille Dorrit, lad mig lægge det til side."

Hun gav ham det, og han lagde det bort. Hendes hænder foldede sig derpå ængsteligt, men han greb den ene af dem.

"Hvor jeg dog har set Dem sjældent i den sidste tid."

"Jeg har haft så travlt."

"Men endnu i dag hørte jeg tilfældigvis," sagde Clennam, "at De havde besøgt de gode mennesker, der bor tæt ved mig. Hvorfor kom De da ikke op til mig?"

"Det – ved jeg ikke. Eller rettere sagt, jeg troede, at De måske også havde travlt, for det har De jo i almindelighed, ikke sandt?"

Han så hendes skælvende lille skikkelse og hendes bøjede hoved og de øjne, der sænkede sig i samme øjeblik, de hævede sig op mod hans – han betragtede dem med næsten lige så megen bekymring som ømhed.

"Mit barn, Deres væsen er så forandret." Nu kunne hun ikke længere beherske sig. Idet hun sagte trak sin hånd til sig og lagde den i den anden, sad hun foran ham med bøjet hoved og skælvede over hele sit legeme. "Min egen Lille Dorrit," sagde Clennam medlidende. Hun brast i tårer. Maggy så sig pludselig om og stirrede i mindst et minut ud for sig, men sagde ikke et ord. Clennam tøvede lidt, før han atter talte.

"Jeg kan ikke," sagde han da, "udholde at se Dem græde, men jeg håber, at denne gråd er en lindring for et beklemt hjerte."

"Ja, det er den, ikke andet."

"Ja, ja! Jeg frygtede for, at De ville tænke for meget på, hvad der nylig foregik her. Det har intet at betyde. Ikke det allermindste. Det gør mig kun ondt, at jeg har været anledning

til det. Lad det være glemt. Det er ikke en tåre værd. Jeg ville med glæde finde mig i sådan en smule ubehagelighed halvtreds gange om dagen for at spare Dem et øjebliks hjertesorg, Lille Dorrit."

Hun havde nu fattet mod og svarede, langt mere i sin sædvanlige tone end før:

"De er så god! Men selv om der ikke var andet at sørge over eller skamme sig ved, er det dog en så slet løn for Deres –"

"Stille!" sagde Clennam smilende og berørte hendes læber med sin hånd. "At De, der husker på så meget, skulle glemme, ville i sandhed være noget nyt. Skal jeg minde Dem om, at jeg ikke er og aldrig har været andet end den ven, De lovede at stole på? Nej! De husker det nok, ikke sandt?"

"Jeg bestræber mig for det, for ellers havde jeg brudt mit løfte for nylig, da min vildfarende broder var her. Jeg ved, at De vil tage hensyn til, at han er opvokset her, og ikke dømme ham for strengt, den stakkel!"

Idet hun med disse ord løftede sine øjne op, iagttog hun hans ansigt nøjere end hidtil og sagde med en hurtig overgang i tonen:

"De har dog vel ikke været syg, mr. Clennam?"

"Nej!"

"Eller haft modgang eller sorg?" spurgte hun bekymret.

Nu var det Clennam, som ikke rigtig vidste, hvad han skulle svare. Han sagde:

"Oprigtig talt, har jeg været lidt mismodig, men nu er det forbi. Viser jeg det da så tydeligt? Jeg burde have mere kraft og selvbeherskelse, og det troede jeg, at jeg havde. Jeg må lære det af Dem. Af hvem kunne jeg vel bedre lære det?"

Han havde aldrig tænkt på, at hun i ham så, hvad ingen anden kunne se. Han havde aldrig tænkt på, at der i den hele verden ikke gaves andre øjne, der betragtede ham med den samme klarhed og styrke som hendes.

"Men det bringer mig på noget, som jeg ønsker at sige," fortsatte han, "og jeg vil derfor ikke gøre mit eget ansigt bebrejdelser, fordi det sladrer af skole og er mig utro. Desuden er det jo en fordel og glæde for mig at betro mig til min Lille Dorrit. Lad mig da tilstå, at jeg havde glemt, hvor adstadig og gammel jeg var, og at jeg i alle de mange ensformige og lidet lykkelige år, som jeg havde tilbragt i udlandet, var vokset fra alt sligt – alt det glemte jeg og gik hen og bildte mig ind, at jeg var forelsket."

"Kender jeg hende?" spurgte Lille Dorrit.

"Nej, mit barn."

"Dog ikke den dame, der har været god mod mig for Deres skyld?"

"Flora? Nej, nej. Tror De –"

"Jeg, jeg har aldrig troet det rigtigt," sagde Lille Dorrit snarere til sig selv end til ham, "det er kun undertiden faldet mig ind."

"Nu vel," sagde Clennam, idet han holdt fast på den følelse, der var opstået hos ham i alleen den aften med roserne, følelsen af, at han var en ældre mand, der havde taget afsked med den side af livet, "jeg opdagede min fejltagelse og tænkte lidt – eller rettere en hel del – over det og blev klogere. Da jeg var blevet klogere, talte jeg mine år og overvejede, hvad jeg var, og så tilbage og så fremad og mærkede, at jeg snart ville blive gråhåret. Jeg mærkede, at jeg havde besteget bakken og

tilbagelagt den jævne flade oppe på dens top, og at det nu gik nedad."

Han skulle kun have vidst, hvilken stikkende smerte han voldte det tålmodige hjerte ved at tale således, og det i den hensigt at trøste og gavne hende!

"Jeg mærkede, at den dag, da sligt ville have været klædeligt eller godt for mig eller forhåbningsfuldt eller lykkeligt for mig eller nogen, der stod i forbindelse med mig, var forsvundet og aldrig ville oprinde mere."

Han skulle kun have vidst! Han skulle kun have set dolken i sin hånd og det grusomme sår, den tilføjede hans Lille Dorrits trofaste, blødende bryst!

"Alt det er nu forbi, og jeg har slået det ud af hovedet. Hvorfor taler jeg om det til Lille Dorrit? Hvorfor viser jeg Dem den afstand af år, der er imellem os, og minder Dem om, at jeg er dobbelt så gammel som De?"

"Fordi De stoler på mig, håber jeg. Fordi De ved, at intet kan vedkomme Dem uden at vedkomme mig, at intet kan gøre Dem glad eller bedrøvet, uden at det også må gøre mig, der er Dem så hengiven, glad eller bedrøvet."

Han hørte hendes dirrende stemme, han så hendes bevægede ansigt, han så hendes klare, trofaste øjne, han så den bankende barm, der med glæde ville have kastet sig foran ham og med det døende udråb: "Jeg elsker ham!" modtaget et dræbende stød, rettet mod hans bryst, og dog gryede ikke den fjerneste mistanke om sandheden i hans sjæl. Nej, han så den opofrende lille skabning med hendes slidte sko, i hendes simple dragt, i hendes fængselshjem, med et legeme som et spinkelt barn, med

en sjæl som en stærk heltinde, og hendes livshistorie stod for ham i en så lysende glans, at den fordunklede alt andet.

"Ja, De har ret, Lille Dorrit, men også af en grund til. Fordi jeg er så langt fjernet fra Dem, så forskellig og så meget ældre, er jeg også meget bedre skikket til at være Deres ven og rådgiver. Jeg mener, De kan lettere betro Dem til mig og behøver ikke at genere Dem over for mig sådan som overfor andre. Hvorfor har De holdt Dem så meget tilbage fra mig? Sig mig det."

"Jeg gør bedst i at blive her. Her er min plads, her kan jeg gøre nytte," sagde Lille Dorrit med svag røst.

"Det sagde De også den dag på broen. Jeg har siden tænkt meget over det. Har De ingen hemmelighed, som De tillidsfuldt kunne betro mig, hvis De ville?"

"Hemmelighed? Nej, jeg har ingen hemmelighed," sagde Lille Dorrit noget forvirret.

De havde talt sagte, mere fordi det faldt så naturligt end for at skjule noget for Maggy, der passede sit arbejde. Pludselig stirrede Maggy igen og sagde denne gang:

"Hør, lille moder!"

"Ja, Maggy."

"Har du selv ingen hemmelighed at fortælle ham, så fortæl ham den om prinsessen. *Hun* havde en hemmelighed, ved du nok."

"Prinsessen havde en hemmelighed?" sagde Clennam noget forundret, "hvad var det for en prinsesse, Maggy?"

"Gud, hvor De forskrækker et ti års barn," sagde Maggy, "ved sådan at tage på veje! Hvem sagde, at prinsessen havde en hemmelighed? Jeg sagde det ikke!"

"Om forladelse. Det forekom mig dog, som om De sagde det."

"Nej, jeg gjorde ikke. Hvor kunne jeg det, når det var hende, som ønskede at komme efter den? Det var den lille kvinde, som havde hemmeligheden, og hun spandt altid på sin rok. Og så siger hun til hende, hvorfor gemmer du den der? Og så siger den anden til hende, nej jeg gør ikke, og så siger den anden til hende, jo du gør, og så går de begge hen til hjørneskabet, og der er den. Og hun ville ikke lægge sig ind på hospitalet, og så døde hun. Du ved besked, lille moder; fortæl ham det. For det var en rigtig god hemmelighed, var det!" udbrød Maggy og skuttede sig.

Arthur så på Lille Dorrit for at få en forklaring på alt dette og overraskedes ved at se hende så frygtsom og rød. Men da hun sagde ham, at det kun var et eventyr, som hun engang havde lavet til Maggy, og at hun ville skamme sig ved at fortælle det til enhver anden, selv om hun kunne huske det, lod han dette emne fare.

Derimod vendte han tilbage til sit eget emne, først ved at bede hende besøge ham oftere og huske på, at det var umuligt, at nogen kunne nære en større interesse for hendes vel end han, og da hun med varme havde svaret, at det vidste hun alt for godt, det kunne hun aldrig glemme, berørte han sit andet og mere kildne punkt – den mistanke han havde fattet.

"Lille Dorrit," sagde han, idet han igen greb hendes hånd og talte endnu sagtere end før, så at ikke engang Maggy kunne høre ham, "et ord endnu. Jeg har længtes meget efter at sige Dem det. Jeg har ofte søgt at få lejlighed til det. Bryd Dem ikke om mig, der for alderens skyld gerne kunne være Deres fader eller onkel. Tænk Dem mig altid som en gammel mand. Jeg ved,

at hele Deres hengivenhed koncentrerer sig om dette værelse, og at lige til det sidste intet vil kunne friste Dem til at svigte de pligter, De opfylder her. Var jeg ikke overbevist om det, havde jeg for længe siden besvoret Dem og Deres fader at lade mig skaffe Dem en forsørgelse på et mere passende sted. Men De kan måske føle interesse – jeg vil ikke sige nu, uagtet det godt kunne være tilfældet – kan måske med tiden komme til at føle interesse for en anden, en interesse, der ikke er uforenelig med Deres kærlighed her."

Hun var meget, meget bleg og rystede stiltiende på hovedet.

"Det kunne dog være, kære Lille Dorrit."

"Nej! Nej! Nej!" Efter hver langsom gentagelse af ordet rystede hun på hovedet med et udtryk af stille kummer, som han mindedes længe bagefter. Den tid kom, da han længe bagefter mindedes det helt vel inden for disse fængselsmure, i dette selvsamme værelse.

"Men skulle det nogen sinde ske, så sig mig det, mit kære barn. Betro mig sandheden, vis mig genstanden for en sådan interesse, og med al den iver og agtelse, med alt det venskab, jeg føler for Dem, min egen Lille Dorrit, skal jeg stræbe at vise en varig tjeneste."

"Tak, tak! Nej, å nej, å nej!" hun sagde dette, idet hun så på ham med foldede hænder og i den samme resignerede tone som før.

"Jeg vil ikke afnøde Dem nogen fortrolighed nu. Jeg beder Dem kun have ubetinget tillid til mig."

"Kan jeg gøre mindre, når De er så god?"

"Altså vil De ganske stole på mig, vil ingen hemmelig sorg eller bekymring skjule for mig?"

"Så vidt som muligt."

"Og De har ingen nu?"

Hun rystede på hovedet, men var meget bleg.

"Kan jeg, når jeg lægger mig i aften, og mine tanker vender tilbage – for det gør de hver aften, selv når jeg ikke har set Dem – til dette bedrøvelige sted, kan jeg da tro, at der uden for dette værelse og dets sædvanlige beboere ikke er nogen sorg, som nager min Lille Dorrit?"

Hun syntes at gribe disse ord – også dette mindedes han længe bagefter – og sagde med mere liv:

"Ja, mr. Clennam, ja, det kan De!"

Den skrøbelige trappe, der sjældent var sen til at bebude, at nogen gik op eller ned ad den, knirkede her under hurtige fodtrin, og der hørtes samtidig en lyd på den, som om en lille dampmaskine med mere damp, end den havde brug for, arbejdede sig op til værelset. Da den nærmede sig, arbejdede den med forøget kraft, og efter at den havde banket på døren, lød det, som om den bukkede sig og pustede ind ad nøglehullet.

Før Maggy kunne få døren lukket op, havde Pancks åbnet den udenfra og stod uden hat og med sit bare hoved i den mest forpjuskede tilstand og så over hendes skulder på Clennam og Lille Dorrit. Han havde en tændt cigar i hånden og medbragte en duft af øl og tobaksrøg.

"Sigøjneren Pancks," bemærkede han, "spår."

Han stod med en højst besynderlig mine og smilede ad dem og trak vejret dybt, ret som om han, i stedet for at være sin principals skrubbekost, var den triumferende ejer af Marshalsea-fængslet, inspektøren og samtlige arrestforvarere og medlemmer. I sin selvtilfredshed holdt han sin cigar til

læberne – han var åbenbart ingen tobaksryger – og tog et sådant drag af den, idet han klemte sit højre øje fast sammen, at han var lige ved at kvæles af hoste. Men selv midt under dette anfald søgte han at gentage sin yndlingsformular: "Sigøj-ne-ren Pa-ncks spår."

"Jeg tilbringer aftenen med de andre," sagde Pancks, "jeg har sunget. Jeg har været med til en kanon. Jeg forstår mig ikke spor på det. Det kan være det samme. Jeg gør alting med. Det kommer kun an på at skråle op."

I starten troede Clennam, at han var fuld, men så snart, at om han også havde nydt lidt vel meget øl, skyldtes hans løftede stemning dog ikke nogen berusende drik.

"Hvordan befinder De Dem, miss Dorrit?" sagde Pancks. "Jeg tænkte, at De ikke ville have noget imod, at jeg løb herhen og så indenfor et øjeblik. Af mr. Dorrit hørte jeg, at mr. Clennam var her. Hvordan befinder De Dem, sir?"

Clennam takkede og sagde, at det glædede ham at se ham så oprømt.

"Oprømt!" sagde Pancks, "jeg er i perlehumør, jeg kan næppe blive her et minut, da de ellers ville savne mig, og jeg vil ikke, at de skal savne mig. – Nå, miss Dorrit?"

Han syntes at finde en umættelig fornøjelse i at tiltale og betragte hende, idet han med det samme purrede sit hår op som et slags sort kakadue.

"Det er ikke en halv time, siden jeg kom. Jeg vidste, at mr. Dorrit skulle præsidere, og jeg sagde: Jeg vil gå hen og hjælpe ham. Egentlig burde jeg være ude i "Det Blødende Hjerte", men jeg kan plage dem i morgen. – Nå, miss Dorrit?"

Hans små, sorte øjne skød elektriske gnister. Endog hans hår syntes at gnistre, når han strøg det. Han var i en så stærk ladet tilstand, at man skulle have troet, at man kunne få gnister og knald ud af ham ved at holde en kno hen mod hans krop.

"Ypperligt selskab her! – Hvad, miss Dorrit?"

Hun var halvt bange for ham og vidste ikke, hvad hun skulle sige. Han lo og nikkede ad Clennam.

"Bryd Dem ikke om ham, miss Dorrit, han er en af vore. Vi aftalte, at De ikke skulle lægge mærke til mig i andres nærværelse, men dermed mente vi ikke mr. Clennam. Han er med i komplottet. Er De ikke, mr. Clennam?"

Den underlige fyrs eksalterede stemning smittede Clennam. Lille Dorrit så det med forbavselse og bemærkede, at de vekslede nogle hurtige øjekast.

"Jeg sagde, noget," sagde Pancks, "men jeg tilstår, at jeg har glemt, hvad det var. Å, nu ved jeg det! Ypperligt selskab her! Jeg har trakteret hele flokken. – Hvad mener De, miss Dorrit?"

"Meget ædelmodigt af Dem," svarede hun, idet hun bemærkede, at de atter vekslede et hurtigt øjekast.

"Nej, slet ikke," sagde Pancks, "tal aldrig om det. Jeg er på vej til at blive rig. Jeg har råd til at være gavmild. Jeg tror, jeg vil gøre et gilde for dem her. Vi dækker bord i gården. Et bjerg af brød. Bunker af piber. Vognmandslæs af tobak. Oksesteg og plumbudding til hver især. En pot porter til mands. En halv flaske vin med, hvis De synes om det og autoriteterne vil tillade det. – Hvad siger De, miss Dorrit?"

Hun blev så forvirret over hans væsen eller, rettere sagt, over Clennams voksende forståelse af hans væsen, at hun kun bevægede sine læber til svar uden at sige noget.

"Oho, det er sandt," sagde Pancks, "De skulle jo få at vide, hvad der er bag ved os på Deres lille hånd. Og det skal De, min snut. – Hvad miss Dorrit?"

Han holdt pludselig inde. Hvorfra han fik alle de ekstra sorte pigge, der nu fo'r i vejret oven på hans hoved, ligesom de myriader af stråler, som bryder frem under den sidste afdeling af et stort fyrværkeri, var en ren gåde.

"Men man savner mig," sagde han igen, "og jeg vil ikke, at man skal savne mig. Mr. Clennam, vi to har truffet en aftale. Jeg sagde, at De skulle få at se, at jeg ville holde den. De skal nu få at se, at jeg holder den, hvis De vil gå et øjeblik udenfor. Miss Dorrit, jeg siger Dem godnat. Miss Dorrit, jeg ønsker Dem til lykke."

Hurtigt trykkede han begge hendes hænder og fo'r ned ad trappen. Arthur fulgte ham med så hurtige skridt, at han nær var faldet over ham på den sidste afsats og havde stødt ham ud i gården.

"Hvad er det dog, for Himlens skyld?" udbrød Arthur, da de begge var kommet ud.

"Vent et øjeblik. Tillad, at jeg forestiller mr. Rugg."

Med disse ord forestillede han en anden mand uden hat, som ligeledes havde en cigar og var omgivet af en glorie af øl og tobaksdunst. Skønt denne mand ikke var så ophidset som han selv, var han dog i en tilstand, der ville have grænset til vanvid, hvis den ikke i sammenligning med Pancks' vildskab havde måttet kaldes sindig adstadighed.

"Mr. Clennam, mr. Rugg," sagde Pancks, "vent et øjeblik. Følg med hen til pumpen."

De gik hen til pumpen. Idet Pancks øjeblikkelig holdt sit hoved under tuden, bad han Rugg pumpe af alle kræfter, og efter at Rugg havde taget ham på ordet, trådte Pancks prustende og blæsende til side og tørrede sig med sit lommetørklæde.

"Det har gjort mig klarere i hovedet," sagde han gispende til den forbavsede Clennam, "men at høre hendes fader holde taler der som præsident, mens vi ved, hvad vi ved, og at se hende oppe i det værelse og i den dragt, mens vi ved, hvad vi ved, det er nok til – vend Deres ryg imod mig, mr. Rugg – lidt højere – det er godt!"

Og sandelig om Pancks ikke sprang buk over mr. Rugg fra Pentonville, kommissionær, regnskabsfører og indkræver af regninger! Da han igen stod på sine ben, tog han Clennam i knaphullet, trak ham hen bag ved pumpen og tog gispende en pakke papirer op af sin lomme.

"De har gjort en opdagelse," sagde Clennam hviskende.

Med en salvelse, som ord ikke kan beskrive, svarede Pancks:

"Det skulle vi mene."

"Er nogen skyldig?"

"Hvordan skyldig?"

"I undertrykkelse eller forurettelse af nogen art?"

"På ingen måde."

"Gud være lovet!" tænkte Clennam, "lad mig da høre."

"De må vide," prustede Pancks, idet han med feberagtig hast bredte papirerne ud og talte i korte højtrykspust. "- Hvor er stamtavlerne? Hvor er dokumentet nr. 4, mr. Rugg? Å, her er det! Så – De må vide, at vi i dag har fået sagen så godt som i orden. I lovmæssig orden får vi den ikke, før om en dag eller to,

lad os sige en uge i det højeste. Vi har arbejdet på det dag og nat, jeg ved ikke hvor længe. Ved De, hvor længe, mr. Rugg? Det er det samme. Ti stille, De forvirrer mig kun. De må ikke sige det til hende, mr. Clennam, før vi giver Dem lov. Hvor er oversigten, mr. Rugg? Sir! Der er det, De skal forberede hende på. Den mand er Marshalsea-fængslets fader!"

33. Mrs. Merdle beklager sig

Mrs. Gowan havde fundet sig i det uundgåelige ved at søge at komme til rette med disse mennesker, disse Meagles'er, på bedste måde, og havde sat sin filosofi på den prøve, som hun havde forudset under sin samtale med Arthur. Resultatet var, at hun havde fattet den ædle beslutning ikke at modsætte sig sin søns giftermål. Hvad der havde bevæget hende dertil, var måske ikke alene hendes moderkærlighed, men også tre politiske hensyn.

Det første af disse havde måske været den omstændighed, at hendes søn aldrig havde givet den fjerneste antydning af, at han agtede at spørge om hendes samtykke eller nærede tvivl om at kunne undvære det. Det andet, at den hende af et taknemmeligt fædreland (og en Barnacle) tilståede pension ville blive befriet for alle små sønlige indgreb, når hendes Henry var blevet gift med den elskede, eneste datter af en mand i gode omstændigheder. Det tredje, at Henrys svigerfader åbenbart måtte betale hans gæld på skranken foran alteret. Når til dette tredobbelte klogskabshensyn føjes den omstændighed, at mrs. Gowan gav sit samtykke i samme øjeblik, som Meagles havde givet sit, og at Meagles' indvendinger mod giftermålet hele tiden havde været den eneste hindring for det, bliver det i højeste grad sandsynligt, at enken efter den afdøde direktør virkelig så sagen i dette fornuftige lys.

Men blandt sine venner og bekendte håndhævede hun sin egen og den Barnacleske æts værdighed ved med flid at give det udseende af, at hun anså det for en meget ubehagelig historie; at den gik hende meget nær; at Henry ligefrem var helt

forhekset; at hun længe havde modsat sig det, men hvad skulle en moder gøre? og alt sådant noget. Hun havde allerede kaldt Arthur Clennam til sig, som en ven af familien Meagles for at indprente ham denne fabel. Hun gik nu et skridt videre ved at bearbejde familien i samme ånd. Under den første sammenkomst, hun tilstod Meagles, gav hun sig behændigt udseende af mistrøstigt, men med anstand at vige for det uimodståelige tryk. Med den højeste grad af artighed og belevenhed lod hun, som om det var hende – ikke ham – der havde gjort vanskeligheder og nu omsider gav efter, og at det var hende, ikke ham, der havde bragt et offer. Det samme skin gav hun sig over for mrs. Meagles med den samme belevne behændighed, hvormed en taskenspiller ville have påtvunget denne uskyldige dame et kort, og da hendes tilkommende svigerdatter blev forestillet for hende af hendes søn, sagde hun, idet hun omfavnede hende:

"Men hvad har De dog gjort ved Henry, min bedste, siden De har forhekset ham således?"

Samtidig lod hun et par tårer skylle sminken bort på hendes næse i små piller som et fint, men rørende tegn på, at hun led stærkt indvendig trods den tilsyneladende fatning, hvormed hun bar sin ulykke.

Mrs. Gowan gjorde sig til af både selv at repræsentere selskabet og at stå på en meget fortrolig fod med denne magt, og blandt hendes venner indtog mrs. Merdle en plads i forreste række. Ganske vist rynkede sigøjnerne i Hampton Court uden undtagelse på næsen ad Merdle som en lykkeridder, men glattede den ud igen ved at kaste sig næsegrus på jorden for at

tilbede hans rigdom og lignede i denne henseende så temmelig excellencerne, biskopperne og alle de andre.

Efter at have givet sit nådige samtykke, aflagde mrs. Gowan et selvkondolencebesøg hos mrs. Merdle. Hun kørte til byen i et enspænderkøretøj, som i dette tidsrum af den engelske historie kaldtes med den uærbødige benævnelse, en pilleæske. Det tilhørte en fattig vognmand, der selv kørte det og udlejede det dag- eller timevis til de gamle damer i Hampton Court, men det hørte til ceremoniellet i denne lejr, at ekvipagen skulle betragtes som lejerens private ejendom, og at vognmanden ikke måtte røbe personligt bekendtskab til nogen anden end den lejer, der foreløbig var i besiddelse af køretøjet.

Da mrs. Gowan trådte ind med sin grønne yndlings vifte, som dæmpede lyset på hendes sminkeklatter, sad mrs. Merdle i sin rede af karmoisinrødt og guld, mens papegøjen fra en pind i nærheden iagttog hende med sit hoved på den ene side, som om den antog hende for en anden pragtfuld papegøje af en større art.

"Kæreste veninde," sagde mrs. Gowan, idet hun efter en kort samtale om ligegyldige ting slog veninden på bagsiden af hendes hånd med viften. "De er min eneste trøst. Denne historie med Henry, som jeg har fortalt Dem om, bliver alligevel til alvor. Hvad indtryk gør det på Dem? Jeg dør af længsel efter at få det at vide, da De er en udmærket repræsentant for Selskabet."

Mrs. Merdle mønstrede den barm, som Selskabet var vant til at mønstre, og efter at have forvisset sig om, at juvelskabet var i god orden, svarede hun:

"Ved et ægteskab fordrer Selskabet for mandens vedkommende, at han forbedrer sine formuesomstændigheder. Selskabet fordrer, at han får sig et godt hjem ved sit ægteskab. For øvrigt ser Selskabet ikke, hvad ægteskabet kommer ham ved. Vær stille, fugl!"

Papegøjen, der fra sit bur over dem havde ført forsædet under forhandlingen, som om den var en dommer (og den lignede virkelig også en sådan temmelig stærkt) havde nemlig sluttet denne indledningstale med et skrig.

"Der gives tilfælde," sagde mrs. Merdle, idet hun sirligt krummede den lille finger på sin yndlingshånd og ved denne pyntelige bevægelse gjorde sine bemærkninger endnu pynteligere, "der gives tilfælde, da en mand hverken er ung eller elegant, men rig og allerede har et godt hus. I sådanne tilfælde –"

Mrs. Merdle trak på sine snehvide skuldre og lagde hånden på juvelskrinet, idet hun undertrykkede en svag hosten, som om hun ville tilføje: "Så ser en mand sig for." Derpå skreg papegøjen igen, og hun tog sin lorgnet for at se på den og sagde: "Vær dog stille, fugl!"

"Men unge mænd," vedblev mrs. Merdle, "og De ved nok, hvad jeg mener med unge mænd, kære veninde – jeg mener folks sønner, for hvem verden står åben – de må sætte sig i et bedre forhold til Selskabet, når de gifter sig, for ellers vil Selskabet sandelig ikke tåle, at de gør sig til nar. Skrækkelig verdsligt klinger alt dette, gør det ikke?"

"Men det er sandt," sagde mrs. Gowan med en højst moralsk mine.

"Det kan der ikke være to meninger om," svarede mrs. Merdle, "Selskabet har nu en gang sin egen opfattelse af den sag, og følgelig er der ikke mere dertil at sige. Levede vi i en mere primitiv tilstand, boede vi under løvtage og holdt køer og får og kreaturer i stedet for bankbøger (hvilket ville være yndigt. Jeg er af naturen en stor ven af det landlige), så var det en anden sag. Men vi bor ikke under løvtage, holder ikke køer og får og kreaturer. Jeg præker såmænd nok for at vise Edmund Sparkler forskellen."

Mrs. Gowan så over sin grønne vifte, da denne unge herres navn blev nævnt og svarede:

"De kender landets elendige tilstand, kære veninde – følgerne af John Barnacles usalige indrømmelser! – og De kender derfor også grunden til, at jeg er så fattig som – De ved nok."

"En kirkerotte?" sagde mrs. Merdle med et smil.

"Jeg tænkte på en anden bekendt kirkelig person – på Job," sagde mrs. Gowan. "Det ene er lige så godt som det andet. Det nytter følgelig ikke at skjule, at der er en himmelvid forskel mellem Deres og min søns stilling. Jeg kan tilføje, at Henry har talent –"

"Hvilket Edmund visselig ikke har," sagde mrs. Merdle huldsaligt.

"Og at hans talent i forening med skuffelse," fortsatte mrs. Gowan, "har ført ham ind i en livsstilling, som – ak min Gud! De forstår mig nok. Under disse omstændigheder kommer det nu an på, hvilken der er den laveste klasse af giftermål, hvortil jeg kan give mit ja."

Mrs. Merdle var så optaget af at betragte sine arme (smukt formede arme og ligesom skabte til armbånd), at hun et øjeblik

undlod at svare, men da stilheden omsider bragte hende til sig selv, lagde hun armene over kors, så med beundringsværdig åndsnærværelse sin veninde lige i ansigtet og sagde spørgende: "Ja-a? Og så?"

"Og så, min bedste," sagde mrs. Gowan ikke fuldt så sødt som før, "ville jeg gerne høre, hvad De har at sige til det."

Her brast papegøjen, der havde stået på et ben, siden den sidst havde skreget, i en skoggerlatter, hoppede spottende op på begge ben og endte med at stå på et ben igen med hovedet helt om på den ene side.

"Det klinger beregnende at spørge om, hvad han får med hende," sagde mrs. Merdle, "men Selskabet er måske lidt beregnende, ved De nok."

"Efter hvad jeg har kunnet forstå," sagde mrs. Gowan, "tror jeg, at Henry kommer ud af sin gæld –"

"Stor gæld?" spurgte mrs. Merdle.

"Ikke så lille, antager jeg," svarede mrs. Gowan.

"Altså som sædvanlig; jeg forstår Dem; ja vel," bemærkede mrs. Merdle i en veltilfreds tone.

"Og faderen giver dem trehundrede pund om året, eller måske noget mere, hvilket i Italien –"

"Ih, de rejser altså til Italien?"

"For at Henry kan studere. Det kan ikke falde Dem vanskeligt at gætte hvorfor. Denne skrækkelige kunst –"

Rigtigt, mrs. Merdle skyndte sig at skåne sin sorgfulde venindes følelser. Hun forstod hende. Nok om det.

"Og det," sagde mrs. Gowan og rystede mismodig på hovedet, "det er det hele. Det," gentog mrs. Gowan, idet hun et øjeblik slog sin grønne vifte sammen og bankede sig på hagen med den

– den var i begreb med at blive en dobbelt hage og kunne for tiden kaldes halvanden hage – "det er det hele. Når de gamle dør, falder der sagtens noget mere af, men hvordan det måske bliver bundet og sat fast, ved jeg ikke. Og for den sags skyld kunne de gerne leve til dommedag. De er af den slags folk, som man kan vente det af."

Mrs. Merdle, som virkelig kendte Selskabet ret godt og vidste, hvordan Selskabets mødre og døtre var, og hvordan selskabets ægteskabelige marked var, og hvilke priser der herskede på det, og hvilke snarer og kontrasnarer der lagdes for den højestbydende, og hvilken høkren og prutten der foregik der, fandt i sin rummelige Barms dybde, at dette var en ganske god handel. Men da hun samtidig vidste, hvad der ventedes af hende, og nøje kendte det skin, der skulle vedligeholdes, tog hun sagen på en fin måde og lagde det fornødne lag fernis på.

"Og det er det hele," sagde hun med et venskabeligt suk. "Nå, nå, skylden er ikke Deres. De har intet at bebrejde Dem. De må opbyde den karakterstyrke, som De er bekendt for, og tage sagen på bedste måde."

"Pigebarnets familie har naturligvis," sagde mrs. Gowan, "af alle kræfter bestræbt sig for at holde på Henry."

"Det har den naturligvis."

"Jeg har holdt igen, så godt jeg kunne, og plaget mig selv morgen og aften for at finde på midler til at rive Henry løs fra denne forbindelse."

"Det har De sikkert," sagde mrs. Merdle.

"Men alt sammen til ingen nytte. Alt er slået fejl for mig. Men sig mig nu en ting, kære veninde. Er det rigtigt af mig, at jeg, skønt meget mod min vilje, samtykker i, at Henry gifter sig ind

blandt mennesker, der ikke hører til Selskabet, eller har jeg handlet med en utilgivelig svaghed?"

Til svar på dette direkte spørgsmål forsikrede mrs. Merdle, der talte som en Selskabets præstinde, at mrs. Gowan fortjente al mulig ros, at hun havde krav på den største deltagelse, at hun havde vist den største standhaftighed og var kommet lutret ud af ovnen. Og mrs. Gowan, der naturligvis meget godt så igennem sin egen luvslidte skærm og vidste, at mrs. Merdle meget godt så igennem den, og at Selskabet ville gøre ligeså, spillede alligevel denne komedie til ende, ligesom hun havde begyndt den, med umådelig selvtilfredshed og alvor.

Forhandlingen førtes om eftermiddagen, mens hele nabolaget genlød af karethjul og bankninger på gadedøre. Da den havde nået dette punkt, kom mr. Merdle hjem fra sit daglige arbejde, at gøre det britiske navn mere og mere anset i alle de dele af den civiliserede verden, som forstod at bedømme storslåede handelsforetagender og kæmpemæssige finansoperationer. For skønt ingen rigtig vidste, hvori Merdles forretning bestod, undtagen at den bestod i at mønte penge, var disse dog de udtryk, hvormed enhver betegnede den ved alle højtidelige lejligheder, og som ifølge den nyeste, sirlige fortolkning af lignelsen om kamelen og nåleøjet glat væk blev taget for gode varer.

Af en mand at være, der havde denne glimrende opgave, så Merdle lidt ordinær ud og næsten, som om han under sine transaktioner havde byttet hoved med en eller anden underordnet ånd. Under en bedrøvelig vandring gennem det store hus, som tilsyneladende ikke havde andet formål end at

undslippe overkældermesterens nærværelse, fremstillede han sig for de to damer.

"Om forladelse," sagde han, idet han pludselig blev stående ganske forvirret, "jeg vidste ikke, at der var andre her end papegøjen."

Men da mrs. Merdle sagde: "Kom kun ind!" og da mrs. Gowan sagde, at hun skulle til at gå, og allerede var stået op for at tage afsked, gik han ind og stod og så ud ad et afsides vindue med hænderne over kors under sine ubekvemme opslag, idet han greb sig om håndleddene, som om han ville føre sig selv i arrest. I denne stilling hensank han straks i drømmerier, hvoraf han først blev vækket, da hans kone kaldte på ham fra sin ottoman, efter at de havde været et kvarters tid alene med hinanden.

"Hvad – ja?" sagde Merdle og vendte sig om imod hende, "hvad er der i vejen?"

"Hvad der er i vejen?" gentog mrs. Merdle. "Der er det i vejen, at du formodentlig slet ikke har hørt, at jeg har beklaget mig."

"Beklaget dig?" sagde Merdle. "Jeg vidste ikke, at du fejlede noget. Hvad fejler du?"

"Det er dig, jeg beklager mig over."

"Åh, du beklager dig over mig!" sagde Merdle. "Hvad er – hvad har jeg – hvad har du så at beklage dig over hos mig?"

Det varede noget, før han på sin langsomme, åndsfraværende, grublende måde kunne formulere dette spørgsmål. Som en slags svagt forsøg på at overbevise sig om, at han var herre i huset, sluttede han med at holde sin pegefinger hen mod papegøjen, der ytrede sin mening ved øjeblikkelig at bore sit næb ind i den.

"Du sagde," fortsatte Merdle med den sårede finger i munden, "at du havde noget at beklage dig over hos mig?"

"At jeg må gentage mine ord, beviser noksom, hvor berettiget min klage er," sagde mrs. Merdle. "Jeg kunne lige så godt have talt til væggen. Jeg kunne langt bedre have talt til fuglen. Den ville i det mindste have skreget."

"Du vil dog vel ikke have, at jeg skal skrige?" sagde Merdle og tog en stol.

"Jeg ved virkelig ikke," svarede mrs. Merdle, "om du ikke hellere måtte skrige end være så tvær og åndsfraværende. Så vidste man dog, at du mærkede, hvad der foregik omkring dig."

"En mand kan godt skrige og alligevel ikke mærke det," sagde Merdle mut.

"Og være arrig, sådan som du nu er, uden at skrige," svarede mrs. Merdle. "Det er fuldkommen sandt. Ønsker du at vide, hvad det er, jeg beklager mig over, så er det, rent ud sagt, at du ikke bør vise dig i Selskabet, når du ikke kan føje dig efter Selskabet."

Merdle snoede sine hænder sådan ind i den smule hår, han havde, at han syntes at løfte sig selv op derved, idet han sprang op fra sin stol og udbrød:

"Men i pokkers skind og ben, hvem gør mere for Selskabet end jeg? Kan du se disse værelser – disse møbler? Kan du se i spejlet og se dig selv? Ved du, hvad alt dette har kostet, og for hvis skyld det alt sammen er anskaffet? Og dog siger du mig, at jeg ikke bør vise mig i Selskabet, jeg, som sådan øser penge ud på det! Jeg, som næsten kunne siges at – at – at spænde mig selv for en vandingsvogn fuld af penge og gå omkring og vande Selskabet hver eneste dag i mit liv!"

"Bliv ikke hidsig, min ven," sagde mrs. Merdle.

"Hidsig? Du er nok til at gøre mig desperat. Du kender ikke halvdelen af, hvad jeg gør for at føje mig efter Selskabet. Du kender intet til de ofre, jeg bringer det."

"Jeg ved," svarede mrs. Merdle, "at du modtager de bedste i landet. Jeg ved, at de bedste huse i hele landet står åbne for dig, og jeg tror at vide eller, rettere sagt – det ville være latterligt at forstille sig – jeg ved, hvem du har at takke for det."

Merdle tørrede sit matrøde og gule ansigt og svarede, "det ved jeg lige så godt som du. Var du ikke en pryd for Selskabet, og jeg ikke en velgører mod det, ville vi to aldrig være kommet sammen. Når jeg siger en velgører mod Selskabet, mener jeg en person, der forsyner det med alle slags kostbare ting til at spise, drikke og se på. Men at sige mig, at jeg ikke passer for det trods alt, hvad jeg har gjort for det," gentog Merdle med et vildt eftertryk, der bragte hans kone til at løfte sine øjenlåg i vejret, "at sige mig, at jeg ikke er berettiget til at bevæge mig i det, det er en smuk løn."

"Jeg siger," svarede mrs. Merdle rolig, "at du burde gøre dig skikket for det ved at vise dig mere uafhængig og mindre optaget. Der er noget ligefrem simpelt i at gå og slæbe om med sine forretningssager, sådan som du gør."

"Hvordan slæber jeg om med dem?" spurgte Merdle.

"Hvordan du slæber om med dem? Se dig i spejlet."

Uvilkårligt vendte Merdle sine øjne mod det nærmeste spejl og spurgte, mens hans plumrede blod steg ham langsomt op i tindingerne, "om en mand skulle kræves til regnskab for sin fordøjelse."

"Du har en læge," sagde mrs. Merdle.

"Han er mig ikke til nogen nytte."

Mrs. Merdle skiftede terræn.

"Desuden," sagde hun, "er din fordøjelse noget snak. Jeg taler ikke om din fordøjelse. Jeg taler om din optræden."

"Det er din sag," svarede hendes mand, "du sørger for optræden, jeg sørger for pengene."

"Jeg fordrer ikke," sagde mrs. Merdle og hvilede sig mageligt mellem sine puder, "at du skal vinde folk. Jeg forlanger ikke, at du skal anstrenge dig for at gøre dig elskværdig. Jeg vil kun have, at du ikke bekymrer dig om noget – eller lader sådan – sådan som alle andre mennesker gør."

"Siger jeg nogen sinde, at jeg bekymrer mig om noget?"

"Siger? Nej. Det ville ingen lægge mærke til. Men du viser det."

"Viser hvilket? Hvad viser jeg?" spurgte Merdle hurtigt.

"Det har jeg allerede sagt dig. Du viser, at du tager dine forretningssorger og plager med dig, hvor du går, i stedet for at lade dem blive i City," sagde mrs. Merdle. "Eller i det mindste at give dig udseende af det. Det ville være nok at give dig udseende af det. Mere forlanger jeg ikke, hvorimod du ikke kunne være mere optaget af dine daglige beregninger og overslag, end du tydeligt nok plejer at være, hvis du var tømrer."

"Tømrer!" gentog Merdle og undertrykte ligesom et suk. "Jeg ville ikke have så meget imod at være tømrer."

"Og hvad jeg beklager mig over," fortsatte damen uden at høre denne plumpe bemærkning, "er, at det ikke hører til god tone, og at du burde ændre det. Tvivler du om rigtigheden af min dom, så spørg Edmund Sparkler."

Døren til værelset var blevet lukket op, og mrs. Merdle betragtede nu sin søns hoved gennem sin lorgnet.

"Edmund, vi vil gerne tale med dig."

Mr. Sparkler, som kun havde stukket hovedet indenfor uden at komme nærmere, lod ved disse ord sin krop følge bag efter sit hoved og stillede sig foran dem. Med nogle få, efter hans fatteevne afpassede ord forklarede moderen det omhandlede spørgsmål for ham.

Efter ængsteligt at have følt på sine flipper, som om de var hans puls, og han selv var hypokondrisk, bemærkede den unge mand, at han havde hørt det omtale af en og anden fyr.

"Edmund har hørt det omtale," sagde mrs. Merdle med en mat, hoverende mine. "Ja, enhver har sikkert hørt det omtale!"

Og det var i sandhed ingen ugrundet formodning, eftersom Sparkler sandsynligvis ville være den sidste til at lægge mærke til, hvad der foregik i hans nærværelse.

"Og Edmund kan sikkert sige dig," sagde mrs. Merdle og slog med sin yndlingshånd ud mod sin mand, "hvordan han har hørt det blive omtalt."

"Jeg kan ikke," sagde Edmund Sparkler, "jeg kan ikke påtage mig at sige, hvad der gav anledning til det, for min hukommelse er så nederdrægtig dårlig, men mens jeg var i selskab med broderen til en pokkers tøs – velopdragen – ikke spor af gudfrygtigt vrøvl – på den omtalte tid –"

"Nå, bryd dig nu bare ikke om søsteren," sagde mrs. Merdle lidt utålmodig, "hvad sagde broderen?"

"Sagde ikke et ord," svarede Sparkler, "han er lige så ordknap som jeg selv."

"Men der var dog nogen, der sagde noget," svarede mrs. Merdle. "Du skal ikke bryde dig om, hvem det var."

"Det gør jeg såmænd heller slet ikke," sagde Sparkler.

"Men sig os, hvad det var."

Sparkler prøvede atter sin puls og gennemgik en frygtelig åndelig tortur, før han svarede: "Når folk taler om min gamle – det er ikke mine ord – siger de undertiden på en pæn måde smukke ting om ham, såsom at han er umådelig rig og klog – et sandt særsyn af en købmand og bankier og alt sådant noget – men de siger også, at han lugter svært af kontoret, at han går omkring med kontoret på nakken – ligesom en jøde, der handler med gamle klæder og har for meget at bestille."

"Det," sagde mrs. Merdle, "er netop det, jeg beklager mig over. Følg mig ovenpå, Edmund."

Da Merdle var blevet overladt til sine egne betragtninger over, hvordan han bedre skulle rette sig efter selskabet, så han ud ad sine vinduer, det ene efter det andet, og syntes at se ni tomme rum, og da han havde moret sig med det, gik han ned og så vist på alle gulvtæpperne i stueetagen og så ovenpå igen og så vist på alle gulvtæpperne på første sal, som om de var skumle dybder, der stod i samklang med hans nedtrykte sjæl. Nu, som altid, gik han gennem værelserne, som om han slet ikke havde det mindste at bestille der, for selv om mrs. Merdle bekendtgjorde vidt og bredt, at hun var hjemme aldrig så mange aftener i sæsonen, så bekendtgjorde Merdle ikke mindre tydeligt, at han aldrig var hjemme.

Til sidst mødte han overkældermesteren, og synet af denne pragtfulde tjener gjorde det altid af med ham. Imponeret af denne storhed luskede han af til sit påklædningsværelse og

lukkede sig inde der, indtil han kørte til middagsselskab med mrs. Merdle i hendes egen smukke vogn. Ved bordet misundtes og smigredes han som et mægtigt væsen, blev kurtiseret af excellenser, advokater og biskopper så meget, som han lystede, men en time efter midnat kom han alene hjem og gik sukkende i seng, efter at han i sin egen forstue øjeblikkelig var blevet pustet ud af overkældermesteren, som om han havde været en skillingspås.

34. En stime Barnacler

Henry Gowan og hunden var stadige gæster på landstedet, og dagen til brylluppet var fastsat, i hvilken anledning der skulle være en forsamling af Barnacler, for at denne meget højtstående og meget talrige familie kunne udbrede så megen glans over vielsen, som en så dunkel begivenhed var i stand til at modtage. At have fået hele familien Barnacle samlet, ville have været umuligt af to grunde. For det første, fordi ingen bygning kunne have rummet alle medlemmerne og aflæggerne af dette berømmelige hus, og dernæst, fordi der på enhver kvadratalen jord i britisk besiddelse under solen eller månen, hvor der fandtes en offentlig post, var en Barnacle, som klamrede sig til denne post. Ingen uforfærdet sømand kunne plante en flagstang på nogen plet jord og tage den i besiddelse i det britiske navn, uden at Omsvøbsdepartementet sendte en Barnacle og en depechekasse til denne plet jord. Barnaclerne var således spredt over hele Jordens overflade.

Men skønt det ville have været en fysisk umulighed at tromme alle Barnaclerne sammen fra enhver plet i oceanet og på det tørre land, hvor der intet var at gøre – undtagen ulykker – og noget at stikke i lommen, var det dog en let sag at samle en hel del Barnacler. Det var mrs. Gowan beskæftiget med, og hun besøgte tit mr. Meagles med ny tillæg til listen og holdt rådslagninger med ham, når han ikke var optaget – hvad der ofte var tilfældet – med at undersøge og betale sin tilkommende svigersøns gæld.

Én bryllupsgæst var der, hvis komme lå Meagles mere på hjerte end nærværelsen af den mest ophøjede af de indbudte

Barnacler, skønt han langtfra var ufølsom for æren af at se et sådant selskab hos sig. Denne gæst var Clennam. Men Clennam havde denne sommeraften mellem træerne givet et helligt ridderløfte, som pålagde ham mange stiltiende forpligtelser. Aldrig skulle han undlade at glemme sig selv og at tjene hende, og til en begyndelse svarede han oprømt Meagles:

"Jeg kommer naturligvis."

Daniel Doyce var en anstødssten på Meagles' vej, da denne var bange for, at det kunne føre til en eksplosion, når Daniel kom sammen med Barnacle-kliken, selv om det var ved et bryllupsgilde. Den nationale forbryder befriede ham imidlertid for hans uro ved at tage ned til Twickenham og forestille ham, at han ville betragte det som en venskabstjeneste, hvis han måtte blive forskånet for en indbydelse.

"For," sagde han, "da det, jeg havde med disse herrer at gøre, var at opfylde en pligt mod almenheden og vise den en tjeneste, og det, de havde med mig at gøre, var at forhindre det ved at plage livet af mig, forekommer det mig, at vi gør bedst i ikke at spise og drikke sammen, som om vi var fuldkommen enige."

Meagles morede sig over sin vens særhed og svarede med en overbærenhed, der var endnu mere beskyttende end sædvanlig:

"Ja, ja, Dan, De skal have lov at følge Deres eget sære hoved."

Clennam søgte på en stilfærdig og beskeden måde at vise Gowan, at det var hans oprigtige og uegennyttige ønske at yde ham enhver venskabstjeneste. Til gengæld behandlede Gowan ham med sin sædvanlige utvungenhed og tilsyneladende fortrolighed, der slet ingen fortrolighed var.

"Ser De, Clennam," bemærkede han i samtalens løb, da de en dag, en uges tid før brylluppet spadserede sammen, "jeg er en

skuffet mand. Det ved De allerede."

"På ære," svarede Clennam lidt forlegen, "jeg forstår Dem ikke rigtig."

"Jo," sagde Gowan, "jeg hører til en klan eller klike, en familie eller forbindelse, eller hvad De vil kalde den, som kunne have forsørget mig på hundrede måder, men satte sig i hovedet ikke at gøre det, og derfor står jeg nu her som en fattig djævel af en kunstner."

"Men på den anden side –" begyndte Clennam, men Gowan afbrød ham.

"Ja, ja, jeg ved det nok. Jeg har den lykke at blive elsket af en indtagende pige, som jeg elsker af mit ganske hjerte."

"Mon det siger stort!" tænkte Clennam.

"Og jeg har en svigerfader, der er en prægtig karl og en skikkelig, rundhåndet gammel fyr. Men der var dog andre udsigter, der blev vasket og kæmmet ind i mit barnlige hoved, mens det blev vasket og kæmmet for mig, og dem tog jeg med i en offentlig skole, hvor jeg selv vaskede og kæmmede det, men nu er de fløjten, og det er derfor, jeg er en skuffet mand."

Clennam tænkte – og skammede sig over sig selv ved tanken – om denne forestilling om at være blevet skuffet i livet var et udslag af det standshovmod, som brudgommen bragte med som sit bidrag til fællesboet, og som han allerede til skade for sig selv havde ført ind i sin livsstilling. Han syntes i hvert tilfælde ikke, det var noget lovende tegn.

"De føler dog vel ingen bitterhed?" sagde han højt.

"Pokker heller, bitterhed – nej," sagde Gowan leende, "det er min familie ikke værd – skønt det er herlige folk, og jeg nærer den største hengivenhed for dem. Desuden er det behageligt at

vise dem, at jeg kan undvære dem, og at de alle kan gå fanden i vold. Tilmed bliver jo de fleste mennesker skuffet i livet og påvirket af deres skuffelse. Men det er en dejlig verden, og jeg elsker den."

"Den ligger nu lys og smuk for Dem," sagde Arthur.

"Så lys og smuk som denne flod," udbrød den anden begejstret, "og jeg gløder af beundring for den og af begærlighed efter at løbe et væddeløb i den. Det er en herlig gammel verden! Og min kunst! En herlig, gammel kunst, ikke sandt?"

"Den må vist være meget interessant og åbner en vid mark for ærgerrigheden," sagde Clennam.

"Og humbug," tilføjede Gowan leende, "lad os ikke glemme humbuggen. Jeg håber, at jeg ikke skal stå tilbage i den henseende, men der vil det måske vise sig, at jeg er en skuffet mand. Jeg vil måske ikke være i stand til at holde pinen ud. For mellem os sagt, er jeg næsten bange for, at jeg ikke ser lyst nok på tingene til at kunne gøre det."

"Hvilket?" spurgte Clennam.

"At holde skinnet ved lige. At drive humbug ligesom alle de andre. At bilde folk ind, at jeg slider og slæber fra morgen til aften, at jeg lever og ånder for min kunst og er død for alle verdens glæder og så videre – kort sagt, at drive humbug efter alle kunstens regler."

"Men det er dog godt, at en mand respekterer sit kald, hvilket det så er, og anser sig forpligtet til at værne om det og kræve den agtelse for det, som det fortjener, ikke sandt? Og Deres kald, mr. Gowan, kræver måske, at man vier sig således til det, hvilket jeg havde troet, at enhver kunst gjorde."

"De er dog et sjældent menneske!" udbrød den anden og blev stående for at betragte ham ligesom med uimodståelig beundring. "En prægtig fyr! De er aldrig blevet skuffet. Det er let at se."

Det ville have været så grusomt, hvis han havde ment det, at Clennam fast besluttede at tro, at han ikke havde ment det. Uden at standse lagde Gowan sin hånd på hans skulder og vedblev smilende i en let tone:

"Jeg vil nødig berøve Dem Deres smukke illusioner og ville give mange penge – hvis jeg kun havde nogen – for at leve i en sådan rosenfarvet tåge. Men det, jeg laver i mit fag, laver jeg for at sælge. Ønskede vi ikke at sælge det for det meste, vi kan få for det, lavede vi det ikke. Det er ligesom ethvert andet arbejde, men det er såmænd let nok gjort. Alt det andet er hokuspokus. Det er nu en af fordelene eller ulemperne ved at kende en skuffet mand – De hører sandheden."

Hvad Clennam end havde hørt, og hvad enten det fortjente dette navn eller ikke, så trængte det dybt ind i hans sjæl. Det rodfæstede sig der sådan, at han begyndte at frygte for, at Henry Gowan altid ville sætte ham i forlegenhed, og at han for så vidt havde vundet meget lidt ved at sætte "ingen" på porten med alle hans inkonsekventer, bekymringer og modsigelser. Han mærkede, at hans løfte om kun at fremdrage Gowans gode sider for Meagles, stadig kom i strid med det faktum, at han aldrig så andet end Gowans uheldige sider. Heller ikke kunne han helt frigøre sin egen samvittighedsfulde natur for en følelse af, at han så ham i et falsk og uheldigt lys, ved at minde sig selv om, at han aldrig søgte efter hans fejl, og at det ville have været ham en trøst og en glæde at have kunnet undgå at se dem, for

han kunne aldrig glemme, hvad der havde været, og vidste, at han tidligere ikke havde kunnet lide Gowan af ingen bedre grund, end at han havde stået ham i vejen.

Plaget af disse tanker, begyndte han nu at ønske, at brylluppet var forbi, Gowan og hans unge kone bortrejst, og han selv ladt tilbage for at holde sit løfte og udføre det ædelmodige hverv, han havde påtaget sig. Den sidste uge var en urolig tid for hele huset. I Pets eller Gowans nærværelse var Meagles strålende, men Clennam havde mere end en gang truffet ham alene med et mørkt blik på vægtskålen og ofte set ham i haven eller på andre steder, hvor han ikke troede sig bemærket af de elskende, se efter dem med det gamle, skyfulde ansigt, på hvilket Gowan var faldet ligesom en skygge. Mens huset blev gjort i stand til den store højtid, måtte mange små minder fra faderens, moderens og datterens rejser gå fra hånd til hånd, og midt iblandt disse stumme vidner til det liv, de havde ført med hinanden, begyndte selv Pet undertiden at græde og klage. Mrs. Meagles vimsede travlt omkring med et smilende ansigt og sang og opmuntrede enhver, men den ærlige sjæl tyede dog undertiden til fadeburet, hvor hun græd, så at hendes øjne blev ganske røde, indtil hun kom ud igen og gav syltede løg og peber skylden og sang endnu højere end før. Mrs. Tickit, der ikke kunne finde nogen balsam for et såret hjerte i Doktor Buchans Husapotek, led meget af forstemthed og rørende erindringer fra Minnies barndom. Når de sidste overvældede hende, sendte hun i almindelighed hemmeligt bud ovenpå om, at hun på grund af sin påklædning ikke kunne vise sig i dagligstuen og derfor bad om at måtte se "sit barn" nede i køkkenet, hvor hun da med et gammelt, hengivent tyendes rørende ømhed

velsignede sit barns ansigt og hjerte og krystede hende midt i en broget blanding af tårer, lykønskninger, hakkebrætter, dejruller og postejer.

Men de dage, der skal komme, de kommer, og bryllupsdagen skulle komme og kom også, og med den kom alle de Barnacler, der var indbudt til gildet.

Der var mr. Tite Barnacle fra Omsvøbsdepartementet, med den kostbare mrs. Tite Barnacle, der gjorde gagedagene så sendrægtige til at komme, og de tre misses Tite, dobbelt ladte med talenter og færdige til at gå af, men som dog ikke gik af med den knaldeffekt, som man skulle have ventet. Der var Barnacle jr., ligeledes fra Omsvøbsdepartementet, der lod landets skibsafgifter, som han af en eller anden grund antoges at have taget under sin beskyttelse, skøtte sig selv, uden at de, sandt at sige, syntes at lide det mindste derved. Der var den indtagende unge Barnacle, der hørte til den livlige gren af familien, ligeledes fra Omsvøbsdepartementet, der tog sagen fra den gemytlige side, og på sin åndrige måde behandlede den som en af de formaliteter, der hørte ind under det kirkelige departement for, hvordan det ikke skulle gøres. Der var tre andre unge Barnacler fra tre andre kontorer, som ikke havde sans for noget og trængte frygteligt til at strammes op. De gloede på brylluppet, ligesom de ville have gloet på Nilen, det gamle Rom, den ny sangerinde eller Jerusalem.

Men der var større matadorer end disse. Der var lord Decimus Tite Barnacle i egen person, med duften af Omsvøbsdepartementet klæbende ved sig – han lugtede ligefrem af depechekasser. Ja, der var lord Decimus Tite Barnacle, der havde svunget sig i vejret på en harmfuld tankes

vinger, og det var den: Er der nogen, der vil fortælle mig, mylords, at det sømmer sig for en minister i dette fri land at lægge bånd på folkets filantropiske instinkter, lægge hindringer i vejen for dets velgørenhed, lænkebinde dets almenånd, lamme dets driftighed og svække dets selvfølelse? Dette ville med andre ord sige, om der var nogen, der ville fortælle denne store statsmand, at skibets styrmand hellere måtte sørge for den private brød- og fiskehandel i land, da mandskabet var i stand til ved at anstrenge pumpen at holde skibet oven vande uden ham. I kraft af denne sublime opdagelse i den store kunst: hvorledes det ikke skulle gøres, havde lord Decimus længe håndhævet familien Barnacles berømmelse, og ville et ubetænksomt parlamentsmedlem forsøge på, hvordan det *skulle* gøres, ved at forelægge et lovforslag for at få det gjort, var dette så godt som dødt og begravet, når lord Decimus Tite Barnacle rejste sig i sin vredes majestæt, mens omsvøbsbifaldet drønede rundt om og spurgte, om der var nogen, der ville fortælle ham, mylords, at det sømmede sig for ham som minister i dette fri land at lægge bånd på folkets filantropiske instinkter, og så videre. Opdagelsen af denne sømmelighedsmaskine var opdagelsen af det politiske perpetuum mobile. Den blev aldrig slidt op, skønt den til stadighed arbejdede med fuld kraft i alle regeringsdepartementerne.

Og der var William Barnacle, der havde dannet den evigt mindeværdige koalition med Tudor Stiltstalking og altid havde sin egen særlige recept på, hvorledes det ikke skulle gøres, på rede hånd, idet han undertiden stak formanden an og tappede det frisk ud af ham med et "først må jeg tillade mig at anmode

den højtærede formand om at meddele Huset, hvilken hjemmel vi har for det eksperiment, som den ærede taler foreslår." Undertiden opfordrede han den ærede taler til at beære ham med sin egen forklaring. Undertiden meddelte den ærede taler, at han (William Barnacle) ville søge efter en hjemmel, og han slog den ærede taler flad på stedet ved at fortælle ham, at der ingen hjemmel var. Men hjemmel og eksperiment var under alle omstændigheder for denne dygtige omsvøbsmand et par godt magede kæpheste.

Og der var endnu en Barnacle, en af de livlige, der var sprunget gennem tyve poster den ene efter den anden og altid var i to eller tre ad gangen. Han var den meget ansete opfinder af en kunst, som han med stort held på en beundringsværdig måde udøvede under alle Barnacle-ministerier. Den bestod i, at han, når man stillede ham et parlamentarisk spørgsmål om en ting, altid svarede på alle mulige andre ting. Den havde gjort umådelig nytte og skaffet ham megen agtelse i Omsvøbsdepartementet.

Og der var fremdeles et stænk af mindre ansete politikere af familien, som endnu ikke havde fået noget rigtig fedt, men gennemgik deres prøvetid for at vise, hvad de duede til. Disse Barnacler sad på trapper og skjulte sig i gange, hvor de ventede på ordre til at stemme eller lade være at stemme, og de råbte deres hør! og hys! og jublede og gøede på kommando ad familieoverhovederne og satte pro forma forslag på dagsordenen for at spærre vejen for andre folks forslag, og skød ubehagelige sager ud til langt ud på natten eller sent i samlingen og udbrød da med dydig harme, at det var for sent, og de tog ud på landet, hvorhen de blev sendt, og svor på, at

lord Decimus havde vakt industrien af en afmagt og handelen af en lammelse, havde bragt kornhøsten op til det dobbelte og høhøsten til det firdobbelte og hindret en uendelig mængde guld fra at flyve ud af banken. Disse Barnacler blev også af familieoverhovederne sendt omkring til offentlige forsamlinger og middagsgilder, hvor de udbasunerede deres højvelbårne og velbårne slægtninges mange slags fortjenester. Og de var lige så villige redskaber ved alle slags valg, opgav med det korteste varsel og af de urimeligste grunde deres egne pladser i parlamentet for at lade andre folk komme ind, og de piskede omkring og krøb og sleskede og intrigerede og bestak og åd bunker af skarn og var utrættelige i statstjenesten. Og i hele Omsvøbsdepartementet var der ikke en liste på embeder, der i løbet af et halvt århundrede kunne blive ledige, fra en skatkammerlords ned til en kinesisk konsuls og op igen til en ostindisk generalguvernørs, uden at disse forsultne og påhængende Barnacler stod på den som ansøgere.

Det var nødvendigvis kun nogle ganske enkelte Barnacler af hver klasse, som var til stede ved brylluppet, for der var ikke to snese i alt, og hvad er det i sammenligning med en legion? Men de få fyldte dog godt på landstedet i Twickenham. En Barnacle viede det lykkelige par, og det sømmede sig for lord Decimus Tite Barnacle selv at føre mrs. Meagles til bords.

Gæstebuddet var ikke så behageligt og naturligt, som det kunne have været. Skønt Meagles i høj grad påskønnede det gode selskab, følte han sig dog trykket af det og var ikke sig selv. Mrs. Gowan var sig selv, og det gjorde ham ikke bedre. Den fiktion, at det ikke var Meagles, som havde stået i vejen, men at det var familiestorheden, og at familiestorheden havde gjort en

indrømmelse, og at der nu herskede en skøn enighed, gik igennem det hele, skønt det ikke blev udtrykkeligt udtalt. Dernæst følte Barnaclerne, at de for deres vedkommende ville være færdige med Meagles'erne, når den nærværende beskyttende anledning var forbi, og det samme følte Meagles'erne for deres vedkommende. Hertil kom, at Gowan mente at burde hævde sine rettigheder som en skuffet mand, der havde grund til at beklage sig over familien, og som måske havde tilladt sin moder at indbyde den lige så meget i håb om, at den ville ærgre sig, som i noget andet velvilligt øjemed. Han drillede dem derfor på en iøjnefaldende måde med sin pensel og sin fattigdom, og sagde, at han håbede at kunne efterlade sin kone en smule brød og ost, og bad dem af familiens medlemmer, der havde haft mere held med sig end han og fik råd til at købe et maleri, at huske på den fattige maler. Endvidere viste lord Decimus, der i Parlamentet gjaldt for et rent vidunder, sig her som en yderst ordinær person, idet han udbragte brudeparrets skål i en tale, som bestod af de værste floskler, og som ville have fået hårene til at rejse sig på hovedet af enhver oprigtig discipel og troende. Og endelig kunne mr. Tite Barnacle ikke undlade at føle, at der var en person til stede, som ville have forstyrret hans sindsligevægt, hvis en sådan forstyrrelse havde været mulig, mens Barnacle jr. indigneret meddelte to flove, unge herrer, at der var en fyr her, der havde indfundet sig i vort departement uden at være tilsagt, forstår I, og havde sagt, at han ønskede at vide, og hvis han nu blev kulret, som nok kunne hændes – for det var jo umuligt at sige, hvad sådan en ubehøvlet radikal kunne finde på – og sagde, at

han på øjeblikket ønskede at vide, ville det være en net historie, hvad behager?

Den smukkeste del af festen i Clennams øjne var den pinligste. Da mr. Og mrs. Meagles til sidst omfavnede Pet i værelset med de to portrætter – hvor selskabet ikke var – før hun skred over den tærskel, som hun aldrig mere skulle betræde som den gamle Pet, kunne intet være mere naturligt og ukunstlet end de tre. Gowan selv blev rørt og besvarede Meagles': "Gowan, pas godt på hende, hører De!" med et inderligt: "Vær ikke så bedrøvet. Ved Himlen, det skal jeg!"

Og under afskedssukke og kærlige afskedsord og et sidste tillidsfuldt blik på Clennam for at minde ham om hans løfte, sank Pet tilbage i vognen. Hendes mand vinkede med hånden, og afsted gik det til Dover – dog ikke før den trofaste mrs. Tickit med sin silkekjole og sine kulsorte krøller var kommet farende ud fra et smuthul og havde kastet begge sine sko efter vognen, et syn, som i høj grad forundrede det fine selskab, der stod ved vinduet.

Da dette selskab nu ikke behøvede at blive der længere, og da de fornemste Barnacler havde hastværk, tog de hver sin vej, idet de med den største forekommenhed gav mr. og mrs. Meagles at forstå, at hvad de havde gjort her, havde de gjort som et offer for mr. og mrs. Meagles' skyld, en fremgangsmåde, som de altid brugte over for mr. John Bull i deres officielle nedladenhed mod dette ulykkelige væsen.

I huset såvel som i forældrenes og Clennams hjerter blevet sørgelig tomhed tilbage. Der var kun et af de minder, Meagles trøstede sig med, som virkelig gjorde ham godt.

"Det er dog en stor tilfredsstillelse at have det at se tilbage på, Arthur," sagde han.

"På det forbigangne?"

"Ja – men jeg mener Selskabet."

Det havde den gang gjort ham langt mere forstemt og ulykkelig, men nu gjorde det ham virkelig godt.

"Det er en stor tilfredsstillelse," sagde han, idet han i løbet af aftenen ofte gentog denne bemærkning, "sådant fornemt selskab!"

35. Hvad der var bag ved mr. Pancks på Lille Dorrits hånd

På denne tid var det, at Pancks ifølge sin overenskomst med Clennam åbenbarede ham hele sin sigøjnerhistorie og fortalte ham Lille Dorrits skæbne. Hendes fader var nemlig arving til en stor formue, der længe havde ligget urørt og formeret sig. Hans ret var nu klar, intet stod ham i vejen, fængslets porte var åbne, dets mure revet ned, et par pennestrøg, og han var en hovedrig mand.

Under forfølgelsen af denne sag, havde Pancks vist en skarpsindighed, som ikke lod sig narre af noget, og en utrættelig tålmodighed.

"Den gang De og jeg gik over Smithfield den aften, sir, og jeg fortalte Dem hvilken slags samler jeg var," sagde Pancks, "tænkte jeg mindst på, at dette ville komme ud af det. Da jeg sagde Dem, at De ikke hørte til Clennam'erne fra Cornwall, tænkte jeg mindst på, at jeg skulle fortælle Dem, hvem der hørte til Dorrit'erne fra Dorsetshire."

Han gik derpå over til at udvikle, hvordan han først var blevet opmærksom på navnet alene, fordi han havde det optegnet i sin notesbog, men, da han ofte havde erfaret, at to aldeles ens navne ikke medførte noget som helst slægtskab, enten fjernt eller nært, selv om de hørte til et og samme sted, havde han i starten ikke ænset det synderligt, undtagen for så vidt han havde tænkt på, hvilken forbavsende forandring der ville foregå med den lille syerskes stilling, hvis det kunne bevises, at faderen var arving til en så stor formue. Han troede, at han havde forfulgt denne tanke et skridt videre, fordi der var noget

ualmindeligt ved den lille syerske, som behagede ham og pirrede hans nysgerrighed. Han havde følt sig for tomme for tomme, og "muldvarpet sig frem" – det var Pancks egne ord.

I begyndelsen af arbejdet, var han afvekslende gået over fra pludseligt lys og håb til pludseligt mørke og håbløshed. Han havde gjort bekendtskaber i fængslet for at kunne komme og gå der ligesom alle andre, og mr. Dorrit og hans søn havde selv ubevidst bragt ham på sporet. Han var nemlig meget let blevet bekendt med dem begge og havde lejlighedsvis talt en hel del med dem, men måtte hele tiden muldvarpe sig frem, vel at mærke. Uden i mindste måde at vække mistanke havde han så af dem fået oplysning om nogle små punkter i familiens historie, som, da han begyndte selv at holde nogle tråde i sin hånd, havde bragt ham på spor efter andre. Til sidst var det blevet ham klart, at han virkelig havde opdaget den retmæssige arving til en stor formue, og at hans opdagelse kun behøvede at modnes til juridisk fuldstændighed og fuldkommenhed, hvorpå han havde taget et højtideligt tavshedsløfte af sin vært, mr. Rugg, og optaget ham i muldvarpekompagniskabet. John Chivery havde de brugt som deres eneste agent, da de havde set, hvem hans hu stod til. Indtil dette øjeblik, da ansete bankmænd og lærde jurister havde erklæret, at deres bestræbelser var kronet med held, havde de ellers ikke betroet sig til noget andet levende væsen.

"Så at hvis det hele," sluttede Pancks, "i sidste øjeblik var gået i stykker, f. eks. dagen før jeg i fængselsgården viste Dem vore dokumenter, ville ingen andre end vi være blevet skuffet eller en penny fattigere."

Clennam, som under den hele fortælling næsten uophørligt havde trykket hans hånd, udbrød her forbavset:

"Kære mr. Pancks, det må have kostet Dem en stor sum penge."

"Å ja såmænd," sagde den triumferende Pancks, "ikke så ganske lidt, skønt vi gjorde det så billigt, som det lod sig gøre. Og det var vanskeligt nok at skaffe pengene til veje, kan jeg fortælle Dem."

"Vanskeligt!" gentog Clennam. "Det er vidunderligt, at De har kunnet overvinde alle de vanskeligheder, De har haft at kæmpe med!"

"Jeg skal sige Dem, hvordan jeg bar mig ad," sagde den henrykte Pancks. "Først brugte jeg alt, hvad jeg selv havde. Det var ikke meget."

"Det gør mig ondt," sagde Clennam, "skønt det nu intet har at betyde. Og hvad gjorde De så?"

"Så lånte jeg en sum penge af min principal."

"Af mr. Casby? Det er en prægtig gammel mand."

"En nobel gammel herre, ikke sandt?" sagde Pancks og begyndte at puste af alle kræfter. "Ædelmodig kavaler. Godtroende fyr, menneskekærlig sjæl. Velvillig gammel mand. Tyve procent forpligtede jeg mig til at betale ham. Men vi tager aldrig mindre i vor forretning."

Arthur havde en ubehagelig fornemmelse af, at han i sin glade stemning havde været for overilet i sin dom.

"Jeg sagde til denne – hvidglødende gamle kristne," fortsatte Pancks, der syntes at finde stort behag i dette malende tillægsord – "at jeg havde en lille plan for, en håbefuld plan, hvortil der behøvedes en lille kapital. Jeg foreslog ham at låne

mig pengene, hvilket han gjorde mod tyve procent, idet han som god forretningsmand lagde de tyve til og førte dem ind i gældsbeviset, så at det så ud, som om de hørte til hovedstolen. Var det bagefter gået mig galt, måtte jeg have været hans skrubbekost i de næste syv år for halv løn og dobbelt slid. Men han er en sand patriark, og man ville have godt af at tjene ham på de vilkår – ja på hvilke som helst vilkår."

Om det så skulle have kostet hans liv, kunne Arthur ikke bestemt have sagt, om Pancks mente dette eller ikke.

"Da de penge var gået," vedblev Pancks, "og de gik, selv om jeg sparede på dem, som om de havde været mit eget blod, indviede jeg mr. Rugg i hemmeligheden. Jeg tog mig for at låne af mr. Rugg – eller af miss Rugg; det kommer ud på et. Hun tjente engang en smule penge ved en spekulation i civilretten – han lånte mig penge til ti procent og syntes, det var temmelig høje renter. Men mr. Rugg er rødhåret og lader sit hår klippe, og hans hattepuld er høj og hans hatteskygge smal, og der vælter ikke mere velvilje ud af ham end af en kegle."

"De burde selv have en stor belønning for alt dette, mr. Pancks," sagde Clennam.

"Det får jeg også nok," sagde Pancks. "jeg har ingen akkord indgået. De er den eneste, som jeg har truffet nogen aftale med i den sag, og nu har jeg holdt mit ord. Når jeg får mine udlagte penge tilbage, min tid nogenlunde erstattet og Ruggs veksel betalt, vil tusinde pund være en formue for mig. Den sag overlader jeg til Dem. Jeg bemyndiger Dem til at åbenbare alt dette for familien, sådan som De finder det hensigtsmæssigst. Miss Amy Dorrit vil være at træffe hos mrs. Finching i

formiddag. Jo før det bliver gjort, des bedre. Det kan ikke gøres for snart."

Denne samtale fandt sted i Clennams sovekammer, mens han endnu lå i sengen, for Pancks havde banket huset op ganske tidligt om morgenen og havde, uden en eneste gang at sætte sig ned eller stå stille, fortalt hele sin historie ved siden af sengen. Han sagde nu, at han ville "gå og se at få fat i mr. Rugg," det lod til, at han i sin ophidsede sindsstemning havde trang til endnu et bukkespring – og efter at have vekslet et hjerteligt håndtryk med Clennam, styrede han i fuld fart ned ad trappen og dampede af sted.

Clennam besluttede naturligvis at gå lige hen til Casbys. Han kom i tøjet og af sted i sådan en fart, at han nåede gaden næsten en hel time før Lille Dorrits tid, men han havde intet imod at drive lidt rundt, for at få tid til at fatte sig.

Da han kom tilbage, fik han at vide, at hun var kommet, og blev vist op i Floras dagligstue. Lille Dorrit var der ikke, men derimod Flora, som viste den største forbavselse over at se ham.

"Du store Gud, Arthur!" udbrød hun, "hvem skulle have troet at se et syn som dette, men undskyld mit sjal for på ære jeg havde aldrig ventet – og det værste er at det oven i købet er falmet men vor lille veninde syr mig en, jeg generer mig ikke for at sige det for De må jo vide, at der gives sådan en ting – en nederdel, og vi havde aftalt at prøve det efter frokosten – det er grunden skønt jeg ville ønske, at den ikke var så dårlig stivet."

"Det er mig," sagde Arthur, "som burde gøre undskyldninger for et så tidligt og pludseligt besøg, men De vil tilgive mig, når jeg siger Dem grunden."

Hun skottede ømt til ham og sagde:

"I længst forsvundne dage ville det have klinget underligt, at Arthur Clennam – med Doyce & Clennam er det naturligvis en hel anden sag – havde gjort undskyldninger, fordi han kom her lige meget på hvad tid men det er forbi og hvad der er forbi kommer aldrig igen undtagen agurker som salig mr. F. sagde når han var i godt humør og spiste dem derfor aldrig."

"Fader," hviskede hun yderst hemmelighedsfuldt, idet hun satte låget på tepotten, "sidder og spiser sit nylagte æg i bagstuen over handelsefterretningerne og behøver ikke at vide at De er her og vor lille veninde ved De nok er fuldkommen at stole på når hun kommer ned fra at skære til på det store bord ovenpå."

Med så få ord som muligt sagde Arthur hende nu, at det var deres lille veninde, han var kommet for at tale med, og hvad han havde at meddele. Ved denne nyhed slog Flora hænderne sammen og begyndte at fælde tårer af deltagelse og glæde, for i grunden var hun en godmodig sjæl.

"Lad mig for Guds skyld først komme af vejen," sagde Flora, idet hun holdt hænderne for ørerne og nærmede sig døren, "ellers ved jeg at jeg falder død om og begynder at skrige, og gør alle ulykkelige og den søde lille stakkel som endnu i morges så så net og pæn og god og dog så fattig ud hun er nu rig og fortjener at være det! Og må jeg sige det til mr. F.'s tante eller hvis De har noget imod det så kunne det aldrig falde mig ind."

Arthur nikkede hende sit samtykke, eftersom Flora hindrede enhver mundtlig meddelelse, og Flora takkede ham med et nik og skyndte sig ud af stuen.

Lille Dorrits skridt hørtes allerede på trappen, og i næste øjeblik var hun ved døren. Hvor meget han end anstrengte sig for at påtage sig en rolig mine, kunne han dog ikke beherske sit ansigt mere, end at hun, så snart hun så ham, tabte sit sytøj og udbrød:

"Mr. Clennam, hvad er der sket?"

"Intet, intet. Det vil sige, intet ondt. Jeg er kommet tor at sige Dem noget, men det er en efterretning om en stor lykke."

"En stor lykke?"

"En vidunderlig lykke!"

De stod ved et vindue, og hendes øjne lyste stærkt, da hun fæstede dem på hans ansigt. Han lagde sin ene arm om hendes liv, da det så ud, som om hun skulle segne om. Hun lagde en hånd på denne arm dels for at støtte sig på den og dels, for at han ikke skulle forandre sin stilling, så at hun uforstyrret kunne blive ved at se på ham.

Hendes læber syntes at gentage: "Vidunderlig lykke?" Han gentog det højt.

"Kære Lille Dorrit, Deres fader!"

Isen i det blege ansigt blev brudt ved disse ord, og små lysglimt bredte sig ud over det. De var alle udtryk af smerte. Hendes åndedræt var svagt og hurtigt. Hendes hjerte bankede stærkt. Han ville have trykket den lille skikkelse tættere til sig, hvis han ikke havde set, at øjnene bønfaldt ham om ikke at røre sig.

"Deres fader kan være fri inden denne uges udgang. Han ved det ikke. Deres fader vil være fri om nogle få dage – om nogle få timer. Vi må gå hen til ham og fortælle ham det."

Dette bragte hende til sig selv. Hendes øjne var ved at lukke sig, men de åbnedes atter.

"Det er ikke hele den store lykke. Det er ikke hele den vidunderlige lykke, min kære Lille Dorrit. Skal jeg sige mere?"

Hendes læber formede sig til et "ja."

"Deres fader vil ingen tigger være, når han er blevet fri. Han vil ikke trænge til noget. Skal jeg sige Dem mere? Husk på, at han ikke ved noget om det. Vi må gå hen til ham og fortælle ham det."

Hun syntes at bede ham om lidt tid. Han holdt hende i sin arm, og efter et ophold bukkede han sig ned til hende for at lytte.

"Bad De mig gå videre?"

"Ja."

"Han bliver en rig mand. Han er en rig mand. En stor sum penge ligger og venter på at blive udbetalt til ham som hans arv. De er alle fra nu af meget rige. Ædle, opofrende datter, jeg takker Gud for, at De nu er blevet belønnet!"

Idet han kyssede hende, drejede hun sit hoved om mod hans skulder og løftede sin arm op til hans hals, og udbrød:

"Fader, fader, fader!" og faldt i afmagt.

Nu vendte Flora tilbage for at tage sig af hende og fo'r omkring den sofa, på hvilken hun lå, mens hun blandede venlige opmærksomheder og usammenhængende ord imellem hinanden på en så forvirret måde, at ingen med mindste ansvarsfølelse ville have påtaget sig at afgøre, om hun enten nødte Marshalsea-fængslet til at tage en skefuld uindløste rentekuponer, for det ville hun have godt af; eller lykønskede Lille Dorrits fader til at være kommet i besiddelse af hundrede

tusinde lugteflasker; tusinde dråber lavendelvand på halvtredsindstyvetusinde pund hvidt sukker og besvor Lille Dorrit at tage dette milde oplivelsesmiddel, eller om hun badede Doyce & Clennams pande med eddike og skaffede den afdøde mr. F. mere luft. En biflod af forvirring strømmede tilmed ind fra et tilstødende sovekammer, hvor mr. F.'s tante, efter lyden af hendes stemme at dømme, syntes at befinde sig i en vandret stilling og vente på sin frokost, mens denne ubønhørlige dame, hver gang hun kunne skaffe sig lyd, afskød korte stikpiller, såsom: "Tro ikke, at det er hans værk!" og "Han behøver ikke at regne sig det til ære!" og "Det vil sikkert vare længe, før han rykker ud med nogle af sine egne penge!" alle beregnede på at nedsætte Clennams andel i opdagelsen og give de dybt rodfæstede følelser luft, hvormed hun betragtede ham.

Men Lille Dorrits længsel efter at komme hjem til sin fader og bringe ham det glade budskab for ikke at lade ham blive et eneste øjeblik i sit fængsel, mens denne lykke ventede ham, bidrog mere end al dygtighed og omhu til hurtigt at bringe hende til sig selv.

"Følg med til min kære fader og fortæl ham det!" var de første ord, hun sagde. Hendes fader, hendes fader! Hun talte kun om ham, tænkte kun på ham. Idet hun knælende og med opløftede hænder opsendte en takkebøn, gjaldt takken hendes fader.

Flora blev helt overvældet af det, og hun udgød en rivende strøm af tårer og ord over tekopperne.

"Jeg tilstår," hulkede hun, "at jeg aldrig har været så forknyt siden Deres moder og min fader, men giv det søde barn en kop te og få hende til i det mindste at holde den til sine læber, hører De Arthur, ikke engang mr. F.'s sidste sygdom for den var af en

andet slags og podagra er ingen børnesygdom skønt meget smertelig for alle pågældende og mr. F. lå som en martyr med sit ben på en skammel og vinhandelen i sig selv er en farlig ting, for de kunne ikke holde sig fra det og det kan man ikke undre sig over, det er virkelig ligesom en drøm, i morges ikke en skilling og nu hele bjerge af penge, men De må virkelig, mit søde barn, da De ikke vil være stærk nok til at sige ham det hele blot en lille skefuld, ville det ikke være bedst at følge min læges råd for uagtet lugten er alt andet end behagelig tvinger jeg mig dog til at tage det som medicin og befinder mig vel ved det, De vil helst være fri ja, det vil jeg også, men dog gør jeg det som pligt, alle vil lykønske Dem, nogle for alvor og andre ikke og mange vil lykønske Dem af deres ganske hjerte men ingen mere end jeg trods det jeg ved at jeg vrøvler og er dum og det tænker Arthur også og nu far vej søde barn og gid De må blive ret lykkelig og undskyld min frihed når jeg lover at kjolen ikke skal blive syet færdig af nogen anden men gemmes til en erindring ligesom den er og kaldes Lille Dorrit, skønt jeg aldrig selv har brugt dette underlige navn og heller aldrig vil bruge det!"

Sådan tog Flora afsked med sin yndling. Lille Dorrit takkede og omfavnede hende atter og atter og forlod omsider huset med Clennam, og de kørte i en droske til Marshalsea-fængslet.

Det var en sælsomt uvirkelig kørsel gennem de gamle, smudsige gader med en fornemmelse af at blive løftet op fra dem i en luftig verden af rigdom og fornemhed. Da Arthur sagde hende, at hun snart skulle køre i sin egen vogn mellem ganske andre omgivelser, hvor alle disse velkendte minder ville være svundet, så hun helt forskrækket ud; men da han overførte dette på hendes fader og talte til hende om, hvordan han ville

komme til at køre i sin egen vogn, og hvor stor og fornem han ville blive, græd hun af glæde og uskyldig stolthed. Da Arthur så, at al den lykke, hendes sjæl kunne fatte, skinnede på faderen, holdt han hende stadig denne ene skikkelse for øje, og sådan kørte de glade gennem de kummerlige gader i nærheden af fængslet for at bringe ham den store nyhed.

Da Chivery lukkede dem ind, bemærkede han noget i deres ansigter, som opfyldte ham med forbavselse, og mens de ilede ind i fængslet, så han efter dem, som om han havde opdaget, at de var kommet tilbage, hver ledsaget af et genfærd. Nogle medlemmer, som de gik forbi, så ligeledes efter dem og sluttede sig kort efter til Chivery. Der samlede sig således en lille klynge på trappen til arrestforvarerboligen, og snart opstod en mumlen om, at faderen ville få sin frihed. Få minutter efter var det nået til det mest afsides værelse i stiftelsen.

Lille Dorrit åbnede døren, og de gik begge ind. Han sad i sin gamle, grå slåbrok og med sin gamle sorte hue på hovedet i solskinnet ved vinduet og læste sin avis. Brillerne havde han i hånden, og han havde lige vendt sig om. Han var uden tvivl blevet overrasket, for det første ved at høre hendes trin på trappen, da han først havde ventet hende til aften, og dernæst ved at se Clennam i selskab med hende. Da de trådte ind, blev også han slået af det samme uvante udtryk hos dem, der havde vakt opmærksomhed nede i gården. Han hverken rejste sig eller talte, men lagde sine briller og sin avis på bordet og betragtede dem med åben mund og dirrende læber. Da Arthur strakte sin hånd ud, berørte han den, men ikke med sin sædvanlige majestæt. Derpå vendte han sig om mod sin datter, der havde

sat sig tæt ved ham med sine hænder på hans skulder, og så hende opmærksomt i ansigtet.

"Jeg har haft sådan en glæde i dag, fader."

"Har du haft sådan en glæde, mit barn?"

"Mr. Clennam, fader, har bragt mig sådanne glædelige og vidunderlige efterretninger for dig. Havde han ikke forberedt mig på en så venlig og blid måde, tror jeg ikke, at jeg kunne have båret det."

Hendes bevægelse var overordentlig stærk, og tårerne strømmede ned ad hendes ansigt. Han lagde pludselig sin hånd på sit hjerte og så på Clennam.

"Fat Dem," sagde Clennam, "og giv Dem tid til at tænke Dem om, til at tænke Dem de lyseste og lykkeligste hændelser i livet. Vi har alle hørt tale om store glædelige overraskelser. De er ikke forbi. De er sjældne, men ikke forbi."

"Mr. Clennam? Ikke forbi? Ikke forbi for –" han berørte sit bryst i stedet for at sige "- mig."

"Nej," svarede Clennam.

"Hvilken overraskelse," spurgte han, idet han holdt sin venstre hånd på sit hjerte og standsede i sin tale, mens han med sin højre lagde sine briller nøjagtig lige på bordet, "hvilken overraskelse kan der være mig forbeholdt?"

"Lad mig svare Dem med et andet spørgsmål. Sig mig, mr. Dorrit, hvilken overraskelse, der ville være Dem den mest uventede og kærkomne. Frygt ikke for at tænke Dem den eller for at sige, hvilken det ville være."

Han så vist på Clennam og syntes, mens han således betragtede ham, at forvandles til en gammel, udtæret mand. Solen skinnede klart på muren neden for vinduet og på piggene

oven på den. Han strakte langsomt den hånd ud, der havde hvilet på hans hjerte, og pegede på muren.

"Den er revet ned," sagde Clennam, "borte!"

Han blev siddende i den samme stilling og så vist på ham.

"Og i stedet for den," sagde Clennam langsomt og tydeligt, "er der midler til at komme i besiddelse af alt, hvad den så længe har lukket ude. Der er ikke mindste tvivl om, at De om få dage vil være en fri og velstående mand. Jeg ønsker Dem af hele min sjæl til lykke med denne omskiftelse af skæbnen og den lykkelige fremtid, i hvilken De snart skal indføre den skat, De er blevet velsignet med her, og som er mere værd end alle verdens rigdomme, – den skat, De har ved Deres side."

Med disse ord trykkede Clennam hans hånd og slap den, og idet hans datter lagde sit ansigt op til hans, omslyngede hun ham i hans medgangs time med sine arme, sådan som hun i hans modgangs lange år havde omslynget ham med sin kærlighed, arbejdsomhed og trofasthed, og udøste sit fulde hjerte i taknemmelighed, håb, glæde og lyksalig henrykkelse, og alt for hans skyld.

"Jeg skal se ham sådan, som jeg endnu aldrig har set ham. Jeg skal se min elskede fader, uden at nogen mørk sky hviler over ham. Jeg skal se ham sådan, som min stakkels moder så ham for længe, længe siden. Å Gud, å Gud! Å fader, fader! Gud være lovet! Gud være lovet!"

Han hengav sig til hendes kys og kærtegn, men besvarede dem ikke, med undtagelse af at han lagde sin arm om hendes liv. Heller ikke sagde han et eneste ord. Hans stive blik delte sig nu mellem hende og Clennam, og han begyndte at ryste, som om han frøs stærkt. Efter at have sagt Lille Dorrit, at han ville

løbe hen efter en flaske vin, skyndte Arthur sig, så hurtigt han kunne, at hente den. Mens den bragtes op fra kælderen, spurgte en mængde ivrige mennesker ham, hvad der var hændt, hvortil han svarede dem, at mr. Dorrit havde arvet en stor formue.

Da han kom tilbage med vinen, så han, at hun havde sat sin fader i hans lænestol og løsnet hans skjorte og halstørklæde. De skænkede vin i et glas og holdt ham det for munden, og da han havde sunket nogle dråber, tog han selv glasset og tømte det. Kort efter lagde han sig tilbage i sin lænestol og græd, med sit lommetørklæde for ansigtet.

Da dette havde varet noget, fandt Clennam øjeblikket passende til at aflede hans opmærksomhed fra sagens kernepunkt og meddelte ham dens enkeltheder. Han forklarede ham derfor disse så langsomt og roligt som muligt og udbredte sig over Pancks' store fortjenester.

"Han skal blive – hm – han skal blive belønnet," sagde faderen, idet han for op og bevægede sig hurtig omkring i værelset. "Vær overbevist om, mr. Clennam, at alle vedkommende skal blive – hm – skal blive ædelmodigt belønnet. Ingen skal kunne sige, at han har et utilfredsstillet krav på mig. Med særlig fornøjelse skal jeg tilbagebetale de – hm – forskud, jeg har modtaget af Dem. Jeg beder Dem underrette mig, så snart det måtte være Dem belejligt, om, med hvor meget De har forstrakt min søn."

Han havde ingen bestemt hensigt med at gå omkring i værelset, men han stod ikke stille et øjeblik.

"Alle," sagde han, "skal blive erindrede. Jeg vil ikke gå herfra som nogens skyldner. Alle de mennesker, der – hm – har opført sig godt imod min familie, skal blive belønnet. Chivery skal

blive belønnet. Unge John skal blive belønnet. Det er mit inderlige ønske at vise mig rundhåndet."

"Vil De tillade," sagde Arthur, idet han lagde sin pung på bordet, "at jeg forsyner Dem med, hvad De behøver i øjeblikket? Jeg mente, det var bedst at tage en sum penge med i den anledning."

"Tak, sir, tak. Jeg modtager nu gerne, hvad jeg for en time siden ikke med god samvittighed kunne have taget imod. Jeg er Dem forbundet for Deres midlertidige hjælp – den er kun rent midlertidig, men meget betimelig." Han havde taget pengene og gik omkring med dem i hånden. "Vær så god at føje dette beløb til de tidligere forskud, som jeg allerede har omtalt, og glem endelig heller ikke de forskud, hvormed De har forstrakt min søn."

Her faldt hans øje på hans datter, og han standsede et øjeblik for at kysse hende og klappe hende på hovedet.

"Det vil være nødvendigt at få fat på en syjomfru og hurtigst muligt få din tarvelige påklædning forandret. Der må også gøres noget ved Maggy, som for tiden er næsten – hm – uanstændig, næsten uanstændig. Og ved din søster, Amy, og din broder. Og ved min broder, din farbroder – stakkels skrog, jeg håber, at dette vil oplive ham – der må sendes bud efter dem. De må underrettes om dette. Vi må meddele dem det forsigtigt, men de må straks underrettes. Det er en pligt, vi skylder dem og os selv fra dette øjeblik ikke at lade dem – hm – ikke at lade dem bestille noget."

Det var første gang, han havde ladet sig mærke med, at han var vidende om, at de arbejdede for deres brød.

Mens han stadig sjokkede om i værelset med hånden knyttet om pungen, hørtes lydelige hurraråb nede i gården.

"Nyheden er allerede kommet ud," sagde Clennam og så ud ad vinduet. "Vil De vise Dem for dem, mr. Dorrit? De er åbenbart meget forhippede på at se Dem."

"Jeg – hm – jeg tilstår, at jeg kunne have ønsket, lille Amy," sagde han, mens han travede om i en endnu mere feberagtig spænding end før, "først at have forandret lidt ved min påklædning og at have købt et – hm – et ur med kæde. Men kan det ikke være andet, så er der ikke noget derved at gøre. Bind min skjortelinning, mit barn. Gør mig den tjeneste, mr. Clennam, at – hm – at tage det blå halstørklæde, som De vil finde i skuffen ved siden af Dem. Knap min frakke over brystet, lille ven. Den gør – hm – den gør mig mere højbrystet, når den er knappet."

Med skælvende hånd purrede han op i sit grå hår og viste sig derpå ved vinduet, støttet til Clennam og sin datter. Medlemmerne råbte højt hurra for ham, og han kyssede meget nådigt og nedladende på fingrene. Idet han atter trak sig tilbage ind i værelset, sagde han i en tone, som vidnede om dyb medlidenhed med deres ynkværdige stilling:

"De stakler!"

Lille Dorrit længtes meget efter, at hendes fader skulle lægge sig, for at han kunne fatte sig, og da Arthur talte til hende om, at han ville gå hen og sige Pancks, at han nu kunne komme, når han ville, og tilendebringe den glædelige forretning, bad hun ham hviskende at blive hos hende, indtil hendes fader havde besindet sig og var kommet til ro. Han behøvede ikke at lade sig bede to gange, og hun redte sin faders seng og bad ham lægge

sig. I den første halve time eller mere var han ikke til at overtale til at tage sig andet for end gå omkring og gruble over, hvorvidt inspektøren ville tillade samtlige gældsfanger at gå til vinduerne ud til gaden for at se ham og familie køre bort for altid i en karet, for, sagde han, han troede, det ville være et syn for dem. Men efterhånden begyndte han at blive træt og at falde hen og strakte sig til sidst på sengen.

Hun satte sig på sin trofaste plads ved siden af ham og viftede ham og kølede hans pande, og han syntes allerede at være ved at falde i søvn (stadig med pengene i sin hånd), da han uventet rejste sig over ende og sagde:

"Undskyld, mr. Clennam. Mener De, at jeg i dette øjeblik kunne – hm – kunne gå igennem porten og – hm – tage mig en spadseretur?"

"Det tror jeg ikke, mr. Dorrit," måtte Clennam nødtvungent svare. "Der er visse formaliteter, som må iagttages, og skønt Deres ophold her nu kun er en formalitet, frygter jeg dog for, at De en lille tid endnu må finde Dem i det."

Over dette gav han sig atter til at græde.

"Det er kun nogle få timer," forestillede Clennam ham opmuntrende.

"Nogle få timer?" svarede han med pludselig heftighed. "De taler meget let om timer! Hvor lang tror De at en time er for et menneske, der er nær ved at kvæles af mangel på luft?"

Han sagde ikke mere for denne gang, for efter at have fældet nogle flere tårer og gnavent beklaget sig over, at han ikke kunne trække vejret, faldt han langsomt i søvn. Clennam havde fuldt op at tænke på, mens han sad i det stille værelse og iagttog faderen, der lå på sengen, og datteren, der viftede hans ansigt.

Også Lille Dorrit havde tænkt. Efter blidt at have strøget hans grå hår til side og berørt hans pande med sine læber, så hun på Arthur, der gik hen til hende, hvorpå hun med en dæmpet hvisken forfulgte genstanden for sine tanker.

"Skal han betale hele sin gæld, før han tager herfra?"

"Ja, uden tvivl."

"Al den gæld, for hvilken han har været indespærret her, så længe jeg har levet, og længere?"

"Helt sikkert."

Der lå noget usikkert og bebrejdende i hendes blik. Noget, der ikke var lutter tilfredshed. Han undrede sig over det og sagde:

"Glæder det Dem ikke, at han gør det?"

"Glæder det Dem?" spurgte Lille Dorrit alvorligt.

"Om det glæder mig? Ja, det glæder mig inderligt."

"Så ved jeg, at det også bør glæde mig."

"Gør det da ikke det?"

"Det forekommer mig hårdt," sagde Lille Dorrit, "at han skal have spildt så mange år og lidt så meget, og dog til sidst ligefuldt må betale hele sin gæld. Det forekommer mig hårdt, at han skal betale både med sin frihed og med penge."

"Kære barn –" begyndte Clennam.

"Ja, jeg har uret," bemærkede hun frygtsomt, "tænk ikke ilde om mig for det. Det er vokset op med mig her."

Fængslet, som kunne fordærve så mange ting, havde kun sat denne ene plet på Lille Dorrits sjæl. Denne begrebsforvirring, som var opstået af medlidenhed med hendes stakkels indespærrede fader, var det første og sidste mærke af fængselsluften, som Clennam nogen sinde sporede hos hende.

Han tænkte over det og sagde ikke et ord mere. Med denne tanke fremstillede hendes renhed og godhed sig for ham i deres klareste lys. Den lille plet gjorde dem endnu smukkere.

Udmattet af hendes egen sindsbevægelse og givende efter for stilheden i værelset, slappedes hendes hånd langsomt og holdt op med at vifte, og hendes hoved sank ned på puden ved siden af hendes fader. Clennam rejste sig sagte, åbnede og lukkede døren uden mindste lyd og forlod fængslet, og ude i de stille gader kunne han endnu mærke dets stille ro.

36. Marshalsea-fængslet bliver faderløst

Og nu kom den dag, da mr. Dorrit og hans familie skulle forlade fængslet for aldrig mere at betræde dets slidte stenbro. Mellemtiden havde været kort, men han havde beklaget sig stærkt over dens længde og været slem mod mr. Rugg på grund af forsinkelsen. Han havde været kort for hovedet mod ham og truet med at antage en anden. Han havde anmodet ham om ikke at sjofle ham, fordi han havde truffet ham på dette sted, men ufortøvet at gøre sin pligt. Han havde sagt ham, at han nok vidste, hvad sagførere og kommissionærer var for folk, og at han ikke ville lade sig holde for nar. Og da Rugg i al ydmyghed havde forsikret, at han anstrengte sig til det yderste, var miss Fanny blevet studs imod ham og havde ønsket at få at vide, hvad han vel kunne gøre mindre, når det var blevet ham sagt over ti gange, at det ikke kom an på, hvad det kostede, samtidig med, at hun lod ham forstå, at han nok glemte, hvem han talte med.

Mod inspektøren, med hvem mr. Dorrit aldrig før havde haft noget udestående, opførte han sig med megen strenghed. Da denne embedsmand personligt aflagde sin lykønskning, tilbød han mr. Dorrit to værelser i sin bolig til fri afbenyttelse indtil hans bortrejse. Mr. Dorrit takkede ham og svarede, at han ville tænke nærmere over det, men ikke så snart var inspektøren gået, før han satte sig ned og skrev ham en spydig billet, hvori han bemærkede, at han aldrig ved nogen tidligere lejlighed havde haft den ære at modtage hans lykønskning (hvilket var sandt, skønt der, egentlig talt, heller ikke havde været nogen særlig anledning til at lykønske ham) samt at han på egne og familiens vegne tillod sig at afslå tilbuddet med al den tak, som

hans uegennyttighed og fuldkomne uafhængighed af alle verdslige hensyn fortjente.

Skønt hans broder viste et så svagt glimt af interesse for forandringen i deres kår, at det var meget tvivlsomt, om han fattede den, lod mr. Dorrit dog tage mål af ham til nyt tøj af de ekviperingshandlere, skræddere, hattemagere og skomagere, som han sendte bud efter til sig selv, og befalede, at hans gamle klæder skulle trækkes af ham og brændes. Miss Fanny og mr. Tip behøvede ingen opfordring til at vise sig i højeste grad moderne og elegante, og de tre tilbragte denne mellemtid med hinanden i det bedste hotel i nabolaget – skønt rigtignok, som miss Fanny sagde, det bedste var meget middelmådigt. Mr. Tip lejede desuden en cabriolet, hest og groom, som man sædvanligvis kunne se ham flotte sig med i hovedgaden uden for gårdspladsen i Marshalsea-fængslet flere timer ad gangen. En lille beskeden, lejet phaeton med to heste for sås ligeledes ofte der, og idet miss Fanny steg ud og ind af den, ærgrede hun inspektørens døtre ved fremvisningen af enestående hatte.

I dette korte tidsrum blev en hel del forretninger afgjort. Blandt andet pålagdes det d'hrr. Peddle & Pool, sagførere, af deres klient mr. Edward Dorrit, at skrive et brev til mr. Arthur Clennam og sende ham en sum af fire og tyve pund ni shillings og otte pence, hvilket var det beløb med renter à 5 pct. pro anno, som deres klient troede at være mr. Clennam skyldig, og med denne meddelelses og remisses afsendelse pålagdes det endvidere d'hrr. Peddle & Pool af deres klient at erindre mr. Clennam om, at han ikke var blevet anmodet om at forstrække det nu tilbagebetalte forskud, og at gøre ham opmærksom på, at det aldrig ville være blevet modtaget, hvis det var blevet

tilbudt åbenlyst i hans navn, hvorhos de udbad sig en tilståelse på stemplet papir for modtagelsen og forblev hans ærbødige. En hel del forretninger skulle ligeledes afgøres i det nu snart faderløse Marshalsea-fængsel af mr. Dorrit, der så længe havde været dets fader, hvilke for det meste hidrørte fra anmodninger til ham fra medlemmer om små pengesummer. Disse besvarede han med den største rundhåndethed og uden mangel på formaliteter, idet han altid først skrev for at fastsætte en tid, på hvilken ansøgeren kunne hilse på ham i hans værelse, hvorefter han modtog ham midt iblandt en uhyre dynge dokumenter og ledsagede sin gave (for ved enhver sådan lejlighed sagde han: "Det er en gave, intet lån") med mange gode råd, som gik ud på, at han, Marshalsea-fængslets afgående fader, håbede at blive længe mindet som et eksempel på, at en mand endog her kunne bevare sin egen og den almindelige agtelse.

Medlemmerne var ikke misundelige. Foruden at de nærede en personlig og nedarvet ærbødighed for et så mangeårigt medlem, var begivenheden en ære for stiftelsen og gjorde den berømt i aviserne. Måske tænkte også flere af dem, at i skæbnens lotteri kunne den samme ting måske være hændt dem selv, eller at der måske en gang i tiden kunne hændes dem noget lignende. De fandt sig meget godt i det. Nogle få var forknytte over at skulle blive tilbage som fattige, men selv disse misundte ikke familien dens store lykke. Der kunne have været langt større misundelse på mere dannede steder. Det er højst rimeligt, at jævnt velstående folk ville have været tilbøjelige til at være mindre højsindede end medlemmerne, der levede fra

hånden til munden – fra pantelånerens hånd til det daglige middagsmåltid.

De opsatte en adresse til ham, som de overrakte i en pyntelig ramme med glas for (skønt den senere hverken ophængtes i familieboligen eller opbevaredes blandt familiepapirerne), og hvorpå han gav et nådigt svar. I dette dokument erklærede han dem på kongelig vis, at han modtog forsikringen om deres hengivenhed med fuld overbevisning om deres oprigtighed, og opmuntrede dem atter i almindelighed til at følge hans eksempel, hvad de uden tvivl med glæde ville have gjort, i det mindste hvad det angik at komme til en stor formue. Han benyttede samtidig lejligheden til at indbyde dem til et storartet gæstebud, der skulle gives for hele stiftelsen nede i gården, og hvor han tilkendegav at ville have den ære at tømme et afskedsbæger på alles sundhed og lykke.

Han spiste ikke selv med ved dette offentlige måltid, men hans søn havde den godhed at præsidere ved det fornemste bord og at være meget ligefrem og forekommende. Selv gik han omkring blandt gæsterne, talte med enkelte og så efter, om maden var af den beskaffenhed, han havde bestilt, og om alle blev forsynet. I det hele taget lignede han en middelalderlig lensherre, der var i rigtigt perlehumør. Ved slutningen af måltidet drak han sine gæster til i et bæger gammel madeira og sagde, at han håbede, at de havde gjort sig til gode, og at de ville gøre sig til gode resten af aftenen; at han ønskede dem alt godt og bød dem velkommen. Efter at hans skål var blevet drukket med almindelig jubel, var han dog ikke så lensherrelig, at han ikke, idet han prøvede på at takke, bukkede under som en simpel træl med hjerte i brystet og græd for alles øjne. Efter

denne meget vellykkede præstation, som han anså for en stor fiasko, udbragte han en skål for "mr. Chivery og hans kolleger", som han i forvejen havde skænket en gave af ti pund hver. Chivery besvarede skålen ved at sige: "Luk dem inde, som du skal lukke inde, men husk på, at I, for at bruge den lænkede afrikaners ord, derfor lige fuldt er mennesker og brødre." Da skålernes række var udtømt, spillede mr. Dorrit med den største forekommenhed pro forma en pot kegler med det medlem, der var den ældste beboer næst efter ham selv, og overlod vasallerne til deres adspredelser.

Men alle disse begivenheder gik forud for den sidste dag. Og nu kom den dag, da han og hans familie skulle forlade fængslet for altid.

Klokken tolv var den til afrejsen bestemte time. Da den nærmede sig, var ikke et medlem inden døre og ikke en arrestforvarer fraværende. De sidstnævnte herrer viste sig i deres søndagsklæder, og de fleste af medlemmerne var så pudsede, som omstændighederne tillod det. Der udfoldedes endog to-tre flag, og børnene pyntede sig med ender og stumper af bånd. I dette højtidelige øjeblik bevarede mr. Dorrit en alvorsfuld, men huldrig værdighed. Hans opmærksomhed var for en stor del optaget af hans broder, hvis holdning ved den store lejlighed voldte ham lidt uro.

"Bedste Frederick," sagde han, "giv mig din arm, vi vil gå sammen ned til vore venner. Jeg finder det rigtigt, at vi går ud arm i arm, bedste Frederick."

"Ha!" sagde Frederick, "ja, ja, ja, ja."

"Og, bedste Frederick – hvis du, uden at det generer dig alt for meget, kunne give dit sædvanlige væsen lidt (undskyld mig,

Frederick) lidt politur –"

"William, William," sagde den anden og rystede på hovedet, "det er dig, der må sørge for alt det. Jeg forstår mig ikke på det. Alt sammen glemt, glemt."

"Min bedste ven," svarede William, "netop af denne grund, må du søge at mande dig op. Det, du har glemt, må du nu begynde at friske op igen, bedste Frederick. Din stilling –"

"Hvad behager?" sagde Frederick.

"Din stilling, bedste Frederick."

"Min?" Han så først på sin egen og dernæst på sin broders skikkelse og udbrød derpå, efter at have trukket vejret dybt: "Ja, det er sandt! Ja, ja."

"Din stilling, bedste Frederick, er nu smuk. Din stilling som min broder er meget smuk. Og jeg ved, at det hører med til din samvittighedsfulde natur at søge at blive den værdig, bedste Frederick, og søge at pryde den. Ikke at gøre den skam, men at pryde den."

"William," sagde den anden med mat stemme og et suk, "jeg vil gøre alt, hvad du ønsker, broder, hvis det står i min magt. Men husk på, hvor lidt jeg formår. Hvad ønsker du af mig i dag, broder? Sig, hvad det er; sig blot, hvad det er."

"Intet, bedste Frederick. Det er ikke umagen værd at besvære en så god sjæl som dig med det."

"Besvær mig kun," svarede den anden, "Det falder mig ikke vanskeligt at gøre alt, hvad jeg formår, for dig."

William fo'r med hænderne over sine øjne og mumlede med ophøjet tilfredsstillelse:

"Gud velsigne dig for din hengivenhed, min stakkels, kære broder!" Derpå sagde han højt: "Nå, bedste Frederick, hvis du

bare, når vi går ud, vil vise, at du har sans for højtideligheden – at du tænker noget ved den –"

"Hvad ville du råde mig til at tænke ved den?" spurgte hans ydmyge broder.

"Åh, hvor kan jeg svare på det? Jeg kan kun sige, hvad jeg selv tænker ved at forlade disse brave mennesker."

"Du har ret!" udbrød broderen, "det vil hjælpe mig!"

"Jeg mærker, bedste Frederick, at jeg tænker, og det med blandede følelser, men navnlig med en vemodig deltagelse. Hvordan skal de komme ud af det uden mig?"

"Rigtigt!" svarede hans broder, "ja, ja, hvordan skal de komme ud af det uden min broder? De stakler! Hvordan skal de komme ud af det uden ham?"

Da klokken lige havde slået tolv, og da det blev meldt, at vognen holdt ude i den ydre gård, skred brødrene arm i arm ned ad trappen. Mr. Edward Dorrit, (forhen Tip) og hans søster Fanny gik bagefter, ligeledes arm i arm, derpå Plornish og Maggy, som flytningen af sådanne af familiens sager, som det var værd at flytte, var blevet betroet, med pakker og bylter, som skulle læsses på en arbejdsvogn.

I gården var medlemmerne og arrestforvarerne. I gården var mr. Pancks og mr. Rugg, som havde indfundet sig for at se den sidste hånd blive lagt på deres værk. I gården forfattede unge John en ny gravskrift over sig selv i anledning af, at han var ved at dø af hjertesorg. I gården var den patriarkalske Casby, der så så frygtelig velvillig ud, at mange begejstrede medlemmer varmt trykkede hans hånd, og mange flere medlemmers koner og kvindelige slægtninge kyssede ham på hånden i den faste tro, at han havde gjort det alt sammen. I gården var der den

sædvanlige sværm af mennesker, som man finder på et sådant sted. Der var manden med den dunkle mistanke om det fond, som inspektøren havde besveget. Der var fallenten, som stadig af alle kræfter stræbte efter at komme i gæld, som gjorde sig lige så megen umage for at komme i fængsel, som andre for at komme ud af det, og som altid fik sit bo ekstraderet og komplimenter oven i købet, mens fallenten ved siden af ham – en lille klynkende, stræbsom kræmmer, der var halvt død af anstrengelse for at holde sig fri for gæld – havde meget ondt ved at få en skiftekommissær til at sætte ham i frihed med mange formaninger og bebrejdelser. Der var manden med de mange børn og mange byrder, hvis fallit forbavsede alle, og manden uden børn og med store hjælpekilder, hvis fallit ikke forbavsede nogen. Der var de mennesker, som altid skulle ud i morgen og altid opsatte det. Der var de mennesker, som var kommet ind i går og var langt mere misundelige og fortrædelige over dette indfald af skæbnen end de tæmmede fugle. Der var nogle, som af ligefrem slaviskhed krøb og bukkede for det rige medlem og hans familie. Der var andre, som gjorde det, fordi deres øjne, der var vant til fængselslivets og fattigdommens mørke, ikke kunne udholde et så blændende klart solskin. Der var de, hvis få shillings var vandret i hans lomme, for at han kunne købe sig mad og drikke, men ingen, som på grund af denne bistand nu viste en påtrængende familiaritet. Det så snarere ud, som om de indespærrede fugle var ligesom lidt sky for den fugl, der nu skulle sættes i frihed, og at de havde en vis tilbøjelighed til at trække sig tilbage til jernstængerne og syntes lidt forskræmte, idet han gik forbi.

Imellem disse tilskuere bevægede det lille optog, anført af de to brødre, sig langsomt hen til porten. Mr. Dorrit, der var optaget af den vidtrækkende betragtning, hvordan de stakkels mennesker skulle komme ud af det uden ham, var stor og vemodig, men ikke åndsfraværende. Han klappede børnene på hovedet ligesom sir Roger de Coverly, når han gik til kirke. Han kaldte folk, der stod i baggrunden, ved deres fornavne, nedlod sig til alle tilstedeværende og syntes til deres trøst at gå i en stråleglorie med den gyldne indskrift: "Fat dig, mit folk! Bær det!"

Omsider forkyndte tre ærligt mente hurraråb, at han var gået ud af porten, og at Marshalsea-fængslet var faderløst.

Først da udbrød miss Fanny pludselig: "Du store Gud, hvor er Amy?"

Hendes fader havde troet, at hun var hos sin søster. Hendes søster havde troet, at hun var "et eller andet sted". De havde alle stolet på, at de nok, ligesom altid, ville finde hende på pletten i det rette øjeblik. Denne bortgang var måske den allerførste handling, de under hele deres samliv havde foretaget uden hende. Efter at omtrent et minut var gået til at få sagen opklaret, blev miss Fanny, der fra sin plads i kareten havde udsigt til den lange smalle gang, som førte til arrestforvarerboligen, blussende rød af harme.

"Nå, det må jeg sige, fader," udbrød hun, "det er skammeligt!"

"Hvad er skammeligt, Fanny?"

"Jeg siger," gentog hun, "at det er komplet skændigt! Næsten nok til selv i et øjeblik som dette at få en til at ønske sig død! Der går nu den tøs Amy i sin stygge, gamle, lurvede kjole, som hun var så stædig med, og som jeg tit og mange gange bad og

tiggede hende om at skifte, men hun ville ikke – men hun lovede dog at skifte den i dag, når hun bare måtte gå med den, så længe hun var herinde hos dig – noget rent romantisk sludder – der går nu den tøs hen og gør os skam lige til det sidste øjeblik og lader sig alligevel bære ud i den samme kjole. Og det af mr. Clennam oven i købet!"

Inden hun var færdig med at tale, fik de syn for sagn. Clennam viste sig ved karetdøren med den lille bevidstløse skikkelse på sine arme.

"Hun var blevet glemt," sagde han i en medlidende tone, der ikke var fri for samtidig at være bebrejdende. "Jeg løb op til hendes værelse og fandt døren åben, og der lå hun besvimet på gulvet, det kære barn. Hun syntes at være gået op for at skifte kjole og at være sunket overvældet om. Det har måske været af hurraråbene eller er muligvis sket før. Pas på den stakkels, kolde hånd, miss Dorrit. Slip den ikke."

"Tak, sir," svarede miss Dorrit og brast i tårer. "Jeg ved nok, hvad jeg har at gøre, hvis De vil overlade det til mig. Slå øjnene op, søde Amy! Åh, Amy, jeg er virkelig så vred på mig selv og så skamfuld! Kom dog til dig selv, min egen, lille søster! Hvorfor kører de ikke til? Lad dem dog køre til, fader!"

Tjeneren trådte imellem Clennam og karetdøren, slog med et skarpt: "Med forlov, sir!" trinnet op, og af sted kørte de.

Anden bog

Rigdom

1. Rejsekammerater

Det var efterår. Nattens mørke var i færd med at liste sig op til Alpernes højeste åse.

I dalene på schweizersiden af Store St. Bernhards-passet og Genevesøens bredder, var det vinhøstens tid, og luften var opfyldt af de indsamlede drueklasers duft. Kurve, trug og tønder stod i de mørke døre i landsbyerne, spærrede de smalle og stejle gader og var hele dagen blevet befordret på veje og stier. Overalt lå tabte og knuste druer. Barnet, der blev båret i en slynge af den belæssede bondekone, som slæbte sig hjem, blev bragt til tavshed med druer; kretineren, der solede sin kropudvækst under tagskægget på bondehuset ved vejen til vandfaldet, sad og gumlede på druer; køernes og gedernes ånde lugtede af drueblade og stilke; i enhver lille kro blev der spist og drukket og snakket om druer. Skade, at denne bugnende overflod ikke kunne give den tynde, hårde, stenede vin, som blev frembragt af disse druer, en moden fylde!

Hele den klare dag igennem havde luften været varm og gennemsigtig. I ny og næ havde man kunnet se blanke metalspir og kirketage tindre i det fjerne, og de snedækkede bjergtoppe havde været så tydelige, at et uvant øje, der glemte det mellemliggende landskab, lod hånt om deres ujævne højde og målte dem, som om de mageligt kunne nås på nogle få timer. Bjergtinder, som der gik stort ry af nede i dalene, hvor man undertiden ikke så noget spor af dem hele måneder i rad, havde lige fra morgenstunden været synlige og klare på den blå himmel. Og skønt det var blevet mørkt nedenfor, og de syntes at vige højtideligt tilbage ligesom genfærd, idet solnedgangens

røde skær tabte sig på dem, så at de blev kolde og hvide, ragede de endnu tydeligt frem i deres ensomme majestæt oven over tågen og skyggerne.

Set fra disse ødemarker og fra passet på Store St. Bernhard, der var en af dem, drog den frembrydende nat som en vandflod op ad bjerget. Da den omsider havde nået murene af klosteret på Store St. Bernhard, var det, som om denne vejrslagne bygning var en anden ark, der svømmede bort på de skyggeagtige vover.

Mørket, der havde fået forspringet for nogle rejsende på muldyr, var således steget op til de svære klostermure, mens de rejsende endnu klatrede op ad bjerget. Ligesom dagens glødende hede, der havde bragt dem til at standse for at drikke af is- og snebækkene, var blevet forvandlet til en bidende kulde af den gennemfrosne, fortyndede natteluft, sådan var også de lavere regioners friske skønhed veget for nøgenhed og goldhed. En stenet, bugtet sti, hvor muldyrene arbejdede sig frem fra klippeblok til klippeblok, som om de steg op ad den forfaldne trappe i en kæmpestor ruin, var nu deres vej. Intet træ var der at se eller nogen anden plantevækst end noget kummerligt, brunt, stridt mos, der frøs i klipperifterne. Sværtede, benradagtige træarme ved siden af vejen pegede opad mod klosteret, som om genfærdene af rejsende, der var omkommet i sneen, hjemsøgte skuepladsen for deres lidelser. Huler, behængte med istapper, og kældre, der var anbragt som tilflugtssteder under pludselige uvejr, var lige så mange påmindelser om stedets rædsler. Rastløse tågemasser svævede omkring, forfulgte af den klagende blæst, og sneen, bjergets største fare, mod hvilken der især var truffet enhver foranstaltning, hvirvlede og føg.

Rækken af de udmattede muldyr snoede sig langsomt op ad den stejle skråning, mens det forreste blev ledet af en fører til fods med bredskygget hat og i en rundskåret trøje. Han havde et par bjergstokke på skulderen, og en anden fører talte med ham. Rytterne selv vekslede ikke et ord. Den skarpe kulde, den anstrengende rejse og en uvant hikkende fornemmelse, ligesom om de netop var kommet op af et iskoldt bad, eller som om de havde hulket, gjorde dem tavse.

Endelig glimtede et lys fra det øverste af klippetrappen gennem sneen og tågen. Førerne råbte til muldyrene, muldyrene løftede deres ludende hoveder i vejret, de rejsendes tunger løsnedes, og under en almindelig gliden, klingren, klapren og snakken kom de til klosterdøren.

Ikke længe i forvejen var andre muldyr ankommet, nogle med bonderyttere, nogle med varer, og havde trådt sneen uden for døren sammen til en mudderpøl. Ridesadler og tømmer, paksadler og klokker, muldyr og mennesker, lygter, fakler, sække, foder, tønder, oste, krukker med honning og smør, halmbundter og pakker af mangehånde skikkelser lå hulter til bulter i dette optøede hængedynd og omkring på trappetrinene. Heroppe mellem skyerne sås alt gennem skyer og opløstes alt i skyer. Menneskenes ånde var skyer, muldyrenes ånde var skyer, lysene omkredsedes af skyer, folk, som talte tæt ved, kunne ikke ses for skyer, om end deres stemmer, ligesom enhver anden lyd, var vidunderligt klare. Når muldyrene, der stod bundet til ringe i muren, bed eller sparkede hinanden, forstyrredes hele tågen, mens mennesker dykkede ind i den, og skrig af mennesker og dyr kom ud fra den, uden at nogen af de omkringstående kunne skelne, hvad der var i vejen. Midt under

alt dette udsendte klosterets store stald sit bidrag af skyer, som om hele den plumpe bygning ikke indeholdt andet, og, så snart den havde udtømt sig, ville synke sammen, så at sneen faldt på bjergets nøgne top.

En halv snes skridt fra al denne støj og tummel lå det tavse, tilgitrede hus, som indesluttede de rejsende, der var fundet døde på bjerget, og hvor de samme skyer omgav dem, de samme sneflokke drev ind på dem. Moderen, der for mange vintre siden var blevet overrasket af snevejret, stod endnu stadig i krogen med sit spæde barn ved brystet; manden, der var frosset ihjel, idet han enten af frygt eller sult havde løftet sin arm op til sin mund, trykkede den endnu efter så mange års forløb til sine tørre læber. Et forfærdeligt selskab! Hvor grufuldt, om denne moder kunne have forudset sin skæbne – hvordan hun, omgivet af ulykkesfæller, som hun aldrig havde kendt, skulle bo på Store St. Bernhard med sit barn og overleve slægter, der ville komme for at se dem, men aldrig erfare deres navn eller et ord af deres historie undtagen enden!

De levende rejsende tænkte i dette øjeblik ikke meget på de døde. De tænkte langt mere på at stige af ved klosteret og varme sig ved dets ild. Udfriet af tummelen, der allerede begyndte at lægge sig, alt som muldyrene efterhånden fik plads i stalden, ilede de rystende op ad trappen og ind i bygningen. Fra rummet, hvor dyrene stod bundet, steg der en lugt op som af et menageri. Indenfor var der stærke, hvælvede gange, vældige stenrækværker, store trapper og tykke mure med små, dybtliggende vinduer – forskansninger mod bjergets uvejr, som om det var en fjende i menneskeskikkelse. Indenfor var der skumle, hvælvede sovekamre, umådeligt kolde, men renlige,

som gæstfrit blev holdt rede til besøgende. Endelig var der en sal, hvor gæster kunne sidde og spise til aften, hvor et bord allerede var dækket, og hvor en klar ild blussede.

Efter at de rejsende havde fået deres nattekvarter anvist af to unge munke, samlede de sig omkring kaminen i dette værelse. Der var tre selskaber, af hvilke det første, som det talrigeste og fornemste, havde været det langsomste og var blevet indhentet af et af de andre på vejen op ad bjerget. Det bestod af en ældre dame, to gråhårede herrer, to yngre damer og deres broder og var belemret med et drabeligt følge, nemlig – for ikke at tale om fire førere – en kurer, to tjenere og to kammerpiger, som havde fået ly et andet sted under samme tag. Det selskab, som havde indhentet dem og var fulgt bagefter i deres spor, bestod kun af tre medlemmer, en dame og to herrer. Det tredje selskab, der var steget op fra dalen på den italienske side af passet og kommet først, talte fire personer, en fuldblodig, sulten og tavs, tysk hovmester med briller, der var på rejse med tre unge mennesker, hans elever, allesammen fuldblodige, sultne og tavse, og allesammen med briller.

Disse tre grupper sad om kaminen og betragtede koldt hinanden, mens de ventede på aftensmaden, og kun en, den ene af herrerne i det andet selskab, gjorde forsøg på at indlede en samtale. Idet han nemlig henvendte sig til sine egne ledsagere, kastede han sit garn ud efter høvdingen for den fornemme stamme ved i en tone, der omfattede samtlige tilstedeværende, hvis de skøttede om at lade sig omfatte af den, at bemærke, at det havde været en lang dagsrejse, og at han havde haft ondt af damerne, og det så meget mere, som han frygtede for, at en af de unge damer ikke var nogen stærk eller

øvet rejsende og for to eller tre timer siden havde følt sig overanstrengt, for fra sin plads i bagtroppen havde han set, at hun sad på sit muldyr, som om hun var udmattet. Han havde derfor nogle gange senere tilladt sig at spørge førerne om, hvordan den unge dame befandt sig, og var blevet henrykt ved at erfare, at hun var kommet til kræfter igen, og at det kun havde været et forbigående ildebefindende. Han turde derfor måske nu – for nu havde han fanget høvdingens blikke og henvendt sig til ham – tage sig den dristighed at ytre det håb, at hun ikke havde haft nogen ulempe af rejsen og ikke ville fortryde at have gjort den.

"Min datter – jeg er Dem meget forbunden, sir – " svarede høvdingen – "min datter befinder sig fuldkommen vel og har haft meget fornøjelse af turen."

"Måske ikke vant til bjergrejser?" spurgte den indsmigrende rejsende.

"Ikke vant til – hm – bjergrejser," svarede høvdingen.

"Men De er sagtens vant til Dem?" mente den indsmigrende rejsende.

"Så – hm – temmelig. Skønt ikke i de sidste år, ikke i de sidste år," sagde høvdingen med en svingning med hånden.

Den indsmigrende rejsende besvarede svingningen med en bøjning med sit hoved og gik fra høvdingen over til den anden unge dame, der hidtil ikke var blevet omtalt, undtagen som en af de unge damer, for hvem han følte en så levende interesse.

Han håbede, at hun ikke følte sig besværet af dagens anstrengelser.

"Jo, nok besværet," svarede den unge dame, "men ikke træt."

Den rejsende indrømmede med en kompliment rigtigheden af denne forskel. Det var netop, hvad han havde villet sige. Enhver dame måtte uden tvivl føle sig besværet ved at have at gøre med et så besværligt dyr som mulæslet.

"Vi har naturligvis," sagde den unge dame, der var temmelig tilbageholden og stolt, "måttet lade kareterne og pakvognene blive i Martigny. Og det er ingenlunde behageligt, at man ikke kan tage noget af det, man behøver, med til dette utilgængelige sted, men må lade enhver bekvemmelighed blive tilbage."

"Det er unægtelig et vildt sted," sagde den rejsende.

Den ældre dame, hvis påklædning vidnede om en mønsterværdig akkuratesse, og hvis optræden var lige så korrekt som en maskine, indskød her med dæmpet, blød stemme en bemærkning.

"Men ligesom andre ubehagelige steder, må man se det. Som et meget omtalt sted må man nødvendigvis se det,"

"Å, jeg har ikke det mindste imod at se det, forsikrer jeg Dem, mrs. General," svarede den anden ligegyldig.

"De, frue, har før besøgt dette sted?"

"Ja," svarede mrs. General, "jeg har været her før. Jeg må anbefale Dem, min bedste," tilføjede hun til den unge dame, "at skærme Deres ansigt mod ilden, efter at det har været udsat for bjergluften og sneen. Og Dem med, min bedste," sagde hun til den anden unge dame, der straks gjorde det, hvorimod den første kun sagde:

"Tak, mrs. General, jeg har det meget godt og bliver helst siddende, som jeg sidder."

Broderen, der havde forladt sin stol for at åbne et piano, der stod i stuen, og havde fløjtet ind i det og lukket det igen, drev

nu tilbage til kaminen med lorgnetten i sit øje. Hans rejseudstyr var så komplet, at verden næsten syntes for lille, til at han kunne få brug for hele denne udrustning.

"Det er dog en umådelig tid, de karle er om aftensmaden," drævede han, "hvad mon de vil give os? Har nogen nogen forestilling om det?"

"Ikke menneskesteg, antager jeg," svarede den anden herre af selskabet på tre personer.

"Det antager jeg ikke heller, men hvad vil De sige med det?"

"Å, ikke andet, end at da De ikke skal anrettes til det fælles aftensmåltid, vil De måske gøre os den tjeneste ikke at stege Dem selv ved den fælles ild," svarede den anden.

Den unge herre, der stod i en ugenert stilling på kamintæppet og stirrede på selskabet gennem sin lorgnet med ryggen til ilden og kjoleskøderne stukket op under armene, som om han hørte til hønseslægten og var gjort i stand til at sættes på spid, tabte ved dette svar aldeles sin fatning. Han syntes at ville til at fordre en forklaring, da man, idet alles øjne vendte sig imod den talende, opdagede, at dennes ledsagerinde, der var ung og smuk, ikke havde hørt, hvad der var foregået, men var besvimet og havde lagt sit hoved på hans skulder.

"Det er vist bedst," sagde herren i en dæmpet tone, "at jeg straks bærer hende til hendes værelse. Vil De ikke," tilføjede han til sin rejsefælle, "bede nogen komme med lys og vise mig vej? På dette fremmede, vildsomme sted tror jeg ikke, at jeg kunne finde derhen."

"Lad mig kalde på min pige," udbrød den højeste af de to unge damer.

"Lad mig holde dette vand til hendes læber," sagde den mindste, der endnu ikke havde talt.

Da begge gjorde, som de havde foreslået, var der hjælp nok, ja, da de to kammerpiger kom ind, så det endog ud til, at der ville blive for megen hjælp. Herren, der så dette, lod et par ord falde om det til den yngste og spinkleste af de to damer, lagde sin kones arm over sin skulder og bar hende bort.

Da hans ven var blevet alene med de øvrige gæster, gik han langsomt frem og tilbage i værelset uden atter at nærme sig ilden og trak betænksomt i sit skæg, som om han følte, at han havde del i det foregående stikleri. Mens genstanden for dette stod i en krog og spillede fornærmet, tiltalte høvdingen stolt den nævnte ven.

"Deres ven," sagde han, "er – hm – er lidt pirrelig, og i sin pirrelighed er han sig måske ikke ganske bevidst, hvad han skylder – dog, det vil vi lade fare. Deres ven er lidt pirrelig."

"Det kan nok være," svarede den anden, "men da jeg har haft den ære at gøre denne herres bekendtskab i hotellet i Geneve, hvor vi for nogen tid siden traf sammen, og har ledsaget ham på flere senere udflugter, kan jeg ikke tåle at høre noget nedsættende om ham, ikke engang af en mand med Deres ydre og stilling."

"De er ikke udsat for at høre noget sådant af mig. Ved at bemærke, at Deres ven har vist pirrelighed, siger jeg ikke noget nedsættende. Jeg gør denne bemærkning, fordi min søn, der både af fødsel og – hm – opdragelse er – hm – er en gentleman, med fornøjelse ville have føjet sig efter ethvert, på en høflig måde udtalt ønske om, at ilden skulle være lige tilgængelig for

hele den tilstedeværende kreds, hvilket jeg i princippet, da alle ved sådanne lejligheder er lige, anser for rigtigt."

"Godt," var svaret, "og dermed er det forbi! Jeg beder Deres søn modtage forsikringen om min agtelse. Og nu kan jeg gerne indrømme, at min ven undertiden er noget spydig af sig."

"Er damen Deres vens kone?"

"Ja, hun er min vens kone."

"Hun er meget smuk."

"Hun er mageløs. De har endnu ikke været gift et år. De er endnu dels på en bryllupstur og dels på en kunstrejse."

"Deres ven er altså kunstner?"

Herren svarede ved at kysse på fingrene og slynge kysset op mod himlen, som om han ville sige: Jeg indvier ham som udødelig kunstner til de himmelske magter!

"Men han er af god familie," tilføjede han. "Han har udmærkede forbindelser. Han er mere end kunstner, han er en mand af stand. Han har måske stolt, pirrelig, spydig – det er nu en gang hans temperament – kastet vrag på sine forbindelser, men han har dem alligevel. Så meget har jeg fået ud af ham under vort samliv."

"Nu vel, jeg håber," sagde den anden med et udtryk, som om der nu var talt nok om dette emne, "at damens ildebefindende kun vil være forbigående."

"Det håber jeg med."

"Sagtens ikke andet end træthed."

"Ikke træthed alene, for hendes muldyr snublede i dag, og hun faldt af sadlen. Hun faldt let og kom op igen uden hjælp og red leende bort fra os, men henimod aften klagede hun over, at

hun havde stødt sig lidt i siden. Hun talte mere end en gang om det, mens vi fulgte bag efter Dem op ad bjerget."

Overhovedet for det store følge, der var nådig, men ikke familiær, lod nu til at mene, at han havde været mere end nedladende nok. Han sagde intet mere, og i et kvarters tid herskede der tavshed, indtil aftensmaden blev sat på bordet.

Med aftensmaden kom en af de unge munke, (der syntes ingen gamle at være) for at sætte sig for bordenden. Maden var som i et almindeligt hotel i Schweiz, og på god rødvin, som klosteret avlede i et mildere luftstrøg, var der ingen mangel. Da de andre havde sat sig, kom den rejsende kunstner og tog roligt plads ved bordet, uden at det lod til, at han huskede sin skærmydsel med den anden rejsende.

"Med tilladelse," spurgte han værten, "har Deres kloster for tiden mange af sine berømte hunde?"

"Det har tre, monsieur."

"Jeg så tre nede i gangen, uden tvivl de omtalte tre?"

Værten, en spinkel, klarøjet, mørkladen ung mand med et høfligt væsen, hvis dragt bestod af en sort kutte med hvide striber over kors ligesom et par seler, og som ikke lignede den almindelige race af St. Bernhards munke mere, end han lignede den almindelige race af St. Bernhards hunde, svarede, at det uden tvivl var de omtalte tre.

"Og det forekommer mig," sagde kunstneren, "at jeg har set en af dem før."

Det var muligt. Det var en velkendt hund. Monsieur kunne let have set den i dalen eller et eller andet sted ved søen, når den var fulgt med en af ordensbrødrene for at samle ind til klosteret

"Det sker nok regelmæssigt på en vis årstid?"

Monsieur havde ret.

"Og aldrig uden hunden. Hunden spiller en vigtig rolle."

Atter havde monsieur ret. Hunden spillede en vigtig rolle, folk interesserede sig med rette for hunden, da den hørte til de vidtberømte hunde, som mademoiselle ville bemærke.

Mademoiselle var lidt langsom til at bemærke det, som om hun endnu ikke var rigtig vant til det franske sprog, men mrs. General forklarede det for hende.

"Spørg ham, om den har frelst mange mennesker," sagde den unge mand, der var blevet bragt ud af fatning, på engelsk.

Spørgsmålet behøvede ikke at oversættes for værten, der hurtigt svarede på fransk:

"Nej, denne ikke."

"Hvorfor ikke?" spurgte den samme herre.

"Undskyld," svarede værten roligt, "når den får lejlighed til det, vil den upåtvivlelig gøre det. Jeg er for eksempel fuldkommen overbevist om," tilføjede han, mens han smilede sindigt ad den unge mand, "at hvis De, monsieur, ville give den lejlighed til det, ville den med stor iver skynde sig at opfylde sin pligt."

Kunstneren lo. Den indsmigrende rejsende (der røbede en forsynlig omhu for at få sin fulde part af aftensmaden) tørrede med et stykke brød nogle dråber vin af sit skæg og blandede sig i samtalen.

"Det er snart sent på året, ærværdige fader, for turister, ikke sandt?" sagde han.

"Jo. Om et par uger er vi overladt til vintersneen."

"Og så," sagde den anden, "kommer tiden for de kradsende hunde og de begravede børn, som man ser på billederne."

"Undskyld," sagde værten, som ikke ganske havde forstået hentydningen, "hvad mener De med de kradsende hunde og de begravede børn?"

Kunstneren tog atter ordet, inden den anden kunne svare.

"Ved De ikke," spurgte han koldt sin rejsefælle tværs over bordet, "at om vinteren er det kun smuglere, som kommer denne vej eller kunne have det mindste at bestille her?"

"*Sacre bleu!* Nej, det har jeg aldrig hørt."

"Sådan forholder det sig nok. Og da de forstår sig ganske godt på vejrtegnene, giver de ikke hundene meget at bestille, hvorfor de også næsten er uddøde, om end dette herberge ligger bekvemt for dem selv. Deres små børn lader de i almindelighed blive hjemme, har jeg hørt. Men det er en storartet tanke!" udbrød kunstneren, idet han uventet slog over i en begejstret tone. "Det er en ophøjet tanke. Det er den skønneste tanke af verden, og den kan bringe et menneske tårer i øjnene!" Derpå gav han sig med den største ro til at spise sin kalvesteg.

Den spottende inkonsekvens, der lå på bunden af denne tale, var nok til at gøre den skurrende, om end tonen var dannet, og personen havde et behageligt ydre, og uagtet han gik så let hen over den sarkastiske del, at det ville være yderst vanskeligt for den, der ikke var det engelske fuldkommen mægtig, at have forstået, eller selv om han havde forstået det, at være blevet fortørnet over det, – så ligefrem og lidenskabsløst faldt ordene. Under almindelig tavshed spiste han sin kalvesteg og henvendte sig derpå atter til sin ven.

"Betragt," sagde han i sin tidligere tone, "vor vært, som endnu ikke har nået manddomsalderen, men præsiderer her ved

bordet med en sådan ynde, med en så forekommende høflighed og beskedenhed – en ligefrem kongelig anstand! Spis hos lordmayoren i London – hvis De kan få en indbydelse – og læg mærke til forskellen. Denne brave fyr med det smukkest formede ansigt, jeg nogen sinde har set, et ansigt, som om det var tegnet, opgiver et bevæget liv og kommer herop, jeg ved ikke, hvor mange fod over havets overflade, ene og alene – fraregnet, at han forhåbentlig kan gøre sig til gode i et velforsynet refektorium – for at holde gæstgiveri for ørkesløse fattige djævle som De og jeg og overlade regningen til vor samvittighed. Er det ikke et skønt offer? Hvad behøves der mere til at røre os? Fordi man ikke i otte, ni måneder af året træffer kloge hunde med træflasker om halsen slæbe af sted med frelste mennesker, skal vi så tale nedsættende om stedet? Nej, ære være stedet! Det er et storartet sted, et herligt sted!"

Brystet på den gråhårede herre, der var høvding for det fornemme selskab, var svulmet op, ligesom for at gøre indsigelse imod, at han henregnedes til de fattige djævle. Ikke så snart havde kunstneren holdt op at tale, før han selv greb ordet. Han meddelte med megen vægt deres vært den anskuelse, at hans liv måtte være meget kedeligt her om vinteren. Værten indrømmede monsieur, at det var lidt ensformigt, luften var vanskelig at indånde i længere tid i træk. Kulden var meget streng. Man behøvede ungdom og kraft for at udholde den. Men når man havde dem og Himlens bistand –

"Ja, det var meget godt. Men indespærringen?"

Der var mange dage, selv når vejret var slet, da man kunne gå ud. Man havde for skik at bane en lille sti og tage sig motion der.

"Men rummet," indvendte den gråhårede, "så lille, så yderst indskrænket."

Monsieur ville erindre, at der var tilflugtsstederne at besøge, og at der også måtte banes stier til dem.

Monsieur indvendte fremdeles, at rummet var så – hm – yderst begrænset, og hvad mere var, det var altid et og det samme.

Med et undskyldende smil rejste værten sig og trak let på skuldrene. Det var vistnok ganske rigtigt, men han måtte tillade sig at bemærke, at næsten enhver ting kunne ses fra forskellige synspunkter. Monsieur og han så ikke dette beskedne liv fra det samme synspunkt. Monsieur var ikke vant til indespærring.

"Jeg – ja, meget sandt," sagde den gråhårede. Det lod til, at han formelig blev rystet af dette slående bevis.

Monsieur, der som rejsende englænder var omgivet af alle midler til at rejse på en behagelig måde, som uden tvivl havde penge, vogne, tjenestefolk –

"Ja vist, ja vist. Unægtelig," sagde den gråhårede.

Monsieur kunne ikke let sætte sig i en persons sted, som ikke kunne sige: I morgen vil jeg gå derhen eller derhen eller den næste dag derhen. Jeg vil overskride disse skranker. Jeg vil udvide disse grænser. Monsieur kunne måske ikke fatte, hvordan man lempede sig efter nødvendighedens bud.

"Det er sandt," sagde monsieur, "vi vil – hm – ikke forfølge dette emne videre. De har – hm – uden tvivl fuldkommen ret. Vi vil ikke tale mere om det."

Da måltidet var sluttet, flyttede han sin stol og satte sig på sin forrige plads ved kaminen. Da der var meget koldt ved den

største del af bordet, satte de øvrige gæster sig ligeledes på deres forrige pladser ved kaminen i den hensigt at stege sig dygtigt, før de gik til sengs. Idet de stod op fra bordet, bukkede værten for dem alle, sagde godnat og gik, men forinden havde den indsmigrende rejsende spurgt, om de ikke kunne få noget vin varmet, og da der var blevet svaret ja, og den straks efter blev sendt ind, sad han snart midt i klyngen lige for ilden og skænkede ud til de andre.

Imidlertid var den yngste af de to unge damer, der havde siddet i en mørk krog og stiltiende lagt mærke til, hvad der var blevet sagt om den fraværende dame, smuttet ud. Da hun sagte havde lukket døren efter sig, vidste hun ikke ret, hvilken vej hun skulle tage, men efter en smule vaklen mellem de mange genlydende gange kom hun til et kammer i et hjørne af hovedgangen, hvor tjenestefolkene sad ved deres aftensmad. Af dem fik hun en lampe og anvisning på damens værelse.

Hun skulle op ad den store trappe til den anden etage. Hist og her blev de nøgne, kalkede vægge afbrudt af et jerngitter, og undervejs forekom det hende, at stedet lignede et fængsel. Buedøren til damens værelse eller celle var ikke ganske lukket. Efter at have banket to-tre gange på den uden at få svar, skød hun den sagte op og så ind.

Damen lå med lukkede øjne oven på sengen, beskyttet mod kulden af de tæpper og sjaler, hvormed hun var blevet tilhyllet, da hun var kommet til sig selv efter sin besvimelse. Et døsigt lys, som stod langt inde i vinduesfordybningen, gjorde kun liden virkning i det hvælvede værelse. Den besøgende trådte frygtsomt hen til sengen og sagde med en sagte hvisken:

"Har De det bedre?"

Damen var faldet i slummer, og den svage hvisken formåede ikke at vække hende. Hendes gæst blev stående ganske stille og så forskende på hende.

"Hun er meget smuk," sagde hun ved sig selv. "Aldrig har jeg set et så dejligt ansigt. Hvor forskellig fra mig!"

Det var nogle besynderlige ord, men de havde en eller anden skjult mening, for de fyldte hendes øjne med tårer.

"Jeg ved, at jeg ikke tager fejl. Jeg ved, at han talte om hende den aften. Jeg kunne meget let tage fejl af enhver anden ting, men ikke af denne, ikke af denne!"

Med rolig og blid hånd strøg hun en forvildet lok af den sovendes hår til side og berørte derpå den hånd, der lå på tæppet.

"Jeg vil så gerne betragte hende," mumlede hun. "Jeg vil så gerne se, hvad der har grebet hende så stærkt."

Hun havde endnu ikke taget sin hånd til sig, da den sovende slog øjnene op og fo'r sammen.

"Bliv ikke bange. Jeg er en af de rejsende nedenunder. jeg kom for at spørge Dem, om De havde det bedre, og om jeg kunne gøre noget for Dem."

"De har nok allerede været så god at sende mig Deres folk til hjælp?"

"Nej, det var ikke mig. Det var min søster. Har De det bedre?"

"Meget bedre. Det er kun en ubetydelig skramme. Jeg har fået noget på, og det gør næsten ikke ondt mere. Det gjorde mig et øjeblik svimmel og afmægtig. Det havde smertet mig i forvejen, men til sidst overvældede det mig pludselig."

"Tør jeg blive hos Dem, til der kommer nogen?"

"Ja så gerne, for her er så ensomt. Men jeg er bange for, at De vil finde det alt for koldt."

"Jeg bryder mig ikke om kulden. Jeg er ikke så svagelig, som jeg ser ud til."

Hurtigt flyttede hun en af de plumpe stole hen til sengen og satte sig. Den anden tog lige så hurtigt en del af sit eget rejsesjal og slog det om hende, så at hendes arm kom til at hvile på hendes skulder.

"De har så megen lighed med en kærlig plejerske," sagde damen og smilede til hende, "at det er, som om De var kommet til mig hjemmefra."

"Det glæder mig hjerteligt."

"Jeg havde drømt om hjemmet, da jeg nylig vågnede. Om mit gamle hjem, mener jeg, før jeg blev gift."

"Og før De kom så langt bort fra det."

"Jeg har været meget længere borte fra det end nu, men da havde jeg den bedste del af det med og savnede intet. Jeg følte mig ene, da jeg faldt i søvn her, og da jeg savnede det en smule, vendte jeg i tankerne tilbage til det."

Der lå en inderlig og vemodig klang i hendes stemme, som bragte hendes gæst til for et øjeblik at holde op at se på hende.

"Det er et underligt tilfælde, som til sidst bringer os sammen under dette sjal, De har indhyllet mig i," sagde gæsten efter et ophold, "for De må vide, jeg tror, at det er Dem, som jeg i nogen tid har søgt efter."

"Søgt efter mig?"

"Jeg har her en lille billet, som vist er til Dem, og som jeg skulle give Dem, når jeg traf Dem. Der er den. Tager jeg ikke meget fejl, er den adresseret til Dem. Er den ikke?"

Damen tog billetten, sagde ja og læste den. Imidlertid iagttog hendes gæst hende. Billetten var ganske kort. Hun rødmede lidt, idet hun trykkede sine læber mod sin gæsts kind og knugede hendes hånd.

"Den kære, unge veninde, som han forestiller mig for, kan måske ved en eller anden lejlighed blive mig til trøst, skriver han. Hun er mig i sandhed en trøst den første gang, jeg ser hende."

"De kender måske ikke min historie," sagde gæsten tøvende. "Han har måske ikke talt om mig?"

"Nej."

"Ak nej, hvorfor skulle han også det? Jeg har næppe selv ret til at fortælle den, da jeg er blevet anmodet om at lade være. Der er ikke meget at fortælle, men det kunne forklare Dem, hvorfor jeg beder Dem ikke at tale om brevet her. De så måske min familie? Nogle af den – så meget vil jeg sige Dem – er lidt stolte, lidt fordomsfulde."

"De skal tage brevet med Dem igen," sagde den anden, "så får min mand det ikke at se. Ellers kunne han få det at se og tale om det. Vil De ikke for en sikkerheds skyld igen gemme det på Deres bryst?"

Det gjorde hun med megen omhyggelighed. Hendes lille, hvide hånd hvilede endnu på brevet, da de hørte nogen ude på gangen.

"Jeg lovede," sagde gæsten, idet hun stod op, "at skrive til ham, når jeg havde set Dem og sige ham, om De havde det godt og var lykkelig. Jeg tør vel nok sige, at De har det godt og er lykkelig?"

"Ja, ja, ja. Sig, at jeg har det meget godt og er meget lykkelig. Og at jeg takkede ham hjerteligt og aldrig skulle glemme ham."

"Jeg ser Dem i morgen. Derefter mødes vi nok snart igen. God nat."

"God nat. Tak, tak. God nat, kære veninde."

Begge var forlegne og forvirrede, mens de vekslede disse afskedsord, og gæsten gik ud ad døren. Hun havde ventet at se damens mand nærme sig den, men personen ude på gangen var ikke ham. Det var den rejsende, som med et stykke brød havde tørret nogle dråber vin af sit skæg. Da han hørte fodtrinene bag ved sig, vendte han sig om. Hans overordentlige artighed kunne ikke tillade, at den unge dame selv lyste sig ned ad trappetrinene, og ledsagede hende lige til spisesalen. Hun kunne kun med møje skjule, hvor tilbøjelig hun var til at skælve og bæve, for hans ydre var hende i høj grad ubehageligt. Før de spiste, havde hun siddet i sin stille krog og tænkt sig, hvordan han ville have taget sig ud blandt de omgivelser og på de steder, hun kendte, indtil han havde indgydt hende en afsky, der gjorde ham næsten skrækkelig.

Han fulgte hende ned med sin smilende artighed, gik ind med hende og satte sig atter, ligesom før, på den bedste plads ved kaminen. Der blev han siddende, mens skinnet af den hendøende ild steg og faldt på ham i det mørke værelse, strakte benene fra sig for at varme dem og drak den varme vin lige til bundfaldet, idet en uhyre skygge efterlignede ham på væggen og loftet.

Det trætte selskab var brudt op og gået til sengs på nær den unge dames fader, der sad og snuede i sin lænestol ved kaminen. Den rejsende havde gjort sig den ulejlighed at gå et

langt stykke vej op til sit sovekammer for at hente sin lommeflaske med cognac. Det fortalte han selv, mens han hældte indholdet i resten af vinen og drak med fornyet velbehag.

"Tør jeg spørge, om De er på vej til Italien?"

Den gråhårede herre var vågnet og ville gå. Han svarede ja.

"Jeg med," svarede den rejsende, "jeg tør håbe at have den ære at gøre Dem min opvartning under skønnere omgivelser og blidere forhold end her på dette triste bjerg."

Den gråhårede bukkede temmelig koldt og sagde, at han var ham meget forbundet.

"Vi fattige kavalerer," sagde den rejsende, idet han strøg sig om skægget, som han havde dyppet i vinen og cognacen, "vi rejser ikke som fyrster, men lægger dog meget vægt på en dannet og beleven optræden. På Deres velgående, sir!"

"Jeg takker Dem, sir."

"På Deres høje families – på de skønne damers, Deres døtres velgående."

"Jeg takker Dem endnu en gang, sir. Jeg siger Dem god nat. Er vore – hm – vore folk her, mit barn?"

"De er i nærheden, fader."

"Tillad!" sagde den rejsende, idet han stod op og holdt døren åben, mens den gamle herre gik hen til den med sin datter under armen, "på et behageligt gensyn!"

Idet han på den galanteste måde og med det sødeste smil kyssede på fingrene, trykkede den unge dame sig lidt tættere ind til sin fader og gik forbi ham, som om hun var bange for at komme til at røre ved ham.

"Hm!" sagde den indsmigrende rejsende, som fik et helt andet væsen, så snart han var blevet alene. "Når de alle går til sengs, må jeg vel også til det. Det er pokker til hastværk, de har. Man skulle synes, at natten kunne være lang nok i denne iskolde stilhed og ensomhed, selv om man først gik til sengs om to timer!"

Idet han lagde hovedet bagover, mens han tømte sit glas, faldt hans øjne på fremmedbogen, der lå opslået på pianoet. Han tog den og læste følgende:

William Dorrit
Frederick Dorrit
Edward Dorrit
Miss Dorrit
Miss Amy Dorrit
Mrs. General
– med suite, fra Frankrig til Italien
Mr. og mrs. Henry Gowan – fra Frankrig til Italien.

Hertil føjede han med en lille, gnidret håndskrift, der endte med et langt, tyndt sving, ikke uligt en lasso, der slyngede sig omkring alle de øvrige navne:

Blandois. Paris. – Fra Frankrig til Italien.

Derpå begav han sig til den for ham bestemte celle, mens hans næse gik ned over hans skæg og hans skæg op under hans næse.

2. Mrs. General

Der er uundgåelig nødvendigt at præsentere den talentfulde dame, der var af tilstrækkelig vigtighed i familien Dorrits suite til at have fået en linje for sig selv i fremmedbogen.

Mrs. General var en datter af en prælat i en by med en domkirke, hvor hun havde givet tonen an, indtil hun var kommet de femogtyve så nær, som en ugift dame kan. En stiv intendant på tres, der var bekendt som en striks militær, var da blevet forelsket i den gravitet, hvormed hun kørte dyden og moralen i stram tøjle gennem byen, og havde anholdt om at blive taget op ved siden af hende på bukken af den kolde stadskaret, som var forspændt med dette spand. Efter at hans ægteskabstilbud var blevet antaget, havde han med megen anstand sat sig bag ved dyden og moralen, og hun havde kørt, indtil han døde. På deres fælles rejse havde de overkørt flere personer, der var kommet i vejen for dyden og moralen, men altid med anstand og fatning.

Da intendanten var blevet begravet med passende pomp – hestene for hans ligvogn var prydet med fjerbuske og sorte fløjlsdækkener med hans våbenskjold i hjørnerne – begyndte mrs. General at undersøge, hvor meget støv og aske der stod hos bankieren, og det kom da for en dag, at intendanten havde taget mrs. General ved næsen, da han nogle år før sit ægteskab havde købt sig en livrente og fortiet denne omstændighed, idet han under sit frieri kun havde omtalt, at han levede af sine penge. Som en følge heraf så hun sine indtægter så formindskede, at hun, hvis hun ikke havde haft en så korrekt tænkemåde, let kunne have betvivlet rigtigheden af den del af

ligtalen, som havde erklæret, at intendanten ikke kunne tage noget med sig.

Imidlertid faldt det hende ind, at hun måske kunne "danne" en eller anden ung og fornem dames ånd og afslibe hendes væsen eller måske kunne spænde dyden og moralen for en eller anden ung, rig arvings eller enkes vogn og blive både kusk og konduktør på et sådant køretøj gennem livets forviklinger. Da hun meddelte sine venner blandt gejstligheden og i intendanturen denne plan, vandt den et så varmt bifald, at det, hvis hendes fortjenester ikke havde været så utvivlsomme, let kunne have set ud, som om de ønskede at blive hende kvit. Vidnesbyrd, der skildrede mrs. General som et vidunder af gudsfrygt, kundskaber, dyd og anstand, ydedes rundhåndet fra formående kanter, og en ærværdig provst fældede endog tårer, idet han nedskrev sit vidnesbyrd om hendes fuldkommenheder (som var blevet ham beskrevet af folk, han kunne stole på), uagtet han aldrig i sit liv havde haft den ære og moralske tilfredsstillelse at se hende for sine øjne.

Mrs. General, der således så at sige havde både staten og kirken i ryggen, og som altid havde indtaget en ophøjet plads, følte sig også i stand til at hævde den og begyndte at udbyde sig selv til en meget høj pris. En ikke ganske kort tid forløb, før der blev givet noget bud på mrs. General, men omsider åbnede en enkemand på landet, der havde en datter på fjorten år, underhandlinger, og da det hørte til hendes medfødte værdighed eller fiffige politik at opføre sig, som om hun var langt mere søgt end søgende, forfulgte enkemanden mrs. General, indtil han fik hende bevæget til at danne hans datters ånd og væsen.

Udførelsen af dette tillidshverv optog hende omtrent i syv år, under hvilke hun gjorde rejsen gennem Europa og så det meste af den brogede blanding af ting, som det er nødvendigt, at alle folk med fin dannelse ser med andres øjne og aldrig med deres egne. Da hendes elev endelig var blevet dannet, blev det besluttet, at ikke alene den unge dame, men også hendes fader enkemanden skulle giftes, og eftersom enkemanden da fandt mrs. General både byrdefuld og kostbar, blev han pludselig næsten lige så stærk grebet af hendes fortjenester, som provsten havde været, og udbredte sig i sådanne lovtaler over hendes uovertræffelige værd på alle de steder, hvor han troede, at der kunne vise sig en lejlighed til at overdrage denne velsignelse til en anden, at mrs. Generals navn fik endnu bedre klang end før.

På denne ophøjede pind sad fuglen Fønix til fals, da mr. Dorrit, kort efter at være kommet i besiddelse af sin formue, omtalte for sin bankier, at han ønskede at finde en velopdragen, talentfuld dame af god familie, der egnede sig til både at fuldende hans døtres opdragelse og til at være som et slags moder og livsledsagerinde for dem. Bankieren, der samtidig var enkemandens bankier, sagde øjeblikkelig: "Mrs. General!"

Mr. Dorrit fulgte det heldige vink, og da han fandt, at alle mrs. Generals bekendte var enige om at hæve hende til skyerne, besluttede han at gøre sig den ulejlighed at tage ud på landet til enkemanden for at se mrs. General. Han fandt i hende en dame, der overgik hans dristigste forventninger.

"Turde det være mig tilladt," sagde mr. Dorrit, "at forespørge om – hm – hvilken godtgø…"

"Ja, sandt at sige," afbrød mrs. General ham, "det er et emne, som jeg helst ikke indlader mig på. Jeg har aldrig indladt mig på det med mine venner her, og jeg kan ikke overvinde den delikatesse, hvormed jeg altid har betragtet det. Jeg er, som De forhåbentlig ved, ingen guvernante –"

"Ak Gud nej!" sagde mr. Dorrit. "Tro endelig ikke, frue, at det noget øjeblik er faldet mig ind." Han rødmede ligefrem over at kunne mistænkes for noget sådant.

Mrs. General bøjede gravitetisk sit hoved.

"Jeg kan derfor ingen pris sætte på tjenester, som det er mig en glæde at yde, når jeg kan yde dem frivilligt, men som jeg ikke ville kunne for ligefrem betaling. Heller ikke ved jeg, hvordan eller hvor jeg skal kunne finde et tilfælde, der kan sammenlignes med mit. Det er ejendommeligt."

"Upåtvivleligt! Men hvordan skulle man da," sagde mr. Dorrit ganske naturligt, "ordne sagen?"

"Jeg kan intet have imod," sagde mrs. General, – "skønt også dette er mig ubehageligt – at De i fortrolighed hører Dem for hos mine herværende venner om, hvilket beløb de har plejet at indbetale kvartalsvis for min regning hos min bankier."

Mr. Dorrit bukkede.

"Tillad mig at tilføje," sagde mrs. General, "at jeg ikke kan gå nærmere ind på dette emne, samt at jeg ikke kan tage imod nogen underordnet stilling. Blev der foreslået mig den ære at blive gjort bekendt med mr. Dorrits familie – der er jo blevet sagt to døtre? –"

"To døtre."

"- Kunne jeg kun modtage den på det vilkår, at jeg blev betragtet som et fuldkommen ligestillet medlem af familien –

som ledsagerinde, beskytterinde, mentor og veninde."

Trods bevidstheden om sin egen vigtighed, følte mr. Dorrit dog, at det ville være en sand godhed af hende at modtage den på hvilke som helst betingelser.

"Der er jo," gentog mrs. General, "blevet sagt to døtre?"

"To døtre," sagde mr. Dorrit atter.

"Det ville altså," sagde mrs. General, "være nødvendigt at føje en tredjedel mere til den indbetaling – hvor meget det nu kan være – som mine herværende venner har plejet at gøre hos min bankier."

Mr. Dorrit tøvede ikke med at henvende sig med den kildne forespørgsel til enkemanden, og da han erfarede, at denne havde plejet at indbetale trehundrede pund årligt for mrs. Generals regning, kom han uden synderlig anstrengelse til den slutning, at han selv måtte indbetale fire. Da mrs. General hørte til de artikler, hvis skinnende overflade antyder, at de er af uskattérlig værdi, gjorde han hende et formeligt forslag om at turde have den ære og glæde at betragte hende som et medlem af sin familie; hun gjorde ham denne store indrømmelse, og her var hun nu.

Af person var mrs. General, inklusive hendes skørter, som spillede en stor rolle, værdig og imponerende, storslået, brusende og gravitetisk omfangsrig; altid på sin post med hensyn til, hvad der var passende. Hun kunne være blevet – var faktisk blevet – ført op på toppen af Alperne og ned på bunden af Herculaneum, uden at en fold i hendes kjole var kommet af lave, eller en knappenål gået tabt. Når hendes ansigt og hår havde et temmelig melet udseende, som om hun havde levet i en overordentlig gentil mølle, var det snarere, fordi hun hørte

til kalkformationen, end fordi hun bødede på sin ansigtsfarve med pudder eller var blevet gråhåret. Når hendes øjne intet udtryk havde, var det sandsynligvis, fordi de intet havde at udtrykke. Når hun kun havde få rynker, var det, fordi hendes ånd aldrig havde sat sit stempel eller noget andet spor på hendes pande. Hun var en voksagtig, udbrændt kvinde, som aldrig havde givet synderlig varme fra sig.

Mrs. General havde ingen mening. Hendes måde at danne en ånd på bestod i at hindre den fra at danne sig en mening. Hun havde en lille rundkreds af åndelige spor eller skinner, hvorpå hun satte små tog af andre folks meninger i bevægelse, uden at de nogen sinde kom noget sted hen eller indhentede hinanden. Selv hendes sans for det passende kunne ikke nægte, at der var noget upassende her i verden, men mrs. Generals måde at blive det kvit på bestod i at lukke øjnene for det og lade, som om det ikke var til. Det var også en af hendes dannelsesmetoder – at proppe alle vanskelige sager ind i et skab, lukke i lås for dem og sige, at de slet ikke var til. Det var det letteste og uden sammenligning det mest passende.

Mrs. General ville aldrig høre tale om, hvad der kunne være rystende. Ulykkestilfælde, lidelser og forbrydelser turde ikke nævnes for hende. Lidenskaben måtte lægge sig til at sove i hendes nærværelse og blodet forvandle sig til mælkevand. Den smule, der blev tilbage i verden, når alt dette var trukket fra, var det hendes opgave at fernisere. Under sit dannelsesarbejde dyppede hun de mindste pensler i de største potter og ferniserede overfladen på enhver ting, der kom på tale. Jo mere sprukken den var, des mere ferniserede mrs. General den.

Der var fernis i mrs. Generals stemme, fernis i mrs. Generals berøring, en dunstkreds af fernis omkring mrs. Generals skikkelse. Mrs. Generals drømme burde have været ferniseret, mens hun lå og sov i den gode St. Bernhards arme, og den fjerlette sne faldt på tagrygningen af hans hus.

3. Undervejs

Den klare morgensol blændede øjnene, det sneede ikke mere, tågen var forsvundet, bjergluften var så gennemsigtig og let, at kun at indånde den var ligesom at træde ind i en ny tilværelse. For at gøre illusionen fuldstændig, syntes selve den faste grund at være forsvundet, og bjerget, en skinnende ørken af umådelige, hvide banker og masser, at være en skyregion, der svævede mellem den blå himmel foroven og jorden langt nede.

Nogle små, sorte pletter i sneen, ligesom knuder på en lille tråd, der begyndte ved klosterdøren og i afbrudte, endnu ikke sammenknyttede længder snoede sig ned af skrænten, viste, hvor brødrene på forskellige steder havde travlt med at rydde stien. Uden for døren var sneen allerede begyndt igen at optøs af fodtrin. Muldyr blev i en fart trukket ud, bundet ved ringene i muren og belæsset; remme med bjælder spændtes på, byrder lagdes til rette, og drivernes og rytternes stemmer klang næsten som musik. Nogle af dem, der var stået tidligt op, havde allerede fortsat deres rejse, og både på den flade ås ved det mørke vand i nærheden af klosteret og på vejen nedad drog mennesker og muldyr, der i det umådelige rum tog sig ud som miniaturbilleder, af sted under bjældeklang og munter samtale, der lød helt fornøjelig.

I spisesalen lyste et frisk bål på en tarvelig frokost af brød, smør og mælk. Det skinnede også på familien Dorrits kurér, der var i færd med at lave te til sit selskab af en lille forsyning, han havde taget med sammen med nogle andre småting, der fornemmelig var blevet skaffet til veje for det store følge. Mr.

Gowan og Blandois havde allerede spist frokost og spadserede frem og tilbage ved søen og røg deres cigarer.

"Gowan, hm!" mumlede Tip, også kaldet Edward Dorrit, mens han sad og bladede i fremmedbogen. "Så er Gowan navnet på en hvalp, det er alt, hvad jeg kan sige. Fandt jeg det umagen værd, skulle han få en over næbbet, men til lykke for ham finder jeg det ikke umagen værd. Hvordan har hans kone det? Det ved sagtens du, Amy. Du plejer gerne at vide besked om den slags ting."

"Hun har det bedre, Edward, men de rejser ikke i dag."

"Nå, så de rejser ikke i dag? Det er også heldigt for den karl," sagde Tip, "ellers kunne det let være kommet til et sammenstød mellem ham og mig."

"Man mener, det er bedst, at hun holder sig rolig i dag og ikke bliver anstrengt af at ride ned førend i morgen."

"For mig gerne. Men du taler, som om du havde plejet hende. Du er dog vel ikke faldet tilbage – mrs. General er her ikke – til dine gamle vaner, Amy?"

Dette spørgsmål stillede han hende med et listigt blik på miss Fanny og sin fader.

"Jeg har kun været inde for at spørge, om der ikke var noget, jeg kunne gøre for hende, Tip," svarede Lille Dorrit.

"Du behøver ikke at kalde mig Tip, lille Amy," sagde den unge herre med rynket pande, "det er en gammel vane, du gerne kan lægge af."

"Jeg kunne ikke gøre for det, kære Edward. Jeg tænkte ikke på det. Det faldt mig så naturligt, fordi jeg i gamle dage var vant til at sige det."

"Ja vist!" udbrød miss Fanny, "naturligt og gamle dage og alt sådant noget! Sniksnak, du lille. Jeg ved meget godt, hvorfor du interesserer dig så meget for mrs. Gowan. Mig kan du ikke stikke blår i øjnene."

"Det vil jeg heller ikke prøve på. Vær nu ikke vred."

"Å, vred," svarede den unge dame med en utålmodig gestus. "Det er ikke til at holde ud!"

"Men Fanny," sagde mr. Dorrit og trak øjenbrynene i vejret, "hvad mener du? Forklar dig."

"Å, det skal du ikke bryde dig om. Fader," svarede miss Fanny, "det har ikke stort at betyde. Amy forstår mig nok. Hun har kendt eller hørt tale om denne mrs. Gowan før i går, det kan hun lige så gerne straks tilstå."

"Mit barn," sagde mr. Dorrit til sin yngste datter, "ligger der noget til grund for denne mærkelige påstand?"

"Hvor from man end er," tog miss Fanny til orde, før Amy kunne svare, "sniger man sig dog ikke ind i folks værelser oppe på toppen af kolde bjerge og sidder og omkommer af kulde hos folk, når man ikke i forvejen kender noget til dem. Det er ikke så vanskeligt at gætte, hvis veninde mrs. Gowan er."

"Hvis veninde?" spurgte hendes fader.

"Det gør mig ondt at måtte sige det, fader," sagde miss Fanny, som det nu var lykkedes at hidse sig op til en stemning, hvori hun følte sig som den mishandlede og forfulgte, "jeg tror, hun er en veninde af den modbydelige og ubehagelige person, der var taktløs nok til at fornærme os og krænke vore følelser på en så åbenlys og forsætlig måde ved en lejlighed, som vi er enige om ikke at betegne nærmere – men for resten var det jo ikke andet, end hvad man kunne vente af ham."

"Amy, mit barn," sagde mr. Dorrit med en blanding af venlig strenghed og værdig mildhed, "forholder det sig sådan?"

Lille Dorrit svarede blidt ja.

"Ja vist gør det!" udbrød miss Fanny. "Naturligvis! Jeg har jo sagt det! Og nu, fader, erklærer jeg en gang for alle" – den unge dame havde den vane hver dag i sit liv endog flere gange om dagen at erklære en og samme ting en gang for alle – "at det er skammeligt! Jeg erklærer, at der burde sættes en stopper for det. Er det ikke nok, at vi har gennemgået, hvad kun vi selv ved, men skal vi også idelig og systematisk lade os det rive i næsen af den person, som allermest burde skåne vore følelser? Skal vi hvert øjeblik i vort liv være udsatte for denne unaturlige opførsel? Skal vi aldrig have lov til at glemme? Jeg siger igen, at det er ligefrem skændigt!".

"Hør, Amy," sagde hendes broder og rystede på hovedet, "du ved, at jeg holder med dig, når jeg kan og ved de fleste lejligheder, men jeg må tilstå, at jeg min sæl finder, at det er en temmelig mærkelig måde at vise din søsterlige kærlighed på, at du kan være gode venner med en mand, der har behandlet mig på den sjofleste måde. Og han må være en gemen tyveknægt, da han ellers aldrig kunne have opført sig sådan, som han gjorde."

"Og se," sagde miss Fanny, "se nu, hvad følgen vil blive. Kan vi vente at blive respekteret af vore tjenestefolk? Aldrig. Her har vi nu vore to kammerpiger og faders kammertjener og endnu en tjener og alle slags undergivne, og dog skal en af vore egne fare omkring med et glas koldt vand lige for næsen af dem alle, som om hun var en tjenestetøs! Amy sprang jo i aftes lige så adræt her i denne stue lige for vore øjne, som om det var en

politibetjent, der skulle hente koldt vand til en tigger, der havde fået krampe på gaden."

"Det bryder jeg mig nu ikke så meget om," bemærkede Edward, "men med denne Clennam er det noget helt andet."

"Det er akkurat det samme," sagde miss Fanny, "det ene hænger sammen med det andet. Det var ham, der først trængte sig ind på os. Vi søgte ikke ham. Jeg for min part viste ham altid, at jeg med den største fornøjelse skulle have undværet hans selskab. Og så går han hen og tilføjer os den blodige krænkelse, hvad han aldrig kunne eller ville have gjort, hvis han ikke havde fundet en glæde i at stille os blot, og så skal vi nedværdige os til at opvarte hans venner! Jeg undrer mig såmænd slet ikke over denne Gowans opførsel imod dig. Hvad kunne man vel vente sig andet, når han i det øjeblik tænkte på vore tidligere genvordigheder og godtede sig over dem?"

"Fader – Edward sig dog ikke det!" bad Lille Dorrit. "Hverken mr. eller mrs. Gowan havde nogen sinde hørt vort navn. De kender slet ikke noget til os."

"Så meget des værre," indvendte Fanny, fast bestemt på ingen indrømmelser at gøre, "for så har du intet til din undskyldning. Havde de vidst noget om os, kunne du måske have følt dig opfordret til at gøre dig behagelig for dem. Det kunne have været en dum og latterlig fejltagelse, men en fejltagelse kan jeg ære, hvorimod jeg ikke kan ære en forsætlig og overlagt fornedrelse af dem, der burde være os de nærmeste og kæreste. Nej. Det kan jeg kun misbillige."

"Jeg fornærmer dig aldrig med forsæt, Fanny," sagde Lille Dorrit, "uagtet du er så hård imod mig."

"Så burde du være forsigtigere, Amy. Når du kan gøre sådan noget mod din vilje, burde du være forsigtigere. Var jeg tilfældigvis blevet født på et sted og under forhold, der havde sløvet min sømmelighedssans, tror jeg, at jeg ville anse mig forpligtet til ved ethvert skridt at betænke: Er jeg ikke i færd med, mig selv uafvidende, at gøre nære og kære slægtninge skam? Det er, hvad jeg tror, at jeg ville gøre, hvis jeg var i dit sted."

Nu tog mr. Dorrit ordet for ved sin myndighed at gøre ende på dette pinlige emne og lade sin visdom uddrage moralen af det hele.

"Mit barn," sagde han til den yngste datter, "jeg beder dig ikke at – hm – at sige mere. Din søster Fanny udtrykker sig stærkt, men ikke uden føje. Du har nu en – hm – en ophøjet stilling at hævde. Denne ophøjede stilling indtages ikke alene af dig, men også af – hm – af mig og – hm – af os. Os. Nu påhviler det alle mennesker i ophøjede stillinger, men navnlig vor familie af grunde, hvorved jeg – hm – ikke vil dvæle, at gøre sig agtede og at vogte nøje på sig selv. For at vore undergivne skal agte os, må de – hm – holdes i afstand og – hm – holdes i ave. I ave. Ikke at udsætte sig for tjenestefolkenes bemærkninger ved at lade sig mærke med, at man nogen sinde havde kunnet undvære deres tjeneste og selv udført den, er derfor – hm – højst vigtigt!"

"Ja hvem kan tvivle om det?" udbrød miss Fanny. "Det er det, alt kommer an på!"

"Fanny," sagde hendes fader meget højtideligt, "tillad, at jeg taler ud, mit barn. Vi kommer dernæst til – hm – til mr. Clennam. Jeg tillader mig at sige, Amy, at jeg ikke deler din søsters anskuelser – det vil sige, ikke ganske – hm – med

hensyn til mr. Clennam. Jeg betragter dette individ som en – i det hele taget – velopdragen person. Heller ikke vil jeg undersøge, om mr. Clennam nogen sinde trængte sig ind på – hm – på mig. Han vidste, at mit selskab var – hm – søgt, og han kunne måske undskylde sig med, at han betragtede mig som en offentlig personlighed. Men der er omstændigheder forbundet med mit – hm – flygtige bekendtskab med mr. Clennam – som," her blev mr. Dorrit yderst gravitetisk og imponerende, "ville gøre det til en stor taktløshed under de bestående forhold at søge at forny forbindelsen med mig eller noget medlem af min familie. Har mr. Clennam tilstrækkelig delikatesse til at indse det upassende i et sådant forsøg, er jeg som en mand af ære forpligtet til at – hm – bøje mig for denne delikatesse. Har han derimod ikke denne delikatesse, kan jeg ikke have det mindste at gøre med en så – hm –så lav karakter. I begge tilfælde skulle det synes, som om vi intet havde at gøre med hinanden. Ah – mrs. General!"

Den omtalte dames indtrædelse gjorde ende på forhandlingen. Kort efter meldte kureren, at de to tjenere, de to kammerpiger, de fire førere og de fjorten muldyr var færdige, hvorfor frokostselskabet gik ud til klosterdøren for at slutte sig til rejsetoget.

Gowan holdt sig afsides med sin cigar og sin blyant, men Blandois var på pletten for at hilse på damerne. Idet han galant tog sin bredskyggede hat af for Lille Dorrit, forekom det hende, at han, mens han stod der i sneen med sin kappe på og sit sortsmudsede ansigt, havde et endnu skumlere udseende, end han havde haft ved kaminilden om aftenen. Men da både hendes fader og hendes søster med en vis bevågenhed modtog

hans hylding, afholdt hun sig fra at røbe mistillid til ham, for at det ikke skulle udlægges som en lyde, der stammede fra hendes fødsel i fængslet.

Idet de drog ned ad den ujævne vej, så hun sig ikke des mindre mere end en gang om og så Blandois stadig stå på et fremspringende punkt og stirre ned efter dem, mens klosterrøgen bag ved ham steg højt og lige op i vejret som en gylden tåge. Længe efter at han ikke var andet end en sort stok i sneen, var hun til mode, som om hun endnu kunne se hans smil, den krumme næse og øjnene, der sad for tæt sammen. Og selv efter at klosteret var forsvundet og nogle lette morgenskyer tilslørede passet nedenunder, syntes de uhyggelige benradagtige arme ved siden af vejen at pege op på ham.

Troløsere end sneen, måske koldere i hjertet og vanskeligere at smelte, forsvandt Blandois lidt efter lidt fra hendes tanker, efterhånden som de kom ned i de mildere egne. Atter var solen varm, atter var det vederkvægende at drikke af de bække, der rislede fra isbræer og snehuler, atter færdedes de mellem grantræerne, elvene, de grønne bakker og dale, bjælkehusene og de plumpe zigzag-hegn, der hører med til et schweizerlandskab. Undertiden udvidede vejen sig så meget, at hun og hendes fader kunne ride ved siden af hinanden. Og da var det hende nok at se på ham, smukt klædt i pelsværk og fint klæde, rig, fri, med et talrigt tjenerskab, mens hans øjne strejfede vidt omkring imellem egnens herligheder, uden at en skærm for dem formørkede hans syn og kastede sin skygge på ham.

Hendes farbroder var for så vidt blevet befriet for denne skygge fra fortiden, som han bar de klæder, de gav ham, foretog

nogle tvætninger til ære for familien og med et vist dyrisk velbehag, der syntes at tilkendegive, at luften og forandringen gjorde ham godt, gik, hvorhen han blev ført. I alle andre henseender, undtagen en, lyste han kun med det lys, der kastedes tilbage af hans broder. Han glædede sig udelukkende på broderens vegne over hans broders fornemhed, rigdom, frihed og storhed. Tavs og tilbageholden, havde han ingen brug for sit mæle, når han kunne høre sin broder tale, og intet ønske om at blive opvartet, når tjenestefolkene kun sørgede for hans broder. Den eneste synlige forandring, som skyldtes ham selv, bestod i et forandret væsen over for hans yngste broderdatter. For hver dag udviklede det sig til en stærkt udpræget agtelse, som alderdommen sjældent viser ungdommen, og som den, kan man gerne sige, endnu sjældnere viser med en sådan redebonhed, som tilfældet var med ham. Når miss Fanny havde erklæret noget en gang for alle, benyttede han i almindelighed den første lejlighed til at blotte sit grå hoved for sin yngste broderdatter, hjælpe hende at stige ud, føre hende til vogns eller at vise hende andre opmærksomheder med den dybeste ærbødighed. Og dog syntes den aldrig anbragt på urette sted eller tvungen, men var altid hjertelig, ligefrem, naturlig og ægte. Lige så lidt ville han tillade, ikke engang på sin broders opfordring, at han blev opvartet før hun eller overhovedet nød nogen forrettighed fremfor hende. Så omhyggelig var han for, at der vistes hende den tilbørlige agtelse, at han på rejsen ned fra Store St. Bernhard pludselig blev voldsomt opbragt på tjeneren, fordi han nølede med at holde hendes stigbøjle, uagtet han stod tæt ved, mens hun steg af, og satte det hele følge i en

ubeskrivelig forbavselse ved at ride løs på ham, trykke ham ind i en krog og true med at trampe ham ihjel.

Det var et flot selskab, og gæstgiverne næsten forgudede dem. Hvorhen de drog, gik deres vigtighed forud for dem i skikkelse af kureren, der kørte i forvejen for at sørge for, at de bedste værelser holdtes rede til dem. Han var familieoptogets herold. Bag efter ham kom den store rejsekaret med mr. Dorrit, miss Dorrit, miss Amy Dorrit og mrs. General indeni og nogle af tjenerskabet, samt – i godt vejr – Edward Dorrit, hvem bukken var forbeholdt, udenpå. Derpå kom kalechen med Frederick Dorrit og en tom plads, der i regnvejr blev indtaget af Edward Dorrit. Endelig kom pakvognen med resten af tjenerskabet, det tunge rejsegods og så meget, den kunne bære af det dynd og støv, som de øvrige køretøjer efterlod.

Disse ekvipager prydede gården i Martigny, da familien kom tilbage fra sin udflugt på bjerget. Der var også andre køretøjer – for der var mange rejsende, der tog den vej – lige fra den sammenflikkede italienske vettura – der lignede en markedsgynge sat på en træbakke på hjul og med endnu en træbakke uden hjul lagt oven på den – til den pyntelige engelske karet. Men der var endnu en prydelse i hotellet, som mr. Dorrit ikke havde gjort regning på. To fremmede rejsende prydede det ene af hans værelser.

Med hatten i hånden svor gæstgiveren for kureren på, at han var sønderknust, fortvivlet, umådelig bedrøvet, at han var det elendigste og ulyksaligste asen, det største fæhoved. Han burde aldrig have vist denne eftergivenhed, sagde han, men den fine dame havde bedt ham så indtrængende om at turde benytte dette værelse til at spise i, kun for en lille halv time, at han var

blevet overvundet. Den lille halve time var forbi, damen og herren nød deres lille dessert og halve kop kaffe, regningen var betalt, hestene bestilt, og de ville straks tage bort, men en ulykkelig skæbne og en ond stjerne ville, at de endnu ikke var afrejst.

Mr. Dorrits harme kendte ingen grænser, idet han vendte sig om ved foden af trappen, da han hørte disse undskyldninger. Han følte, at der var gjort et morderisk attentat på familiens værdighed. Han var yderst ømtålig for sin værdighed. Han kunne opdage et anslag imod den, før nogen anden havde den fjerneste anelse om det. Han havde altid en pinlig fornemmelse af at ligge på et dissektionsbord, hvor fine instrumenter prikkede og stak i hans værdighed.

"Er det muligt," sagde mr. Dorrit, blodrød i hovedet, "at De har haft den – ha – den dumdristighed at stille et af mine værelser til en anden persons rådighed?"

Tusinde gange om forladelse! Det var værtens store ulykke, at han var blevet overvældet af denne alt for fine dame. Han besvor monseigneur ikke at blive opbragt. Han anråbte monseigneur om nåde. Hvis monseigneur ville have den overordentlige godhed at benytte den anden salon, der var udtrykkelig reserveret for ham, kun i fem minutter, ville alt blive godt.

"Nej," sagde mr. Dorrit, "jeg vil ikke benytte nogen salon. Jeg vil forlade Deres hus uden at spise eller drikke eller sætte min fod i det. Hvor tør De opføre Dem sådan? Hvem er jeg, at De – hm – gør forskel på mig og andre gentlemen?"

Ak, værten kaldte hele universet til vidne på, at monseigneur var den elskværdigste af den hele adelstand, den fornemste,

mest agtede, mest ærede. Behandlede han monseigneur anderledes end andre, var det kun, fordi han var mere højtstående, mere velset, mere højmodig, mere navnkundig.

"Kom ikke og fortæl mig sligt," svarede mr. Dorrit frygtelig hed i hovedet. "De har fornærmet mig. De har overøst mig med forhånelser. Hvor tør De? Forklar Dem!"

Ak, retfærdige Himmel, hvordan skulle værten forklare sig, når han intet mere havde at forklare, når han kun kunne bede om tilgivelse, kun kunne stole på monseigneurs velkendte højsindethed!

"Jeg siger Dem," sagde mr. Dorrit fnysende af harme, "at De behandler mig – hm – anderledes end andre gentlemen, at De gør forskel på mig og andre gentlemen af stand og formue. Jeg spørger Dem, hvorfor? Jeg spørger Dem om, med – hm – hvilken ret, af hvilken grund? Svar, forklar Dem. Sig hvorfor."

Det måtte være væren tilladt ydmygst at gøre monsieur le Courrier opmærksom på, at monseigneur, der ellers var så nådig, var blevet opbragt uden årsag. Der var ingen grund. Monsieur le Courrier var måske så god at forestille monseigneur, at han tog fejl, når han troede, at der var nogen anden grund end den, hans underdanigste tjener allerede havde haft den ære at gøre ham bekendt med. Den fine dame –

"Stille!" råbte mr. Dorrit, "hold mund! Jeg vil ikke høre mere om den fine dame. Betragt denne familie – min familie – en familie, der er finere end nogen dame. De har sjoflet denne familie, De har været uforskammet mod denne familie. Det skal komme Dem dyrt at stå! Hm – send bud efter hestene, pak på vognene, jeg sætter ikke oftere min fod i denne mands hus!"

Ingen havde blandet sig i dette ordskifte, der lå for højt for Edward Dorrits kundskaber i det franske sprog og næppe lå inden for damernes område, men nu understøttede miss Fanny sin fader med megen bitterhed, idet hun i sit modersmål erklærede, at det var tydeligt nok, at der stak noget bag ved denne mands næsvished, og at hun anså det for magtpåliggende, at han på en eller anden måde blev tvunget til at angive, hvorfor han gjorde forskel på deres familie og andre formuende familier. Hvilke grunde han kunne have til sin uforskammethed, kunne hun ikke tænke sig, men grunde måtte han have, og de burde presses ud af ham.

Alle førerne, muldriverne og lediggængerne i gården havde været vidne til denne scene og studsede nu ved, at kureren gav sig i færd med at få vognene ud. Ved hjælp af en halv snes mennesker ved hvert hjul blev dette besørget med megen alarm, og derpå skredes der til påpakningen, mens hestene hentedes fra posthuset.

Men da den fine, engelske dames kaleche allerede holdt forspændt for døren, var værten smuttet op ad trappen for at klage sin nød, og han kom nu ned med herren og damen og gjorde dem med en betydningsfuld håndbevægelse opmærksomme på mr. Dorrits krænkede majestæt.

"Undskyld," sagde herren, idet han slap damen og trådte frem. "Jeg er en mand af få ord og duer ikke til at give forklaringer – men damen her vil så nødigt, at der skulle blive spektakler. Damen – det er for resten min moder – beder mig sige, at hun håber, at der ikke bliver spektakler."

Mr. Dorrit, som endnu kogte af harme, hilste på damen og hilste på herren, men på en kold, affærdigende, ubønhørlig

måde.

"Nej, men ved De hvad – hejda kammerat, hør!" med disse ord henvendte herren sig til mr. Edward Dorrit, som om Forsynet pludselig havde sendt ham en hjælper i nøden. "Lad os to se, om vi ikke kan klare de ærter. Damen vil så grumme nødig have spektakler."

Trukket lidt til side ved en knap, lagde Edward Dorrit et diplomatisk udtryk i sit ansigt, idet han svarede:

"De må dog tilstå, at når man forud har bestilt værelser, og de tilhører en, er det ikke behageligt at se andre folk i dem."

"Nej," sagde den anden, "det ved jeg nok. Det indrømmer jeg. Men lad os to alligevel prøve på at klare de ærter og undgå spektakler. Skylden er slet ikke denne fyrs, men min moders. Hun er sådan et stadsfruentimmer, uden spor af gudfrygtigt vrøvl – og så velopdragen – derfor kunne fyren der ikke stå sig. Hun tog ham ligefrem med en trumf. Puttede ham formelig i lommen."

"Når det er tilfældet –" begyndte Edward Dorrit.

"Forsikrer Dem på min sæl, at det er tilfældet. Følgelig," sagde den anden, idet han trak sig tilbage til sin hovedstilling, "hvad skal de spektakler til?"

"Edmund," sagde damen, der stod i døren, "jeg håber, at du på en fyldestgørende måde har forklaret eller forklarer denne herre og hans familie, at den høflige vært ingen skyld har?"

"Jeg forsikrer dig," svarede Edmund, "at jeg anstrenger mig, så jeg er nær ved at tabe vejret." Derpå så han nogle sekunder vist på Edward Dorrit og tilføjede pludselig i en fortrolig tone: "Nå, kammerat, er det så klappet og klart?"

"Jeg ved ikke," sagde damen, idet hun med anstand nærmede sig mr. Dorrit et par skridt, "om jeg ikke gør bedst i selv at sige, at jeg lovede denne gode mand at indestå for alle følgerne af, at jeg benyttede en fremmeds værelse kun så længe, som jeg spiste. Jeg havde ingen forestilling om, at den retmæssige ejermand så snart skulle komme tilbage, ligesom jeg heller ingen forestilling havde om, at han allerede var kommet tilbage, da jeg ellers ville have ilet med at vige pladsen og give en forklaring og undskyldning. Jeg håber, at jeg herved –"

Et øjeblik blev damen stående som målløs og forstenet med lorgnetten for øjet foran de to misses Dorrit. I det samme øjeblik greb miss Fanny, i forgrunden af en storartet malerisk komposition, bestående af familien, familiens ekvipager og familiens tjenerskab, sin søster ved den ene arm for at holde hende fast til stedet, mens hun med den anden viftede sig med en fornem mine og skødesløst målte damen fru top til tå.

Damen fattede sig hurtigt – for det var mrs. Merdle, og hun blev ikke let forvirret – og tilføjede, at hun håbede derved at have gjort undskyldning for sin dristighed og atter skaffet denne belevne vært den bevågenhed, hvorpå han satte så stor pris. Mr. Dorrit, på hvis værdigheds alter alt dette var virak, gav et nådigt svar og sagde, at hans folk skulle afbestille hestene, og at han ville glemme, hvad han først havde antaget for en fornærmelse, men nu betragtede som en ære, ved hvilke ord Barmen bøjede sig for ham, mens dens ejerinde med en vidunderlig selvbeherskelse henvendte et venligt afskedssmil til de to søstre som to unge damer med formue, i hvem hun var blevet ganske indtaget, og som hun ikke før havde haft den fornøjelse at se.

Men sådan gik det ikke mr. Sparkler. Den unge mand, der var blevet målløs og forstenet i samme øjeblik som hans fru moder, kunne ikke på nogen mulig måde få sit mæle igen, men stod og gloede på den hele komposition med miss Fanny i forgrunden. Da hans moder sagde: "Vi er færdige, Edmund, giv mig din arm," syntes han, efter bevægelsen af hans læber at dømme, at svare med en bemærkning i den form, hvori hans glimrende begavelse hyppigst udtrykte sig, men han slappede ikke en muskel. Han stod så stiv, at det ville have været temmelig vanskeligt at bøje ham tilstrækkeligt til at få ham ind ad vogndøren, når han ikke var blevet betimelig understøttet af et moderligt ryk. Ikke så snart sad han derinde, før klappen for det lille vindue bag i kalechen forsvandt, og hans øje tilranede sig dens plads. Der vedblev det at stirre så længe, som en så lille genstand kunne skelnes, og sandsynligvis endnu meget længere, – det var ligesom man kunne tænke sig en torsk stirre, når der var hændet den noget meget mærkværdigt.

Dette møde var miss Fanny så behageligt og gav hende så meget at hovere over bagefter, at det i høj grad formildede hendes bitterhed. Da toget dagen efter igen satte sig i bevægelse, viste hun et så strålende humør, at mrs. General blev ganske forbavset.

Lille Dorrit var glad over ikke at få skænd og at se Fanny fornøjet, men hendes rolle i toget var stille og grublende. Mens hun sad lige over for sin fader i rejsekareten og tænkte på det gamle værelse i Marshalsea-fængslet, var hendes tilværelse en drøm. Alt, hvad hun så, var nyt og forunderligt, men det var ikke virkeligt. Det forekom hende, som om disse bjerge og maleriske landskaber hvert øjeblik kunne smelte bort, og

kareten, idet den drejede om et eller andet skarpt hjørne, pludselig kunne komme til at holde uden for Marshalsea-fængslets gamle port.

Det var underligt ikke at have noget at bestille, men ikke halvt så underligt som at være gledet ind i en krog, hvor hun ingen havde at tænke for, intet at virke for, ingen omsorg for andre at bebyrde sig med. Og så underligt dette også var, var det dog endnu langt underligere at se, at der var et rum mellem hende og hendes fader, hvor andre gav sig af med at sørge for ham, og hvor man aldrig ventede, hun skulle være. I starten havde dette været langt mere uvant for hende end bjergene, så at hun ikke havde været i stand til at finde sig deri, men havde søgt at beholde sin gamle plads ved hans side. Men han havde talt med hende i enrum og sagt, at folk – hm – folk i en ophøjet stilling, mit barn, måtte strengt fordre agtelse af deres undergivne, og at det ville være uforeneligt med denne agtelse, om den eneste tilbageværende gren af Dorrit'erne fra Dorsetshire, gav sig af med – hm – at varetage en – ha, hm – kammertjeners funktioner. Derfor, mit barn, gav han hende sin – hm – faderlige formaning om at erindre, at hun var en dame, der nu måtte opføre sig med – hm – en sømmelig stolthed og bevare en dames rang, og følgelig opfordrede han hende til at afholde sig fra, hvad der kunne foranledige – hm – ubehagelige og nedsættende bemærkninger. Hun havde adlydt uden at knurre, og således var det gået til, at hun sad i sit hjørne af den magelige vogn med sine små, tålmodige hænder foldet, helt skubbet til side fra den plads i livet, som hun fordum havde indtaget.

Det var fra denne stilling, at alt, hvad hun så, syntes uvirkeligt. Jo mere overraskende omgivelserne var, des mere lighed havde de med det uvirkelige i hendes eget indre liv, når hun dagen igennem gennemgik alle dets tomme rum. Simplons klippesvælg, dets uhyre dybder og tordnende vandfald, den vidunderlige vej, de farlige steder, hvor et løst hjul eller en snublende hest ville have været den visse undergang, nedrejsen til Italien, udsigten ud over dette dejlige land, idet de takkede bjergkæder udvidede sig og løslod dem af et mørkt og skummelt fængsel – alt sammen en drøm; kun det gamle, usle Marshalsea-fængsel hørte virkeligheden til. Ja, selv det gamle, usle fængsel rystedes i sin grundvold, når hun udmalede sig det uden hendes fader. Hun kunne næppe tænke sig, at gældsfangerne endnu stadig gik omkring i den indesluttede i gård, at hvert eneste af de usle værelser endnu var beboet, og at arrestforvareren endnu stod i sin bolig for at lukke folk ind og ud, og dog vidste hun så godt, at det var sådan.

Mens erindringen om hendes faders fordums liv i fængslet svævede omkring hende ligesom omkvædet på en tungsindig melodi, kunne Lille Dorrit vågne af en drøm om sit fødested til en hel dagdrøm. Den begyndte med det malede værelse, hvori hun vågnede, ofte et fordums gemak i et forfaldent palads med efterårets vilde, røde vinløv hængende over i ruden og orangetræer på den sprukne, hvide terrasse udenfor vinduet, hvor en klynge af munke og bønder stod i den lille gade nedenfor, hvor usselhed og pragt kæmpede med hinanden på hver fodsbred jord, så langt øjet rakte, og usselheden gik af med sejren. Derefter kunne der så følge en labyrint af nøgne gange

og søjlegallerier, mens familieoptoget allerede gjorde sig klar nede på den firkantede gårdsplads, idet tjenestefolkene tumlede med vognene og oppakningen til den forestående dagsrejse. Så frokost i et malet værelse med fugtighedspletter og uhyggeligt øde, og endelig afrejsen, som altid generede hende på grund af hendes tilbageholdenhed og bevidsthed om, at hun ikke var storartet nok for sin rolle i ceremonien. For da fremstillede kureren, der i Marshalsea-fængslet ville være blevet anset for en fornem, udenlandsk herre, sig for at melde, at alt var i orden; hendes faders kammertjener iførte ham højtideligt hans rejsekappe; Fanny og hendes egen kammerpige kom for at hjælpe – denne kammerpige var en hel tortur for Lille Dorrit – i starten havde hun ligefrem fået hende til at græde; hun vidste slet ikke, hvad hun skulle gøre med hende; hendes broders tjener fuldstændiggjorde sin herres udrustning, og til sidst gav hendes fader mrs. General og hendes farbroder hende selv armen, hvorpå de, eskorterede af værten og tjenerne i gæstgivergården, skred ned ad trappen. Nedenfor var der altid samlet en hob mennesker for at se dem sætte sig i vognene, hvilket de gjorde under megen bukken, tiggen, kaprioleren, smælden og klapren, indtil de kørte som rasende bort gennem de smalle, uhumske gader og skumpledes ud ad stadsporten.

Til dagens uvirkeligheder hørte veje, hvor det lyserøde vinløv på en strækning af flere mile hang i guirlander ned fra træerne; olivenskove; hvide landsbyer og stæder på bjergskråningerne, skønne at se til udvendig, men forfærdelig snavsede og urenlige, når man kom ind i dem; kors ved landevejen; mørkeblå indsøer med eventyragtige øer og både blod brogede

solsejl; uhyre ruiner af bygninger, der hensmuldrede til støv, hængende haver, hvor ukrudtet var vokset så frodigt, at dets stængler, ligesom neddrevne kiler, havde splintret buen og sprængt muren; stenterrasser, hvor firbenene løb ind og ud ad enhver sprække; alle vegne tiggere af enhver slags, ynkelige, maleriske, forsultne og lystige, tiggende børn og tiggende oldinge. Ved posthusene og på andre holdepladser forekom disse elendige skabninger hende ofte at være det meste virkelige, hun havde set den dag, og mangen en gang kunne hun, når de penge, hun havde taget med til dem, var givet ud, sidde med foldede hænder og se efter en lille pige, der ledede sin gråhårede fader, som om dette syn mindede hende om noget fra svundne dage.

Så var der steder, hvor de opholdt sig hele ugen igennem i prægtige værelser, hver dag holdt gilde, kørte ud mellem masser af vidundere, vandrede gennem milelange paladser, hvilede sig i mørke kroge af store kirker, hvor der hang blinkende lamper af guld og sølv mellem piller og hvælvinger, og knælende skikkelser lå hist og her ved skriftestole og på fliserne, hvor der var en tågesky af duftende røgelse, hvor der var malerier, fantastiske billeder, pragtfulde altre, store højder og lange afstande, og hvor lyset var dæmpet af malede ruder og tykke portierer. Fra disse stæder drog de videre ad landeveje med vinstokke og oliven gennem smudsige landsbyer, hvor der ikke var en hytte uden et gab i dens skidne væg, ikke et vindue med en hel tomme glas eller papir. Hvor der ikke syntes at være noget til livets underhold, intet at spise, intet at bestille, intet at dyrke, intet at håbe, intet at gøre undtagen at dø.

Og undertiden kom de til hele byer af paladser, hvis rette beboere allesammen var landsforviste, mens deres paladser var forvandlet til kaserner. Soldater lænede sig dovne ud ad de statelige vinduer, hvor de hængte deres våben og lædertøj til tørring på marmorornamenterne og tog sig ud som hærskarer af rotter, der søndergnavede støtterne for de bygninger, der rummede dem, så at de snart måtte styrte ned i hovedet på de andre sværme af soldater og de sværme af præster og spioner, der udgjorde den modbydelige befolkning, som var levnet til undergang nede i gaderne.

Gennem sådanne omgivelser bevægede familieoptoget sig til Venezia, hvor det opløste sig, da de ville opholde sig her nogle måneder i et palads, seks gange så stort som hele Marshalsea-fængslet.

Her, hvor alt endnu var mere uvirkeligt, hvor alle gaderne var brolagt med vand, og hvor dagens og nattens dødsstilhed ikke afbrødes af nogen anden lyd end kirkeklokkernes dæmpede ringen, vovernes skvulpen og gondolierernes råb, når de drejede om hjørnerne af de flydende gader, satte Lille Dorrit sig til at gruble, ganske fortabt over, at hendes opgave var løst. Familien begyndte at føre et muntert liv, turede om og gjorde nat til dag, men hun var bange for at tage del i dens adspredelser og bad kun om at måtte være alene.

Undertiden – når hun kunne slippe bort fra den besværlige kammerpige, der var hendes herskab, og det et meget strengt herskab – satte hun sig i en af de gondoler, der altid lå rede, fortøjet ved malede pæle uden for døren, og lod sig ro igennem den sælsomme by. Folk i andre gondoler begyndte at spørge hinanden, hvem den ensomme, lille pige var, som de kom forbi,

og som sad med foldede hænder og så sig tankefuldt og forundret om. Uden at tænke på, at nogen kunne bryde sig om at lægge mærke til hende, drog Lille Dorrit ikke des mindre på sin stille, forskræmte, fortabte måde omkring i staden.

Men hendes yndlingsplads var altanen uden for hendes eget værelse. Den hang ud over den store kanal, med andre altaner nedenunder, men ingen ovenover. Den var af svære, af århundreder mørknede sten og bygget i en fantastisk stil, som var kommet fra østen til denne samling af vilde fantasier, og Lille Dorrit var i sandhed lille, når hun lænede sig på dens brede, med puder belagte rand og så ud over den. Da hun holdt mest af at opholde sig derude om aftenen, begyndte hun snart at blive bemærket, og mangt et øje i forbifarende gondoler løftedes i vejret, og mange mennesker sagde: Der var den lille engelske pige, som altid var alene.

Sådanne mennesker var ikke til for den lille engelske pige. Alle sådanne mennesker var hende ukendte. Hun betragtede solnedgangen med dens lange, lave striber af purpur og rødt og dens brændende glød højt oppe på himlen, der kastede et sådant skær på bygningerne og belyste deres enkelte dele så klart, at det så ud, som om deres tykke mure var gennemsigtige og oplyste indenfra. Hun så disse herligheder forsvinde, og efter at have set ned på de sorte gondoler, som førte gæster til koncerter og baller, løftede hun sine øjne op mod de skinnende stjerner. Havde disse stjerner ikke også engang skinnet på hende, da hun selv var kommet fra selskab? Nu at tænke på den gamle port!

Hun tænkte på den gamle port og sig selv siddende ved den midt om natten med Maggys hoved på skødet, og andre steder

og andre optrin, som hørte til denne svundne tid, og da lænede hun sig på sin altan og så ud over vandet, som om de alle lå neden under det. Når hun var kommet dertil, iagttog hun tankefuldt dets løb, som om det kunne udtørres og atter vise hende fængslet og hende selv og det gamle værelse og de gamle beboere og de gamle gæster. Det hørte alt sammen til den virkelighed, som ikke havde forandret sig.

4. Et brev fra Lille Dorrit

Kære mr. Clennam.

Jeg skriver til Dem fra mit eget værelse i Venezia i den tro, at det vil glæde Dem at høre fra mig. Men jeg ved, at De ikke kan blive så glad ved at høre fra mig, som jeg er ved at skrive til Dem, for alt, hvad der omgiver Dem, er sådan, som De har været vant til at se det, og De savner intet – medmindre det skulle være mig, og det kan kun være meget lidt og meget sjældent – hvorimod alle ting i mit liv er så fremmede, og jeg savner så meget.

Mens vi var i Schweiz – det er nu ligesom om det lå flere år tilbage, skønt det kun er nogle få uger – traf jeg den unge mrs. Gowan, der ligesom vi var på en bjergtur. Hun sagde mig, at hun havde det godt og var meget lykkelig. Hun bad mig hilse Dem og sige, at hun takkede Dem hjerteligt og aldrig skulle glemme Dem. Hun var meget fortrolig over for mig, og jeg kom til at holde af hende, næsten lige så snart jeg talte med hende. Men det er da ikke så underligt, for hvem kan andet end holde af en så smuk og indtagende kvinde.

Det vil ikke gøre Dem urolig for mrs. Gowans skyld, håber jeg – for jeg husker, at De sagde, at De nærede en oprigtig vens deltagelse for hende – når jeg siger Dem, at jeg ville ønske, at hun var blevet gift med en mand, der havde passet bedre for hende. Han synes at holde af hende, og hun holder naturligvis meget af ham, men jeg syntes ikke, at der var nogen rigtig alvor i ham – jeg mener ikke særlig i den retning, jeg mener i alt. Jeg kunne ikke lade være at tænke på, at hvis jeg var mrs. Gowan, ville jeg føle mig alene og forladt, fordi jeg ikke havde en mand

med en fast karakter og stærk vilje at støtte mig til. Det forekom mig endog, som om hun følte dette savn lidt næsten uden at vide det. Men derfor må De dog ikke være urolig; for "hun havde det godt og var meget lykkelig." Og hun så så dejlig ud.

Jeg venter at træffe sammen med hende igen med det første og har endog allerede i flere dage ventet at se hende her. For Deres skyld skal jeg altid være så god en veninde imod hende, som jeg kan. De tænker sagtens kun lidt på, kære mr. Clennam, at De var mig en ven, da jeg ingen andre havde (ikke fordi jeg nu har andre, for jeg har ingen ny venner fået), men jeg tænker meget på det og kan aldrig glemme det.

Gid jeg vidste –– men det er bedst, at ingen skriver til mig – hvordan det går mr. og mrs. Plornish i den stilling, min kære fader skaffede dem, og om gamle Nandy lever lykkeligt hos dem og sine to børnebørn og stadig synger alle sine viser. Jeg kan næsten ikke holde tårerne borte, når jeg tænker på min stakkels Maggy, og hvor ensom hun må føle sig uden sin lille moder, selv om alle er nok så gode imod hende. Vil De ikke gå hen til hende og hilse hende fra mig og sige hende i dybeste hemmelighed, at hun ikke kan have været mere bedrøvet over vor adskillelse end jeg? Og vil De ikke sige dem alle, at jeg hver dag har tænkt på dem og bevarer dem i trofast erindring, hvor jeg så er? Kunne De vide, hvor trofast, ville De næsten have medynk med mig, fordi jeg er så langt borte og så fornem!

Jeg ved, at det vil glæde Dem at høre, at min kære fader er ved godt helbred, og at han har rigtig godt af alle disse forandringer og er helt forskellig fra, hvad han plejede at være, da De besøgte ham. Også med min farbroder er der foregået en forandring,

skønt han før aldrig klagede og nu aldrig er overdreven glad. Fanny er meget smuk, livlig og klog. Det falder hende så naturligt at være dame. Hun har med vidunderlig lethed fundet sig til rette i vor ny stilling.

Dette minder mig om, at jeg ikke har kunnet det, og at jeg undertiden fortvivler om nogen sinde at blive i stand til det. Jeg mærker, at jeg ikke kan lære noget. Mrs. General er stadig hos os, og vi taler fransk og italiensk, og hun gør sig umage for at danne os på mange måder. Når jeg siger, vi taler fransk og italiensk, mener jeg de andre. Selv er jeg så tungnem, at jeg næsten ingen vej kommer. Så snart jeg begynder at anstrenge mine tanker og åndsevner, søger de altid det gamle, vante spor, og jeg begynder igen at blive bekymret for dagens udgifter og min kære fader og mit arbejde, og så husker jeg pludselig på, at der ikke længere findes sådanne bekymringer, og det er i og for sig så nyt og usandsynligt, at det igen gør mig ganske fortumlet. Jeg ville ikke have mod til at betro dette til nogen anden end til Dem.

Sådan går det mig også med alle disse ny lande og mange mærkelige ting. De er meget smukke og forbavser mig, men jeg kan ikke samle mig tilstrækkeligt – er ikke fortrolig nok med mig selv, hvis De ellers rigtig kan forstå, hvad jeg mener – til at have al den glæde af dem, som jeg kunne have. Det, jeg kendte, forinden jeg fik dem at se, blander sig så underlig med dem. Da vi f. eks. var oppe imellem bjergene, var jeg ofte til mode, (jeg tør næsten ikke fortælle sådant noget tosset tøj, ikke engang til Dem, kære mr. Clennam) som om Marshalsea-fængslet måtte være bag ved den store klippe, eller som om mrs. Clennams værelse, hvor jeg så tit sad og syede, og hvor jeg første gang så

Dem, måtte være lige bag ved sneen. Kan De huske, da Maggy og jeg en nat kom til Deres bolig? Det værelse har jeg tit og ofte indbildt mig at se rejse flere mile ved siden af vor vogn, når jeg så ud ad karetvinduet, efter at det var blevet mørkt. Vi blev lukket ude den nat og sad ved jernporten og vankede omkring til om morgenen. Jeg ser ofte op på stjernerne, endog fra altanen uden for dette værelse, og tror, at jeg igen står på gaden, lukket ude sammen med Maggy. Sådan går det også med de mennesker, jeg forlod i England. Når jeg sejler omkring her i en gondol, griber jeg mig i at se ind i andre gondoler, som om jeg håbede at skulle se dem. Jeg ville blive overvældet af glæde ved at se dem, men jeg tror ikke, at det ville overraske mig synderligt. I mine fantastiske øjeblikke bilder jeg mig ind, at de kunne være, hvor det skulle være, og jeg venter næsten at se deres kære ansigter på skibsbroerne og ved bolværkerne.

Der er også noget andet, der trykker mig, som vil forekomme dem højst besynderligt. Det forekommer endog mig selv højst besynderligt. Jeg føler nemlig ofte den gamle inderlige medlidenhed med – jeg behøver ikke at nedskrive ordet – med ham. Hvor forandret han end er blevet, og hvor ubeskrivelig lykkelig og taknemmelig jeg end altid er ved at vide det, kommer den gamle vemodige medynksfølelse dog undertiden over mig med en sådan styrke, at jeg så inderligt gerne ville slynge mine arme om hans hals, sige ham, hvor højt jeg elsker ham, og græde ved hans bryst. Det ville gøre mig glad og stolt og lykkelig. Men jeg ved, at jeg ikke tør gøre det, at han ikke ville kunne lide det, at Fanny ville blive vred, at mrs. General ville blive bestyrtet, og derfor holder jeg mig rolig. Men samtidig har jeg en pinlig følelse af, at jeg er kommet længere

bort fra ham, og at han selv, skønt han har en tjener på hver finger, er forladt og savner mig.

Kære mr. Clennam, jeg har skrevet en hel del om mig selv, men jeg må endnu skrive lidt mere, ellers ville det, jeg helst ville sige i dette dumme brev, ikke komme til at stå i det. Blandt alle disse tåbelige tanker, som jeg har været så dristig at betro Dem, fordi jeg ved, at De vil forstå mig, hvis ellers nogen kan det, og vil bære mere over med mig, end nogen anden ville – blandt alle disse tanker er der en tanke, som næsten aldrig – nej aldrig – er ude af mit sind, og det er den, at jeg håber, at De undertiden i et roligt øjeblik har en tanke tilovers for mig. Jeg må sige Dem, at jeg i så henseende i al den tid, jeg har været borte, har følt en bekymring, som jeg så gerne ville have lettet. Jeg har været bange for, at De skulle tænke Dem mig i et nyt lys, i en ny egenskab. Gør det ikke, jeg ville ikke kunne udholde det – det ville gøre mig ulykkeligere, end De kan forestille Dem. Det ville knuse mit hjerte at tro, at De tænkte Dem mig på en eller anden måde, som ville gøre mig mere fremmed for Dem, end jeg var, mens De var så god imod mig. Hvad jeg beder og bønfalder Dem om, er, at De aldrig vil tænke Dem mig som datter af en rig mand, som bedre klædt eller bedre stillet, end da De første gang så mig. At De kun vil erindre Dem mig som den lille fattige pige, De tog Dem af med så megen ømhed, fra hvis tyndslidte kjole De holdt regnen borte, og hvis våde fødder De varmede ved Deres ild. At De vil tænke på, at min trofaste hengivenhed og inderlige taknemmelighed altid er uforandret, og at jeg selv altid er

Deres fattige barn
Lille Dorrit.

P. S. Husk endelig på, at De ikke må være urolig for mrs. Gowans skyld. Hendes ord var, at hun "havde det godt og var meget lykkelig." Og hun så så dejlig ud.

5. Noget i vejen

Efter at familien havde opholdt sig et par måneder i Venezia, fastsatte mr. Dorrit, der bevægede sig meget blandt grever og markier og kun havde få ledige timer i forvejen, en bestemt tid på en vis dag til at holde en rådslagning med mrs. General.

Da øjeblikket var kommet, sendte han sin kammertjener, mr. Tinkler, til mrs. Generals værelse for at hilse denne dame og tilkendegive hende, at han ønskede sig æren af en sammenkomst. Det var netop den tid på formiddagen, da familiens forskellige medlemmer drak kaffe på deres egne værelser, før de samlede sig til frokost i en falmet sal, der engang havde været pragtfuld, men nu var et bytte for fugtige dunster og stillestående tungsindighed. Kammertjeneren fik derfor adgang til mrs. General og forefandt hende på en firkantet stump tæppe, der var så forsvindende lille i forhold til marmorgulvets omfang, at det så ud, som om hun havde ladet det brede ud for at prøve et par ny sko på det, eller som om hun var kommet i besiddelse af det fortryllede ønsketæppe i "tusinde og en nat," og i dette øjeblik havde fået sit ønske opfyldt og var blevet hensat på det i en fyrstelig salon, hvor det ikke havde hjemme.

Mrs. General svarede afsendingen, at hun var rede til straks at begive sig til mr. Dorrits værelse og spare ham den ulejlighed at komme til hende – som han i sit galanteri havde foreslået – og afsendingen åbnede døren og ledsagede hende til sin herre. Det var en hel spadseretur ad hemmelighedsfulde trapper og korridorer fra mrs. Generals værelse, som overskyggedes af en snæver sidegade med en lav, skummel bro og fængselsagtige

genbohuse, hvis mure var fulde af skjolder og striber på langs, som om enhver af deres sprukne åbninger i århundreder havde fældet rustgule tårer i Adriaterhavet. I mr. Dorrits værelse derimod var hele den ene side optaget af et eneste stort vindue med udsigt til herlige kirkekupler, der ragede højt op mod den blå himmel, og nede ved foden af trappen, som overskylledes af den store kanal, lå hans gondoler og gondolierer og afventede hans befaling, mens de gyngede sig ørkesløst i en lille skov af pæle.

Mr. Dorrit, der var iført en pragtfuld slåbrok og hue – den slumrende puppe, der havde ventet så længe blandt medlemmerne på tidens fylde, var blevet forvandlet til en sjælden sommerfugl – rejste sig op for at modtage mrs. General.

"En stol til mrs. General! En blødere stol! Hvad tager du den for, hvad skal det sige? Nu kan du gå! – Mrs. General," sagde mr. Dorrit, "jeg tog mig den frihed –"

"På ingen måde," afbrød hun ham, "jeg var aldeles til Deres tjeneste. Jeg havde fået min kaffe."

"Jeg tog mig den frihed," gentog mr. Dorrit med en statelig ro, som om han var ophøjet over enhver modsigelse, "at udbede mig æren af en lille samtale i enrum med Dem, fordi jeg ikke er så ganske tilfreds med hensyn til min – hm – min yngste datter. De har formodentlig lagt mærke til en stor temperamentsforskel mellem mine to døtre?"

"Der er en stor forskel," svarede mrs. General og foldede sine behandskede hænder.

"Tør jeg udbede mig Deres tanker om dette?" spurgte han med en ærbødighed, der ikke var uforenelig med hans

majestætiske ro.

"Fanny," svarede mrs. General, "besidder karakterstyrke og selvtillid; Amy ikke."

Ikke? Mrs. General, spørg stenene og jernstængerne i Marshalsea-fængslet. Spørg den modehandlerinde, der lærte hende at sy, og den dansemester, der lærte hendes søster at danse. Å, mrs. General, mrs. General, spørg mig, hendes fader, hvad jeg skylder hende, og hør mit vidnesbyrd om denne ringeagtede, lille skabnings levnet fra hendes barndom af til nu!

En sådan besværgelse kunne aldrig falde mr. Dorrit ind. Han så på mrs. General, der sad i sin sædvanlige ranke stilling på sin karetbuk bag ved dyden og moralen, og sagde i en tankefuld tone:

"De har ret, frue."

"Vel at mærke, dermed mener jeg dog ikke," sagde mrs. General, "at der intet er at rette hos miss Fanny. Men der er stof der – ja måske endog lidt vel meget."

"Vil De ikke have den godhed, frue, at forklare Dem noget nærmere? Jeg fatter ikke ganske, hvad det vil sige, at der hos min ældste datter findes – hm – for meget stof. Hvilket stof?"

"Fanny," svarede mrs. General, "giver sig endnu for meget af med at have meninger. Den sande dannelse befatter sig ikke med noget sådant og gør aldrig indvendinger."

For at han ikke selv skulle røbe mangel på sand dannelse, skyndte mr. Dorrit sig at svare: "De har ubetinget ret, frue."

I sin ensformige og udtryksfulde tone sagde mrs. General: "Ja, det tror jeg."

"Men De ved, bedste frue," sagde mr. Dorrit, "at mine døtre har haft den ulykke som ganske unge at miste deres dybt

savnede moder, og at de som følge af, at jeg først for nylig er blevet anerkendt som arving til min formue, havde levet sammen med mig i forholdsvis fattige, men dog altid respektable kår og – ha – hm – afsondret fra verden."

"Det overser jeg ikke," sagde mrs. General.

"Frue," fortsatte mr. Dorrit, "med den vejledning, min datter Fanny nu får, og med et sådant eksempel stadig for øje –"

Mrs. General lukkede sine øjne.

"- nærer jeg ingen frygt for hende. Fanny har en bøjelig karakter. Men min yngste datter, mrs. General, volder mig mange sorger og bekymringer. Jeg må sige Dem, at hun altid har været min yndling."

"Vore følelser lader sig ikke altid forklare," sagde mrs. General.

"Hm – nej," indrømmede mr. Dorrit, "nej, men det foruroliger mig at se, at Amy ligesom ikke hører til os. Hun har aldrig lyst til at følge med os. Hun kan ikke finde sig til rette i den omgang, vi har her. Vi sympatiserer åbenbart ikke. Og det vil med andre ord sige," sagde mr. Dorrit, idet han afgav sit votum med en dommers gravitet, "at der er noget i vejen med – hm – Amy."

"Turde man ikke," sagde mrs. General med et lille anstrøg af fernis, "hælde til den mening, at det til dels hidrører fra de ny forhold?"

"Undskyld, frue," skyndte han sig at sige, "en gentlemans datter, om han end – hm – en tid lang forholdsvis ingenlunde har været formuende, og hun selv er blevet opfostret – hm – afsondret fra verden, behøver ikke med nødvendighed at finde vore nuværende forhold så aldeles ny."

"Sandt nok," sagde mrs. General, "meget sandt."

"Derfor," sagde mr. Dorrit, "tog jeg mig den frihed" – han lagde eftertryk på disse ord og gentog dem, som om han med høflig bestemthed frabad sig enhver yderligere modsigelse, "at udbede mig denne samtale for at kunne berøre denne sag for Dem og spørge Dem, hvad De ville råde mig til?"

"Mr. Dorrit," svarede mrs. General, "under vort ophold her har jeg flere gange talt med Amy om dannelse i almindelighed. Hun har meddelt mig, at hun i høj grad beundrede Venezia. Jeg har sagt hende, at man gør bedst i ikke at beundre noget. Jeg har gjort hende opmærksom på, at den klassiske turist mr. Eustace ikke syntes videre om det og sætter Rialtobroen langt under Westminster og Blackfriars broerne. Efter hvad De har sagt, behøver jeg ikke at tilføje, at det endnu ikke er lykkedes mig at overbevise hende. De gør mig den ære at spørge, hvad jeg vil råde Dem til? Jeg har altid været af den mening, – hvis jeg tager fejl, beder jeg om tilgivelse – at mr. Dorrit har været vant til at gøre sin indflydelse gældende."

"Hm – frue," sagde mr. Dorrit, "jeg har stået i spidsen for – hm – for et betydeligt samfund. De har ret i at antage, at jeg ikke er ukendt med en indflydelsesrig stilling."

"Det glæder mig," svarede mrs. General, "at se min mening således bekræftet, og jeg kan derfor så meget des tryggere råde til, at De selv taler med Amy og gør hende bekendt med Deres iagttagelser og ønsker. Da hun desuden er Deres yndling og upåtvivlelig er Dem hengiven, er der så meget mere sandsynlighed for, at hun vil give efter for Deres indflydelse."

"Jeg havde selv tænkt på det," sagde mr. Dorrit, "men var – hm – var ikke vis på, om jeg måske ikke derved ville gøre

indgreb – hm – i –"

"Mine rettigheder, mr. Dorrit?" sagde mrs. General nådigt, "tal ikke om det."

"Så vil jeg med Deres tilladelse, frue," fortsatte mr. Dorrit og ringede med sin lille klokke for at kalde på sin kammertjener, "straks sende bud efter hende."

"Ønsker mr. Dorrit, at jeg skal blive her?"

"Hvis De ikke er optaget og kan undvære et par minutter –"

"Med fornøjelse."

Kammertjeneren fik altså ordre til at sige til miss Amys kammerpige, at hun havde at meddele miss Amy, at mr. Dorrit ønskede at se hende i sit værelse. Mens han gav Tinkler dette hverv, så han strengt på ham og iagttog ham med årvågent øje, indtil han var kommet ud af døren, idet han nærede en mistanke om, at han i sit stille sind stod og skumlede over familien; at han måske, førend han havde tiltrådt sin tjeneste, var kommet under vejr med en eller anden spøg fra stiftelsen og måske i dette øjeblik stod og godtede sig ved tanken derom. Var Tinkler kommet til at smile, om end aldrig så svagt og uskyldigt, ville intet lige til mr. Dorrits dødstime have bragt ham ud af den tro, at dette havde været tilfældet. Da Tinkler imidlertid til alt held for sig selv havde et alvorligt ansigt, undgik han den hemmelige fare, som truede ham. Og da han bagefter meldte miss Amy, som om hun kom til en begravelse, efterlod han en dunkel forestilling hos mr. Dorrit om, at han var en velopdragen ung fyr, og at hans moder var en fattig enke, der havde holdt ham til hans katekismus.

"Amy," sagde mr. Dorrit, "du har lige været genstand for en samtale mellem mig og mrs. General. Vi er enige om, at du ikke

føler dig rigtig hjemme her. Hm – hvordan kan det være?"

Pause.

"Jeg tror, jeg behøver lidt tid, fader."

"Papa er et klædeligere udtryk," bemærkede mrs. General, "fader er noget simpelt. Desuden giver ordet papa læberne en smuk form. Papa, poppedreng, perle, pudder og præken er allesammen gode ord for læberne. Når De vil danne Deres væsen, vil De finde det nyttigt undertiden at sige Dem selv, når De er i selskab – når De træder ind i et værelse for eksempel – papa, poppedreng, perle, pudder og præken."

"Hør, mit barn," sagde mr. Dorrit, "du må nøje lægge mærke til mrs. Generals forskrifter."

Med et temmelig fortabt blik på denne udmærkede fernisererske lovede Lille Dorrit at gøre det.

"Du siger, Amy," blev mr. Dorrit ved, "at du tror at behøve tid. Til hvad?"

Atter en pause.

"For at vænne mig til mit ny liv, mente jeg," sagde Lille Dorrit med sine kærlige øjne fæstet på sin fader, som hun i sin iver for at rette sig efter mrs. General og behage ham nær havde tiltalt med poppedreng, om ikke med pudder og præken.

Mr. Dorrit rynkede panden og så ingenlunde tilfreds ud.

"Amy," svarede han, "det forekommer mig, må jeg tilstå, at du har haft tid nok. Hm – du forbavser mig, du skuffer mig; Fanny har overvundet alle sådanne små vanskeligheder og – hm – hvorfor da ikke du?"

"Jeg håber, at det snart skal blive bedre," sagde Lille Dorrit.

"Det håber jeg med," svarede hendes fader. "det – hm – det håber jeg inderligt, Amy. Jeg lod dig kalde for at sige dig – hm –

sige dig alvorligt i overværelse af mrs. General, som vi alle skylder så meget, fordi hun er så forekommende at være til stede ved – hm – ved denne og enhver anden lejlighed," mrs. General lukkede øjnene, "at jeg ha, hm – ikke er fornøjet med dig. Det er et utaknemmeligt arbejde for mrs. General at have med dig at gøre. Du – hm – sætter mig i stor forlegenhed. Du har altid været min yndling. Jeg har altid gjort dig til – hm – min veninde og fortrolige. Til gengæld udbeder jeg mig – hm – forlanger jeg, at du retter dig bedre efter omstændighederne og pligtskyldigt gør, hvad der sømmer sig for din – din stilling."

Mr. Dorrit hakkede lidt mere i det end ellers, for emnet havde gjort ham varm, og det var ham magtpåliggende at udtale sig med særligt eftertryk.

"Jeg forlanger," gentog han, "at du lægger dig dette på sinde, og at du alvorligt bestræber dig for at opføre dig på en måde, der sømmer sig for din stilling og er tilfredsstillende for mig og mrs. General."

Denne lukkede atter sine øjne, da hun igen hørte sit navn nævne. Derpå åbnede hun dem igen langsomt, rejste sig op og tilføjede disse ord:

"Hvis miss Amy Dorrit selv vil beflitte sig på at få lidt politur og vil modtage min ringe hjælp, vil mr. Dorrit ikke oftere få anledning til bekymring. Tør jeg benytte denne lejlighed til, for at nævne et slående eksempel, at bemærke, at det næppe er delikat at betragte tiggere med den opmærksomhed, som jeg har set en meget kær, ung veninde af mig gøre. Man bør slet ikke se på dem. Man bør aldrig se på noget ubehageligt. Bortset fra, at en sådan vane er til hinder for den harmoniske ro, der bør præge vort væsen, og som er et bevis på en god opdragelse,

synes den næppe at være forenelig med en dannet ånd. En virkelig dannet ånd lader, som om den er uvidende om alt, hvad der er upassende, ufint og ubehageligt."

Efter at have udtalt denne ophøjede tanke gjorde mrs. General et elegant kniks og trak sig tilbage med et udtryk ved munden, der tydede på pudder og præken.

Lille Dorrit havde, både mens hun tav og talte, bevaret sin rolige alvor og sit kærlige blik. Det havde ikke, med undtagelse af et forbigående øjeblik, været fordunklet før nu, men nu, da hun var blevet alene med ham, dirrede fingrene på hendes foldede hænder, og hendes miner røbede en undertrykt bevægelse.

Ikke for hendes egen skyld; hun følte sig måske lidt såret, men hendes bekymring gjaldt ikke hende selv. Hendes tanker drejede sig nu altid om ham. Siden de var kommet til formue, havde der foresvævet hende en dunkel anelse om, at hun ikke engang nu nogen sinde ville få ham at se sådan, som han havde plejet at være før fængselsdagene, og den havde lidt efter lidt begyndt at antage en bestemt skikkelse i hendes sjæl. Hun følte, at der i det, han nylig havde sagt til hende, og i hans hele adfærd mod hende var den velkendte skygge af Marshalsea-fængslets mur. Den antog en ny form, men det var den gamle, sørgelige skygge. Med sorg begyndte hun nødtvungent at tilstå for sig selv, at hun ikke var stærk nok til at holde den frygt borte, at intet tidsrum i et menneskeliv kunne udslette den fjerdedel af et århundrede bag fængselsgitteret. Hun havde derfor intet at beskylde ham for, intet at bebrejde ham, ingen andre følelser i sit trofaste hjerte end dyb medlidenhed og ubegrænset ømhed.

Derfor var det, at hun, skønt han sad foran hende på sin sofa i det strålende italienske dagslys, i et pragtfuldt gammelt palads og med den vidunderlige by udenfor, i dette øjeblik så ham i den længe tilvante skummelhed fra hans bolig i fængslet og ønskede at kunne sætte sig ved siden af ham og trøste ham, atter vinde hans fortrolighed og være ham til nytte. Gættede han, hvad der foregik i hendes tanker, så stemte hans egne ikke overens med dem. Efter at han i nogen tid havde rokket urolig på sin plads, stod han op, gik omkring i stuen og så meget misfornøjet ud.

"Er der ellers noget, du ønsker at sige mig, kære fader?"

"Nej, nej, intet andet."

"Det gør mig ondt, at du ikke har været fornøjet med mig, men jeg håber, at du ikke vil være vred på mig mere. Jeg skal mere end før stræbe at lempe mig efter mine omgivelser, som du ønsker det, for jeg har virkelig hele tiden gjort mig umage for det, om det end ikke er lykkedes mig."

"Amy," sagde han og vendte sig rask om imod hende, "du – hm – sårer mig stadig."

"Sårer dig, fader? Jeg?"

"Der er et – hm – et emne," sagde mr. Dorrit, idet han hele tiden så op imod loftet og intet øjeblik på det spændte, bestyrtede ansigt, "et pinligt emne, en række begivenheder, som jeg ønsker – hm – helt at udslette. Det forstår din søster, som allerede har foreholdt dig det i min nærværelse; det forstår din broder; det forstår – hm – enhver, der har takt og følelse, undtagen du – hm – det smerter mig at sige, undtagen du. Du, Amy – hm – du alene og kun du – ripper idelig op i dette emne, om end ikke med ord."

Hun lagde sin hånd på hans arm. Mere gjorde hun ikke. Hun berørte ham blidt, og den skælvende hånd sagde måske: "Tænk på mig, tænk på, hvordan jeg har slidt, tænk på mine mange sorger!" men selv sagde hun ikke en stavelse.

I denne berøring lå der en bebrejdelse, som hun ikke havde forudset, ellers havde hun holdt sin hånd tilbage. For at tilbagevise denne bebrejdelse begyndte han at retfærdiggøre sig på en ophidset, stammende, opbragt måde.

"Jeg var der i alle de år. Jeg var – hm – almindelig anerkendt som stedets overhoved. Jeg – hm – var skyld i, at I blev agtet der, Amy. Jeg skaffede min familie en stilling der. Jeg fortjener gengæld. Jeg fordrer gengæld. Jeg siger, fej det bort af Jordens overflade og begynd forfra. Er det for meget? Jeg spørger, er det for meget?"

Han så ikke en gang på hende, mens han tog sådan på vej, men gestikulerede og talte til den tomme luft.

"Jeg har lidt. Sandsynligvis ved jeg bedre end nogen anden, hvor meget jeg har lidt! Når jeg kan slå en streg over dette og udslette mærkerne af, hvad jeg har udstået, og fremstille mig for verden som en – hm – mand uden plet og lyde – er det da for meget forlangt – jeg gentager, er det da for meget forlangt, at mine børn skal gøre det samme og feje disse forbandede minder bort fra jordens overflade?"

Trods sin ophidsede tilstand havde han omhyggeligt dæmpet sin stemme, for at kammertjeneren ikke skulle høre noget.

"Og de gør det også. Din søster gør det. Din broder gør det. Kun du, mit yndlingsbarn, som jeg lige fra dine barndomsår har gjort til min veninde og fortrolige, du gør det ikke, du alene siger, at du ikke kan gøre det. Jeg skaffer dig den bedste hjælp,

for at du skal kunne gøre det. Jeg giver dig en talentfuld og dannet dame til selskab for at gøre dig i stand til at gøre det. Er det da så forunderligt, at jeg kan blive misfornøjet? Er det nødvendigt, at jeg forsvarer mig, fordi jeg har tilkendegivet min misfornøjelse? Nej."

Men alligevel fortsatte han at forsvare sig, uden at hans hidsighed dæmpedes.

"Jeg er så forsigtig at rådføre mig med denne dame, før jeg tilkendegiver min misfornøjelse. Jeg – hm – udtaler mig naturligvis med et vist forbehold over for denne dame, da hun ellers ville – hm – få nys om det, som jeg ønsker udslettet. Er jeg egenkærlig? Beklager jeg mig for min egen skyld? Nej, nej. Først og fremmest for – ha, hm – din skyld, Amy."

Af den måde, hvorpå han fremsatte denne sidste betragtning, fremgik det tydeligt, at den var faldet ham ind i samme øjeblik.

"Jeg sagde, at jeg var såret. Det er jeg – hm – bestemt på at være, hvad der så end indvendes imod det. Det sårer mig, at min datter, som er et – hm – lykkens skødebarn, kan måbe og trække sig tilbage og erklære, at hun ikke er sin skæbne voksen. Det sårer mig, at hun systematisk kan rive ned, hvad vi andre bygger op, og synes – hm – jeg havde nær sagt ligefrem forhippet på – at fortælle velhavende og højtstående folk, at hun er født og opfostret – ha, hm, – på et sted, som jeg ikke vil nævne. Men der er ingen – nej ikke den mindste inkonsekvens i, at jeg føler mig såret, og dog beklager jeg mig for din skyld, Amy. Det gør jeg; jeg siger atter, det gør jeg. Det er for din skyld, jeg ønsker, at du under mrs. Generals vejledning skal få den fornødne – hm – politur. Det er for din skyld, jeg ønsker, at

du skal uddanne din ånd og – for at bruge mrs. Generals slående ord – være uvidende om alt, hvad der er upassende, ufint og ubehageligt."

Under dette sidste foredrag havde han udtømt sig stødvis ligesom et slet reguleret vækkeur. Hendes hånd hvilede endnu på hans arm. Han forstummede, og efter atter at have set lidt op på loftet så han ned på hende. Hendes hoved sænkede sig, og han kunne ikke se hendes ansigt, men hendes berøring var øm og stille, og hendes nedbøjede skikkelse udtrykte ingen bebrejdelse – kun kærlighed. Han begyndte at klynke, ligesom han havde gjort den aften i fængslet, da hun bagefter havde siddet ved hans seng til om morgenen; udbrød, at han midt i al sin rigdom var en ussel ruin, en fattig stakkel, og trykkede hende i sine arme. "Stille, stille, min egen kære fader! Kys mig!" var alt, hvad hun sagde til ham. Hans tårer tørredes snart, langt hurtigere end den gang, og straks efter var han meget majestætisk over for sin kammertjener, ligesom for at tage oprejsning, fordi han havde været så svag.

Med en mærkelig undtagelse, som skal blive omtalt på sit sted, var dette den eneste gang, at han i sin friheds og lykkes dage talte til sin datter Amy om fortiden.

Men nu var det frokosttid, og miss Fanny og mr. Edward kom ned fra deres værelser. Begge disse unge standspersoner var noget udmattede af at komme for sent til sengs.

Hvad miss Fanny angik, da var hun blevet et offer for en umættelig lyst til at gå i selskab og var gerne gået halvhundrede gange ud mellem solens nedgang og dens opgang, hvis hun havde haft så mange anledninger til det. Mr. Edward havde også et udstrakt bekendtskab og var i almindelighed optaget

den største del af natten, for det meste i spilleklubber eller lignende steder, for da denne unge mands skæbne vendte sig til det bedre, havde han den store fordel allerede at være moden til den fineste omgang og kun at have lidt tilbage at lære, så meget skyldte han det lykkelige tilfælde, som havde gjort ham bekendt med hestehandel og billardspil.

Mr. Frederick Dorrit indfandt sig ligeledes til frokost. Da den gamle herre boede i det øverste stokværk i paladset, havde hans yngste broderdatter taget mod til sig og foreslået, at hans klarinet, som mr. Dorrit havde befalet konfiskeret, men som hun havde vovet at opbevare, skulle gives ham tilbage. Trods nogle indvendinger fra miss Fannys side om, at det var et simpelt instrument, og at hun afskyede lyden af det, var dette også blevet tilstået. Men da viste det sig, at han havde fået nok af den og aldrig blæste på den nu, da den ikke længer tjente til at skaffe ham hans daglige brød. Han havde lidt efter lidt fået den ganske ny vane at sjokke omkring i billedgallerierne og tilbringe hele timer i rad foran portrætterne af berømte venetianere – stadig med sit forkrøllede kræmmerhus med snustobak i hånden, til stor ærgrelse for miss Fanny, som havde foreslået, at der skulle købes en gulddåse til ham, for at han ikke skulle gøre familien skam, men han havde på det bestemteste afslået at bruge den, da den var blevet købt. – Det kom aldrig for dagen, hvad hans omtågede øjne så i billederne, om de havde interesse for ham alene som malerier betragtede, eller om han dunkelt identificerede dem med en herlighed, der var forsvundet ligesom hans egen åndskraft. Men han betragtede dem med stor andagt og fandt åbenbart fornøjelse i dem. Efter de første dages forløb kom Lille Dorrit tilfældigvis til

at overvære en af disse hyldinger, og dette bidrog så kendeligt til at forhøje hans nydelse, at hun siden ofte ledsagede ham, og siden sine velmagtsdage havde den gamle mand ikke glædet sig så meget over noget som over disse udflugter. Han plejede at bære en stol til hende fra det ene maleri til det andet og trods alle hendes indvendinger stå bag ved den og forestille hende for de stolte venetianere.

Ved denne familiefrokost kom han til at fortælle, at de den foregående dag i et galleri havde set den dame og herre, som de var truffet sammen med på Store St. Bernhard. "Jeg har glemt navnet," sagde han. "du husker dem sikkert, William? Og du vist også, Edward?"

"Jeg husker dem godt nok," sagde den sidste.

"Det skulle jeg mene," sagde miss Fanny med et kast med nakken og et blik på sin søster, "men vi ville rimeligvis ikke være blevet mindet om dem, hvis onkel ikke havde baldret ud med det."

"Det er et meget mærkeligt udtryk, min bedste," sagde mrs. General, "ville 'uvilkårlig berørt' eller 'tilfældigvis hentydet til' ikke være bedre?"

"De skal have tak, mrs. General," svarede den unge dame, "nej, det tror jeg ikke, og i det hele foretrækker jeg min egen udtryksmåde."

Sådan modtog miss Fanny altid ethvert af mrs. Generals vink, men hun skrev sig dem altid bag øret til en anden lejlighed.

"Jeg ville have fortalt, at vi havde mødt mr. og mrs. Gowan, Fanny, selv om onkel ikke havde talt om det," sagde Lille Dorrit. "Jeg har jo knap set dig siden. Jeg ville have talt om det her ved

frokosten, fordi jeg kunne have lyst til at besøge mrs. Gowan og blive bedre kendt med hende, hvis fader og mrs. General ikke har noget imod det."

"Nå, Amy," sagde Fanny, "det glæder mig endelig at høre dig ytre et ønske om at blive bekendt med nogen i Venezia, men om mr. og mrs. Gowan er et passende bekendtskab, vil jeg lade stå hen."

"Jeg talte kun om mrs. Gowan, kære Fanny."

"Ganske vist," sagde Fanny, "men så vidt jeg ved, kan du ikke skille hende fra hendes mand, undtagen ved hjælp af en parlamentsakt."

"Tror du, fader," sagde Lille Dorrit med tvivl og tøven, "at der er noget i vejen for, at jeg gør dette besøg?"

"Jeg ved virkelig ikke," svarede han, "- hm – hvad mener mrs. General?"

Mrs. General mente, at da hun ikke havde den ære at kende den omtalte dame og herre, så hun sig i dette tilfælde ikke i stand til at anvende sin fernis. Hun måtte kun som en i ferniseringsfaget almindelig gældende grundsætning bemærke, at det væsentligt kom an på, af hvem damen havde fået introduktion til en familie, der indtog en så iøjnefaldende niche i det sociale tempel som familien Dorrit.

Ved denne bemærkning gik der en mørk sky hen over mr. Dorrits åsyn. Idet han satte introduktionen i forbindelse med en påtrængende person ved navn Clennam, som han dunkelt mindedes fra et tidligere tilværelsesstadium, var han allerede i færd med at slå en tyk streg over navnet Gowan, da Edward Dorrit med glasset i øjet blandede sig i samtalen.

Som indledningsbemærkning råbte han: "Hejda derhenne! Gå udenfor!" til et par opvartere som en høflig tilkendegivelse af, at deres tjeneste for øjeblikket kunne undværes.

Da disse lejesvende havde adlydt, gik Edward Dorrit videre.

"Det er måske det klogeste at underrette jer allesammen om, at disse Gowans – som jeg selv billigvis ikke kan have meget tilovers for, i alt fald ikke for manden – er bekendte med ansete folk, hvis det gør noget til sagen."

"Det skulle jeg mene," sagde den vakre fernisererske, "gør særdeles meget til sagen. Hvis de virkelig omgås ansete og fornemme folk."

"Hvad det angår," sagde Edward Dorrit, "kan De selv dømme. De kender måske det berømte navn Merdle?"

"Den store Merdle?" udbrød mrs. General.

"Den store Merdle," sagde Edward Dorrit. "De er bekendte med ham. Mrs. Gowan – jeg mener enken, min høflige vens moder – er meget intim med mrs. Merdle, og jeg ved, at disse to står på hendes visitliste."

"Hvis så er, behøves der ikke nogen bedre garanti," sagde mrs. General til mr. Dorrit, idet hun løftede sine handsker i vejret og bøjede sit hoved, som om hun bragte et eller andet synligt afgudsbillede sin hylding.

"Af – hm – nysgerrighed tillader jeg mig at spørge min søn," sagde mr. Dorrit med en afgjort forandring i sin tone, "hvordan han er kommet i besiddelse af denne – hm – betimelige underretning?"

"Det er ingen lang historie," svarede Edward Dorrit, "og jeg skal fortælle den på stående fod. For det første er mrs. Merdle

den dame, som du havde den lille disput med i – hvad var det nu det sted hed?"

"Martigny," sagde miss Fanny med et ubeskrivelig mat udtryk.

"Martigny," gentog hendes broder med et let nik og en let blinken, og ved synet af dette satte miss Fanny et forundret ansigt op og lo og rødmede.

"Hvordan kan det hænge sammen, Edward?" sagde mr. Dorrit, "du sagde mig, at navnet på den herre, som du forhandlede med, var Sparkler. Du viste mig endog hans kort. Hm. Sparkler."

"Ganske rigtigt, fader, men deraf følger ikke, at hans moder nødvendigvis må bære det samme navn. Mrs. Merdle har været gift en gang før, og han er hendes søn. Hun opholder sig nu i Rom, hvor vi sandsynligvis vil lære hende nærmere at kende, da du har besluttet at tilbringe vinteren der. Sparkler er nylig kommet hertil. Jeg tilbragte aftenen i går i selskab med ham. Han er en rigtig flink fyr, hvis han bare ikke var så frygtelig skudt i en vis ung dame, for når han kommer ind på det emne, er han noget kedelig."

Her stirrede Edward Dorrit tværs over bordet gennem sin lorgnet på Fanny.

"Vi kom i aftes til at tale om vore rejser, og ved den lejlighed fik jeg den oplysning, jeg her har meddelt, af Sparkler selv."

Her tav han, men vedblev at betragte miss Fanny, mens hans ansigt fordrejedes, og det just ikke på den klædeligste måde, dels af glasset, som han lod blive siddende i øjet, og dels af et listigt smil.

"Under disse omstændigheder," sagde mr. Dorrit, "tror jeg at udtale – hm – mrs. Generals anskuelser ikke mindre end mine egne, når jeg siger, at der ikke er noget til hinder for, at du får dit ønske opfyldt, Amy. Jeg håber, at jeg – hm – tør hilse dette ønske," sagde mr. Dorrit i en opmuntrende og tilgivende tone, "som et godt varsel. Det er fuldkommen rigtigt at gøre disse menneskers bekendtskab. Det er særdeles passende. Mr. Merdles navn er – hm – verdensberømt. Mr. Merdle giver sig af med storslåede foretagender. De indbringer ham så uhyre summer, at de betragtes som en – hm – national velgerning. Mr. Merdle er vor tids mand. Navnet Merdle er århundredets løsen. Vis mr. og mrs. Gowan på mine vegne al mulig forekommenhed, for vi vil selvfølgelig tage os af dem."

Denne højmodige anerkendelse afgjorde sagen. Det blev ikke bemærket, at onkel havde skudt sin tallerken fra sig og glemt sin frokost; men han blev aldrig synderlig bemærket undtagen af Lille Dorrit. Tjenerne kaldtes ind igen, og måltidet fortsattes, indtil det var til ende. Mrs. General rejste sig og forlod bordet. Mens Edward og Fanny endnu sad og hviskede til hinanden tværs over det, og mr. Dorrit sad og spiste figener og læste i en fransk avis, tiltrak onkel sig pludselig alles opmærksomhed, idet han rejste sig fra sin stol, slog i bordet med sin hånd og sagde: "Broder, jeg protesterer imod det!"

Havde han udstedt en proklamation i et ukendt tungemål og straks derpå opgivet ånden, kunne han ikke have forbavset sine tilhørere mere. Avisen faldt ud af hånden på mr. Dorrit, og han sad som forstenet med en figen på halvvejen til sin mund.

"Broder," sagde den gamle mand med en overraskende kraft i sin skælvende stemme, "jeg protesterer imod det! Jeg elsker dig.

Du ved, hvor inderligt jeg elsker dig. I alle de mange år har jeg ikke været dig utro med en eneste tanke. Hvor svag jeg end er, ville jeg have slået enhver, som havde talt ondt om dig. Men, broder, imod dette protesterer jeg!"

Det var mærkeligt at se den energi, der endnu boede i den affældige gamle mand. Hans øjne blev klare, hans grå hår rejste sig på hans hoved, hans miner prægedes atter af en viljekraft, som de ikke havde røbet spor af i fem og tyve år, og der var en styrke i hans hånd, som gjorde dens bevægelser helt spændstige.

"Men, bedste Frederick," udbrød mr. Dorrit med mat stemme, "hvad fattes dig? Hvad er der på færde?"

"Hvor tør du," sagde den gamle mand og vendte sig om mod Fanny, "hvor tør du vove det? Har du ingen hukommelse? Har du intet hjerte?"

"Onkel," udbrød Fanny forskrækket og brast i tårer, "hvorfor overfalder du mig på denne grusomme måde? Hvad har jeg gjort?"

"Gjort?" svarede den gamle mand og pegede på hendes søster. "Hvem er det, der har været dig en kærlig, uvurderlig veninde? Hvem er det, der har våget over dig mere, end en moder kunne have gjort det? Hvor tør du vove at behandle din søster med en sådan overlegenhed? Skam dig, du falske pige, skam dig!"

"Jeg elsker Amy," råbte Fanny hulkende, "så højt, som jeg elsker mit eget liv. Jeg fortjener ikke at behandles sådan. Jeg er Amy så taknemmelig og holder så meget af hende, som noget menneske kan. Gid jeg var død! Jeg er aldrig før blevet så skammelig forurettet, og det, alene fordi jeg våger over familiens ære."

"Blæse være med familiens ære!" råbte den gamle mand i en foragtelig og harmfuld tone. "Broder, jeg protesterer imod stolthed. Jeg protesterer imod utaknemmelighed. Jeg protesterer imod, at nogen af os her, som ved, hvad vi ved, og har set, hvad vi har set, giver sig af med at have prætensioner, der kan kaste den mindste skygge på Amy eller volde hende et øjebliks smerte. Når de har den virkning, kan vi vide, at de ikke dur, og at de burde bringe Himlens straf over os. Broder, for Guds åsyn protesterer jeg imod det!"

Sådan som hans hånd gik op over hans hoved og faldt ned på bordet, kunne den for den sags skyld gerne have tilhørt en grovsmed. Efter nogle øjeblikkes tavshed blev den igen slap og svag som sædvanlig. Med sine vante, sjokkende skridt gik han hen til sin broder, lagde sin hånd på hans skulder og sagde i en mildere tone: "Kære William, jeg følte mig forpligtet til at sige det. Tilgiv mig!" og gik derpå, krumbøjet som altid, ud af salen i paladset, ganske som om han kunne være gået ud af værelset i Marshalsea-fængslet.

I al denne tid havde Fanny hulket og grædt. Med undtagelse af, at Edward af forbavselse havde lukket munden op, havde han ikke åbnet sine læber og ikke bestilt andet end stirre. Også mr. Dorrit havde været aldeles forvirret og ude af stand til at hævde sin værdighed. Fanny var nu den første, som talte.

"Aldrig, aldrig er jeg blevet sådan behandlet! Aldrig har man hørt noget så skammelig hårdt og grusomt! Og den kære, gode, stille, lille Amy, hvad ville hun ikke føle, hvis hun fik at vide, at hun havde været den uskyldige årsag til, at jeg er blevet sådan behandlet! Men jeg vil ikke sige hende det. Nej, jeg vil aldrig sige det til den kære, gode søster."

Dette hjalp mr. Dorrit til at bryde sin tavshed.

"Kære barn," sagde han, "jeg – hm – bifalder din beslutning. Det vil være allerbedst ikke at tale til Amy om det. Det kunne – hm – bedrøve hende. Ha. Det er betænksomt og rigtigt at undgå sligt. Vi vil beholde det mellem os selv."

"Men onkels grusomhed!" udbrød Fanny. "Å, jeg kan aldrig tilgive onkel hans ubarmhjertige grusomhed!"

"Kære barn," sagde mr. Dorrit, der nu havde genvundet sin fatning, men var endnu ualmindelig bleg, "jeg må bede dig ikke at tale sådan. Du må huske på, at din onkels tilstand kræver – hm – megen overbærenhed fra vor side, megen overbærenhed."

"Ja, jeg tilstår," klynkede Fanny, "at man af kristenkærlighed må formode, at der er noget i vejen med ham, for ellers kunne han ikke have overfaldet mig sådan!"

"Fanny," svarede mr. Dorrit i en rørende, broderlig tone, "du ved, hvilket – hm – vrag din onkel er trods sine utallige gode sider, og jeg besværger dig ved min kærlighed til ham og den troskab, som du ved, at jeg altid har vist ham, at – hm – beholde dine formodninger hos dig selv og skåne mine broderlige følelser."

Dermed endte dette optrin, under hvilket Edward Dorrit ikke havde sagt et ord, men lige til det sidste set meget befippet og betænkelig ud. Miss Fanny vakte den dag megen kærlig uro i sin søsters sjæl ved at tilbringe størstedelen af den i voldsomme ømhedsanfald og med afvekslende at forære hende brocher og ønske sig selv død.

6. Noget, som det skal være

At befinde sig i Henry Gowans haltende stilling; at have vendt den ene af to magter ryggen med afsky og at savne de nødvendige egenskaber til at komme i skuddet hos den anden og drive mismodig om på neutral grund og forbande begge, er at befinde sig i en usund sjælstilstand, som sjældent bliver bedre med tiden.

At finde en slags trøst i at prale med, at man er blevet skuffet, er også en meget farlig vane, hvoraf der snart opstår en hensynsløs letsindighed og ringeagt for sandheden. At nedsætte, hvad der duer, ved at rose, hvad der ikke duer, er en af dens bagvendte glæder, og man kan ikke ustraffet spille bold med sandheden.

I sine domme om alle sådanne kunstneriske produkter, der var aldeles uden værd, var Gowan det mest liberale menneske på Jorden. Han kunne erklære, at den og den mand havde mere talent i sin lille finger – forudsat at han ingen havde – end den og den – forudsat, at han havde et stort talent – havde i sin hele sjæl og krop, og når man indvendte, at det, han roste, var noget juks, svarede han på sin kunsts vegne: "Kære ven, hvad laver vi allesammen andet end juks? Jeg laver ikke andet, og jeg lægger ikke skjul på det."

At prale med, at han var fattig, var et andet udslag af hans hypokondriske tilstand, om han end dermed måske også havde til hensigt at antyde, at han burde have været rig, ligesom han offentligt roste og udråbte Barnaclerne, for at det ikke skulle blive glemt, at han hørte til familien. I hvert tilfælde talte han meget ofte om disse to emner, og han behandlede dem med en

sådan færdighed, at han kunne have rost sig selv i måneder uden at vække halvt så store forestillinger om sin egen storhed, som han gjorde ved på sin flotte måde at nedsætte sig selv.

Alle vegne, hvor han og hans kone kom hen, fik man også snart ud af hans løse tale, at han havde ægtet hende mod sine fornemme slægtninges ønske og haft megen møje med at få dem til at give deres samtykke. Han sagde det aldrig rent ud, ja syntes tværtimod at lade hånt om en sådan tanke, men trods al sin umage for at nedsætte sig selv, magede han det altid sådan, at han kom til at stå med palmer i hænderne. Lige fra deres hvedebrødsdage mærkede Minnie Gowan tydeligt, at hun i almindelighed betragtedes som en, der var gift med en mand, som havde gjort et ulige parti, men i sin ridderlige kærlighed til hende havde udjævnet denne ulighed.

Til Venezia var de blevet ledsagede af monsieur Blandois, og her omgikkes monsieur Blandois meget med Gowan. Den gang de var truffet sammen med denne galante herre i Geneve, havde Gowan i starten ikke rigtig vidst, om han skulle sparke eller opmuntre ham, og i fire og tyve timer været tvivlrådig om, hvordan han skulle afgøre dette spørgsmål på en tilfredsstillende måde, at han havde tænkt på at spille plat og krone om det og følge oraklets røst. Imidlertid ytrede hans kone tilfældigvis mishag mod den indsmigrende Blandois, ligesom også stemningen i hotellet var imod ham. Efter dette besluttede Gowan at opmuntre ham.

Hvoraf kom denne egensindighed, når den ikke hidrørte fra et anfald af ædelmodighed? Hvorfor ville Gowan, der var Blandois langt overlegen og helt vel i stand til at rive denne indtagende kavaler i stumper og stykker og se, hvilket stof han

var gjort af, omgås et sådant menneske? For det første modsatte han sig det første selvstændige ønske, han havde bemærket hos sin kone, fordi hendes fader havde betalt hans gæld, og det var ønskeligt at benytte den første givne lejlighed til at hævde hans uafhængighed, og dernæst gik han imod den herskende stemning, fordi han, trods mange betingelser for det modsatte, var ondskabsfuld. Han fandt fornøjelse i at erklære, at en hofmand med Blandois' dannede væsen måtte kunne hæve sig op til den højeste stilling i ethvert civiliseret land. Han gjorde sig en glæde af at fremhæve Blandois som et mønster på elegance og gøre ham til en satire på andre, der gjorde sig til af deres personlige fortrin. Han påstod for ramme alvor, at Blandois' buk var fuldkomment, at Blandois' væsen var uimodståeligt, og at Blandois' utvungenhed ville være billigt købt – hvis den ikke var en naturgave og således noget, man ikke kunne tilegne sig – for hundrede tusinde francs. Det overdrevne i mandens væsen var Gowan velkomment som et vrængebillede, det morede ham at ty til for at spotte mangfoldige mennesker, der nødvendigvis mere eller mindre gjorde det samme, som Blandois overdrev. Således havde han følt sig tiltrukket af ham, og da han fandt en vis fornøjelse i at høre på hans historier, og vanens magt uvilkårligt knyttede dem sammen, var han kommet sådan ind i det med ham, at de næsten var uadskillelige; og det uagtet han antog, at han levede af sin kløgt ved spillebordet og på lignende måder; uagtet han havde ham mistænkt for at være en kryster, mens han selv var dristig og modig; uagtet han helt vel vidste, at Minnie ikke kunne lide ham, og uagtet han, hvis Blandois havde givet hende den mindste personlige anledning til at betragte ham med

modbydelighed, uden at betænke sig et øjeblik ville have kastet ham ud af det højeste vindue i Venezia ned i det dybeste vand i byen.

Lille Dorrit havde gerne besøgt mrs. Gowan alene, men da Fanny, der endnu ikke havde forvundet sin onkels protest, så indstændigt havde tilbudt hende sit selskab, satte de to søstre sig i en af gondolerne neden for mr. Dorrits vinduer og, ledsagede af kureren, førtes de i højtideligt optog til mrs. Gowans bolig. Deres optog var, sandt at sige, alt for højtideligt i forhold til deres bolig, som Fanny beklagede sig over, "lå så rædsomt afsides," og som førte dem gennem en mængde smalle kanaler – "ikke andet end grøfter" – sagde Fanny hånligt.

Huset, der lå på en lille, øde ø, så ud, som om det havde revet sig løs fra et andet sted og tilfældigvis var flydt hen til dets nuværende ankerplads i selskab med en vinstok, der trængte næsten lige så meget til røgt og pleje som de elendige stakler, der lå under dens løv. Hovedtrækkene i maleriet omkring det bestod af en af plankeværker og stilladser omgivet kirke, der havde været under reparation så længe, at reparationsforanstaltningerne så ud, som om de var hundrede år gamle og selv var gået i forfald. En mængde vasket linned, der var bredt til tørring i solen, en del vindskæve huse, som ikke kunne forliges, og som lignede rådne, præadamitiske oste, der var skåret ud i fantastiske former og fulde af mider, og endelig et forvirrende mylder af vinduer, hvis jalousier alle hang på skrå, og hvoraf de fleste var pyntet med smudsige pjalter, der dinglede ud over karmen.

På første sal i huset var der en bank, hvor to magre betjente, der med deres grønne, guldkvastede fløjlshuer mindede om et

par indtørrede dragoner, stod bag ved en lille disk i et lille værelse, som ikke indeholdt andre synlige genstande end et tomt pengeskab med åben dør, en krukke med vand og papirstapeter med rosenkranse, men hvorfra de dog ved kun at dukke sig ned på lovlig opfordring kunne producere uudtømmelige bunker af femfrancstykker. Neden under banken var der en række af tre eller fire værelser, der med deres tilgitrede vinduer så ud som fængsler for kriminelle rotter. Oven over banken var mrs. Gowans lejlighed.

Uagtet væggene var så fulde af pletter, at de så ud som landkort, uagtet det uhyggelige bohave var falmet og muggent, og trods den fremherskende venetianske lugt af stillestående søvand og rådden tang var stedet dog bedre indenfor, end dets ydre lovede. Døren blev åbnet af en smilende mand, der så ud som en omvendt snigmorder – en midlertidig tjener – som førte dem ind i det værelse, hvor mrs. Gowan sad, og meldte, at to smukke, engelske damer var kommet for at besøge fruen.

Mrs. Gowan, der var i færd med at sy, lagde sit arbejde fra sig i en kurv og rejste sig ligesom lidt forvirret op. Miss Fanny var overordentlig høflig imod hende og fremsagde med en veterans færdighed de sædvanlige, tomme floskler.

"Det gjorde papa særdeles ondt," vedblev Fanny, "at han er optaget i dag – han er så stærkt optaget her, da vort bekendtskab er så forfærdelig stort – og han pålagde mig udtrykkeligt at bringe mr. Gowan sit kort. For at jeg nu ikke skal glemme dette ærinde, som han indskærpede mig i det mindste en halv snes gange, tillader De måske, at jeg letter min samvittighed ved straks at lægge kortet på bordet."

Hun gjorde dette med en veterans utvungenhed.

"Det har glædet os inderligt," sagde Fanny, "at høre, at De kender Merdles. Vi håber, at det vil bidrage til, at vi kommer mere sammen."

"De er venner," sagde mrs. Gowan, "af min mands familie. Selv har jeg endnu ikke haft den fornøjelse at være blevet forestillet for mrs. Merdle."

"Virkelig?" sagde Fanny med en mine, som om hun var elskværdig nok til at undertrykke sin egen overlegenhed. "De vil sikkert synes godt om hende."

"De kender hende altså nøjere?"

"Ja, ser De," sagde Fanny med en rask bevægelse med sine smukke skuldre, "i London kender man enhver. Vi traf sammen med hende undervejs, og sandt at sige, var fader i starten lidt stødt på hende, fordi hun havde taget et af de værelser, som vore folk havde bestilt til os, men vi blev igen gode venner."

Uagtet besøget hidtil ikke havde skaffet Lille Dorrit lejlighed til at tale med mrs. Gowan, var der dog en stiltiende forståelse mellem dem, som gjorde samme nytte. Hun betragtede mrs. Gowan med levende og usvækket deltagelse. Lyden af hendes stemme gjorde et dybt indtryk på hende. Intet af, hvad der omgav hende eller var i hendes nærhed eller overhovedet vedkom hende, undgik Lille Dorrit. Hun var hurtigere til at opfatte den ubetydeligste omstændighed her end i noget andet tilfælde – alene med undtagelse af et.

"Har De," sagde hun nu, "haft det rigtig godt siden den aften?"

"Rigtig godt. Og De?"

"Å, jeg har det altid godt," sagde Lille Dorrit undselig. "Jeg – jo mange tak."

Der var ingen anden grund til, at hun stammede og brød af, end at mrs. Gowan havde rørt ved hendes hånd, og at deres blikke havde mødtes. Noget tankefuldt bekymret i de store, blide øjne havde øjeblikkelig bragt Lille Dorrit til at forstumme.

"Ved De, at De har en høj stjerne hos min mand, og at jeg næsten burde være skinsyg på Dem?" sagde mrs. Gowan.

Lille Dorrit rystede rødmende på hovedet.

"Han vil sige Dem, hvis han siger Dem, hvad han har sagt mig, at De er roligere og mere rådsnar end nogen, han har set."

"Han taler alt for godt om mig," sagde Lille Dorrit.

"Det tvivler jeg på, men hvad jeg slet ikke tvivler på, er, at jeg må sige ham, at De er her. Han ville aldrig tilgive mig, at jeg havde ladet Dem – og miss Dorrit – gå uden at have gjort det. Tør jeg? Kan De finde Dem i den uorden og uhygge, der er i en malers atelier?"

Disse spørgsmål var henvendte til miss Fanny, som svarede, at det ville interessere og henrykke hende over al måde. Mrs. Gowan gik hen til en dør, så ind ad den og kom tilbage. "Bevis Henry den ære at træde ind," sagde hun, "jeg vidste, nok, at det ville glæde ham."

Den første genstand, der mødte Lille Dorrit, som trådte først ind, var Blandois, der, iført en vid kappe og en bredskygget bandithat, stod på en forhøjning i et hjørne, ligesom han havde stået på Store St. Bernhard, mens de advarende arme alle syntes at pege op på ham. Hun gøs tilbage for denne skikkelse, idet den smilede til hende.

"Bliv ikke bange," sagde Gowan, idet han trådte frem fra sit staffeli. "Det er kun Blandois. Han gør tjeneste som model i

dag. Jeg bruger ham til en studie. Det sparer mig penge at bruge ham, og vi fattige malere har ingen at undvære."

Blandois tog sin bredskyggede hat af og hilste på damerne uden at komme frem af sin krog.

"*Mille pardons!*" sagde han, "men *il professore* her er så ubønhørlig imod mig, at jeg ikke tør røre mig."

"Så stå da stille," sagde Gowan koldblodigt, idet søstrene nærmede sig staffeliet. "Lad damerne i det mindste se originalen til smøreriet, for at de kan vide, hvad det skal forestille. Der står han, som De ser. En bandit, der venter på sit bytte; en fornem adelsmand, der venter på at frelse sit fædreland; den fælles fjende, der venter på at bringe nogen i ulykke. Et himmelsk sendebud, der venter på at bringe nogen frelse – hvad De finder, at han ser mest ud til."

"Sig, *professore mio*, en fattig gentleman, der venter på at bringe ynde og skønhed sin hyldest," sagde Blandois.

"Eller sig, *cattivo soggetto mio*," svarede Gowan, idet han med en pensel berørte det malede ansigt på det sted, hvor det virkelige ansigt havde bevæget sig, "en morder efter gerningen. Kom frem med Deres hvide hånd, Blandois. Stik den uden for kappen. Hold den stille!"

Blandois' hånd var urolig; men han lo, og derved kunne den jo let komme til at ryste.

"Han har i forvejen været i slagsmål med en anden morder eller med et offer, må De vide," sagde Gowan, idet han med nogle hurtige, utålmodige penselstrøg afsatte mærkerne på hånden, "og her er sporene af det – uden for kappen med den, mand! – *Corpo di San Marco*, hvad tænker De på?"

Blandois rystede atter af latter, så at hans hånd kom til at ryste endnu mere. Derpå løftede han den i vejret for at sno sit overskæg, og endelig stillede han sig med et flot sving i den forlangte stilling. Hans ansigt var rettet således mod det sted, hvor Lille Dorrit stod ved staffeliet, at han uafladeligt så på hende, og efter at hans mærkelige øjne først havde fanget hendes, havde hun ikke kunnet tage sine egne til sig, så at de hele tiden havde set på hinanden. Nu skælvede hun, og da Gowan mærkede det og antog, at hun var blevet bange for den store hund ved siden af ham, hvis hoved hun kærtegnede med sin hånd, og som nylig havde udstødt en dæmpet knurren, så han på hende, som om han ville sige: "Den gør Dem ikke noget, miss Dorrit."

"Jeg er ikke bange for den," svarede hun i samme åndedræt, "men se engang på den?"

I en fart kastede Gowan sin pensel fra sig og greb med begge hænder hunden i halsbåndet.

"Hvor kan De dog være så tåbelig, Blandois, at tirre den? Guds død, den river Dem i stykker! Læg dig, Lion! Kender du ikke min stemme, din køter!"

Uden at ænse, at den var nær ved at kvæles af halsbåndet, sled den store hund imod med hele sin kraft for at komme over gulvet. I det øjeblik, da hans herre havde taget fat i den, havde den gjort sig klar til et spring.

"Lion! Lion!" Den stod på bagbenene, og der opstod en kamp mellem herren og hunden. "Tilbage! Læg dig, Lion! Blandois! Hvad fanden har De gjort ved hunden!"

"Jeg har ingenting gjort ved den."

"Gå bort, så den ikke ser Dem. Jeg kan ikke holde det vilde dyr længere! Ud af stuen med Dem, eller den dræber Dem!"

Med en glubende gøen gjorde hunden endnu en anstrengelse, idet Blandois forsvandt, men i samme øjeblik, som den faldt til føje, slog dens herre, der næsten var lige så vred som den selv, den til jorden med et slag i hovedet og sparkede den mange gange hårdt med sin støvlehæl, så at dens mund blev blodig.

"Ind i krogen med dig og læg dig," sagde Gowan, "eller jeg trækker dig ud og skyder dig."

Lion adlød og lå og slikkede sin mund og sit bryst, mens dens herre tøvede et øjeblik for at trække vejret, hvorpå han, efter at have genvundet sin sædvanlige koldblodighed, vendte sig om for at tale til sin kone og hendes gæster. Det hele havde rimeligvis ikke varet to minutter.

"Nå, nå, Minnie, du ved jo, at den altid er godmodig og let at styre. Blandois må have tirret den – skåret ansigter ad den. Hunden har sine sympatier og antipatier og ynder ikke Blandois synderlig, men det skudsmål vil du sikkert give den, Minnie, at den aldrig før har opført sig sådan."

Minnie var alt for urolig til at kunne svare sammenhængende. Lille Dorrit var allerede i færd med at berolige hende. Fanny, der havde skreget et par gange, havde grebet Gowans arm for at søge beskyttelse hos ham, og Lion, der skammede sig over at have fremkaldt al denne forstyrrelse, slæbte sig hen ad gulvet til sin frues fødder.

"Det glubske dyr!" sagde Gowan og sparkede på ny til den, "det skal du bøde for!" Og dermed pryglede han løs på den.

"Å, straf den nu ikke mere!" udbrød Lille Dorrit. "Gør den ikke fortræd. Se, hvor venlig den er!" På hendes bøn skånede Gowan den, og den fortjente også hendes forbøn, for den var så underdanig, bedrøvet og ulykkelig, som nogen hund kunne være.

Det var ikke let at forvinde den rystelse og gøre besøget utvungent, selv om Fanny i bedste tilfælde ikke havde været den mindste smule i vejen. Af den samtale, som fandt sted imellem dem, før søstrene tog afsked, forekom det Lille Dorrit, at hun kunne se, at Gowan, selv når han var allervenligst mod sin kone, kun alt for meget behandlede hende som et smukt barn. Han syntes så lidt at ane den dybe følelse, som hun vidste, at der måtte ligge under denne overflade, at hun betvivlede, at der kunne findes nogen sådan følelse hos ham selv.

Mens han fulgte dem ned ad trappen, gjorde han spøgende undskyldninger for den fattige bolig, hvormed fattige karle som han måtte tage til takke, og ytrede, at når hans høje og mægtige slægtninge, Barnaclerne, der ville skamme sig frygtelig over den, forærede ham en bedre bolig, skulle han gerne gøre dem den tjeneste at flytte ind i den. Ved randen af kanalen fik de en hilsen af Blandois, der så lidt bleg ud efter sit eventyr, men desuagtet slog det hen i spøg og lo, da Lion blev nævnt.

Søstrene tog afsked med dem under den kummerlige vinstok ved bolværket, hvor Gowan stod og plukkede blade af den og kastede dem i vandet, og Blandois tændte en cigaret. De blev roet bort med den samme højtidelighed, hvormed de var kommet, men båden var ikke gledet ret langt, før Lille Dorrit bemærkede, at Fanny var mere påtaget i sit væsen, end der syntes at være anledning til, og idet hun derpå så ud ad vinduet

og den åbne dør for at opdage årsagen, fik hun øje på en anden gondol, som åbenbart ventede på dem.

Da denne gondol nu brugte forskellige kunstgreb for at holde skridt med dem, idet den snart skød forud for dem og derpå standsede for at lade dem komme forbi, snart, hvor der var plads nok, holdt sig på siden af dem, og snart fulgte lige bagefter, og da Fanny lidt efter lidt ikke længere lagde skjul på, at hun koketterede med nogen, der sad i den, men om hvis nærhed hun dog på samme tid lod, som om hun var uvidende, spurgte Lille Dorrit omsider, hvem det var.

Herpå gav Fanny det korte svar: "Dumrianen."

"Hvem?" sagde Lille Dorrit.

"Kære barn," svarede Fanny i en tone, der antydede, at hun før sin onkels protest snarere ville have sagt: Du lille nar, – "hvor du dog er enfoldig! Den unge Sparkler."

Hun slog vinduet på sin side ned, og idet hun lagde sig tilbage og skødesløst støttede sin albue på det, viftede hun sig med en kostbar spansk vifte af ibenholttræ og guld. Da nu den anden gondol atter skød frem med et flygtigt spor af et øje i vinduet, smilede Fanny koket og sagde: "Har du nogen sinde set mage til nar?"

"Tror du, at han har i sinde at følge dig hele vejen?" spurgte Lille Dorrit.

"Mit søde barn," svarede Fanny, "jeg kan umulig indestå for, hvad en desperat idiot kan finde på, men jeg anser det for højst sandsynligt. Vejen er heller ikke så uhyre lang, og det ville næppe engang hele byen være, skulle jeg tro, hvis han er nær ved at dø af længsel efter at se et glimt af mig."

"Men er han det?" spurgte søsteren i al enfoldighed.

"Ja, min pige, det er virkelig et noget vanskeligt spørgsmål for mig at besvare," sagde Fanny, "men jeg tror, at han er det. Dog spørg hellere Edward. Han har sagt Edward, at han er det, tror jeg. Jeg hører, at han skal gøre sig skrækkelig til nar i casinoet og på lignende steder ved at snakke om mig. Men spørg hellere Edward, hvis du vil have besked om det."

"Det er underligt, at han ikke besøger os," sagde Lille Dorrit.

"Bedste Amy, din forundring vil ikke vare længe, hvis jeg er rigtigt underrettet. Det skulle ikke overraske mig, om han kom i dag. Mennesket har kun ventet for at samle mod, tænker jeg."

"Vil du tage imod ham?"

"Ja, min skat," sagde Fanny, "det er nu, ligesom det kan falde sig. Der er han igen. Å, din tosse!"

Mr. Sparkler så unægtelig noget enfoldig ud med sit øje i vinduet, ligesom en knast i glasset, og uden nogen verdens grund til pludselig at standse sit fartøj, undtagen den virkelige grund.

"Hvis du spørger mig, om jeg vil tage imod ham," sagde Fanny med en næsten lige så stor fatning og graciøs ligegyldighed som mrs. Merdle selv, "hvad mener du så med det?"

"Jeg mener," sagde Lille Dorrit – "jeg tror næsten, at jeg mener: hvad er din mening?"

Fanny lo atter, på en gang både nedladende og skælmsk, og sagde, idet hun på en spøgende, kærlig måde lagde sin arm om sin søster: "Sig mig nu en ting, mit lam. Da vi traf det fruentimmer i Martigny, hvordan syntes du så, at hun klarede situationen? Så du, hvad hun straks blev enig med sig selv om?"

"Nej, Fanny."

"Så skal jeg sige dig det, Amy. Hun sagde til sig selv: Jeg vil aldrig hentyde til dette møde, som fandt sted under så vidt forskellige forhold, og aldrig lade mig mærke med, at disse to er de samme unge piger. Det er den måde, hun redder sig ud af en forlegenhed. Hvad sagde jeg dig, da vi den gang gik bort fra Harley Street? Hun er så uforskammet og falsk som nogen kvinde i verden. Men hvad den første egenskab angår, skal hun finde folk, der kunne måle sig med hende."

En betydningsfuld bevægelse med den spanske vifte mod Fannys bryst tilkendegav tydeligt nok, hvor en af disse folk var at finde.

"Ikke nok med det," fortsatte Fanny, "men så giver hun den unge Sparkler det samme pålæg og lader ham ikke komme til mig, før hun til gavns har fået det indprentet i hans dosmerpande – for et hoved kan det virkelig ikke kaldes – at han skal lade, som om han ikke havde set mig før der i hotellet."

"Hvorfor?" spurgte Lille Dorrit.

"Hvorfor? Gud fri mig, kære barn, hvor kan du spørge sådan? Indser du ikke, at jeg er blevet et ganske godt parti for en dumrian? Og indser du ikke, at hun vil pådutte os ansvaret for denne komedie, og samtidig med at hun skyder det fra sine egne skuldre – og meget smukke skuldre er de, det tilstår jeg –" bemærkede miss Fanny, idet hun med velbehag så på sig selv, "og giver sig mine af at skåne vore følelser?"

"Men vi kunne altid vende tilbage til den rene sandhed."

"Ja, men det vil vi med din tilladelse lade være med," svarede Fanny. "Det vil jeg ikke vide noget af, Amy. Det er ikke mig, der er begyndt på den komedie, det er hende, og hun skal få det at føle."

I sit hoverende overmod brugte Fanny med den ene hånd sin spanske vifte og trykkede med den anden sin søster om livet, som om hun var i færd med at knuse mrs. Merdle.

"Nej," gentog Fanny, "jeg vil slå ind på akkurat den samme vej som hun. Hun har selv givet tonen an. Og med skæbnens bistand vil jeg dyrke dette fruentimmers bekendtskab, indtil jeg lige for hendes øjne har givet hendes kammerjomfru ting fra min modehandlerinde, som er ti gange så smukke og kostbare som de, hun engang forærede mig fra sin!"

Lille Dorrit tav. Hun følte, at hendes mening ikke havde nogen vægt i et spørgsmål, der angik familiens værdighed, og hun ville ikke til ingen nytte forspilde søsterens nylig genvundne velvilje. Fanny vidste meget godt, hvad hun tænkte på, så godt, at hun snart spurgte hende om det.

Hun svarede: "Agter du at opmuntre mr. Sparkler?"

"Opmuntre ham, min pige?" sagde hendes søster med et hånligt smil, "det beror på, hvad du kalder at opmuntre. Nej, jeg agter ikke at opmuntre ham, men jeg vil gøre ham til min slave."

Lille Dorrit så hende alvorlig og tvivlende ind i ansigtet, men Fanny var ikke den, der således lod sig kue. Hun slog sin vifte sammen og daskede sin søster på næsen med den med en mine, som om hun var en stolt skønhed og stor ånd, der legede med og skæmtende underviste en lille landsbypige.

"Jeg skal få ham til at danse efter min pibe, kan du tro. Og får jeg ikke også hans moder til at danse efter min pibe, skal skylden ikke være min."

"Har du også – bliv ikke vred, kære Fanny. Vi er jo nu så gode venner – har du også tænkt på, hvad enden vil blive på den historie?"

"Det har jeg såmænd ikke skænket en tanke endnu," svarede Fanny med den største ligegyldighed. "Hver ting til sin tid. Det er min plan, og jeg har været så længe om at udvikle den, at vi nu er hjemme. Og den unge Sparkler er uden for døren for at spørge, hvem der er hjemme. Ganske tilfældigvis, forstår sig."

Ungersvenden stod virkelig oprejst i sin gondol med sin visitkortæske i hånden og lod, som han stillede en tjener dette spørgsmål. Følgen var, at han umiddelbart derefter viste sig for de unge damer i en stilling, som i gamle dage ikke ville være blevet anset for et gunstigt varsel for hans frieri. De unge damers gondolierer, hvem jagten havde voldet en del besvær, bragte nemlig deres fartøj så behændig i en ganske let kollision med mr. Sparklers båd, at den unge mand blev revet over ende som en slags stor kegle og fremviste sine skosåler for genstanden for sine højeste længsler, mens de ædlere dele af hans krop sprællede på bunden af båden mellem armene på en af hans folk.

Men da miss Fanny meget bekymret spurgte, om den fremmede herre var kommet til skade, rejste Sparkler sig mere velbeholden, end man kunne have ventet, og stammede rødmende: "Nej, slet ikke." Miss Fanny mindedes ikke at have set ham før og var allerede i begreb med at gå videre med en kold bøjning med hovedet, da han i det samme nævnte sit navn. Selv da følte hun sig forlegen ved ikke at være i stand til at huske det, før han havde forklaret, at han havde haft den ære at se hende i Martigny. Nu huskede hun ham og ytrede det håb, at hans fru moder befandt sig vel.

"Mange tak," stammede Sparkler, "hun befinder sig overmåde vel – i det mindste så tåleligt."

"I Venezia?" spurgte miss Fanny.

"I Rom," svarede mr. Sparkler. "Jeg er alene her. Jeg er kommet for at hilse på mr. Edward Dorrit, ja, og på mr. Dorrit. Egentlig talt, på hele familien."

Miss Fanny vendte sig nådigt om mod tjenerne og spurgte, om hendes fader eller broder var hjemme, og da svaret lød, at de begge var hjemme, bød Sparkler hende ydmygt sin arm. Fanny modtog den og førtes op ad den store trappe af Sparkler, der, hvis han endnu troede – og der er ingen grund til at drage det i tvivl – at der intet vrøvl var ved hende, tog højlig fejl.

Da de var kommet ind i et hensmuldrende audiensgemak, hvor de falmede, søgrønne tapeter havde hængt og visnet, indtil de var kommet til at se ud, som de var i slægt med de bunker af søgræs, der flød i vandet under vinduerne eller klyngede sig til murene og græd over deres fængslede slægtninge, sendte Fanny bud til sin fader og broder. I mellemtiden sad hun og tog sig ud på en sofa og fuldendte Sparklers erobring ved nogle bemærkninger om Dante – som den unge herre kendte som en excentrisk gammel filur, der havde for skik at binde nogle blade om sit hoved og af en eller anden ubegribelig grund at sidde på en skammel uden for domkirken i Firenze.

Mr. Dorrit modtog sin gæst med den største artighed og forekommenhed og spurgte deltagende til mrs. Merdle og lige så deltagende til mr. Merdle. Sparkler svarede eller halede, rettere sagt, ved hjælp af sine flipper stykkevis ud af sig selv, at mrs. Merdle, der var blevet led og ked af sit landsted og lige så af sit hus i Brighton og selvfølgelig ikke kunne blive i London, når der ikke var en eneste sjæl der, og i år heller ikke havde lyst til at besøge andre folk ude på landet, havde besluttet at gøre en

udflugt til Rom, hvor en kone som hun, der var bekendt for sin elegante optræden og ikke havde noget vrøvl ved sig, naturligvis var overordentlig velkommen. Hvad mr. Merdle angik, så var han så overhængt af folk fra City og andre steder og sådan et pokkers forretningsgeni, at Sparkler tvivlede på, at finansverdenen kunne undvære ham, skønt han ikke kunne nægte, at hans arbejde undertiden faldt ham vel hårdt for brystet, og at han kunne have godt af en gang imellem at blive strammet lidt op ved en lille udenlandsrejse. For sit eget vedkommende underrettede Sparkler familien Dorrit om, at han i et ganske særligt ærinde skulle samme steds hen som den.

Denne storartede præstation i veltalenhedskunsten tog tid, men blev virkelig præsteret, og da Sparkler var færdig, ytrede mr. Dorrit det håb, at mr. Sparkler snart ville spise til middag hos dem. Han gik så beredvilligt ind på dette forslag, at mr. Dorrit spurgte ham, hvad han f. eks. i dag agtede at tage sig for. Da han ikke agtede at tage sig noget for den dag – hans sædvanlige arbejde, som han egnede sig ganske fortrinligt til – blev der straks lagt beslag på ham, og han blev oven i købet engageret til at følge damerne i operaen om aftenen.

Ved spisetid hævede Sparkler sig op af havet, ligesom Venus' søn, der efterlignede sin moder, og han tog sig glimrende ud, da han gik op ad den store trappe. Havde Fanny været fortryllende om formiddagen, var hun nu tre gange så fortryllende. Hun havde en indtagende dragt på i de mest flatterende farver og bevægede sig med en nonchalance, der gjorde det fuldstændig af med Sparkler.

"Jeg hører, mr. Sparkler," sagde hans vært ved bordet, "at De kender – hm – mr. Henry Gowan."

"Udmærket," svarede Sparkler, "hans og min moder er som to røde køer med hinanden."

"Havde jeg tænkt på det, Amy," sagde mr. Dorrit med en lige så pompøs nedladenhed, som om han havde været lord Decimus selv, "kunne du have sendt dem en besked og bedt dem til middag. Nogle af vore folk kunne have – hm – hentet dem og bragt dem hjem. Vi kunne nok have undværet en – hm – gondol til det. Det gør mig ondt, at vi har glemt det. Husk mig på dem i morgen."

Lille Dorrit var ikke fri for en vis tvivl om, hvordan Henry Gowan ville optage deres nedladenhed, men hun lovede ikke at glemme påmindelsen.

"Maler mr. Henry Gowan ikke – hm – portrætter?" spurgte mr. Dorrit.

Mr. Sparkler mente, at han malede, hvad det skulle være, når han blot kunne få noget at bestille.

"Han dyrker altså ikke noget særligt fag?" sagde mr. Dorrit.

Kærligheden ansporede ham til at være åndrig, hvorfor han svarede, at når en mand dyrkede noget særligt, måtte han også have noget særligt at putte i sin mark, f. eks. ville han dyrke ærter, måtte han have ærter, og ville han dyrke korn, måtte han have korn, men han troede ikke, at Gowan havde hverken det ene eller det andet.

"Ingen specialitet?"

Da dette var et meget langt ord for Sparkler, og hans ånd var udtømt af hans sidste anstrengelse, svarede han: "Nej, mange tak, det nyder jeg kun sjældent."

"Nå," sagde mr. Dorrit, "det ville være mig meget kært at give en mand med sådanne forbindelser et eller andet – hm – bevis

på, at jeg ønsker at fremme hans interesser og udvikle hans genis – hm – spirer. Jeg tror, jeg vil anmode mr. Gowan om at male mit portræt. Skulle resultatet blive til – hm – gensidig tilfredshed, kunne jeg senere lade ham forsøge på min familie."

Sparkler fik den sjældent dristige og originale tanke, at der fandtes nogle i familien (med et betegnende eftertryk på "nogle"), som ingen maler kunne lade vederfares retfærdighed. Men af mangel på en ordform til at iklæde tanken, gik den op i røg.

Dette var så meget beklageligere, som miss Fanny i høj grad bifaldt forslaget om portrættet og opfordrede sin fader til at sætte det i værk. Hun formodede, sagde hun, at mr. Gowan ved at gifte sig med sin smukke kone var gået glip af noget højere og bedre, og kærligheden i en hytte, som malede portrætter for et måltid mad, var så henrivende interessant, at hun bad sin fader give ham bestillingen, hvad enten han kunne træffe ligheden eller ikke, skønt både hun og Amy vidste, at han kunne, da de endnu i dag havde set et udmærket billede på hans staffeli. Disse bemærkninger var nær ved at gøre Sparkler afsindig, hvilket måske også var deres bestemmelse. For mens de på den ene side røbede Fannys modtagelighed for ømmere følelser, viste hun selv en så uskyldig uvidenhed om hans beundring, at hans øjne rullede i hans hoved af skinsyge mod en ukendt rival.

Da de efter bordet atter var steget ned i havet og steget op af det igen ved trappen til operahuset bag efter en af deres gondolierer, der lignede en opvartende havmand med en stor lærredslygte, trådte de ind i deres loge. For Sparkler blev det en sørgelig aften. Da der var mørkt i teatret og lyst i logen, fik de

under forestillingen besøg af flere gæster, og Fanny viste dem så megen interesse og hældede sig hen imod dem i så fortryllende stillinger, mens hun hviskede fortroligt med dem og havde små disputer med dem, om hvem der sad i de fjernere loger, at den ulykkelige Sparkler kom til at hade hele menneskeslægten. Men der var to ting, der trøstede ham efter forestillingen. Hun gav ham sin vifte at holde, mens hun tog sin kåbe på, og forundte ham den lykke at låne hende sin arm på vejen ned ad trappen. Disse smuler af opmuntring mente Sparkler var tilstrækkelige til at holde ham i ånde, og det er ikke umuligt, at miss Dorrit var af samme mening.

Havmanden stod med sin lygte ved logedøren, og andre havmænd stod med andre lygter ved mange af dørene. Miss Dorrits havmand holdt sin lygte ned for at belyse trinnene, og mr. Sparklers tunge lænke blev endnu tungere, da han så hendes strålende fod glimte ned ad trappen ved siden af ham. Blandt driverne der var også Blandois. Han talte til dem og gik ned ved siden af Fanny.

Lille Dorrit gik foran med sin broder og mrs. General – mr. Dorrit var blevet hjemme, – men nede ved bolværket mødtes de alle sammen. Hun studsede atter ved at se Blandois så tæt ved sig i færd med at hjælpe Fanny i båden.

"Gowan har lidt et tab," sagde han, "siden han i dag blev lyksaliggjort med et besøg af de skønne damer."

"Et tab?" gentog Fanny, idet hun satte sig.

"Ja," sagde Blandois, "hans hund Lion."

Lille Dorrits hånd lå i hans, mens han talte.

"Den er død," sagde Blandois.

"Død!" gentog Lille Dorrit. "Den prægtige dogge!"

"Ja, mine skønne damer!" sagde Blandois smilende og trak på skuldrene. "Der er nogen, som har forgivet den prægtige dogge. Den er lige så død som de gamle doger!"

7. Mest pudder og præken

Mrs. General, som fra sin karetbuk stadig holdt dyden og moralen sammen i seletøjet, bestræbte sig for at give sin kære, unge veninde den fornødne politur, og hendes kære, unge veninde gjorde sig al mulig umage for at tage imod den. Hvor meget hun end havde stræbt efter i sit arbejdsomme liv, havde hun dog aldrig anstrengt sig mere, end hun nu gjorde for at blive ferniseret af mrs. General. Hun følte sig ganske vist ilde tilpas ved at blive bearbejdet af denne glattende hånd, men hun rettede sig efter familiens behov i dens storhed, ligesom hun havde gjort i dens ringhed, og gav i denne henseende ikke mere efter for sine egne tilbøjeligheder, end hun havde givet efter for sin sult i de dage, da hun havde gemt sin middagsmad, for at hendes fader kunne få noget at spise.

En trøst, som hun havde under denne skærsild, holdt hende mere oppe og gjorde hende mere taknemmelig, end en mindre trofast og kærlig natur, der ikke var vant til hendes kampe og opofrelser, måske ville have fundet rimeligt, men man vil i livet ofte bemærke, at naturer som Lille Dorrits ikke synes at tænke nær så skarpt som de, der tiltager sig herredømmet over dem. Denne trøst var hendes søsters vedvarende venlighed. Det havde intet at betyde for hende, at denne venlighed antog skikkelsen af en overbærende beskyttelse. Det var hun så vant til. Det havde intet at betyde for hende, at den holdt hende i en slags skatskyldig stilling og lænkede hende til den luende vogn, hvor miss Fanny tronede på et ophøjet sæde og lod sig hylde. Hun attråede ingen bedre plads. Hun beundrede altid Fannys skønhed, ynde og vid, og uden at spørge sig selv om, hvor

meget af hendes hengivenhed for Fanny der skyldtes hendes eget, og hvor meget der skyldtes Fannys hjerte, skænkede hun hende al den søsterlige kærlighed, som hendes store hjerte rummede.

Den masse pudder og præken, hvormed mrs. General krydrede familielivet, i forbindelse med Fannys stadige farten om i selskabslivet, bevirkede, at der kun blev meget lidt naturligt bundfald tilbage på bunden af blandingen. Dette gjorde fortrolige samtaler med Fanny dobbelt kærkomne for Lille Dorrit og forhøjede den trøst, de skaffede hende.

"Amy," sagde Fanny en aften til hende efter en så trættende dag, at Lille Dorrit var aldeles udmattet, skønt Fanny med den største fornøjelse af verden var gået på farten endnu en gang, "jeg skal betro dig noget. Du kan sagtens ikke gætte, hvad det er."

"Det er næppe rimeligt, kære søster," sagde Lille Dorrit.

"Nå, jeg vil give dig et vink, barn," sagde Fanny, "mrs. General!"

Da pudder og præken i tusinde sammensætninger havde suset om ørerne på hende hele dagen, så Lille Dorrit ud, som om hun havde håbet, at mrs. General allerede i flere timer havde ligget og sovet på sit grønne øre.

"Nå, kan du så gætte det, Amy?" sagde Fanny.

"Nej, Fanny, hvis det ikke er, at jeg har båret mig galt ad," sagde Lille Dorrit temmelig forskrækket, idet hun tænkte på et eller andet, som kunne få fernis til at sprække og tage polituren af.

Fanny morede sig så kosteligt over denne idé, at hun tog sin yndlingsvifte – hun sad ved sit natbord, omgivet af sit arsenal

af marterredskaber, som dampede af Sparklers hjerteblod – og slog sin søster over næsen med den, mens hun hele tiden lo.

"Å, Amy, Amy!" sagde Fanny, "hvor du dog er en lille, frygtsom gås! Men det er ikke til at le afd. Jeg er tværtimod meget vred."

"Hvis det blot ikke er på mig, bryder jeg mig ikke om det!"

"Ja! Men jeg bryder mig om det," sagde Fanny, "og det vil du med, mit lam, når jeg får sagt dig nøjere besked. Har det aldrig været dig påfaldende, Amy, at en vis person er så umådelig høflig mod mrs. General?"

"Alle er jo høflige mod mrs. General, fordi –"

"Fordi hun tvinger dem til det ved sin isnende kulde," afbrød Fanny hende. "Det er ikke det, jeg mener. Det er noget ganske andet. Nå, har det aldrig været dig påfaldende, Amy, at fader er så umådelig høflig mod mrs. General?"

Amy mumlede "nej" og så ganske forvirret ud.

"Nej, det tror jeg gerne. Men det er han," sagde Fanny, "det er han, Amy. Og mærk vel mine ord, mrs. General lægger an på fader!"

"Anser du det virkelig for muligt, kære Fanny, at mrs. General skulle lægge an på nogen?"

"Om jeg anser det for muligt?" svarede Fanny, "jeg ved det, min skat. Jeg siger dig, at hun lægger an på fader, og, hvad mere er, jeg siger dig, at fader anser hende for et sådant vidunder, et sådant mønster på dannelse, sådan en velsignelse for familien, at han står på nippet til at blive rent forhekset af hende. Og det åbner en dejlig udsigt for os! Tænk dig mig med mrs. General som min moder!"

Lille Dorrit svarede ikke: "Tænk dig *mig* med mrs. General som min moder," men så bekymret ud og spurgte alvorligt,

hvad der bragte Fanny på den tanke.

"Gud, mit barn," svarede Fanny spidst, "du kunne lige så gerne spørge mig om, hvorfra jeg ved, at et mandfolk er indtaget i mig! Naturligvis ved jeg det. Det sker temmelig ofte, men jeg ved det altid, og dette har jeg sagtens fået at vide på samme måde. I ethvert tilfælde ved jeg det."

"Har du nogen sinde hørt fader sige noget?"

"Sige noget!" gentog Fanny, "kæreste, sødeste barn, hvorfor skulle han have sagt noget?"

"Og du har heller aldrig hørt hende sige noget?"

"Du gode gud, Amy," svarede Fanny, "er hun den, der nogen sinde skulle sige noget? Er det ikke fuldkommen tydeligt og klart, at hun for tiden ikke har andet at gøre end at holde sig rank, beholde sine kedelige handsker på og gå og svanse omkring? Sige noget! Om hun også havde trumf es på hånden i whist, barn, ville hun ikke sige noget. Det ville først komme for dagen, når hun spillede det ud."

"Men det kan være en fejltagelse, Fanny, kan det ikke?"

"Ja, det kan det nok," sagde Fanny, "men det er det ikke. Imidlertid glæder det mig, at du kan tænke dig en sådan fadæse, ligesom det glæder mig, at du for øjeblikket kan tage dig dette med tilstrækkelig koldblodighed til at tænke dig en sådan mulighed. Det bringer mig til at håbe, at du vil kunne finde dig i forbindelsen. Jeg ville ikke kunne udholde den og heller ikke prøve derpå. Før ville jeg gifte mig med den unge Sparkler."

"Å, ham gifter du dig under ingen omstændigheder med!"

"Jeg må sige," svarede den unge dame med overordentlig ligegyldighed, "ikke engang det vil jeg indestå for. Ingen kan

vide, hvad der kan ske, især da jeg derved bagefter ville få god lejlighed til at betale det fruentimmer, hans moder, med hendes egen mønt. Og du kan tro, jeg skulle ikke være sen til at benytte mig af det, Amy."

Mere forefaldt der ikke mellem søstrene den gang, men det, der var foregået, gav de to emner, mrs. General og mr. Sparkler, en fremragende plads i Lille Dorrits tanker.

Da mrs. General for længst havde givet sig selv en sådan politur, at den skjulte, hvad der lå under den, var der intet til at bemærke på den kant. Mr. Dorrit var unægtelig meget høflig imod hende og havde høje tanker om hende, men Fanny, der altid var så ilter, kunne ikke desto mindre godt tage fejl. Derimod forholdt det sig helt anderledes med spørgsmålet: Sparkler. Lille Dorrit kunne se, hvad der foregik der, og hun så det, og det voldte hende mange bekymringer.

Sparklers hengivenhed kunne kun sammenlignes med hans herskerindes lunefuldhed og grumhed. Undertiden kunne hun vise ham sådanne udmærkelser, at han gav sig til at skoggerle af glæde. Den næste dag, ja den næste time kunne hun overse ham så fuldstændig og styrte ham ned i et sådant afgrundsmørke, at han gav sig til at stønne under det flove påskud af at hoste. Hans utrættelige opvartning rørte slet ikke Fanny, uagtet han var så uadskillelig fra Edward, at denne unge mand, når han ønskede lidt ro, så sig nødsaget til at smutte ud i ukendelige både og ad bagtrapper og hemmelige døre; uagtet han var så omhyggelig for at få at vide, hvordan mr. Dorrit havde det, at han indfandt sig hver anden dag for at spørge til ham, som om mr. Dorrit led af andendagsfeber; uagtet han lod sig ro så ofte frem og tilbage forbi vinduerne, at man skulle have troet, at han

havde indgået et stort væddemål om at lade sig ro tusinde mile i tusinde timer; uagtet hans gondol, hver gang hans herskerindes gondol forlod porten, skød frem af et eller andet baghold og gjorde jagt på hende, som om hun havde været en smuglerske og han en toldbetjent. Det var formodentlig, fordi han således styrkede sin af naturen kraftige konstitution ved at udsætte sig så meget for frisk luft og salt vand, at han ikke tæredes hen i legemlig henseende, men hvad grunden end var, så var han så langt fra at have nogen udsigt til at røre sin herskerinde ved sin svagelige sundhedstilstand, at han med hver dag blev tykkere, og at den ejendommelighed ved hans ydre, at han snarere så ud som en opsvulmet dreng end som en ung mand, udvikledes til en mærkelig grad af rødmosset oppustethed.

Da Blandois kom for at vise sin respekt, modtog mr. Dorrit ham med venlighed som mr. Gowans ven og meddelte ham, at han havde fået den ide at betro mr. Gowan at forevige ham. Da Blandois fandt, at det var en udmærket ide, faldt det mr. Dorrit ind, at det måske kunne være Blandois behageligt at underrette sin ven om den store lykke, der var ham forbeholdt. Blandois modtog hvervet med sin sædvanlige lette elegance og svor på, at han skulle bringe den sag i orden i en håndevending. Da han bragte Gowan denne meddelelse, ønskede mesteren imidlertid med største liberalitet mr. Dorrit en halv snes gange fanden i vold – for det krænkede ham – og var nær ved at skælde sin ven ud, fordi han havde overbragt ham budskabet.

"Det er måske en mangel ved mit åndelige syn, Blandois," sagde han, "men jeg vil dø, om jeg kan indse, hvad det kommer Dem ved."

"For pokker," svarede Blandois, "jeg lige så lidt, undtagen at jeg troede at gøre min ven en tjeneste."

"Ved at stikke ham en lykkeridders betaling i lommen," sagde Gowan med rynket pande, "er det Deres mening? Sig Deres anden ven, at han kan lade sit hoved male til skilt til et værtshus og lade det udføre af den første, den bedste smører. Hvem er jeg, og hvem er han?"

"*Professore*," svarede ambassadøren, "og hvem er Blandois?"

Uden at synes i mindste måde at bryde sig om dette spørgsmål, fløjtede Gowan arrigt mr. Dorrit væk, men optog næste dag atter emnet ved på sin flotte måde og med et hånligt smil at sige: "Nå, Blandois, hvornår skal vi gå til Deres mæcen? Vi arbejdsfolk må tage imod arbejde, når vi kan få det. Hvornår skal vi gå hen og forhøre os om dette stykke arbejde?"

"Når De vil," svarede den fornærmede Blandois, "når De behager. Hvad kommer det mig ved!"

"Jeg kan sige Dem, hvad det kommer mig ved," sagde Gowan. "Det er mit daglige brød. Man må have noget at spise. Følg derfor med, Blandois."

Mr. Dorrit modtog dem i overværelse af sine døtre og Sparkler, der ved et rent tilfælde var der på besøg.

"Hvordan har De det, Sparkler?" sagde Gowan i en ligegyldig tone. "Når De en gang skal leve at Deres eget vid, vil jeg håbe, at det må gå Dem bedre, end det går mig."

Mr. Dorrit omtalte derpå sit forslag.

"Ja," sagde Gowan leende, efter at han nok så forekommende havde hørt på ham, "jeg er endnu ung i håndværket og ikke indviet i dets mysterier. Jeg burde formodentlig betragte Dem i forskellige belysninger, fortælle Dem, at De er en ypperlig

model, og overveje, hvornår jeg kunne få tilstrækkelig tid til med den fornødne begejstring at ofre mig for det udmærkede portræt, jeg vil lave af Dem. Jeg forsikrer Dem, at jeg føler mig som en forræder i mine kunstbrødres lejr – disse fortræffelige, begavede, brave, noble sjæle – fordi jeg ikke forstår mig bedre på al denne humbug. Men jeg er ikke blevet oplært i det, og nu er det for sent at lære det. Sagen er, at jeg er en meget dårlig maler, om ikke slettere end de fleste. Vil De kaste et hundrede guineas bort, så er jeg så fattig, som en fattig slægtning af fornemme folk i almindelighed er, og vil være Dem særdeles forbundet, hvis De vil kaste dem bort på mig. Jeg skal gøre mit bedste for pengene, og selv om det bedste skulle blive slet, nå, så får De i hvert tilfælde rimeligvis et slet maleri med et lille navn på det, i stedet for et slet maleri med et stort navn."

Uagtet denne tone ikke var den, mr. Dorrit havde ventet, syntes han godt om den. Den viste, at denne mand af god familie, der ikke var nogen simpel arbejder, ville komme til at stå i taknemmelighedsgæld til ham. Han sagde, at han var glad ved at betro sig i Gowans hænder og håbede at have den fornøjelse at stifte nærmere bekendtskab med ham.

"De er alt for god," sagde Gowan. "Jeg har ikke forsvoret verden, fordi jeg er trådt ind i kunstnerlavet – det er de herligste mennesker af verden – jeg er ret glad ved nu og da at lugte det fine gamle krudt, skønt det har sprængt mig i luften og ind i mit nuværende fag. De må ikke tro, mr. Dorrit," og her lo han på den mest utvungne måde, "at jeg forfalder til lavets frimureri, når jeg foreslår en bestemt aftale om tid og sted – for det er langtfra. Jeg kan ikke lade være at forråde det, hvor jeg så går, uagtet jeg elsker og ærer min stand af hele min sjæl –"

Bevares! Mr. Dorrit kunne aldrig mistyde mr. Gowans åbenhjertighed i den grad!

"De er alt for god," sagde Gowan. "Jeg hører, at De tager til Rom. Jeg tager også til Rom, hvor jeg har venner. Lad mig begynde på mit karikaturbillede af Dem der – ikke her. Her har vi alle travlt under resten af vort ophold, og skønt der i Venezia ikke er en fattigere mand med hele albuer end jeg, har jeg dog ikke ganske fået dilettanten rystet af mig endnu. Som De ser, kan jeg ikke lade være at kompromittere standen – og kan ikke i en fart parere ordre alene for nogle skillingers skyld."

Disse bemærkninger blev ikke optaget mindre gunstigt af mr. Dorrit end deres forgængere. De var indledningen til mr. og mrs. Gowans første indbydelse til middag og stillede behændigt Gowan i hans sædvanlige lys over for den ny familie.

Også hans kone stillede de i hendes sædvanlige lys. Det stod aldeles klart for miss Fanny, at mrs. Gowans smukke ansigt var kommet hendes mand dyrt at stå; at der for hendes skyld havde været en stor forstyrrelse i familien Barnacle, og at enkefru Gowan med næsten knust hjerte energisk havde modsat sig dette ægteskab, indtil hun var blevet overvældet af sine moderlige følelser. Også mrs. General forstod tydeligt, at forbindelsen havde skabt megen familiesorg og uenighed. Om den skikkelige Meagles var der ikke tale, undtagen at man mente, at det var naturligt nok, at en person af den slags kunne ønske at hæve sin datter op fra sin egen lave sfære, og at ingen kunne fortænke ham i, at han havde gjort sit bedste i den retning.

Lille Dorrits interesse for genstanden for denne overilede dom var alt for inderlig og årvågen til at hun skulle lade sig føre

bag lyset. Hun kunne se, at den havde sin del i den skygge, der hvilede over mrs. Gowans liv, og hun havde endog en instinktmæssig følelse af, at der ikke var spor af sandhed i den. Men den var skyld i, at der blev lagt hindringer i vejen for hendes omgang med mrs. Gowan, idet den gjorde pudder og præken-skolen overordentlig høflig, men ikke synderligt fortrolig imod hende, og som tvungent medlem af denne anstalt var Lille Dorrit nødsaget til ydmygt at rette sig efter dens statutter.

Ikke des mindre var der allerede en sympatetisk forståelse imellem de to, som ville have bragt dem ud over større vanskeligheder og forvandlet en endnu mere indskrænket omgang til venskab. Som om tilfældet havde besluttet at begunstige denne forståelse, fik de et nyt bevis på deres samstemning i den modbydelighed, som de så hinanden nære for Blandois, en modbydelighed, der nærmede sig til en medfødt antipatis afsky og skræk for et væmmeligt krybdyr.

Og foruden denne aktive samstemmen var der en passiv overensstemmelse imellem dem. Blandois opførte sig ganske ens mod dem begge, og over for dem havde hans væsen altid noget, som de vidste var forskelligt fra hans opførsel mod andre. Forskellen var for fin i sin ytringsmåde til at kunne bemærkes af andre, men de så, at den var der. Et lille glimt i hans onde øjne, en let drejning med hans glatte, hvide hånd, lidt stærkere trækning ved næsen og skægget røbede for dem begge, at han særligt lagde an på at imponere dem. Det var, som om han havde sagt: "Jeg besidder en hemmelig magt her. Jeg ved, hvad jeg ved."

Det havde de begge aldrig følt i en så høj grad og aldrig med en så tydelig bevidsthed om gensidigt at være vidende om det som den dag, da han besøgte mr. Dorrit for at tage afsked, før han forlod Venezia. Mrs. Gowan var der selv i samme anledning, og han traf dem alene, da den øvrige familie var ude. De to havde ikke været fem minutter sammen, og hans ejendommelige væsen syntes at sige til dem: "I var i færd med at tale om mig. Men jeg er kommet for at forebygge det!"

"Kommer Gowan her ikke?" spurgte Blandois med sit smil.

Mrs. Gowan svarede nej.

"Kommer han ikke?" sagde Blandois. "Tillad da, at Deres ærbødige tjener ledsager Dem hjem, når De tager herfra."

"Mange tak, men jeg tager ikke hjem."

"De tager ikke hjem?" sagde Blandois, "så er jeg fortabt!"

Det var han måske, men han var dog ikke så fortabt, at han styrtede bort og lod dem blive alene tilbage. Han sad og underholdt dem med sine smukkeste komplimenter og sine åndrigeste historier, men ikke des mindre var det, som om han hele tiden sagde: "Nej, nej, mine smukke damer. Jeg er her for at forebygge det!"

Han lod sig så tydeligt mærke med dette og havde en så diabolisk standhaftighed, at mrs. Gowan omsider rejste sig for at gå. Da han bød mrs. Gowan sin hånd for at føre hende ned ad trappen, beholdt hun med et varsomt tryk Lille Dorrits hånd inden i sin og sagde: "Nej, mange tak, men hvis De vil være så god at gå ned og se, om min gondoliere er der, skal De have tak."

Han havde således intet andet valg end at gå ned foran dem, og idet han med hatten i hånden gjorde dette, hviskede mrs.

Gowan:

"Det er ham, der har dræbt hunden."

"Ved mr. Gowan det?" hviskede Lille Dorrit.

"Ingen ved det. Se ikke på mig. Se på ham. Om et øjeblik drejer han sit ansigt. Ingen ved det, men jeg er overbevist om, at det er ham, der har gjort det. Og De?"

"Jeg – jeg tror det også," svarede Lille Dorrit.

"Henry holder af ham og vil ikke tro noget ondt om ham. Han er selv så højmodig og åben. Men De og jeg, vi ved at bedømme ham efter hans fortjenester. Han påstod over for Henry, at hunden allerede var forgivet, den gang den blev så underlig og for løs på ham. Henry tror det. Jeg ser, at han lytter, men han kan ikke høre os. Far vel, kære veninde!"

Disse sidste ord blev sagt højt, da den årvågne Blandois standsede, drejede hovedet og så på dem fra foden af trappen. Selv om han havde den høfligste mine, så han dog således ud, at ingen sand menneskeven kunne have ønsket sig bedre end at få lov til at binde en stor sten om hans hals og kaste ham ud i vandet, der flød forbi den mørke, hvælvede gang, hvor han stod. Men da der ingen sådan menneskeslægtens velgører var til stede, hjalp han mrs. Gowan ned i hendes båd og blev stående, indtil den roede bort, hvorpå han gik ned i sin egen båd og fulgte bagefter.

Det var undertiden forekommet Lille Dorrit, og det forekom hende nu atter, mens hun igen gik op ad trappen, at han alt for let havde fået adgang til hendes faders hus. Men så mange andre forskellige mennesker havde på grund af mr. Dorrits delagtighed i sin ældste datters selskabsmani gjort det samme, at det næppe kunne betragtes som en undtagelse. Huset Dorrit

var blevet grebet af et sandt raseri efter at gøre bekendtskaber, som de kunne imponere med deres rigdom og anseelse.

I det hele taget forekom det Lille Dorrit, at det selskab, hvori de levede, i høj grad mindede om en finere udgave af Marshalsea-fængslet. En mængde mennesker syntes at være kommet til udlandet, omtrent ligesom folk var komne i fængslet, på grund af gæld, dovenskab, slægtskab, nysgerrighed og en almindelig uskikkethed til at trives hjemme. De førtes til disse udenlandske byer under bevogtning af kurerer og stedlige ledsagere, ganske som skyldnerne var blevet ført til fængslet. De luskede om i kirkerne og billedgallerierne næsten på samme kedelige maner som i fængselsgården. De ville i almindelighed bort igen i morgen eller i næste uge, vidste sjældent rigtigt, hvad de selv ville, og gjorde sjældent, hvad de sagde, de ville gøre. Også i alt dette havde de megen lighed med gældsfangerne. De betalte dårlige lejligheder dyrt og rev ned på et sted, som de foregav at synes om, akkurat ligesom i Marshalsea-fængslet. Når de tog bort, misundtes de af folk, som blev tilbage, og lod, som om de ikke brød sig om at komme bort, og også det var også altid tilfældet i Marshalsea-fængslet. De førte altid visse ord og talemåder i munden, der var lige så ejendommelige for turisterne, som "Stiftelsen" og "Hyggeligheden" var for fængslet. De kunne lige så lidt slå sig til ro ved noget, som gældsfangerne. De demoraliserede næsten hinanden ligesom gældsfangerne, og de bar sjuskede klæder og forfaldt til en uordentlig levemåde – stadig ligesom folkene i Marshalsea-fængslet.

Tiden for familiens ophold i Venezia løb omsider ud, og den begav sig til Rom. De kom igennem lignende byer og egne som

tidligere, kun blev de mere og mere smudsige og kummerlige, jo længere de kom frem, og til sidst var endog selve luften forpestet. Endelig nåede de Rom. En smuk lejlighed var blevet lejet til dem i Corso'en, og der opslog de deres bolig i en by, hvor alt syntes at gøre sig umage for at stå stille på ruinerne af andre ting – med undtagelse af vandet, der ifølge de evige love sprudlede og skummede fra de mange herlige fontæner.

Her forekom det Lille Dorrit, at Marshalsea-ånden i deres selskabskreds undergik en forandring, og at pudder og præken fik overmagten. Enhver gik omkring i St. Peterskirken og Vatikanet på en andens træben og sigtede enhver synlig genstand gennem en andens sigte. Ingen sagde, hvad noget var, men alle sagde, hvad folk som mrs. General, mr. Eustace og andre sagde, at det var. Den hele skare af rejsende syntes at være en samling af frivillige, svinebundne menneskeofre, der overgav sig til mr. Eustace og hans følgesvende for at få deres åndelige indvolde ordnet efter dette hellige præsteskabs smag. Imellem de forfaldne levninger af templer, grave, paladser, senatssale, teatre og amfiteatre fra gamle dage samlede store hobe nutidsmennesker sig forsigtig frem med bundne tunger og tildækkede øjne, idet de uophørligt gentog pudder og præken for at sætte deres mund i lave efter den vedtagne form. Mrs. General var i sit rette element. Ingen havde en mening. Rundt omkring hende foregik der en poleren efter en forbavsende målestok, uden at nogen havde mod til at tale fra leveren.

Ganske kort efter deres ankomst fremstillede pudder og præken sig i en ny skikkelse for Lille Dorrit. De fik et besøg af mrs. Merdle, som denne vinter forestod dette omfattende

livsdepartement i den evige stad, og den behændige måde, hvorpå hun og Fanny ved denne lejlighed fægtede med hinanden, fik hendes stille, lille søster til at blinke, som om de havde brugt glimtende kårder.

"Jeg er så henrykt," sagde mrs. Merdle, "over at forny et bekendtskab, der begyndte under så ugunstige varsler i Martigny."

"I Martigny, ja," sagde Fanny, "fortryllet!"

"Af min søn Edmund Sparkler hører jeg," sagde mrs. Merdle, "at han har benyttet sig af denne tilfældige anledning. Han er kommet tilbage, aldeles henrykt over Venezia."

"Virkelig?" svarede den ligegyldige Fanny, "var han der længe?"

"Jeg kunne henvise dette spørgsmål til mr. Dorrit," sagde mrs. Merdle. "Edmund har jo væsentligt ham at takke for, at hans ophold har været så behageligt."

"Åh, tal aldrig om det," sagde Fanny. "Jeg tror, at fader havde den fornøjelse at indbyde mr. Sparkler et par gange – men det siger intet. Vi så så mange mennesker hos os og holdt så åbent hus, at når han havde denne fornøjelse, har det ikke det allermindste at sige."

"Med undtagelse af, mit barn," sagde mr. Dorrit, "med undtagelse af, at den skaffede mig den sjældne glæde at vise, om det også kun var i al beskedenhed – ha hm – den højagtelse, jeg, ligesom alle andre, nærer for en så ophøjet og fyrstelig person som mr. Merdle."

"Mr. Merdle," sagde Fanny, ligesom for at skyde mr. Sparkler i baggrunden, "er et af faders stående emner, må De vide, mrs. Merdle."

"Det har – hm – smertet mig, frue," sagde mr. Dorrit, "at høre af mr. Sparkler, at der ikke er nogen stor sandsynlighed for, at mr. Merdle kommer til udlandet."

"Han er virkelig så optaget og overhængt," svarede mrs. Merdle, "at jeg frygter for, at det ikke kan lade sig gøre. I flere år har han ikke været i stand til at gøre, en udenlandsrejse. De, miss Dorrit, har nok i lang tid opholdt Dem i udlandet?"

"Ak Gud, ja," drævede Fanny med den største fripostighed, "masser af år."

"Det kunne jeg nok tænke," sagde mrs. Merdle.

"Jeg håber imidlertid," tog mr. Dorrit atter til orde, "at om jeg end ikke får den – hm – store lykke at gøre mr. Merdles bekendtskab på denne side Alperne eller Middelhavet, skal jeg dog have den ære ved min tilbagekomst til England. Det er en ære, som jeg meget længes efter og vil sætte særlig pris på."

"Merdle," sagde mrs. Merdle, der beundrende havde betragtet Fanny gennem sin lorgnet, "vil sikkert ikke påskønne den mindre."

Lille Dorrit, der endnu stadig var tankefuld og ensom, skønt ikke længere alene, anså i starten dette ikke for andet end pudder og præken, men da hendes fader, efter at de havde været til et glimrende selskab hos mrs. Merdle, ved deres eget familiefrokostbord atter kom tilbage til sit ønske om at gøre mr. Merdles bekendtskab i den bihensigt at drage nytte af denne vidunderlige mands råd angående anbringelsen af sin formue, begyndte hun at tro, at der dog var mening i det, og selv at blive nysgerrig efter at få tidens skinnende lys at se.

8. Enkefru Gowan mindes om, at det aldrig går

Mens Venezias vande og Roms ruiner solede sig til underholdning for familien Dorrit og dagligt karikeredes af utallige rejsende blyanter, hamrede firmaet Doyce & Clennam væk i "Det Blødende Hjerte", hvor man i arbejdstimerne hørte malmet runge.

Den unge kompagnon havde i tidens løb fået forretningen i en god gænge, og efter at have fået frihed til at ofre sig for sine sindrige opfindelser, havde den ældre bidraget meget til at give fabrikken større anseelse. Som en opfindsom mand måtte han nødvendigvis kæmpe med alle de hindringer, som de styrende magter i lang tid på enhver mulig måde havde været i stand til at lægge i vejen for den klasse syndere, hvortil han hørte, men det var ikke andet end simpel nødværge fra magternes side, eftersom hvordan det skulle gøres åbenbart måtte betragtes som den naturlige og dødelige fjende af hvordan det ikke skulle gøres. Dette var grundlaget for det vise system, som Omsvøbsdepartementet holdt på med hænder og fødder.

Daniel Doyce fandt sig roligt i sin stilling med alle dens møjsommeligheder og arbejdede støt videre for arbejdets egen skyld, og idet Clennam opmuntrede ham med sin hjertelige samvirken, var han ham en moralsk støtte, foruden at han gjorde god nytte i forretningen. Foretagendet blomstrede og kompagnonerne var udmærkede venner.

Men Daniel kunne ikke glemme sin mangeårige plan. Det kunne man fornuftigvis heller ikke vente, for havde han så let kunnet glemme den, ville han aldrig have kunnet undfange

eller haft tålmodighed og udholdenhed til at udarbejde den. Sådan tænkte Clennam, når han undertiden om aftenen så ham betragte modellerne og tegningerne og, idet han gemte dem igen, trøste sig ved sukkende at mumle, at sagen var lige så rigtig som altid.

Ikke at have vist deltagelse for så megen anstrengelse og skuffelse ville have været at svigte, hvad Clennam betragtede som henhørende til sit kompagniskabs stiltiende forpligtelser. Denne følelse vakte på ny hans interesse for sagen, som var blevet vakt uden for døren til Omsvøbsdepartementet. Han bad sin kompagnon forklare opfindelsen for ham, "men De må være overbærende, Doyce, og huske på, at jeg ikke er fagmand," sagde han.

"Ikke fagmand?" sagde Doyce. "De ville være blevet en dygtig fagmand, hvis De havde lagt Dem efter det. De har så godt et hoved som nogen til at forstå den slags ting."

"Men et aldeles uvidende, må jeg desværre tilføje."

"Det ved jeg ikke noget af," svarede Doyce, "og det må De heller ikke sige. Intet menneske med forstand og almindelig dannelse, og som selv har dannet sig, kan kaldes helt uvidende om noget. Jeg er ingen særlig ynder af hemmelighedskræmmeri. Når jeg kan få lov at give en upartisk og tydelig forklaring, vil jeg lige så gerne lade mig bedømme af den ene som af den anden klasse mennesker, når de bare havde den egenskab, som jeg har nævnt."

"I ethvert tilfælde," sagde Clennam – "dette klinger, som om vi sagde hinanden smukke ting, men det ved vi, at vi ikke gør – i hvert tilfælde får jeg sikkert en så tydelig forklaring, som der kan gives."

"Godt," sagde Doyce på sin støtte, rolige måde, "jeg skal gøre mit bedste."

Han havde den evne, som ofte findes forenet med en sådan karakter, at kunne forklare, hvad han selv fattede og mente, med den samme styrke og tydelighed, hvormed det fremstillede sig for hans egne tanker. Hans bevisførelse var så klar og simpel, at man ikke let kunne misforstå ham. Der var næsten noget latterligt i at tænke sig, at han kunne have fået ord for at være en drømmer, når man så den skarpsynethed og sikkerhed, hvormed hans øje og tommelfinger vandrede hen over tegningerne, hvor tålmodigt de dvælede på visse bestemte steder, hvor omhyggelig de vendte tilbage til andre steder, der trængte til nærmere forklaring, og den sindige måde, hvorpå han på ethvert vigtigt punkt godtgjorde og beviste enhver ting, førend han gik et skridt videre. Den måde, hvorpå han holdt sig selv i baggrunden, var næppe mindre mærkelig. Han sagde aldrig: Jeg opdagede denne anvendelse eller opfandt denne sammensætning, men fremviste det hele, som om den guddommelige kunstner havde skabt det, og han selv kun tilfældigvis fundet det. Så beskeden var han, et så velgørende anstrøg af ærbødighed blandede der sig i hans stille beundring for opfindelsen, og så trygt overbevist var han om, at den støttede sig på uforkrænkelige love.

Ikke alene den aften, men flere aftener i træk var Clennam helt optaget af denne undersøgelse. Jo dybere han kom ind på den, og jo oftere han betragtede det bøjede grå hoved og de kloge øjne, som tindrede af glæde og stolthed, des mindre kunne han forsone sig med tanken om at opgive sagen uden et forsøg endnu. Omsider sagde han: "Det var altså kommet dertil,

at man enten måtte lade det hele gå i hundene ligesom så meget andet eller begynde forfra igen?"

"Ja," svarede Doyce, "det har alle disse høje herrer bragt det til efter noget over ti års forløb."

"Nogle herlige karle!" sagde Clennam bittert.

"Sådan går det jo altid," svarede Doyce. "Det kan ikke nytte at gøre sig til martyr. Der er så mange andre, der har haft den samme skæbne."

"Opgive det eller begynde forfra igen?" sagde Clennam grublende.

"Det var netop enden på visen," sagde Doyce.

"Så, min ven," udbrød Clennam, idet han sprang op og greb hans barkede hånd, "begynder vi forfra igen!"

Doyce så forskrækket på ham og svarede usædvanlig hurtigt: "Nej, nej. Det er bedre at opgive det, meget bedre at opgive det. De glemmer, min gode Clennam, at jeg har opgivet det. Det er forbi!"

"Ja, Doyce," svarede Clennam, "forbi for Deres vedkommende, men ikke for mit. Jeg er yngre end De. Jeg har kun en gang sat min fod i det herlige departement og har stort mod på at prøve en dyst med Dem. Man kan jo altid prøve. De skal kun passe Deres arbejde ligesom hidtil. Og jeg vil foruden mit sædvanlige arbejde stræbe efter at skaffe Dem Deres ret. Kan jeg ikke bringe Dem meddelelse om, at jeg har haft held med mig, skal De ikke høre mere om det."

Daniel Doyce strittede endnu imod og indvendte atter og atter, at de helst måtte opgive det, men det var naturligt, at han lidt efter lidt lod sig overtale af Clennam og til sidst gav efter.

Arthur tog altså igen fat på det langvarige og håbløse arbejde at kæmpe for at få bugt med Omsvøbsdepartementet.

Venteværelserne i dette departement begyndte snart at blive vant til hans nærværelse, og han blev i almindelighed ført ind i dem af dørvogterne, omtrent ligesom en lommetyv bliver ført ind på et politikammer, kun med den forskel, at formålet for den sidstnævnte klasse offentlige anstalter er at holde fast på lommetyven, hvorimod Omsvøbsdepartementets formål var at blive Clennam kvit. Han var imidlertid fast besluttet på ikke at slippe det store departement, og som en følge deraf begyndte igen den gamle historie med at udfylde blanketter, veksle breve, skrive indstillinger, opsætte betænkninger, underskrive, kontrasignere, referere forfra og bagfra, på kryds og på tværs.

Her kommer vi til et træk ved Omsvøbsdepartementet, som ikke tidligere er blevet omtalt. Når dette fortræffelige departement kom i forlegenhed og af et eller andet rasende parlamentsmedlem, som de mindre Barnacler havde mistænkt for at være besat af Djævelen, blev angrebet, ikke på grund af noget særligt tilfælde, men som en komplet vederstyggelig og dårekisteagtig institution, plejede den velbårne eller højvelbårne Barnacle, som repræsenterede det i Parlamentet, at slå dette medlem flad med en oversigt over den masse sager, der var blevet ekspederet i departementet. Da optrådte den velbårne eller højvelbårne Barnacle med et papir med nogle talstørrelser, hvorpå han med forsamlingens tilladelse ville henlede dens opmærksomhed. Da råbte de underordnede Barnacler på kommando: "Hør, hør!" og "Læs!" Da så den velbårne Barnacle af dette lille dokument, der ville kunne overbevise selv det mest forstokkede sind (hånlig latter og

bifaldsråb fra Barnacleynglen), at dette så stærkt bagvaskede departement (bifald) alene i det sidste halve finansår havde skrevet og modtaget femten tusinde breve (lydeligt bifald), fireogtyve tusinde indstillinger (endnu stærkere bifald) og to og tredive tusinde fem hundrede og sytten rapporter (voldsomt bifald). Ja, en skarpsindig mand, der stod i forbindelse med departementet og selv var en fortjent embedsmand, havde vist ham den tjeneste at anstille en interessant beregning over det kvantum skrivematerialier, der i samme tid var blevet forbrugt der. Den var optaget i det samme korte dokument, og han ville deraf anføre den slående kendsgerning, at man med de i statens tjeneste anvendte folioark ville kunne dække fortovene på begge sider af Oxford Street fra den ene ende til den anden, og at der endda blev henved en fjerdingvej tilovers til parken (umådeligt bifald og latter), mens der af røde bændler var blevet brugt så mange, at de kunne ophænges i smukke guirlander lige fra hjørnet af Hyde Park til posthuset. Og under et udbrud af officiel jubel satte derpå den velbårne eller højvelbårne Barnacle sig ned, mens det ulykkelige medlem lå slagen på valpladsen. Efter denne eksemplariske afstraffelse ville ingen være dumdristig nok til at lade falde et vink om, at jo mere Omsvøbsdepartementet gjorde, des mindre blev der udrettet, og at den største velgerning, det kunne vise en ulykkelig almenhed, ville være slet intet at gøre.

Arthur Clennam havde nu begge hænder fulde, efter at han havde fået dette ekstra hverv – under et sådant hverv var mangen en tjenstdygtig mand død før hans tid – og han førte nu et lidet afvekslende liv. Regelmæssige besøg i hans moders

triste sygeværelse og lige så regelmæssige besøg hos Meagles i Twickenham var i lang tid hans eneste adspredelse.

Han savnede Lille Dorrit grumme meget. Han havde været forberedt på at savne hende meget, men ikke så meget. Først erfaringen lærte ham til fulde, hvilken tomhed der var opstået i hans liv, siden hendes lille velbekendte skikkelse var blevet taget fra ham. Han følte også, at han måtte opgive håbet om atter at se den tomme plads udfyldt, da han kendte familiens karakter tilstrækkeligt til at vide, at han og hun var adskilte ved en dyb kløft. Han tænkte med vemod tilbage på den interesse, han havde næret for hende, og hendes trygge tillid til ham, så hurtigt var de blevet omfavnet, så hurtigt var de gledet over i forbigangenheden med andre skønne drømme.

Da han modtog hendes brev, blev han stærkt bevæget, men indså ikke des mindre, at det ikke alene var afstanden, der skilte dem. Det hjalp ham til en klarere og skarpere opfattelse af den plads, familien tildelte ham. Han så, at hun hemmeligt bevarede ham i kærligt og taknemmeligt minde, og at de andre hadede ham sammen med fængslet og alt, hvad dertil hørte.

Under alle disse grublerier, som hver dag i hans liv opfyldte hans tanker, tænkte han dog på hende på den gamle måde. Hun var hans uskyldige veninde, hans skrøbelige barn, hans kære Lille Dorrit. Netop disse forandrede forhold passede så forunderlig godt sammen med hans vane at betragte sig som langt ældre, end han virkelig var, hvortil spiren var blevet lagt hin aften, da strømmen førte roserne bort. Han tænkte på hendes fremtid og på, hvem der skulle blive hendes mand, med en deltagelse, der ville have presset den sidste dråbe af håb ud af hendes hjerte og knust det.

Alle hans omgivelser bidrog til at bestyrke ham i den vane at betragte sig som en gammel fyr, hvis hjerte var dødt for alle sådanne længsler som dem, han havde bekæmpet over for Minnie Gowan. Hans forhold til hendes fader og moder var som en svigersøns, der var blevet enkemand. Havde den tvillingsøster, der var død, levet længe nok til at gå bort i sin fagreste ungdom, og han været hendes ægtefælle, ville hans omgang med mr. og mrs. Meagles sandsynligvis have været ganske anderledes, end den nu var. Dette hjalp umærkeligt til at rodfæste det indtryk hos ham, at han var færdig med denne side af livet.

Han hørte dem altid sige om Minnie, at hun i sine breve skildrede, hvor lykkelig hun var, og hvor højt hun elskede sin mand, men når dette emne kom på bane, så han altid den gamle sky på Meagles' ansigt. Efter brylluppet havde Meagles aldrig været fuldt så strålende som før dette. Han havde aldrig ganske forvundet skilsmissen fra Pet. Han var den samme åbne, gemytlige fyr, men hans ansigt havde dog altid et udtryk, som om han bar på et savn.

Mens Clennam en vintereftermiddag var ude på landstedet, kørte enkefru Gowan op for døren i ekvipagen fra Hampton Court for at beære mr. og mrs. Meagles med et besøg.

"Nå, hvordan har så svigerpapa og mama det?" sagde hun opmuntrende til de sølle borgerlige mennesker, "hvornår har De sidst hørt fra min stakkels dreng?"

Min stakkels dreng var hendes søn, og denne benævnelse vedligeholdt på en fin måde skinnet af, at han var faldet som offer for de Meagle'ske planer.

"Og den lille skønhed?" sagde mrs. Gowan. "Har De hørt senere fra hende, end jeg?"

Hvilket ligeledes på en fin måde antydede, at hendes søn var blevet fængslet af skønhed alene og under dens trylleri havde givet slip på alle slags jordiske goder.

"Ja," sagde mrs. Gowan uden at ænse de svar, hun fik, "det er en ubeskrivelig trøst at vide, at de stadig er lykkelige. Min stakkels dreng er sådant et uroligt hoved og har været så vant til at tumle sig i verden og være forgudet af så mange mennesker, at det er en mageløs trøst. De er sagtens så fattige som kirkerotter?"

Meagles, der blev noget befippet over dette spørgsmål, svarede:

"Det vil jeg ikke håbe, frue. Jeg håber, at de kommer ud af det med deres små indtægter."

"Å! min bedste Meagles," svarede damen, idet hun slog ham på armen med den grønne vifte og derpå behændigt holdt den for munden for at skjule sin gaben, "hvor kan De som verdensmand og forretningsmand – for De ved, at De er forretningsmand, og det en hel del for meget for os, som ikke er det –"

Hvilket skulle sige så meget som, at Meagles var en snu krabat.

"- Hvor kan De tale om, at de skulle komme ud af det med deres små indtægter? Min stakkels kære dreng! At tænke sig ham komme ud af det med nogle hundrede pund! Og den lille skønhed! At tænke sig hende holde hus! Nej, lad os nu være mennesker!"

"Frue," sagde Meagles alvorlig, "jeg må desværre indrømme, at Henry lever over sine midler."

"Min kære, gode mand – jeg bruger ingen ceremonier, da vi på en måde er i slægt med hinanden – ja vist så, min gode mr. Meagles," udbrød mrs. Gowan oprømt, som om hun aldrig før havde tænkt over denne latterlige tilfældighed, "på en måde i slægt med hinanden! Min kære, gode mand, man kan jo her i denne verden heller ikke få alt efter sit eget hoved."

Meningen var atter tydelig nok, idet hun på en fin måde lod Meagles forstå, at han havde haft et glimrende held med sine underfundige planer. Mrs. Gowan fandt snerten så god, at hun dvælede ved den og gentog: "Ikke alt. Nej, nej, her i denne verden må vi ikke vente os alt, min gode Meagles."

"Tør jeg da spørge, frue," sagde Meagles med lidt stærkere farve i kinderne, "hvem der venter sig alt?"

"Å ingen, ingen!" sagde mrs. Gowan. "Jeg ville have sagt – men De bragte mig ud af det. Hvad var det nu, jeg ville have sagt?"

Hun sænkede sin store grønne vifte og så tankefuldt på Meagles, hvilket ikke bidrog til at afkøle dennes noget ophidsede sindsstemning.

"Å, nu ved jeg det!" udbrød mrs. Gowan. "De må huske på, at min stakkels dreng altid har været vant til at gøre sig store forventninger. Måske er de blevet opfyldt, måske ikke –"

"Så lad os da sige, at de ikke er blevet opfyldt," sagde Meagles.

Enkefruen kastede ham et vredt blik, men rystede det af med sit hoved og sin vifte og fortsatte i samme tone som før.

"Det gør ingen forskel. Min stakkels dreng har været vant til sligt, og De vidste det naturligvis og var forberedt på følgerne.

Jeg for mit vedkommende forudså stadig klart følgerne og er ikke overrasket. De må heller ikke blive overrasket, eller rettere, kan ikke være det, De må have været forberedt på det."

Meagles så på sin kone og Clennam, bed sig i læben og hostede.

"Og nu får min stakkels dreng at vide," vedblev mrs. Gowan, "at han må være forberedt på et barn og alle de udgifter, der følger med en sådan forøgelse af hans familie! Stakkels Henry! Men det lader sig nu ikke ændre. Men tal bare ikke om at leve over sine midler, som om det var noget helt nyt, det ville virkelig være for meget."

"For meget, frue?" sagde Meagles, som om han søgte en forklaring.

"Nå, nå!" sagde mrs. Gowan, idet hun med en udtryksfuld bevægelse med sin hånd satte ham i hans underordnede stilling. "For meget for min stakkels drengs moder at finde sig i, nu da det er kommet så vidt. De er nu engang gift, og det kan ikke gøres om. Nå, nå, det ved jeg! De behøver ikke at fortælle mig det, jeg ved det meget godt. Hvad var det, jeg sagde? At det var en stor trøst, at de stadig var lykkelige. Det er at håbe, at de fremdeles vedbliver at være lykkelige. Det er at håbe, at det smukke barn vil gøre alt, hvad hun formår, for at gøre min stakkels dreng lykkelig og tilfreds. Det er bedst ikke at tale mere om det. Vi har aldrig set og vil heller aldrig se denne sag fra den anden side. Nå, nå, lad det nu være godt!"

Da mrs. Gowan nu havde sagt alt, hvad hun kunne sige for at hæve sin vidunderligt mytiske stilling og advare Meagles om, at han ikke måtte tro, at han kunne købe den ære, der var overgået ham, for ingenting, var hun virkelig villig til at slå en streg over

resten. Havde Meagles givet efter for et bønfaldende blik af sin kone og en udtryksfuld bevægelse af Clennam, ville han have ladet hende blive i uforstyrret nydelse af denne sindstilstand. Men Pet var hans øjesten og hans hjertes stolthed, og kunne han have forsvaret hende trofastere eller elsket hende højere end den gang, da hun var solstrålen i hans hjem, ville det være nu, da hun var tabt for det.

"Mrs. Gowan," sagde Meagles, "hele mit liv igennem har jeg været en ligefrem mand. Ville jeg derfor bruge fornemme spilfægterier – lige meget enten mod mig selv eller andre – ville det sandsynligvis ikke lykkes mig."

"Sandsynligvis ikke, bedste Meagles," svarede enkefruen med et huldsaligt smil, men samtidig trådte rosenskæret på hendes kind lidt stærkere frem, idet partiet udenom blev blegere.

"Derfor, min gode frue," sagde Meagles, som havde stor møje med at beherske sig, "håber jeg, at jeg uden fortrydelse tør frabede mig alle sådanne spilfægterier."

"Jeg forstår ikke Deres gode mand," bemærkede mrs. Gowan til mrs. Meagles.

At hun henvendte sig til denne, var en list for at drage hende ind i samtalen, få en disput med hende og overvinde hende. For at forebygge dette lagde Meagles sig imellem.

"Moder," sagde han, "du er uerfaren, og partiet er ikke lige. Jeg må bede dig holde dig rolig. Nå, mrs. Gowan, nå! Lad os prøve på at være fornuftige og ikke blive hidsige; lad os prøve på at være upartiske. Når De ikke vil beklage Henry, skal jeg ikke beklage Pet. Og vær ikke ensidig, bedste frue. Det er ikke betænksomt, det er ikke smukt. Lad os ikke sige, at vi håber, at Pet vil gøre Henry lykkelig, eller at Henry vil gøre Pet lykkelig" –

Meagles så selv ikke lykkelig ud, idet han udtalte disse ord – "men at vi håber, at de vil gøre hinanden lykkelige."

"Ja rigtigt, og lade det være nok med det, fader," sagde den skikkelige, velvillige mrs. Meagles.

"Nej, moder, nej," svarede Meagles, "ikke så ganske. Jeg kan ikke lade det være nok med det, jeg må endnu sige et par ord. Jeg tror ikke, at jeg er særlig stikken, mrs. Gowan. Jeg tror ikke, at jeg ser ud til det."

"Nej, det gør De virkelig ikke," sagde mrs. Gowan og rystede for eftertrykkets skyld både på hovedet og med viften.

"Tak, frue. Det glæder mig. Men alligevel føler jeg mig – jeg vil nødig bruge stærke udtryk – skal jeg sige såret?" spurgte Meagles på en gang frimodig og mådeholdent og med en forsonlig klang i stemmen.

"Sig, hvad De vil," svarede mrs. Gowan, "det er mig fuldstændig ligegyldigt."

"Nej, således må De ikke tale," bad Meagles, "det er ikke venligt svaret. Jeg føler mig lidt såret, når jeg hører hentydninger til, at vi kunne forudse følgerne, at det nu er for sent, og så fremdeles."

"Gør De, min gode Meagles?" sagde mrs. Gowan, "det undrer mig slet ikke."

"Jeg havde dog håbet," indvendte Meagles, "at De i det mindste ville være blevet forundret, da det ikke er smukt med forsæt at såre mig på et så ømt punkt."

"Jeg er da ikke ansvarlig," sagde mrs. Gowan, "for Deres samvittighed."

Stakkels Meagles var lige ved at tabe både næse og mund af forbavselse.

"Hvis De uheldigvis føler Dem truffet, min gode Meagles," fortsatte mrs. Gowan, "så er det virkelig ikke min skyld."

"Men du gode Gud, frue!" udbrød Meagles, "det er jo det samme, som at sige –"

"Nå, nå, min gode Meagles," sagde mrs. Gowan, der blev påfaldende rolig og forekommende, hver gang Meagles blev varm, "for at forebygge misforståelser er det måske bedst, at jeg taler selv, for ikke at ulejlige Dem med at tale for mig. Det er det samme som at sige, begyndte De. Med Deres tilladelse vil jeg slutte sætningen. Det er det samme som at sige, at jeg fra først til sidst stadig modsatte mig dette parti og først langt om længe meget ugerne gav mit samtykke til det."

"Moder," udbrød Meagles, "hører du det? Arthur, hører De det?"

"Da værelset har en meget passende størrelse," sagde mrs. Gowan og så sig om, mens hun viftede sig, "og i enhver retning egner sig ganske udmærket til at føre en konversation i, skulle jeg tro, at man kan høre mig overalt."

Nogle øjeblikke forløb i tavshed, før Meagles kunne få sig sat så fast på sin stol, at han kunne være sikker på ikke at fare op ved det første ord, han sagde. Endelig sagde han:

"Frue, jeg vil meget nødigt rippe op i det, men jeg må minde Dem om, hvad jeg hele tiden mente om denne ulykkelige sag, og hvordan jeg stillede mig til den."

"Å bedste ven," sagde mrs. Gowan smilende og rystede bebrejdende på hovedet, "det vidste jeg alt sammen udmærket godt, forsikrer jeg Dem."

"Jeg havde aldrig," sagde Meagles, "vidst, hvad det var at være ulykkelig, før den tid. Det var en sådan sorgens tid for mig, at

–" At Meagles, kort sagt, ikke kunne sige mere om den, men holdt sit lommetørklæde for ansigtet.

"Jeg forstod det hele så godt," sagde mrs. Gowan, idet hun roligt så ud over sin vifte. "Da De har appelleret til mr. Clennam, tør jeg måske også appellere til ham. Han ved, om jeg taler sandt eller ikke."

"Jeg vil meget nødig," sagde Clennam, mens alle parter så på ham, "tage del i denne diskussion, og det så meget mere, som jeg ønsker at bevare den bedste forståelse med mr. Henry Gowan. Jeg har mine gode grunde til det. Under en samtale med mig, før brylluppet fandt sted, mistænkte mrs. Gowan min ven her for at arbejde på at få partiet i stand, og jeg søgte at bringe hende ud af hendes vildfarelse. Jeg sagde til hende, at jeg vidste, som sandt var, at han både i ord og gerning af alle kræfter modsatte sig det."

"Ser De?" sagde mrs. Gowan, idet hun strakte sine hænder mod Meagles, som om hun var retfærdigheden selv og opfordrede ham til at gå til bekendelse, da han ikke havde noget at holde sig til. "Ser De? Meget vel! Og nu, kære venner," her stod hun op, "må det være mig tilladt at gøre ende på denne livlige ordstrid. Jeg vil ikke sige et ord om dens berettigelse. Jeg vil kun sige, at den er et bevis på, hvad man ved af erfaring, at sådant noget aldrig svarer regning – at det, som min stakkels dreng selv ville sige, aldrig betaler sig – at det, med et ord, aldrig går."

Meagles spurgte, hvad for noget.

"Det er forgæves," sagde mrs. Gowan, "at folk søger at gå i spænd sammen, når de har en så himmelvidt forskellig fortid; når de tvinges ind på livet af hinanden ved en sådan

tilfældighed som et ægteskab, og når de ikke kan betragte den uheldige omstændighed, der har bragt dem sammen, i det samme lys. Det går aldrig."

"Tillad mig at sige, frue –" begyndte Meagles.

"Nej, lad være," svarede mrs. Gowan. "Hvad nytter det? Det er en afgjort sag. Det går aldrig. Jeg vil derfor med Deres tilladelse gå min vej, så kan De gå Deres. Det skal altid være mig en fornøjelse at modtage min stakkels drengs smukke kone, og jeg skal altid gøre mig umage for at stå på den bedste fod med hende. Men dette kedelige og halvt familiære og halvt fremmede forhold, hvor man ikke ved, hvad fod man står på, det er så meningsløst, at det bliver komisk. Jeg forsikrer Dem, det går aldrig."

Her gjorde enkefruen smilende et kniks, snarere for værelset end for nogen i det, og tog dermed for stedse afsked med familien Meagles. Clennam fulgte hende ud til pilleæsken, som var til afbenyttelse for alle pillerne i Hampton Court, og med fornem sindsro satte hun sig op i vognen og kørte bort.

Fra nu af fortalte enkefruen ofte med let og sorgløst lune sine gode venner, at hvor megen umage hun end havde gjort sig, havde hun fundet det umuligt at omgås de mennesker, som var i familie med Henrys kone og som havde gjort de fortvivlede anstrengelser for at fange ham. Om hun forud var kommet til det resultat, at hun ved at blive dem kvit ville give sin fremstilling af sagen mere relief, spare sig selv en og anden fortrædelighed og ikke risikere at tabe noget (den lille skønhed var jo vel gift og blev forgudet af sin fader), måtte hun selv bedst vide.

9. Tattycoram viser sig og forsvinder

"Ser De, min kære Arthur," sagde Meagles den følgende dags aften, "moder og jeg havde talt om alt dette, og vi kunne ikke finde os i at lade det gå på den måde. Dette fornemme bekendtskab – den elskværdige dame, som var her i går –"

"Jeg forstår Dem," sagde Arthur.

"Selv en så forekommende og nedladende pryd for samfundet," fortsatte Meagles, "kunne måske bagvaske os, er vi bange for. Vi kan finde os i en hel del for hendes skyld, Arthur, men det, synes vi dog, vi helst vil være fri for, hvis hun ikke har noget imod det."

"Godt," sagde Arthur, "bliv ved."

"Ser De," fortsatte Meagles, "det kunne bringe os i uvenskab med vor svigersøn, det kunne måske endog bringe os i uvenskab med vor datter og give anledning til en hel del familievrøvl. Indser De ikke det?"

"Jo vist," svarede Arthur, "der er meget i, hvad De siger." Han havde skottet til mrs. Meagles, som altid tog parti for, hvad der var godt og fornuftigt, og ud af hendes ærlige ansigt havde der lyst en bøn om, at han ville opmuntre Meagles i hans forsæt.

"Derfor har vi stor lyst til, moder og jeg," sagde Meagles, "at pakke sammen og endnu en gang gøre en afstikker til de brave marseillanere. Jeg mener, at vi har lyst til at stikke af, rejse lige igennem Frankrig til Italien og besøge vor Pet."

"Og jeg tror ikke," sagde Arthur, rørt af den moderlige forventning i mrs. Meagles' strålende ansigt, "at De kunne gøre noget bedre. Og spørger De mig om, hvad jeg ville råde Dem til, ville jeg sige: Rejs i morgen."

"Nej virkelig?" sagde mr. Meagles, "det kan man kalde at få medhold, ikke sandt, moder?"

Med et taknemmeligt blik til Clennam svarede moder, at det kunne man rigtignok.

"Sagen er desuden, Arthur," sagde mr. Meagles, idet den gamle sky atter lejrede sig på hans ansigt, "at min svigersøn allerede igen er kommet i gæld, og at jeg sagtens på ny må hjælpe ham. Også af den grund er det lige så godt, at jeg tager derned og tager ham i skole i al venskabelighed. Nå, så er moder også så bekymret for Pets helbred og bange for, at hun skal føle sig forladt under, hvad der forestår hende – for resten er det jo ganske naturligt. Det er jo langt borte, Arthur, og så fremmed for det stakkels barn under alt dette. Om der også bliver sørget nok så godt for hende, er det dog langt borte. Hjemmet er dog altid hjemmet, om det også er aldrig så fattigt."

"Alt sammen fuldkommen rigtigt," bemærkede Arthur, "og lutter gode grunde til at rejse."

"Det glæder mig, at De er af samme mening. Det bestemmer mig. Kære moder, du kan gøre dig færdig. Vi har mistet vor søde lille tolk – hun talte tre fremmede sprog aldeles flydende, Arthur; De har selv hørt det mangen en god gang – og du må hjælpe mig igennem, moder, så godt du kan. Jeg kommer til at behøve en hel del hjælp, Arthur," sagde Meagles og rystede på hovedet. "Jeg snubler over alt, hvad der ikke er et navneord, og også det snubler jeg over, når det hører til de svære."

"Nu, jeg husker mig om," svarede Clennam, "så har vi jo Cavaletto. Han kan følge med Dem, hvis De vil. Jeg kunne

rigtignok ikke godt tåle at miste ham, men De bringer ham jo nok i god behold tilbage igen."

"Jeg er Dem meget forbunden, min ven," sagde Meagles, "men jeg synes dog ikke om det. Nej, jeg tror, jeg vil lade mig hjælpe igennem af moder. Caval-looro er Dem så uundværlig, at jeg ikke holder af at tage ham fra Dem. Desuden er det umuligt at sige, hvornår vi kommer tilbage, og det kunne ikke gå an at tage ham med på ubestemt tid. Landstedet er ikke, hvad det var. Det rummer vel kun to små mennesker mindre end før, Pet og den stakkels Tattycoram, men det synes nu så tomt. Er vi først vel ude af det, kan man ikke vide, hvornår vi kommer tilbage til det igen. Nej, Arthur, jeg vil lade mig hjælpe igennem af moder."

Når alt kom til alt, var de måske bedst tjente med at rejse alene, tænkte Clennam, og trængte derfor ikke videre på.

"Hvis De kunne tage herned og opholde Dem her for en forandrings skyld, hvis det ikke var Dem til ulejlighed," fortsatte Meagles, "ville det være mig – og moder med, ved jeg – en kær tanke, at De bragte lidt liv med Dem til det gamle sted, og at der engang imellem var nogen, der så med venlige øjne på børnene der på væggen. De hører således til stedet, Arthur, og vi ville alle have været så lykkelige, hvis det var gået som – som, lad os se – hvordan tegner vejret til rejsen?" Meagles brød af, rømmede sig og stod op for at se ud af vinduet.

De var enige om, at vejret lovede godt, og på dette ufarlige område holdt Clennam samtalen, indtil den atter var kommet i en roligere gænge, hvorpå han lempeligt ledede den hen på Henry Gowan og hans gode hoved og behagelige egenskaber, når man tog ham på rette måde. Han dvælede også ved den

kærlighed, han uomtvistelig nærede for sin kone. Dette forfejlede ikke sin virkning på den brave Meagles, hvem disse lovtaler opmuntrede i høj grad, og som tog moder til vidne på, at hans hjertes eneste og oprigtige ønske med hensyn til deres datters mand var at komme til at stå på en venskabelig og fortrolig fod med ham. Et par timer efter begyndte de at dække møblerne til, for at de ikke skulle tage skade under familiens fraværelse – eller, som Meagles kaldte det, huset begyndte at sætte krøllepapir i håret – og nogle dage derefter var fader og moder borte. Mrs. Tickit og dr. Buchan indtog deres sædvanlige plads bag jalousiet i dagligstuen, og Arthurs fødder raslede ensomt mellem det tørre løv i havens gange.

Da han holdt meget af stedet, gik der sjældent nogen uge, uden at han besøgte det. Undertiden tog han alene derned fra lørdag til mandag; undertiden fulgte hans kompagnon med ham, og undertiden strejfede han kun et par timers tid omkring i haven og huset for at se, om alt var i orden, og vendte derpå tilbage til London. Og dag ud og dag ind sad mrs. Tickit med sine forlorne, sorte krøller og doktor Buchan ved dagligstuevinduet og ventede på familiens tilbagekomst. Ved et af disse besøg modtog mrs. Tickit ham med ordene:

"Jeg har noget at fortælle Dem, mr. Clennam, som vil overraske Dem."

Det var noget så overraskende, at det endog bragte hende bort fra dagligstuevinduet og ud i haven, så snart Clennam gik ind ad lågen.

"Hvad er det, mrs. Tickit?" spurgte han.

Efter at have ført ham ind i dagligstuen og lukket døren sagde den trofaste husholderske: "Har jeg nogen sinde set det

vildledte, bedårede barn, så jeg hende lyslevende i tusmørket i aftes."

"De mener dog vel aldrig Tatty –"

"Coram? Jo, jeg gør!" svarede mrs. Tickit.

"Hvor?"

"Mr. Clennam," sagde mrs. Tickit, "jeg var lidt tung i hovedet, fordi jeg havde ventet lidt længere end sædvanligt på min te, som Mary Jane var ved at skænke. Jeg sov ikke, eller hvad man egentlig kunne kalde, blundede. Man kunne snarere sige, at jeg vågede med lukkede øjne."

"Ja vel," sagde Clennam, "og så?"

"Og når jeg sidder sådan," fortsatte mrs. Tickit, "behøver jeg næppe at sige Dem, mr. Clennam, at jeg tænker på familien. For ens tanker drejer sig jo altid, hvor langt de end strejfer omkring, mere eller mindre om, hvad der ligger en mest på sinde. De gør det af sig selv, og man kan ikke hindre dem i det."

Med et nik indrømmede Arthur rigtigheden af denne opdagelse.

"Det har De selv følt, tør jeg svare for," sagde mrs. Tickit, "og det har vi alle følt. Lige meget hvad stilling vi indtager i livet, så er vi dog ens i det kapitel. Tanker er toldfri! – Som sagt, snart tænkte jeg på et og snart på et andet og tænkte meget på familien, ikke alene sådan som den nu er, men også sådan som den var i gamle dage. For når man sådan begynder at tænke, når det er ved at blive mørkt, så er det ligesom de gamle dage kom tilbage igen, og man må først sunde sig rigtigt, før man kan sige, hvilket der er hvilket."

Han nikkede atter af frygt for at sige noget, som kunne give hendes snakkesalighed et nyt udgangspunkt.

"Og da jeg derfor," sagde mrs. Tickit, "plirrede med øjnene og så hendes skikkelse kigge ind ad porten, lukkede jeg dem igen uden så meget som at studse, for den samme skikkelse passede så godt til den tid, jeg tænkte på, at det i det øjeblik ikke faldt mig ind, at hun var forsvundet. Men da jeg så igen plirrede med øjnene og så, at hun ikke var der, så fik jeg sådan en forskrækkelse, at jeg sprang op."

"Og løb straks ud?" sagde Clennam.

"Jeg løb ud så hurtigt, som mine ben kunne bære mig, og vil De tro mig, mr. Clennam, på hele den lyse himmel var der ikke så meget som en finger at se af det pigebarn?"

Uden at gå nærmere ind på dette ny stjernebilledes fraværelse fra firmamentet, spurgte Arthur, om hun selv var gået uden for havelågen.

"Gik frem og tilbage, op og ned," svarede mrs. Tickit, "men så intet spor af hende."

Derpå spurgte han hende, hvor lang tid hun troede, at der vel var forløbet imellem de to plirringer, hun havde mærket. Skønt mrs. Tickit gav et meget omstændeligt svar, kunne hun dog ikke give nogen bestemt oplysning. Det var så tydeligt, at hun var aldeles i vildrede med hensyn til dette punkt, og at hun var blevet skræmt op af søvne, at Clennam var meget tilbøjelig til at anse synet for en drøm. Uden at såre mrs. Tickits følelser med denne kætterske fortolkning, forlod han landstedet med denne overbevisning og ville sandsynligvis have beholdt den for altid, hvis der ikke snart var indtruffet en omstændighed, som forandrede hans mening.

Mens han en aften gik igennem Strand bag efter lygtetænderen, der fik gasblussene til at springe frem i tågen,

ligesom strålende solsikker, der pludselig sprang ud, nødtes han til at stå stille, idet gaden spærredes af en række kulvogne, som arbejdede sig op fra lossepladserne ved floden. Han var gået i sine egne tanker, og idet han pludselig blev revet ud af dem, så han sig hurtigt om.

Lige foran sig så han Tattycoram og en fremmed med et påfaldende ydre. Det var en opblæst person med en krum næse og et sort overskæg, hvis farve var lige så falsk, som udtrykket i hans øjne, og den tunge kappe bar han, som om han kunne være en udlænding. Hans påklædning og hele udseende tydede på, at han var rejsende, og han syntes først for et øjeblik siden at være truffet sammen med pigen. Idet han bukkede sig for at kunne høre, hvad hun sagde til ham, så han sig over sin skulder med et mistroisk blik, som om han var bange for, at hans skridt blev bevogtet. Da var det, at Clennam kom til at se hans ansigt, mens han lod sine øjne sværve hen over dem, der gik bagved, uden særlig at fæste dem på Clennam.

Næppe havde han atter drejet sit hoved, før standsningen ophørte, og menneskestrømmen bølgede videre. Han holdt endnu stadig hovedet bøjet og hørte efter pigen, idet han gik videre ved siden af hende, og Clennam fulgte bag efter dem med den beslutning at se, hvordan det ville ende og hvor de gik hen.

Næppe havde han taget denne bestemmelse, før han igen blev nødsaget til at stå stille. De drejede nemlig pludselig ind i Adelphi – pigen vidste åbenbart vej – og gik lige ud, som om de ville hen til terrassen, der hænger ud over floden.

Endnu den dag i dag føler man sig her på dette sted pludselig fjern fra tumlen på den store hovedgade. De mangfoldige lyde

bliver så dæmpede, at det er en forandring, som om man stak bomuld i ørerne eller hyllede hovedet tæt ind. Den gang var modsætningen langt stærkere, eftersom der ingen små dampbåde fandtes på floden, ingen andre landingssteder end slibrige trætrapper og fodstier, ingen jernbane på den modsatte bred, ingen hængebro, intet fisketorv tæt ved, ingen færdsel på den nærmeste murede bro, ingen andre fartøjer på strømmen end færgebåde og kullægtere. Lange og brede rækker af disse sidste, som lå så fast fortøjede i mudderet, som om de aldrig mere skulle røre sig af stedet, gjorde i mørkningen flodbredden skummel og tavs som graven og trængte den smule bevægelse, der var på vandet, langt ud midtstrøms. Til enhver tid efter solens nedgang og ikke mindst, når de fleste af dem, der har noget at spise hjemme, går hjem for at spise det, og når de fleste af dem, der intet har, endnu ikke er lusket ud for at tigge eller stjæle, var det et øde sted med øde omgivelser.

Det var på en sådan tid, at Clennam standsede på hjørnet og iagttog pigen og den fremmede mand, mens de gik ned ad gaden. Mandens fodtrin gjorde en sådan støj på de genlydende sten, at han holdt sig tilbage for ikke selv at gøre støj, men da de var kommet gennem sidegaden og stod i skyggen af det mørke hjørne ved terrassen, gik han bag efter dem, idet han gav sig det ligegyldigste udseende, han kunne, som om han var en fodgænger, der tilfældigvis skulle den vej.

Idet han drejede om hjørnet, så han dem gå over terrassen hen mod en skikkelse, der kom dem i møde. Havde han set den alene ved en gaslygte, i tåge og i afstand, havde han måske ikke kendt den, men med pigens skikkelse til vejledning genkendte han straks miss Wade.

Han blev stående på hjørnet, idet han lod, som om han ventede på nogen, men holdt dog skarpt øje med de tre. Da de kom sammen, tog manden sin hat af og bukkede for miss Wade. Pigen syntes at sige nogle ord, som om hun forestillede ham eller forklarede, hvorfor han kom så sent eller tidligt eller hvad det nu var, og trådte derpå et par skridt tilbage. Miss Wade og manden begyndte derefter at gå frem og tilbage, og han lod til at være overordentlig høflig og forekommende, hvorimod miss Wade lod til at være særdeles overlegen.

Idet de kom hen til hjørnet og atter vendte om, sagde miss Wade:

"Om det også kniber hårdt for mig, så bliver det min sag. Pas De Deres egne sager, og gør mig ingen spørgsmål."

"På ære," svarede han og bukkede atter dybt for hende, "det var min dybe agtelse for Deres karakterstyrke og min beundring for Deres skønhed!"

"Jeg bryder mig ikke om nogens agtelse eller beundring," sagde hun, "og allermindst om Deres. Gå videre med Deres beretning."

"Tilgiver De mig?" spurgte han med et udtryk af halvt forlegent galanteri.

"Jeg betaler Dem," svarede hun, "og det er alt, hvad De kan forlange."

Om pigen blev tilbage, fordi hun ikke måtte høre, hvad de talte om, eller allerede vidste tilstrækkelig besked, kunne Clennam ikke afgøre. De vendte om, og hun vendte om. Hun så bort ud over floden, mens hun gik med foldede hænder, og det var alt, hvad han kunne se af hende uden at vise sit ansigt. Heldigvis var der en uvedkommende person til stede, som

virkelig ventede på nogen og undertiden så ud over rækværket ned i vandet og undertiden kom hen til det mørke hjørne og så op ad gaden, hvorved Arthurs nærværelse blev mindre påfaldende.

Da miss Wade og manden igen kom tilbage, sagde hun:

"De må vente til i morgen."

"Jeg beder tusinde gange om forladelse!" svarede han. "Det er altså ikke belejligt i aften?"

"Nej. Jeg siger Dem jo, at jeg først må have dem, før jeg kan give Dem dem."

Hun blev stående på gaden, som om hun ville gøre ende på samtalen. Han blev naturligvis også stående. Pigen standsede ligeledes.

"Det er lidt ubelejligt," sagde manden, "en lille smule – men, *sacre bleu*! det siger intet, når man er i en sådan persons tjeneste. Tilfældigvis er jeg blottet for penge i aften. Jeg har nok en god bankier her i byen, men jeg vil dog ikke gerne trække på huset, før jeg kan trække på det for en rund sum."

"Harriet," sagde miss Wade, "træf aftale med ham – denne herre her – om at sende ham nogle penge i morgen."

Hun henkastede ordet *herre* på en sådan måde, at der lå langt mere hån i det, end om hun havde betonet det nok så stærkt, og hun gik langsomt bort.

Manden bøjede atter hovedet, og pigen talte til ham, mens de begge fulgte bag efter hende. Clennam dristede sig til at se efter pigen. Han kunne se, at hendes store, sorte øjne hvilede med et forskende udtryk på manden, og at hun holdt sig borte fra ham, mens de gik ved siden af hinanden hen til den længst borte liggende ende af terrassen.

Inden han kunne skelne, hvad der foregik der, advarede en lydelig klapren på brostenene ham om, at manden kom alene tilbage. Clennam gik ud på gaden hen mod rækværket, og manden svajede forbi ham med raske skridt og den ene flig af sin kappe kastet over skulderen, mens han sang et brudstykke af en fransk vise.

Så langt han kunne se, var der nu ingen andre end han selv. Den ventende havde trukket sig tilbage, og miss Wade og Tattycoram var borte. Opsat på at få at vide, hvor de var blevet af, og indhente oplysninger, som han kunne meddele sin gode ven Meagles, gik han ud på den yderste ende af terrassen og så sig forsigtigt om. Han antog med rette, at de, i ethvert tilfælde i starten, ville gå i en modsat retning af deres forrige ledsager. Snart så han dem i en nærliggende sidegade uden gennemgang, hvor de åbenbart ventede for at give manden et langt forspring. De spadserede langsomt arm i arm ned ad den ene side af gaden og op igen ad den anden, men da de var kommet tilbage til hjørnet, slog de over i en hurtigere gang, som om de havde en lang vej for sig, og gik støt videre. Ikke mindre støt fulgte Clennam bagefter.

Clennam var fuldkommen kendt med gaderne og kunne med lethed holde øje med dem. Han begyndte allerede at tænke på, hvor de nu ville hen, da han til sin forundring så dem dreje ned ad den patriarkalske gade, men hans forundring blev endnu større, da han så dem standse udenfor den patriarkalske dør. Et sagte dobbeltslag med den blanke messinghammer, et lysglimt ude på gaden fra den åbnede dør, et kort ophold, hvorunder der veksledes spørgsmål og svar, og døren blev lukket, og de var under tag.

Efter at Arthur havde betragtet omgivelserne for at forvisse sig om, at det ikke var en underlig drøm, og var gået en kort tid frem og tilbage uden for huset, bankede han på døren. Den blev som sædvanlig lukket op af tjenestepigen, og med sin sædvanlige hurtighed viste hun ham ind i Floras dagligstue.

Der var ingen andre hos Flora end mr. F.'s tante. Omgivet af en balsamisk dunstkreds af te og ristet brød, tronede denne agtværdige dame i en lænestol ved kaminen med et lille bord ved siden af sig og et rent, hvidt lommetørklæde på skødet, hvor to stykker ristet brød for øjeblikket ventede på at blive fortæret. Idet hun bøjede sig over en dampende tekop, stirrede igennem dampen og udåndede dampen ligesom en ondskabsfuld, kinesisk troldkvinde, der er i færd med sine vanhellige ceremonier, satte hun den store kop fra sig og udbrød: "For pokker, der har vi ham jo igen!"

Af dette udråb kunne det synes, som om den dybt savnede mr. F.'s uforsonlige slægtning snarere målte tiden efter sine følelsers intensitet end efter uret, og antog, at Clennam nylig var gået bort, og dog var der i det mindste gået et fjerdingår, siden han havde haft den dristighed at vise sig for hende.

"Min Gud, Arthur!" udbrød Flora, idet hun rejste sig for at byde ham hjertelig velkommen; "hvilken overraskelse og rystelse for skønt ikke langt fra maskinværkstedet og støberiet og kunne dog gerne komme sommetider om ikke ellers så dog ved middagstid da et glas sherry og et tarveligt stykke smørrebrød ikke ville være så galt og ikke smage værre fordi det var vel undt, så kommer De dog aldrig og jeg har lært ikke at vente Dem, for som mr. F. selv sagde, hvis at se er at tro er ikke at se også at tro og når man ikke ser har man god grund til at

tro man ikke bliver husket, ikke fordi jeg venter at De skulle huske mig hvorfor skulle jeg det de dage er forbi men kom straks med et par kopper til og mere ristet brød og sæt Dem endelig ved kaminen."

Arthur brændte af længsel efter at forklare hensigten med sit komme, men afholdtes dog foreløbig derfra af det, han forstod af det bebrejdende indhold af disse ord, og af hendes oprigtige glæde over at se ham.

"Men fortæl mig nu alt, hvad De ved," sagde Flora, idet hun flyttede sin stol tæt hen til ham, "om det gode, søde, stille, lille væsen og den store forandring holder karet nu kan jeg tænke og masser af heste, hvor romantisk, våbenskjold naturligvis og vilde dyr som står på bagbenene og viser det frem, du store Gud, men har hun sin helsen for det er dog det fornemste af alt, for hvad er rigdom uden den, det sagde mr. F. selv så tit når han havde sine anfald."

"Hun er i Italien med hele sin familie, Flora."

"Er hun virkelig i Italien?" sagde Flora, "hvor druer og figen vokser overalt og halsbånd og armbånd af lava med, digtekunstens land med brændende bjerge malerisk over al beskrivelse om man også ikke kan undres over at lirekassedrengene rejser bort derfra for ikke at steges, da de er så unge og meget menneskekærligt af dem at tage deres hvide mus med, men er hun virkelig i dette velsignede land omgivet af lutter blå himmel og døende fægtere."

Arthur søgte at få et ord indført, men forgæves.

"Og Venezia," sagde hun, "De har vel været der og makaroni hvis de virkelig spiser den ligesom taskenspillerne hvorfor da

ikke skære den kortere. De kender sagtens Mantua hvad har det at bestille med mantiller for det har jeg aldrig kunnet begribe?"

"Jeg tror ikke, at de to ting har noget med hinanden at gøre, Flora" – begyndte Arthur, men blev igen afbrudt af hende.

Arthurs ønske om at tale om noget helt andet, stod nu så tydeligt skrevet på hans ansigt, at Flora standsede midt i et ømt blik og spurgte ham, hvad det var.

"Jeg ville meget gerne tale med en person, som nu er her i huset, uden tvivl hos mr. Casby, en person, som jeg så gå herind, og som på en beklagelig måde har ladet sig forlede til at forlade en af mine venners hus."

"Der kommer så mange underlige mennesker til fader," sagde Flora, idet hun rejste sig, "at jeg ikke ville vove at gå ned for nogen andens skyld end for Deres Arthur men for Deres skyld ville jeg med fornøjelse gå ned i en dykkerklokke og skal straks komme igen, hvis De vil tage Dem af mr. F.'s tante så længe uden at tage Dem af, hvad hun siger."

Med disse ord og et afskedsblik skyndte Flora sig bort og lod Clennam tilbage i rædsom angst for den skrækkelige tante.

Det første, hun gjorde sig bemærket ved, efter at hun havde spist sit stykke ristede brød, var en lydelig og langtrukken snøften. Da det var umuligt andet end at fortolke denne demonstration som en udfordring, idet man ikke kunne tage fejl af hendes skumle hensigt, så Clennam bedende på den fortræffelige, men fordomsfulde dame i håb om, at hun ville lade sig afvæbne ved en ydmyg underkastelse.

"Ingen gloen på mig!" sagde tanten dirrende af harme. "Tag den!"

"Den" var hendes skorpe. Med et taknemmeligt blik modtog Clennam gaven og beholdt den i hånden, da han var lidt i forlegenhed med, hvad han skulle gøre. Hans forlegenhed blev ikke mindre, da hun med hævet stemme råbte: "Han har en fornem mave, den knægt! Han er for fornem, den knægt, til at spise den!" rejste sig fra sin stol og rystede sin ærværdige næve tæt under hans næse. Hvis Flora ikke var kommet tilbage i rette øjeblik, mens han befandt sig i denne vanskelige stilling, kunne det let være gået galt. Uden i mindste måde at lade sig bringe ud af fatning eller røbe nogen overraskelse lykønskede Flora på en bifaldende måde den gamle dame til, "at hun var så livlig i aften," og førte hende tilbage til hendes stol.

"Han har en fornem mave, den knægt," sagde tanten, "giv ham en portion hakkelse!"

"Å, det tror jeg ikke ville smage ham," svarede Flora.

"Giv ham en portion hakkelse, siger jeg," sagde tanten med et frygteligt blik på sin fjende. "Det er det eneste, som passer sig for en fornem mave. Pokker i vold med ham, giv ham en portion hakkelse!"

Under påskud af at ville skaffe ham denne nydelse fik Flora ham ud på trappegangen, mens tanten stadig med ubeskrivelig bitterhed gentog, at han var "en knægt" og havde "en fornem mave", og vedblivende råbte på, at han skulle fodres af, som hun havde foreskrevet.

"Trappen er så ubekvem, og der er så mange hjørnetrin, Arthur," hviskede Flora. "Ville De have noget imod at lægge Deres arm om mig under min pelerine?"

Med bevidsthed om det latterlige i situationen gjorde Clennam, som hun havde forlangt, og slap ikke sin skønne

byrde før ved døren til spisestuen. Ja selv der var det temmelig vanskeligt at blive hende kvit, da hun blev i hans favn, mens hun mumlede: "Arthur, for Guds skyld, ikke et ord om det til fader!"

Hun fulgte Arthur ind i stuen, hvor patriarken sad med sine listesko på kamingitteret og drejede tommelfingrene. Den ungdommelige patriark i skilderirammen ovenover havde ikke en mere rolig mine end han. Begge glatte hoveder var lige strålende, dumme og uformelige.

"Det glæder mig at se Dem, mr. Clennam. Jeg håber, De befinder Dem vel. Behag at tage plads."

"Jeg havde håbet," sagde Clennam, idet han satte sig og med en skuffet mine så sig om, "ikke at finde Dem alene."

"Å, virkelig?" sagde patriarken i en sød tone.

"Det sagde jeg jo, fader," udbrød Flora.

"Ja, ganske rigtigt," svarede patriarken, "ja vist så."

"Med forlov," spurgte Clennam ivrig, "er miss Wade gået?"

"Miss –? Å, De kalder hende Wade," svarede mr. Casby. "Nå, hvorfor ikke!"

"Hvad kalder De hende?" spurgte Arthur hurtig.

"Wade," sagde mr. Casby. "Altid Wade."

"Jeg beder Dem undskylde, mr. Casby –"

"Ingen årsag," sagde patriarken.

"- men miss Wade havde en ung pige med sig, som er opdraget af nogle af mine venner, og som man mener, at hun har en alt andet end heldig indflydelse på. Jeg ville gerne have lejlighed til at forsikre den unge pige om, at hun endnu ikke har forspildt sine beskytteres velvilje."

"Virkelig?" svarede patriarken.

"Vil De derfor ikke være så god at give mig miss Wades adresse?"

"Herregud!" sagde patriarken, "hvor uheldigt! Havde De bare ladet mig det vide, mens de var her! Jeg lagde mærke til den unge pige. En køn, blomstrende, ung pige, med ganske sort hår og øjne, hvis jeg ikke tager fejl."

"Ganske rigtigt," sagde Arthur, og gentog med forøget eftertryk: "vil De ikke være så god at give mig adressen?"

"Herregud!" udbrød patriarken beklagende. "Hm, hm, hm! Hvor det er skade! Jeg har ingen adresse. Miss Wade opholder sig for det meste udenlands. Det har hun gjort i flere år, og hun er – hvis jeg tør udtrykke mig sådan om et menneske og en dame – så lunefuld og ustadig, at det er en skam. Jeg ser hende måske ikke igen i lang, lang tid. Jeg ser hende måske aldrig mere. Hvor det dog er skade!"

Clennam indså nu, at han havde lige så grundet håb om at få hjælp af portrættet som af patriarken, men sagde alligevel: "Kan De ikke, mr. Casby, for at berolige de venner, jeg har omtalt, og under tavshedsløfte, give mig oplysning om miss Wade? Jeg har set hende udenlands og set hende her hjemme, men kender ikke noget til hende. Kan De ingen underretning give mig om hende?"

"Nej," svarede patriarken, idet han med den højeste grad af velvilje rystede på hovedet, "slet ingen. Herregud, hvor det dog er skade, at hun blev her så kort, og at De blev opholdt! Som fortrolig agent har jeg af og til udbetalt denne dame penge, men hvad kan det nytte Dem at få det at vide?"

"Ikke det mindste," sagde Clennam.

"Rigtigt," indrømmede patriarken, "ikke det mindste. Det var en meget vis bemærkning. Ikke det mindste."

Den måde, hvorpå han drejede sine glatte tommelfingre omkring hinanden, var for Clennam et sindbillede på, hvordan han ville blive ved at vende og dreje sagen uden at bringe den et skridt videre. Det bidrog derfor i høj grad til at overtyde ham om, at hans ulejlighed havde været spildt. Han kunne have taget sig så lang betænkningstid, han ville, for Casby, der var vant til at nå sit mål ved at overlade alt til sine knuder og sit hvide hår, vidste alt for vel, at hans styrke lå i at tie stille. Der sad altså Casby og lod sine tommelfingre løbe rundt og sin menneskekærlighed skinne ud af hver knude i sin blanke pande.

Med dette syn for øje havde Arthur allerede rejst sig for at gå, da der i det samme fra den indre dok, hvor det gode skib Pancks lå fortøjet, hørtes en larm, som bebudede, at denne damper var under opsejling.

Han vekslede håndtryk med Pancks, som overrakte sin principal nogle breve til underskrift. Idet Pancks gav ham hånden, kløede han sit øjenbryn med den venstre pegefinger og pustede en gang, og Clennam, som nu forstod ham bedre end tidligere, fattede straks, at han næsten var færdig for den dag og ønskede at sige ham et ord udenfor. Efter at have taget afsked med Casby og – hvad der var en vanskeligere opgave – med Flora drev han derfor omkring i nabolaget på Pancks' vej.

Han havde kun ventet en kort tid, da Pancks indfandt sig. Da Pancks atter rakte ham hånden, troede Arthur deri at se et vink om, at Pancks meget godt vidste, hvad der nylig var foregået.

Han sagde derfor uden videre indledning: "De var vel virkelig gået?"

"Ja," svarede Pancks, "de var virkelig gået."

"Ved han, hvor han kan finde den dame?"

"Kan ikke sige det. Skulle næsten tro det."

Vidste Pancks det? Nej, han vidste det ikke. Vidste Pancks overhovedet noget om hende?

"Jeg antager," svarede denne hædersmand, "at jeg ved lige så meget om hende, som hun selv ved. Hun er et barn af, Gud må vide hvem. Sæt hende i et værelse her i London sammen med hvilke som helst seks personer, der er gamle nok til at være hendes forældre, og hun vil ikke kunne sige, om et par af dem ikke muligvis er hendes forældre. De kan gerne være i hvilket som helst hus, hun ser, eller på hvilken som helst kirkegård, hun kommer forbi. Hun kan løbe imod dem i hvilken som helst gade og tilfældigvis falde over dem uden nogen sinde at vide af det. Hun kender ingen slægtninge, har aldrig kendt, vil aldrig kende nogen."

"Men Casby kunne måske give hende oplysninger?"

"Måske," sagde Pancks, "jeg formoder det, men ved det ikke. Han har længe haft penge – ikke særdeles mange, efter hvad jeg har kunnet opsnuse – i forvaring til hende. Undertiden er hun stolt og hæver dem ikke i lang tid. Undertiden så fattig, at hun må tage imod dem. Livet er hende en plage. Et mere arrigt, heftigt, hensynsløst og hævngerrigt fruentimmer har jeg aldrig kendt. I aften kom hun efter penge og sagde, at hun havde særlig brug for dem."

"Jeg tror," bemærkede Clennam tankefuldt, "at jeg tilfældigvis ved, hvad det er for en brug – det vil sige, i hvis lomme disse

penge skal vandre."

"Virkelig?" sagde Pancks, "er det en overenskomst, vil jeg råde vedkommende til at holde sit ord. Jeg ville ikke betro mig til dette fruentimmer, hvor ung og smuk hun end er, hvis jeg havde forurettet hende. Nej, ikke for det dobbelte af min principals formue! Medmindre jeg led af en uhelbredelig sygdom og ønskede at få en ende på det."

Ved i en hast at sammenligne sin egen opfattelse af hende med Pancks' mening om hende, fandt Arthur, at de noget nær stemte overens.

"Hvad der undrer mig," fortsatte Pancks, "er, at hun ikke har gjort det af med sin principal, der er den eneste af dem, der kender hendes historie, hun kan få fat i. Siden jeg nævner dette, vil jeg, mellem os, sige Dem, at jeg undertiden selv føler mig fristet til at gøre det af med ham."

Arthur studsede og sagde: "For Guds skyld, Pancks, tal dog ikke sådan!"

"Forstå mig ret," sagde Pancks, "jeg mener ikke at skære halsen over på ham. Men så sandt jeg står her, går han for vidt, skærer jeg håret af ham!"

Efter at have vist sig i et nyt lys ved at udtale en så frygtelig trussel, pustede Pancks med et ildevarslende udtryk i sit ansigt og dampede væk.

10. Mrs. Flintwinchs drømme tiltager

Omsvøbsdepartementets skyggefulde venteværelser, hvor Arthur tilbragte en god del af sin tid i selskab med forskellige besværlige forbrydere, der var dømt til at radbrækkes levende på dette rettersted, havde i flere dage i træk levnet ham tilstrækkelig tid til at udtømme sine betragtninger over det sidste glimt, han havde set af miss Wade og Tattycoram. Han havde ikke været i stand til at bringe mere eller mindre ud af dette emne, og han var nødt til at lade sagen bero i denne utilfredsstillende tilstand.

I al denne tid havde han ikke været i sin moders triste hus, men da nu en af de aftener, på hvilke han plejede at besøge hende, var kommet, forlod han sin bolig henved klokken ni og begav sig langsomt på vej til sit uhyggelige ungdomshjem.

Det gjorde altid et truende, hemmelighedsfuldt og sørgeligt indtryk på ham, og det var, ligesom det kastede en mørk skygge over hele nabolaget. På vejen derhen forekom de dunkle gader, han kom igennem, ham som lutter gemmesteder for trykkende hemmeligheder. De tomme kontorer gemte på hemmeligheder i bøger og papirer, der var lukket inde i skabe og kasser; i bankierhusene rugede hemmeligheder i kældre og hvælvinger, hvortil nøglerne lå vel forvarede i nogle ganske få, hemmelighedsfulde lommer og nogle ganske få hemmelighedsfulde hjerter; alle de spredte arbejdere i den uhyre trædemølle, blandt hvilke der uden tvivl fandtes mange slags røvere, falsknere og bedragere, gik alle om med hemmeligheder, som hver dag kunne blive røbede. Han havde en følelse, som om alt dette skjulte og dulgte gjorde luften tung.

Mens skyggen blev tættere og tættere, alt som han nærmede sig dens kilde, tænkte han på de hemmeligheder, der lå begravede i de ensomme gravhvælvinger, hvor mennesker, som havde skrabet til bunke og gemt deres skatte i jernkister, nu selv var gemt hen på en lignende måde uden dog derfor endnu at have ophørt at gøre skade, og han tænkte dernæst på de hemmeligheder, som gemtes i floden, hvis mudrede strøm rullede hen mellem to skumle labyrinter af hemmeligheder, som strakte sig tykt og tæt mange mile langt og udelukkede den friske luft og den fri natur, der gennemsusedes af vindene og fuglenes vinger.

Idet skyggen blev endnu mørkere, jo nærmere han kom huset, kom han til at tænke på det skumle værelse, som hans fader fordum havde beboet, og hvor det bønfaldende ansigt, som han havde set, da han vågede ene ved hans dødsleje, stirrede frem af hver en krog. Der var noget hemmelighedsfuldt i dets beklumrede luft og i skummelheden, muggenheden og støvet i den hele bygning. I hjertet af den tronede hans moder med sit ubøjelige åsyn og sin ubetvingelige vilje, mens hun holdt fast på alle hemmelighederne i sit eget og hans faders liv og mørkt trodsede den sidste, store hemmelighed, som danner afslutningen på alt liv.

Da han var drejet ind i den smalle og stejle gade, mod hvilken gården eller indelukket, hvori huset lå, vendte ud, drejede en anden fodgænger ind i den så tæt bag efter ham, at han blev stødt ind mod muren. Da han var helt optaget af sine egne tanker, kom sammenstødet ham så uventet, at den anden fik tid til at buse ud med et: "Pardon! Ikke min skyld!" og gik forbi, inden han rigtig havde sundet sig. I det samme opdagede han,

at den mand, der gik foran ham, var den samme, der i de sidste dage havde optaget hans tanker så meget. Det var ingen tilfældig lighed, der blev bestyrket af det indtryk, manden havde gjort på ham. Det var manden selv. Manden, som han var fulgt bagefter, og som han havde hørt tale med miss Wade.

Gaden var bugtet, og manden, der så ud til at være ophidset af stærke drikkevarer, gik så hurtigt, at Clennam tabte ham af syne. Uden den bestemte hensigt at følge bag efter ham, men dog tilskyndet til at have ham lidt længere i sigte, skyndte Clennam sig at komme forbi den drejning af gaden, som skjulte ham for ham. Da han drejede omkring den, kunne han ikke mere se manden.

Mens han nu stod tæt ved porten til sin moders hus, så han ned ad gaden, men den var tom. Der var ingen fremspringende skygge, som var stor nok til at skjule manden. Der var ingen sidegader, som han kunne være gået nedad, og han havde heller ikke hørt nogen dør blive lukket op og i. Ikke des mindre antog han, at manden måtte have haft en nøgle i hånden og åbnet en af de mange gadedøre og være gået ind.

Grublende over dette mærkelige tilfælde gik han ind i gården. Idet han af gammel vane skottede op til de svagt belyste vinduer i sin moders værelse, så han den skikkelse, han nys havde tabt af syne, stå og støtte sig til jernrækværket omkring den lille, øde indhegning. Manden så op til disse vinduer og lo ved sig selv. Nogle af de mange herreløse katte, som luskede rundt der om aftenen, syntes at være blevet stående, da han standsede, og stirrede på ham fra mure og bislag og andre sikre hvilepunkter med øjne, der ingenlunde var forskellige fra hans. Han var kun standset et øjeblik for at more sig på denne måde. Straks efter

gik han videre, idet han kastede den ene flig af sin kappe over sin skulder, og steg op ad de ujævne trappetrin og bankede stærkt på døren.

Clennams overraskelse var ikke så overvældende, og han tog sin beslutning uden at vakle. Han gik ligeledes hen til døren og op ad trappen. Hans ven så på ham med en brovtende mine og sang ved sig selv:

Hvem færdes så sildigt på vejen her?
Compagnon de la Marjolaine.
Hvem færdes så sildigt på vejen her?
Altid glad!

Derpå bankede han igen.

"De er utålmodig, sir," sagde Arthur.

"Det er jeg, sir. *Mort de ma vie*, sir," svarede den fremmede, "det hører til min karakter at være utålmodig!"

Lyden af, at mrs. Flintwinch forsigtigt hængte kæden for døren, før hun åbnede den, bragte dem begge til at se derhen. Affery åbnede den ganske lidt med et flimrende lys i hånden og spurgte, hvem der på denne tid af aftenen bankede så stærkt.

"Ih, Arthur!" tilføjede hun forbavset, idet hun først blev ham var. "Det er da ikke Dem? Vorherre bevares, nej!" råbte hun, da hun fik øje på den anden. "Igen ham!"

"Rigtigt! Igen ham, bedste mrs. Flintwinch," udbrød den fremmede. "Luk op og lad mig trykke min ven Jeremias i mine arme! Luk op, for at jeg kan skynde mig at omfavne min brave Flintwinch!"

"Han er ikke hjemme," sagde Affery.

"Hent ham!" råbte den fremmede, "hent min brave Flintwinch! Sig ham, at det er hans gamle ven Blandois, som

nylig er kommet til England. Sig ham, at det er hans egen dreng, der er her, hans kæledægge, hans højtelskede! Luk op, dejlige mrs. Flintwinch, og lad mig imidlertid gå ovenpå for at gøre Hendes Nåde min opvartning! Hendes Nåde lever endnu? Det er godt. Luk da op!"

Til Arthurs overraskelse tog Affery kæden af og åbnede døren, idet hun sendte ham et blik, som for at advare ham om, at dette ikke var en mand, han skulle give sig af med. Uden flere omstændigheder gik den fremmede ind og overlod til Arthur, om han ville følge bagefter.

"Så skynd Dem! Il, flyv! Hent min brave Flintwinch! Meld mig hos Hendes Nåde!" råbte den fremmede, mens han spankulerede omkring på flisegulvet.

"Hør, sig mig, Affery," sagde Arthur højt og alvorligt, mens han med harme målte ham fra øverst til nederst, "hvem er denne herre?"

"Hør, sig mig, Affery," gentog den fremmede, "hvem – ha, ha, ha! – hvem er denne herre?"

I det samme råbte mrs. Clennam meget betimeligt oppe fra sit værelse: "Lad Dem begge komme herop, Affery. Kom straks op til mig, Arthur!"

"Arthur?" udbrød Blandois, idet han tog sin hat helt af og standsede midt i et langt skridt for at slå sine hæle sammen og gøre et elegant buk for ham. "Hendes Nådes søn? Jeg bøjer mig dybt for Hendes Nådes søn!"

Arthur betragtede ham atter på en ingenlunde mere smigrende måde end før, drejede sig om på hælen uden at gengælde hans hilsen og gik ovenpå. Den fremmede fulgte

bagefter. Affery tog nøglen af døren og smuttede behændigt ud for at hente sin ægteherre.

En tredjemand, der havde kendt Blandois' tidligere optræden i dette værelse, ville have bemærket en forskel i den måde, hvorpå mrs. Clennam nu modtog ham. Hendes ansigt røbede ingen forandring, og hun var også fuldkommen herre over sit stive væsen og sin rolige stemme. Forskellen bestod kun i, at hun ikke vendte sine øjne fra hans ansigt, og i, at hun et par gange, når han begyndte at blive højrøstet, vuggede sig ganske lidt forover i sin lænestol, hvor hun sad rank, med hænderne ubevægelige på armene af den, som om hun ville give ham den forsikring, at han straks skulle få lov til at sige alt, hvad han ønskede. Dette undgik ikke Arthurs opmærksomhed.

"Frue," sagde Blandois, "bevis mig den ære at forestille mig for Deres hr. søn. Det forekommer mig, at Deres søn har et horn i siden på mig. Han er ikke høflig."

"Sir," sagde Arthur, idet han hurtigt tog ordet, "hvem De end er, og hvordan det end er gået til, at De er her, ville jeg, hvis jeg var herre i huset, ikke betænke mig et øjeblik på at sætte Dem udenfor."

"Men det er du ikke," sagde hans moder uden at se på ham, "skade, at du ikke kan få dine urimelige luner tilfredsstillede, men du er ikke herre her, Arthur."

"Det gør jeg heller ikke krav på at være, moder. Når jeg harmes over den måde, hvorpå denne person opfører sig her, og det i den grad, at jeg, hvis jeg havde mindste myndighed her, sandelig ikke ville tåle ham her et minut længere, er det kun for Deres skyld, moder."

"Hvis der var noget at udsætte," svarede hun, "kunne jeg selv gøre det og ville naturligvis også."

Genstanden for deres ordstrid, der havde sat sig ned, lo højt og slog sig på sit ben med hånden.

"Du er uberettiget," sagde mrs. Clennam, der stadig holdt øje med Blandois, "til at tale ufordelagtigt om nogen mand (og allermindst om en udlænding), fordi han ikke passer efter din målestok eller retter sin opførsel efter dine regler. Det kunne hænde, at denne herre af lignende grunde kunne finde noget at udsætte på dig."

"Det vil jeg håbe," svarede Arthur.

"Denne herre," fortsatte mrs. Clennam, "har ved en tidligere lejlighed bragt os et anbefalingsbrev fra agtede og pålidelige korrespondenter. Jeg er aldeles ukendt med hans hensigt med at komme her. Jeg kan ikke danne mig den fjerneste forestilling om det." Hendes udtryk blev endnu strengere end ellers, idet hun langsomt og stærkt betonede disse ord, "men når denne herre kommer frem med sit ærinde, hvilket jeg vil bede ham have den godhed at gøre for mig og Flintwinch, når Flintwinch kommer tilbage, vil det sikkert vise sig, at det mere eller mindre står i forbindelse med vor forretning, hvorfor det vil være os både en pligt og en glæde at tjene ham. Andet kan det ikke være."

"Det vil vise sig, frue," sagde forretningsmanden.

"Det vil vise sig," gentog hun, "denne herre kender Flintwinch, og jeg mindes at have hørt, at da han sidst var her i London, havde han og Flintwinch en glad aften sammen. Jeg hører ikke ret meget af det, der foregår uden for dette værelse,

og verdens tant og gøgl interesserer mig såre lidt, men dette mindes jeg at have hørt."

"Rigtig, frue." Han lo igen og fløjtede omkvædet af den melodi, han havde sunget uden for døren.

"Derfor, Arthur," sagde hans moder, "kommer denne herre her ikke som en fremmed, og det er højst beklageligt, at du i din urimelige lunefuldhed har kunnet forarge dig over ham. Jeg beklager det og siger det åbenlyst. Du vil ikke sige det, ved jeg nok. Derfor siger jeg det på mine egne og Flintwinchs vegne, da det er med os, denne herre har forretninger."

Man hørte nu nøglen blive stukket i låsen nedenunder og døren gå. Kort efter kom Flintwinch, og idet han trådte ind, rejste den fremmede sig med en høj latter og sluttede ham tæt i sin favn.

"Hvordan går det, min hjertensven?" sagde han, "hvordan står det til, min brave Flintwinch? Brilliant? Så meget des bedre! De ser jo allerkæreste ud! De er jo så frisk som en nys udsprunget rosenknop. Min rare lille dreng! Mit eget nusseben!"

Mens han overøste Flintwinch med disse komplimenter, snurrede han ham rundt, indtil Flintwinch, der så mere tør og forvredet ud end ellers, kom til at ligne en spindekone, der var lige ved at falde.

"Sidste gang havde jeg en forudfølelse af, at vi skulle blive rigtig gode venner. Føler De ikke det samme, Flintwinch, kan De ikke mærke, det begynder at komme?"

"Å nej," svarede Flintwinch, "det kan jeg egentlig ikke sige."

"Men vil De ikke hellere sætte Dem? De har vist været henne og fået Dem et lille glas til af den portvin?"

"Å, lille spøgefugl, lille gavstrik!" udbrød den fremmede. "Ha, ha ha!" Og idet han spøgende stødte Flintwinch fra sig, satte han sig igen ned.

Den forbavselse, mistanke, harme og skamfølelse, hvormed Arthur havde set på alt dette, gjorde ham målløs. Flintwinch, som under påvirkning af det sidste stød var snurret et par skridt tilbage, standsede med et ansigt, der var akkurat lige så sløvt som altid, kun at det røbede tegn på stakåndethed, og så vist på Arthur. Han var ikke et gran mindre tillukket eller træagtig end ellers, og den eneste synlige forskel hos ham var, at knuden på hans halstørklæde, som plejede at sidde under hans ene øre, nu sad i hans nakke, hvor den dannede en prydelse, der ikke var en hårpung ulig og gav ham et hofmandsagtigt udseende.

Ligesom mrs. Clennam ikke vendte sine øjne bort fra Blandois, på hvem de gjorde samme virkning som et fast blik på en køter, sådan vendte Jeremias heller aldrig sine bort fra Arthur. Det var, som om de stiltiende var kommet overens om hver at passe på sin mand. Sådan stod Jeremias under den påfølgende pause og skrabede sig på hagen, mens han så på Arthur, som om han prøvede på at skrue hans tanker ud af ham med et instrument.

Lidt efter rejste gæsten sig, som om han følte tavsheden trykkende, og stillede sig utålmodigt med ryggen mod den hellige ild, som havde brændt i så mange år. Derpå sagde mrs. Clennam, idet hun for første gang rørte en af sine hænder, med en let affærdigende bevægelse:

"Vær så god at overlade os til vore forretninger, Arthur."

"Jeg gør det kun nødigt, moder."

"Nødigt eller ikke, det er lige meget," svarede hun. "Vær så god at forlade os. Kom igen en anden gang, når du anser det for din pligt at slå en kedelig halv time ihjel her. God nat."

Hun rakte sine uldne fingre i vejret, for at han som sædvanlig skulle berøre dem med sine, og han bukkede sig over hendes rullestol for at berøre hendes ansigt med sine læber. Det forekom ham, at hendes kind var koldere og strammere end ellers. Da han atter rettede sig og fulgte retningen af hendes øjne hen mod Flintwinchs gode ven, mr. Blandois, knipsede denne en gang højt og hånligt med fingrene.

"Jeg lader Deres – Deres forretningsven blive tilbage i min moders værelse, Flintwinch," sagde Clennam med synlig overraskelse og synlig uvilje.

Forretningsvennen knipsede atter med fingrene.

"God nat, moder."

"God nat."

"Jeg havde engang en ven, min brave Flintwinch," sagde Blandois, mens han stod foran ilden med benene langt fra hinanden, og det var så åbenbart, at han sagde det for at standse Clennam, at denne tøvede ved døren, "jeg havde engang en ven, som havde hørt så meget om denne bys skyggesider og uvæsen, at han ikke havde mod til ved nattetid at være ene sammen med to personer, der kunne have fordel af at få ham i jorden – min tro, ikke engang i et anstændigt hus som dette! – medmindre han var stærk nok til at magte dem. Puh! Sikken en kryster, Flintwinch! Hvad?"

"En fej kujon."

"Det må De nok sige! Men han havde ikke gjort det, medmindre han havde vidst, at de ikke havde evnen til at bringe

ham til tavshed, selv om de også havde viljen til det. Han havde under sådanne omstændigheder ikke drukket af et glas vand – ikke engang i et anstændigt hus som dette, – medmindre han først havde set en af dem drikke!"

Clennam, som ikke ville nedværdige sig til at sige noget – det ville tilmed have faldet ham vanskeligt, for han var nær ved at kvæles, – tilkastede kun den fremmede et blik, idet han gik ud. Den fremmede knipsede atter til afsked, og med et ildevarslende og stygt smil gik hans næse ned over hans skæg og hans skæg op under hans næse.

"For Himlens skyld, Affery," hviskede Clennam, mens hun åbnede døren for ham i den mørke forstue, og han famlede sig frem, "hvad går der for sig her?"

Hendes eget udseende var spøgelsesagtigt nok, mens hun stod i mørket med sit forklæde over hovedet og talte med en dæmpet, kvalt røst under det.

"Spørg mig ikke om noget, Arthur. Jeg har gået rundt i drømme, jeg ved ikke hvor længe. Gå!"

Han gik ud og hun lukkede døren efter ham. Han så op til sin moders vinduer, og det svage lys, der dæmpedes af de gule rullegardiner, syntes at sige et responsorium efter Affery og at mumle: "Spørg mig ikke om noget. Gå!"

11. Et brev fra Lille Dorrit

Kære mr. Clennam.

Da jeg i mit sidste brev sagde, at det var bedst, at ingen skrev til mig, og da jeg altså ved igen at sende Dem et lille brev ikke kan volde Dem anden ulejlighed end den at læse det, vil jeg nu anvende en times tid til atter at skrive til Dem. Denne gang skriver jeg fra Rom.

Vi forlod Venezia før mr. og mrs. Gowan, men de var ikke så længe undervejs som vi og rejste ikke den samme vej, og ved vor ankomst fandt vi dem derfor her på et sted, som hedder Via Gregoriana. Jeg er vis på, at De kender det.

Nu vil jeg fortælle Dem alt, hvad jeg ved om dem, da jeg er overbevist om, at det er det, De længes mest efter at høre. Deres bolig er ikke hyggelig, men jeg fandt den måske mindre hyggelig, da jeg så den første gang, end De ville have gjort, for De har jo været i så mange lande og set så mange forskellige skikke. Stedet er naturligvis langt, langt bedre – millioner gange bedre – end noget, jeg har kendt før i den sidste tid, og jeg forestiller mig, at jeg ikke betragter det med mine egne øjne, men med hendes. For det ville være let at se, at hun altid har levet i et kærligt og lykkeligt hjem, selv om hun ikke havde fortalt mig det og talt med så megen kærlighed om det.

Nu vel, det er en temmelig bar lejlighed op ad en temmelig mørk, fælles trappe, og der er næsten ikke andet end et stort, kedeligt værelse, hvori mr. Gowan maler. Vinduerne er blindede forneden, og alle væggene er oversmurt med kridt og kul af andre, som har boet der. Værelset deles i to dele af et gardin, som er gråt af støv, og den del, som er bag ved gardinet, udgør

dagligstuen. Den første gang, jeg så hende der, var hun alene; hendes sytøj var faldet ud af hånden på hende, og hun så op på himlen, som skinnede ind ad det øverste af vinduerne. Bliv ikke urolig, fordi jeg fortæller Dem dette, men det var ikke fuldt så luftigt eller lyst, muntert, lykkeligt og ungdommeligt, som jeg kunne have ønsket det.

Da mr. Gowan har malet faders portræt (som jeg ikke er ganske vis på, at jeg kunne have kendt på ligheden, hvis jeg ikke havde set ham male det), har jeg ofte haft mere lejlighed til at være sammen med hende efter den tid, end jeg ville have haft uden dette heldige tilfælde. Hun er meget alene, grumme meget alene.

Skal jeg fortælle Dem om den anden gang, da jeg så hende? En dag, da jeg tilfældigvis kunne løbe alene ud, gik jeg derhen klokken fem om eftermiddagen. Hun spiste da alene til middag, og hendes ensomme måltid var blevet hentet et eller andet sted fra på en slags kulbækken med ild i, og hun havde intet andet selskab end den gamle mand, der havde bragt maden. Han fortalte hende en lang historie om nogle røvere, som var blevet standset af en stenstøtte af en helgen. Det var for at adsprede hende, sagde han til mig, da jeg gik, "fordi han selv havde en datter, skønt hun ikke var så smuk."

Mr. Gowan må beundre hendes skønhed og han må være stolt af hende, og jeg tvivler heller ikke på, at han gør det – men på sin egen måde. De kender hans måde at være på, og hvis han er lige så letsindig og misfornøjet i Deres øjne som i mine, har jeg næppe uret, når jeg mener, at han kun passer dårligt til hende. Forekommer det Dem ikke sådan, er jeg vis på, at jeg tager aldeles fejl, for Deres uforandrede, stakkels barn stoler mere på

Deres erfaring og godhed, end det ville være hende muligt at sige Dem, selv om hun ville prøve på det. Men bliv ikke bange. Jeg vil ikke prøve på det.

På grund af sit utilfredse og ustadige væsen arbejder mr. Gowan kun lidt. Han har ikke udholdenhed og tålmodighed til noget, men begynder på en ting og opgiver den igen, gør den færdig eller lader den ufuldendt uden at bryde sig om den. Når jeg har hørt ham tale med fader, mens han sad for ham, spurgte jeg mig selv, om det kunne være muligt, at han ingen tiltro har til sig selv. Jeg gad vide, hvad De vil sige, når De læser dette. Jeg ved, hvilket ansigt De vil sætte op, og jeg kan næsten høre den stemme, hvormed De ville sige mig det på Jernbroen.

Mr. Gowan kommer en hel del ud blandt folk, der anses for at høre til det bedste selskab her – skønt han ikke ser ud til at finde nogen fornøjelse ved det eller at sætte pris på det, når han er sammen med dem – og hun følger undertiden med ham; men i den sidste tid er hun kun kommet meget lidt ud. Jeg tror at have bemærket, at de har en egen inkonsekvent måde at omtale hende på, som om hun havde opnået en stor lykke ved at blive gift med mr. Gowan, skønt de selvsamme mennesker på samme tid aldrig ville have drømt om at ønske sig ham til mand enten for dem selv eller deres døtre. Så tager han også på landet for at tage skitser, og overalt, hvor der kommer rejsende, træffer han mange bekendte. Desuden har han en ven, som er meget sammen med ham både hjemme og ude, uagtet han behandler denne ven meget koldt og er meget lunefuld i sin opførsel imod ham. Jeg er ganske vis på – hun har selv sagt mig det – at hun ikke kan lide denne ven, og mig er han så modbydelig, at det er

en sand lettelse for mig, at han for tiden er borte herfra. Hvor meget mere må det da ikke være det for hende!

Men hvad jeg især ønsker, at De skal vide, og hvorfor jeg har besluttet at fortælle Dem så meget, og det uagtet jeg er bange for, at det uden grund skal gøre Dem lidt urolig, det er dette. Hun er så trofast og opofrende, og ved så godt, at hele hendes kærlighed og trofasthed tilhører ham, at De kan være vis på, at hun vil elske ham, beundre ham, lovprise ham og skjule alle hans fejl, lige til hun dør. Jeg tror endog, at hun skjuler og altid vil skjule dem for sig selv. Hun har skænket ham et hjerte, som aldrig kan tages tilbage, og hvor store veksler han end trækker på hendes kærlighed, så vil den dog aldrig udslukkes. De ved, hvor sandt dette er, ligesom De ved alt langt bedre end jeg, men jeg kan ikke lade være at sige Dem, hvilken natur hun lægger for dagen, og at De ikke kan have for gode tanker om hende.

Jeg har endnu ikke nævnt hende ved navn i dette brev, men vi er nu så gode venner, at jeg gør det, når vi er alene med hinanden, og hun kalder mig også ved navn – ikke ved mit døbenavn mener jeg, men ved det, De har givet mig. Da hun begyndte at kalde mig Amy, fortalte jeg hende min korte historie, og at De altid havde kaldt mig Lille Dorrit. Jeg sagde hende, at dette navn var mig kærere end ethvert andet, og nu kalder hun mig også Lille Dorrit.

De har måske endnu ikke hørt fra hendes fader og moder og ved måske ikke, at hun har fået sig en lille søn. Han blev født for kun to dage siden, lige en uge efter at de var kommet. Det har været en stor glæde for dem. Imidlertid forekommer det mig, at de ligesom står på en spændt fod med mr. Gowan, og at de føler, at hans spydige væsen over for dem undertiden er en

forhånelse af deres kærlighed til hende. Endnu i går, da jeg var der, så jeg mr. Meagle skifte farve og rejse sig og gå ud, som om han var bange for, at han skulle komme til at sige sin mening, hvis han ikke gik sin vej. Og dog er de begge så betænksomme, godmodige og fornuftige, at han nok kunne skåne dem. Det er stygt af ham ikke at tænke lidt mere på dem.

Jeg standsede ved det sidste punktum for at læse alt dette igennem. I starten syntes jeg, at jeg påtog mig at forstå og forklare så meget, at jeg halvvejs fik lyst til ikke at afsende det. Men da jeg havde tænkt lidt mere over det, fik jeg bedre håb om, at De straks ville se, at jeg kun havde været på min post for Deres skyld og kun lagt mærke til, hvad jeg tror at have bemærket, fordi jeg blev tilskyndet til det af Deres interesse for hende.

Og nu er jeg færdig med dette emne for denne gang og har kun lidt tilbage at sige.

Vi har det allesammen godt, og Fanny udvikler sig for hver dag, der går. De kan ikke tro, hvor god hun er imod mig, og hvilken umage hun gør sig med mig. Hun har en frier, som har fulgt hende, først hele vejen fra Schweiz og derpå hele vejen fra Venezia, og som nylig har betroet mig, at han vil følge hende overalt. Jeg blev ganske forlegen over, at han talte til mig om det, men han var ikke til at få fra det. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle sige, men til sidst sagde jeg, at han gjorde bedst i at lade det fare. For Fanny – men det sagde jeg ham ikke – er alt for begavet og opvakt til at passe for ham. Men alligevel sagde han, at han ville. Jeg har naturligvis ingen frier.

Skulle De komme så langt i dette lange brev, vil De måske sige: Lille Dorrit vil dog vist ikke holde op uden at fortælle mig

noget om sine rejser, men det er rigtignok på tiden, at hun gør det. Ja, det synes jeg også, men jeg ved ikke, hvad jeg skal fortælle Dem. Siden vi forlod Venezia, har vi været på en mængde vidunderlige steder, hvoriblandt Genua og Firenze, og set så mange vidunderlige ting, at jeg næsten bliver svimmel, når jeg tænker på det alt sammen. Men De kunne jo fortælle mig langt mere om dem, end jeg kan fortælle Dem, og hvorfor skulle jeg så trætte Dem med mine beretninger og beskrivelser?

Kære mr. Clennam, da jeg tidligere har haft mod til at fortælle Dem om de vanskeligheder, jeg har haft at kæmpe med på rejsen, vil jeg heller ikke nu være nogen kryster. En af de tanker, som ofte falder mig ind, er: Hvor gamle disse byer end er, så forekommer deres ælde mig dog i og for sig ikke så mærkelig som det, at de har ligget, hvor de ligger, i al den tid, da jeg ikke engang anede navnet på mere end et par af dem og næppe kendte til noget uden for vore gamle mure. Der er noget vemodigt i dette, men jeg ved ikke hvorfor. Da vi gik hen for at se det berømte skæve tårn i Pisa, var det en smuk, solklar dag, og tårnet og bygningerne i nærheden så så gamle ud, og himlen og naturen så så ung ud, og dets skygge på jorden var så blød og dæmpet. I starten kunne jeg ikke tænke på, hvor smukt eller mærkeligt det var, men jeg tænkte: "Hvor mange gange, mens skyggen af muren faldt på vort værelse, og de mødige fodtrin gik frem og tilbage nede i gården – hvor mange gange var dette sted da ikke lige så stille og yndigt, som det er i dag!" Det overvældede mig helt. Mit hjerte blev så fuldt, at tårerne trængte sig frem, skønt jeg gjorde alt, hvad jeg kunne, for at holde dem tilbage. Og den samme følelse har jeg så ofte.

Siden den forandring i vore kår drømmer jeg mere end tidligere og drømmer mig altid som ganske ung. Jeg er jo heller ikke ret gammel, vil De sige. Nej, men det er ikke det, jeg mener. Jeg drømmer altid, at jeg var et lille barn, der lærte at sy. Jeg har ofte drømt, at jeg var på det gamle sted igen og så ansigter nede i gården, som jeg havde troet rent at have glemt, men lige så ofte har jeg været udenlands her, men altid som dette lille barn. Jeg har drømt, at jeg gik ned til mrs. General i de lappede klæder, i hvilke jeg først kan huske mig selv. Atter og atter har jeg drømt, at jeg satte mig til bords i Venezia, når vi havde haft stort selskab, i den sørgekjole, som jeg bar for min stakkels moder, da jeg var otte år, og som jeg vedblev at gå med, indtil den var ganske opslidt og ikke mere lod sig gøre i stand. Det har været mig en stor sorg at tænke, hvor uforeneligt selskabet ville finde det med min faders rigdom, og at jeg ville fortørne og beskæmme ham og Fanny og Edward ved så tydelig at røbe, hvad de ønsker at holde hemmeligt. Men jeg er ikke vokset fra det lille barn ved at tænke på det, og i det samme øjeblik har jeg drømt, at jeg har siddet ved bordet med et tungt hjerte og beregnet udgifterne til maden og været ved at gå fra forstanden ved at tænke på, hvordan de skulle skaffes til veje. Jeg har aldrig drømt om selve forandringen i vore kår, jeg har aldrig drømt om, at De fulgte med mig den mindeværdige morgen for at fortælle os om det; jeg har slet ikke drømt om Dem.

Kære mr. Clennam, det er muligt, at jeg har tænkt så meget på Dem om dagen, at jeg ingen tanker har tilbage, der kunne omsvæve Dem om natten. For jeg må tilstå for Dem, at jeg lider af hjemve – at jeg længes så inderligt og brændende efter

hjemmet, at jeg undertiden, når ingen ser det, kommer til at græde. Jeg kan ikke udholde at vende mit ansigt længere bort fra det. Mit hjerte bliver en smule lettet, når vi vender os mod det, selv om det kun er på nogle få mil, og jeg ved, at vi snart skal vende om igen. Så højt elsker jeg skuepladsen for min fattigdom og Deres godhed. O så højt, så højt!

Himlen må vide, hvornår Deres stakkels barn igen skal få England at se. Vi holder alle – undtagen jeg – så meget af livet her, og der er ikke tale om tilbagerejsen. Min fader taler rigtignok om at besøge London næste forår i anledning af nogle pengesager, men jeg har intet håb om, at han tager mig med.

Jeg har stræbt efter at gøre lidt bedre fremskridt under mrs. Generals vejledning, og håber, at jeg ikke er slet så dum som før. Jeg har begyndt at forstå og tale de svære sprog, jeg fortalte Dem om, og det går næsten helt godt. Da jeg sidst skrev, huskede jeg ikke, at De kunne dem begge, men det faldt mig ind bagefter, og det hjalp mig frem. Gud velsigne Dem, kære mr. Clennam. Glem ikke

Deres altid taknemmelige og hengivne

Lille Dorrit.

P.S. Husk især på, at Minnie Gowan fortjener at bevares i trofast erindring. De kan ikke have for ædle eller for høje tanker om hende. Sidste gang glemte jeg mr. Pancks. Skulle De se ham, så vær så god at bringe ham Deres lille Dorrits venlige hilsen. Han var så god mod lille D.

12. Hvori der holdes et stort patriotisk møde

Det berømte navn Merdle blev for hver dag mere og mere berømt i landet. Ingen vidste, at denne navnkundige Merdle havde gjort nogen levende eller død eller nogen verdens ting noget som helst godt. Ingen vidste, at han havde en eneste evne eller egenskab, der nogen sinde havde kastet det svageste lysglimt på nogen pligtens eller forvildelsens, smertens eller glædens, møjsommelighedens eller hvilens, virkelighedens eller fantasiens sti blandt de mange stier i den labyrint, hvor Adams sønner vandrer om. Ingen havde den fjerneste grund til at tro, at det ler, hvoraf denne genstand for tilbedelse var skabt, var andet end det simpleste ler. Alle mennesker vidste – eller troede at vide, – at han var umådelig rig, og alene af den grund kastede de sig i støvet for ham på en mere nedværdigende og mindre tilgivelig måde, end når den mest uvidende vilde kryber ud af sin jordhule for at formilde sin vankundige sjæls guddom i skikkelse af en træklods eller et krybdyr.

Denne gudsdyrkelses ypperstepræster havde tilmed manden for sig som en protest imod deres lavhed. Mængden tilbad i god tro – skønt altid med klar bevidsthed om hvorfor; men altrets tjenere havde i almindelighed manden for deres øjne. De sad til bords ved hans gilder, og han til bords ved deres.

Han var altid ledsaget af et spøgelse, som sagde til disse ypperstepræster: "Er disse de tegn, hvorpå I tro, og som I bøjer eder for, dette hoved, disse øjne, denne måde at tale på, denne mands tone og væsen? I er Omsvøbsdepartementets løftestænger og menneskenes styrere. Når en halv snes af eder kommer i totterne på hinanden, synes det, som om Moder Jord

ingen flere styrere kan føde. Ligger eders fortrin i den overlegne menneskekundskab, som kender, smigrer og støder i trompet for denne mand? Eller, hvis I formår at bedømme de tegn rigtigt, som jeg aldrig forsømmer at vise eder, når han træder frem iblandt eder, er det eders overlegne ærlighed, som giver eder fortrinnet?" To temmelig ubehagelige spørgsmål disse, som fulgtes omkring i byen med mr. Merdle, og det var en stiltiende overenskomst, at de måtte undertrykkes.

Under fruens fraværelse holdt Merdle stadig det store hus åbent til gennemgang for en strøm af gæster. Et par af dem var så forekommende at styre hele kodillen. Tre-fire fornemme og livlige damer plejede at sige til hinanden: "Lad os spise hos vor kære Merdle næste torsdag. Hvem skal vi indbyde?" Vor kære Merdle fik derpå sin instruks og sad og faldt sammen imellem gæsterne ved bordet og dvaskede bagefter omkring i sine sale, idet han kun udmærkede sig ved at synes ikke at have andet med festen at gøre end at være i vejen for den.

Overkældermesteren, denne hævnens ånd i den store mands liv, viste den samme ubøjelige strenghed som altid. Han så til ved disse middagsselskaber, hvor Barmen ikke var til stede, ligesom han så til ved de middagsselskaber, hvor Barmen var nærværende, og hans øje var en basilisk for Merdle. Han var en hård mand og lod sig aldrig afknappe for et lod sølvtøj eller en flaske vin; han tillod ikke, at der blev givet noget middagsselskab, som ikke var efter hans kogebog, og dækkede kun bordet for sin egen værdigheds skyld. Behagede det gæsterne at tage for sig af, hvad der blev serveret, havde han intet derimod; men det blev kun serveret for at hævde hans rang. Når han stod ved skænkebordet, syntes han at forkynde:

"Jeg har taget imod min post for at se på det, der står foran mig her, og for ikke at se på noget mindre end dette." Savnede han Barmen, var det som en del af hans egen glorie, der på grund af uundgåelige omstændigheder var blevet ham midlertidigt berøvet, ganske som han ville have savnet en opsats eller sjælden vinkøler, der var sendt til reparation.

Merdle sendte indbydelser omkring til et Barnacle-selskab. Lord Decimus skulle med, mr. Tite Barnacle skulle med, den elskværdige unge Barnacle skulle med, og det hele kor af politiske Barnacler, som rejste omkring i provinserne, når Parlamentet holdt ferie, for at udbasunere deres overhoveds fortjenester, skulle repræsenteres. Det var en hel begivenhed. Merdle ville hverve Barnaclerne, hed det sig. Mellem ham og den ædle Decimus var der blevet ført nogle underhandlinger, hvorved den unge Barnacle med det indtagende væsen havde været mellemmand, og Merdle havde besluttet at lægge hele sin store redelighed og sine store rigdomme i den Barnacleske vægtskål. Onde tunger ymtede om bestikkelse, måske fordi det var uomtvisteligt, at hvis menneskeslægtens arvefjende havde kunnet vindes ved bestikkelser, ville Barnaclerne have bestukket ham – til landets bedste naturligvis, til landets bedste.

Mrs. Merdle havde skrevet til sin glimrende ægtefælle, hvem det var kætteri at anse for noget ringere end alle britiske købmænd siden Whittingtons dage ældtede sammen til en, og forgyldt fra top til tå med et tre fod tykt lag guld – hun havde formelig bombarderet ham med breve og indtrængende foreholdt ham, at det nu eller aldrig var tid til at få Edmund Sparkler forsørget. Mrs. Merdle havde vist ham, at det hastede,

og at det kunne medføre umådelige fordele, hvis han straks fik en eller anden god ting. Alle de verber, som angik dette vigtige emne, havde i mrs. Merdles grammatik kun en modus, imperativ, og denne modus havde kun en tempus, præsens. Merdle fik et så indstændigt pålæg om at konjugere mrs. Merdles verber, at hans dorske blod og lange kjoleopslag ordentlig kom i bevægelse.

I denne tilstand havde Merdle, mens han lod sine øjne løbe undvigende rundt om overkældermesterens sko uden at hæve dem op til gemmestedet for dette mægtige væsens tanker, meddelt ham, at han agtede at give en middag, men det skulle være en meget fin middag, ikke nogen stor middag, men en meget fin middag. Overkældermesteren havde til gengæld meddelt ham, at han ikke havde noget imod at se til ved det kostbareste, der lod sig præstere i den retning, og den store dag var nu kommet.

Merdle stod i en af sine sale med ryggen mod kaminen og ventede på sine fornemme gæster. Han tog sig sjældent eller aldrig den frihed at stå med ryggen mod sin egen kamin, undtagen når han var alene. I overkældermesterens nærværelse ville det have været ham umuligt at tillade sig sligt. Havde hans tyranniske tjener i samme øjeblik vist sig i værelset, ville han have grebet sig om håndleddene på sin vante måde og vandret frem og tilbage på kamintæppet eller lusket om mellem det kostbare bohave. Det var nok, at de skadefro skygger, der syntes at fare ud fra deres smuthuller, når ilden blussede op, og at fare ind i dem igen, når den dalede, var vidner til, at han gjorde sig det så mageligt. Det var dog mere end nok, hvis man kunne

dømme efter de mistænksomme blikke, hvormed han betragtede dem.

Merdle stod med aftenbladet i hånden. Aftenbladet var fuldt af Merdle. Hans vidunderlige foretagelsesånd, hans vidunderlige rigdom, hans vidunderlige bank havde givet bladet rigeligt stof til spaltefoder for den aften. Den vidunderlige bank, hvis stifter og direktør han var, var det sidste af de mange merdle'ske vidundere. Så beskeden var Merdle imidlertid trods alle disse glimrende bedrifter, at han langt snarere så ud som en husejer, hos hvem der var gjort eksekution, end som en kommerciel kolos, der stod og skævede på sit kamintæppe, mens de små skibe sejlede ind for at spise til middag.

Se, skibene styrer ind i havnen! Den indtagende unge Barnacle var den første, som kom, men advokaten indhentede ham på trappen. Advokaten, der som sædvanlig var udrustet med sin lorgnet og sit indsmigrende smil, var over al måde glad ved at se den indtagende unge Barnacle og ytrede, at vi formodentlig skulle sidde *in pleno*, som vi jurister kalder det, for at overvære en ekstraordinær procedure.

"Hvorledes det?" sagde den livlige unge Barnacle, hvis navn var Ferdinand.

"Ja," smilede advokaten, "når De ikke ved det, hvorledes skulle jeg så kunne vide det? De har hjemme i templets inderste helligdom. *Jeg* derimod hører kun til den beundrende hob, der står udenfor."

Advokaten kunne tage både let og hårdt på folk, alt efter som de var: På Ferdinand Barnacle tog han med fløjlshandsker. Advokaten var også altid beskeden og undervurderede sig selv –

på sin vis. Han var i højeste grad afvekslende, men gennem alle hans mønstres væv gik der en ledende tråd, enhver, med hvem han havde at gøre, var i hans øjne et jurymedlem, som han måtte vinde, hvis han kunne.

"Vor berømmelige vært og ven," sagde advokaten, "vor skinnende merkantile stjerne begynder nok at lægge sig efter politik?"

"Begynder? Han har jo allerede i nogen tid siddet i Parlamentet," svarede den unge Barnacle.

"Ganske rigtigt," sagde advokaten med det fine komediespil, som han benyttede over for en særlig jury, og som var noget ganske andet end det farcegrin, som han kun brugte over for grinagtige spidsborgere, der var medlemmer af den almindelige jury. "Han har i nogen tid siddet i parlamentet, men hidtil har han dog nok kun været en vaklende og ustadig stjerne, ikke sandt?"

Et almindeligt vidne ville af dette "ikke sandt" have ladet sig forlede til at give et bekræftende svar, men Ferdinand Barnacle så forstående på advokaten, mens de gik op ad trappen, og svarede ham slet ikke.

"Ja vist, ja vist," sagde advokaten og nikkede, for han lod sig ikke sådan spise af, "og derfor talte jeg om, at vi skulle sidde *in pleno*, hvormed jeg mente, at dette var en stor og højtidelig anledning, hvor, som kaptajn Macheath siger, "dommerne er mødte, et frygteligt skue!" Vi jurister er, som De ser, liberale nok til at citere kaptajnen, uagtet han er slem imod os. Ikke des mindre tror jeg at kunne påberåbe mig en indrømmelse af ham, gående ud på, at loven, i det hele og store i det mindste, har til hensigt at være upartisk. For hvad siger kaptajnen, hvis jeg

citerer ham rigtigt – og hvis ikke," tilføjede han, idet han slog sin ledsager let på skulderen med sin lorgnet, "kan min lærde ven rette mig:

> Da loven er ens for hver en mand
> og kender ej forskel på rang og stand,
> hvor kan det være, så sjældent man ser
> i galgen en rigtig fin kavaler."

De var imidlertid kommet ind i salen, hvor Merdle stod foran kaminen og blev så umådelig forbavset over, at advokaten trådte ind med en sådan hentydning i sin mund, at denne forklarede, at han havde citeret Gay. "Ganske vist ingen af vore autoriteter fra Westminster Hall," sagde han, "men dog ingenlunde nogen foragtelig autoritet for en mand med mr. Merdles praktiske verdenskundskab."

Merdle så ud, som om han tænkte på at sige noget, men så i det næste øjeblik ud, som om han havde opgivet det. Dette ophold varede, indtil bispen blev meldt.

Bispen kom ind med fromme lader, men dog med kraftige, hurtige skridt, som om han ville trække sine syvmilegallasko på og gå verden rundt for at se, om alt var, som det skulle være. Bispen havde ingen forestilling om, at der var noget særligt på færde, hvilket var det mærkeligste træk i hans væsen. Han var vims, kvik, livlig, forekommende, smilende, men så forbavsende uskyldig!

Advokaten gled hen til ham for at frembære sine høfligste forespørgsler til fru bispindens befindende. Fru bispinden havde haft det lille uheld at forkøle sig ved en konfirmation, men befandt sig for øvrigt vel. Den unge hr. bisp befandt sig

ligeledes vel og opholdt sig tillige med sin unge kone og sine små børn nede hos sin hjord.

Derpå kom repræsentanterne for Barnacle-koret, og efter dem Merdles huslæge. Advokaten, der, lige meget hvem han talte med, eller hvad han talte om, havde et stykke af et øje og et stykke af sin lorgnet tilovers for enhver, der trådte ind ad døren, smuttede behændigt ind imellem dem, og berørte hvert enkelt medlem af juryen på hans eget særlige yndlingssted. Med nogle af koret gjorde han sig lystig over det søvnige medlem, som forleden aften var gået ud i forsalen og havde stemt galt. Med andre beklagede han den ny tidsånd, som ikke ville lade sig afholde fra at nære en unaturlig interesse for statstjenesten og statens penge. Med lægen havde han et ord at tale om den almindelige sundhedstilstand, ligesom han også måtte bede ham om lidt oplysning om en lægevidenskabelig autoritet – en overordentlig dannet og beleven mand – som han tilfældigvis havde haft i forhør i forgårs, og af hvem han under krydsforhøret havde lokket ud, at han var en tilhænger af denne ny behandlingsmåde, der forekom advokaten, at – hvad behager? – ja, han havde nok tænkt det, han havde troet og håbet, at lægen ville være af samme mening. Uden at driste sig til at fælde en dom om en sag, som de lærde var uenige om, forekom det ham dog, at dette ny system, når man betragtede det med uhildede blikke, og ikke fra et juridisk standpunkt, var – turde han i en så stor autoritets nærværelse sige – humbug? Ah! Bestyrket af en sådan opmuntring, ville han sige humbug, og nu var hans sind lettet.

Mr. Tite Barnacle, der, ligesom dr. Johnsons berømte bekendt, kun havde en tanke i sit hoved, og den var gal, havde

imidlertid indfundet sig. Denne udmærkede mand og mr. Merdle, der sad hver på sit hjørne af en gul ottoman uden at mæle et ord til hinanden, og så ud, som om de tyggede drøv, havde stor lighed med de to køer i maleriet af Cuyp lige over for dem.

Men nu kom lord Decimus. Overkældermesteren, som hidtil havde indskrænket sig til en enkelt gren af sin sædvanlige bestilling ved at se på gæsterne, idet de trådte ind – og det med mere trods end velvilje – gjorde sig den ulejlighed at følge ham ovenpå og melde ham. Et undseligt medlem af underhuset, den næstsidste fisk, som Barnaclerne havde fanget, og som var blevet indbudt til festen til forherligelse af deres fangst, lukkede sine øjne, da det stormægtige overhusmedlem trådte ind. Alligevel glædede det lord Decimus at se medlemmet, ligesom det glædede ham at se mr. Merdle, bispen og alle de andre. Skønt en af jordens ypperste, udmærkede han sig ikke ved et vindende væsen, og hans privatsekretær Ferdinand havde haft sin hyre med at få ham til at lægge mærke til alle de fyre, han ville få at se der, og sige, at det glædede ham at se dem. Da dette udbrud af livlighed og nedladenhed var overstået, satte hans herlighed sig i lave i billedet efter Cuyp og dannede den tredje ko i gruppen.

Advokaten, som følte, at han havde fået krammet på alle de andre jurymedlemmer, og at han nu også måtte se at få tag i formanden, kom snart listende. Som et emne, der ikke kunne gøre krav på embedsmæssig tilbageholdenhed, forelagde han vejret til formandens overvejelse. Han sagde, at han havde hørt – således hører vi hver dag et eller andet, men hvorfra eller hvorfor er en uløselig gåde – at der ingen espalierfrugt ville

blive dette år. Lord Decimus havde ikke hørt, at der var noget i vejen med hans ferskener, men troede næsten, hvis hans folk ikke tog fejl, at han ingen æbler fik. Ingen æbler? Advokaten blev målløs af forbavselse og bekymring. I virkeligheden ville det have været ham aldeles ligegyldigt, om der ikke var blevet en eneste pipling på hele Jordens overflade, men hans tilsyneladende interesse for dette æblespørgsmål var ligefrem pinlig. Men hvori, lord Decimus, kunne dette dog ligge? Lord Decimus ville ikke påtage sig at fremsætte nogen teori i så henseende. Dette ville have bundet munden på ethvert andet menneske, men advokaten holdt lige ufortrøden fast på ham og sagde: "Men pærerne da?"

Længe efter at advokaten var blevet generalfiskal, talte man om dette som et af hans mesterstykker. Lord Decimus kunne huske et pæretræ, som havde stået i en have bag hans værtindes hus i Eton, og på dette pæretræ blomstrede år ud og år ind den eneste vittighed i hans liv. Det var en solid og håndgribelig vittighed, som drejede sig om forskellen mellem pærer fra Eton og pairer fra Parlamentet, men det var en vittighed, hvis finhed efter lord Decimus' mening ikke til fulde kunne fattes af nogen, der ikke kendte træet ud og ind. Derfor havde fortælleren i begyndelsen ikke nogen anelse om, at der var et sådant træ, men fandt det lidt efter lidt om vinteren, førte det gennem de vekslende årstider, så det knoppes, så det blomstre, så det bærer frugt, så frugten modnes, dyrkede det, kort sagt, med en sådan flid og udholdenhed, førend han steg ud af sovekammervinduet for at stjæle frugten, at der var opsendt mange takkebønner af søvnige tilhørere, fordi træet var blevet plantet og podet før lord Decimus' tid. Advokatens interesse for

æbler var blevet aldeles fordunklet af den spændte forventning, hvormed han havde fulgt disse pærers forvandlinger fra det øjeblik, lord Decimus højtideligt begyndte med: "Ved at høre Dem nævne pærer, kommer jeg til at tænke på et pæretræ," indtil den dybsindige slutning. "Og således går vi gennem livets forskellige omskiftelser fra pærer i Eton til pairer i Parlamentet." Han måtte gå ned ad trappen med lord Decimus og endog sætte sig ved siden af ham ved bordet for at kunne høre anekdoten ud. Nu var advokaten vis på, at han havde sikret sig formanden, og kunne tage fat på middagen med god appetit.

Det var en middag, som nok skulle have vakt hans appetit, selv om han ingen havde haft. De sjældneste, yppigst tillavede og yppigst serverede retter, de lækreste frugter, de fineste vine, vidunderlige kunstværker af guld og sølv, porcelæn og glas, utallige ting, der kunne fryde smagen, lugten og synet, var sammenhobet på bordet. Hvilken vidunderlig mand, denne Merdle, hvilken stor mand, hvilken enestående mand, hvilken lykkelig og misundelsesværdigt begavet mand – med et ord, hvilken rig mand!

Han nød sit sædvanlige, kummerlige kvantum føde til atten pence på sin sædvanlige, ufordøjelige måde og havde så lidt at sige, som nogen vidunderlig mand nogen sinde har haft. Til al lykke var lord Decimus en af de store ånder, som det ikke er nødvendigt at tale til, da de altid har tilstrækkelig travlt med at betragte deres egen storhed. Dette satte det undselige unge medlem i stand til at holde sine øjne længe nok åbne ad gangen, til at han kunne se, hvad han spiste. Men hver gang lord Decimus talte, lukkede han dem igen.

Den elskværdige unge Barnacle og advokaten førte ordet i selskabet. Bispen ville også have været umådelig elskværdig, hvis ikke hans uskyldighed havde været ham i vejen. Han blev så hurtigt bragt til tavshed. Hver gang der faldt et lille vink om, at der var noget i gære, var han straks fra det. Verdslige sager lå over hans horisont; dem forstod han sig slet ikke på.

Dette viste sig, da advokaten tilfældigvis ytrede, at det glædede ham at høre, at vor ven, mr. Sparkler, snart ville vie sin sunde og jævne – ikke blændende og pralende, men virkelig sunde og praktiske – forstand til den gode sag.

Ferdinand Barnacle lo og sagde: Ja, det var nok så. En stemme var en stemme og altid værd at tage med.

Det gjorde advokaten ondt at savne vor gode ven, mr. Sparkler, i dag.

"Han er i udlandet med mrs. Merdle," svarede Merdle, idet han langsomt kom til sig selv igen efter en lang åndsfraværelse, under hvilken han havde puttet en ske op i sit ærme. "Det er ikke ubetinget nødvendigt, at han er på pletten."

"Tryllenavnet Merdle," sagde advokaten smilende, "vil uden tvivl være tilstrækkeligt."

"Å – ja – det tænker jeg," svarede Merdle, idet han lagde skeen fra sig og forlegen gemte hænderne i sine kjoleopslag. "Jeg tror ikke, at mine tilhængere dernede vil gøre vanskeligheder."

"Rene pragteksemplarer af mennesker," sagde advokaten.

"Det glæder mig, at De synes om dem," sagde Merdle.

"Men nu folkene på de to andre steder," fortsatte advokaten med et glimt i sit skarpe øje, idet han drejede det lidt hen imod sin majestætiske nabo, "vi jurister er altid nysgerrige, altid så spørgelystne og samler altid stumper og stykker i vor

kludepose, da man aldrig kan vide, når og hvor man kan få brug for dem – men nu folkene på de to andre steder? Bøjer de sig så villige for den uhyre og mægtige indflydelse, som med rette tilkommer en sådan foretagelsesånd og en sådan anseelse; vil disse små bække så let og roligt og så smukt lade sig optage af den majestætiske strøm, mens den fortsætter sit vidunderlige løb og frugtbargør de tilgrænsende landstrækninger, at man med nøjagtighed og bestemthed kan beregne og forudsige deres gang?"

Lidt generet af advokatens veltalenhed, så Merdle i nogen tid urolig på det nærmeste saltkar og sagde derpå tøvende: "De kender fuldkommen Deres pligt mod samfundet og vil vælge enhver, som jeg sender Dem."

"Meget opmuntrende," sagde advokaten.

De omtalte tre steder var tre små ravnekroge, der dannede tre små, uvidende, drikfældige, forsvirede, skidne afsides valgkredse, som var trimlede ned i Merdles lomme.

"Men sig mig en gang," spurgte lord Decimus, idet han så sig om, "hvad er det for en historie, jeg har hørt om en mand, der længe har siddet i gældsfængsel, og som har vist sig at være af rig familie og har arvet en stor sum penge? Jeg har hørt en mængde hentydninger til det. Ved du noget om det, Ferdinand?"

"Jeg ved kun så meget," sagde Ferdinand, "at han har voldt det departement, hvortil jeg har den ære at høre –" denne åndrige unge Barnacle henkastede ordene spøgende, som om han ville sige: Vi kender alle disse talemåder; men vi må holde på skinnet. Vi må holde spillet gående – "en masse ulejlighed og sat os utallige gange i knibe."

"Knibe?" gentog lord Decimus med en majestætisk betoning på ordet, som bragte det undselige medlem til at lukke sine øjne tæt i. "Knibe?"

"En højst ubehagelig sag," bemærkede mr. Tite Barnacle med en meget fortrædelig mine.

"Hvad var det for en sag?" sagde lord Decimus. "Hvad er det for en knibe, du taler om, Ferdinand?"

"Å, det er en god historie, som historie betragtet," svarede Ferdinand, "den kunne være bedre. Mr. Dorrit – han hedder nemlig Dorrit – var, længe før feen kom ud af banken og skænkede ham hans formue, kommet i gæld til os ifølge en kontrakt, som han ikke opfyldte. Han var kompagnon af et hus, der gjorde store forretninger i brændevin, knapper, vin, skosværte, havremel, uld, flæsk, hægter og maller, jern, sirup, sko, eller jeg ved ikke hvad, der skulle bruges til soldater eller søfolk, eller hvad det nu var – og huset gik fallit, og da vi hørte til dets kreditorer, blev der på kronens vegne efter alle kunstens regler gjort eksekution hos det, og han sat i gældsarrest. Men da feen havde vist sig, og han ville betale os, var vi kommet ind på sådan en eksemplarisk kontrolleren og kontrakontrolleren, underskriven og kontrasigneren, at det varede et halvt år, før vi kom efter, hvordan vi skulle tage imod pengene eller give kvittering for dem. Det var en triumf for den offentlige forretningsgang," sagde den vakre unge Barnacle med en hjertelig latter. "De har aldrig i Deres liv set sådan en masse formaliteter. Mandens prokurator sagde en dag til mig, "hvis jeg ville have departementet her til at give mig to-tre tusinde pund, i stedet for at tage imod dem, kunne jeg ikke have mere ulejlighed dermed."

"De har ret, min gamle ven," svarede jeg ham, "og for fremtiden kan De vide, at vi har noget at bestille her."

Den elskværdige unge Barnacle sluttede med en ny hjertelig latter. Det var virkelig en rigtig vakker og elskværdig fyr.

Tite Barnacle betragtede sagen fra et mindre gemytligt synspunkt. Han tog det ilde op, at mr. Dorrit havde ulejliget departementet med at ville betale pengene, og anså det for et groft brud på formerne at gøre det efter så mange års forløb. Men Tite Barnacle var en tilknappet mand og følgelig en vigtig person. Alle tilknappede mænd er vigtige personer. Alle tilknappede mænd indgyder tillid. Hvad enten den opsparede evne til at knappe op, som de sidder inde med, men aldrig gør brug af, fortryller menneskeslægten, eller visdommen antages at tiltage, når der knappes til for den, og at fordunste, når der knappes op for den, så er så meget vist, at den mand, der tillægges vigtighed, er den tilknappede mand. Tite Barnacle ville ikke have nydt så megen anseelse, dersom hans kjole ikke altid havde været knappet til lige op til hans hvide halstørklæde.

"Tør jeg spørge," sagde lord Decimus, "om mr. Dorrit har familie?"

Da ingen anden svarede, sagde værten: "Han har to døtre, mylord."

"Å, De kender ham altså?" spurgte lord Decimus.

"Mrs. Merdle kender ham, og Sparkler kender ham også. Egentlig talt," sagde Merdle, "tror jeg næsten, at en af de unge damer har gjort indtryk på Edmund Sparkler. Han er modtagelig, og – jeg – tror – erobringen –" Her holdt Merdle inde og så på dugen, som han plejede at gøre, når nogen lagde mærke til ham eller hørte på ham.

Advokaten blev umådelig glad over at erfare, at Merdles og den omtalte familie allerede var blevet bragte i berøring med hinanden. Med dæmpet stemme ytrede han over bordet til bispen, at det var et slags analogt eksempel på den fysiske lov, i kraft af hvilken lige søger lige. Han betragtede denne rigdommens evne til at trække rigdommen til sig som noget højst mærkeligt og interessant, som noget, der stod i dunkel forbindelse med magneten og tyngdekraften. Bispen var enig. Han sagde, at det i sandhed var af stor betydning for samfundet, at den, der så sig i den ansvarsfulde stilling uventet at blive rustet med magten til at gøre godt eller ondt, ligesom gik op i en højere magt, der hvilede på en mere legitim og solid grundvold, og som var vant til at bruge sin indflydelse i samfundets interesse, således som tilfældet var med vor ærede vært. I stedet for to rivaliserende flammer, en større og en mindre, som hver for sig brændte med et dunkelt og usikkert skær, fik vi således et blandet og mildt lys, hvis blide stråle udbredte en ligelig varme over hele landet. Bispen syntes at finde stort behag i denne fine måde at fremstille sagen på og dvælede temmelig længe ved den, og imens lod advokaten, som om han sad ved hans fødder og indsugede hans visdomsord.

Da måltidet og desserten varede i tre timer, blev det undselige medlem hurtigere afkølet i lord Decimus' skygge, end han blev opvarmet af mad og drikke, og blev temmelig forfrossen. Lig et højt tårn på en flad slette, syntes lord Decimus at strække sig over borddugen, skjule lyset for det ærede medlem, gennemisne det ærede medlems marv og bibringe ham en pinlig forestilling om den afstand, der var imellem dem. Da han opfordrede denne ulykkelige rejsende til

at drikke et glas med sig, indhyllede han hans vaklende skridt i det dybeste mørke, og da han sagde: "Deres velgående!" var alt omkring ham øde og tomt.

Omsider begyndte lord Decimus at kredse rundt imellem malerierne med en kaffekop i hånden og bragte alle til at anstille interessante betragtninger over, hvornår han vel ville høre op at kredse og sætte de mindre fugle i stand til at flagre ovenpå, hvilket ikke lod sig gøre, før han havde styret sine ædle vinger i den retning. Efter nogen tøven og flere vingeslag, som ikke blev til noget, svævede han op til selskabssalene.

Og her opstod en vanskelighed, som altid opstår, når to personer bringes sammen i et middagsselskab for at forhandle med hinanden. Alle vidste helt vel, at dette middagsmåltid var blevet spist og drukket udtrykkelig i den hensigt, at lord Decimus og Merdle skulle tale fem minutter med hinanden. Lejligheden var nu kommet, og fra dette øjeblik så det ud, som om ingen menneskelig kløgt kunne så meget som få de to høvdinger ind i det samme værelse. Merdle og hans høje gæst vedblev hårdnakket at luske om hver i sin ende af huset. Det var frugtesløst, at den indtagende Ferdinand fik lord Decimus til at se på bronzehestene i nærheden af Merdle, for da smuttede Merdle bort og gik sin vej. Det var frugtesløst, at han førte Merdle hen til lord Decimus, for at han skulle fortælle ham de sjældne Dresdener-vasers historie, for mens han førte sin mand hen til målet, smuttede lord Decimus bort og gik sin vej.

"Har De nogen sinde set mage?" sagde Ferdinand til advokaten efter tyve mislykkede forsøg.

"Ofte," svarede advokaten.

"Hvis ikke jeg puffer den ene og de den anden ind i en bestemt krog," sagde Ferdinand, "bliver det ikke til noget."

"Meget vel," sagde advokaten, "jeg skal puffe Merdle, hvis De vil have det, men ikke mylord."

Trods sin ærgrelse måtte Ferdinand le.

"Gid pokker havde dem begge to!" sagde han og så på sit ur. "Jeg ville gerne bort. Hvorfor i alverden kan De ikke komme sammen? De ved jo dog begge, hvad de vil. Se en gang på dem!"

Endnu knejsede hver i sin sal og spillede den tåbelige komedie, at de slet ikke tænkte på hinanden, skønt de var lige så lette at gennemskue, som om deres tanker havde været skrevet med kridt på deres ryg. Bispen, som nylig havde sluttet sig til advokaten og Ferdinand, men hvis uskyldighed igen havde lukket munden på ham og salvet ham med duftende olie, nærmede sig nu lord Decimus og åbnede en samtale med ham.

"Jeg kommer til at få Merdles doktor til at fange ham," sagde Ferdinand, "og så må jeg tage fat på min ophøjede slægtning og lokke ham eller endog slæbe ham hen til forhandlingen."

"Da De gør mig den ære," sagde advokaten med sit listige smil, "at anmode mig om min ringe bistand, skal det være mig den største fornøjelse at yde den. Jeg tror ikke, at én person alene kan gøre det, men vil De påtage Dem at holde mylord fast, hvor han nu er, vil jeg påtage mig at føre vor kære Merdle ind til ham, uden at det skal være ham muligt at slippe bort."

"Top!" sagde Ferdinand.

"Top!" sagde advokaten.

Det var et syn, der var værd at se, da advokaten flot legende med sin lorgnet og bukkende flot for en uoverskuelig forsamling af jurymedlemmer, rent tilfældigt kom til at stå ved

siden af Merdle og benyttede denne lejlighed til at tale med ham om en lille sag, i hvilken det var ham meget om at gøre at blive vejledet af hans praktiske kundskaber – her tog han Merdles arm og trak ham lidt bort med sig. – En bankier, hvem vi vil kalde A. B., havde forstrakt en af hans klienter, som vi vil kalde P. Q., med en betydelig sum penge, lad os sige femten tusinde pund. Da de her nærmede sig lord Decimus, holdt han fast på Merdle. Til sikkerhed for tilbagebetalingen af denne sum til P. Q. – lad os sige det var en enkefrue – havde A. B. fået skøderne på et gods, som vi vil kalde Blinkiter Doddles. Nu var sagen denne: P. Q.'s søn, der var myndig, og som vi vil kalde X. Y., havde en betinget ret til at fælde og kappe i de til Blinkiter Doddles hørende skove – men det var virkelig alt for galt! I lord Decimus' nærværelse at opholde værten med at tærske vor tørre, juridiske langhalm var virkelig alt for galt! En anden gang! Advokaten havde virkelig helt samvittighedsnag og ville ikke sige en stavelse mere. Ville bispen beære ham med et par ord? Han havde nu sat Merdle på en sofa ved siden af lord Decimus, og nu eller aldrig måtte de til det.

Og nu dannede de øvrige gæster i den største spænding en eneste gruppe om kaminen og lod, som om de sladrede om løst og fast, mens alles tanker og øjne hemmeligt forvildede sig hen mod det afsondrede par. Koret var i højeste grad nervøst, idet det måske led af en frygtelig angst for, at noget godt skulle gå fra det. Kun bispen talte sindigt og roligt med den store læge om den slappelse i luftrøret, hvoraf de unge sognepræster kun alt for ofte blev angrebet, og midlerne til at formindske den store hyppighed af denne sygdom blandt gejstligheden. Som en almindelig regel udtalte lægen, at den bedste måde at undgå

den på var at lære at prædike, før man gjorde det til profession. Bispen spurgte tvivlende, om han virkelig troede det, og lægen svarede ubetinget ja.

Imidlertid var Ferdinand den eneste af gæsterne, som gjorde små strejftog uden for kredsen, idet han holdt sig midtvejs imellem denne og de to, som om lord Decimus var i færd med at foretage en kirurgisk operation på Merdle eller omvendt, og der hvert øjeblik kunne blive brug for hans hjælp ved forbindingen. Inden et kvarter råbte lord Decimus virkelig: "Ferdinand!" og han gik og deltog en fem minutter i forhandlingen. Derpå undslap der koret et halvt undertrykt suk, for lord Decimus rejste sig for at tage afsked. Da Ferdinand atter havde givet ham en påmindelse om at gøre sig populær, vekslede han på den mest glimrende måde håndtryk med hele selskabet og sagde endog til advokaten: "Jeg håber dog, at De ikke kedede Dem over mine pairer?" hvortil advokaten svarede: "Fra Eton, mylord, eller fra Parlamentet?" og således behændigt viste, at han havde grebet vittigheden, og på en fin måde antydede, at han ikke skulle glemme den, så længe han levede.

Hele den gravitetiske vigtighed, for hvilken der var knappet til i mr. Tite Barnacle skyndte sig af sted til operaen. Nogle af de øvrige blev endnu en lille tid og sad og drev over deres likørglas og ventede på, at Merdle muligvis ville sige noget. Men som sædvanlig dvaskede Merdle om i sin sal uden at sige et eneste ord.

Et par dage efter forkyndtes det i hele byen, at Edmund Sparkler, den verdensberømte mr. Merdles stedsøn, var blevet udnævnt til deputeret i Omsvøbsdepartementet, og med trompetskrald udstedtes den kundgørelse for alle rettroende, at

denne beundringsværdige udnævnelse var at betragte som et huldrigt og nådigt tegn på den anerkendelse, som den huldrige og nådige Decimus ydede de merkantile interesser, der i et stort merkantilt land stadig måtte osv. osv. Støttet af dette tegn på regeringens anerkendelse, gik den vidunderlige bank og alle de andre vidunderlige foretagender fremad og opad, og lediggængere gik hen i Harley Street alene for at gabe på det hus, hvori det gyldne vidunder boede.

Og når lediggængerne så overkældermesteren i hans nedladende øjeblikke se ud ad forstuedøren, sagde de, at han så så rig ud, at de nok gad vide, hvor mange penge han havde stående i den vidunderlige bank. Men havde de kendt ham bedre, ville de ikke have været så nysgerrige, men kunne med største bestemthed have angivet beløbet.

13. Udbredelsen af en smitsot

At det er i det mindste lige så vanskeligt at standse en moralsk som fysisk smitte; at en sådan sygdom udbreder sig med pestens ondartethed og hurtighed; at smitten, når den først er brudt ud, ikke skåner enten stand eller stilling, men angriber selv de allerraskeste mennesker, er en kendsgerning, der er lige så ubestridelig, som at vi mennesker ikke kan leve uden at ånde. Det ville være en uvurderlig velsignelse for menneskeslægten, hvis de smittede, hvis svaghed eller laster afføder disse ondartede sygdomme, øjeblikkelig kunne sættes fast og holdes strengt afsondrede – for ikke at sige kvæles lige på stedet – førend giften fik tid til at forplante sig.

Ligesom et uhyre bål i en vid omkreds opfylder luften med sin bragen, sådan bragte den hellige lue, som de mægtige Barnacler havde pustet til, luften til mere og mere at genlyde af navnet Merdle. Det var på alles læber og trængte ind i alles øren. Der var ikke, havde aldrig været og ville aldrig komme mage til mand som Merdle.

Nede i "Det Blødende Hjerte", hvor der ikke fandtes en overflødig halvpenny, nærede man en lige så levende interesse for dette vidunder som på pengebørsen. Mrs. Plornish, der nu drev en lille handel med alle slags i en lun, lille butik i den fine ende af gården oven for trappen, hvor hendes lille gamle fader og Maggy gik hende til hånde, talte stadig om ham, når hun stod ved disken og snakkede med sine kunder. Plornish, der havde en lille part i en lille murmesterforretning i nabolaget, sagde med murskeen i hånden oppe på stilladser og tagrygge, at folk sagde, at Merdle var den eneste, der kunne klare

butikken og bringe det hele i rigtighed for os alle. Om mr. Baptist, Plornish' eneste logerende, hviskede man, at han lagde de spareskillinger, der var frugten af hans nøjsomme og tarvelige liv, til side for at sætte dem i et af Merdles sikre foretagender. Når de kvindelige "Blødende Hjerter" kom for at få sig et lod te og et skippund passiar, gav de mrs. Plornish at forstå, at de havde hørt af deres kusine Mary Anne, som arbejdede i det fag, at hans frues kjoler kunne fylde tre arbejdsvogne, og at hun var den smukkeste dame, man kunne se for sine øjne, og havde en hals som marmor. Efter hvad de havde hørt, var det hendes søn med hendes første mand, som var kommet ind i regeringen, og general havde han været, og mod hele armeer var han marcheret frem og blevet kronet med sejr, hvis man kunne tro alt, hvad man hørte. Og rygtet sagde, at Merdle selv havde sagt, at hvis han havde fundet det umagen værd, skulle han gerne have overtaget hele regeringen uden profit, men at han ikke kunne overtage den og tabe ved det. Og man kunne da heller ikke forlange, at han skulle tabe ved det, da hans vej, som man godt kunne sige uden at lyve, var brolagt med guld; men det var meget beklageligt, at der ikke kunne bydes ham så meget, at han kunne finde det umagen værd; for det var kun sådanne folk, der vidste, hvor højt priserne på brød og kød var steget, og det var kun sådanne folk, der kunne få dem til at falde igen.

Feberen rasede således i "Det Blødende Hjerte", at Pancks' indkrævningsdage ikke formindskede patienternes antal. Ved sådanne lejligheder ytrede sygdommen sig på den mærkelige måde, at den lod de smittede finde en uudtømmelig undskyldning og trøst i det magiske navn.

"Nå," kunne Pancks sige til en lejer, der var bagud med lejen. "Op med pengene! Skynd Dem!"

"Jeg har ikke pengene," svarede så lejeren. "Jeg siger Dem sandhed, når jeg siger, at jeg har ikke så meget som en sixpence."

"Det hjælper ikke," indvendte Pancks, "De tror dog vel ikke, at det kan hjælpe, hvad?"

Med et forknyt "nej, sir," indrømmede lejeren, at han ingen sådan tro nærede.

"Min principal tager ikke imod sligt," fortsatte Pancks, "det er ikke derfor, han sender mig herhen. Betal! Skynd Dem!"

"Ak," kunne så lejeren svare, "var jeg den rige mand, hvis navn er i alles mund – var mit navn Merdle, skulle jeg snart betale og gøre det med glæde."

Huslejespørgsmålet blev i almindelighed afhandlet i husdøre eller på gange og af flere stærkt interesserede "Blødende Hjerter". En sådan hentydning modtog de altid med en dæmpet, bifaldende mumlen, som om den var overbevisende, og hvor mismodig og forstemt synderen end kunne have været i forvejen, oplivedes han dog altid lidt, når han kom frem med den.

"Var jeg Merdle, skulle De ikke få årsag til at beklage Dem over mig. Jeg skulle da betale så akkurat, mr. Pancks, at De aldrig skulle have nødig at kræve mig."

Atter lød den bifaldende mumlen som en antydning af, at det var vel talt og næsten lige så godt som rede penge.

Der var da intet andet for Pancks at gøre end at føre beløbet til bogs, idet han sagde: "Ja, ja da, De får fogeden på halsen og bliver smidt ud, det kan De belave Dem på. Det kan ikke nytte

at tale til mig om Merdle. De er lige så lidt Merdle, som jeg er det."

"Nej, desværre," svarede synderen, "gid De var ham!"

Koret faldt øjeblikkelig ind og gentog med følelse: "Ja, gid De var ham!"

"De ville ikke være så streng imod os, hvis De var Merdle," fortsatte synderen med stigende mod, "og det ville være godt for alle parter. Godt for os og godt for Dem. Så behøvede De ikke at plage nogen, hverken os eller Dem selv. De ville selv være lettere om hjertet, hvis De var Merdle."

Pancks, hos hvem disse upersonlige komplimenter frembragte en uimodståelig flovhed, kunne aldrig komme til kræfter efter et sådant angreb. Han kunne kun bide sig i sine negle og dampe af sted til den næste skyldner. Koret flokkede sig så omkring den skyldner, han nylig havde forladt, og trøstede sig med at lytte til de vildeste rygter om Merdles uhyre rigdom.

Efter et sådant nederlag, af hvilke Pancks oplevede mange, begav han sig en dag, da han var færdig med sine indkrævningsforretninger, med sin regnskabsbog under armen til mrs. Plornish's hjørne. Det var ikke på embeds vegne, men kun en privat visit. Han havde haft en anstrengende dag og trængte til lidt opmuntring. Han stod sig nu godt med familien Plornish og havde ofte besøgt den ved lignende lejligheder og fået sig en passiar med dem om miss Dorrit.

Mrs. Plornish's dagligstue var blevet dekoreret under hendes eget tilsyn og fremstillede på den side, der vendte mod butikken, et lille fantasibillede, som hun havde en ubeskrivelig glæde af. Denne poetiske udsmykning af dagligstuen bestod i,

at væggen var blevet malet sådan, at den forestillede en hytte med stråtag, hvori kunstneren havde anbragt den virkelige dør og det virkelige vindue, hvilket gjorde stor virkning trods de uforholdsmæssige dimensioner. Den beskedne solsikke og stokrose var malede, som om de blomstrede yppigt uden for denne landlige bolig, mens en mængde tyk røg, der steg op af skorstenen, tydede på god levemåde indenfor og måske også på, at den ikke nylig var blevet fejet. En trofast hund var afbildet, som om den fra dørtærsklen ville fare i benene på den indtrædende gæst, og et cirkelrundt dueslag hævede sig i vejret bag ved havestakittet, omgivet af en sky af duer. På døren var der en messingplade med den indskrift: "Lykkens hytte, T. & M. Plornish", for at betegne mand og kone i kompagni. Aldrig havde kunst og poesi i forening fortryllet nogen mere, end denne fantasihytte fortryllede mrs. Plornish. Det havde ikke noget at sige, at Plornish havde den vane at læne sig op til den, når han efter sit arbejde røg sin pibe, hvorved hans hat udslettede dueslaget og alle duerne, hans ryg opslugte boligen, og hans hænder rykkede blomsterne i haven op med rode og lagde hele omegnen øde. For mrs. Plornish var det alligevel den dejligste hytte, den vidunderligste efterligning af naturen, og det gjorde intet til sagen, at Plornish's øjne var nogle tommer over sovekammervinduet i gavlen. At gå ud i butikken, efter at denne var lukket, og høre hendes fader synge en vise inde i hytten, var en sand pastorale for hende, en genoplivelse af guldalderen. Ja, var denne berømte tidsalder vendt tilbage, eller havde den overhovedet nogen sinde været til, turde det være tvivlsomt, om den ville have frembragt mange varmere beundrere end denne fattige kone.

Butiksklokkens ringen bebudede en gæst, og mrs. Plornish gik ud af lykkens hytte for at se, hvem det var.

"Jeg tænkte nok, at det var Dem, mr. Pancks," sagde hun, "det er jo Deres sædvanlige aften, ikke sandt? Se, der er fader. Så snart han hører klokken, springer han som en rank, ung butikssvend. Ser han ikke rask ud? Fader er gladere ved at se Dem, end om De var en kunde, for han holder så meget af en lille passiar, især når den drejer sig om miss Dorrit. – De har aldrig hørt fader sådan ved stemme som nu," sagde mrs. Plornish, idet hendes egen stemme bævede af stolthed og glæde. "I aftes gav han en strephon så mageløst, at Plornish rejste sig og holdt følgende tale til ham over bordet. "John Edward Nandy," sagde Plornish til fader, "jeg har aldrig hørt Dem slå sådanne triller som i aften." Er det dog ikke fornøjeligt, mr. Pancks, hvad?"

Pancks, der havde pustet nok så venskabeligt ad den gamle mand, svarede jo og spurgte lejlighedsvis, om denne hersens lystige altro-fyr endnu ikke var kommet hjem. Mrs. Plornish svarede nej, endnu ikke. Pancks blev derpå gæstfrit nødt ind i lykkens hytte, hvor han traf den ældste af de unge Plornish'er, som nylig var kommet hjem fra skole. Ved flygtigt at eksaminere den unge studiosus om de fremskridt, han den dag havde gjort i sin lærdom, erfarede han, at de mere fremrykkede disciple, der skrev sammenskrift og var kommet til bogstavet M, havde fået til forskrift: "Merdle, millioner."

"Men hvordan går det Dem, mrs. Plornish," sagde Pancks, "siden vi taler om millioner?"

"Tak, rigtig godt," svarede mrs. Plornish. "Kære fader, vil du ikke gå ud i butikken og pynte lidt op i vinduet, før vi drikker

te? Du har sådan en god smag."

Nandy traskede af, meget glad ved at efterkomme sin datters anmodning. Mrs. Plornish, der altid svævede i den dødeligste angst for at tale om pengesager i den gamle mands nærværelse, for at ikke et uforsigtigt ord af hende skulle bringe ham til i et overilet øjeblik at løbe tilbage til fattighuset, kunne således nu frit betro sig til Pancks.

"Det er sandt nok, at forretningen går meget godt," sagde hun med dæmpet stemme, "og vi har en udmærket søgning. Det eneste, der er i vejen, er kreditten."

Denne ulempe, som følte temmelig alvorligt af de fleste, der indlod sig i handelsaktioner med beboerne i "Det Blødende Hjerte", var en stor anstødssten for mrs. Plornish's næring. Da mr. Dorrit havde sat hende i vej, havde de "Blødende Hjerter" vist sig så rørte og så fast bestemte på at stå hende bi, at det gjorde den menneskelige natur ære. I erkendelsen af hendes krav på deres ædelmodighed, fordi hun så længe havde været medlem af deres samfund, havde de begejstret svoret på, at de, komme hvad der komme ville, kun ville handle med mrs. Plornish og ikke give nogen anden deres søgning. Opfyldte af disse ædle følelser var de endda gåede så vidt, at de havde købt små luksusartikler i urtekræmmer- og spækhøkerfaget, som de ikke var vant til, idet de havde sagt til hinanden, at om de også gik lidt for vidt, så var det jo for en naboerske og veninde, og når man ikke gjorde det i et sådant tilfælde, hvem skulle man så gøre det for? Ansporet på denne måde gik handelen strygende, og de artikler, der havdes på lager, fandt en rivende afsætning. Kort sagt, hvis de "Blødende Hjerter" kun havde betalt, ville det have været en glimrende forretning, men da de indskrænkede

sig til at skylde, havde der endnu ikke vist sig noget virkeligt overskud i bøgerne.

Mens Pancks ved tanken om denne regnskabsstatus var i færd med at gøre sig til et pindsvin ved at rejse sine børster, kom gamle Nandy igen ind i hytten med en hemmelighedsfuld mine og bad dem gå ud og se, hvor underligt mr. Baptist teede sig. Der måtte være hændet ham noget, som havde gjort ham bange. Efter at de alle tre var gået ud i butikken og havde stillet sig ved vinduet, så de Baptist, bleg og altereret, opføre følgende mærkelige scene. Først så de ham skjule sig ved det øverste af trappen, som førte ned i gården, og kigge op og ned ad gaden, mens han forsigtigt stak hovedet frem tæt ved siden af butiksdøren. Efter en meget omhyggelig undersøgelse kom han frem fra sit smuthul og gik rask ned ad gaden, som om han ville gå sin vej. Derpå vendte han pludselig om og gik lige så hurtigt op ad gaden, og da han var gået et stykke, skråede han over på den anden side og forsvandt. Hensigten med denne sidste manøvre kom først for dagen, da han pludselig smuttede ind i butikken ude fra trappen. Det viste sig da, at han hemmeligt havde gjort en lang omvej om til den anden ende af gården og var gået gennem denne. Han var nu ganske åndeløs, hvilket ikke var så underligt, og hans hjerte syntes at være i en stærkere bevægelse end selve den lille butiksklokke, der rystede og klingrede bag ved ham, fordi han havde lukket døren så hastigt efter sig.

"Halløj, kammerat!" sagde Pancks, "altro, min gut! Hvad er der på færde?"

Mr. Baptist forstod nu engelsk næsten lige så godt som Pancks og kunne også tale det ganske godt, men ikke des

mindre trådte mrs. Plornish til som tolk med en tilgivelig forfængelighed af det talent, der gjorde hende så godt som til en italienerinde.

" 'Am spørg'," sagde mrs. Plornish, "hvad i vejen?"

"Kom ind i lille lykkens hytte, padrona," svarede Baptist, idet han lagde en høj grad af hemmelighedsfuldhed i den ilsomme rysten med sin omvendte pegefinger, "kom derind!"

Mrs. Plornish var stolt af titlen padrona, der efter hendes mening ikke så meget hentydede til, at hun var herre i huset, som at hun var herre over det italienske sprog. Hun efterkom øjeblikkelig hans anmodning, og de gik alle ind i hytten.

" 'Am 'åb' Dem ikk' bang'," sagde mrs. Plornish, idet hun med sin sædvanlige rådsnarhed gav en ny forklaring af Pancks' spørgsmål.

"Hvad sket? Fortæl padrona!"

"Jeg har set nogen," svarede Baptist, "jeg har rincontrato ham."

" 'Am? Hvilken 'am?" spurgte hun.

"En slem mand. En slemmest mand. Jeg havde håbet, at jeg aldrig mere skulle se ham."

"Hvorfra Dem ved 'am slem?" spurgte hun.

"Det kan være det samme, padrona. Jeg ved det kun alt for godt."

" 'Am set Dem?" spurgte hun.

"Nej. Jeg håber ikke. Jeg tror ikke."

"Hvorfor," spurgte hun, "hvorfor 'åb' slem mand ikk' se?"

"Bedste *padrona*," svarede den lille udlænding, "spørg mig endelig ikke. Jeg siger endnu en gang, at det kan være det samme. Jeg er bange for denne mand. Jeg ønsker ikke at se

ham, jeg ønsker ikke at blive kendt af ham – aldrig mere! Nok, *bellisima*. Lad det fare!"

Emnet var ham så ubehageligt og lagde en sådan dæmper på hans sædvanlige livlighed, at mrs. Plornish ikke trængte videre ind på ham, og det så meget mindre, som teen allerede i nogen tid havde stået og trukket på kaminpladen. Men fordi hun ikke stillede flere spørgsmål, var hun derfor ikke mindre forundret og nysgerrig, hvilket også var tilfældet med Pancks. Maggy, der nu var bedre klædt end før, skønt hun var blevet sin uhyre kappe tro, havde stået i baggrunden med åben mund og opspilede øjne, og hendes gaben og stirren blev ikke formindsket ved, at man så ubetimeligt forlod dette emne. Der blev imidlertid ikke talt mere om det, skønt de alle lod til at tænke en del over det, og ikke mindst de to unge Plornish'er, der deltog i aftensmåltidet, som om deres spisen smørrebrød næsten blev gjort overflødig ved den pinefulde udsigt til, at den slemme mand snart ville komme og spise dem. Lidt efter lidt begyndte mr. Baptist at oplives, men rørte sig dog ikke fra sin stol. Hver gang den lille klokke ringede, fo'r han sammen og kiggede hemmeligt ud med enden af det lille gardin i sin hånd og resten af det for sit ansigt. Han var åbenbart ingenlunde vis på, at den mand, han var så bange for, ikke havde sporet ham med en blodhunds frygtelige sikkerhed, trods alle hans forsigtighedsregler og fif.

Nogle kunders og Plornish's komme gav Baptist så meget at gøre i så henseende, at det var tilstrækkeligt til at holde selskabets opmærksomhed fæstet på ham. Teen var drukket, børnene i seng og mrs. Plornish i færd med at spørge, om

hendes fader ikke ville glæde dem med Chloë, da klokken atter ringede, og Clennam trådte ind.

Clennam havde siddet til langt ud på aftenen over sine bøger og breve, for Omsvøbsdepartementets forgemakker gjorde et slemt skår i hans tid, og desuden var han forstemt og urolig over, hvad der nylig havde tildraget sig hos hans moder. Han så træt og mismodig ud og følte sig også således til mode, men havde ikke des mindre lagt vejen til sit hjem om ad denne ende af gården for at fortælle dem, at han igen havde fået brev fra miss Dorrit.

Denne nyhed vakte en bevægelse i hytten, som ledede opmærksomheden bort fra Baptist. Maggy havde straks trængt sig frem i forgrunden og syntes at sluge efterretningerne om sin lille moder med øre og næse, mund og øjne. Især blev hun glad, da Clennam forsikrede hende, at der var hospitaler, og det meget vel bestyrede hospitaler, i Rom. Pancks' anseelse voksede, fordi han var blevet særlig nævnt i brevet. Det glædede og interesserede dem alle, og Clennam følte sig rigeligt belønnet for sin ulejlighed.

"Men De er træt, sir. Lad mig skænke Dem en kop te," sagde mrs. Plornish, "hvis De vil nedlade Dem til at drikke den her i hytten, og tak skal De have, fordi De husker så venligt på os."

Plornish, der anså det for sin pligt som vært at frembære sin personlige tak, udtalte den i den form, der altid udtrykte hans højeste ideal af en forening af formalitet og oprigtighed.

"John Edward Nandy," sagde Plornish til den gamle mand, "det er ikke ofte, at man ser fordomsfri handlinger uden en gnist af stolthed, og derfor skal man, når man ser dem, være

taknemmelig og ære dem, for gør man det ikke og kommer til at trænge til dem, er det ikke mere end løn som forskyldt."

Hertil svarede mr. Nandy:

"Jeg er ganske af Deres mening, Thomas, og Deres mening er den samme som min, og derfor vil jeg kun sige, Thomas, De har ret, og det må alle være enige om, og hvor alle er enige, kan der kun være en mening."

Med mindre formalitet bevidnede Clennam dem sin glæde over deres store taknemmelighed for en så ringe opmærksomhed, men sagde med hensyn til teen, at han endnu ikke havde spist til middag og ville gå lige hjem for at hvile sig efter en lang dagsgerning, ellers skulle han med fornøjelse have taget imod det gæstfri tilbud. Da Pancks var i færd med at sætte sin damp op med en hel del støj for at gå, sluttede han med at spørge, om de skulle følges. Pancks sagde, at han ikke ønskede sig noget bedre selskab, og dermed tog de afsked med Lykkens Hytte.

"Vil De følge hjem med mig, Pancks," sagde Arthur, da de var kommet ud på gaden, "og tage til takke med, hvad huset formår, vil det være en hel velgerning, for jeg er træt og i slet humør i aften."

"Jeg ville med glæde gøre mere end det for Dem, hvis der er noget, jeg kan tjene Dem med," sagde Pancks.

Imellem denne excentriske personlighed og Clennam havde der udviklet sig en stiltiende forståelse og enighed, lige siden Pancks havde sprunget buk over mr. Rugg i Marshalsea-fængslets gård. Da kareten kørte bort den mindeværdige dag, da familien forlod fængslet, havde disse to i forening set efter den og var fulgtes langsomt ad. Da det første brev fra Lille

Dorrit var kommet, havde ingen været mere ivrig end Pancks efter at få noget at høre om hende. Det sidste brev indeholdt en direkte hilsen til ham. Skønt han aldrig før havde afgivet nogen venskabserklæring over for Clennam, og skønt det, han nylig havde sagt, var lidt nok, havde Clennam dog længe haft en følelse af, at Pancks på sin egen, sære måde havde begyndt at fatte hengivenhed for ham. Alle disse sammensnoede strenge gjorde den aften Pancks til et sandt ankertov.

"Jeg er ganske alene," fortsatte Arthur, mens de gik videre, "min kompagnon er borte i forretninger, og De skal få det, ligesom De vil have det."

"Tak. Lagde De videre mærke til lille Altro i aften?"

"Nej. Hvorfor det?"

"Det er en opvakt fyr, og jeg kan godt lide ham," sagde Pancks, "der var noget i vejen med ham i dag. Har De nogen ide om, hvad der trykker ham?"

"De forbavser mig! Nej, slet ikke."

Pancks meddelte ham grunden til sit spørgsmål. Det kom Arthur aldeles uventet, og han var aldeles ude af stand til at give nogen forklaring.

"Vil De ikke spørge ham," sagde Pancks, "da han jo er en udlænding?"

"Spørge ham? Om hvad?"

"Om, hvad der ligger ham på sinde?"

"Jeg må først selv se, om der ligger ham noget på sinde, synes jeg," sagde Clennam. "jeg har i enhver henseende fundet ham så flittig, så taknemmelig og så pålidelig, at det kunne se ud, som om jeg havde mistillid til ham, og det ville være højst uretfærdigt."

"Sandt nok," sagde Pancks, "men De burde ikke være nogens principal, mr. Clennam. De er alt for fintfølende."

"Hvad det angår," svarede Clennam smilende, "så har jeg ikke meget at sige over Cavaletto som principal. Hans træskæreri er hans levevej. Han gemmer nøglerne til fabrikken, holder vagt der hver anden nat og fører i det hele taget et slags opsyn, men vi har ikke meget arbejde for ham i hans fag, skønt vi giver ham, hvad vi har. Nej, jeg er snarere hans rådgiver end hans principal. Det ville komme sandheden nærmere at kalde mig hans stående konsulent og bankier. Men siden vi taler om bankier, er det ikke underligt, Pancks, at de spekulationer, som i denne tid løber rundt i hovedet på så mange mennesker, også løber rundt i hovedet på den lille Cavaletto?"

"Spekulationer?" gentog Pancks og pustede, "hvilke spekulationer?"

"Disse Merdle'ske foretagender."

"Å, aktieforetagender!" sagde Pancks, "ja vel, ja vel, jeg vidste ikke, at De talte om aktieforetagender."

Den hurtighed, hvormed han svarede, bragte Clennam til at se på ham med en vis tvivl om, hvorvidt han ikke mente mere, end han sagde, men da han samtidig fremskyndede sin gang og hele hans maskineri begyndte at arbejde stærkere, forfulgte Arthur ikke sagen videre, og kort efter nåede de hans hus.

En middag, bestående af suppe og duepostej, serveret på et lille bord foran kaminen og krydret med en flaske god vin, virkede som en udmærket smørelse på Pancks' maskineri, og da Clennam havde taget sin tyrkiske pibe og rakt sin gæst mage til den, følte Pancks sig rigtig i sit es.

I nogen tid dampede de stiltiende væk, Pancks ligesom et dampskib i magsvejr, der har vind og strøm med sig og alle andre betingelser for en god rejse. Han var den første, som brød tavsheden:

"Ja, aktieforetagender er ordet."

Med sit forrige blik sagde Clennam: "Ah!"

"Jeg kommer tilbage til det, som De hører," sagde Pancks.

"Ja, jeg hører nok, at De kommer tilbage til det," svarede Clennam uden at begribe hvorfor.

"Var det ikke underligt, at de skulle løbe rundt i hovedet på lille Altro, hvad?" sagde Pancks, mens han røg, "var det ikke sådan, De sagde?"

"Jo."

"Ja! Men tænk, at hele gården er optaget af det. Tænk, at de på mine indkrævningsdage kommer mig i møde med det her og der og alle vegne, enten de betaler eller ikke, hedder det Merdle, Merdle og altid Merdle."

"Det er dog mærkeligt, hvor sådan en galskab kan gribe om sig."

"Ja, er det ikke?" tilføjede Pancks. Efter at have røget et minut tilføjede han i en tone, der var mere tør, end man skulle have ventet efter den smørelse, han nylig havde fået: "Fordi disse mennesker ikke forstår sig på det, ser De."

"Ikke det mindste," indrømmede Clennam.

"Ikke det mindste!" udbrød Pancks, "kender intet til tal, kender intet til pengespørgsmål, har aldrig gjort en beregning, aldrig regnet den ud."

"Hvis de havde – " begyndte Clennam, men da Pancks, uden at forandre en mine, i det samme frembragte en lyd, der langt

overgik alle hans sædvanlige næse- og strubelyde, holdt han inde.

"Hvis de havde?" gentog Pancks i en spørgende tone.

"Jeg syntes De – talte," sagde Arthur tvivlrådig om, hvad han skulle kalde afbrydelsen.

"Nej, slet ikke," sagde Pancks, "endnu ikke. Vent lidt. Hvis de havde?"

"Hvis de havde," bemærkede Clennam, der var lidt forlegen med, hvordan han skulle tage sin ven, "nu vel, så ville de sagtens have haft bedre forstand."

"Hvordan det, mr. Clennam?" busede det ud af Pancks, som om han fra begyndelsen af samtalen havde været ladt med det svære skud, han nu løsnede. "De har ret, ser De. De ved ikke af det, men det har De."

"Ret i at dele Cavalettos tilbøjelighed til at spekulere med Merdle?"

"Fuldkommen ret," sagde Pancks. "Jeg har sat mig ind i det. Jeg har gennemgået beregningerne. Jeg har regnet den ud. De er rigtige og pålidelige nok."

Lettet ved at være kommet så vidt, tog Pancks så langt et drag af sin pibe, som hans lunger ville tillade, og så kløgtig og vist på Clennam, mens han dampede væk.

"Er det Deres mening, min gode Pancks," sagde Clennam med eftertryk, "at De for eksempel ville sætte Deres tusinde pund på rente på denne måde?"

"Ja vist," sagde Pancks, "har allerede gjort det."

Pancks tog igen et langt drag og så atter kløgtigt på Clennam.

"Jeg siger Dem jo, mr. Clennam, at jeg har sat mig ind i det," sagde Pancks. "Det er en mand med umådelige hjælpekilder – en uhyre kapital – regeringens beskyttelse. Det er de bedste spekulationer, der gives. De er sikre!"

"Jeg må sige," svarede Clennam og så alvorlig først på ilden og så på ham, "De overrasker mig!"

"Bah!" sagde Pancks, "sig ikke det. Det er noget, De selv burde gøre. Hvorfor gør De ikke som jeg?"

Af hvem Pancks havde fået den herskende sygdom, kunne han lige så lidt have sagt, som hvis han havde fået en feber på halsen. Avlet fra begyndelsen, ligesom så mange legemlige sygdomme, af menneskenes fordærvelse og derpå udbredt ved deres uvidenhed, meddeler en sådan smitsot sig efter en tids forløb til mange lidende, der hverken er fordærvede eller uvidende. Pancks havde måske selv fået sygdommen af et individ af denne klasse, men i hvert tilfælde betragtede Clennam ham som en sådan person, og den smitte, han udbredte, blev derved kun så meget mere ondartet.

"Så De har virkelig anbragt Deres tusinde pund i aktier, Pancks?"

"Ja vist så," svarede Pancks rask og blæste røgen fra sig, "jeg ville bare ønske, det var ti."

Nu var der to ting, som den aften hvilede tungt på Clennams sind; først hans kompagnons længe forhalede håb, og dernæst det, han havde hørt og set hjemme hos sin moder. Han følte sig så lettet ved Pancks' selskab og ved overbevisningen om, at han kunne stole på ham, at han bragte begge disse emner på bane, og de bragte ham atter med forøget styrke tilbage til hans udgangspunkt.

Dette gik meget naturligt til. Idet han forlod spørgsmålet om aktieforetagender, fortalte han Pancks, hvorledes og hvorfor han var sysselsat med det store nationale departement. "En drøj historie har det været, og en drøj historie er det for Doyce," endte han med at sige med den oprigtige harme, som sagen vakte hos ham.

"Ja, det er drøjt nok," indrømmede Pancks. "Men De bestyrer jo firmaets pengesager."

"Ja, så godt, jeg kan."

"Bestyr dem bedre," sagde Pancks. "Lad ham høste lønnen for sine genvordigheder og skuffelser. Lad ham også prøve sin lykke. Man kan ikke vente, at sådan en tålmodig arbejder, der er så optaget i forvejen, selv skal gøre det. Det må blive Deres opgave."

"Jeg gør mit bedste, Pancks," svarede Clennam uroligt, "men jeg tvivler om, at jeg duer til at indlade mig på disse nye foretagender, som jeg ikke forstår mig på. Jeg begynder at blive gammel."

"Begynder at blive gammel?" udbrød Pancks. "Ha, ha, ha!"

Der var noget så ægte i den vidunderlige latter, hvormed den snøftende og pustende Pancks modtog denne erklæring, at der ikke kunne være tvivl om, at han mente det alvorligt.

"Begynder at blive gammel?" råbte Pancks. "Hør, hør, hør! Gammel? Hør ham, hør ham!"

Det eftertryk, hvormed Pancks ved sin vedholdende pusten og snøften tilbageviste denne latterlige tanke, bragte Clennam bort fra den. Han var ligefrem bange for, at Pancks skulle få et tilfælde og kvæles af tobaksrøgen. Efter at have måttet opgive det andet emne, gik han nu over til det tredje.

"Hvad enten jeg er ung, gammel eller midaldrende, Pancks," sagde han, da der indtrådte en belejlig pause, "så er jeg i en højst urolig og usikker tilstand, der endog bringer mig til at tvivle på, om noget af det, der nu synes at høre mig til, virkelig hører mig til. Skal jeg sige Dem, hvordan dette hænger sammen? Skal jeg betro Dem en stor hemmelighed?"

"Det skal De," sagde Pancks, "hvis De anser mig værdig til det."

"Det gør jeg."

"Det kan De også!" Pancks' korte og raske svar, som han bekræftede ved pludselig at række sin kullede hånd frem, var i høj grad talende og overbevisende. Arthur trykkede varmt hans hånd.

Han betroede derpå i store træk Pancks sine anelser og fortalte ham om den sammenkomst han havde overværet, uden dog at gøre mere ud af sagen, end der var strengt nødvendigt for at gøre den forståelig og uden at nævne sin moders navn, idet han kun ganske i almindelighed talte om en slægtning. Pancks hørte til med en sådan interesse, at han, uden at ænse den tyrkiske pibes tillokkelser, lagde den på kaminristen imellem ildtøjet, og under den hele fortælling havde han så travlt med at purre op i sit stride hår, at han til sidst så ud som en borgerlig Hamlet, der taler med sin faders genfærd.

"Det bringer mig tilbage," råbte han og slog Clennam på knæet, "det bringer mig tilbage til aktieforetagenderne. Jeg siger intet om, at De gør Dem selv fattig for at gøre en uret god igen, som De ikke har begået. Det ligner Dem. En mand må være sig selv. Men det siger jeg, at da De frygter for at komme

til at mangle penge for at frelse Deres egen slægt fra skam og vanære, så skaf Dem så mange penge, som De kan."

Arthur rystede på hovedet, men så dog tankefuldt på ham.

"Bliv så rig, som De kan," besvor Pancks ham, idet han sammentrængte hele sin energi i dette råd. "Bliv så rig, som De kan blive det på en ærlig og redelig måde. Det er Deres pligt. Ikke for Deres egen, men for andres skyld. Benyt lejligheden! Stakkels mr. Doyce, der virkelig begynder at blive gammel, er afhængig af Dem. Deres slægtning er afhængig af Dem. De ved ikke selv, hvor meget der er afhængigt af Dem."

"Godt, godt, godt," svarede Arthur. "Nok for i aften."

"Endnu et ord, mr. Clennam," blev Pancks ved, "og så ikke mere i aften. Hvorfor vil De overlade hele profitten til slughalsene, kæltringerne og bedragerne? Hvorfor vil De overlade alt, hvad der er at vinde, til min principal og hans lige? Og dog gør De det stadig. Når jeg siger De, mener jeg folk som De. De ved det meget godt selv. Jeg ser det jo hver dag i mit liv og ser ikke andet. Det hører til min forretning at se det. Derfor siger jeg: *Byd lykken hånden!*"

"Men hvad, om det nu kom til at hedde: *Byd ulykken hånden*?" sagde Arthur.

"Det er umuligt," svarede Pancks, "jeg har sat mig ind i det. Man møder hans navn alle vegne – umådelige hjælpekilder – uhyre kapital – høj stilling – mægtige forbindelser – regeringens beskyttelse. Det er umuligt."

Efter denne slutningsbemærkning blev Pancks lidt efter lidt roligere; lod sit hår lægge sig så meget, som det i det hele taget var muligt at få det til at lægge sig; udfriede sin pibe fra ildtøjet, stoppede den på ny og røg den ud. De talte kun lidt, men holdt

hinanden med selskab ved i tavshed at forfølge de samme emner og skiltes først ved midnat. Idet Pancks tog afsked, gjorde han et slag rundt omkring ham, før han dampede ud af døren. Dette opfattede Arthur som en forsikring om, at han ubetinget kunne stole på Pancks, hvis han skulle komme til at behøve hjælp i nogen af de sager, de havde talt om den aften, eller nogen anden sag, der vedkom ham selv.

Hele den næste dag, og selv mens hans opmærksomhed var henvendt på andre ting, tænkte han af og til på Pancks' anbringelse af sine tusinde pund og på, at han havde "sat sig ind i det." Han tænkte på, at Pancks var så sangvinsk i denne sag, mens han ellers ikke var sangvinsk anlagt. Han tænkte på det store nationale departement og på, hvilken glæde det ville være for ham at se Doyce i bedre kår. Han tænkte på det mørke, truende sted, der levede i hans erindring under navn af hjemmet, og på de skygger, der samlede sig om det og gjorde det endnu mere mørkt og truende end fordum. Han lagde på ny mærke til, at hvor han kom hen, så, hørte eller rørte han ved det berømte navn Merdle. Han havde endog ondt ved at sidde et par timer ved sin pult, uden at det under en eller anden form fremstillede sig for hans legemlige sanser. Han begyndte at finde det underligt, at det var overalt, og at ingen syntes at nære mistillid til det, skønt han rigtignok også, da han var kommet så vidt, begyndte at huske på, at ikke engang han selv havde mistillid til det. Han havde kun tilfældigvis holdt sig borte fra det.

Når en sygdom af denne art har taget overhånd, er sådanne symptomer i almindelighed tegn på, at man er i færd med at få den.

14. Gode råd

Da det blev bekendt blandt briterne på den gule Tibers bredder, at deres oplyste landsmand, mr. Sparkler, var blevet udnævnt til deputeret i Omsvøbsdepartementet, betragtede de det som en nyhed, der ikke vedkom dem mere end enhver anden nyhed, enhver anden "ulykke" eller "forbrydelse" i de engelske blade. Nogle lo, andre anførte som undskyldning, at posten i virkeligheden var en sinecure, og at enhver tosse, der kunne skrive sit navn, var god nok til den. Atter andre, og disse var de mere højtidelige, politiske orakler, sagde, at Decimus handlede klogt i at styrke sin magt, og at den eneste forfatningsmæssige hensigt med alle de poster, som Decimus rådede over, var, at Decimus skulle styrke sin magt. Der var ganske vist nogle enkelte gnavne briter, som ikke ville godkende denne trosartikel, men deres indvendinger var rent teoretiske. Fra det praktiske synspunkt betragtet, opgav de derimod sagen som noget, der vedkom andre ukendte briter et eller andet sted på jordkloden. På samme måde påstod en stor mængde briter hjemme i hele fire og tyve timer, at disse usynlige og unavngivne briter "burde tage sagen op," og at de, hvis de roligt fandt sig heri, ikke fortjente bedre. Men til hvilken klasse disse forsømmelige briter hørte, eller hvor disse ulykkelige væsener skjulte sig, og hvorfor de skjulte sig, og hvordan det kunne gå til, at de stadig forsømte deres interesser, det stod ikke klart for nogen, hverken på den gule Tibers eller på den sorte Themses bredder.

Idet mrs. Merdle modtog lykønskninger i anledning af nyheden, udbredte hun den med en graciøs nonchalance, der

fremhævede den til dens fordel, ligesom indfatningen fremhæver ædelstenen. Ja, sagde hun, Edmund havde taget imod posten. Merdle havde ønsket, at han skulle tage imod den, og det havde han gjort. Hun håbede, at Edmund ville synes om den, men hun vidste det virkelig ikke. Den ville nødsage ham til at tilbringe en stor del af sin tid i byen, og han foretrak landet. Ikke des mindre var det ikke nogen ubehagelig stilling og altid en stilling. Ingen kunne nægte, at det var en opmærksomhed mod Merdle og ikke så galt for Edmund, hvis han syntes om det. Det kunne ikke skade, at han fik noget at bestille, ligesom det heller ikke kunne skade, at han fik noget for det. Om posten ville være Edmund behageligere end armeen, måtte tiden vise.

Således talte mrs. Merdle, der var en mester i den kunst at lade, som om hun kimsede ad noget, og samtidig i virkeligheden forhøje dets værd. Henry Gowan derimod, som var blevet forskudt af Decimus, løb rundt til alle sine bekendte lige fra Porta del Popolo til byen Albano og svor på, næsten med tårer i øjnene, at Sparkler var det godmodigste, barnligste, elskværdigste asen, der nogen sinde havde græsset på den offentlige fælled, og at kun én ting kunne have glædet ham mere, end at han – det kære asen – havde fået posten, nemlig, at han selv havde fået den. Han sagde, at det netop var noget for Sparkler. Der var intet at gøre, og han ville gøre det med glans. Der var en anstændig gage at hæve, og han ville hæve den med anstand. Det var en glædelig, vel fortjent, ypperlig ansættelse, og i sin glæde over, at det dyrebare asen, som han nærede en så stor hengivenhed for, var blevet så udmærket opstaldet, tilgav han næsten giveren hans tilsidesættelse af ham selv. Hans velvilje var ikke udtømt med det. Ved alle selskabelige

sammenkomster gjorde han sig umage for at trække Sparkler frem og henlede hele selskabets opmærksomhed på ham, og trods denne venskabstjeneste altid havde til følge, at den unge mand gjorde en højst ynkelig figur, kunne den gode hensigt dog ikke miskendes.

Med mindre det skulle være, at den miskendtes af genstanden for Sparklers tilbøjelighed. Miss Fanny var nu kommet i en temmelig vanskelig stilling og hendes navn blev i almindelighed sat i forbindelse med Sparkler, og hvor lunefuldt hun end behandlede ham, så havde hun dog ikke givet ham nogen kurv. Hun var derfor tilstrækkelig solidarisk med ham til at føle sig kompromitteret, når han var mere end almindelig til nar, og da hun ingenlunde manglede åndsnærværelse, kom hun ham undertiden til undsætning mod Gowan og ydede ham god hjælp. Men alligevel skammede hun sig ved ham, vidste ikke, om hun skulle se at blive ham kvit eller opmuntre ham endnu mere, betoges af frygt for, at hun for hver dag hildedes mere og mere i sin tvivl, og pintes af anelser om, at mrs. Merdle hoverede over hendes forlegenhed. Under trykket af alt dette er det ikke så underligt, at hun en aften kom hjem i stærk bevægelse fra bal og koncert i mrs. Merdles hus og, da hendes søster kærligt søgte at berolige hende, stødte hende bort fra toiletbordet, hun sad ved, idet hun i sin forbitrelse forsøgte på at græde og med svulmende barm erklærede, at hun afskyede alle mennesker og ville ønske, at hun var død.

"Hvad er der i vejen, kære Fanny? Sig mig det."

"I vejen, du lille muldvarp?" svarede Fanny, "var du ikke starblind, ville du ikke behøve at spørge mig om det. At tænke

sig, at du kan påstå at have øjne i hovedet, og dog spørge mig om, hvad der er i vejen!"

"Er det mr. Sparkler, kære søster?"

"Mister Sparkler!" gentog Fanny med grænseløs hån, som om han var det sidste i verden, der kunne ligge hende på sinde, "nej, det er ikke, miss Flagermus."

Straks efter fortrød hun, at hun havde givet sin søster øgenavne, og hulkende erklærede hun nu, at hun nok vidste, at hun var styg, men at alle drev hende til det.

"Du har det vist ikke rigtig godt i aften."

"Sludder og vrøvl!" svarede den unge dame og fo'r igen op. "Jeg har det lige så godt som du. Uden at prale kunne jeg måske sige bedre."

Stakkels Lille Dorrit, der ikke indså muligheden af at sige et trøstende ord, som ikke ville støde søsteren, holdt det for klogest at tie. I starten tog Fanny også dette ilde op og forsikrede sit spejl, at den største plage for en ung pige var at have et sølle pjok til søster. Hun vidste nok, at hun undertiden var i et afskyeligt humør, hun vidste nok, at hun kunne være styg, og at når hun var styg, var det bedst for hende, at det blev sagt hende, men da hun havde sådant et pjok til søster, blev det aldrig sagt hende, og følgen heraf var, at hun ligefrem fristedes og æggedes til at gøre sig ubehagelig. Desuden trængte hun ikke til tilgivelse. Det var ikke noget godt eksempel, at hun altid skulle nedlade sig til at modtage tilgivelse af en yngre søster. Og det var netop knuden, hun blev altid bragt i en sådan stilling, at hun måtte tage imod tilgivelse, enten hun ville eller ikke. Til sidst brast hun i heftig gråd, og da hendes søster gik hen og

satte sig tæt ved hende for at trøste hende, sagde hun: "Amy, du er en engel!"

"Men jeg vil sige dig noget, mit lam," sagde Fanny, da hendes søsters blidhed havde beroliget hende. "Det er nu kommet så vidt, at det ikke kan blive ved at gå, som det nu går, og at der må gøres en ende på det enten på den ene eller den anden måde."

Da denne erklæring var noget dunkel, skønt meget bestemt, svarede Lille Dorrit: "Lad os tale om det."

"Ja vel, min pige," svarede Fanny, idet hun tørrede sine øjne, "lad os tale om det. Nu er jeg igen fornuftig, og du skal råde mig. Vil du råde mig, min skat?"

Selv Amy smilede ved tanken, men sagde: "Ja, jeg vil, Fanny, så godt jeg kan."

"Tak, sødeste Amy," svarede Fanny og kyssede hende. "Du er min redningsplanke."

Efter ømt at have omfavnet sin redningsplanke tog Fanny en flaske med vellugtende vand fra bordet, og kaldte på sin pige, for at hun skulle bringe hende et lommetørklæde. Derpå lod hun pigen gå i seng og skred til at lade sig råde, mens hun fra tid til anden vædede sin pande og sine øjne for at køle dem.

"Vore karakterer og synsmåder, kære søster," begyndte Fanny, "er så forskellige – kys mig igen, min snut – at det er højst sandsynligt, at jeg vil overraske dig ved det, jeg nu er i færd med at sige dig. Og det er, at vi, trods vor formue, i social henseende indtager en skæv stilling. Du forstår måske ikke rigtig, hvad jeg mener, Amy?"

"Jeg kommer nok til at forstå det," sagde Amy blidt, "når jeg har hørt lidt mere."

"Ser du, min pige, hvad jeg mener, er, at vi dog ikke har rigtigt fodfæste i den fine verden."

"Da skal ganske vist ingen," afbrød Lille Dorrit hende i sin ivrige beundring, "mærke det på dig, Fanny."

"Måske ikke, mit kære barn," sagde Fanny, "det er i hvert tilfælde meget smukt sagt af dig." Her vædede hun sin søsters pande og blæste lidt på den, "men du er også som bekendt det sødeste, lille væsen, der nogen sinde har været til! Dog videre, barn. Papa er en meget beleven og meget kundskabsrig mand, men dog i flere småting lidt forskellig fra andre med hans formue, dels på grund af, hvad han har gået igennem, den stakkel, og dels, antager jeg, på grund af, at det ofte løber ham om i hovedet, at andre folk tænker på det. Farbroder, min ven, er nu slet ikke præsentabel. Skønt han er en mageløs, rar en, og jeg holder uhyre meget af ham, er han dog i social henseende rædsom. Edward er så frygtelig ødsel og letsindig. Ikke fordi dette i og for sig er ugentilt – langtfra – men efter min mening griber han ikke sagen an på rette måde, og de udskejelser, som han hengiver sig til, koster, om jeg så må sige, alt for meget i forhold til den berømmelse, som han har indlagt sig på dette område."

"Stakkels Edward!" sukkede Lille Dorrit. Det var, som om hele familiens historie var udtrykt i det suk.

"Ja, og stakkels dig og mig med," svarede Fanny, temmelig skarpt. "Meget sandt! Dernæst har vi ingen moder, men en mrs. General. Og jeg siger dig endnu en gang, at mrs. General, hvis jeg tør vende et almindeligt ordsprog og bruge det om hende, er en kat med handsker på, som vil fange mus. Jeg er fuldt og fast overbevist om, at det fruentimmer bliver vor stedmoder."

"Jeg kan næppe tro, Fanny –"

Fanny afbrød hende.

"Ingen indvendinger, Amy," sagde hun. "Det er noget, jeg ved bedre." Da hun følte, at hun igen havde været skarp, vædede hun atter sin søsters pande og blæste atter på den. "Dog videre, min ven. Det bliver derfor et spørgsmål for mig – jeg er stolt og ilter, Amy, som du meget vel ved, måske alt for meget – om jeg skal beslutte mig til at påtage mig at redde familien."

"Hvordan det?" spurgte hendes søster med spændt forventning.

"Jeg vil ikke," sagde Fanny uden at besvare spørgsmålet, "lade mig hundse af en stedmoder som mrs. General, og jeg vil ikke på nogen måde finde mig i at blive hverken protegeret eller plaget af mrs. Merdle."

Med et endnu mere forventningsfuldt blik lagde Lille Dorrit sin hånd på den hånd, der holdt flasken med det vellugtende vand. Fanny, der nu begyndte at stænke sin egen pande så voldsomt, at det formelig måtte gøre ondt, fortsatte:

"At han på en eller anden måde – hvordan, gør intet til sagen – har opnået en meget god stilling, kan ingen nægte. At han er af meget god familie, kan heller ingen nægte. Og hvad det angår, om han er begavet eller ikke, så tvivler jeg højligt på, at en begavet mand ville passe for mig. Jeg kan ikke underordne mig. Jeg ville ikke være i stand til at rette mig nok efter ham."

"Men, kæreste Fanny," indvendte Lille Dorrit, som var blevet grebet af en slags rædsel, da hun fattede, hvad hendes søster mente, "elskede du nogen, ville du ikke mere være dig selv, men ganske glemme dig selv over din hengivenhed for ham. Elskede

du ham, Fanny –" Fanny var holdt op at stænke og så vist på hende.

"Ja!" udbrød Fanny, "virkelig? Min Gud, hvor nogle mennesker dog er godt inde i visse ting! Man siger, at enhver har sin kæphest, og det lader til, at jeg har opdaget din, Amy. – Nå, du lille tosse, det var jo kun spøg," tilføjede hun og vædede sin søsters pande, "men vær nu ikke så tåbelig. Det kan ikke nytte, at du fantaserer over ting, der hører til umulighederne. Så! Nu vil jeg vende tilbage til mig selv."

"Kære Fanny, lad mig først sige dig, at jeg langt hellere ville, at vi igen arbejdede for et tarveligt udkomme, end jeg ville se dig rig og gift med Sparkler."

"Lade dig sige, lille søster?" svarede Fanny. "Naturligvis vil jeg lade dig sige, hvad det skal være. Jeg lægger ingen bånd på dig, skulle jeg mene. Vi sidder jo her for at tale om sagen. Og hvad det angår, at jeg skulle gifte mig med Sparkler, så tænkte jeg ikke i fjerneste måde på at gøre det i aften, min pige, og heller ikke i morgen tidlig."

"Men en gang?"

"Aldrig, så vidt jeg kan sige i dette øjeblik," svarede Fanny ligegyldig, men idet hendes ligegyldighed pludselig gik over til en brændende uro, tilføjede hun: "Du taler om de begavede mænd, du lille tosse! Det er nu meget smukt og meget let at tale om de begavede mænd, men hvor er de? Jeg ser dem intetsteds i nærheden af mig!"

"Kære Fanny, på så kort en tid –"

"Hvad enten tiden har været kort eller lang," afbrød Fanny hende, "så er jeg ked af vor stilling, og der skal meget lidt til for at få mig til at forandre den. Andre unge piger med en anden

opdragelse og i helt andre forhold vil måske undre sig over, hvad jeg siger og gør. Lad dem det! De lader sig lede af deres livsforhold og karakter, jeg af mine."

"Fanny, kære Fanny, du ved selv, at du har egenskaber, der gør dig skikket til hustru for en mand, som er Sparkler langt overlegen."

"Amy, kære Amy," svarede Fanny, idet hun parodierede hendes ord, "jeg ved, at jeg ønsker at opnå en fastere og mere bestemt stilling, hvori jeg med større kraft kan holde det uforskammede fruentimmer stangen."

"Ville du af den grund – tilgiv mit spørgsmål, Fanny – af den grund gifte dig med hendes søn?"

"Ja måske," svarede Fanny med et hoverende smil, "der findes måske mange mindre lovende midler til at komme til målet end det, min ven. Den uforskammede tingest tror måske nu, at det ville være et stort held at få hendes søn prakket på mig og få mig af vejen. Men hun tænker måske ikke på, hvordan jeg ville hævne mig på hende, når jeg giftede mig med hendes søn. Jeg ville modarbejde hende i alt og gøre hende rangen stridig. Jeg ville gøre det til min livsopgave."

Da Fanny var kommet så vidt, satte hun flasken fra sig og gik omkring i værelset, men standsede, hver gang hun talte.

"En ting kunne jeg ganske sikkert gøre, barn; jeg kunne gøre hende ældre. Og det ville jeg. Jeg ville omtale hende som en gammel kone. Jeg ville lade, som om jeg vidste god besked om hendes alder – som jeg for resten nok skulle få at vide. Og hun skulle høre mig sige, Amy – i en kærlig, meget ærbødig og kærlig tone – hvor godt hun så ud af sin alder. Jeg kunne straks bringe hende til at synes ældre, da jeg selv er så meget yngre.

Jeg er måske ikke så smuk som hun; i så henseende er jeg sagtens ingen upartisk dommer, men jeg ved, at jeg er smuk nok til at være hende en torn i øjnene. Og det vil jeg være!"

"Kære søster, vil du af den grund fordømme dig selv til et ulykkeligt liv?"

"Det ville ikke være noget ulykkeligt liv, Amy. Det ville være det liv, jeg er bedst egnet til. Om af tilbøjelighed eller på grund af omstændighederne, er ligegyldigt, men jeg er bedre egnet til et sådant liv end til næsten ethvert andet."

Der lå ligesom en mistrøstig tone i disse ord, men med en kort, stolt latter satte hun sig atter i bevægelse og blev, efter at være gået forbi et stort spejl, igen stående.

"Figur, figur, Amy! Nå. Konen har en god figur. Jeg vil lade hende vederfares retfærdighed og ikke nægte det. Men er den da så enestående, at ingen anden kan måle sig med hende? Det er jeg såmænd slet ikke så ganske vis på. Der er mange yngre kvinder, som ville stikke hende ud, hvis de havde den samme frihed med hensyn til deres påklædning, som hun har, fordi hun er gift."

Noget behageligt og smigrende i denne tanke førte hende i en mere oprømt stemning tilbage til hendes stol. Hun tog sin søsters hænder mellem sine og lagde alle fire hænder oven på sit hoved, idet hun smilende så sin søster i ansigtet.

"Og danserinden, Amy, som hun rent har glemt – danserinden, som ikke havde mindste lighed med mig, og som jeg aldrig husker hende på, nej, Gud bevares! – skulle danse gennem hendes liv og danse sådan i vejen for hende efter en sådan melodi, at det nok skulle forstyrre hendes uforskammede

sindsro en smule. Bare en smule, min søde Amy, bare en smule!"

Da hun bemærkede et alvorligt og bønfaldende udtryk i Amys ansigt, lagde hun hånden på Amys læber.

"Ingen indvendinger, barn," sagde hun i en strengere tone, "det nytter ikke. Jeg forstår mig langt bedre på disse ting end du. Jeg har endnu langt fra taget min beslutning, men det bliver måske alligevel enden på det. Og da vi nu i fred og bo har talt om det, kan vi gå til sengs. God nat, mit eget, rare, søde, lille pus!"

Med disse ord lettede Fanny anker og ville ikke tage imod flere gode råd for denne gang.

Fra nu af lagde Amy nøje mærke til, hvordan Sparkler blev behandlet af sin herskerinde, for hun havde jo nu fået en ny grund til at lægge vægt på alt, hvad der foregik imellem dem. Der var tider, da Fanny syntes at være aldeles ude af stand til at udholde hans åndelige tomhed, og var i den grad led og ked af ham, at hun var nær ved at give ham rejsepas. Der var andre tider, da hun kom langt bedre ud af det med ham, da han morede hende, og da hendes bevidsthed om hendes overlegenhed tyngede vægtskålen ned til den modsatte side. Havde Sparkler ikke været den mest trofaste og ydmyge bejler, ville han have følt sig martret tilstrækkeligt til at være flygtet bort fra skuepladsen for sine lidelser og til at have lagt mindst hele vejen fra Rom til London imellem sig og sit hjertes dronning, men han havde ikke mere selvstændig vilje end en båd, der blev bugseret af en damper, og fulgte, drevet af en lige så stærk tvang, sin grusomme herskerinde gennem tykt og tyndt.

Mens alt dette foregik, talte mrs. Merdle kun lidt med Fanny, men talte så meget mere om hende. Hun kunne så at sige ikke lade være at betragte hende gennem sin lorgnet og lod sig i samtalens løb fravriste lovtaler over hendes uimodståelige skønhed. Det trodsige præg, denne antog, når Fanny hørte disse lovprisninger, udtrykte ingenlunde indrømmelser over for den upartiske Barm, men den største hævn, Barmen tog, var at sige, mens hun hørte på det: "En forkælet skønhed! Men er det at undres over med et sådant ansigt og en sådan figur?"

Nogen tid efter begyndte Lille Dorrit at tro, at hun havde opdaget en ny forståelse mellem Sparkler og Fanny. Ligesom efter en overenskomst lukkede han næppe munden op uden først med et blik at have bedt Fanny om tilladelse til at tale. Den unge dame var alt for klog til at se på ham igen, men havde Sparkler fået tilladelse til at tale, så tav hun. Hvis ikke, talte hun selv. Desuden var det tydeligt, at når Henry Gowan forsøgte at yde ham den venskabstjeneste at trække ham frem, lod han sig ikke trække, ja hvad mere var, Fanny sagde straks uden den fjerneste synlige anledning et eller andet, hvori der lå en sådan brod, at Gowan trak sig tilbage, som om han havde stukket hånden i en hvepserede.

Der var endnu en omstændighed, som bidrog meget til at bestyrke Lille Dorrit i hendes frygt, skønt det i og for sig var en ren ubetydelighed. Sparklers væsen imod hende forandrede sig og blev broderligt. Når hun stod i den yderste kreds i et selskab – hjemme hos dem selv, hos mrs. Merdle eller andetsteds – mærkede hun undertiden, at Sparkler hemmeligt lagde sin arm om hendes liv. Han kom aldrig med den fjerneste forklaring af denne opmærksomhed, men smilede kun med en dum,

veltilfreds, godmodig overlegenhed, der havde meget at betyde hos sådan en tung kavaler.

En dag var Lille Dorrit hjemme og tænkte med tungt hjerte på Fanny. For enden af deres lejlighed lå der et værelse med et karnapvindue, der ragede frem over gaden med udsigt til begge sider af Corsoen med dens maleriske og brogede vrimmel. Klokken tre eller fire om eftermiddagen var udsigten fra dette vindue meget livlig og ejendommelig, og Lille Dorrit plejede at sidde og gruble der, ligesom hun havde plejet at fordrive tiden på sin altan i Venezia. Mens hun en dag sad således, slog Fanny hende sagte på skulderen og sagde: "Nå, lille Amy," og tog plads ved siden af hende. Vindueskarmen var indrettet til at sidde på; når der fandt en procession sted, plejede de at lade smukke tæpper hænge ud. Men den dag var der ingen procession, og Lille Dorrit blev noget forundret over, at Fanny var hjemme på denne tid, på hvilken hun ellers i reglen var ude at ride.

"Nå, Amy," sagde Fanny, "hvad tænkte du så på?"

"Jeg tænkte på dig, Fanny."

"Nej virkelig? Hvilket træf! Men her er én endnu. Du tænkte dog vel ikke også på ham, hvad Amy?"

Amy havde også tænkt på ham, for det var Sparkler. Imidlertid sagde hun det ikke, idet hun gav ham hånden. Sparkler satte sig på den anden side af hende, og hun mærkede, at det broderlige rækværk kom bag ved hende og strakte sig for også at omfatte Fanny.

"Nå, lille søster," sagde Fanny med et suk, "du ved da sikkert, hvad dette betyder?"

"Hun er så smuk, at det er umuligt andet end at tilbede hende," stammede Sparkler, "og der er intet vrøvl ved hende."

"Du behøver ikke at forklare dig, Edmund," sagde Fanny.

"Nej, min elskede," sagde Sparkler.

"Kort sagt, mit lam," fortsatte Fanny, "vi er forlovet. Vi må sige fader det i aften eller i morgen, ligesom lejligheden kan falde sig. Så er det gjort, og stort mere behøves der ikke at siges."

"Dyrebare Fanny," sagde Sparkler ydmygt, "jeg ville så gerne sige et ord til Amy."

"Godt, godt! Sig det for Guds skyld."

"Jeg er overbevist om, bedste Amy," sagde Sparkler, "at har der nogen sinde været en ung pige, næst efter deres højt begavede og skønne søster, som der intet vrøvl er ved –"

"Det kender vi alt sammen, Edmund," afbrød miss Fanny ham, "vi har hørt så tit, at du intet vrøvl finder ved os – lad os høre noget andet."

"Ja, min elskede," sagde Sparkler. "Og jeg forsikrer Dem, Amy, at intet kan være en større lykke for mig – næst efter den store ære at være blevet valgt af en prægtig pige, ved hvem der ikke er et støvgran af –"

"Hold nu op, Edmund, hører du!" afbrød Fanny ham og stampede sagte med sin smukke fod.

"Du har fuldkommen ret, min elskede," sagde Sparkler, "og jeg ved, at det er en vane hos mig. Hvad jeg ønskede at sige, var, at intet kan være en større lykke for mig – næst efter den lykke at forenes med den prægtigste pige af verden – end at have den lykke at dyrke Amys fortrolige bekendtskab. Der er måske andre ting, som jeg ikke duer til at tale med om på stående fod, og jeg ved godt, at det er den almindelige mening, men hvad Amy angår, så kan jeg tale med!"

Til bevis for dette kyssede Sparkler hende.

"En kuvert og et værelse," fortsatte Sparkler, der i sammenligning med sine oratoriske antecedentser blev helt veltalende, "skal altid stå til Amys rådighed. Min gamle vil altid være stolt af at huse en person, som jeg agter så højt. Og med hensyn til min moder, der er en sjældent smuk kone –"

"Edmund, Edmund!" udbrød Fanny ligesom før.

"Jeg bøjer mig, min elskede," sagde Sparkler. "Jeg ved, at det er en vane hos mig, og jeg takker dig ret meget, min tilbedte pige, fordi du vil gøre dig den ulejlighed at vænne mig af med den, men alle er enige om, at min moder er en sjælden smuk kone, og hun har virkelig ingen –"

"Ja, det er meget muligt," svarede Fanny, "men tal nu ikke mere om det."

"Nej, min elskede," sagde Sparkler.

"Så har du altså ikke mere at sige, Edmund, vel?" spurgte Fanny.

"Det er så langt fra, min tilbedte pige," svarede Sparkler, "at jeg må bede om tilgivelse, fordi jeg allerede har sagt så meget."

Ved en slags inspiration fattede Sparkler, at Fannys spørgsmål betød, om det ikke var bedst, at han gik, hvorfor han trak det broderlige rækværk til sig og kort og godt sagde, at han ærbødigst ville anbefale sig. Inden han gik, lykønskede Amy ham og opfyldte denne pligt, så godt hun i sin forvirrede og bedrøvede stemning formåede det.

Da han var gået, sagde hun: "Å, Fanny, Fanny!" og vendte sig om mod sin søster i det lyse vindue, sank til hendes bryst og græd der. I begyndelsen lo Fanny, men lagde snart sit ansigt mod sin søsters og græd også – lidt. Det var sidste gang, Fanny

viste, at der var nogen skjult, undertrykt eller overvundet følelse hos hende i forbindelse med denne sag. Fra denne time lå den vej, hun havde valgt sig, for hende, og hun gik den med sine bydende, egensindige skridt.

15. Ingen gyldig grund eller hindring, hvorfor disse to mennesker ikke skulle blive forenede

Da mr. Dorrit af sin ældste datter fik at vide, at hun havde modtaget et ægteskabstilbud af mr. Sparkler og skænket ham sin tro, optog han denne meddelelse med megen værdighed og en høj grad af faderlig stolthed, idet hans værdighed voksede ved den udvidede udsigt til et fordelagtigt terræn, hvorpå der kunne gøres bekendtskaber, og hans faderlige stolthed udvikledes ved Fannys levende forståelse af dette hans livs højeste mål. Han lod hende forstå, at hendes ædle ærgerrighed fandt en sympatetisk genklang i hans hjerte, og gav hende sin velsignelse som et pligtopfyldende barn med gode grundsætninger, der opofrede sig for familienavnets forherligelse.

Da Fanny tillod Sparkler at vise sig, sagde mr. Dorrit til ham, at han ikke ville skjule, at den forbindelse, mr. Sparkler havde gjort ham den ære at foreslå, var ham særdeles kærkommen, både fordi den stod i samklang med hans datters egen tilbøjelighed, og fordi de derved ville komme i familie med mr. Merdle, århundredets største geni. Også mrs. Merdle omtalte han i meget rosende udtryk som en toneangivende dame, der udmærkede sig ved elegance, ynde og skønhed. Han holdt det for sin pligt at bemærke – han var overbevist om, at en mand med mr. Sparklers fine takt ville fortolke hans ord med al mulig delikatesse – at han ikke kunne betragte tilbuddet som endeligt, inden han havde haft den ære at korrespondere med

mr. Merdle og forvisset sig om, at det stemmede således overens med denne udmærkede mands planer, at hans (mr. Dorrits) datter ville komme til at indtage den plads, som hendes livsstilling, hendes medgift og hendes forventninger fordrede, at hun skulle indtage i den store verden – han håbede, han turde betjene sig af dette udtryk uden at få skin af at være beregnende. Men samtidig med, at han udtalte dette, hvilket kun var, hvad han som en mand med en vis status og som familiefader nødvendigvis måtte sige, ville han dog ikke være så diplomatisk at skjule, at der var al mulig udsigt til, at tilbuddet ville blive modtaget – og at han var mr. Sparkler tak skyldig for den ære, han havde bevist ham selv og hans familie. Han sluttede med nogle flere almindelige bemærkninger om sin – hm – stilling som en uafhængig mand og sin – hm – stilling som en muligvis alt for svag og øm fader og modtog, kort sagt, Sparklers tilbud noget nær således, som han i svundne dage ville have modtaget tre-fire halfcrowns af ham.

Bedøvet af den ordstrøm, hvormed hans uskyldige hoved således overøstes, gav Sparkler et kort, men passende svar, som hverken gik ud på mere eller mindre, end at han længe havde set, at der intet vrøvl var ved miss Fanny, og at han ikke tvivlede om, at sagen nok lod sig klare med hans gamle, men da han var kommet så langt, lukkede genstanden for hans ømhed munden på ham ligesom en æske med smæklåg og sendte ham bort.

Da mr. Dorrit kort efter skred til at gøre Barmen sin opvartning, blev han modtaget med den største opmærksomhed. Mrs. Merdle var af Edmund blevet underrettet om sagen. I starten var hun blevet overrasket, da hun ikke havde tænkt sig Edmund som ægtemand. Selskabet havde

heller ikke tænkt sig Edmund som ægtemand. Ikke des mindre havde hun som kvinde set (vi kvinder ser sådant noget instinktmæssigt, mr. Dorrit!), at Edward var umådelig indtaget i miss Dorrit, og hun havde også uforbeholdent sagt, at mr. Dorrit havde pådraget sig et stort ansvar ved at føre en så fortryllende ung pige til udlandet for at sætte sine landsmænd fluer i hovedet.

"Tør jeg have den ære heraf at slutte, frue," sagde mr. Dorrit, "at den retning, mr. Sparklers følelser har taget, finder Deres billigelse?"

"Jeg forsikrer Dem, mr. Dorrit", svarede damen, "at jeg for min egen person er henrykt."

Dette var meget glædeligt at høre for mr. Dorrit.

"For min egen person," gentog mrs. Merdle, "henrykt."

Denne tilfældige gentagelse af ordene "for min egen person" bevægede mr. Dorrit til at udtrykke det håb, at mr. Merdles billigelse heller ikke ville udeblive.

"Jeg tør ikke," sagde mrs. Merdle, "påtage mig at svare bestemt for Merdle, da mænd, navnlig mænd, der er hvad verden kalder kapitalister, har deres egne ideer om sådanne sager. Men jeg skulle tro, at Merdle, når alt kommer til alt, vil være," her holdt hun en mønstring over sig selv, før hun i ro og mag tilføjede, "aldeles henrykt."

Da hun talte om mænd, som verden kalder kapitalister, havde mr. Dorrit hostet, som om en indvendig protest ville bryde ud af ham. Mrs. Merdle havde bemærket det og fulgte det givne vink, idet hun fortsatte:

"For øvrigt er det naturligvis overflødigt for mig at gøre denne bemærkning, undtagen for at tale frit og uforbeholdent

til en mand, som jeg nærer så megen agtelse for og som jeg håber at komme til at stå i et endnu behageligere forhold til. For efter al sandsynlighed betragter De disse ting fra Merdles eget synspunkt, undtagen for så vidt omstændighederne til held eller uheld for Merdle har indviklet ham i forretningsforetagender, som, hvor storslåede de end er, muligvis har indskrænket hans synskreds en smule. Jeg selv har ikke mere begreb om forretninger end et barn, men jeg er bange for, at de har en tendens i den retning."

Hun anbragte således behændigt mr. Dorrit og mr. Merdle hver på sin ende af en vippe og lod dem vippe hinanden op og ned, uden at nogen af dem fik overvægten, og dette virkede som et beroligende lægemiddel på mr. Dorrits hoste. Med den største høflighed bemærkede han, at han måtte tillade sig at gøre indsigelse imod, at nogen – selv den talentfulde og graciøse mrs. Merdle – kunne tro, at foretagender som mr. Merdles, der ikke kunne sammenlignes med andre menneskers småforretninger, kunne have nogen anden tendens end at udvikle og forædle det geni, der havde undfanget dem.

"De er ædelmodigheden selv," svarede mrs. Merdle med sit bedste smil. "Vi vil håbe det. Men jeg tilstår, at jeg næsten er overtroisk i mine begreber om forretninger."

Mr. Dorrit anbragte her den kompliment, at forretninger, ligesom tiden, der er så kostbar for forretningsfolk, kun var skabt for slaver, og at det ikke sømmede sig for mrs. Merdle, der efter eget tykke herskede over alle hjerter, at have det mindste med dem at gøre. Mrs. Merdle lo og bibragte mr. Dorrit en forestilling om, at Barmen rødmede – hvilket var et af hendes bedste effektmidler.

"Jeg sagde kun, hvad jeg har sagt," forklarede hun derpå, "fordi Merdle altid har næret den største interesse for Edmund og altid har vist det mest levende ønske om at fremme hans vel. Edmunds offentlige stilling antager jeg De kender. Hans private stilling er aldeles afhængig af Merdle. I min dumme vankundighed i forretningssager kan jeg virkelig ikke sige mere."

Mr. Dorrit udtalte atter på sin egen vis den anskuelse, at dronninger og gudinder var hævet over forretninger. Derpå omtalte han, at han som mand og fader havde i sinde at skrive til mr. Merdle. Mrs. Merdle var fuldkommen enig i dette og sendte selv med næste post et forberedende brev til Verdens ottende underværk.

I sin skriftlige meddelelse omgav mr. Dorrit det store spørgsmål med snørkler og sving, ligesom i sine dialoger og diskussioner om det samme emne, på samme måde som skrivelærere forskønner deres skrive- og regnebøger, hvor overskrifterne over grundreglerne for regnekunsten ender i svaner, ørne, griffer og andre kalligrafiske udskejelser, og begyndelsesbogstaverne går ud af deres gode skind og danser hopsa på papiret. Ikke des mindre gjorde han dog indholdet af sit brev så tydeligt, at Merdle blev i stand til med fornøden anstand at lade, som om han havde erfaret det af denne kilde, og han besvarede det i overensstemmelse hermed. Mr. Dorrit svarede mr. Merdle. Mr. Merdle svarede mr. Dorrit, og snart blev det bekendt, at det var kommet til en tilfredsstillende overenskomst mellem de korresponderende magter.

Først da trådte miss Fanny frem på skuepladsen, fuldt kostumeret til sin ny rolle. Først da absorberede hun ganske

Sparkler i sit eget lys og skinnede for dem begge og tyve til. Nu da hun ikke længere følte savnet af en fast og bestemt stilling, der havde voldt hende så meget bryderi, begyndte det smukke skib at styre støt frem efter en bestemt kurs og at flyde med en sikkerhed og ligevægt, der åbenbarede hendes egenskaber som sejler.

"Da præliminærerne er blevet ordnet på en så tilfredsstillende måde, tror jeg, at jeg nu, mit barn," sagde mr. Dorrit, "vil – hm – formelt meddele mrs. General –"

"Papa," afbrød Fanny ham pludselig, "jeg indser ikke, hvad det kommer mrs. General ved."

"Mit barn," sagde mr. Dorrit, "det vil være en opmærksomhed mod – hm – en velopdragen og dannet dame –"

"Å, jeg er ked af mrs. Generals gode opdragelse og dannelse, papa," sagde Fanny, "jeg er led og ked af mrs. General."

"Led og ked," gentog mr. Dorrit med bebrejdende forbavselse, "af – hm – mrs. General!"

"Hun er mig ligefrem utålelig, papa," sagde Fanny, "jeg ved virkelig ikke, hvad mit ægteskab kommer hende ved. Lad hende passe sine egne giftermålsplaner – hvis hun har nogen."

"Fanny," svarede mr. Dorrit med en alvorlig og vægtig langsomhed, der dannede en skarp modsætning til hans datters letsindighed, "jeg må udbede mig, at du forklarer – hm – hvad du mener."

"Jeg mener, papa," svarede Fanny, "at hvis mrs. General måske selv skulle have giftermålsplaner, er de sikkert tilstrækkelige til at optage hende i hendes fritimer. Har hun ingen, så meget des bedre, men derfor ønsker jeg dog ikke at have den ære at gøre hende meddelelser."

"Tillad mig at spørge," sagde mr. Dorrit, "hvorfor ikke?"

"Fordi hun nok af sig selv kommer under vejr med min forlovelse, papa," svarede Fanny. "Hun er årvågen nok, skulle jeg mene, det har jeg selv set. Lad hende selv opdage det. Og opdager hun det ikke før, så får hun det nok at vide, når jeg er blevet gift. Og jeg håber, at du ikke vil betragte det som mangel på kærlighed til dig, papa, når jeg siger, at det forekommer mig at være mere end tidsnok for mrs. General."

"Fanny," svarede mr. Dorrit, "jeg forbavses, jeg harmes over denne – hm – denne lunefulde og uforståelige uvilje imod – hm – mrs. General."

"Du må ikke kalde det uvilje, papa," bad Fanny, "for jeg forsikrer dig, at jeg ikke anser mrs. General for at være min uvilje værd."

Nu rejste mr. Dorrit sig op fra sin stol med et fast og strengt irettesættende blik og blev stående i sin værdighed foran sin datter. Idet hun drejede på sit armbånd og nu og da skottede til ham, sagde hun: "Meget vel, papa. Det gør mig virkelig ondt, hvis det mishager dig, men jeg kan ikke gøre for det. Jeg er intet barn, og jeg er ikke Amy, og jeg må tale."

"Fanny," gispede mr. Dorrit efter en majestætisk pause, "hvis jeg anmoder dig om at blive her, mens jeg formelt meddeler mrs. General som en mønsterværdig dame, der er – hm – et betroet medlem af vor familie, den – hm – den forandring, som forestår; hvis jeg ikke alene anmoder om det, men – hm – forlanger det –"

"Å, papa," afbrød Fanny ham med skarp betoning, "når du lægger så megen vægt på det, har jeg pligtskyldigst ikke andet at gøre end at adlyde, men jeg håber dog, at jeg tør have mine

egne tanker om den sag. Under de nærværende omstændigheder kan jeg virkelig ikke andet."

Dermed satte Fanny sig ned med en ydmyghed, som blev til trods, og hendes fader, som enten ikke værdigede hende et svar eller ikke vidste, hvad han skulle svare, kaldte på Tinkler.

"Mrs. General."

Tinkler, der ikke var vant til at få så korte befalinger angående den skønne ferniserersk, nølede, og da mr. Dorrit så hele Marshalsea-fængslets og alle dets "erindringer" i denne nølen, overfusede han ham øjeblikkelig med: "Hvor tør du vove? Hvad mener du?"

"Jeg beder om forladelse, sir," begyndte Tinkler, "jeg ønskede at vide –"

"Du ønskede ikke at vide noget," udbrød mr. Dorrit forbitret, "kom ikke og fortæl mig sligt. Ha! Det er ikke sandt. Du gør nar af mig!"

"Jeg forsikrer Dem, sir –" begyndte Tinkler atter.

"Du skal intet forsikre mig!" sagde mr. Dorrit, "jeg tåler ingen forsikringer af et tyende. Du har gjort nar af mig. Du skal bort – hm – hele tjenerskabet skal bort. Hvad venter du på?"

"Kun på min ordre, sir."

"Det er ikke sandt," sagde mr. Dorrit, "du har fået din ordre. Ha – hm. Hils mrs. General og bed hende vise mig den ære, hvis det måtte være hende belejligt, at se herind et øjeblik. Det er din ordre."

Idet Tinkler udrettede sit hverv, omtalte han måske, at mr. Dorrit var rasende forbitret, men hvordan dette nu end forholdt sig, så hørte man meget snart mrs. Generals skørter komme slæbende – for ikke at sige komme springende – med

usædvanlig hurtighed. Men ved døren sagtnede de farten og svævede ind i værelset med deres sædvanlige kulde.

"Mrs. General," sagde mr. Dorrit, "behag at tage plads."

Med en graciøs, påskønnende bøjning nedlod mrs. General sig på den stol, mr. Dorrit bød hende.

"Frue," vedblev han, "da De har haft den godhed at påtage Dem – hm – mine døtres uddannelse, og da jeg er overbevist om, at intet, der vedrører dem, kan – hm – være Dem ligegyldigt –"

"Aldeles umuligt," svarede mrs. General med den største ro.

"- ønsker jeg at meddele Dem, at min datter her –"

Mrs. General gjorde en let bøjning for Fanny, som gjorde en meget dyb bøjning for mrs. General og derpå løftede hovedet stolt op igen.

"- at min datter Fanny har – hm – samtykket i at ægte mr. Sparkler, som De kender. Fra nu af, frue, vil De være fritaget for halvdelen af Deres vanskelige hverv – hm – vanskelige hverv." Mr. Dorrit gentog disse ord med et forbitret blik på Fanny. "Men, jeg håber ikke, at det i nogen anden henseende enten direkte eller indirekte vil – hm – forringe den stilling, De for tiden har den godhed at indtage i min familie."

"Mr. Dorrit," svarede mrs. General, hvis behandskede hænder hvilede på hinanden med mønsterværdig ro, "er altid så opmærksom og påskønner altid kun alt for meget min venskabelige bistand."

Fanny hostede, som om hun ville sige: "Det har De ret i."

"Miss Dorrit har upåtvivlelig brugt alt det overlæg, som omstændighederne fordrer, og vil, håber jeg, tillade, at jeg bringer hende min oprigtigste lykønskning. Hvor der ikke er

tale om lidenskab," ved dette ord lukkede mrs. General øjnene, som om hun ikke kunne se på nogen, mens hun udtalte det, "hvor det sker med de nære slægtninges samtykke, og hvor en familiebygnings stolte grundvold befæstes derved, må en sådan begivenhed i reglen betragtes som en lykke. Jeg håber, at miss Dorrit vil tillade, at jeg bringer hende mine bedste lykønskninger."

Her standsede mrs. General og tilføjede indvendig for at sætte sit ansigt i lave: "Papa, poppedreng, perle, pudder og præken."

"Mr. Dorrit," sluttede hun højt, "er altid særdeles forekommende, og for den opmærksomhed, og jeg kan tilføje udmærkelse, han og miss Dorrit har vist mig ved at betro mig denne nyhed så tidligt, tillader jeg mig at udtale min dybtfølte taknemmelighed. Min tak og mine lykønskninger gælder lige meget mr. Dorrit og miss Dorrit."

"Mig," sagde Fanny, "er de overordentlig – ubeskrivelig velkomne. Jeg føler mig så lettet ved, at De ikke har noget imod det, mrs. General, at det er, som om der var faldet en tung sten fra mit hjerte. Jeg ved næppe, hvad jeg ville have gjort, hvis De havde haft noget imod det."

Med et pudder og præken-smil skiftede mrs. General sine handsker sådan, at den højre handske kom til at ligge øverst og den venstre nederst.

"At bevare Deres bifald, mrs. General," sagde Fanny, og besvarede smilet med et, hvori der ikke fandtes spor af disse ingredienser, "skal naturligvis være mit ægteskabelige livs højeste mål. At miste det ville naturligvis være den største ulykke for mig. Ikke des mindre er jeg dog overbevist om, at De

ikke vil have noget imod, ligesom jeg håber, at papa heller ikke vil have noget imod, at jeg berigtiger en lille fejltagelse, De har gjort Dem skyldig i. Selv de bedste mennesker er udsat for at tage fejl, så at endog De, mrs. General, har begået en lille vildfarelse. Den opmærksomhed og udmærkelse, som De har lagt så megen vægt på, er vistnok af en meget smigrende og tilfredsstillende natur, men de skriver sig slet ikke fra mig. At have taget Dem med på råd om sagen ville have været en så fortjenstfuld handling af mig, at jeg føler, at jeg ikke tør tilegne mig æren derfor, da den virkelig ikke tilkommer mig. Den tilkommer udelukkende papa. Jeg er Dem inderligt forbunden for Deres opmuntring og velvilje, men det var papa, som anmodede om det. Jeg skylder Dem tak, mrs. General, fordi De har lettet mit bryst for en stor byrde ved så smukt at have givet Deres samtykke til min forlovelse, men De har virkelig intet at takke mig for. Jeg håber, at De altid vil billige min opførsel, når jeg har forladt hjemmet, og at min søster endnu længe må nyde godt af Deres nedladenhed, mrs. General."

Efter denne udtalelse, som fremsattes i den allerhøfligste tone, forlod Fanny værelset med en elegant holdning og en strålende mine. Men så snart hun var uden for døren, styrtede hun med blussende kinder op ad trappen, fo'r løs på sin søster, kaldte hende et lille murmeldyr, ruskede i hende, for at hun skulle lukke øjnene bedre op, og spurgte hende, hvad hun nu tænkte om fader.

Over for mrs. Merdle optrådte den unge dame med megen selvstændighed og bestemthed og åbnede endnu ikke for alvor fjendtlighederne. Af og til havde de en let skærmydsel, som for eksempel, når Fanny havde en følelse af, at hun klappede hende

på ryggen, eller når mrs. Merdle så ualmindelig smuk og frisk ud, men mrs. Merdle gjorde altid snart ende på disse forpostfægtninger ved med den yndefuldeste ligegyldighed at lade sig synke ned mellem sine puder og rette sin opmærksomhed på noget andet. Selskabet – for dette gådefulde væsen tronede ligeledes på Roms syv høje – fandt, at Fanny havde haft umådelig godt af sin forlovelse. Hun var langt mere omgængelig, langt mere fri og indtagende og langt mindre fordringsfuld, så at hun havde en hærskare af tilbedere og beundrere til bitter harme for damer med giftefærdige døtre, der måtte betragtes som rebeller mod selskabet, som for miss Dorrits skyld havde rejst oprørsfanen. Miss Dorrit, der godtede sig over den uro, hun havde vakt i lejren, bevægede sig ikke alene selv stolt mellem oprørerne, men trak også hoverende af sted med Sparkler, idet hun syntes at sige til alle: "Finder jeg det passende at drage i triumf omkring iblandt jer, ledsaget af denne svage, lænkede fange, i stedet for af en stærkere, så bliver det min sag." Sparkler gjorde for sit vedkommende ingen ophævelser, men gik, hvorhen han blev ført, gjorde, hvad der blev sagt til ham, følte, at når hans brud udmærkedes, var det det samme, som om han selv udmærkedes på en meget nem måde, og var oprigtigt taknemmelig, fordi han nød så megen anerkendelse.

Da vinteren havde begyndt at nærme sig foråret, blev det nødvendigt, at Sparkler begav sig til England og overtog sin del af repræsentationen og ledelsen af dets geni, lærdom, handel, ånd, kløgt. Shakespeares, Miltons, Bacons, Newtons og Watts land, dette hjem for en hærskare af levende og døde filosoffer, fysikere og betvingere af naturen og kunsten i deres

mangfoldige former, anråbte Sparkler om at komme og tage sig af det, for at det ikke skulle gå til grunde. Ude af stand til at modstå det angstens skrig, som hans fædreland opløftede fra sin sjæls inderste, erklærede Sparkler, at han måtte rejse.

Heraf fulgte, at det blev et brændende spørgsmål, hvornår, hvor og hvordan han skulle have bryllup med den fortræffeligste pige i verden. Dets løsning meddelte Fanny efter nogen hemmeligholdelse selv sin søster.

"Nå, barn," sagde hun en dag, da hun havde søgt hende op, "nu skal jeg fortælle dig noget. Først i dette øjeblik har vi talt om det, og jeg skynder mig naturligvis til dig i samme øjeblik, vi har tænkt på det."

"Dit bryllup, Fanny?"

"Foregrib mig ikke, mit søde barn," sagde Fanny, "du er så ilter – lad mig meddele dig, hvad jeg har at sige dig på min egen måde. Skulle jeg besvare din gisning bogstaveligt, måtte jeg besvare den med nej, for det er ikke halvt så meget mit bryllup, der er spørgsmål om, som det er Edmunds."

Lille Dorrit så ud, og det var måske ikke ganske uden føje, som om hun havde ondt ved at fatte denne fine distinktion.

"Jeg befinder mig ikke i nogen forlegenhed og har intet hastværk," udbrød Fanny. "Jeg savnes ikke i noget offentligt kontor eller for at afgive min stemme et eller andet sted, men det gør Edmund. Og han er sønderknust ved tanken om at skulle rejse alene, og jeg synes heller ikke rigtig om at overlade ham til sig selv, for er det muligt – og det er det i almindelighed – at begå en dumhed, kan man være vis på, han vil begå den."

Idet hun sluttede denne upartiske skildring af, hvor megen lid man ville kunne sætte til hendes tilkommende ægtefælle, tog

hun med en forretningsmæssig mine sin hat af og stod og slingrede med den.

"Spørgsmålet vedkommer derfor langt mere Edmund end mig. Imidlertid behøver vi ikke at tale mere om det. Det er selvindlysende. Nu vel, sødeste Amy, spørgsmålet, om han skal rejse alene eller ikke, fører altså til det andet spørgsmål, om vi skal holde bryllup her og snart, eller om vi skal holde bryllup hjemme og først om nogle måneder?"

"Jeg ser nok, at jeg skal miste dig, Fanny."

"Hvor du dog er slem til at foregribe en!" udbrød Fanny halvt overbærende og halvt utålmodig. "Lad mig dog tale ud, min skat. Det fruentimmer," hun talte naturligvis om mrs. Merdle, "bliver her til efter påske, hvorfor jeg, hvis jeg holder bryllup her og rejser til London med Edmund, får forspringet for hende. Det er altid noget. Dernæst kan jeg, når det fruentimmer er af vejen, intet væsentligt have at erindre imod mr. Merdles forslag til papa om, at Edmund og jeg skal opholde os i det hus – du ved nok – der, hvor du engang gik hen med en danserinde, min ven – indtil vi selv kan få indrettet vort eget hus. Desuden har papa stadig haft i sinde selv at rejse til London til foråret, og når Edmund og jeg altså holdt bryllup her, kunne vi tage til Firenze, hvor papa kunne støde til os, og vi kunne derpå alle tre følges ad hjem. Mr. Merdle har opfordret papa til at bo hos sig i det hus, jeg har omtalt, og det vil han nok også. Men han er selv herre over sine handlinger. Om det punkt kan jeg intet sige med bestemthed."

Forskellen imellem, at papa selv var herre over sine handlinger, og at Sparkler ikke var det, udtryktes slående af Fanny ved den måde, hvorpå hun fremstillede sagen.

"Det er altså aftalen?"

"Aftalen?" gentog Fanny, "nej, barn, nu bliver du virkelig lidt utålelig. Du ved, at jeg udtrykkeligt har vogtet mig for at sige noget, der kunne mistydes på den måde. Jeg sagde kun, at der opstod visse spørgsmål, og fortalte dig, hvad det var for spørgsmål."

Lille Dorrits øjne mødte ømt og stille hendes.

"Nej, min egen søde pige," sagde Fanny, idet hun utålmodig gyngede sin hat ved båndene, "det nytter ikke at stå og stirre, det kan en lille ugle også gøre. Jeg forlanger råd af dig, Amy. Hvad råder du mig til at gøre?"

"Tror du ikke," spurgte Lille Dorrit overtalende efter en kort pause, "tror du ikke, Fanny, at det, alt vel overvejet, ville være bedst, at det blev opsat et par måneder?"

"Nej, lille skildpadde," svarede Fanny i en yderst skarp tone, "det tror jeg slet ikke."

Her slyngede hun sin hat langt bort og kastede sig på en stol, men da hun næsten øjeblikkeligt blev kærlig igen, sprang hun atter op fra den og knælede ned på gulvet for at omfavne sin søster med stolen og det hele.

"Tro ikke, at jeg er hidsig eller uvenlig, min egen ven, for det er jeg virkelig ikke. Men du er sådan en sær lille en. Du får en til at bide hovedet af dig, når man allerhelst ville være god imod dig. Sagde jeg dig ikke, sødeste barn, at man ikke kan overlade Edmund til sig selv? Og ved du ikke, at det er sandt?"

"Jo, Fanny, jo. Det sagde du."

"Og du ved det også godt," svarede Fanny. "Nå, min skat, når man ikke kan overlade ham til sig selv, så følger vel af det, at jeg må følge med ham?"

"Det – synes jo så, kære søster," sagde Lille Dorrit.

"Når du nu altså har hørt, hvilke skridt der kan gøres for at bringe dette til udførelse, mener du så ikke, kære Amy, at det er bedst at gøre disse skridt?"

"Det – synes jo så, kære søster," sagde Lille Dorrit.

"Nå," udbrød Fanny med en resigneret mine, "så er der vel ikke andet for. Så snart jeg så, at det var nødvendigt at tage en beslutning, kom jeg til dig, min skat. Jeg har nu taget min beslutning. Lad det da være så!"

Efter på denne mønsterværdige måde at have givet efter for sin søsters råd og omstændighedernes magt, blev Fanny så mildt stemt, som om hun havde ofret sine egne tilbøjeligheder for sin kæreste veninde og følte sin samvittighed lettet ved at have bragt dette offer.

"Når alt kommer til alt," sagde hun til sin søster, "er du en rigtig god og fornuftig lille en, og jeg ved ikke, hvordan jeg skal komme ud af det uden dig!"

Med disse ord omfavnede hun hende med oprigtig ømhed.

"Ikke fordi jeg på nogen måde tænker på at undvære dig, Amy, for jeg håber, at vi vil være så godt som uadskillelige. Og nu, mit lam, vil jeg give dig et godt råd. Når du er blevet ene her tilbage med mrs. General –"

"Skal jeg blive alene her tilbage med mrs. General?" spurgte Lille Dorrit sagtmodigt.

"Ja, naturligvis, min skat, til fader kommer tilbage, med mindre du vil kalde Edward selskab, hvad han visselig ikke er, ikke engang når han er her, og endnu mindre, når han er i Napoli eller på Sicilien. Jeg ville sige – men du er sådan en lille gavstrik til at bringe en fra koncepterne – når du er blevet alene

tilbage her med mrs. General, Amy, så lad hende ikke liste sig til at gøre dig til medvider i sine planer med papa, for det vil hun, hvis hun kan. Jeg kender den snu måde, hvorpå hun føler sig for med sine handsker. Men du må endelig ikke lade, som om du forstår hende. Og skulle papa, når han kommer tilbage, fortælle dig, at han har i sinde at gøre mrs. General til din mama – hvilket ikke er mindre sandsynligt, fordi jeg er borte – vil jeg råde dig, at du straks siger: "Papa, jeg må på det bestemteste sætte mig imod dette. Fanny advarede mig om det og ville ikke vide noget af det, og det vil jeg heller ikke." Vel tror jeg ikke, at dine indvendinger vil gøre den ringeste virkning, og tvivler også om, at du vil fremsætte dem med den tilbørlige fasthed, men det gælder et principspørgsmål – spørgsmålet om en datters ret – og jeg besværger dig ikke, at finde dig i at få mrs. General til stedmoder uden at have hævdet denne reb ved at gøre det så hedt som muligt for alle dine omgivelser. Jeg venter ikke, at du skal stå ved det – ja jeg ved, at du ikke vil gøre det, da talen er om papa – men jeg ønsker at vække dig til bevidstheden om din pligt. For så vidt jeg kan hjælpe dig med at modarbejde dette parti, skal du ikke blive ladet i stikken, min ven. En ung kone, der ikke er aldeles blottet for tillokkelser, har en vis indflydelse, og du kan stole på, at jeg skal bruge hele min indflydelse til at modarbejde det falske fruentimmer med hendes falske hår, for jeg er overbevist om, at det ikke alt sammen er ægte, hvor grimt det end er, og hvor ubegribeligt det end er, at noget fornuftigt menneske kan give penge ud for sådant noget!"

Lille Dorrit modtog dette råd uden at vove at modsætte sig det, men også uden at give Fanny grund til at tro, at hun ville

følge det. Efter nu ligesom formelt at have beskikket sit bo som jomfru og ordnet sine jordiske anliggender begyndte Fanny med en karakteristisk iver at forberede sig til den alvorlige forandring i sin stilling.

Forberedelsen bestod i, at hendes kammerpige under kurerens beskyttelse sendtes til Paris for at købe hendes brudeudstyr. Den af dem indkøbte, kostbare og smukke garderobe lykkedes det dem i løbet af nogle få uger at føre gennem de mellemliggende lande, som vrimlede med toldsteder. Disse toldsteder var besat med en utallig mængde af lurvede tiggere i uniform, der var lige så ihærdige som oldtidens Belisar. Der var så mange legioner af disse krigere, at om kureren ikke havde spenderet halvanden skæppe sølvpenge for at lindre deres nød, ville de have slidt garderoben op, før den kom til Rom, ved idelig at vende op og ned på den. Gennem alle disse farer førte de den imidlertid i triumf, skridt for skridt, og den nåede sit bestemmelsessted i god stand.

Der forevistes den for udvalgte selskaber af skuelystne damer, i hvis hjerter den vakte uforsonlige følelser. Samtidig hermed dreves der med kraft på forberedelserne til den dag, da nogle af disse skatte skulle stilles offentligt til skue. Kort med indbydelser til bryllupsgildet sendtes omkring til halvdelen af de englændere, som opholdt sig i Romulus' stad, mens den anden halvdel gjorde sig rede til at stå under våben som kritiske frivillige på forskellige yderpunkter af festpladsen. Den højfornemme og berømmelige engelske signor Edgardo Dorrit kom med ekstrapost gennem landevejens dynd og huller fra Napoli, hvor han havde nydt godt af omgangen med den dannede napolitanske adel, for at beære resten med sin

nærværelse. Det bedste hotel og alle dets køkkendrabanter blev sat i arbejde med at tilberede festmåltidet. Den britiske konsul havde i hele sin konsulatstid ikke haft mage til bryllup.

Dagen kom og ulvinden på Capitoliet kunne have snerret af misundelse ved at se, hvordan de vilde øboere nu til dags bærer sig ad ved sådanne lejligheder. De skændige soldaterkejseres billedstøtter med deres morderhoveder, som de smigrende billedhuggere ikke havde kunnet frigøre for deres modbydelige træk, kunne være sprunget ned fra deres fodstykker for at løbe bort med bruden. Den tilstoppede gamle fontæne, hvori gladiatorerne fordum vaskede sig, kunne være vældet frem igen til ære for den store højtidelighed. Vestas tempel kunne på ny have hævet sig op af sine ruiner i dagens anledning. Kunne have gjort det, men gjorde det ikke, ligesom fornuftige væsener – ligesom undertiden selve skabningens beherskere og beherskerinder – kunne have gjort meget, men intet gjorde. Højtideligheden foregik med stor pomp og pragt. Munke i sorte kutter, hvide kutter og brune kutter blev stående for at se efter kareterne. Omvandrende bønder, klædt i fåreskind, tiggede og spillede uden for vinduerne, de engelske frivillige trak forbi. Dagen nærmede sig vespertid. Festen nærmede sig sin ende. De tusinde kirkers klokker ringede uden at ænse den, og St. Peter benægtede at have noget med den at gøre.

Men på den tid var bruden nær ved slutningen af den første dagsrejse til Firenze. Det var en ejendommelighed ved dette bryllup, at bruden dominerede det hele. Ingen lagde mærke til brudgommen og ingen til den første brudepige. Få kunne have set Lille Dorrit, der beklædte denne post, for glansen, selv om mange havde søgt efter hende. Sådan havde bruden sat sig ind i

den smukke karet, tilfældigvis ledsaget af brudgommen, og efter i nogle minutter at være rullet jævnt hen over en god stenbro, var hun begyndt at skumples igennem en håbløshedens pøl og hen ad en lang, lang vej, hvor alt lå i ruiner. Flere bryllupsvogne siges at være kørt ad den samme vej både før og siden.

Havde Lille Dorrit følt sig lidt forladt og forstemt den aften, ville intet have bidraget så meget til at opmuntre hende, som hvis hun, ligesom i gamle dage, kunne have siddet med sit arbejde hos sin fader og hjulpet ham med hans aftensmad og med at bringe ham til ro. Men det var ikke at tænke på nu, da de sad i gallavognen med mrs. General på bukken, og hvad aftensmaden angik, så var der, hvis mr. Dorrit havde trængt til aftensmad, en italiensk kok og en schweizerkonditor, som først måtte have smykket sig med huer, der var lige så høje som pavens tiara, og foretaget sig alkymistiske mysterier i et kobberkasserollet laboratorium nedenunder, før han kunne have fået noget at spise.

Den aften var han belærende og moraliserende. Havde han været simpelthen kærlig, ville Lille Dorrit have haft langt bedre af det, men hun tog ham, som han var – hvornår havde hun ikke gjort det! – og så ham fra den bedste og fordelagtigste side. Omsider trak mrs. General sig tilbage. Hendes bortgang om aftenen var altid hendes koldeste ceremoni, som om hun anså det for nødvendigt, at den menneskelige indbildningskraft isnedes til sten, for at den ikke skulle følge bag efter hende. Da hun havde tilendebragt sine stive præliminærer, der lignede et slags fornem formationsmarch, begav hun sig bort, og da lagde Lille Dorrit sin arm om sin faders hals for at sige ham godnat.

"Lille Amy," sagde mr. Dorrit og tog hendes hånd, "dette er slutningen på en dag, der i høj grad har – hm – grebet og glædet mig."

"Og trættet dig lidt, kære fader?"

"Nej," svarede han, "nej; jeg mærker ikke til nogen træthed, når den hidrører fra en begivenhed af en så ublandet glædelig natur."

Lille Dorrit blev glad over at se ham i så godt humør og smilede selv af sit ganske hjerte.

"Kære barn," fortsatte han, "dette er en dag, som burde tjene som et godt eksempel – hm – for dig, mit yndlingsbarn."

Bragt i forlegenhed ved hans ord, vidste Lille Dorrit ikke, hvad hun skulle sige, selv om han standsede, som om han ventede, at hun skulle svare.

"Amy," tog han atter til orde, "din kære søster, vor Fanny har indgået et ægteskab, der – ha hm – i høj grad egner sig til at udvide grundlaget for vore – hm – forbindelser og – hm – befæste vor sociale stilling. Min skat, jeg håber, at den tid ikke er fjern, da vi også finder et – hm – passende parti for dig."

"Å nej, lad mig blive hos dig! Jeg beder kun om at måtte blive hos dig! Jeg ønsker intet bedre end at turde blive hos dig og pleje dig!"

Hun sagde disse ord, som om hun var blevet grebet af en pludselig angst.

"Nej, Amy," sagde mr. Dorrit, "det er dumt og tåbeligt. Din stilling pålægger dig det – hm – ansvar at udvikle denne stilling og blive – hm – denne stilling værdig. Hvad det angår at pleje mig, da kan jeg selv pleje mig. Skulle jeg komme til at trænge til pleje, kan jeg – hm – med – hm – Forsynets bistand blive plejet.

Jeg kan ikke, kære barn, tænke på helt at lægge beslag på dig og – hm – så at sige opofre dig."

Denne uegennyttighed kom noget sent. At tænke sig, at han fremsatte dette, som om han regnede sig det til ære, som om han selv troede derpå, hvis sligt kunne være muligt!

"Sig ikke noget, Amy. Jeg siger på det bestemteste, at jeg ikke kan det. Jeg – hm – tør det ikke. Min – hm – samvittighed – ville ikke tillade mig det. Af denne glædelige og betydningsfulde begivenhed tager jeg derfor anledning til – hm – højtideligt at erklære, at det nu er et af mine kæreste ønsker at se dig – hm – godt – jeg gentager godt – gift."

"Ak, Gud nej! Å nej!"

"Amy," sagde mr. Dorrit, "jeg er overbevist om, at hvis dette spørgsmål blev stillet til en eller anden person med overlegen verdenserfaring, med overlegen delikatesse og forstand – lad os f. eks. sige – mrs. General – ville der ikke være to meninger om min anskuelses rigtighed og velmente karakter. Men da jeg af erfaring kender din lydige og kærlige natur, holder jeg mig forvisset om, at det er overflødigt at sige mere. For øjeblikket har jeg ingen – hm – mand at foreslå dig, kære barn. Jeg har ikke engang nogen bestemt person i mine tanker. Jeg ønsker kun, at vi – hm – skal forstå hinanden. God nat, min dyrebare datter. Du er nu den eneste, jeg har tilbage. God nat. Gud velsigne dig!"

Hvis det den aften et eneste øjeblik faldt Lille Dorrit ind, at han havde let ved at undvære hende, nu, da han var rig og tænkte på at give en anden hendes plads, så forjog hun denne tanke. Hun var ham endnu stadig lige så tro som i den værste tid, da hun havde været alene om at holde ham oppe. Derfor jog

hun denne tanke på flugt, og mens hun kastede sig urolig på sit tårevædede leje, rettede hun ingen bitrere bebrejdelser mod ham, end at han havde ladet sig forblinde af deres rigdom og i et og alt ladet sig lede af sin stadige angst for, at de ikke skulle blive ved at være rige og blive endnu rigere.

Endnu i tre uger sad de i deres gallavogn med mrs. General på bukken, og derpå rejste han til Firenze for at støde til Fanny. Det ville have glædet Lille Dorrit, alene for hendes egen kærligheds skyld, om hun havde turdet ledsage ham så langt, og hun var da gerne vendt alene tilbage for at tænke på det kære England. Men trods kureren var fulgt med den unge kone, var kammertjeneren dog den næste i rækken, og turen ville ikke være kommet til hende, så længe der havde været nogen anden at få for penge.

I den tid huset i Rom beboedes udelukkende af dem, tog mrs. General sig livet let, så let, som hun kunne tage sig noget, og Lille Dorrit kørte ofte ud i en lejet vogn, som de havde beholdt, og steg ud og vandrede alene om imellem det gamle Roms ruiner. Ruinerne af det gamle, mægtige amfiteater, af de gamle templer, af de gamle mindebuer, af de gamle, nedtrådte landeveje, af de gamle grave var for hende tillige ruiner af det gamle Marshalsea-fængsel – ruiner af hendes eget fordums liv – ruiner af de ansigter og skikkelser, som fordum havde befolket det – ruiner af dets kærlighed, forhåbninger, sorger og glæder. Når den ensomme pige sad på et brudstykke af en eller anden oldtidslevning, havde hun to svundne virksomhedssfærer og lidelsesperioder for øje, og hun så dem ofte i forening på de forladte steder under den blå himmel.

Men så kom mrs. General og tog farven af alt, ligesom naturen og kunsten havde taget den af hende selv; skrev pudder og præken i mr. Eustaces tekst, hvor hun kunne; så sig overalt om efter mr. Eustace & Co. og kradsede de tørreste små oldtidsben op og slugte dem hele uden mindste menneskelig følelse – ligesom en varulv med handsker på.

16. Fremskridt

Ved sin ankomst til Harley Street i London blev det nygifte par modtaget af overkældermesteren. Den store mand interesserede sig ikke for dem, men tålte dem dog i det hele taget; for folk må blive ved at ægte og tages til ægte, da der jo ellers ikke ville være brug for overkældermestere. Ligesom nationerne er til for at beskattes, således er familierne til for at kældermestres. Overkældermesteren betænkte uden tvivl, at naturens orden krævede, at den rige befolkning bevaredes for hans skyld.

Han nedlod sig derfor til fra forstuedøren at se på vognen uden at rynke panden og sagde i en meget forekommende tone til en af sine folk: "Hjælp til ved rejsetøjet, Thomas." Han ledsagede endog den unge kone op til mr. Merdle, men dette må betragtes som en hyldest til det smukke køn – af hvilket han var en stor beundrer, eftersom det var en kendsgerning, at han havde ladet sig fængsle af en hertugindes yndigheder – og ikke som en fornedrelse af ham selv over for familien.

Merdle luskede rundt på kamintæppet, mens han ventede på at byde mrs. Sparkler velkommen. Hans hånd syntes at gemme sig i hans kjoleærme, idet han nærmede sig hende og gav hende en sådan overflødighed af opslag, at det var, som om hun blev modtaget af et fugleskræmsel. Da han trykkede sine læber mod hendes, tog han sig selv i forvaring ved håndleddene og trak sig tilbage imellem ottomanerne, bordene og stolene, som om han var sin egen politibetjent og sagde til sig selv: "Nå, ingen modstand! Kom! Jeg har dig, og du har at følge roligt med!"

Efter at være blevet installeret i stadsværelserne – den inderste helligdom af edderdun, silke, fransk sirts og fint lærred – måtte mrs. Sparkler erkende, at hendes triumf for så vidt havde været fuldstændig, og at hun skridt for skridt havde nærmet sig sit mål. Dagen før sit bryllup havde hun i mrs. Merdles nærværelse med en nådig, ligegyldig mine foræret mrs. Merdles kammerpige en ubetydelig lille erindring – armbånd, hat og to ny kjoler – af en omtrent fire gange så stor værdi som den foræring, mrs. Merdle engang havde givet hende selv. Hun boede nu i mrs. Merdles egne værelser, der havde fået nogle ekstraoppudsninger, for at de kunne blive værdige til at modtage hende.

Mens hun tronede der, omgivet af al den luksus, som rigdom kunne skaffe eller opfindsomheden udtænke, så hun i ånden den skønne barm, der hævede sig i samklang med hendes hoverende tanker, kappes med den Barm, der så længe havde været berømt, overstråle den og detronisere den. Lykkelig? Fanny må have været lykkelig. Nu var der ikke længere tale om, at hun ønskede sig død.

Kureren havde ikke billiget, at mr. Dorrit opholdt sig i en vens hus, men foretrukket at føre ham til et hotel i Brook Street. Merdle befalede, at hans vogn skulle være rede tidlig om formiddagen, for at han straks efter frokosten kunne hilse på mr. Dorrit.

Vognen strålede, hestene var blanke, seletøjet skinnede, liberierne var glimrende. Et kostbart og solidt køretøj. En ekvipage for Merdle. Folk, som var tidligt på benene, så efter den, mens den rullede gennem gaderne, og sagde med ærefrygt: "Der kører han!"

Der kørte han, indtil han standsede i Brook Street. Ud af sit pragtfulde skrin kom da klenodiet, selv ikke strålende, men tværtimod det modsatte.

Stort røre i hotellet. Merdle! Skønt værten var en hovmodig herre, der nylig var kommet kørende ind til byen med et par fuldblodsheste, kom han dog frem for at føre ham ovenpå. Betjentene og opvarterne smuttede om ad bagveje og viste sig af og til i døre og kroge for at få et glimt af ham at se. Merdle! O sol, måne og stjerner, den store mand! Den rige mand, der på en måde havde revideret det ny testamente og allerede var trådt ind i Himmeriges rige. Den mand, der kunne få hvem det skulle være til at spise hos sig og havde tjent de mange penge! Idet han gik op ad trappen, havde der allerede stillet sig folk på de nederste trin, for at hans skygge kunne falde på dem, når han kom ned igen. Sådan blev de syge båret ud og lagt på apostlens vej – der *ikke* var kommet ind i det gode selskab og *ikke* havde tjent mange penge.

I slåbrok og med avisen i hånden sad mr. Dorrit ved sin morgenmad. Med bevæget røst meddelte kureren "miss' Mairdale!" Mr. Dorrits overanstrengte hjerte hoppede, idet han sprang op.

"Mr. Merdle, det er – hm – i sandhed – en ære. Tillad mig at udtale den – hm – påskønnelse, jeg føler ved denne – ha hm – højst smigrende opmærksomhed. Jeg kender helt vel, sir, de mange krav på Deres tid og dens – hm – umådelige værdi," Mr. Dorrit kunne ikke udtale ordet "umådelig" fyldigt nok til sin egen tilfredshed, "at De – hm – i denne tidlige time har villet skænke mig noget af Deres uvurderlige tid, er – hm – en

artighed, som jeg påskønner med den største agtelse." Mr. Dorrit skælvede formelig, idet han tiltalte den store mand.

Med sin dæmpede, drævende stemme mumlede Merdle noget mellem tænderne, hvori der ingen mening var, og sagde sluttelig: "Det fornøjer mig at se Dem, sir."

"De er alt for god, sir," sagde mr. Dorrit. Imidlertid havde gæsten taget plads og lod sin store hånd glide hen over sin udtømte pande. "De befinder Dem dog vel, mr. Merdle?"

"Jeg befinder mig så vel – ja, jeg befinder mig så vel, som jeg plejer at gøre," sagde Merdle.

"De må være umådelig optaget."

"Så temmelig. Men – ak Gud, nej, det er kun ubetydeligt, hvad der fejler *mig*," sagde Merdle og så sig om.

"Lidt dyspeptisk?" mente Dorrit.

"Højst sandsynligt. Men jeg – jeg kan ikke klage," sagde Merdle.

Der var sorte spor på hans læber på det sted, hvor de mødtes, som om en lille rende krudt var blevet antændt der, og han så ud som en mand, der, hvis han havde været af et fyrigere temperament, ville have haft stærk feber den formiddag. Dette og den tunge måde, hvorpå han lod sin hånd glide hen over sin pande, havde fremkaldt Dorrits bekymrede forespørgsel.

"De er naturligvis forberedt på at høre," fortsatte mr. Dorrit indsmigrende, "at da jeg forlod mrs. Merdle, var hun genstanden for alles beundring – stjernen i det romerske selskabsliv. Hun var i bedste velgående, da jeg rejste derfra."

"Mrs. Merdle," sagde Merdle, "anses i almindelighed for en meget indtagende kvinde. Og det er hun upåtvivlelig også. Det er i alt fald min egen mening."

"Det kan der ikke være to meninger om," svarede Dorrit.

Merdle vendte sin tunge i sin lukkede mund – det syntes at være en temmelig stiv og ubevægelig tunge – vædede sine læber, lod atter sin hånd glide hen over sin pande og så sig atter om i værelset, især under stolene.

"Men," sagde han, idet han for første gang så Dorrit lige i ansigtet og straks derpå lod sine øjne synke ned til knapperne i hans vest, "hvis vi skal tale om at være indtagende, så bør vi tale om Deres datter. Hun er overordentlig smuk. Både hendes ansigt og figur er aldeles enestående. Da de unge folk kom i aftes, blev jeg ligefrem slået af hendes skønhed."

Dorrit følte sig så smigret, at han sagde, at han – hm – ikke kunne bare sig for at sige mr. Merdle mundtligt, hvad han allerede skriftligt havde sagt ham, nemlig at han betragtede denne forbindelse mellem deres familier som en stor ære og lykke. Og han bød ham sin hånd. Merdle så lidt på hånden, tog om den, som om det var en gul præsenterbakke eller fiskeske, og gav den derpå igen tilbage til Dorrit.

"Jeg mente, at jeg så snart som muligt burde køre herhen," sagde Merdle, "for at tilbyde Dem min tjeneste, hvis jeg kan gøre noget for Dem, og sige Dem, at jeg håber, at De i det mindste vil gøre mig den ære at spise hos mig i dag og hver dag under Deres ophold her i byen, hvis De ikke har noget bedre."

Dorrit var henrykt over al denne opmærksomhed.

"Bliver De her længe?"

"For tiden har jeg ikke i sinde," sagde Dorrit, "at blive her længere end fjorten dage."

"Det er et meget kort ophold efter en så lang rejse."

"Hm, ja," sagde Dorrit, "men sandt at sige, bedste mr. Merdle, finder jeg – hm – at livet i udlandet er så godt for mit helbred, og jeg syntes så godt om det, at jeg – hm – kun har to øjemed med mit nuværende besøg i London. For det første den – hm – sjældne lykke og ære, som jeg nu nyder, og dernæst ordningen – hm – anbringelsen af – ha hm – mine penge."

"Ja," sagde Merdle, "kan jeg være Dem til nogen nytte i så henseende, har De at befale over mig."

Der havde været flere ophold end sædvanlig i Dorrits tale, da han nærmede sig dette kildne emne, idet han ikke rigtig vidste, hvordan en så ophøjet potentat ville tage det op. Han var bange for, at en sådan engroshandlende ville være hævet over at give sig af med en enkelt mands kapital eller formue og betragte det som en fedtet detailforretning. Højlig lettet ved Merdles venlige tilbud, greb han det straks og overøste ham med taksigelser.

"Jeg havde næppe – hm – vovet, forsikrer jeg Dem," sagde Dorrit, "at gøre mig håb om en – hm – så umådelig fordel som Deres direkte råd og hjælp, skønt jeg naturligvis under alle omstændigheder ville, ligesom hele den øvrige civiliserede verden, have fulgt mr. Merdles spor."

"Vi kan jo nu næsten betragtes som i familie med hinanden," sagde Merdle, "og De kan derfor gøre regning på mig."

"Ha. Meget smukt!" udbrød Dorrit. "Ha, særdeles smukt!"

"Det ville for øjeblikket," sagde Merdle, "ikke være let for, hvad jeg ville kalde en ren udenforstående, at få del i nogen af de gode ting – jeg taler naturligvis om mine egne gode ting –"

"Naturligvis, naturligvis!" udbrød Dorrit i en tone, som antydede, at der ingen andre gode ting fandtes.

"Undtagen til en høj pris – til hvad vi plejer at kalde en stiv pris."

Ude af sig selv af henrykkelse lo mr. Dorrit. Ha, ha, ha! Stiv pris. Godt. Ha. Meget betegnende.

"Imidlertid," sagde Merdle, "forbeholder jeg mig i reglen ret til at gøre undtagelser – folk behager i almindelighed at kalde det begunstigelse – som en slags vederlag for min umage og ulejlighed."

"Og almenånd og snilde," tilføjede Dorrit.

Merdle gjorde en bevægelse, som om han slugte disse egenskaber ligesom en pille, og sagde så: "Som en slags løn. Hvis De synes om det, vil jeg se til, hvordan jeg kan anvende denne begrænsede ret – for folk er misundelige, og den *er* begrænset – til Deres fordel."

"De er meget god," sagde Dorrit; "De er alt for god."

"Naturligvis," sagde Merdle, "må disse transaktioner være baseret på den strengeste redelighed og retskaffenhed. Der må herske den fuldeste tiltro mellem mand og mand, den mest ubetingede tillid, ellers kan man ikke gøre forretninger."

Dorrit gav disse ophøjede grundsætninger sin varmeste tilslutning.

"Derfor," sagde Merdle, "kan jeg kun til en vis grad give Dem fortrinnet."

"Jeg forstår Dem. I et bestemt omfang," bemærkede Dorrit.

"Bestemt omfang. Og fuldkommen åbenlyst. Med hensyn derimod til mine råd," sagde Merdle, "da er det en anden sag. Jeg kan med den reneste samvittighed råde andre efter bedste evne, hvis jeg har lyst, uden at træde nogen af mine medmennesker for nær. Og mine råd," sagde Merdle, hvis

opmærksomhed nu var stærkt optaget af en skraldevogn, der kørte forbi vinduerne, "skal stå til Deres tjeneste, når De måtte finde for godt."

Dorrit takkede atter. Merdle strøg sig igen med hånden over panden. Der indtrådte en dyb stilhed. Merdle studerede atter Dorrits vesteknapper.

"Da min tid er temmelig kostbar," sagde Merdle, idet han pludselig rejste sig, som om han i mellemtiden havde ventet på sine ben, og disse nu havde indfundet sig, "må jeg af sted til City. Kan jeg køre Dem noget steds hen? Det skal være mig en fornøjelse at sætte Dem af eller lade Dem køre videre. Min vogn står til Deres tjeneste."

Dorrit huskede på, at han havde forretninger med sin bankier. Han boede i City. Det var heldigt. Merdle kunne køre ham til City. Men han turde dog vel ikke opholde mr. Merdle, mens han tog sin kjole på? Jo, det turde og måtte han. Mr. Merdle forlangte det. Dorrit gik derfor ind i værelset ved siden af, overlod sig til sin kammertjeners hænder og kom efter fem minutters forløb tilbage i sin fulde glorie.

Derpå sagde Merdle: "Tillader De, må jeg byde Dem min arm!" og støttende sig på Merdles arm, gik Dorrit ned ad trappen, og da han så tilbederne på trinnene, følte han, at Merdles lys også kastede glans over ham. Så indstigningen i vognen og køreturen til City og alle de mennesker, som så efter dem, og alle de hatte, som fløj af gråhårede hoveder, og den almindelige bukken og skraben for dette vidunder. – Mage til afgudsdyrkeri har man aldrig set! Det var vel værd, om alle de spytslikkere af alle klasser, som man hver søndag kan se i Westminster Abbey og St. Paulskirken, ville tænke lidt over det.

Det var en skøn drøm for Dorrit at trone i denne offentlige triumfvogn og i et glimrende optog nærme sig til bankiergaden, det gyldne Lombard Street.

Der ville Merdle stige ud for at gå videre til fods og overlade sit tarvelige køretøj til Dorrits rådighed. Drømmen tiltog derfor i skønhed, da Dorrit kom alene ud fra banken, og folk i mangel af Merdle så på ham, og han, mens han rullede rask af sted, i tankerne hørte det hyppige udråb: "En sjælden mand, siden han er Merdles ven!"

Skønt der ikke havde været tid til at træffe store forberedelser, samledes der den dag ved middagsbordet et glimrende selskab af dem, der ikke er skabt af Jordens støv, men af et hidtil ukendt, overordnet stof, og lyste sin velsignelse over mr. Dorrits datters giftermål. Og mr. Dorrits datter begyndte den dag for alvor at rivalisere med "det fruentimmer", som ikke var til stede, og begyndte så godt, at mr. Dorrit i fornødent fald næsten turde have gjort sin ed på, at mrs. Sparkler hele sin levetid igennem havde ligget, lige så lang hun var, i overdådighedens skød og aldrig hørt så plumpt et ord som Marshalsea-fængslet.

Næste dag og dagen efter og hver dag gik det løs med middagsselskaber, og der regnede visitkort ned over mr. Dorrit, ligesom sne på teatret. Advokaterne, biskopperne og excellencerne, koret, alle ønskede at gøre mr. Dorrits bekendtskab som den berømte Merdles ven og besvogrede. Viste Dorrit sig i et af Merdles mangfoldige kontorer i City, når hans forretninger førte ham mod øst – var navnet Dorrit altid et adgangskort til Merdles ophøjede person. Således tiltog drømmen for hver time i skønhed, ligesom Dorrit stadig mere

og mere erkendte, at denne forbindelse i sandhed havde bragt ham fremad.

Der var kun en ting, som Dorrit ikke så i et gyldent skær. Det var overkældermesteren. Når denne storslåede person i embeds medfør stod og så til ved bordet, betragtede han Dorrit på en måde, som denne anså for tvivlsom. Skred Dorrit gennem forstuen og op ad trappen for at gå til bords, betragtede han ham med en iskold mine, som Dorrit ikke kunne lide. Sad Dorrit ved bordet og var i færd med at drikke, kunne han igennem sit vinglas se, hvordan han betragtede ham med stive og uhyggelige blikke. Det anede ham, at overkældermesteren måtte have kendt et medlem og måtte have set ham i stiftelsen – måske var blevet forestillet for ham. Han så så vist på overkældermesteren, som man kunne se på en sådan mand, og dog mindedes han ikke at have set ham noget andet sted. Til sidst blev han tilbøjelig til at tro, at der ingen ærbødighed var i manden, ingen forstand i denne kolos. Men dermed var han ikke hjulpen; for, hvad han end tænkte, så holdt den hovmodige overkældermester stadig øje med ham, selv når hans øje hvilede på sølvtøjet og den øvrige opdækning, og slap ham aldrig af syne. At give ham et vink om, at denne spioneren var ubehagelig, eller at spørge ham om, hvad han mente med den, var alt for voveligt, da hans strenghed over for hans herskab og dets gæster var frygtelig, og han aldrig tillod, at nogen tog sig den mindste frihed over for ham.

17. Forsvundet

Der var kun to dage, til Dorrit igen skulle rejse. Mens han klædte sig på, indfandt en af opvarterne i hotellet sig med et kort. Dorrit tog det og læste:

"*Mrs. Finching.*"

Opvarteren tøvede i målløs ærbødighed.

"Menneske, menneske," sagde Dorrit, idet han i dybeste indignation vendte sig om imod ham, "forklar mig grunden til, at De bringer mig dette latterlige navn. Det er mig aldeles ukendt. Finching? Ha, hvad mener De med Finching?"

Mennesket, mennesket syntes lige så meget at mene Finching som alt andet, for han trak sig tilbage for Dorrits strenge blik og svarede: "En dame."

"Jeg kender ikke den dame," sagde Dorrit. "Tag dette kort med Dem igen. Jeg kender ikke nogen Finching, hverken af det ene eller det andet køn."

"Undskyld, damen sagde, at hun nok vidste, at De ikke kendte hendes navn, men hun bad mig sige, sir, at hun tidligere havde haft den ære at kende miss Dorrit. Damen sagde, sir, den yngste miss Dorrit."

Dorrit rynkede sine bryn og svarede efter at have betænkt sig lidt:

"Underret mrs. Finching," – han lagde et eftertryk på navnet, som om det ulykkelige menneske ene og alene var ansvarlig for det – "om, at hun kan komme herop."

Under den korte pause havde han betænkt, at hvis hun ikke kom ind, kunne hun gerne efterlade noget, der kunne indeholde en krænkende hentydning til hans tidligere liv. Det

var grunden til hans eftergivenhed, og til at Flora blev lodset ind af Mennesket.

"Jeg har ikke den fornøjelse," sagde Dorrit, der stod med kortet i hånden og en mine, som tilkendegav, at det næppe ville have været en ublandet fornøjelse, hvis han havde haft den, "at kende hverken dette navn eller Dem selv, frue. Sæt en stol herhen, De der."

Det ansvarlige Menneske adlød og listede sig ud på tåspidserne. Efter at have slået sit slør til side med en undselig skælven, skred Flora til at forestille sig selv, og på samme tid udbredte der sig en sælsom blanding af dunster i værelset, som om der af en fejltagelse var blevet hældt cognac i en eau de cologneflaske eller eau de cologne i en cognacsflaske.

"Jeg tillader mig at gøre mr. Dorrit tusinde undskyldninger for min påtrængenhed som jeg ved må forekomme Dem meget stor hos en dame som oven i købet kommer alene, men jeg fandt at det alligevel var det bedste om det end lader noget upassende uagtet mr. F.'s tante med stor fornøjelse ville have ledsaget mig og hendes karakterstyrke og ånd sandsynligvis ville have gjort indtryk på en mand med en livserfaring som upåtvivlelig må være blevet erhvervet ved så mange omskiftelser, for mr. F. sagde selv tit at skønt han havde fået en god opdragelse i en kostskole hvor hans forældre betalte firsindstyve guineas havde han dog lært mere i sit første år som handelsrejsende med en stor provision af en artikel som ingen ville høre tale om end sige købe, end i alle de seks år på Handelsakademiet men undskyld det var ikke det jeg ville tale om."

Dorrit stod målløs af forbavselse, naglet til gulvtæppet ligesom en billedstøtte.

"Jeg må åbent tilstå at jeg ingen adkomst har," sagde Flora, "men da jeg har kendt det søde barn hvad der under de forandrede forhold måske kan synes en frihed men det er ikke sådan ment og Gud skal vide at en halv krone om dagen var ingen herregård for sådan en flink syerske som hende men tværtimod og hvad det angår at det skulle være fornedrende langt fra for arbejderen er sin løn værd og jeg ønsker sandelig bare at han fik den tiere og mere mad i livet og mindre gigt i ryggen og benene stakkels skrog."

"Frue," sagde Dorrit, idet han med stor anstrengelse fik sit vejr igen, mens mr. F.'s efterladte enke standsede for at trække sit, "frue," sagde Dorrit, ganske rød i ansigtet, "hvis De hentyder til – hm – dagligt vederlag, tillader jeg mig at bemærke, at dette – hm – faktum, forudsat, at det – hm – er et faktum, aldrig er kommet til min kundskab. Jeg ville ikke have tilladt det. Hm – aldrig! Aldrig!"

"Unødvendigt at forfølge dette emne," svarede Flora, "og ville ikke for alt i verden have omtalt det undtagen fordi jeg betragtede det som et godt anbefalingsbrev og det eneste jeg havde, men at det er et faktum derom er der ingen tvivl og det kan De være rolig for for denne selvsamme kjole jeg her har på kan bevise det og nydelig syet er den skønt det ikke kan nægtes at den ville tage sig bedre ud på en bedre figur da min er meget for svær men jeg ved ikke hvordan jeg skal bære mig ad med at blive tyndere men undskyld nu snakker jeg igen."

Dorrit gik som forstenet baglæns hen til sin stol og satte, sig, mens Flora sendte ham et formildende øjekast og legede med

sin parasol.

"Det søde barn," sagde Flora, "blev såmænd ganske afmægtig og bleg og kold i mit eget hus eller i det mindste faders den formiddag da mr. Clennam – meddelte det glade budskab han havde fået af en person ved navn Pancks og derfor tog jeg mig den dristighed."

Ved at høre disse to navne rynkede Dorrit panden, tøvede med fingeren på sine læber og sagde:

"Gør mig den ære at – hm – sige mig, hvad De ønsker, frue."

"Mr. Dorrit," sagde Flora, "det er meget venligt af Dem at give mig tilladelse og højst naturligt forekommer det mig at De er venlig for skønt mere majestætisk ser jeg dog en lighed, at jeg kommer her er udelukkende mit eget påfund uden at jeg har rådført mig med noget menneske og allermindst med mr. Clennam – for at befri dette individ som med en gylden kæde er knyttet til en purpurfarvet tid da alt var æterisk for den mindste bekymring ville for mig være lige så meget værd som et kongerige, ikke fordi jeg har den fjerneste forestilling om hvad det ville beløbe sig til men jeg bruger det kun for at betegne alt hvad jeg ejer her i verden og mere til."

Uden synderlig at ænse den alvor, hvormed hun sagde disse sidste ord, gentog Dorrit:

"Behag at sige mig, hvad De ønsker, frue."

"Det er ikke rimeligt ved jeg nok," sagde Flora, "men det er muligt og da det er muligt og jeg havde den glæde at læse i aviserne at De var kommet fra Italien og ville rejse tilbage igen besluttede jeg at forsøge det da De jo måske kunne træffe ham eller høre noget om ham og hvilken glæde og trøst ville det så ikke være for alle!"

"Tillad mig at spørge, frue," sagde Dorrit, som hverken vidste ud eller ind, "hvem – hm – hvem" – af lutter fortvivlelse gentog han ordet med hævet stemme – "mener De nu?"

"Den fremmede fra Italien, der forsvandt i City som De vel har læst i aviserne," sagde Flora, "for ikke at tale om at jeg har hørt det privat af Pancks som også har fortalt om de skrækkelige ting som visse folk er ondskabsfulde nok til at mumle om sagtens fordi de bedømmer andre efter sig selv og mr. Clennam må være meget urolig og opbragt."

Tilfældigvis havde Dorrit hverken hørt eller læst noget om sagen. Efter at mrs. Finching havde gjort mange undskyldninger, fordi hun havde så store praktiske vanskeligheder ved at finde sin lomme mellem folderne i sin kjole, kom hun derfor omsider frem med en bekendtgørelse fra politiet, hvori der stod, at en fremmed herre ved navn Blandois, der sidst var kommet fra Venezia, på en uforklarlig måde var forsvundet. At man vidste, at han på den og den tid var gået ind i et bestemt hus, og at husets beboere havde erklæret, at han havde forladt det kort før midnat, men at han ikke siden var blevet set. Dette, sammen med nøjagtige betegnelser af tid og sted og en udførlig beskrivelse af den så gådefuldt forsvundne herre læste Dorrit fra ende til anden.

"Blandois!" sagde Dorrit. "Venezia! Og denne beskrivelse! Jeg kender denne herre. Han har været i mit hus. Han er en fortrolig ven af en herre af god familie, men i mådelige omstændigheder, som jeg – hm – protegerer."

"Så er det så meget mere min ydmyge og indstændige bøn," sagde Flora, "at De når De rejser tilbage vil søge efter denne fremmede herre på alle landevejene og alle sidevejene og spørge

efter ham i alle hotellerne og orangelundene og vingårdene og vulkanerne og alle steder for et sted må han være og hvorfor kommer han ikke frem og siger at han er der så det hele kan blive opklaret?"

"Undskyld, frue," sagde Dorrit og så i bekendtgørelsen, "hvem er Clennam & Co.? Ha. – jeg ser navnet nævnt her i forbindelse med beboerne af det hus, hvori monsieur Blandois er blevet set at gå ind. Hvem er Clennam & Co.? Er det det individ, som jeg tidligere har – hm – kendt – ha – ganske flygtigt, og som jeg tror, De har hentydet til? Er det – ha – denne person?"

"Det er en ganske anden person," svarede Flora, "uden ben og med hjul i stedet for og et væmmeligt kvindemenneske, skønt hun er hans moder."

"Clennam & Co. en – hm – en moder!" udbrød Dorrit.

"Og så er der også en gammel mand," sagde Flora.

Dorrit så ud, som om han skulle gå fra forstanden over denne forklaring, og sagen blev ikke bedre, ved at Flora pludselig gik over til at analysere mr. Flintwinchs halstørklæde og uden at drage den svageste grænselinje mellem ham og mrs. Clennam beskrev ham som en rusten skrue med gamacher. Denne sammensætning af mand og kvindemenneske, ingen ben, hjul, rusten skrue, væmmelighed og gamacher gjorde Dorrit så fortvivlet, at det var en ynk at se.

"Men jeg vil ikke opholde Dem et øjeblik længere," sagde Flora, på hvem hans tilstand gjorde sin virkning, skønt hun ingen anelse havde om, at hun var skyld i den, "hvis De vil have den godhed at love mig, som en mand af ære, at De både på tilbagerejsen til Italien og i Italien vil søge efter denne mr.

Blandois alle vegne og hvis De finder eller hører tale om ham få ham til at komme frem for at det hele kan blive opklaret."

Imidlertid havde Dorrit fattet sig så meget, at han var i stand til på en nogenlunde sammenhængende måde at sige, at han ville anse dette for sin pligt. Flora var henrykt over sit held og rejste sig for at tage afsked.

"Millioner tak," sagde hun, "min adresse står på mit kort, hvis De skulle have noget at meddele mig personlig, jeg vil ikke sende det søde barn min hilsen, da den måske ikke vil være velkommen, men både jeg og mr. F.'s tante ønsker hende altid alt godt."

Da Dorrit, der havde fulgt hende til døren, havde fået en smule tid til at sunde sig, fandt han, at dette møde havde vakt gamle minder, som ikke harmonerede godt med det Merdle'ske spisebord. Han skrev derfor en kort billet, hvori han bad sig undskyldt for den dag, og bestilte mad op på sine værelser i hotellet. Hertil havde han også en anden grund. Han var optaget for resten af den korte tid, han endnu havde at være i London. Hans anstalter til tilbagerejsen var truffet, og han mente, at det sømmede sig for en mand i hans stilling at anstille direkte undersøgelser om Blandois' forsvinden, for at han kunne overbringe Henry Gowan resultatet af sine egne personlige forskninger. Han besluttede derfor at benytte denne aftens frihed til at tage hen til Clennam & Co., tage stedet i øjesyn og selv stille et par spørgsmål der.

Efter at have spist nødtørftigt og taget sig en lille lur ved kaminen for så meget des bedre at forvinde mrs. Finchings besøg, kørte han alene ud i en droske. St. Paulskirkens dybe

klokke slog ni, da han rullede hen under skyggen af den i vore vanslægtede tider hovedløse og forladte Temple Bar Port.

Mens han gennem sidegader og langs med floden nærmede sig sit bestemmelsessted, forekom denne del af London ham styggere, end han nogen sinde havde tænkt. Mange lange år var forløbet, siden han sidst havde set dette kvarter. Han havde aldrig kendt synderlig til det, og i hans øjne havde det noget hemmelighedsfuldt og uhyggeligt ved sig. Det gjorde et så stærkt indtryk på hans indbildningskraft, at da hans kusk, efter mere end en gang at have spurgt om vejen, holdt og sagde, at så vidt han vidste, var dette den port, de søgte, stod Dorrit ud og betænkte sig på vogntrinnet, halvt bange for stedets skumle udseende.

Det så virkelig også så skummelt ud den aften, som det nogen sinde før havde gjort. To af bekendtgørelserne var opslåede på muren, en på hver side af indgangen, og idet lygten flimrede i natteluften, fo'r skygger hen over dem, næsten som af fingre, der fulgte linjerne. Der blev øjensynlig holdt vagt ved stedet. Mens Dorrit tøvede, gik en mand ind tværs over gaden, og en anden mand kom ud fra en mørk krog indenfor, og begge så i forbigående på ham og blev stående.

Da der kun var et hus i indelukket, kunne han ikke være i tvivl, og han steg derfor op ad trappen og bankede på. Fra de to vinduer på første sal skinnede et svagt lys. Døren gav en hul, dump lyd fra sig, som om huset var tomt, hvad det dog ikke var, for næsten i samme øjeblik så han lys og hørte fodtrin. De nærmede sig døren, en kæde raslede, og et fruentimmer med forklæde over hovedet stod i åbningen.

"Hvem er det?" sagde hun.

Dorrit, som blev meget bestyrtet over dette syn, svarede, at han var fra Italien og ønskede at stille nogle spørgsmål om den savnede person, som han kendte.

"Hej!" råbte hun, "Jeremias!"

Derpå viste der sig en vindtør, gammel mand, som Dorrit på grund af hans gamacher antog måtte være den rustne skrue. Hun var bange for den vindtørre, gamle mand, for idet han nærmede sig, slog hun sit forklæde ned og viste et blegt, forskrækket ansigt.

"Luk døren op, tosse," sagde den gamle mand, "og lad den fremmede herre komme ind."

Efter først at have skottet over sin skulder til kusken, gik Dorrit ind i den mørke forstue.

"Nu, sir," sagde Flintwinch, "kan De spørge om, hvad De finder for godt. Vi har ingen hemmeligheder her."

Inden Dorrit kunne svare, råbte en stærk, barsk kvindestemme oppefra:

"Hvem er det?"

"Hvem det er?" svarede Jeremias, "flere efterspørgsler. En herre fra Italien."

"Vis ham herop."

Flintwinch brummede, som om han mente, at det var overflødigt, men sagde dog til Dorrit:

"Det er mrs. Clennam. Hun vil have sin vilje. Jeg skal vise Dem vej."

Derpå gik han op ad den sværtede trappe, fulgt af Dorrit, og da denne, som ganske naturligt var, så sig tilbage undervejs, bemærkede han, at fruentimmeret fulgte bagefter, atter med forklædet over hovedet på den tidligere spøgelsesagtige måde.

Mrs. Clennam sad ved sit lille bord med sine bøger opslåede foran sig.

"Åh!" sagde hun kort, idet hun så vist på sin gæst. "De er altså fra Italien, sir. Nå?"

Dorrit kunne i øjeblikket ikke finde på et mere bestemt svar end:

"Ha – nå!"

"Hvor er den forsvundne? Er De kommet for at give os oplysninger om ham? Det vil jeg håbe."

"Det er så langtfra, at jeg – hm – tværtimod er kommet for at søge oplysning."

"Desværre for os kan vi ingen give. Vis denne herre bekendtgørelsen, Flintwinch. Hold lyset for ham, mens han læser den!"

Flintwinch adlød, og Dorrit læste bekendtgørelsen igennem, som om han ikke havde set den før, glad nok ved at få denne lejlighed til at genvinde sin åndsnærværelse, som huset og dets beboere havde bragt lidt af lave. Han følte, at Flintwinchs og mrs. Clennams øjne hvilede på ham.

"Nu ved De lige så meget som vi, sir," sagde mrs. Clennam, "er mr. Blandois en ven af Dem?"

"Nej – ha – hm – en bekendt," svarede Dorrit.

"De har intet ærinde fra ham?"

"Jeg? Ha! På ingen måde."

Det forskende blik vendte sig lidt efter lidt mod gulvet efter at have taget Flintwinchs ansigt med på vejen. Ærgerlig over at finde, at han selv blev udfrittet, i stedet for at det var ham, der skulle have spurgt, søgte Dorrit at vende denne uventede tingenes orden om.

"Jeg er – hm – en formuende mand og opholder mig for tiden i Italien med min familie, mit tyende og – denne – min temmelig store menage. Under et kort ophold her i London i anledning af nogle forhold, som står i forbindelse med min formue, har jeg hørt tale om denne mærkelige historie og ønsker nu fra første hånd at blive kendt med de nærmere omstændigheder, fordi der i Italien er en – ha hm – engelsk herre, som jeg upåtvivlelig vil få at se ved min tilbagekomst, og som har stået på en meget fortrolig fod med monsier Blandois. Mr. Henry Gowan. De kender måske navnet?"

"Jeg har aldrig hørt det nævne," sagde mrs. Clennam, og Flintwinch gentog det.

"Da jeg gerne vil give ham en tydelig og sammenhængende fremstilling," sagde mr. Dorrit, "tør jeg måske fremsætte tre spørgsmål?"

"Tredive, hvis De vil."

"Har De længe kendt monsieur Blandois?"

"Knap et år. Mr. Flintwinch her kan se efter i bøgerne og sige Dem, når og af hvem i Paris han blev introduceret til os, hvis det kan være nogen tilfredsstillelse for Dem. For os er det kun en dårlig tilfredsstillelse."

"Har De ofte set ham?"

"Nej. To gange. Én gang før og –"

"Den gang," sagde Flintwinch.

"Og den gang."

"Med tilladelse, frue," sagde Dorrit, der, efterhånden som han genvandt sin vigtighed, mere og mere bildte sig ind, at han var et slags overordnet fredsdommer, "tør jeg til bedre underretning for den herre, som jeg har den ære at – ha – have i

min tjeneste eller protegere eller lad mig hellere sige – hm – kende – spørge: Var monsieur Blandois i forretningen her på den i plakaten betegnede aften?"

"I hvad han kaldte forretninger," svarede mrs. Clennam.

"Var disse – ha – undskyld – var disse af en sådan natur, at de kan meddeles?"

"Nej."

Dette svar afskar åbenbart al diskussion om dette punkt.

"Dette spørgsmål er før blevet stillet," sagde mrs. Clennam, "og svaret har været nej. Vi har ikke lyst til at gøre hele byen bekendt med vore forretningsanliggender, hvor ubetydelige de end kan være. Vi siger nej."

"Jeg mener, om han f. eks. ikke tog penge med?" sagde Dorrit.

"Han tog ingen af vore med, sir, og fik ingen her."

"Jeg antager," bemærkede Dorrit og skottede fra mrs. Clennam til Flintwinch og fra Flintwinch til mrs. Clennam, "at De ikke kan forklare Dem denne gåde?"

"Hvorfor antager De det?" spurgte mrs. Clennam.

Bragt ud af fatning ved dette kolde og skarpe spørgsmål, formåede Dorrit ikke at anføre nogen grund, hvorfor han antog det.

"Jeg forklarer mig den sådan," afbrød hun den for Dorrit pinlige pause, "at han uden tvivl er på rejse eller holder sig skjult et eller andet sted."

"Ved De – hm – hvorfor han skulle holde sig skjult?"

"Nej."

Det var ganske det samme nej som før, og det lukkede munden på ham ligesom før.

"De spurgte mig, om jeg kunne forklare mig hans forsvinden," sagde mrs. Clennam i en barsk tone, "ikke, om jeg kunne forklare *Dem* den. Jeg har ikke i sinde at forklare Dem den. Jeg antager, at det lige så lidt er min sag at gøre det, som Deres at forlange det."

Dorrit svarede med en undskyldende bøjning med sit hoved. Idet han trådte tilbage for at sige, at han ikke havde mere at spørge om, kunne han ikke undgå at lægge mærke til, hvor skummelt og stift hun sad med sine øjne fæstet på gulvet og med et udtryk af at være besluttet på at vente, samt hvor nøjagtigt det selvsamme udtryk afspejlede sig hos Flintwinch, der stod et lille stykke fra hendes stol med sine øjne ligeledes fæstede på gulvet, mens han strøg sig om hagen med hånden.

I dette øjeblik lod Affery den lysestage, hun havde i hånden, falde og udbrød:

"Så! Du gode Gud! Der er det igen! Tys, Jeremias! Hør!"

Var der overhovedet nogen lyd, var den så svag, at hun måtte have hengivet sig til den vane at lytte efter lyde, men Dorrit troede at have hørt ligesom en falden af tørre blade. Hendes forskrækkelse syntes for en ganske kort tid at gribe dem alle tre, så at de lyttede.

Flintwinch var den første, der rørte sig.

"Affery," udbrød han, idet han gik hen imod hende med knyttede næver og med albuer, som dirrede af utålmodighed efter at komme til at ryste hende, "nu begynder du igen på dine gamle kunster. Det varer ikke længe, før du går i søvne, kone, og gør alle dine gale streger om igen. Du må have noget medicin. Når jeg har lukket denne herre ud, skal jeg lave dig en ordentlig dosis!"

Det lod ikke til, at Affery fandt behag i den dosis, der ventede hende, men uden flere hentydninger til sit lægemiddel tog Jeremias et andet lys på mrs. Clennams bord og sagde:

"Nå, sir, skal jeg så lyse Dem ned?"

Dorrit sagde tak og gik. Flintwinch åbnede gadedøren og låste og lukkede den efter ham uden at spilde et øjeblik. Han så igen de to mænd, idet den ene gik ud og den anden ind, satte sig op i vognen og kørte bort.

Før han var kommet ret langt, holdt kusken for at underrette ham om, at han på de to mænds forenede opfordring havde sagt dem sit navn, nummer og adresse, samt hvor han havde taget Dorrit på, hvad klokkeslæt han var blevet hentet fra sin holdeplads, og hvilken vej han var kørt. Dette bidrog til, at aftenens eventyr løb endnu mere rundt i hovedet på Dorrit, både mens han sad ved sin kamin og da han var kommet i seng. Hele natten gennemsøgte han det triste hus, så de to vente tålmodigt, hørte fruentimmeret med forklædet over hovedet gøre anskrig ved larmen og fandt den forsvundne Blandois' lig snart begravet i en kælder og snart indmuret i en væg.

18. Et luftkastel

Med rigdom og fornemhed følger mangfoldige sorger og bekymringer. Dorrits tilfredsstillelse ved tanken om, at han ikke havde haft nødig at underrette Clennam & Co. om, hvem han var, eller gøre nogen hentydning til, at han nogen sinde havde kendt den påtrængende person af dette navn, var allerede om aftenen, mens den endnu var frisk, blevet dæmpet af en tvivl, der var opstået hos ham om, hvorvidt han på tilbagevejen skulle køre om ad Marshalsea-fængslet for at se den gamle port. Han havde besluttet ikke at gøre det og sat kusken i forbavselse ved at blive højst opbragt på ham, fordi han havde foreslået at køre over London Bridge og tilbage over floden ad Waterloo Bridge, hvorved han ville være kommet lige i nærheden af sit fordums opholdssted. Ikke des mindre havde spørgsmålet vakt en kamp i hans bryst, og af en eller anden grund var han misfornøjet uden egentlig at vide hvorfor. Selv ved det Merdle'ske middagsbord dagen efter var han så ærgerlig, at han vedblev fra tid til anden at gruble over det på en måde, der stod i den mest skærende modstrid med det gode selskab rundt omkring ham. Han blev ganske rød i hovedet ved tanken om, hvad overkældermesteren ville have troet om ham, hvis denne ophøjede person med sit tunge øje kunne have loddet hans tankers strøm.

Afskedsgildet var storartet og afsluttede på en glimrende måde hans besøg. Med sin ungdom og skønhed forenede Fanny en sikkerhed og selvstændighed, som om hun havde været gift i tyve år, og han følte, at han trygt kunne forlade hende på den udmærkede bane, hun havde betrådt, og ønskede, at han – dog

uden at give afkald på sin protegerende virksomhed og uden at nedsætte hans yndlingsbarns beskedne dyder – havde en datter til ligesom Fanny.

"Mit barn," sagde han ved afskeden til hende, "vor familie venter af dig, at du vil – hm – håndhæve dens værdighed og – og – hm – værne om dens anseelse. Jeg ved, at du ikke vil skuffe den."

"Nej, papa," sagde Fanny, "det kan du stole på. Hils søde Amy hjerteligt fra mig. Jeg skriver meget snart til hende."

"Er der ingen andre, som jeg – hm – skal hilse fra dig?" spurgte Dorrit i en indsmigrende tone.

"Nej tak, papa," sagde Fanny, for hvem mrs. General øjeblikkelig viste sig i det fjerne. "Det er meget smukt af dig, men jeg må bede mig undskyldt. Jeg har ingen anden hilsen at sende, kære papa, som det kunne være dig behageligt at overbringe."

De skiltes i en ydre sal, hvortil Sparkler havde ledsaget sin frue og ventede pligtskyldigst, til det blev hans tur at veksle håndtryk. Da Sparkler blev stedet til denne afskedsaudiens, kom Merdle krybende ind og ville absolut følge Dorrit ned. Da alle Dorrits indsigelser var frugtesløse, nød han den ære at blive ledsaget til forstuedøren af denne udmærkede mand, der – som Dorrit sagde ham, idet de gav hinanden hånden – i sandhed havde overvældet ham med opmærksomheder og tjenester under hans mindeværdige besøg. Således skiltes de, og Dorrit satte sig med svulmende bryst ind i sin vogn, slet ikke utilfreds med, at hans kurer, der var kommet for at tage afsked i de lavere regioner, havde haft lejlighed til at være vidne til hans storartede bortgang.

Dorrit var endnu opfyldt af denne storartethed, da han steg af i sit hotel. Hjulpet ud af kureren og et halvt dusin tjenere, skred han med himmelsk majestæt gennem forsalen, da der i det samme viste sig et syn, som gjorde ham målløs og ubevægelig. Det var John Chivery i sine bedste klæder, med sin høje hat under armen, sin stok med elfenbensknap på og et bundt cigarer i hånden!

"Nå, unge mand," sagde portneren, "der er den herre, De har talt om. Denne unge mand har ikke været til at få bort, sir, men har påstået, at det ville glæde Dem at se ham."

Dorrit stirrede på den unge mand, snappede efter vejret og sagde i den blideste tone:

"Ah, unge John! Det er jo unge John, er det ikke?"

"Jo, sir," svarede unge John.

"Det forekom mig nok – hm – at det var unge John!" sagde Dorrit. "Den unge mand kan komme op," tilføjede han til tjeneren, idet han gik videre, "ja, han kan gerne komme op. Jeg vil tale med ham ovenpå."

Smilende og såre glad fulgte unge John bagefter. De nåede Dorrits værelser. Der blev tændt lys; tjenerne trak sig tilbage.

"Nå," sagde Dorrit efter at have forvisset sig om, at de var blevet alene med hinanden, idet han vendte sig om imod ham og greb ham i kraven, "hvad mener De med dette?"

Den forbavselse og rædsel, som afmalede sig i unge Johns ansigt – for han havde snarere ventet at skulle blive omfavnet – havde et så voldsomt udtryk, at Dorrit tog sin hånd til sig og stirrede på ham.

"Hvor tør De vove det?" sagde Dorrit, "hvor tør De driste Dem til at komme her? Hvor tør De vove at fornærme mig?"

"Jeg fornærme Dem, sir?" udbrød unge John. "Åh!"

"Ja," svarede Dorrit, "fornærme mig. Deres komme her er en fornærmelse, en uforskammethed, en frækhed. Der er ingen, som har haft bud efter Dem. Hvem har sendt Dem herhen? Hvad fanden vil De her?"

"Jeg tænkte, sir," sagde unge John med så blegt og forfærdet et ansigt, som Dorrit nogen sinde havde set i sit liv – selv under hans ophold i stiftelsen – "tænkte, sir, at De måske ikke ville have noget imod at være så god at modtage et bundt –"

"Pokker i vold med Deres bundt!" udbrød Dorrit, fnysende af harme. "Jeg – hm – ryger ikke."

"Jeg beder ydmygst om forladelse. Før plejede De dog –"

"Sig det en gang til," sagde Dorrit, aldeles ude af sig selv, "og De skal få ildrageren at smage!"

John Chivery luskede af hen mod døren.

"Holdt!" råbte Dorrit, "holdt! Sæt Dem. For pokker, så sæt Dem dog!"

John Chivery sank ned på den nærmeste stol ved døren, og Dorrit gik frem og tilbage i værelset, først hurtigt og derpå langsommere. En gang gik han hen til vinduet og blev stående der med panden mod ruden. Pludselig vendte han sig om og sagde:

"Hvad mere er De kommet for?"

"Ikke for andet, sir. Å Gud, bare for at sige, at jeg håbede, at De befandt Dem vel, og bare for at spørge, om miss Amy befandt sig vel?"

"Hvad kommer det Dem ved?" spurgte Dorrit.

"Egentlig talt kommer det mig slet ikke ved. Jeg har virkelig aldrig tænkt på at formindske afstanden mellem os. Jeg ved, at

det er en frihed, men jeg kunne ikke tro, at De ville tage mig den ilde op. På min ære, sir, hvor fattig jeg end er, er jeg dog for stolt, forsikrer jeg Dem, til at jeg ville være kommet, hvis jeg havde troet det."

Dorrit skammede sig. Han gik tilbage til vinduet og støttede atter sin pande mod ruden. Da han vendte sig om, havde han sit lommetørklæde i hånden, og han havde tørret sine øjne med det og så mat og syg ud.

"Unge John, det gør mig meget ondt, at jeg har været opfarende imod Dem, men – hm – det er ikke alle erindringer, som er glædelige, og – hm – De burde ikke være kommet."

"Det indser jeg nu, sir," svarede John, "men det har jeg ikke gjort før, og Himlen er mit vidne, at jeg ikke mente noget ondt med det, sir."

"Nej, nej," sagde Dorrit, "det er jeg vis på. Giv mig Deres hånd, unge John."

Unge John gav ham den, men Dorrit havde betaget ham modet, og intet kunne nu forandre det forfærdede udtryk i hans blege ansigt.

"Nå!" sagde Dorrit og trykkede ham langsomt i hånden, "sæt Dem ned igen, unge John."

"Tak, sir, jeg vil hellere stå."

I stedet for satte mr. Dorrit sig. Efter at have holdt på sit hoved et øjeblik, som om det gjorde ondt, vendte han sig om mod sin gæst og sagde med anstrengelse for at synes utvungen:

"Hvordan har Deres fader det, unge John? Hvordan – hm – hvordan har de det allesammen?"

"De har det allesammen ret godt. De klager allenfals ikke."

"Hm. De er endnu stadig i Deres gamle fag, John, ser jeg?" sagde Dorrit med et blik på det anstødelige bundt, som han havde lyst i band.

"Til dels, sir. Men jeg er også i min," John tøvede lidt – "faders fag."

"Ja så!" sagde Dorrit, "gør De – ha – hm – tjeneste som –"

"Arrestforvarer. Ja, sir."

"Meget arbejde, John?"

"Ja, sir. Vi har temmelig travlt for øjeblikket. Jeg ved ikke, hvordan det er, men vi har i almindelighed temmelig travlt."

"På denne tid af året, unge John?"

"Næsten på enhver tid af året, sir. Jeg ved ikke, at årstiden gør nogen synderlig forskel for os. Jeg vil sige Dem godnat, sir."

"Bliv et øjeblik, John – hm – bliv et øjeblik. Lad mig beholde – hm – cigarerne, John, jeg beder Dem."

"Med fornøjelse, sir." Med skælvende hånd lagde John dem på bordet.

"Bliv et øjeblik endnu, John. Det ville være mig – hm – kært at sende en – hm – lille erindring med et pålideligt bud til fordeling imellem – ha hm – dem – *dem* – i forhold til deres trang. Har De noget imod at tage det med, John?"

"På ingen måde, sir. Der er sandelig mange iblandt dem, som det vil være meget velkomment."

"Tak, John. Jeg vil skrive et par ord, John."

Hans hånd rystede så stærkt, at han var længe om at skrive, og det blev noget slemt kradseri. Det var en anvisning på hundrede pund. Han lagde den sammen, stak unge John den i hånden og trykkede hans hånd.

"Jeg håber, at De – hm – vil glemme – hm – hvad der er foregået, John?"

"Tal endelig ikke om det, sir. Jeg bærer sandelig ikke nag."

Men så længe John var der, kunne intet gengive hans ansigt dets naturlige farve og udtryk eller kalde hans naturlige væsen tilbage.

"Og hør, John," sagde Dorrit idet han gav hans hånd et afskedstryk og slap den, "jeg håber, at vi – ha – er enige om, at denne samtale bliver mellem os, og at De, når De går, vil afholde Dem fra at sige nogen noget, som kunne – hm – tyde på, at – ha – jeg engang –"

"Å, sir, jeg forsikrer Dem," svarede John Chivery, "at så fattig jeg er, sir, er jeg dog for stolt og har for megen ære i livet til at gøre det."

Mr. Dorrit var ikke for stolt og havde ikke for megen ære i livet til at lytte ved døren for at forvisse sig om, hvor vidt John virkelig gik straks eller tøvede for at snakke med nogen. Der var ingen tvivl om, at han gik lige ud ad døren og ned ad gaden med raske skridt. Efter at have været ene en times tid ringede Dorrit på kureren, som fandt ham siddende i hans lænestol på kamintæppet med ryggen mod ham og ansigtet mod ilden.

"De kan tage det bundt cigarer og ryge dem undervejs, hvis De har lyst," sagde Dorrit med et ligegyldigt kast med sin hånd. "Ha – bragt af – hm – lille gave fra – ha – søn af en af mine gamle forpagtere."

Den næste morgens sol så Dorrits ekvipage på vejen til Dover, hvor enhver rødtrøjet postillon var et skilt for et grusomt hus, som var etableret for at udsuge de rejsende på den mest ubarmhjertige måde. Da hele den menneskelige slægt imellem

London og Dover ikke befatter sig med andet end røveri, blev Dorrit overfaldet i Dartford, snydt i Gravesend, bestjålet i Rochester, flået i Sittingbourne og udplyndret i Canterbury, men da det var kurerens sag at få ham ud af banditternes hænder, købte han ham løs på hver station, og rødtrøjerne galoperede derfor lystigt af sted gennem forårslandskabet, og hoppede op og ned i regelmæssig takt imellem Dorrit i hans magelige hjørne og den næste stigning af den kridtholdige støvede landevej.

Dagen efter var han i Calais, og efter nu at have fået Kanalen imellem sig og John Chivery begyndte han at føle sig sikker og finde, at den udenlandske luft var lettere at indånde end luften i England.

Atter af sted ad de tunge franske veje til Paris. Da Dorrit nu ganske havde genvundet sin sindsligevægt, begyndte han i sit magelige hjørne at bygge luftkasteller, mens han rullede af sted. Det var tydeligt, at han var i færd med et meget stort kastel. Hele dagen igennem opførte han tårne og rev dem ned igen, føjede en fløj til hist og anbragte en tinde her, efterså murene, forstærkede forsvarsværkerne, pyntede på det indre og gjorde det i enhver henseende til et prægtigt kastel.

Ankommet til Paris, hvor han opholdt sig i tre dage, strejfede mr. Dorrit meget om i gaderne på egen hånd og tittede ind ad butiksvinduerne og især juvelerernes vinduer. Til sidst gik han ind til den berømteste juveler og sagde, at han ønskede at købe en lille foræring til en dame.

Det var en fortryllende lille kone, han handlede med – en livlig, yderst smagfuldt klædt, lille kone, der kom ud fra et grønt fløjlskabinet med en lille, fin, skinnende pult, der i sig selv

lignede en bonbon, hvor hun havde skrevet i nogle små, fine regnskabsbøger, som man næppe kunne tro var linjerede til indførelse af mere kommercielle artikler end kys.

For eksempel, sagde den lille kone, hvilken slags foræring ønskede da monsieur? En forlovelsesgave?

Dorrit smilede og sagde: Nå, måske, hvad vidste han? Det var jo ikke umuligt. Vi var jo alle slaver af det smukke køn. Ville hun ikke vise ham nogle?

Med største fornøjelse, sagde den lille kone. Hun følte sig smigret og henrykt ved at vise ham en hel mængde. Men pardon! Først måtte han have den store godhed at lægge mærke til, at der var forlovelsesgaver og der var brudegaver. Disse fortryllende ørenringe for eksempel og dette halsbånd, der passede så fortrinligt til dem, var, hvad man kaldte en forlovelsesgave. Disse brocher og disse ringe, der var så fine og bedårende skønne, var derimod, hvad man med monsieurs tilladelse kaldte brudegaver.

Var det måske ikke, ytrede Dorrit smilende, lige så godt at købe begge dele og først at overrække forlovelsesgaven og slutte med brudegaven?

Ak, Himmel, sagde den lille kone, idet hun lagde spidserne af fingrene på sine to små hænder imod hinanden, det ville være en storartet flothed, det ville være udsøgt galanteri! Og den dame, der således blev overvældet med gaver, ville uden tvivl finde dem uimodståelige.

Det var Dorrit ikke så vis på. Men den livlige, lille kone var ganske vis på det, sagde hun. Dorrit købte derfor en gave af hver slags og betalte rigeligt for dem. Da han bagefter drev hjem til sit hotel, knejsede han med nakken, for han havde

åbenbart fået sit kastel endnu højere til vejrs end de to firkantede tårne på Notre Dame.

Mens Dorrit kørte videre til Marseille, byggede han væk af alle kræfter, men gemte tegningen til sit kastel, byggede og byggede fra morgen til aften, faldt i søvn og lod store blokke af bygningsmaterialer dingle i luften, vågnede op igen for at fortsætte arbejdet og bringe dem på deres plads. Og imidlertid efterlod kureren, der sad bag på tjenersædet og røg unge Johns bedste cigarer, en lille tråd af tynd, lys røg bag ved sig, mens han måske byggede sig et par luftkasteller med nogle forvildede stykker af Dorrits penge.

Ingen befæstet by af dem, de kom forbi på hele deres rejse, var så stærk, ingen domkirkes spir så højt som Dorrits kastel. Hverken Saône eller Rhône skød sådan en fart som denne mageløse bygning; selv Middelhavet var ikke dybere end dens fundamenter; de fjerne landskaber på Cornigliano-vejen og bjergene og bugten ved det stolte Genua var ikke skønnere. Dorrit og hans uforlignelige kastel blev udskibet mellem de smudsige, hvide huse og de endnu smudsigere galejslaver i Civita Vecchia og rumlede så, som de bedst kunne, af sted til Rom gennem de uhumskheder, som forpestede vejen.

19. Luftkastellets fald

Det var fulde fire timer, siden solen var gået ned, og senere, end de fleste rejsende ville have syntes om at befinde sig uden for Roms mure, da Dorrits rejsevogn rullede gennem den øde Campagna. De vilde hyrder og barsk udseende bønder, som havde oplivet vejen, så længe det havde været lyst, var alle forsvundet med solen, og ørkenen lå nu tom og øde. Ved nogle drejninger af vejen viste et blegt skær i synskredsen, ligesom en uddunstning fra den ruinbesåede slette, at staden endnu var langt borte, men selv denne kummerlige trøst var sjælden og kortvarig. Vognen dykkede atter ned i en fordybning i det mørke, tørre hav, og i lang tid var der intet andet at se end dets forstenede vover og den skumle himmel.

Skønt Dorrit havde sit kastelbyggeri at beskæftige sine tanker med, kunne han dog ikke være så ganske rolig på dette øde sted. Hver gang vognen gjorde en svingning, eller postillonerne råbte, blev han langt nysgerrigere, end han havde været, siden han forlod London. Kammertjeneren på bukken rystede åbenbart. Kureren på bagsædet var ingenlunde aldeles vel til mode. Så ofte Dorrit slog vinduet ned og så bag ud – hvilket skete meget ofte – så han ham rigtignok ryge en af John Chiverys cigarer, men dog tillige i almindelighed stå op og se sig om som et menneske, der havde sine anelser og passede på. Da tænkte Dorrit, idet han atter trak vinduet op, på, at disse postilloner så ud som banditter, og at han havde gjort bedre i at tilbringe natten i Civita Vecchia og tage af sted tidligt om morgenen. Men ikke des mindre arbejdede han dog i mellemrummene på sit luftkastel.

Og nu tydede levninger af forfaldne gærder, gabende vinduesfordybninger og sprukne mure, forladte huse, lækkende brønde, revnede cisterner, spøgelsesagtige cypresser, sammenfiltrede vinranker og vognsporets udmunding i en lang, uregelmæssig, uordentlig gyde, hvor alt, fra de usle bygninger til den dårlige vej, var i færd med at smuldre hen – nu tydede alle disse ting på, at de nærmede sig Rom. Og nu vakte en pludselig skumpling og standsning af vognen den mistanke hos Dorrit, at øjeblikket var kommet, da røverne ville styrte frem, vælte ham ned i en grøft og udplyndre ham. Men da han atter slog vinduet ned og så ud, opdagede han, at han ikke var blevet standset af noget værre end et ligfølge, som drog mekanisk syngende forbi. Han opfangede et dunkelt glimt af smudsige klæder, blussende fakler, svingende røgelseskar og et stort kors, som blev båret foran en præst. Det var en fæl præst ved fakkelskin, mørk og skulende, og da hans øjne mødte Dorrits, idet denne så ud ad vognen, syntes hans læber, mens han sang, at true den fornemme rejsende, ligesom den håndbevægelse, hvormed han besvarede den rejsendes hilsen, havde lighed med en trussel. Sådan forekom det Dorrit, hvis fantasi var blevet sat i bevægelse af det trættende byggeri og af rejsen, da præsten drev forbi ham og ligfølget drog videre med sin døde byrde. Også Dorrit og hans ledsagere drog videre, og kort efter holdt de uden for Roms porte, med deres læs af kostbarheder fra Europas to store hovedstæder.

Dorrit var ikke ventet af sine folk den aften. De havde ventet ham, men atter opgivet det, da de ikke havde tvivlet på, at det var blevet for sent, til at han kunne have lyst til at færdes i disse egne. Da hans vogn derfor holdt uden for hans egen port, viste

kun portneren sig for at tage imod ham. Var miss Dorrit ude? spurgte han. Nej, hun var hjemme. Godt, sagde Dorrit til tjenerne, som nu begyndte at samle sig. De kunne blive, hvor de var, og hjælpe til med at pakke af vognen. Han skulle nok selv finde miss Dorrit.

Altså gik han langsomt og træt op ad sin store trappe og så ind i forskellige værelser, der var tomme, indtil han bemærkede lys i et lille kabinet. Det lå inden for to andre værelser, med tæpper for døren ligesom et telt, og der så så lunt og hyggelig ud derinde, mens han nærmede sig det fra mørket udenfor.

Idet han standsede ved indgangen og, selv uset, så ind, følte han en stikkende smerte. Det var dog vel ikke skinsyge? For hvorfor skulle han være skinsyg? Der var jo ingen andre end hans datter og hans broder derinde; han, med sin stol flyttet tæt hen til kaminen, glædende sig ved brændeildens varme; hun, siddende ved et lille bord med noget broderi. Bortset fra den store forskel i maleriets staffage mindede figurerne stærkt om gamle dage; for hans broder lignede ham selv tilstrækkeligt til, at han for et øjeblik kunne forestille ham selv i kompositionen. Sådan havde han siddet mangen en aften langt borte; sådan havde hun siddet trofast ved hans side. I den gamle, ynkelige fattigdom var der dog visselig intet at være skinsyg på; hvorfra da den stikkende smerte i hans hjerte?

"Ved du hvad, farbroder, jeg tror, du begynder at blive ung igen?"

Hendes farbroder rystede på hovedet og sagde: "Siden hvornår, min ven, siden hvornår?"

"Jeg synes," svarede Lille Dorrit, "at det allerede er flere uger siden, du begyndte at blive yngre. Du er så munter, farbroder,

så livlig og så kvik!"

"Kære barn – alt sammen din skyld."

"Alt sammen min skyld, farbroder?"

"Ja, ja. Du har været så uhyre god imod mig. Du har været så betænksom imod mig, så kærlig imod mig og så omhyggelig for at skjule dine opmærksomheder for mig, at jeg – nå, nå, nå! Jeg har gemt det herinde, mit lam, her inde!"

"Det er alt sammen kun til i din egen levende indbildningskraft, farbroder," sagde Lille Dorrit oprømt.

"Nå, nå, nå!" mumlede den gamle mand. "Gud være lovet!"

Hun holdt et øjeblik inde med sit arbejde for at se på ham, og hendes blik fremkaldte atter den samme smerte i hendes faders bryst, i hans stakkels svage bryst, der var så fuldt af modsigelser, vaklen og ubestandighed, dette uvidende jordelivs smålige bekymringer, disse tåger, som kun evighedens morgengry kan opklare.

"Ser du, jeg har været mere frimodig over for dig, min skat," sagde den gamle mand, "siden vi er blevet alene. Jeg siger alene, for jeg regner ikke mrs. General med. Hende bryder jeg mig ikke om. Hun har ikke noget med mig at gøre. Men jeg ved, at Fanny var ked af mig, og jeg hverken undrer eller beklager mig over det, da jeg godt ved, at jeg må være i vejen, skønt jeg søger at holde mig så langt borte, som jeg kan. Jeg ved, at jeg ikke er noget passende selskab for vor omgangskreds. Min broder William," sagde den gamle mand i en beundrende tone, "kunne omgås konger, om det skulle være, men med din farbroder er det noget helt andet, min ven. Frederick Dorrit er ingen ære for William Dorrit og ved det meget godt. Ah, der er jo din fader,

Amy! velkommen tilbage, kære William! Hvor det glæder mig at se dig."

Ved at dreje hovedet, mens han talte, havde han set broderen stå i døren.

Med et glædesskrig slyngede Lille Dorrit sine arme om sin faders hals og kyssede ham atter og atter. Hendes fader var lidt utålmodig og gnaven.

"Det glæder mig, at jeg dog til sidst fandt dig, Amy," sagde han. "Ha. Det glæder mig virkelig, at jeg – hm – dog til sidst fandt nogen, som kunne tage imod mig. Jeg har nok været – hm – så lidt ventet, at jeg på ære begyndte at tro, at det kunne være passende, at jeg gjorde en undskyldning, fordi jeg – ha – tog mig den frihed i det hele taget at komme tilbage."

"Det var blevet så sent, kære William," sagde hans broder, "at vi havde opgivet håbet om at se dig i aften."

"Jeg er stærkere end du, kære Frederick," svarede Dorrit med en forceret venlighed, hvori der lå en hel del strenghed, "og jeg håber, at jeg uden skade kan rejse på – ha – hvilken tid jeg finder for godt."

"Ja vist så," svarede den anden med en anelse om, at han havde fornærmet ham, "ja vist så, William."

"Tak, Amy," fortsatte mr. Dorrit, mens hun hjalp ham af med hans rejsetøj, "jeg kan gøre det uden hjælp. Jeg – ha – behøver ikke at besvære dig, Amy. Kan jeg få en bid brød og et glas vin, eller – hm – ville det måske være til for megen ulejlighed?"

"Om nogle få minutter skal du få aftensmad!"

"Tak, mit barn," sagde mr. Dorrit med bebrejdende kulde, "jeg – ha – frygter for, at jeg gør ulejlighed. Hm, mrs. General befinder sig vel?"

"Mrs. General klagede over hovedpine og træthed og gik derfor til sengs, da vi havde opgivet håbet om at se dig."

Måske fandt mr. Dorrit, at mrs. General havde gjort vel i at lade sig overvælde af sorgen over hans udeblivelse. I ethvert tilfælde formildedes hans åsyn, og han sagde med åbenbar tilfredshed: "Det gør mig særdeles ondt, at mrs. General ikke befinder sig vel."

Under denne korte samtale havde hans datter iagttaget ham med mere end sin sædvanlige deltagelse. Det lod til, at han i hendes øjne havde fået et forandret og medtaget udseende, og at han mærkede det og ærgrede sig over det, for da han havde trukket sin rejsekappe af og nærmet sig kaminen, sagde han igen i en gnaven tone:

"Hvad ser du efter, Amy? Hvad er der ved mig, som får dig til at fæste din opmærksomhed på mig på denne – hm – højst ejendommelige måde?"

"Jeg ved ikke af det, fader. Jeg beder dig om forladelse. Det fryder mine øjne at se dig igen, det er det hele."

"Sig ikke, at det er det hele, for det er – ha – ikke det hele. Du – hm – du finder," sagde Dorrit med et anklagende eftertryk, "at jeg ikke ser rask ud."

"Det forekom mig, at du så lidt træt ud, kære fader."

"Så tog du fejl," sagde Dorrit. "jeg er ikke træt. Jeg befinder mig langt bedre, end da jeg rejste bort."

Han var så tilbøjelig til at blive vred, at hun ikke sagde mere til sin retfærdiggørelse, men blev stående stille ved siden af ham og klyngede sig til hans arm. Mens han stod sådan med sin broder på den anden side af sig, faldt han hen i en tung døs,

som dog kun varede et øjeblik, og vågnede med en pludselig studsen.

"Frederick," sagde han til sin broder, "jeg råder dig til straks at gå til sengs."

"Nej, William, jeg vil blive og se dig spise til aften."

"Frederick," svarede han, "jeg beder dig at gå til sengs. Du – ha – gør mig en personlig tjeneste ved det. Du burde for længe siden have været i seng. Du er meget svag."

"Ah ja!" sagde den gamle mand, som alt for gerne rettede sig efter ham. "Ja, ja! Du har vist nok ret!"

"Bedste Frederick," sagde Dorrit med en forbavsende overlegenhed i sammenligning med broderens svækkede kræfter, "det smerter mig at se dig så svag. Ha. Jeg synes slet ikke, at du ser rask ud. Du duer ikke til den slags ting. Du burde være yderst forsigtig. God nat, broder. Jeg håber, at du vil føle dig stærkere i morgen. Jeg holder slet ikke af dit udseende. God nat, kære ven."

Efter at have affærdiget sin broder på denne nådige måde faldt han atter hen i en døs, førend den gamle mand var vel ude af stuen, og ville være tumlet forover, hvis hans datter ikke havde holdt på ham.

"Din farbroder er ikke rigtig klarhovedet, Amy," sagde han, da han var blevet vækket, "han taler – hm – mere hen i tåger, end jeg før – ha hm – har lagt mærke til. Har han været syg?"

"Nej, fader."

"Ser du ikke en – ha – stor forandring hos ham?"

"Det har jeg ikke lagt mærke til, kære fader."

"Frygtelig affældig," sagde Dorrit, "det stakkels, hjertensgode skrog! Ha. Selv i sammenligning med, hvad han tidligere var, er

han blevet sørgeligt affældig!"

Da hans aftensmad var blevet sat frem, gav det hans tanker en anden retning. Hun sad ved hans side ligesom i svundne dage, for første gang siden hine dage. De var alene, og hun skar for til ham, og skænkede i hans glas, sådan som hun havde plejet at gøre det i fængslet. Alt dette skete nu for første gang, efter at de var kommet til rigdom. Hun var bange for at se for meget på ham, efter at han før var blevet stødt over det, men mens han spiste, bemærkede hun to gange, at han pludselig lod sit blik falde på hende og så sig om, som om tankeforbindelsen var så stærk, at han med sine egne øjne måtte overbevise sig om, at de ikke var i deres gamle værelse i fængslet. Begge gange havde han lagt hånden på sit hoved, som om han havde savnet sin gamle, sorte hue.

Han spiste kun ganske lidt, men var længe om det og vendte ofte tilbage til sin broders svagelige tilstand. Skønt han viste den største medlidenhed med ham, var han dog næsten bitter imod ham. Han sagde, at stakkels Frederick – ha hm – vrøvlede. Der fandtes intet andet ord for det; vrøvlede. Den stakkel! Det var sørgeligt at tænke sig, hvad Amy havde måttet døje ved at være i hans kedsommelige selskab, når han sådan snakkede hen i tågen, den stakkels, rare, skikkelige fyr! hvis hun ikke havde kunnet søge trøst hos mrs. General. Det gjorde ham overordentlig ondt, gentog han da med sin tidligere tilfredshed, at denne – ha – udmærkede dame ikke var rask.

I sin årvågne kærlighed ville Lille Dorrit have husket enhver ubetydelighed, han havde gjort eller sagt den aften, selv om hun ikke senere havde fået anledning til at genkalde sig den aften. Hun glemte aldrig, at den gang han under indtrykket af de

gamle minder havde set sig om, havde han samtidig søgt at holde dem borte fra hendes og måske også fra hans egne tanker, ved øjeblikkelig at udbrede sig over de store rigdomme og det fornemme selskab, som havde omgivet ham under hans fraværelse, og om den ophøjede stilling, han og hans familie havde at hævde. Heller ikke glemte hun, at hans tale og væsen havde været gennemtrængt af to understrømme, hvoraf den ene viste hende, hvor godt han var kommet ud af det uden hende, og hvor uafhængig han var af hende, mens den anden på en lunefuld og uforståelig måde næsten rettede bebrejdelser mod hende, som om det kunne have været muligt, at hun havde forsømt ham, mens han var borte.

Hans fortælling om den strålende pragt, mr. Merdle udfoldede, og om det hof, der bøjede sig for ham, bragte helt naturligt talen hen på mrs. Merdle, ja så naturligt, at han, selv om der var en usædvanlig mangel på sammenhæng i den største del af hans ord, straks gik over til hende og spurgte, hvordan hun havde det.

"Meget godt. Hun rejser i næste uge."

"Hjem?" spurgte Dorrit.

"Efter nogle få ugers ophold undervejs."

"Hun vil efterlade et uhyre savn her," sagde Dorrit, "en uhyre akkvisition hjemme. For Fanny og for – hm – hele den øvrige store verden."

Lille Dorrit tænkte på den konkurrence, der skulle indledes, og svarede med et meget svagt "ja".

"Mrs. Merdle giver en stor afskedsassemblé, kære fader, og forinden et middagsselskab. Hun har været bange for, at du

ikke skulle komme tilbage i rette tid, og har indbudt både dig og mig til sit middagsselskab."

"Hun er – ha – meget opmærksom. Hvornår skal det være?"

"I overmorgen."

"Skriv i morgen tidlig og sig, at jeg er kommet tilbage, og at det vil – hm – være mig en stor fornøjelse."

"Må jeg følge dig op til dit værelse, kære fader?"

"Nej!" svarede han, og så sig vredt tilbage. "Nej, du må ikke, Amy, jeg behøver ingen hjælp. Jeg er din fader, ikke din affældige farbroder!" Han holdt lige så pludselig inde, som han havde begyndt på dette svar, og sagde: "Du har ikke kysset mig, Amy. God nat, kære barn. Nu må vi have dig gift."

Dermed gik han endnu mere langsomt og træt op på sit værelse og sendte sin kammertjener bort, næsten lige så snart han var kommet derind. Dernæst så han til sine pariserindkøb, og efter at have taget dem omhyggeligt i øjesyn, forvarede han dem under lås og lukke. Oven på dette sad han længe og døsede og byggede videre på sit kastel, så at der på den østlige rand af den øde Campagna viste sig et skær af morgenen, da han omsider listede sig i seng.

Den næste dag lod mrs. General formelde sin respekt og udtalte det håb, at han havde sovet godt efter sin anstrengende rejse, hvorpå han lod formelde sin respekt og tillod sig at underrette mrs. General om, at han havde sovet meget godt og befandt sig i bedste velgående. Ikke des mindre kom han først sent på eftermiddagen ud fra sine værelser, og skønt han lod sig klæde på i stiveste stads til en køretur med mrs. General og sin datter, svarede hans udseende dog ikke ganske til hans beskrivelse af sig selv.

Da de ingen gæster havde den dag, spiste de alene sammen. Med en uendelighed af formaliteter førte han mrs. General til hendes plads ved hans højre side, og mens Lille Dorrit fulgte bagefter med sin farbroder, kunne hun ikke undgå at lægge mærke til, både at han atter var meget omhyggelig påklædt, og at hans væsen mod mrs. General var højst påfaldende. Denne talentfulde dames ydre skal havde en så fuldendt politur, at det var vanskeligt at forrykke et eneste atom i dens skinnende overflade, men det forekom dog Lille Dorrit, at hun i en krog af hendes frosne øjne opdagede et lille optøet stænk af triumferende stolthed.

Trods familiemiddagens pudder- og prækenagtige natur faldt Dorrit flere gange hen i en døs under måltidet. Disse anfald kom lige så pludselig som aftenen i forvejen og var lige så kortvarige. Første gang så mrs. General næsten bestyrtet ud, men så ofte symptomerne siden atter viste sig, læste hun ganske langsomt sin rosenkrans: papa, poppedreng, perle, pudder og præken, og syntes at blive færdig med denne ufejlbarlige andagtsøvelse omtrent på samme tid, som Dorrit fo'r op af sin søvn.

Det gjorde ham atter ondt at bemærke en vis dorskhed hos Frederick – som for øvrigt kun var til i hans egen indbildning – og efter bordet, da Frederick havde trukket sig tilbage, gjorde han i stilhed mrs. General undskyldninger på den stakkels mands vegne.

"Han er en sjældent brav og kærlig broder," sagde han, "men – ha hm – svært på retur. Han falder desværre snart helt sammen."

"Mr. Frederick er i almindelighed noget åndsfraværende og slap," sagde mrs. General, "men så galt vil vi dog ikke håbe, at det er."

Dorrit var imidlertid fast bestemt på ikke at lade ham fare.

"Han er svært på retur. Et vrag. En ruin. Sygner hen for vore øjne. Den gode Frederick!"

"De forlod dog mrs. Sparkler frisk og glad, vil jeg håbe?" sagde mrs. General efter et koldt suk for Frederick.

"Omgivet," svarede Dorrit, "af – ha – alt, hvad der kan fryde hjertet og – hm – forædle ånden. Glad ved sin – hm – mand."

Mrs. General blev lidt forlegen og syntes på en fin måde at vifte ordet bort med sine handsker, som om hun ikke kunne vide, hvor det kunne føre hen.

"Fanny," fortsatte Dorrit, "har ophøjede egenskaber. Ha. Ærgerrighed – hm – en fast karakter, bevidsthed om – ha – sin stilling, vilje til at hæve den – ha hm – ynde, skønhed og medfødt adel."

"Upåtvivlelig," sagde mrs. General med lidt mere end almindelig stivhed.

"I forening med disse egenskaber," sagde Dorrit, "har Fanny – ha – røbet en fejl, som har gjort mig urolig og – ha – jeg må tilføje vred, men som jeg håber, hun nu er kommet ud over."

"Hvad kan De dog sigte til, mr. Dorrit," svarede mrs. General. "Jeg kan slet ikke –"

"Sig ikke det, kære frue," afbrød Dorrit hende.

Mrs. General fuldførte sætningen med hendøende stemme, "-tænke mig, hvad det er."

I det samme faldt Dorrit hen i sin døs, men fo'r et øjeblik efter atter op med eksalteret livlighed.

"Jeg mener, mrs. General, den – ha – stærke lyst til modsigelse, eller – hm – om jeg så må sige, den – ha skinsyge, som Fanny undertiden har lagt for dagen over for den – ha – erkendtlighed, som jeg mener at skylde – hm den dame, med hvem jeg nu har den ære at tale."

"Mr. Dorrit," svarede mrs. General, "er altid alt for forekommende og betænksom. Har der været øjeblikke, hvor jeg har troet, at miss Dorrit var fortrydelig over den gunstige mening, De havde dannet Dem om min virksomhed, har jeg i denne kun alt for gode mening fundet min trøst og min løn."

"Mening om Deres virksomhed, frue?" sagde Dorrit.

"Om," gentog mrs. General med en elegant og udtryksfuld betoning, "min virksomhed."

"Kun om Deres virksomhed, kære frue?" sagde Dorrit.

"Kun om min virksomhed, antager jeg," svarede mrs. General med samme udtryksfulde betoning, "for hvad andet," fortsatte hun med en let, spørgende bevægelse med sine handsker, "kan jeg vel tilskrive –?"

"Hm – Dem selv, mrs. General. Ha hm. Dem selv og Deres fortjenester," var Dorrits svar.

"De vil undskylde," sagde mrs. General, "at jeg bemærker, at dette hverken er tiden eller stedet til at fortsætte denne samtale. De vil tilgive, at jeg minder Dem om, at miss Dorrit opholder sig i værelset ved siden af. Jeg er bevæget og føler, at der gives øjeblikke, da svagheder, som jeg troede for længst at have undertrykt, vender tilbage med fordoblet kraft. De tillader, at jeg fjerner mig."

"Hm. Vi kan en anden gang atter optage denne – ha – interessante samtale," sagde Dorrit, "medmindre den, hvad jeg

ikke håber, skulle – hm – på en eller anden måde være mrs. General – ha – ubehagelig."

"Mr. Dorrit," sagde mrs. General og slog øjnene ned, idet hun med en bøjning rejste sig fra sin stol, "kan altid befale over mig."

Derpå trak mrs. General sig tilbage med megen anstand og uden den skælven, som man kunne have ventet hos en mindre udmærket kvinde. Dorrit, der under hele samtalen var optrådt med en vis majestætisk og beundrende nedladenhed – omtrent sådan som man ser visse folk opføre sig i kirken – lod i det hele taget til at være tilfreds med sig selv og ligeledes med mrs. General. Da hun kom tilbage til te, havde hun fikset sig op med lidt pudder og pomade og havde også gjort fremskridt i moralsk henseende, som viste sig ved, at hun var overordentlig indsmigrende og protegerende over for miss Dorrit og viste en så øm deltagelse for mr. Dorrit, som lod sig forene med den strengeste sømmelighed. Da hun ved aftenens slutning rejste sig for at gå, greb Dorrit hendes hånd, som om han ville føre hende ud på Piazza del Popolo for at danse en menuet i måneskin, og ledsagede hende meget højtidelig til døren, hvor han førte hendes knoer til sine læber. Efter at have taget afsked med datteren med et kys, som uden tvivl var af en temmelig tør beskaffenhed og havde en bismag af pudder, gav han hende nådigt sin velsignelse. Og da han således havde antydet, at der var noget bemærkelsesværdigt i gære, gik han til sit værelse.

Hele den næste formiddag holdt han sig i sit værelse, men lod tidligt på eftermiddagen Tinkler hilse mrs. General og anmodede hende om at ledsage miss Dorrit på en spadseretur uden ham. Før han viste sig, var hans datter allerede påklædt til mrs. Merdles middagsselskab, og han fremstillede sig kort efter

i hele sin glorie, hvad påklædningen angik, men så ubeskriveligt gammel og udtæret ud. Da det imidlertid var tydeligt, at han ville blive vred, hvis hun så meget som spurgte ham om, hvordan han befandt sig, vovede hun kun at kysse ham på kinden med et bekymret sind.

De havde kun et ganske kort stykke at køre, men han var allerede atter i færd med sit byggeri, før vognen havde tilbagelagt halvdelen af vejen. Mrs. Merdle modtog ham med megen udmærkelse. Barmen var i en udmærket, vel konserveret tilstand og i den bedste forståelse med sig selv, middagen var glimrende og selskabet i højeste grad udsøgt.

Det bestod hovedsageligt af engelske gæster, kun var der også de sædvanlige franske grever og italienske marcheser – disse dekorative, sociale milepæle, som altid findes på visse steder og kun er lidet forskellige af udseende. Middagen var lang, og Lille Dorrit, som overskyggedes af et stort overskæg og et stort, hvidt halsbind, tabte ganske sin fader af syne, indtil en tjener stak hende en seddel i hånden og hviskende anmodede hende fra mrs. Merdle om straks at læse den. Mrs. Merdle havde med blyant skrevet derpå: "Kom endelig hen og tal med mr. Dorrit. Jeg tror ikke, at han er rask."

Mens hun ubemærket skyndte sig hen til ham, rejste han sig op fra sin stol, rakte sig ud over bordet i den tanke, at hun endnu sad på sin plads, og kaldte på hende:

"Amy, Amy, mit barn!"

Dette var en så usædvanlig opførsel, for ikke at tale om hans påfaldende ivrige udseende og påfaldende ivrige stemme, at det øjeblikkelig frembragte en dyb tavshed.

"Kære Amy," gentog han, "vil du ikke gå hen og se, om Bob har vagt?"

Hun stod ved siden af ham og rørte ved ham, men han troede endnu stadig, at hun sad på sin plads, og råbte, idet han bøjede sig ud over bordet: "Amy, Amy, jeg føler mig ikke rigtig vel. Ha. Jeg ved ikke, hvad der fejler mig. Jeg ville meget gerne tale med Bob. Ha. Han er den eneste af arrestforvarerne, der holder lige så meget af mig som af dig. Se, om Bob er i arrestforvarerboligen, og bed ham komme til mig."

Gæsterne var nu helt forfærdede, og alle rejste sig.

"Kære fader, jeg er ikke der. Jeg er her hos dig."

"Å, er du her, Amy? Godt. Ha. Kald på Bob. Hvis han er blevet afløst og ikke er på post, så sig til mrs. Bangham, at hun skal gå hen og hente ham."

Hun forsøgte blidt at få ham bort, men han gjorde modstand og ville ikke gå.

"Jeg siger dig, barn," blev han hidsigt ved, "at jeg ikke kan komme op ad den smalle trappe uden Bob. Ha. Send bud efter Bob. Hm. Send bud efter Bob. – Han er den bedste af alle arrestforvarerne – send bud efter Bob!"

Han så sig forvirret om, og da han så de mange ansigter, der omgav ham, tiltalte han dem således:

"Mine damer og herrer, der påhviler mig – ha – den pligt, at – hm – byde Dem velkommen i Marshalsea-fængslet. Velkommen i Marshalsea-fængslet! Rummet er – ha – indskrænket – spadserepladsen kunne være bredere, men De vil finde, at den tilsyneladende udvider sig efter nogen tid, mine damer og herrer – og luften er efter omstændighederne meget god. Den kommer fra – ha – højderne i Surrey! Dette er

Hyggeligheden. Hm. Består ved små bidrag fra samtlige – ha – stiftelsens medlemmer. Til gengæld har de – varmt vand – fælles køkken og små huslige fordele. De, som er husvante i – ha – Marshalsea-fængslet, holder af at kalde mig dets fader. Også af fremmede plejer jeg at tiltales som – ha – Marshalsea-fængslets fader. Hvis et mangeårigt ophold kan give adkomst til en sådan – ha – hæderstitel, kan jeg med god samvittighed tage imod den – hm – tildelte udmærkelse. Mit barn, mine damer og herrer. Min datter. Født her!"

Hun skammede sig ikke ved dette eller ved ham. Hun var bleg og forskrækket, men hun tænkte kun på at berolige ham og få ham bort for hans egen skyld. Hun stod imellem ham og de forundrede ansigter og lænede sig imod hans bryst, idet hun løftede sit ansigt op mod hans. Han holdt hende omslynget med sin venstre arm, og undertiden hørte man hende sagte og inderligt bønfalde ham om at gå bort med hende.

"Født her," gentog han med tårer i øjnene, "opdraget her. Mine damer og herrer, min datter. Barn af en ulykkelig fader, men – ha – altid en gentleman. Ganske vist fattig, men – hm – stolt. Altid stolt. Det er blevet en – hm – ikke ualmindelig skik, at mine – personlige beundrere – kun mine personlige beundrere – ønsker at anerkende min halvt officielle stilling her ved at tilbyde – ha – små erindringer, som i reglen antager form af – ha – gaver – pengegaver. Ved at modtage disse – ha – frivillige anerkendelser af mine beskedne bestræbelser for – hm – at vedligeholde en god tone her – anser jeg mig ikke for kompromitteret, hvilket jeg beder Dem lægge nøje mærke til. Jeg anser mig ikke for kompromitteret, ikke for en tigger. Nej, det skal ingen sige mig på! Ha. Men dog være det langt fra mig

at – hm – ville såre mine fintfølende venner ved at tage i betænkning at indrømme, at disse gaver er – hm – kærkomne. Tværtimod, de er meget kærkomne. I mit barns, om ikke i mit eget navn indrømmer jeg dette uden spor af forbehold, idet jeg samtidig værner om – ha – skal jeg sige min personlige værdighed? Mine damer og herrer, Gud være med dem alle!"

Den frygtelige krænkelse, der var blevet tilføjet Barmen, havde imidlertid fået de fleste af gæsterne til at gå ind i de andre værelser. De få, som var blevet tilbage, fulgte nu efter de andre, og Lille Dorrit og hendes fader blev overladt til tjenerne og sig selv. Nu ville jo den elskede, dyrebare fader følge med hende, ikke sandt? På hendes indstændige bønner svarede han, at han aldrig ville kunne komme op ad den smalle trappe uden Bob. Hvor var Bob? Ville ingen hente Bob? Under påskud af at søge efter Bob førte hun ham ud gennem den vrimmel af muntre gæster, som nu kom strømmende til aftenselskabet, og fik ham op i en karet, som i samme øjeblik havde sat sine passagerer af og nu kørte ham hjem.

For hans omtågede øjne indsnævredes den brede trappe i paladset til den smalle i hans fængsel i London, og han tillod ikke, at andre end hun rørte ved ham, alene med undtagelse af hans broder. De fik ham op på hans værelse og lagde ham på hans seng. Og fra denne time mindedes hans stakkels, lammede ånd kun det sted, hvor dens vinger var blevet stækkede. Den drøm, hvori den siden havde famlet omkring, var som vejret bort, og han vidste ikke af noget uden for Marshalsea-fængslet. Hørte han fodtrin ude på gaden, antog han dem for de gamle, trætte trin nede i fængselsgården. Når lukningstiden kom, troede han, at alle fremmede var lukket ude

for den nat, og når det atter blev åbningstid, længtes han så stærkt efter at se Bob, at de måtte lave en historie om, at Bob havde forkølet sig, men håbede at kunne komme ud om en dags tid eller to i det højeste.

Han var så svag og mat, at han ikke kunne løfte sin hånd, men var ikke des mindre meget øm om sin broder efter gammel vane og kunne halvhundrede gange om dagen sige med et vist velbehag, når han så ham stå ved hans seng: "Sæt dig, gode Frederick. Du er så svag."

De prøvede at lade mrs. General tale med ham, men han kunne slet ikke kende hende igen. Derimod var der i hans hjerne opstået en krænkende mistanke om, at hun tragtede efter at fortrænge mrs. Bangham og var forfalden til druk. Han slyngede hende denne beskyldning lige i ansigtet og bad sin datter så indstændigt at gå til fængselsinspektøren og få ham til at jage hende på porten, at hun ikke oftere blev ført ind til ham.

Med undtagelse af, at han en gang spurgte, "om Tip var kommet ud?" syntes mindet om hans to fraværende børn at have forladt ham. Men det barn, som havde gjort så meget for ham og var blevet så slet lønnet for det, var aldrig ude af hans tanker. Ikke som om han skånede hende eller var bange for, at hun skulle blive for overanstrengt af at pleje ham og våge over ham. I den henseende var han ikke mere bekymret for hende, end han altid havde været. Nej, han elskede hende ligesom i gamle dage. De var atter i fængslet, og hun plejede ham, og han trængte stadig til hende og kunne ikke vende sig uden hendes hjælp og sagde endog undertiden til hende, at han med glæde havde døjet en hel del for hendes skyld. Hun bøjede sig over

hans seng med sit sagtmodige ansigt mod hans og havde gerne ofret sit liv for at skaffe ham hans helbred igen.

Da hans kræfter på denne smertefri måde var taget af i løbet af to, tre dage, lagde hun mærke til, at hans urs dikken generede ham – det var et stort og prægtigt guldur, der gjorde så meget væsen af sin gang, som om der ikke var andet, der gik, end det og tiden. Hun lod det løbe ud, men han var lige urolig og lod sig forstå med, at det ikke var det, han ville. Omsider samlede han sig så meget sammen, at han kunne forklare, at han ville have, at der skulle lånes penge på uret. Han blev helt fornøjet, da hun lod, som om hun tog det bort i dette øjemed, og bagefter nød han sin smule gelé og hedvin med et velbehag, som han ikke tidligere havde vist.

Det blev snart klart, at det var det, han ønskede, for efter et par dage sendte han sine ærmeknapper og fingerringe bort. Han fandt en umådelig tilfredsstillelse i at betro hende disse ærinder og syntes at anse det for det samme, som at træffe de klogeste foranstaltninger. Efter at hans smykker var borte, optog hans klæder hans opmærksomhed, og det er ikke usandsynligt, at han blev holdt nogle dage i live af fornøjelsen over at sende dem stykke for stykke til en formentlig pantelåner.

Sådan lå Lille Dorrit i ti dage bøjet over hans leje med sin kind imod hans. Undertiden blev hun så udmattet, at de slumrede nogle minutter sammen. Men da vågnede hun for med en stille tårestrøm at huske på, hvad det var, der berørte hendes ansigt, og for at se en dybere skygge end skyggen af Marshalsea-fængslets mur snige sig hen over det elskede ansigt på puden.

Stille, stille smeltede alle linjerne i tegningen til det store kastel bort, den ene efter den anden. Stille, stille udglattedes det rynkede og foldede ansigt, hvor de havde stået aftegnet. Stille, stille svandt genskinnet af fængselsgitteret og jernpiggene på muren. Stille, stille antog ansigtet en langt yngre lighed med hende selv, end hun nogen sinde før havde set under de grå hår, og sank til hvile.

I starten var hendes farbroder aldeles fortvivlet.

"O, min broder! O, William, William! At du skulle gå bort før jeg; at kun du skulle gå bort; at du skulle gå bort, og jeg blive tilbage! Du, som stod så højt og var så udmærket og ædel; jeg derimod, en unyttig stakkel, som ikke duer til noget, og som ingen ville have savnet!"

For øjeblikket var det velgørende for hende at have ham at tænke på og understøtte.

"Farbroder, kære farbroder, skån dig selv, skån mig!"

Den gamle mand var ikke døv for disse ord. Da han begyndte at betvinge sig, var det for at skåne hende. Han tænkte ikke på sig selv, men ærede og velsignede hende med al den kraft, der var blevet tilbage i det ærlige hjerte, som så længe havde ligget i dvale og nu vågnede for at briste.

"O, Gud," udbrød han, før de forlod værelset, og foldede sine rynkede hænder over hende. "Du ser denne datter af min dyrebare, afdøde broder! Alt, hvad jeg har set på med mine halvt blinde og syndige øjne, har du set klart og tydeligt. Ikke et hår på hendes hoved skal krummes for dit åsyn. Du vil være med hende her til hendes sidste stund, og jeg ved, at du vil lønne hende hisset!"

Stille og sorgfulde opholdt de sig i et mørkt værelse tæt ved, indtil det næsten var blevet midnat. Undertiden søgte hans sorg lindring i et udbrud ligesom det, hvori den havde fundet sit første udtryk, men bortset fra, at hans få kræfter snart ville være bukket under for en sådan sindsbevægelse, undlod han aldrig at genkalde sig hendes sidste ord og at gøre sig bebrejdelser og berolige sig. Den eneste ytring, hvori han gav sin sorg luft, var det hyppige udråb, at hans broder var gået alene bort; at de havde været sammen, da de trådte ud i livet, at ulykken havde ramt dem i forening, at de havde holdt sammen i deres mange trængselsår og havde levet sammen lige til denne dag, og at hans broder var gået bort uden ham, uden ham!

De skiltes nedbøjede og sorgfulde. Hun ville ikke forlade ham, før de kom til hans værelse, hvor hun så ham lægge sig i klæderne på sengen og dækkede ham til med sine egne hænder. Derpå sank hun ned på sit eget leje og faldt i en dyb søvn, udmattelsens og hvilens søvn, om den end ikke ganske befriede hende fra en alt gennemtrængende bevidsthed om sorg. Sov, gode Lille Dorrit; sov den hele nat!

Det var en måneklar nat, men månen stod sent op, da den var i sidste kvarter. Da den var kommet højt op på den fredelige himmel, skinnede den gennem halvt tillukkede jalousier ind i det højtidelige værelse, hvor et menneskelivs omskiftelser og vildfarelser for så kort siden havde fået ende. I værelset var der to stille skikkelser, to stille og lige følelsesløse skikkelser, der ved en uovervindelig afstand var lige langt fjernet fra den larmende jord og alt, hvad den rummer, om end de snart skulle hvile i den.

Den ene skikkelse lå på sengen, den anden bøjede sig knælende over den. Dens arme hvilede rolig og fredelig på tæppet, og dens ansigt vendte nedad, så at læberne rørte ved den hånd, over hvilken den havde udåndet sit sidste suk. De to brødre stod for deres fader, langt hinsides denne verdens uklare domme og højt oven over dens tåge og mørke.

20. Indleder det følgende

Passagererne var i færd med at gå i land ved havnedæmningen i Calais. Et lavtliggende, trist sted var Calais, når ebben løb ud. Der havde ikke været mere vand på barren, end at skibet netop havde kunnet flyde ind, og nu lignede barren selv, idet en mat dønning brød sig over den, et dorsk havuhyre, der for et øjeblik siden havde hævet sig op på overfladen, og hvis omrids kun utydeligt kunne skelnes, mens det lå og sov. Det magre, fra øverst til nederst kridhvide fyrtårn, der stod på kysten, som om det var et genfærd af en bygning, der i sin tid havde haft farve og fylde, fældede tungsindige tårer oven på de dask, det for kort siden havde fået af bølgerne. De lange rækker af svindsottige, sorte pæle, slimede, våde og vejrslagne og med de ligkranse af tang, som den sidste flodtid havde slynget imellem dem, mindede om en forfalden søkirkegård. Enhver genstand, der piskedes af stormen og bølgerne, blev så lav og så lille under den vidtstrakte grå himmel, i blæstens og havets brusen og brændingens fråde, at det var et under, at der overhovedet var noget Calais tilbage, og at dets lave porte og lave mure, lave tage og lave grave, lave sandbanker, lave volde og flade gader ikke for længe siden havde givet efter for det undergravende og belejrende hav, ligesom de fæstningsværker, børn opfører på strandbredden.

Efter at være gledet mellem slibrige pæle og planker, snublet op ad glatte trapper og mange andre salte forhindringer tiltrådte passagererne deres uhyggelige pilgrimsfærd hen ad havnemolen, hvor alle byens franske landstrygere og engelske flygtninge var til stede for at hindre dem fra at komme sig af

deres forvirring. Efter at englænderne havde taget dem omhyggeligt i øjesyn, og franskmændene, der betragtede dem som gode priser, havde sloges om dem på en strækning af næsten en halv fjerdingvej, fik de omsider lov til at betræde gaderne og gik, hidsigt forfulgt, til deres forskellige bestemmelsessteder.

Clennam, som tyngedes af mere end en bekymring, hørte til denne uhyggelige skare. Efter at have befriet de mest værgeløse af sine landsmænd ud af deres fortvivlede stilling gik han nu alene sin gang eller dog så alene, som det var muligt i betragtning at, at en indfødt herre i en dragt af fedt med en hue at samme stof gjorde jagt på ham i en afstand af halvhundrede skridt og uophørlig råbte efter ham: "Olla! Ør! Dem! Sihr! Ør! Smok hotel!"

Men selve denne gæstfri person sakkede dog til sidst bagud, og Clennam fortsatte uhindret sin vandring. Efter tummelen i kanalen og på strandbredden tog byen sig helt fredelig ud, og dens kedsommelige præg var for så vidt ganske behageligt. Han mødte ny klynger af landsmænd, der alle så ud, som om de i sin tid havde skudt for stærkt i vejret og sat for mange blomster ligesom visne planter og nu ikke var andet end ukrudt. Og så så de også alle ud, som om de dag ud og dag ind havde drevet om i den samme snævre rundkreds, hvilket mindede ham stærkt om Marshalsea-fængslet. Men uden at ænse dem mere, end der behøvedes, for at denne tanke kunne opstå hos ham, opsøgte han sig et bestemt stræde og husnummer, som han havde bevaret i sin hukommelse.

"Det er, hvad Pancks sagde," mumlede han ved sig selv, idet han standsede uden for et øde hus, der svarede til adressen. "Jeg

antager, at han er vel underrettet og at den opdagelse, han har gjort mellem mr. Casbys løse papirer, er til at stole på, men uden den ville jeg næppe have troet, at dette kunne være stedet."

Huset havde et dødt udseende. Der var en død mur udenfor og en død port på siden, hvor et nedhængende klokkegreb frembragte en død ringen og en dørhammer en død, overfladisk banken, der ikke engang syntes at have dybde nok til at trænge igennem den sprukne dør. Imidlertid knirkede døren dog på et slags død fjer, og han lukkede den efter sig, idet han trådte ind i en øde gård, som bagtil begrænsedes af endnu en død mur. Her havde man forsøgt at dyrke nogle slyngplanter, som var døde, at anbringe en lille fontæne, som var tør, og at pryde den med en lille billedstøtte, som var borte.

Indgangen til huset var til venstre og ligesom den ydre port dekoreret med to plakater på fransk og engelsk, som tilkendegav, at man kunne få møblerede værelser til leje og straks flytte ind. Et kraftigt, rødmosset bondefruentimmer, der var lutter strømper, skørt, hvid kappe og ørenringe, stod her i en mørk dør og sagde med et venligt grin: "Olla! Sihr! Hvem?"

Clennam, som svarede på fransk, sagde: "Den engelske dame." Han ønskede at tale med den engelske dame. "Kom så indenfor og vær så god at gå ovenpå," svarede hun ligeledes på fransk. Han gjorde, som hun sagde, og fulgte bag efter hende op ad en mørk, bar trappegang til et bagværelse på første sal. Herfra var der en skummel udsigt til gården, som var øde, til slyngplanterne, som var døde, til fontænen, som var tør, og til fodstykket af billedstøtten, som var borte.

"Monsieur Blandois," sagde Clennam.

"Med fornøjelse, monsieur."

Derpå trak hun sig tilbage og lod ham tage værelset i øjesyn. Det var et af den slags værelser, som altid findes i et sådant hus, koldt, øde og mørkt. Gulvet var bonet og meget glat. Værelset ikke stort nok til at løbe på skøjter i og heller ikke godt skikket til noget som helst andet. Røde og hvide vinduesgardiner, en lille strå måtte, et lille rundt bord med en tumultuarisk forsamling af ben underneden, klodsede stole med sivsæder, to store lænestole med rødt fløjlsbetræk og rummelige nok til at være ubekvemme, et skrivebord, et spejl over kaminen, bestående af flere stykker, der skulle se ud som et stykke, et par prangende vaser med meget kunstige blomster og imellem dem en hjemløs græsk kriger, der ofrede et ur til Frankrigs skytsånd.

Efter et ophold gik mellemdøren til et andet værelse op, og en dame trådte ind. Hun røbede en stærk overraskelse ved at se Clennam og så sig om i værelset, som om hun søgte en anden.

"Undskyld mig, miss Wade. Jeg er alene."

"Det var ikke Deres navn, der blev mig meldt."

"Nej, det ved jeg. Undskyld mig. Jeg har allerede tidligere erfaret, at mit navn ikke gør Dem tilbøjelig til en sammenkomst, og jeg tillod mig derfor at nævne navnet på en person, som jeg søger."

"Undskyld," sagde hun, idet hun pegede så koldt på en stol, at han blev stående, "hvad var det for et navn, som De nævnte?"

"Jeg nævnte navnet Blandois."

"Blandois?"

"Et navn, som De kender."

"Det er besynderligt," sagde hun med rynket pande, "at De uopfordret vedbliver at interessere Dem så levende for mig og

mine bekendte, for mig og mine sager, mr. Clennam. Jeg ved ikke, hvad De mener med det."

"Undskyld, De kender jo dette navn?"

"Hvad vedkommer dette navn Dem? Hvad vedkommer dette navn mig? Hvad vedkommer det Dem, om jeg kender eller ikke kender et navn? Jeg kender mange navne og har glemt endnu flere. Dette kan høre enten til den ene eller anden slags, eller også har jeg måske aldrig hørt det. Jeg ser ingen grund til at eksaminere mig selv eller lade mig eksaminere om det."

"Hvis De tillader," sagde Clennam, "skal jeg meddele Dem grunden til, at jeg presser på i denne sag. Jeg indrømmer, at jeg presser på, og jeg må bede Dem tilgive, at jeg gør det med en sådan energi. Sagen vedkommer kun mig. Jeg giver det ikke udseende af, at den vedkommer Dem."

"Nå, sir," svarede hun, idet hun lidt mindre hovmodig end før gentog sin tidligere opfordring til ham om at tage plads, hvilket han nu gjorde, da hun selv satte sig. "Det glæder mig i det mindste, at der ikke igen er tale om en trælkvinde, som er berøvet sit fri valg, og som jeg har lokket bort fra en af Deres venner. Jeg vil høre Deres grund, hvis De behager."

"Først må jeg, for at betegne den person, om hvem vi taler", sagde Clennam, "bemærke, at det er den person, som De for nogen tid siden traf sammen med i London. De husker vist, at De mødte ham i nærheden af floden?"

"De blander Dem på en højst uforklarlig måde i mine sager," sagde hun bistert, "hvorfra ved De det?"

"Jeg beder Dem ikke tage det ilde op. Ved et rent tilfælde."

"Hvilket tilfælde?"

"Alene ved tilfældigvis at støde på Dem på gaden og se mødet."

"Taler De om Dem selv eller om nogen anden?"

"Om mig selv. Jeg så det."

"Det var ganske vist på åben gade," bemærkede hun mindre bistert efter et øjebliks betænkning, "alverden kunne have set det. Det ville intet have haft at sige, om så havde været."

"Jeg lægger heller ikke mindste vægt på, at jeg så det, ligesom jeg heller ikke – undtagen for så vidt det tjener til at forklare mit komme her – sætter mit besøg eller den tjeneste, jeg har at anmode om, i forbindelse med det."

"Å, De har en tjeneste at anmode om? Det forekom mig nok" – og det smukke ansigt så med bitterhed på ham – "at Deres væsen var blevet blidere, mr. Clennam."

Han lod sig nøje med at protestere imod dette ved en let bevægelse uden at sige noget, hvorpå han berørte Blandois' forsvinden, som hun sikkert havde hørt tale om. Nej, hvor sandsynligt det end kunne forekomme ham, havde hun dog ikke hørt tale om det. Han kunne jo se sig om og selv dømme om, hvilke tidender der kunne komme et fruentimmer for øren, som havde siddet her og græmmet sig i sin ensomhed. Da hun havde afgivet denne erklæring, som han antog for sand, spurgte hun, hvad han mente med forsvinden. Dette fik ham til at meddele hende de enkelte omstændigheder og til dels at røbe, hvor magtpåliggende det var ham at opdage manden og bortjage den mørke mistanke, der hvilede over hans moders hus. Hun hørte på ham med åbenlys overraskelse og flere kendetegn på en undertrykt interesse, end han tidligere havde mærket hos hende, om de end ikke overvandt hendes

frastødende, stolte og indesluttede væsen. Da han havde talt ud, sagde hun kun:

"De har endnu ikke sagt mig, sir, hvad det kommer mig ved eller hvori tjenesten består. Måske De nu vil være så god at oplyse mig om dette?"

"Jeg forudsætter," sagde Arthur, idet han bestræbte sig for at stemme hende mildere, "at De, da De står i forbindelse – tør jeg sige intim forbindelse? – med denne person –"

"De kan naturligvis sige, hvad De har lyst til," bemærkede hun, "men Deres formodninger, mr. Clennam, har ingen betydning for mig."

"- da De i det mindste står i personlig forbindelse med ham," rettede Clennam sig for at bruge en mindre stødende form, "så vil De sagtens også kunne fortælle mig noget om hans tidligere liv og færd, hans vaner og sædvanlige opholdssted, og De kan uden tvivl give mig et lille vink om, hvordan jeg bedst kan finde ham eller skaffe klaring på, hvad der er blevet af ham. Dette er den tjeneste, jeg beder Dem om, og jeg håber, at De vil tage noget hensyn. Skulle De have en eller anden grund til at foreskrive mig betingelser, skal jeg agte dem uden at spørge Dem om dem."

"De så mig tilfældigvis på gaden med manden," bemærkede hun, efter at hun til hans bitre skuffelse åbenbart havde beskæftiget sig mere med sine egne tanker om sagen end med hans bøn, "så vidste De altså forud, hvem manden var?"

"Ikke forud, først bagefter. Jeg havde aldrig set ham før, men så ham igen den samme aften, da han forsvandt. Rent ud sagt, i min moders værelse, hvor jeg forlod ham. Her kan De læse alt, hvad der vides om ham."

Med disse ord rakte han hende en trykt bekendtgørelse, som hun læste med en rolig og opmærksom mine.

"Dette er mere, end jeg ved om ham," sagde hun.

Clennams ansigt udtrykte hans dybe skuffelse, måske hans vantro, for i den samme udeltagende tone tilføjede hun: "De tror det ikke, og dog er det sandt. Hvad den personlige forbindelse angår, da lader det til, Deres moder har stået i forbindelse med ham så godt som nogen, og dog siger De, at De tror hendes erklæring om, at hun ikke ved mere om ham."

Disse ord og det smil, der ledsagede dem, indeholdt et så tydeligt vink om mistanke, at det jog blodet op i Clennams kinder.

"Nu vel, sir," sagde hun, idet hun med skadefro glæde gentog dolkestødet, "jeg vil være så åbenhjertig imod Dem, som De kan ønske. Jeg vil tilstå, at hvis jeg brød mig om mit rygte (hvilket jeg ikke gør) eller havde et godt navn at bevare (hvilket jeg ikke har, da det er mig aldeles ligegyldigt, om det anses for godt eller slet), ville jeg betragte mig som slemt kompromitteret ved at have haft noget med denne karl at gøre. Og dog er han aldrig kommet inden for min dør – dog har han aldrig siddet i samtale med mig indtil midnat."

Ved således at vende sagen imod ham hævnede hun sig for sit gamle nag, for det lå ikke i hendes natur at skåne ham, og hun kendte ikke til anger.

"At han er en gemen, vindesyg usling, at jeg først så ham luske om i Italien (hvor jeg opholdt mig for nogen tid siden), og at jeg lejede ham som et passende redskab for et øjemed, jeg tilfældigvis havde, tager jeg ikke i betænkning at meddele Dem. Kort sagt, jeg fandt det umagen værd for min fornøjelses skyld

– for at tilfredsstille en heftig lidenskab – at lønne en spion, der for penge ville lyde mit bud. Jeg lønnede denne slyngel, og jeg tør påstå, at havde jeg haft lyst til at slutte en sådan handel og kunnet betale ham tilstrækkelig, og havde han kunnet gøre det i mørke og uden fare, ville han have begået, hvilket mord det skulle være, uden at betænke sig mere, end han betænkte sig på at tage mine penge. Det er i det mindste min mening om ham, og jeg ser, at den ikke er meget langt fra også at være Deres. Deres moders mening, formoder jeg – når jeg vil følge Deres eksempel og give mig af med formodninger – har naturligvis været en hel anden."

"Min moder, må jeg tillade mig at minde Dem om," sagde Clennam, "blev først bragt i forbindelse med ham ved en ulyksalig forretningssag."

"Det synes at have været en ulyksalig forretningssag, som sidst bragte hende i forbindelse med ham," svarede miss Wade, "og det var meget sent på dagen, de afgjorde den forretning."

"De insinuerer," sagde Arthur, der våndede sig under disse koldblodige udfald, hvis styrke han allerede dybt havde følt, "at der var noget –"

"Mr. Clennam," afbrød hun ham roligt, "husk på, at jeg ikke insinuerer noget om denne mand. Han er, siger jeg atter uforbeholdent, en gemen, vindesyg usling. Havde jeg ikke haft brug for ham, ville De ikke have set ham og mig sammen."

Pinligt berørt af den hårdnakkethed, hvormed hun fremdrog denne mørke side af sagen, hvoraf der var en halvt skjult skygge i hans eget bryst, tav Clennam.

"Jeg har talt om ham, som om han endnu levede," tilføjede hun, "men han kan for den sags skyld gerne være blevet taget af

dage. For mig kan det være ligegyldigt, jeg har ikke mere brug for ham."

Med et dybt suk og en nedslået mine rejste Arthur Clennam sig langsomt op. Hun derimod rejste sig ikke, men sagde, efter at have set stift på ham med et mistænksomt blik og med forbitret sammenpressede læber:

"Han var jo Deres gode ven, mr. Gowans udkårne omgangsfælle, var han ikke? Hvorfor beder De ikke Deres gode ven om at hjælpe Dem?"

Benægtelsen af, at Gowan var hans gode ven, svævede allerede Arthur på læberne, men han undertrykte den, idet han huskede på sine tidligere kampe og beslutninger, og sagde:

"Mr. Gowan har ikke set Blandois, siden denne rejste til England, og ved intet andet om ham. Det var et tilfældigt bekendtskab, han gjorde i udlandet."

"Et tilfældigt bekendtskab, han gjorde i udlandet!" gentog hun, "ja, Deres gode ven kan nok behøve at adsprede sig med alle de bekendtskaber, han kan gøre, når man tænker på den kone, han har. Jeg hader hans kone."

Den forbitrelse, hvormed hun sagde dette, og som var så meget mere påfaldende, som hun samtidig betvang sig så stærkt, vakte Clennams opmærksomhed og holdt ham tilbage. Den lynede ud af hendes sorte øjne, dirrede i hendes næsebor og glødede i hendes øjne, men samtidig lå der en hånlig ro over hendes ansigt, og hun holdt sig i en så sikker og stolt utvungen stilling, som om hun havde været i den ligegyldigste stemning.

"Alt, hvad jeg vil sige, miss Wade," bemærkede han, "er, at De ingen årsag kan have til en følelse, som jeg ikke tror, at nogen deler med Dem."

"Hvis De vil," svarede hun, "kan De jo spørge Deres gode ven om hans mening om denne sag."

"Jeg står næppe på en så fortrolig fod med min gode ven," sagde Arthur trods sine beslutninger, "at der er nogen rimelighed for, at jeg skulle berøre dette emne."

"Jeg hader ham," svarede hun, "mere end hans kone, fordi jeg engang var så tåbelig og falsk imod mig selv til næsten at elske ham. De har kun set mig ved ganske almindelige lejligheder og har da sikkert antaget mig for en ganske almindelig kvinde med en smule mere egensindighed end de fleste. Når De ikke kender mig anderledes, ved De ikke, hvad jeg forstår ved at hade; uden at kende mig kan De ikke vide, hvor omhyggeligt jeg har studeret mig selv og de mennesker, som omgiver mig. Af den grund har jeg i nogen tid tænkt på at meddele Dem, hvordan mit liv har været – ikke for at formilde Deres dom, for den sætter jeg ingen pris på, men for at De, når De tænker på Deres gode ven og hans kære, kone, kan fatte, hvad jeg forstår ved at hade. Skal jeg give Dem noget, jeg har skrevet og gemt til gennemlæsning af Dem, eller skal jeg lade det være?"

Clennam bad hende give ham det. Hun gik hen til skrivebordet, lukkede det op og tog nogle sammenlagte ark papir ud af en skuffe. Uden at vise tegn til forsonlighed, næsten uden at henvende sig til ham, men snarere talende, som om hun talte til et spejl for at retfærdiggøre sin hårdnakkethed, sagde hun, idet hun gav ham dem:

"Nu skal De lære, hvad jeg forstår ved at hade! Ikke mere om det. Hvad enten De træffer mig midlertidig og billig indlogeret i et tomt hus i London eller i en lejlighed i Calais, finder De

Harriet hos mig. De kan gerne få hende at se, før De går. Kom ind, Harriet."

Da hun havde kaldt to gange, kom Harriet, forhenværende Tattycoram, ind.

"Her er mr. Clennam," sagde miss Wade, "men han er ikke kommet for Deres skyld. Dem har han opgivet – det antager jeg, at De nu har?"

"Ja – da jeg ikke har nogen myndighed eller indflydelse," svarede Clennam.

"Altså ikke kommet for at søge efter Dem, men dog for at søge efter nogen. Han vil gerne vide besked om Blandois."

"Ham, som jeg så Dem sammen med i Strand i London," sagde Arthur.

"Ved De noget om ham, Harriet, undtagen at han kom fra Venezia, så sig mr. Clennam det uforbeholdent."

"Jeg ved ikke mere om ham," sagde pigen.

"Er De så tilfreds?" spurgte miss Wade.

Han havde ingen grund til ikke at tro dem, da pigens væsen var så naturligt, at det næsten var overbevisende, selv om han tidligere havde næret nogen tvivl. Han svarede:

"Jeg må søge oplysninger andetsteds."

Det var ikke hans hensigt at gå med det samme, men da han havde rejst sig, før pigen kom ind, troede hun det. Hun så hurtigt på ham og sagde:

"Befinder de sig vel, sir?"

"Hvem?"

Hun var lige på nippet til at sige: "Dem allesammen", men tog sig i det, skottede til miss Wade og sagde: "Mr. og mrs. Meagles."

"Da jeg sidst hørte fra dem, befandt de sig vel. De er ikke hjemme. Dog, det er sandt, lad mig stille Dem et spørgsmål. Er det sandt, at De er blevet set der?"

"Hvor? Hvor siger man, at jeg er blevet set?" spurgte pigen og skulede mod jorden.

"Man vil have set Dem kigge ind ad havelågen ude på landstedet."

"Nej," sagde miss Wade, "hun har aldrig været det nær."

"Deri tager De fejl," sagde pigen. "Jeg gik derud, da vi sidst var i London. Jeg gik derud den eftermiddag, da De havde ladet mig være alene. Og jeg kiggede virkelig ind ad lågen."

"Karakterløse menneske," svarede miss Wade med den dybeste foragt, "har hele vor omgang, alle vore samtaler, alt, hvad De har måttet tåle, haft så ringe virkning?"

"Der var intet ondt i at se ind ad lågen et øjeblik," sagde pigen. "På vinduerne kunne jeg se, at familien ikke var der."

"Hvorfor gik De så tæt hen til huset?"

"Fordi jeg havde lyst til at se det; fordi jeg længtes efter at se det en gang endnu."

Idet de to smukke kvinder stod og så på hinanden, følte Clennam, hvorledes disse to naturer idelig måtte sønderslide hinanden.

"Åh," sagde miss Wade, idet hun koldt betvang sit blik og tog sine øjne til sig, "havde De lyst til at se det sted, hvor De førte det liv, som jeg udfriede Dem af, da De havde indset, hvad det var, så er det en anden sag. Men er det Deres oprigtighed imod mig? Er det at virke for vor fælles sag? De fortjener ikke den tillid og den venlighed, jeg har vist Dem. De er ikke bedre end

en skødehund og måtte hellere vende tilbage til de mennesker, som mishandlede Dem værre, end om de havde pisket Dem."

"Taler De sådan om dem i en fremmeds påhør, udæsker De mig til at tage dem i forsvar," sagde pigen.

"Vend tilbage til dem," svarede miss Wade, "vend tilbage til dem."

"De ved meget godt," svarede nu Harriet, "at jeg ikke vender tilbage til dem. De ved meget godt, at jeg er færdig med dem og aldrig kan, aldrig skal, aldrig vil vende tilbage til dem. Tal derfor ikke mere om dem, miss Wade."

"De foretrækker deres overflod for den tarvelige levemåde her," indvendte hun. "De lovpriser dem og ringeagter mig. Hvad andet kunne jeg have ventet? Jeg burde have forudset det."

"Det er ikke sandt," sagde pigen blussende, "og De mener ikke, hvad De siger. Jeg ved, hvad De mener. De lader mig føle på en halvskjult måde, at jeg ikke har andre end Dem at holde mig til, og fordi jeg ikke har andre end Dem at holde mig til, tror De, at De kan få mig til at gøre og lade, hvad De finder for godt, og tilføje mig enhver tænkelig krænkelse. De er lige så slem, som de var, men jeg lader mig ikke sådan kue og træde på nakken. Jeg vil endnu en gang sige, at jeg gik hen og så på huset, fordi jeg ofte havde tænkt på, at jeg kunne have lyst til at se det en gang til. Jeg vil igen spørge til dem, fordi jeg en gang holdt af dem og undertiden syntes, at de var gode imod mig."

Her sagde Clennam, at han var overbevist om, at de endnu ville modtage hende med velvilje, hvis hun nogen sinde skulle ønske at vende tilbage til dem.

"Aldrig!" sagde pigen lidenskabeligt, "det gør jeg aldrig, og ingen ved det bedre end miss Wade, selv om hun driller mig,

fordi hun ved, at hun har gjort mig afhængig af sig. Og jeg ved, at jeg er det, og at det glæder hende umådeligt at lade mig føle det."

"Et godt påskud," sagde miss Wade med ikke mindre harme, stolthed og bitterhed, "men for gennemsigtigt til at skjule, hvad jeg tydeligt ser i det. Min fattigdom kan ikke hamle op med deres penge. Vend hellere straks tilbage, og lad det dermed være forbi!"

Arthur Clennam iagttog dem, mens de stod lidt fra hinanden i det uhyggelige, trange værelse, hver især stolt rugende over sin egen harme, hver især med en ubøjelig hårdnakkethed martrende sit eget og den andens bryst. Han sagde et par ord til afsked, men miss Wade bøjede knap hovedet, og med en påtaget ydmyghed, som en ussel afhængig træl, men alligevel ikke uden trods, lod Harriet, som om hun var for ringe til at bemærke nogen eller selv at blive bemærket.

Han gik ad den mørke, bugtede trappe ned i gården, og den døde mur, de visne buske, den udtørrede fontæne og den manglende billedstøtte gjorde et endnu skumlere indtryk på ham, end da han var kommet. Grublende over det, han havde hørt og set, og over sine fejlslagne bestræbelser for at opspore den mistænkelige person, vendte han tilbage til London. Undervejs tog han papirerne frem og læste deri, hvad der er gengivet i det følgende kapitel.

21. En selvplagerskes historie

Jeg har det uheld ikke at være en tåbe. Fra en meget tidlig alder har jeg opdaget, hvad mine omgivelser troede at skjule for mig. Kunne jeg idelig være blevet ført bag lyset, i stedet for idelig at skelne sandheden, ville mit liv være gået lige så jævnt som de fleste andre tåbers.

Min barndom tilbragte jeg hos en bedstemoder, det vil sige hos en dame, der var mig i bedstemoders sted og tiltog sig dette navn. Hun havde ingen adkomst til det, men jeg – der i den henseende var en lille tåbe – nærede ingen mistro til hende. Hun havde nogle børn af sin egen familie hos sig tillige med nogle fremmede børn, allesammen pigebørn, ti i tallet, når jeg blev regnet med. Vi levede sammen og blev opdraget sammen.

Jeg kan have været omtrent tolv år gammel, da jeg begyndte at mærke, hvordan disse pigebørn lagde an på at protegere mig. De fortalte mig, at jeg var et forældreløst barn. Der var ingen andre forældreløse børn iblandt os, og jeg så (hvilket var den første ulempe ved ikke at være en tåbe), at det var af uforskammet medlidenhed og i bevidstheden om deres overlegenhed, at de viste sig venlige imod mig. Imidlertid var jeg ikke så ubesindig straks at slå denne opdagelse fast som en afgjort sag. Jeg satte dem ofte på prøve. Jeg kunne næppe få dem til at skændes med mig, men når det lykkedes mig, kunne jeg være vis på, at de efter et par timer kom og rakte hånden til forsoning. Atter og atter satte jeg dem på prøve, og aldrig så jeg dem vente på, at jeg skulle gøre begyndelsen. I deres forfængelighed var de altid de første til at tilgive. Det var små udgaver af voksne mennesker!

En af dem var min udkårne veninde. Jeg elskede den lille tosse med en lidenskabelighed, som hun lige så lidt kunne fortjene, som jeg kan tænke på det uden at skamme mig, selv om jeg kun var et barn. Hun havde, hvad de kaldte et venligt sind. Hun kunne uddele og uddelte blide smil og øjekast til dem alle. Jeg tror ikke, at der var en sjæl der på stedet undtagen jeg, som vidste, at hun gjorde det udelukkende for at såre og krænke mig!

Ikke des mindre elskede jeg denne uværdige pige så højt, at min kærlighed til hende voldte mig mange plager. Jeg fik altid skænd og irettesættelser, fordi jeg pinte hende, som de kaldte det. Det vil sige, jeg bebrejdede hende hendes falskhed og fik hende til at græde ved at vise hende, at jeg læste i hendes hjerte. Alligevel elskede jeg hende trofast, og en gang tog jeg hjem med hende i en ferie.

Hun var værre hjemme, end hun havde været i skolen. Hun havde en mængde kusiner og venner, og vi havde baller i hendes hjem og kom på bal i andre huse, og både hjemme og ude sårede hun mine følelser, så at det ikke var til at udholde. Hendes plan gik ud på at få dem alle til at holde af sig og derved gøre mig afsindig af skinsyge, at vise sig fortrolig og venlig mod dem alle og således få mig til at gå fra forstanden af misundelse. Når vi om aftenen var blevet alene i vort sovekammer, plejede jeg at fortælle hende, at jeg havde gennemskuet hendes lumpenhed, og så gav hun sig til at græde og sagde, at jeg var grusom. Jeg holdt hende indesluttet i mine arme til om morgenen, elskede hende lige så højt som altid og var ofte til mode, som om jeg, hellere end at lide disse kvaler, kunne holde hende således i mine arme og styrte mig ned på

bunden af en flod – hvor jeg endnu ville holde fast på hende, efter at vi begge var døde.

Det fik en ende, og jeg fandt lindring. I familien var der en tante, som ikke kunne lide mig. Jeg tvivler om, at nogen i familien holdt synderlig af mig, men det var mig ganske ligegyldigt, da jeg var gået aldeles op i den ene unge pige. Denne tante var en ung kone, og hun så altid på mig med sådanne alvorlige øjne. Hun var et uforskammet fruentimmer og så åbenlyst med medlidenhed på mig. Efter en af de omtalte nætter gik jeg før frokosten ned i et drivhus. Charlotte (således hed min falske unge veninde) var gået derned før mig, og da jeg trådte ind, hørte jeg tanten tale med hende om mig. Jeg blev stående, hvor jeg var, mellem bladene og lyttede.

Tanten sagde: "Miss Wade plager livet af dig, og det kan ikke blive ved at gå sådan."

Men hvad svarede hun nu? Sagde hun: "Det er mig, som plager livet af hende, det er mig, som lægger hende på pinebænken og er hendes bøddel, og dog siger hun mig hver aften, at hun elsker mig inderligt, selv om hun ved, hvor jeg piner hende?" Nej, min første mindeværdige erfaring stemte godt med, hvad jeg vidste om hende, og med hele min erfaring. Hun begyndte at hulke og græde (for at vække tantens deltagelse) og sagde: "Kære tante, hun har et ulykkeligt sind. De andre piger i skolen, såvel som jeg, gør sig al mulig umage for at forbedre det. Det stræber vi alle efter."

Derpå kælede tanten for hende, som om hun havde sagt noget smukt i stedet for noget foragteligt og falsk, og spillede den modbydelige komedie til ende ved at svare: "Men der er en grænse for alt, kære barn, og jeg ser, at denne stakkels,

ulykkelige pige stadig volder dig mere unyttig sorg, end selv en så god hensigt kan retfærdiggøre."

Den stakkels, ulykkelige pige kom ud af sit smuthul, som De sagtens er forberedt på at høre, og sagde: "Send mig hjem." Jeg sagde ikke et eneste ord mere til dem eller nogen af dem end: "Send mig hjem. Ellers går jeg hjem alene, nat og dag!" Da jeg kom hjem, sagde jeg til min formentlige bedstemoder, at hvis jeg ikke blev sendt bort for at fuldende min opdragelse på et andet sted, før den pige eller nogen af dem kom tilbage, ville jeg hellere kaste mig på ilden og brænde mine øjne ud end nogen sinde oftere se deres lumske ansigter.

Derpå kom jeg ud blandt unge damer, men fandt dem ikke bedre. Smukke ord og talemåder, – men jeg gennemskuede, hvordan de hævede sig over mig og så ned på mig, og de var ikke bedre. Før jeg forlod dem, fik jeg at vide, at jeg ingen bedstemoder og ingen slægtninge havde. Denne oplysning kastede klarhed over mange ting både i min fortid og i min fremtid, og den viste mig mangen en gang, hvordan folk hoverede over mig, mens de lod, som om de behandlede mig med agtelse eller viste mig en tjeneste.

Der var sat en lille kapital ud for mig hos en forretningsmand. Jeg skulle være guvernante. Jeg blev det og kom i huset hos en fattig adelsmand, som havde to døtre, små børn, men forældrene ønskede, at de om muligt skulle vokse op under en og samme lærerinde. Moderen var ung og smuk. Fra begyndelsen af behandlede hun mig med en overdreven hensynsfuldhed. Jeg beholdt mit nag hos mig selv, men jeg vidste meget godt, at det var hendes måde at lade sig forstå

med, at hun var mit herskab og kunne have behandlet sit tyende anderledes, hvis hun havde haft lyst.

Jeg siger, at jeg ikke tog mig det nær, og det gjorde jeg ikke heller, men ved ikke at føje mig efter hende viste jeg hende, at jeg forstod hende. Når hun ville nøde mig til at drikke vin, drak jeg vand. Var der noget lækkert på bordet, bød hun mig altid af det, men jeg afslog det altid og spiste af de forsmåede retter. Hendes protektion faldt således helt til jorden. Jeg fik min hævn og følte mig uafhængig.

Jeg holdt af børnene, som vel var sky, men dog i det hele taget tilbøjelige til at slutte sig til mig; men der var en amme der i huset, et rødmosset fruentimmer, som på en påtrængende måde gav sig skin af altid at være glad og munter. Hun havde ammet dem begge og vundet deres kærlighed, før jeg fik dem at se. Hvis dette fruentimmer ikke havde været, kunne jeg måske have fundet mig i min skæbne. De kneb, hun stadig brugte, for at jeg ikke skulle fortrænge hende i børnenes yndest, kunne have blændet mange i mit sted, men jeg gennemskuede dem straks. Under påskud af at rydde op i mine værelser, varte mig op og holde min garderobe i orden, var hun aldrig fraværende. Det listigste af hendes mange påfund var den måde, hvorpå hun lod, som om hun søgte at få børnene til at holde mere af mig. Hun førte dem til mig og lokkede dem hen til mig.

"Gå hen til den søde miss Wade, gå hen til den rare miss Wade, gå hen til den smukke miss Wade. Hun holder så meget af jer. Miss Wade er en klog dame; hun har læst en mængde bøger og kan fortælle jer langt bedre og morsommere historier, end jeg kan. Kom hen og hør på miss Wade!"

Hvorledes skulle jeg kunne fængsle deres opmærksomhed, når mit hjerte brændte af harme over disse dumme fif? Hvor kunne det undre mig at se deres uskyldige ansigter gyse tilbage og deres arme slynge sig om hendes hals i stedet for om min? Da kunne hun se op på mig, idet hun rystede deres lokker af sit ansigt, og sige:

"Det kommer nok, miss Wade. De er så hjertelige og kærlige, lille frøken. De skal ikke græmme Dem over dette!" – sådan hoverede hun over mig.

Der var endnu en ting, som dette fruentimmer gjorde. Når hun undertiden så, at hun på denne måde havde bragt mig i en mørk, fortvivlet stemning, henledte hun børnenes opmærksomhed på det og viste dem forskellen mellem hende og mig.

"Stille, den stakkels miss Wade er ikke rask. I må ikke gøre støj, I små, hun har ondt i hovedet. Gå hen og trøst hende. Gå hen og spørg, hvordan hun har det. Gå hen og bed hende lægge sig. Jeg håber, at der ikke er noget, der trykker Dem. Vær ikke så mismodig, lille frøken!"

Det blev utåleligt. En dag, da jeg var alene, kom hendes nåde, min frue, ind til mig, og overvældet af den følelse, at jeg ikke kunne udholde det længere, sagde jeg hende, at jeg måtte bort. Jeg kunne ikke udstå det fruentimmer, denne Dawes.

"Men, miss Wade, stakkels Dawes er Dem så hengiven og ville gøre alt for Dem!"

Jeg vidste i forvejen, at hun ville tale sådan. Jeg var fuldkommen forberedt på det. Jeg svarede kun, at det ikke tilkom mig at modsige mit herskab. Jeg måtte bort.

"Jeg håber ikke, miss Wade," svarede hun og antog straks den overlegne tone, som hun altid havde skjult så dårligt, "jeg håber ikke, at jeg i den tid, vi har været sammen, har sagt eller gjort noget, som kan berettige Dem til at bruge dette ubehagelige ord. Det må have været aldeles mod min vilje. Sig mig, hvad det er."

Jeg svarede, at jeg ikke havde noget at klage over, hverken over mit herskab eller til mit herskab, men bort måtte jeg.

Hun betænkte sig et øjeblik og satte sig så ved siden af mig og lagde sin hånd på min, som om denne ære kunne udslette ethvert minde!

"Jeg er bange for, at De er ulykkelig af grunde, som jeg ingen indflydelse har på."

Jeg smilede ved tanken om den begivenhed, som disse ord mindede mig om, og sagde: "Jeg har et ulykkeligt sind, antager jeg."

"Det sagde jeg ikke."

"Det er en let måde at forklare alt på."

"Måske, men jeg sagde det ikke. Hvad jeg ønsker at berøre, er noget helt andet. Det har gjort min mand og mig ondt at se, at De ikke har følt Dem rigtig hjemme hos os, og vi har undertiden talt om det."

"Hjemme? Å, De er sådanne fornemme folk, Deres Nåde," sagde jeg.

"Jeg er uheldig nok til at bruge ord, som kan udtydes og åbenbart bliver udtydede på en hel anden måde, end jeg har tilsigtet." – Hun havde ikke ventet sig mit svar, og det gjorde hende skamfuld. – "Jeg mener kun, ikke lykkelig hos os. Det er et kildent punkt at omtale, men mellem et par unge kvinder –

kort sagt, vi har frygtet for, at De har ladet familieforhold, hvori ingen kan være uskyldigere end De, gå Dem alt for nær. Hvis så er, beder vi Dem indstændigt ikke at sørge over det. Min mand selv har, hvad der er en velkendt sag, tidligere haft en meget kær søster, der ikke var hans lovmæssige søster, men blev almindeligt elsket og agtet –"

Jeg så straks, at de havde antaget sig mig for den afdødes skyld og for at kunne have dette at rose sig af; i ammens kundskab om dette så jeg en opmuntring til at tirre mig og i børnenes sky væsen en dunkel forestilling om, at jeg ikke var som andre mennesker. Jeg forlod huset endnu samme aften.

Efter et par korte erfaringer af omtrent samme art, som ikke vedkommer nærværende sag, kom jeg til en anden familie, hvor jeg kun havde én elev, en pige på femten år, der var den eneste datter. Forældrene var her ældre folk, ansete og rige. Et søskendebarn, som de havde opdraget, var blandt mange andre en hyppig gæst i huset og begyndte at vise mig opmærksomhed. Jeg afviste ham uden videre, da jeg, inden jeg tog derhen, havde besluttet ikke at tåle medynk eller nedladenhed af nogen. Men han skrev et brev til mig, og det førte til, at vi blev forlovet.

Han var et år yngre end jeg og så meget ung ud af sin alder. Han var hjemme med orlov fra Ostindien, hvor han havde en post, som snart ville blive meget god. Om et halvt år skulle vi have bryllup og derpå rejse til Ostindien. Jeg skulle blive i huset og giftes bort derfra. Ingen havde det mindste mod denne plan at indvende.

Jeg kan ikke undgå at sige, at han beundrede mig, men kunne jeg det, ville jeg gøre det. Forfængeligheden har intet med denne tilståelse at gøre; for hans beundring plagede mig.

Han gjorde sig ikke umage for at skjule den og var skyld i, at jeg blandt disse rige folk følte mig til mode, som om han havde købt mig for mit udseendes skyld og stillede sit køb til skue for at retfærdiggøre sig. De vurderede mig i deres stille sind, så jeg, og var nysgerrige efter at erfare, hvad jeg egentlig var værd. Jeg besluttede, at de ikke skulle få det at vide. I deres nærværelse var jeg tavs og ubevægelig og havde før ladet mig slå ihjel, end jeg ville gøre mig umage for at behage dem.

Han sagde til mig, at jeg ikke var mig selv, men jeg svarede jo, og at det netop var, fordi jeg var mig selv og altid ville være det, at jeg ikke ville nedlade mig til at gøre stads af nogen af dem. Han blev bekymret og endog fornærmet, da jeg tilføjede, at jeg ønskede, at han ikke ville gøre så meget væsen af sin kærlighed i deres nærværelse, men han sagde, at han for at tilfredsstille mig ville lægge bånd på sine varme og ærlige følelser.

Under dette påskud begyndte han at gøre gengæld. En hel time ad gangen kunne han holde sig borte fra mig og tale til alle andre undtagen til mig. En halv aften har jeg siddet alene og uænset, mens han talte med sin unge kusine, min elev. Imidlertid har jeg af folks øjne læst, at de to passede bedre for hinanden end han og jeg. Jeg har siddet og gættet deres tanker, indtil jeg har følt, at hans ungdommelige udseende gjorde mig latterlig, og raset mod mig selv, fordi jeg nogen sinde havde elsket ham.

For jeg havde elsket ham, hvor lidt han fortjente det, og hvor lidt han tænkte på alle de kvaler, som det kostede mig – kvaler, som burde have gjort ham til min til mit livs ende – så højt elskede jeg ham. Jeg fandt mig for hans skyld i, at hans kusine roste ham i mit påhør, og i, at hun lod, som om hun troede, at

det var mig kært, skønt hun godt vidste, at det skar mig i hjertet. Mens jeg i hans nærværelse har siddet og grublet over alle mine forurettelser og krænkelser og tænkt på, om jeg ikke straks skulle flygte bort fra huset og aldrig se ham mere – har jeg elsket ham.

Hans tante, min frue, forøgede med velberåd hu mine prøvelser og ærgrelser. Det var hendes glæde at udbrede sig over den måde, vi skulle leve på i Ostindien, om det hus, vi skulle føre, og det selskab, vi skulle se hos os, når han var blevet forfremmet. Min stolthed oprørtes over denne uforskammethed således at fremhæve modsætningen mellem det liv, jeg ville komme til at føre som gift kone og min daværende afhængige og underordnede stilling. Jeg undertrykte min harme, men jeg viste hende, at hendes hensigt ikke var skjult for mig, og gengældte hendes stiklerier med en påtagen ydmyghed. Det, hun beskrev, ville unægtelig være en alt for stor ære for mig, plejede jeg at sige hende. Jeg frygtede for ikke at kunne tåle en så stor forandring. At tænke sig, at en simpel guvernante, hendes datters guvernante, skulle nyde en så stor udmærkelse! Det var hende og dem alle ubehageligt, når jeg svarede sådan. De så, at jeg meget godt forstod hende.

På den tid, da mine genvordigheder var på deres højeste, og da jeg var mest opbragt på min forlovede, fordi han var så utaknemmelig ikke at bryde sig om de utallige sorger og krænkelser, jeg led for hans skyld, begyndte Deres gode ven Gowan at komme i huset. Han havde længe været en fortrolig ven af familien, men været udenlands. Han fattede på øjeblikket tingenes tilstand og forstod mig.

Han var den første af alle dem, jeg havde mødt i mit liv, som havde forstået mig. Han havde ikke været tre gange i huset, før jeg følte, at han gættede enhver af mine tanker. I den kolde, lette måde, hvorpå han behandlede dem, mig og den hele sag, så jeg det tydeligt. I hans overdrevne lovtaler over min tilkommende mand, i hans begejstring over forlovelsen og vore udsigter, i hans varme lykønskninger til vor fremtidige velstand og i hans mismodige hentydninger til hans egen fattigdom – hvilket alt sammen var lige hult, skæmtende og ironisk – så jeg det tydeligt. Han gjorde mig mere og mere utilfreds og bitter ved stadig at fremstille alt omkring mig i et nyt, hadefuldt lys, mens han lod, som om han fremstillede det fra dets bedste side, for at jeg skulle beundre det. Han var ligesom den forklædte død i det tyske maleri. Hvilken skikkelse han end tog på sin arm, hvad enten den var ung eller gammel, skøn eller styg, hvad enten han dansede med den, sang med den, legede med den eller bad med den, så forvandlede han den til et uhyggeligt skræmmebillede.

De vil altså forstå, at når Deres ven ønskede mig til lykke, bevidnede han mig i virkeligheden sin deltagelse; at når han trøstede mig under mine plagerier, blottede han ethvert smertefuldt sår, jeg havde; at når han erklærede "min trofaste bejler" for "det elskværdigste unge menneske i verden med det ømmeste hjerte, der nogen sinde havde banket," berørte han min gamle anelse om, at jeg blev gjort latterlig. Det var ikke nogen stor tjeneste, vil De sige. Det var mig kærkomment, fordi det vakte genklang i min egen sjæl og bekræftede min egen mening. Snart begyndte jeg at finde større behag i Deres gode vens selskab end i nogen andens.

Da jeg mærkede – hvilket ikke varede længe – at dette gav anledning til skinsyge, fandt jeg endnu større behag i hans selskab. Havde jeg ikke lidt af skinsyge, og skulle alle lidelser være på min side? Nej. Han skulle føle, hvad skinsyge var! Det glædede mig, at han også skulle komme til at føle, hvad det ville sige. Hvad mere var, han var flov i sammenligning med Gowan, som forstod at behandle mig som sin ligemand og at gennemskue og gennemhegle alle de stympere, som omgav os.

Således blev det ved at gå, indtil min frue tog sig over at tale til mig. Det var næppe umagen værd at berøre det. Hun vidste, at jeg ikke mente noget med det, men hun ville kun give mig et vink, da hun vidste, at der kun behøvedes et vink om, at det måske var bedre, om jeg var lidt mindre forekommende mod mr. Gowan.

Jeg spurgte hende, hvordan hun kunne indestå for, hvad jeg mente. Hun kunne altid, svarede hun, indestå for, at jeg ikke mente noget ondt. Jeg takkede hende, men sagde, at jeg helst selv ville indestå for min adfærd og stå mig selv til ansvar for den. Hendes andre tjenestefolk ville sandsynligvis være hende taknemmelige for et godt skudsmål, men jeg behøvede intet.

Derpå vekslede vi endnu nogle flere ord, som bragte mig til at spørge, hvorfra hun vidste, at hun kun behøvede at give mig et vink for at se det adlydt af mig. Stolede hun måske på min fødsel eller min tjenende stilling? Jeg havde ikke solgt mig med hud og hår. Hun syntes at tro, at hendes fortræffelige nevø var gået hen på et slavetorv og havde købt sig en kone.

Det ville sandsynligvis tidligere eller senere have taget den ende, som det tog; men hun bragte det til en afgørelse, idet hun med påtaget medlidenhed sagde, at jeg havde et ulykkeligt

sind. Ved denne gentagelse af den gamle, skammelige fornærmelse kunne jeg ikke dy mig længere, men sagde hende rent ud alt, hvad jeg tænkte om hende, og alt, hvad jeg havde lidt i mit indre, mens jeg havde indtaget min foragtelige stilling som hendes nevøs forlovede. Jeg sagde hende, at Gowan havde været den eneste trøst, jeg havde haft i min fornedrelse. At jeg havde båret denne alt for længe og kun rystede den af alt for sent, og at jeg ikke ville se nogen af dem oftere.

Deres gode ven fulgte mig til mit tilflugtssted og gjorde sig lystig over, at forlovelsen blev hævet, skønt han samtidig havde ondt af de herlige mennesker – på deres vis de bedste, han nogen sinde havde kendt – og beklagede, at det havde været nødvendigt at gøre så store ophævelser over så lidt. Det varede ikke længe, før han, og det med langt større sandhed, end jeg den gang troede, forsikrede, at han ikke fortjente at få ja af en kvinde med en sådan begavelse og en sådan karakterstyrke; dog – hvad skulle man sige til det!

Deres gode ven morede sig og mig, så længe det stemte overens med hans tilbøjelighed, og mindede mig så om, at vi begge var verdensfolk, begge kendte mennesker, begge vidste, at der ikke var noget, der hed romantik, begge var forberedt på at gå hver sin vej for som fornuftige mennesker at søge vor lykke, og at vi begge forudså, at når vi atter mødtes, ville vi mødes som de bedste venner af verden. Således talte han, og jeg modsagde ham ikke.

Ikke længe efter erfarede jeg, at han gjorde kur til sin nuværende kone, og at hun var blevet taget med på en udenlandsrejse for at komme bort fra ham. Jeg hadede hende den gang fuldt så meget, som jeg hader hende nu, og kunne

derfor naturligvis intet hellere ønske, end at hun måtte blive gift med ham. Men jeg havde en ubetvingelig længsel efter at få hende at se – en sådan længsel, at jeg følte, at det var en af de få ting, der endnu kunne skaffe mig nogen glæde. Jeg rejste, indtil jeg traf sammen med hende og Dem. Den gang kendte De nok ikke Deres gode ven, og han havde endnu ikke givet Dem nogen af de sjældne beviser på venskab, som han senere gav Dem.

I dette selskab traf jeg en pige, hvis stilling i forskellige retninger havde en påfaldende lighed med min, og i hvis karakter det interesserede og glædede mig at se en hel del af den dristighed mod den opblæste nedladenhed og egenkærlighed, der kalder sig godhed, protektion, velvilje og andre smukke ting, som er mig selv medfødt. Desuden hørte jeg ofte sige, at hun havde "et ulykkeligt sind." Da jeg forstod så godt, hvad der mentes med denne bekvemme talemåde, og ønskede mig en omgangsveninde, der havde gjort de samme erfaringer som jeg, tænkte jeg på at befri denne pige fra hendes trældom og fornedrelse. At det lykkedes mig, behøver jeg ikke at fortælle.

Siden har vi levet sammen og delt mine små midler med hinanden.

22. Hvem færdes så sent på vejen her?

Arthur Clennam havde gjort sin frugtesløse rejse til Calais på en tid, da han var overvældet af forretninger. En vis barbarisk magt med værdifulde besiddelser på verdenskortet havde brug for et par ingeniører, som var hurtige til at opfinde og raske til at handle, praktiske mænd, der af de forhåndenværende materialier kunne skabe de mennesker og midler, som ansås for nødvendige, og som var lige så dristige og frugtbare i at udnytte sådanne materialier til deres planer, som i at undfange selve disse planer. Da denne magt var en barbarisk magt, havde den ingen forestilling om at stuve en stor national opgave bort i et Omsvøbsdepartement, ligesom kraftig vin skjules for lyset i en kælder, indtil dens ild og ungdom er forsvundet, og de arbejdere, som arbejdede i vingården og pressede druerne, var blevet til støv. Med en karakteristisk uvidenhed handlede den efter en klar og bestemt overbevisning om, Hvordan det skal gøres, og havde ikke den mindste respekt for den store politiske teori: Hvordan det ikke skal gøres, som den slet ikke ville høre tale om, men satte på sin barbariske måde en stopper for denne kunst ved at kappe hovedet af hver oplyst undersåt, som udøvede den.

Følgelig blev de mænd, som behøvedes, søgt og fundet, hvilket allerede i og for sig var en højst uciviliseret og uregelmæssig fremgangsmåde. Da de var fundet, blev de behandlet med tillid og udmærkelse – hvilket atter røbede tyk, politisk uvidenhed – og opfordredes til at komme straks og udføre, hvad de havde at gøre. De behandledes, kort sagt, som

mænd, der var opsat på at udrette noget og som havde lejlighed til at udrette noget.

Daniel Doyce var en af de udvalgte. På den tid kunne man ikke forudse, om han ville blive borte i måneder eller år. Forberedelserne til hans afrejse og den samvittighedsfulde ordning af deres fælles forretnings enkeltheder og udbytte havde gjort det nødvendigt på meget kort tid at tilendebringe arbejder, som havde holdt Clennam i ånde dag og nat. Så snart han havde fået en fritime, var han smuttet over Kanalen og var smuttet lige så hurtigt tilbage igen for at tage afsked med Doyce.

Med megen omhu og udførlighed viste nu Arthur ham, hvordan det stod sig med deres vinding og tab, forpligtelser og udsigter. Daniel gik det alt sammen igennem med sin sædvanlige tålmodighed og beundrede det alt sammen overordentligt. Han undersøgte regnskaberne, som om de var en langt sindrigere mekanisme end nogen, han havde konstrueret, og stod bagefter og betragtede dem, mens han skød sin hat frem og tilbage, som om han var fordybet i betragtningen af en eller anden vidunderlig maskine.

"Det er alt sammen meget smukt, Clennam; det kan man kalde orden. Intet kan være tydeligere eller bedre."

"Det glæder mig, at det har Deres bifald, Doyce. Med hensyn nu til bestyrelsen af vor kapital i Deres fraværelse og anbringelsen af så meget af den, som der fra tid til anden er nødvendigt til forretningen –" Hans kompagnon afbrød ham.

"Med hensyn til det og til alt andet af samme slags har De uindskrænket rådighed. I alle sådanne sager vedbliver De at

handle for os begge, ligesom De hidtil har gjort, og at lette mig for en byrde, som jeg nødigt påtager mig."

"Skønt De, som jeg så ofte har sagt Dem," svarede Clennam, "i høj grad undervurderer Deres forretningsdygtighed."

"Måske," sagde Doyce smilende, "og måske ikke. I hvert tilfælde forstår jeg mig mere på mit fag end på den slags ting og egner mig bedre til det. Jeg har fuldkommen tillid til min kompagnon og er overbevist om, at han vil gøre, hvad der er bedst. Hvis der er noget, jeg har fordom imod i pengesager, så er det spekulationer. Andet tror jeg ikke, jeg har fordom imod, og det er sagtens, fordi jeg aldrig har givet mig rigtigt af med dem."

"Men De bør ikke kalde det en fordom," sagde Clennam, "det er den sundeste fornuft, kære Doyce."

"Det glæder mig, at det er Deres mening," svarede Doyce, hvis grå øjne lyste venligt og klart.

"Tilfældigvis," sagde Clennam, "sagde jeg ikke en halv time, før De kom ned, det samme til Pancks. Vi var begge enige om, at det at anbringe sine penge i noget, der ikke er aldeles solidt, er en af de farligste, men desværre almindeligste dårskaber, som ofte udarter til en ligefrem last."

"Pancks?" sagde Doyce, idet han skød hatten tilbage i nakken og nikkede tillidsfuldt. "Ja! Det er en forsigtig karl."

"Ja, han er rigtignok en meget forsigtig karl," svarede Arthur, "et sandt mønster på forsigtighed."

De syntes begge at glæde sig langt mere over Pancks' forsigtige karakter, end det var ret forståeligt, når man kun dømte rent overfladisk efter de ord, der faldt i deres samtale.

"Og nu," sagde Daniel og så på sit ur, "da tid og strøm ikke venter på nogen, og da jeg er færdig til at rejse og kufferten står pakket i porten dernede, har jeg endnu et ord at sige. Jeg har en bøn til Dem."

"Bed om hvad som helst – undtagen," Clennam skyndte sig at komme frem med sin undtagelse, da han straks læste i sin kompagnons ansigt, hvor han ville hen, "undtagen, at jeg skal opgive opfindelsen."

"Det er netop det, jeg vil bede Dem om, og det ved De meget godt."

"Så siger jeg nej, bestemt nej. Nu, da jeg har begyndt, vil jeg have en bestemt grund, en bindende erklæring, noget i form af et virkeligt svar fra disse mennesker."

"Det får De ikke," svarede Doyce og rystede på hovedet, "tro De mig, det får De ikke."

"I det mindste vil jeg dog prøve på det. Det kan aldrig skade," sagde Clennam.

"Det er jeg ikke så vis på," svarede Doyce og lagde sin hånd overtalende på hans skulder. "Jeg har haft skade af det, min ven. Det har ældet og opslidt mig og kun skaffet mig skuffelser. Intet menneske har godt af at få sin tålmodighed udtømt og anse sig for mishandlet. Ja, allerede nu forekommer det mig, at disse evige opsættelser og udflugter har tæret på Deres kraft."

"Det skyldes måske forbigående, private bekymringer," sagde Clennam, "men ikke de bryderier, jeg har haft med Omsvøbsdepartementet. Endnu ikke. Endnu har jeg ingen skade taget."

"De vil altså ikke opfylde min bøn."

"På ingen måde," svarede Clennam. "jeg ville skamme mig ved at lade mig slå så snart af marken, når en langt ældre mand, for hvem denne sag i langt højere grad må have været en livssag, har kunnet holde pinen ud så længe."

Da han ikke lod sig rokke, besvarede Daniel Doyce hans håndtryk, og efter til afsked at have kastet et blik omkring i kontoret, gik han ned ad trappen med ham. Doyce skulle tage til Southampton for der at møde sine rejsefæller, og uden for porten holdt en velforsynet og pakket vogn færdig til at køre ham derhen. Arbejderne var samlet ved porten for at se ham tage bort og var umådelig stolte af ham.

"Held og lykke, mr. Doyce!" sagde en af dem. "Hvor De så kommer hen, vil man få at se, at man har fået fat på en mand, der forstår at håndtere sit værktøj, en mand, der har både vilje og evne, og er det ikke en mand, hvor finder man så en mand?"

Denne tale af en simpel arbejder blev modtaget med tre kraftige hurraer, og fra dette øjeblik af var taleren en fremragende personlighed. Midt under hurraråbene sagde Doyce dem alle et hjerteligt: "Farvel, folk!" og vognen forsvandt, som om de ved deres lungers kraft havde blæst den ud af "Det blødende Hjerte".

Som en taknemmelig lille fyr i en betroet stilling havde mr. Baptist sluttet sig til arbejderne og havde bidraget så meget til hurraråbene, som en simpel udlænding formåede; for oprigtig talt kunne ingen mennesker på Jorden råbe sådan hurra som englænderne, der i den grad opildner hinandens blod og mod, når de råber for alvor, at det lyder som en brusende genklang af deres hele historie med alle dens bannere vajende på en gang, fra den saksiske Alfreds og nedefter. Det var en så øredøvende

larm, at det tog vejret helt fra mr. Baptist og gjorde ham ganske forskrækket. Han stod endnu og gispede, da Clennam kom hen til ham og betydede ham, at han skulle følge med op og lægge bøgerne og papirerne på deres plads.

Under det havblik, som fulgte på afrejsen – under der første tomhed, som enhver adskillelse efterlader, forvarslet om den store adskillelse, som altid hænger over os alle – stod Arthur ved sin pult og så drømmende ud på et solglimt. Men hans opmærksomhed vendte snart tilbage til det emne, der lå ham mest på sinde, og begyndte for hundrede gang at dvæle ved den omstændighed, der havde præget sig ind i hans hukommelse denne gådefulde aften, da han havde set manden hos sin moder. Atter stødte manden til ham i den krumme gade, atter fulgte han bag efter manden og tabte ham af syne, atter traf han manden i gården, hvor han stod og så op ad huset, atter fulgte han bag efter manden og stod ved siden af ham på trappen.

Hvem færdes så sent på vejen her?
Compagnon de la Marjolaine.
Hvem færdes så sent på vejen her?
Altid glad!

Det var langt fra første gang, at han havde tænkt på denne børnesang, hvoraf Blandois havde nynnet det første vers, mens de stod ved siden af hinanden, men han var sig så lidt bevidst at have gentaget det højt, at han studsede ved at høre det følgende vers:

Af alle de hofmænd blomsten han er,
Compagnon de la Marjolaine.
Af alle de hofmænd blomsten han er.
Altid glad!

Cavaletto havde af høflighed villet hjælpe ham i den tro, at han holdt inde, fordi han ikke kunne mere.

"Ah, kender De den sang, Cavaletto?"

"*Per Bacco*, ja, sir! I Frankrig kender alle mennesker den. Jeg har hørt den mange gange sunget af de små børn. Sidste gang, da jeg hørte den, var af en sød, lille stemme. En lille stemme, meget smuk, meget uskyldig. Altro!"

"Den sidste gang, jeg hørte den," svarede Arthur, "var det af en stemme, som var aldeles det modsatte af smuk og uskyldig."

Han sagde dette mere til sig selv end til Cavaletto, og tilføjede ved sig selv, idet han gentog mandens næste ord: "*Mort de ma vie*, sir, det hører til min karakter at være utålmodig!"

"Eh!" udbrød Cavaletto forbavset og ganske bleg.

"Hvad er der?"

"Sir! De ved, hvor jeg har hørt den sang sidste gang?"

Med hans medfølte, livlige bevægelser efterlignede han en krum høgenæse, skød øjnene tæt sammen, bragte håret i uorden, trak overlæben op, for at den skulle forestille et tykt skæg, og lod, som om han kastede den tunge flig af en kappe over skulderen. Mens han gjorde dette med en hurtighed, som kun den, der har iagttaget en italiensk almuesmand, kan forestille sig, satte han et højst mærkeligt og ondskabsfuldt smil op. Den hele forandring foregik som et lyn, og i samme øjeblik stod han bleg og forbavset foran sin velynder.

"Men hvad i al verden skal dette sige?" sagde Clennam, "kender De en mand ved navn Blandois?"

"Nej!" sagde mr. Baptist og rystede på hovedet.

"De har lige beskrevet en mand, som var til stede, da De hørte den sang, ikke sandt?"

"Jo," sagde mr. Baptist og nikkede et halvhundrede gange.

"Og hed han ikke Blandois?"

"Nej!" sagde mr. Baptist, "*altro, altro, altro*!"

"Holdt!" udbrød Clennam og bredte bekendtgørelsen fra politiet ud på sin pult. "Var det denne mand? Kan De forstå, hvad jeg læser højt?"

"Aldeles. Fuldkomment."

"Men se også på det. Kom herhen og se til, mens jeg læser."

Baptist nærmede sig, fulgte hvert ord med sine hurtige øjne, hørte det hele til ende med den største utålmodighed, lagde derpå begge sine hænder på bekendtgørelsen, som om han havde grebet et skadeligt dyr, og udbrød, idet han så ivrigt på Clennam:

"Det er manden! Det er ham!"

"Dette er af langt større vigtighed for mig," sagde Clennam stærkt bevæget, "end De kan tænke Dem. Sig mig, hvor De lærte manden at kende."

Baptist slap langsomt plakaten, trak sig forvirret et par skridt tilbage og svarede meget nødtvungent, idet han gjorde en bevægelse, som om han støvede sine hænder af:

"I Marsigla – Marseille."

"Hvad var han?"

"Arrestant og – *altro*! Jeg tror ja! – en," mr. Baptist listede sig nærmere for at hviske: "morder!"

Clennam veg tilbage, som om han ved dette ord var blevet ramt af et slag, i et så frygteligt lys satte det hans moders forhold til denne mand. Cavaletto sank på sit knæ og bønfaldt ham med en mængde gestikulationer om at høre, hvad der havde bragt ham i et sådant selskab.

Han fortalte åbent og ærligt, at det var kommet af, at han havde drevet lidt smugleri, og at han efter at være blevet løsladt af fængslet var rejst bort for at begynde et nyt liv. I gæstgiverstedet *Daggryet* i Chalons sur Saône var han om natten blevet vækket i sin seng af den samme morder, som da havde kaldt sig Lagnier, skønt hans navn tidligere havde været Rigaud. Morderen havde foreslået ham, at de i forening skulle prøve deres lykke, men han havde haft en sådan afsky og modbydelighed for morderen, at han ved dagens frembrud var flygtet bort fra ham og siden stadig havde svævet i angst for at møde ham og blive genkendt af ham. Da han havde fortalt alt dette med et eftertryk på ordet morder, der var særlig ejendommelig for hans modersmål, og som ikke bidrog til at gøre det mindre uhyggeligt i Clennams øre, sprang han pludselig op, kastede sig atter over plakaten og udbrød med en heftighed, som ville have været vanvid hos et menneske med nordisk blod i årerne.

"Det er den samme morder! Her er han!"

I sin ophidsede sindsstemning glemte han i førstningen, at han for kort tid siden havde set morderen i London. Da han kom i tanker om det, vakte det håb hos Clennam om, at dette gensyn havde fundet sted efter besøget hos hans moder, men Cavaletto var alt for sikker og bestemt med hensyn til tid og

sted, til at der kunne være nogen tvivl om, at det lå forud i tiden.

"Hør efter," sagde Arthur meget alvorligt, "denne mand, som vi har læst om her, er forsvundet."

"Det er jeg godt tilfreds med!" sagde Cavaletto og løftede sine øjne fromt i vejret, "Gud være lovet! Fordømte morder!"

"Nej," svarede Clennam, "thi før vi hører mere om ham, får jeg ikke en times ro."

"Det er en helt anden sag, kære herre. Så beder jeg tusinde gange om forladelse."

"Hør nu, Cavaletto," sagde Clennam og drejede ham lempeligt om ved armen, så at de så hinanden i øjnene, "jeg er overbevist om, at De er mig oprigtigt taknemmelig for den smule, jeg har gjort for Dem."

"Ja, det sværger jeg Dem til!" udbrød den anden.

"Jeg ved det. Kunne De finde denne mand eller opdage, hvad der er blevet af ham, ville De bevise mig den største tjeneste, der kunne vises mig i verden, og – men langt større grund – gøre mig lige så taknemmelig mod Dem, som De er det mod mig."

"Jeg ved ikke, hvor jeg skal søge," udbrød den lille mand og kyssede henrykt Arthurs hånd. "Jeg ved ikke, hvor jeg skal begynde. Jeg ved ikke, hvor jeg skal gå hen. Men frisk mod! Lige meget! Det gør intet til sagen! Jeg går straks!"

"Ikke et ord til nogen undtagen til mig, Cavaletto."

"Al-tro!" råbte Cavaletto og af sted fo'r han.

23. Affery giver et betinget løfte med hensyn til sine drømme

Efter at være blevet alene og med mr. Baptists udtryksfulde blikke og lader endnu i frisk minde begyndte Clennam en trættende dag. Forgæves søgte han at samle sine tanker ved at fæste sin opmærksomhed på sine forretninger eller andre ting. De kredsede stadig om det samme emne, og han kunne ikke holde fast på nogen anden forestilling. Ligesom man kunne tænke sig en forbryder lænket i en båd på en dyb, klar strøm og fordømt til stadig at se liget af det menneske, han havde druknet, ligge ubevægeligt nede på bunden med dets forfærdeligt fordrejede ansigtstræk, sådan så Arthur under den vekslende strømning af gennemsigtige tanker og forestillinger, der forsvandt og afløstes af andre lige så hurtigt, som de var kommet, stadig den ene mørke og urokkelige skygge, som han af al magt stræbte efter at blive kvit, men som han ikke kunne undfly.

Den overbevisning han nu havde om, at Blandois var en slet person, forøgede i høj grad hans bekymring. Selv om hans forsvinden blev forklaret den dag i morgen, lod det sig dog ikke bortforklare, at hans moder havde stået i forbindelse med en sådan mand. At denne forbindelse havde været af en hemmelig natur, og at hun havde været i hans magt og været bange for ham, håbede han ikke, at andre end han selv vidste, men hvordan kunne han adskille det fra sin tidligere dunkle frygt eller tro, at der ikke var noget ondt i dette forhold?

Hendes vægring ved at indlade sig på dette spørgsmål med ham og hans kendskab til hendes ubetvingelige karakter

forøgede hans hjælpeløshed. Det knugede ham ligesom en ond drøm at tænke på, at skam og skændsel truede hende og hans faders minde, og at der var ligesom en malmmur mellem dem, som hindrede ham i at komme hende til hjælp. Det forsæt, han var kommet hjem med til sit fædreland og siden den tid aldrig havde tabt af syne, havde hans moder selv med koldt blod forpurret, og det netop på det tidspunkt, da han frygtede for, at det gjaldt om at handle. Hans råd, energi, virkelyst, penge, kredit, alle de hjælpekilder, der stod ham åbne, var ikke blevet udnyttet. Hvis hun havde besiddet den evne at forvandle dem, der så på hende, til sten, kunne hun ikke have gjort ham mere afmægtig – forekom det ham i hans fortvivlede stilling – end hun havde gjort, da hun i sit skumle værelse vendte sit hårde åsyn imod ham.

Men den opdagelse, han den dag havde gjort, bragte ham til at se tingene i et andet lys og bestemte ham til at træde kraftigere op. Idet han stolede på sin sags retfærdighed og tilskyndet af følelsen af en truende fare, besluttede han, hvis hans moder endnu stadig ikke ville tillade nogen tilnærmelse, at rette en fortvivlet opfordring til Affery. Kunne hun bevæges til at tage bladet fra munden og gøre sit for at bryde den trolddom, som hvilede over huset, kunne han måske afryste den lamhed, hvoraf han for hver time, der gik, fik en mere og mere smertelig følelse. Dette var resultatet af denne dags ængstelige overvejelser, og det var denne beslutning, han skred til at udføre, da dagen lakkede til ende.

Den første skuffelse, han havde, da han kom til huset, var, at han fandt døren åben og Flintwinch siddende ude på trappen og ryge. Under almindeligt gunstige omstændigheder ville

Affery have åbnet døren på hans banken, men da omstændighederne var ualmindeligt ugunstige, stod døren åben, og Flintwinch sad på trappen.

"God aften," sagde Arthur.

"God aften," sagde Flintwinch.

"Har I ingen efterretninger?" spurgte Arthur.

"Vi har ingen efterretninger," svarede Jeremias.

"Om den fremmede mand, mener jeg," forklarede Arthur.

"Om den fremmede mand, mener jeg," sagde Jeremias.

Han så så bister ud, at det – og det var langtfra første gang – faldt Clennam ind, om Flintwinch ikke havde haft sine grunde til at rydde Blandois af vejen. Kunne det have været hans hemmelighed og sikkerhed, der stod på spil? Han var lille og måske ikke egentlig stærk, men han var så sej som en gammel ask og så listig som en gammel krage. Når et sådant menneske kom bag på en langt yngre og kraftigere mand i den faste hensigt at tage ham af dage, kunne han temmelig sikkert gøre det på dette ensomme sted i en sen time.

Mens Clennam stod hensunket i disse mørke tanker, og disse tanker drev hen over den ene tanke, der altid lå ham på sinde, stod Flintwinch med hovedet på den ene side og det ene øje lukket i og betragtede genbohuset gennem porten, mens han røg sin pibe med et ondskabsfuldt udtryk, snarere som om han prøvede på at bide spidsen af den, end som om han gjorde sig til gode med den, og dog gjorde han sig på sin vis til gode med den.

"Når De kommer næste gang, vil De kunne tegne mit portræt, skulle jeg næsten tro, Arthur," sagde Flintwinch tørt, idet han bukkede sig for at banke asken ud.

Slået og forvirret bad Arthur ham om forladelse, hvis han havde stirret uhøfligt på ham.

"Men jeg har hovedet så fuldt af denne sag," sagde han, "at jeg ganske glemmer mig selv."

"Da indser jeg dog ikke," svarede Flintwinch med den ligegyldigste mine af verden, "hvorfor den skulle forurolige Dem."

"Kan det være mig ligegyldigt at se disse plakater rundt omkring? Kan det være mig ligegyldigt at høre min moders navn og opholdssted udråbt i en sådan forbindelse?"

"Jeg ser ikke," svarede Flintwinch, "at De behøver at tage Dem det synderligt nær. Men jeg vil sige Dem, hvad jeg ser, Arthur," tilføjede han, idet han skottede op til vinduerne, "jeg ser skinnet af ild og lys i Deres moders værelse."

"Og hvad har det med det at gøre?"

"Å, jeg læser deri," sagde Flintwinch, "at hvis det, som ordsproget siger, er klogest ikke at give sig af med sovende hunde, er det måske lige så rådeligt ikke at give sig af med savnede hunde. Lad dem i fred. Som oftest kommer de tidsnok frem."

Efter denne bemærkning vendte han sig pludselig om og gik ind i den mørke forstue. Clennam blev stående og fulgte ham med øjnene, mens han strøg en svovlstik af i det lille kammer ved siden af og tændte den matte lampe på væggen. Imidlertid overvejede Clennam sandsynligheden – snarere som om den vistes ham af en usynlig hånd, end som om han selv manede den frem – af, hvor vidt Flintwinch kunne have været i stand til at begå denne mørke gerning og fjerne dens spor ved hjælp af de dunkle kringelkroge, der omgav dem.

"Nå, sir," sagde den vrantne Jeremias, "er det Dem belejligt at gå ovenpå?"

"Min moder er dog vel alene?"

"Ikke alene," sagde Flintwinch, "mr. Casby og hans datter er hos hende. De gik ind, mens jeg røg min pibe, og jeg blev tilbage for at ryge den ud."

Dette var den anden skuffelse. Arthur gjorde ingen bemærkning om det, men gik til sin moders værelse, hvor Casby og hans datter var blevet beværtet med te og varmt ristet brød med smør på. Levningerne af disse lækkerier var endnu ikke fjernet hverken fra bordet eller fra Afferys svedne ansigt. Med ristegaffelen i hånden lignede hun et slags allegorisk figur, med undtagelse af, at der var den fordel ved hende, at man ikke kunne være i tvivl om, hvad allegorien skulle betyde.

Flora havde lagt hat og sjal på sengen med en omhu, der tydede på, at det var hendes hensigt at slå sig til ro. Også Casby strålede i nærheden af kaminen, hvor hans velvillige knuder skinnede, som om det varme smør på det ristede brød svedte ud gennem den patriarkalske hovedskal. Da Clennam så dette, besluttede han ufortøvet at tale med sin moder.

Da hun aldrig forlod sit værelse, havde de, der havde noget at sige hende i enrum, længe haft for skik at rulle hende hen til hendes pult, hvor hun i almindelighed sad med ryggen mod den øvrige del af værelset, og den person, som talte med hende, tog plads i en krog på en stol, som altid stod der i dette øjemed. Med undtagelse af, at det var længe siden, moder og søn havde talt med hinanden uden i tredjemands nærværelse, var det noget ganske almindeligt, at mrs. Clennam, når der var fremmede til stede, med et par ord til undskyldning for

forstyrrelsen blev adspurgt, om hun var at få i tale i en forretningssag og, når hun svarede bekræftende, blev rullet hen på den omtalte plads.

Da Arthur derfor nu gjorde en sådan undskyldning og forespørgsel og flyttede hende hen til pulten og satte sig på stolen, begyndte mrs. Finching kun at tale så meget des højere og hurtigere, som et vink om, at hun intet kunne høre, og Casby strøg med søvnig rolighed sine lange, hvide lokker.

"Moder, jeg har hørt noget i dag, som jeg er overbevist om, at De ikke ved, men som jeg tror, at De bør vide, da det vedrører den mands tidligere levned, som jeg så her."

"Jeg ved intet om den mands tidligere levned, Arthur."

Hun talte højt. Han havde dæmpet sin stemme, men hun afviste denne fortrolige tilnærmelse, således som hun havde afvist enhver anden, og talte i sin sædvanlige tone og med sin sædvanlige barske røst.

"Jeg har ikke fået disse oplysninger ad omveje, men lige fra første hånd."

Hun spurgte ham ganske som før, om han var kommet for at sige hende, hvad det var.

"Jeg fandt det rigtigt, at De fik det at vide."

"Hvad er det da?"

"Han har siddet indespærret i et fransk fængsel."

Hun svarede roligt: "Det finder jeg meget rimeligt."

"Men i fængsel for forbrydere, moder; som anklaget for mord."

Hun fo'r sammen ved disse ord, og hendes miner røbede hendes naturlige rædsel. Men alligevel talte hun højt, da hun spurgte:

"Hvem har sagt dig det?"

"En mand, som var hans fængselskammerat."

"Denne mands tidligere levned var dig sagtens ikke bekendt, før han fortalte dig det?"

"Nej."

"Men manden selv var det?"

"Ja."

"Ganske sådan gik det mig og Flintwinch med den anden mand! Men dog strækker ligheden sig sagtens ikke så langt, at din hjemmelsmand også er blevet introduceret til dig ved et brev fra en korrespondent, hos hvem han har deponeret penge?"

Arthur havde intet andet valg end at sige, at hans hjemmelsmand ikke var blevet introduceret til ham ved et anbefalingsbrev af denne art eller overhovedet ved noget anbefalingsbrev. Mrs. Clennams mørke, forskende mine antog lidt efter lidt et strengt, hoverende udtryk, og hun svarede med en stærk betoning:

"Vær altså varsom med, hvordan du bedømmer andre. For din egen skyld, Arthur, råder jeg dig, vær varsom!"

"Moder, kan jeg intet gøre for at hjælpe Dem?"

"Intet."

"Vil De ikke skænke mig tillid, betro mig noget hverv? Vil De ikke rådføre Dem med mig?"

"Hvor kan du spørge sådan? Du trak dig selv ud af mine anliggender. Det var efter din vilje, ikke efter min. Hvor kan du da stille mig et sådant spørgsmål? Du ved, at du overlod mig til Flintwinch, og at han indtager din plads."

Idet Clennam skottede til Jeremias, kunne han se, at han havde sin opmærksomhed nøje fæstet på dem, selv om han stod og lænede sig til væggen og lod, som om han hørte efter Flora, der på den mest forvirrede måde udbredte sig over et kaos af emner, hvori makreller og mr. F's. tante i en gynge var blevet rodet sammen med oldenborrer og vinhandel.

"Siddet indespærret i et fransk fængsel som anklaget for mord," gentog mrs. Clennam rolig. "Er det alt, hvad du har hørt om ham af hans fængselskammerat?"

"I det væsentlige alt."

"Og fængselskammeraten, var han hans medskyldige og ligeledes en morder? Men han giver naturligvis sig selv et bedre skudsmål end sin ven; det er overflødigt at spørge om det. Dette vil skaffe de andre, som er her, noget nyt at tale om. Casby, Arthur fortæller mig –"

"Nej, moder! Nej, nej!" afbrød han hende hastigt, for han havde ikke drømt om, at hun åbenlyst ville fortælle, hvad han havde sagt til hende.

"Hvad nu?" sagde hun fortørnet, "hvad mere?"

"Jeg beder Dem undskylde mig, mr. Casby – og Dem med, mrs. Finching – endnu et par ord med min moder."

Han havde lagt sin hånd på hendes stol, da hun ellers ville have drejet den rundt ved at sætte foden mod gulvet. De befandt sig endnu ansigt til ansigt. Hun så på ham, mens han tænkte sig de mulige følger, hvis Cavalettos meddelelse blev en almindelig kendt sag, og kom snart til den slutning, at det var bedst, at der ikke blev talt om den, skønt han måske ikke lededes af nogen mere bestemt grund, end at han havde anset

det for afgjort, at hans moder ville forbeholde sig selv og sin kompagnon den.

"Hvad nu?" gentog hun i en utålmodig tone.

"Det var ikke min mening, at De skulle fortælle, hvad jeg har meddelt. Jeg tror, De gør bedst i ikke at fortælle det."

"Er det et vilkår, du opstiller?"

"Nu vel da! Ja."

"Så hør!" sagde hun og rakte hånden i vejret. "Det er dig, Arthur, som gør dette til en hemmelighed, ikke mig. Det er dig, Arthur, som kommer her med tvivl og mistanke og forlanger forklaringer, og det er dig, som bringer hemmeligheder ind i huset. Hvad tror du, jeg bryder mig om, hvor eller hvad manden har været? Hele verden må få det at vide, hvis den har lyst; det er mig ganske ligegyldigt. Slip mig nu!"

Han gav efter for hendes bydende, men dog tillige opklarede mine og skød hendes stol tilbage til sin plads og bemærkede i det samme et triumferende udtryk i Flintwinchs ansigt. At hans meddelelse og hele forsøg og plan således vendte sig imod ham selv, bidrog mere end hans moders fasthed og bestemthed til at overbevise ham om, at han ikke kunne komme nogen vegne med hende. Der var derfor intet andet tilbage end at henvende sig til hans gamle veninde Affery.

Men den første betingelse for det var, at han fik lejlighed til at tale med hende, og selv det syntes en meget vanskelig sag. Hun var så fuldstændig i lommen på de to kloge folk, blev så systematisk bevogtet af dem og var desuden så bange for at gå omkring i huset, at enhver lejlighed til at komme til at tale med hende under fire øjne syntes at være afskåret. Tilmed havde Affery på en eller anden måde – det var ikke såre vanskeligt at

gætte, at det havde været ved hjælp af hendes ægteherres slående argumenter – fået en så levende overbevisning om det farlige ved at lukke munden op, at hun hele tiden var blevet stående i en krog og med sit sindbilledlige instrument havde skærmet sig mod enhver tilnærmelse. Når Flora eller endog den flaskegrønne patriark således havde henvendt et par ord til hende, havde hun med ristegaffelen afværget enhver samtale, som om hun var døvstum.

Efter flere frugtesløse forsøg på at få Affery til at se på sig fandt Arthur på en udvej, som Flora skulle hjælpe ham med. Han hviskede derfor til hende:

"Kan De ikke sige, at De kunne have lyst til at se Dem om i huset?"

Stakkels Flora, som altid gik i en urolig forventning om, at Clennam en gang ville forny sin ungdom og atter blive rasende forelsket i hende, hørte med den største henrykkelse på denne hvisken, ikke alene fordi dens hemmelighedsfulde karakter gjorde den kærkommen, men også fordi den åbnede udsigten til en øm tête-à-tête, under hvilken han ville åbenbare sine følelser. Hun fulgte straks det givne vink.

"Ak Gud det stakkels gamle værelse," sagde Flora og så sig om, "ser akkurat ud som altid, mrs. Clennam, det rører mig at se undtagen at det er mere tilrøget, hvilket var at vente af tiden og som vi alle må vente og finde os i at blive enten vi vil eller ikke og som jeg selv sagtens også er blevet om just ikke mere tilrøget så dog skrækkelig svær, hvilket er det samme eller værre, at tænke sig de dage, da fader plejede at tage mig med herhen som ganske lille pige helt oversået med frostknuder for at blive sat på en stol med mine fødder på kamingitteret os stirre på mr.

Clennam – som var en lillebitte dreng med de frygteligste kalvekrøs og trøjer før mr. F. viste sig som en tåget skygge i horisonten, og gjorde kur, er en moralsk lære som indskærper at alle livets veje ligesom vejene i det nordlige England hvor de får stenkullene og laver jern og alle slags ting er belagt med aske."

Efter med et suk at have ydet den menneskelige tilværelses ustadighed sin tribut forfulgte Flora atter med ivrighed sin plan.

"Skønt," fortsatte hun, "dets værste fjende ingensinde ville have sagt at det var et livligt hus for det havde aldrig været dets bestemmelse men altid højst imponerende, lever der i min erindring et minde fra min grønne ungdom, da mr. Clennam førte mig ned i et køkken, som ikke blev brugt og var fuldt af mug for at gemme mig der for livstid og ernære mig med hvad han kunne stikke til sig fra sine måltider når han ikke var hjemme i ferierne eller af tørt brød når han var i unåde hvilket i denne rosenfarvede tid kun var alt for hyppigt, ville det være ubelejligt eller for ubeskedent at bede om tilladelse at opfriske erindringen om disse optrin og bese huset?"

Mrs. Clennam, der kun med tvungen anstand fandt sig i Floras nærværelse, tilkendegav, at hele huset stod hende åbent. Flora stod op og så på Arthur, som om hun ville anmode ham om hans ledsagelse. "Med fornøjelse," sagde han højt, "og Affery lyser os nok."

Affery ville allerede til at undskylde sig, da Flintwinch afbrød hende med sit:

"Hvorfor ikke, Affery? Hvad er der i vejen med dig, kone? Hvorfor ikke gamle heks?" Efter denne overhaling forlod hun,

om end nødigt, sin krog, overgav ristegaffelen til sin mand og tog den lysestage, han rakte hende.

"Gå foran, du tosse!" sagde Jeremias. "Vil De ovenpå eller nedenunder, mrs. Finching?"

Flora svarede: "Nedenunder."

"Så gå foran og ned, Affery, og bær dig ordentligt ad, eller jeg lader mig glide ned ad rækværket og river dig over ende."

Affery anførte opdagelsesekspeditionen. Jeremias sluttede truppen. Han havde ikke i sinde at forlade dem. Idet Clennam drejede hovedet og så ham følge koldblodigt og planmæssigt tre trappetrin bagefter, udbrød han med dæmpet stemme:

"Kan man da ikke blive ham kvit!"

Flora beroligede ham ved ufortøvet at svare:

"Å skønt ikke så ganske passende og noget jeg ikke vil kunne tænke på i overværelse af en yngre mand eller en fremmed bryder jeg mig dog ikke om ham, når De så meget gerne vil have det og vil have den godhed ikke at holde mig alt for fast."

Arthur, som manglede mod til at forklare, at det slet ikke var det, han mente, lagde sin arm om Floras liv for at støtte hende.

"Gud bevares," sagde hun, "De er virkelig meget lydig, og det er sandelig overordentlig smukt og gentilt af Dem, men alligevel, hvis De ville holde en lille smule fastere, ville jeg ikke anse det for nærgående."

I denne latterlige stilling, der stod i en sådan modsætning til hans bekymrede sind, gik Clennam ned i kælderetagen og lagde mærke til, at hvor det blev mere end almindeligt mørkt, blev Flora tungere, men let, hvor der var lyst. Da de forlod de uhyggelige køkkenregioner, gik Affery med lyset ind i hans faders tidligere værelse og derfra ind i den gamle spisestue, idet

hun stadig skred foran som et genfærd, der ikke lod sig indhente, og hverken vendte sig om eller svarede, når han hviskede: "Affery, jeg må tale med Dem!"

I spisestuen fik Flora en sentimental lyst til at se ind i det drageskab, der så ofte havde opslugt Arthur i hans barndoms dage – vistnok fordi det, som et meget mørkt skab, var et meget hensigtsmæssigt sted til at gøre sig tung. Arthur, der var nær ved at fortvivle, havde allerede lukket det op, da der hørtes en banken på yderdøren.

Med et dæmpet skrig kastede Affery forklædet over sit hoved.

"Hvad, trænger du igen til en dosis?" sagde Jeremias, "du skal få den og det en ordentlig en!"

"Men vil ingen gå til døren?" sagde Arthur.

"Jeg skal gå til døren, sir," svarede den gamle mand så bistert, at det var klart, at han under disse vanskelige forhold følte, at han måtte gå, selv om han helst havde ladet være. "Bliv her så længe, allesammen! Affery, kone, rører du dig en tomme af pletten, eller siger du i din dumhed et eneste ord, skal jeg gøre din dosis tre gange så stærk!"

Så snart han var gået, slap Arthur Flora.

"Svar mig nu, Affery!"

"Rør ikke ved mig, Arthur!" udbrød hun og veg tilbage for ham. "Kom mig ikke nær. Han ser Dem, Jeremias ser Dem. Lad være!"

"Han kan ikke se mig," svarede Arthur og lod handlingen følge på ordet, "når jeg blæser lyset ud."

"Han kan høre Dem," råbte Affery.

"Han kan ikke høre mig," svarede Arthur, "når jeg trækker Dem ind i dette mørke skab og taler der. Hvorfor skjuler De

Deres ansigt?"

"Fordi jeg er bange for at få noget at se."

"De kan ikke være bange for at få noget at se i dette mørke, Affery."

"Jo jeg er. Meget mere end om det var lyst."

"Hvorfor er De bange?"

"Fordi huset er fuldt af gåder og hemmeligheder. Fordi det er fuldt af hvisken og tisken. Fordi det er fuldt af lyde. Der er ikke noget hus, hvor der er så mange lyde. Jeg dør af angst, hvis Jeremias ikke kvæler mig forinden, men det gør han sagtens."

"Jeg har aldrig hørt nogen lyd her, som det er umagen værd at tale om."

"Men De ville nok komme til at høre dem, hvis De boede her i huset og var nødt til at gå omkring i det, sådan som jeg," sagde Affery, "og De ville nok finde, at det var umagen værd at tale om, når De følte, at De var nær ved at sprænges, fordi De ikke turde tale om dem. Der kommer Jeremias! Vil De have, han skal slå mig ihjel!"

"Min gode Affery, jeg forsikrer Dem højtideligt, at jeg kan se lyset på fliserne i forstuen, og det vil De også kunne, hvis De vil tage forklædet fra øjnene."

"Det tør jeg ikke. Jeg går altid i blinde, når Jeremias ikke er til stede, og undertiden også, når han er det."

"Han kan ikke lukke døren, uden at jeg ser ham," sagde Arthur. "De er lige så sikker her hos mig, som om han var halvhundrede mile borte."

"Gid han var!" udbrød Affery.

"Affery, jeg ønsker at vide, hvad der er på færde her. Jeg ønsker lys i dette hus' hemmeligheder."

"Jeg siger Dem Arthur," afbrød hun ham, "at hemmelighederne består i lyde, raslen og lusken omkring, fodtrin foroven og fodtrin forneden."

"Men det er ikke alle hemmelighederne."

"Det ved jeg ikke," sagde Affery, "spørg mig ikke om mere. Deres gamle kæreste er lige nærved, og hun er en sladderhank."

Hans gamle kæreste tog her ordet for med større alvor end tydelighed at forsikre Affery, at hvad hun så hørte, skulle det ikke komme videre, men være begravet i hendes hjerte, "om ikke af nogen anden grund, så for Arthurs skyld."

"Jeg beder og besværger Dem, Affery, De, som er et af de få mennesker fra min barndom, som jeg endnu tænker på med glæde, for min moders skyld, for min skyld, for alles skyld. Jeg er overbevist om, at De, hvis De vil, kan sige mig noget, som står i forbindelse med den mands komme her i huset."

"Nå, så vil jeg da sige Dem, Arthur," svarede Affery – – "Jeremias kommer!"

"Nej han gør såmænd ikke, døren er åben, og han står udenfor og taler med nogen."

"Så vil jeg da sige Dem," sagde Affery efter at have lyttet, "at den første gang, han var her, hørte han selv lydene. "Hvad er det?" spurgte han. "Jeg ved ikke, hvad det er," svarede jeg og greb fat i ham, "men jeg har hørt det mangfoldige gange," og mens jeg sagde det, stod han og rystede over hele kroppen."

"Har han ofte været her?"

"Kun den aften og den sidste aften."

"Hvad ved De om ham fra den sidste aften, efter at jeg var gået?"

"De to kloge folk var ganske alene med ham. Da jeg havde lukket Dem ud, kom Jeremias dansende på siden hen imod mig, (han kommer altid dansende på siden hen imod mig, når han vil gøre mig fortræd) og sagde til mig: "Nå, Affery, jeg kommer bag på dig, kone, nu skal jeg kurere dig." Dermed tog han og klemte mig om nakken, så at jeg måtte lukke munden op, og så skød han mig foran sig i seng og klemte mig hele tiden. Det er, hvad han kalder at kurere mig. Å, det er ret en slem mand!"

"Og mere hørte eller så De ikke, Affery?"

"Jeg sagde Dem jo, at jeg blev jaget i seng, Arthur!"

"Men denne hvisken og tisken, som De taler om, Affery, hvad går den ud på?"

"Hvordan skulle jeg vide det? Det må De ikke spørge mig om, Arthur. Gå!"

"Men, kære Affery, kan jeg ikke, trods Deres mand og trods min moder, få et indblik i disse skjulte ting, vil det tage en ende med en forskrækkelse."

"Det må De ikke spørge mig om," gentog Affery. "Jeg har så længe gået ligesom i drømme. Gå, gå!"

"Det har De før sagt," svarede Arthur. "De brugte det samme udtryk den aften, da jeg i døren spurgte Dem om, hvad der gik for sig her. Hvad mener De med at gå i drømme?"

"Det siger jeg Dem ikke. Gå! Jeg ville ikke engang sige Dem det, hvis De var alene, langt mindre nu, da De har Deres gamle kæreste med."

Det var lige så frugtesløst, at Arthur bad, som at Flora forsikrede. Affery, der hele tiden havde skælvet og stridt imod, var døv for alle bønner og ville med vold og magt ud af skabet.

"Jeg vil hellere råbe på Jeremias end sige et ord til! Jeg kalder på ham, Arthur, hvis De ikke holder op med at tale til mig. Hør nu mit allersidste ord, før jeg kalder på ham. Hvis De nogen sinde får bugt med de to kloge folk (De burde kunne gøre det, som jeg sagde Dem, da De kom hjem, for De har ikke boet her så længe, at De kan være blevet bange for Deres liv, sådan som jeg), så lad mig se på, at De får bugt med dem, og sig så til mig: Affery, fortæl Deres drømme, så fortæller jeg Dem måske!"

Dørens lukning hindrede Arthur i at svare. De smuttede hen på det sted, hvor Jeremias havde forladt dem, og Clennam, som trådte frem, underrettede ham om, at han af vanvare var kommet til at slukke lyset. Flintwinch passede på, mens han tændte det igen ved lampen i forstuen, og iagttog en dyb tavshed om den person, der havde talt med ham. Måske fordrede hans pirrelighed vederlag for den kedsomhed, besøget havde voldt ham, men hvordan dette nu end forholdt sig, blev han så opbragt over at se sin kone med forklædet over hovedet, at han fo'r løs på hende, og idet han tog hendes tilhyllede næse mellem sin tommel- og pegefinger, syntes han at lægge hele sin skruekraft i den vridning, han gav hende.

Flora fritog ikke Arthur for undersøgelsen af huset, før den havde strakt sig til selve hans gamle sovekammer oppe på kvisten. Hans tanker var optaget af alt andet end denne undersøgelse, og dog lagde han den gang, som han siden fik anledning til at huske, mærke til husets beklumrede og indelukkede atmosfære, og at de efterlod spor af deres fodtrin i støvet på gulvene øverst oppe, ligesom også, at da en dør til et værelse skulle åbnes, gjorde den en modstand, som fik Affery til at udbryde, at der var nogen skjult derinde, og hun blev ved at

tro det, selv om de søgte efter, uden at de fandt nogen. Da de omsider kom tilbage til hans moders værelse, sad hun og skyggede for sit ansigt med sin indsvøbte hånd og talte med dæmpet stemme til patriarken, der stod foran kaminen. Og patriarkens blå øjne, blanke hoved og silkebløde lokker, som vendte sig imod dem, da de trådte ind, lagde en uvurderlig betydning og uudtømmelig kærlighed til hans medmennesker i hans bemærkning:

"Nå, De har altså beset lejligheden."

Der lå i og for sig ikke nogen særlig velvilje eller visdom skjult i disse ord, men dog gjorde han dem til et mønster på begge dele, som man kunne have lyst til at have magen til.

24. Aftenen efter en lang dag

Denne berømmelige mand og store pryd for nationen, mr. Merdle, vedblev at fortsætte sin strålende løbebane. I vide kredse begyndte den mening at slå rod, at en person, som havde vist samfundet den beundringsværdige tjeneste at presse så mange penge ud af det, ikke kunne blive ved at være borgerlig. Man talte tillidsfuldt om baronetværdigheden og nævnte hyppigt pairtitlen. Rygtet fortalte, at den gyldne Merdle havde sat sig imod baronetværdigheden, at han tydeligt havde tilkendegivet lord Decimus, at baronetværdigheden ikke var ham nok, at han havde sagt: "Nej, pairtitlen, eller Merdle slet og ret." Dette skulle have bragt lord Decimus i en så uhyggelig klemme, som det overhovedet var muligt at komme i for en så ophøjet person, for Barnaclerne havde, som en gruppe for sig selv i universet, en forestilling om, at sådanne udmærkelser hørte dem til, og når en kriger, sømand eller jurist blev optaget i adelsstanden, lod de ham ligesom af nedladenhed slippe ind ad familiedøren og lukkede den øjeblikkelig efter ham igen. Ikke alene (sagde rygtet) havde den hårdt plagede Decimus sin arvepart af denne anskuelse, men vidste, at der var adskillige Barnacler på ekspektancelisten, hvis krav kom i kollision med det store genis. Med rette eller urette havde rygtet meget travlt, og mens lord Decimus i sin majestæt grublede eller mentes at gruble over vanskeligheden, gav han det på en måde noget at hænge sin hat på, idet han ved flere offentlige lejligheder tog Merdle under sine vinger og slog om sig med gigantiske foretagender, Englands rigdom, spændstighed, kredit, kapital, velstand og alle mulige goder.

Så stille blev den gamle le ved at meje, at fulde tre måneder var forløbet uænset, efter at de to engelske brødre var blevet lagt i en grav på de fremmedes kirkegård i Rom. Mr. og mrs. Sparkler var flyttet ind i deres eget hus, en lille herskabsbolig af Tite Barnacle-klassen, der ligefrem var mønsterværdigt ubekvemt indrettet og havde en evindelig lugt af overgemt suppe og karetheste, men var overordentlig dyr, eftersom den lå lige i midtpunktet af den beboelige klode. I dette misundelsesværdige hjem – og mange misundte dem det i virkeligheden – havde mrs. Sparkler tænkt på straks at skride til Barmens ødelæggelse, da fjendtlighederne blev stillet i bero ved kurerens ankomst med dødsbudskabet. Mrs. Sparkler, der ikke var blottet for følelse, havde modtaget det med et voldsomt udbrud af sorg, som havde varet i tolv timer, hvorpå hun var stået op for at købe sit sørgetøj og træffe sine forholdsregler, for at det kunne blive lige så klædeligt som mrs. Merdles. Begivenheden kastede en mørk skygge over mere end en højtstående familie – som de mest fashionable blade udtrykte sig – og kureren rejste tilbage.

Mr. og mrs. Sparkler havde spist alene til middag, mens en mørk skygge også havde hvilet over dem, og mrs. Sparkler havde lagt sig på en sofa. Det var en varm sommeraften. Huset, der til alle tider var forstoppet og tillukket, som om det havde en ulægelig snue, var den aften mere end almindelig beklumret. Kirkeklokkerne havde blandet deres øresønderrivende toner med gadernes umelodiske genlyd, og de oplyste vinduer i kirkerne havde ophørt at være gule i det grå tusmørke og var blevet kulsorte. Mrs. Sparkler, der lå og så ud over resedakasser og urtepotter på genbohuset på den anden side af den smalle

gade, blev ked af denne udsigt. Hun så på et andet vindue, hvor hendes mand stod på altanen, og blev ked af denne udsigt. Hun så på sig selv i sin sørgedragt og blev endog ked af denne udsigt, skønt naturligvis ikke så ked af den som af de to andre.

"Det er ligesom at ligge i en brønd," sagde hun, idet hun ærgerlig skiftede stilling. "Herre Gud, Edmund, hvis du har noget at sige, hvorfor siger du det da ikke?"

Han kunne med sandhed have svaret:

"Min skat, jeg har intet at sige," men da dette svar ikke faldt ham ind, nøjedes han med at gå ind fra altanen og tage plads ved sin kones sofa.

"Du gode Gud, Edmund," sagde hun, "du propper jo formelig den reseda op i din næse! Lad være!"

I sin åndsfraværelse – måske i en mere bogstavelig åndsfraværelse, end man i almindelighed forstår ved dette udtryk – havde Sparkler lugtet så stærkt til en reseda, han havde i hånden, at han var lige på nippet til at gøre sig skyldig i den omtalte forseelse. Han smilede og sagde: "Om forladelse, min engel," og kastede blomsten ud ad vinduet.

"Jeg får hovedpine af stadig at se dig stå i denne stilling," sagde hun, idet hun efter en minuts forløb løftede sine øjne imod ham, "du ser så utålelig stor ud i denne belysning. Sæt dig dog ned."

"Med fornøjelse, min engel," sagde Sparkler og tog øjeblikkelig en stol.

"Vidste jeg ikke, at vi allerede havde haft den længste dag," sagde Fanny og gabte af kedsomhed, "ville jeg have troet, at det var i dag. Jeg har aldrig oplevet mage til dag."

"Er det din vifte, min pige?" spurgte Sparkler, idet han tog en op fra gulvet og rakte hende den.

"Edmund," svarede hans kone i en endnu mere gnaven tone, "kom dog ikke med sådanne dumme spørgsmål. Hvis skulle det vel ellers være?"

"Ja, jeg tænkte nok, at det var din," sagde Sparkler.

"Så skulle du ikke have spurgt," svarede Fanny. Lidt efter vendte hun sig om på sofaen og udbrød: "Å Gud, jeg har aldrig oplevet så lang en dag!"

"Hør, min engel," sagde Sparkler, som pludselig fik en original tanke, "du er vist febrilsk."

"Å, febrilsk!" gentog hun, "ti stille!"

"Min dyrebare pige," bad Sparkler, "brug din aromatiske vineddike. Jeg har ofte set min moder bruge den, og det opliver hende altid. Og hun er, som du jo nok ved, en sjældent smuk kone, som der intet vr-"

"Gud fri mig," udbrød Fanny og for op, "det er ikke til at holde ud! Det er den kedeligste dag, jeg nogen sinde har kendt!"

Sparkler så spagfærdigt efter hende, mens hun drev om i stuen, og syntes at være blevet lidt forskrækket. Efter at have kastet nogle småting imellem hinanden og fra alle tre vinduer set ned på den halvmørke gade, vendte hun tilbage til sin sofa og smed sig mellem puderne.

"Kom herhen, Edmund! Lidt nærmere, så at jeg kan nå dig med min vifte for ret at indprente dig, hvad jeg nu vil sige. Sådan. Mere end nær nok. Det er frygteligt, hvor du ser stor ud!"

Han gjorde undskyldninger for denne omstændighed, påberåbte sig, at han ikke kunne gøre for det, og sagde, at hans

kammerater plejede at kalde ham Quinbus Flestrin jr. eller det unge menneskebjerg.

"Det burde du have sagt mig før," klagede Fanny.

"Min ven," svarede Sparkler ganske glad, "jeg vidste ikke, at det ville interessere dig, ellers skulle jeg med største fornøjelse have fortalt dig det."

"Så, tal for Guds skyld ikke," sagde Fanny, "jeg vil selv tale. Vi må aldrig mere være alene, Edmund. Jeg må sørge for, at jeg aldrig mere kommer i sådan en frygtelig stemning som i aften."

"Min ven," svarede Sparkler, "da du, som bekendt, er en sjældent smuk kone, som der intet –"

"Å, du min Gud og skaber!" udbrød Fanny, idet hun sprang op fra stolen og kastede sig ned på den igen.

Han blev så befippet over dette energiske udråb, at det varede et par minutter, før han kunne sige til forklaring:

"Jeg mener, min engel, at enhver ved, at du er skabt til at glimre i selskabet."

"Skabt til at glimre i selskabet?" gentog Fanny pirreligt. "Ja vist! Og hvad sker så? Næppe har jeg forvundet det hårde slag og er kommet så vidt, at jeg igen kan gå på visitter efter min kære salige faders og min salige farbroders død – skønt jeg ikke dølger for mig selv, at det var en Guds lykke, for når man ikke er præsentabel, gør man bedst i at dø –"

"Du mener dog vel ikke mig, min elskede?" afbrød Sparkler hende ydmygt.

"Edmund, Edmund, du kunne udtømme selv en helgens tålmodighed! Jeg taler jo om min farbroder."

"Du så så vist på mig, min søde pige," sagde Sparkler, "at jeg blev lidt urolig. Tak, min elskede."

"Nu har du bragt mig fra det," bemærkede Fanny med et resigneret kast med sin vifte, "og jeg gør bedst i at gå i seng."

"Gør ikke det," bad han, "giv dig tid."

Fanny gav sig god tid og blev liggende på ryggen med lukkede øjne og øjenbrynene trukket i vejret med et håbløst udtryk, som om hun helt havde opgivet alle jordiske anliggender. Omsider åbnede hun uden mindste varsel atter sine øjne og begyndte på ny i en kort, skarp tone:

"Hvad sker så, spørger jeg. Hvad sker? At jeg netop på den tid, da jeg glimrer mest i selskabet og af gode grunde allerhelst ville glimre i selskabet, finder mig i en tilstand, der gør mig uskikket til at vise mig mellem folk. Det er virkelig for galt!"

"Jeg synes dog ikke," sagde Sparkler, "at det behøver at holde dig hjemme, min pige."

"Edmund, du er dog et latterligt menneske," svarede Fanny forbitret, "tror du, at en ung, blomstrende kvinde, der ikke er aldeles blottet for personlige tillokkelser, i den tilstand har en figur, at hun kan måle sig med en kvinde, der i enhver anden henseende står tilbage for hende? Tror du virkelig det, så er du grænseløs dum."

Sparkler tillod sig at bemærke, at han havde troet, "at det kunne gå over."

"Gå over!" gentog Fanny med en umådelig foragt.

"For en tid," mente Sparkler.

Uden at værdige den sidste flovse mindste opmærksomhed erklærede hun bittert, at det virkelig var for galt og kunne få en til at ønske sig død.

"Imidlertid," sagde hun, da hun for en del havde overvundet sin følelse af personlig forurettelse, "hvor ærgerligt det også er,

må jeg nok finde mig i det."

"Især da det var at vente," sagde Sparkler.

"Edmund," svarede hans kone, "har du intet bedre at gøre end at forhåne den kvinde, der har beæret dig med sin hånd, i hendes ulykke, tror jeg, at det er bedst, at du går i seng."

Sparkler blev sønderknust over denne beskyldning og bad hende ømt og inderligt om tilgivelse. Hun tilgav ham, men bad ham dog at gå om på den anden side af sofaen og sætte sig ved vinduet for at afkøle sig.

"Hør nu, Edmund," sagde hun, idet hun strakte sin vifte ud fra sig og rørte ved ham med den, "hvad jeg ville have sagt, da du som sædvanlig begyndte at vrøvle, er, at jeg vil sørge for, at vi ikke oftere bliver alene, og at jeg når omstændighederne forbyder mig at tage ud med anstand, må indrette det således, at vi altid har folk hos os, for jeg vil og kan ikke udholde en dag til som denne."

Sparklers mening om denne plan var kort og godt, at der intet vrøvl var ved den, "og desuden," tilføjede han, "ved du jo, at vi rimeligvis snart vil få din søster –"

"Den søde Amy, ja!" udbrød Fanny med et kærligt suk. "Det velsignede, lille væsen! Men det ville dog ikke være nok med Amy alene her."

Sparkler ville lige til at sige: "Ikke?" men da han indså det farlige ved det, svarede han: "Nej, ak Gud, nej, det ville ikke være nok at have hende alene her."

"Nej, Edmund, for ikke alene er det søde barns dyder af en så stille natur, at de kræver en modsætning – kræver liv og bevægelse omkring sig for at træde frem i deres sande lys og

blive påskønnet, som de fortjener, men hun trænger også til i mere end en henseende at muntres op!"

"Det er netop det," sagde Sparkler, "muntres op!"

"Å, ti dog, Edmund! Den vane, du har at afbryde uden at have det ringeste at sige, er meget generende. Du må aflægge den. Men siden vi taler om Amy – det stakkels, lille lam var fader så inderligt hengiven og har uden tvivl taget sig hans død grumme nær. Det har jeg selv gjort. Det er gået mig skrækkeligt til hjerte. Men Amy har sikkert taget sig det endnu mere nær, da hun hele tiden var hos den stakkels, kære fader lige til det sidste, hvilket jeg desværre ikke var."

Her standsede Fanny for at græde og sige:

"Den kære, elskede fader! Han var dog en ægte gentleman! Hvilken modsætning til salig farbroder!"

"Efter den tunge prøvelsestid," fortsatte hun, "trænger det gode lille pus til at muntres op, og også efter at hun så længe har plejet Edward i hans sygdom, som endnu ikke er forbi, men endog kan trække i langdrag og imidlertid bringer os alle i forlegenhed ved at hindre, at faders bo kan blive opgjort. Da hans papirer hos hans herværende agenter imidlertid alle er forseglede og under lås og lukke, således som han efterlod sig dem, da han sidst var her i England, er sagerne heldigvis i en sådan orden, at det kan bero med dem, indtil min broder Edward er blevet så rask, at han kan rejse hertil og skifte eller administrere boet eller hvad det nu er, der skal gøres."

"Han kunne ikke få en plejerske, der bedre kan bringe ham på benene igen," dristede Sparkler sig til at mene.

"Forunderligt nok, kan jeg her være enig med dig og gøre dine ord til mine," svarede Fanny, idet hun mat vendte sine

øjenlåg en lille smule hen mod ham, mens hun i almindelighed talte, som om det havde været til møblerne. "Der findes tider, da det søde barn er lidt trættende for folk med et livligt sind, men som plejerske er hun fuldkommenheden selv. Den gode Amy!"

Sparkler, der af det held, han nylig havde haft, var blevet overmodig, bemærkede, at Edward pinedød havde haft en stram tur, min søde pige.

"Hvis en stram tur, Edmund," svarede hun, "er et kunstudtryk for upasselighed, har du unægtelig ret. Hvis ikke, kan jeg ikke udtale nogen mening om det barbariske sprog, hvori du tiltaler Edwards søster. At han har pådraget sig malariafeberen enten ved at rejse dag og nat til Rom, hvor han dog kom for sent til at få den kære fader at se, eller under andre usunde forhold, er uomtvisteligt, hvis det er det, du mener. Der er heller ikke tvivl om, at hans yderst letsindige levnet har forværret sygdommen."

Sparkler anså det for at være et lignende tilfælde, som nogle af hans kammerater havde haft i Vestindien, hvor de havde været angrebet af den gule feber. Mrs. Sparkler lukkede atter sine øjne og ville slet ikke have noget at gøre med hans kammerater, Vestindien eller den gule feber.

"Amy trænger derfor," fortsatte hun, "til at blive muntret op efter så mange triste og anstrengende uger. Og endelig trænger hun til at kureres for en lav tilbøjelighed, som hun nærer i sit hjertes inderste. Spørg mig ikke om, hvad det er, jeg sigter til, Edmund, da jeg må nægte at sige dig det."

"Det vil jeg heller ikke, kære ven," sagde Sparkler.

"Jeg kommer således til at tage mig en hel del af det søde barn," fortsatte hun, "og kan ikke for snart få hende i nærheden af mig. Det kære, søde, lille pus! Hvad ordningen af faders

sager angår, da er jeg selv ikke synderlig interesseret i det. Fader viste sig meget ædelmodig imod mig, da jeg blev gift, og jeg har kun lidt eller intet at vente. Hvis han blot ikke har oprettet et testamente, hvorved mrs. General får et legat, er jeg fornøjet. Den kære fader, den kære fader!"

Hun græd igen, men mrs. General var en udmærket stimulans. Navnet stimulerede hende snart til at tørre sine øjne og sige:

"Det er gudskelov et meget glædeligt symptom ved Edwards sygdom, som berettiger til at nære den største tillid til, at hans åndsevner ikke er blevet svækket, eller hans livskraft nedbrudt – i det mindste ikke indtil stakkels faders død – at han øjeblikkelig afskedigede mrs. General og sendte hende bort. Det må jeg rose ham for. Jeg kunne tilgive ham meget, fordi han så resolut har handlet aldeles sådan, som jeg ville have handlet!"

Mens hun endnu godtede sig ved tanken om dette, hørtes et dobbeltslag på døren. Et meget besynderligt slag. Dæmpet, som for at undgå at gøre støj og vække opmærksomhed, langtrukkent, som om den bankende var fordybet i sine egne tanker og glemte at holde op.

"Halløj," sagde Sparkler, "hvem er det?"

"Det kan da aldrig være Amy eller Edward, som kommer uden anmeldelse og uden vogn," sagde Fanny, "se ad!"

Der var mørkt i værelset, men lysere nede på gaderne på grund af lygterne. Idet Sparklers hoved tittede ud over altanen, tog det sig så tungt og klodset ud, at det så ud, som om han skulle styrte ned og knuse den ukendte nedenfor.

"Der er kun en fyr," sagde Sparkler. "Jeg kan ikke se hvem – dog vent lidt!"

Efter at have betænkt sig, gik han igen ud på altanen og så endnu en gang ned. Han kom ind igen, ligesom gadedøren blev lukket op, og meldte, at han troede at have genkendt "sin gamles bør". Han havde heller ikke taget fejl, for kort efter trådte hans gamle ind med sin bør i hånden.

"Lys!" sagde mrs. Sparkler og gjorde med et par ord undskyldning for, at der var mørkt.

"Her er lyst nok til mig," sagde Merdle.

Da lysene var kommet ind, så de Merdle stå bag ved døren og pille ved sine læber.

"Jeg fik lyst til at aflægge jer et besøg. Jeg har noget særdeles vigtigt for netop nu, og da jeg tilfældigvis var ude at spadsere, fik jeg lyst til at aflægge jer et besøg."

Da han var selskabsklædt, spurgte Fanny ham, hvor han havde spist til middag.

"Å, jeg har egentlig ikke spist til middag noget sted."

"Da har De dog vel fået middagsmad?"

"Lad mig en gang se – nej, jeg har ikke fået middagsmad," sagde Merdle.

Han havde ladet sin hånd glide hen over sin gule pande og betænkt sig, som om han ikke var rigtig vis i sin sag. De spurgte, om han ikke ville have noget at spise.

"Nej, tak," sagde han, "jeg har ingen lyst. Jeg skulle have spist ude sammen med mrs. Merdle, men da jeg ikke var oplagt til at gå i selskab, lod jeg hende tage bort alene, lige som vi skulle sætte os i vognen, og foretrak at gå en tur."

Ville han have te eller kaffe?

"Nej tak," sagde han, "jeg var indenfor i klubben og fik mig en flaske vin."

Nu tog Merdle den stol, som Edmund havde budt ham, og som han hidtil havde skudt langsomt hen foran sig, ligesom en klodset person, der for første gang har fået skøjter på og ikke kan bekvemme sig til at sætte fart på. Han satte sin hat på en anden stol, og idet han så ned i den, som om den havde været tyve fod dyb, sagde han atter:

"Jeg fik, som sagt, lyst til at aflægge jer et besøg."

"Smigrende for os," sagde Fanny, "da De ellers ikke giver Dem af med at gå på besøg."

"N-ej," svarede Merdle, som nu var i færd med at arrestere sig selv under begge kjoleærmerne. "Jeg giver mig ikke af med at gå i besøg."

"Dertil har De for meget at gøre," sagde Fanny, "men Deres mangel på appetit er en betænkelig sag, som De ikke bør være ligegyldig for. De må ikke blive syg."

"Å, jeg har det meget godt," sagde Merdle efter nogen betænkning. "Jeg har det som sædvanligt. Jeg har det så godt, som jeg kan forlange det."

Tro mod sin ejendommelighed, altid at have så lidt som muligt at sige og megen møje med at sige det, forstummede århundredets store geni. Mrs. Sparkler begyndte at undre sig over, hvor længe geniet agtede at blive.

"Jeg talte om stakkels fader, da De kom."

"Virkelig? Et mærkeligt træf," sagde Merdle.

Det forstod Fanny ikke, men følte det som en pligt at fortsætte samtalen.

"Jeg sagde," fortsatte hun, "at min broders sygdom havde forsinket undersøgelsen og ordningen af faders bo."

"Ja," sagde Merdle, "der har været nogen forsinkelse."

"Ikke fordi det har videre at sige," sagde Fanny.

"Ikke fordi det har videre at sige," istemte Merdle.

"Det eneste, som ligger mig på hjerte," sagde Fanny, "er, at mrs. General ikke får noget."

"Hun får ikke noget."

Fanny blev henrykt over at høre ham udtale denne mening.

"Ak, Gud nej. Nej, ikke en hvid. Det er der ingen fare for."

Da dette emne syntes udtømt og Merdle med, spurgte Fanny ham, om han på hjemvejen ville hente mrs. Merdle.

"Nej," svarede han, "jeg går lige hjem og lader mrs. Merdle" – her betragtede han begge de indvendige flader af sine hænder, som om han ville spå sig selv – "sørge for sig selv. Det kommer hun nok ud af."

"Sandsynligvis," sagde Fanny.

Nu opstod en lang pause, under hvilken Fanny, der atter havde lagt sig tilbage på sin sofa, lukkede øjnene og trak øjenbrynene i vejret, idet hun ligesom før opgav alle jordiske anliggender.

"Men," sagde Merdle, "jeg opholder både Dem og mig. Jeg ville, som sagt, aflægge Dem et besøg."

"Det har været os særdeles kært," sagde Fanny.

"Og nu vil jeg gå," tilføjede Merdle og stod op. "Kan De ikke låne mig en pennekniv?"

Det var underligt nok, sagde Fanny, at hun, som sjældent kunne bekvemme sig til at skrive så meget som et brev, skulle låne en så stor forretningsmand som mr. Merdle en sådan genstand.

"Ja, ikke sandt?" svarede Merdle, "men jeg skal bruge en, og jeg ved, at De til Deres bryllup fik nogle små etuier med sakse,

tænger og så videre. De skal få den igen i morgen."

"Edmund," sagde Fanny, "luk – men forsigtigt, beder jeg dig. Du er så skrækkelig kejtet – perlemodersæsken på mit lille bord derhenne op og giv mr. Merdle perlemoders pennekniven."

"Tak," sagde Merdle, "men har De en med et mørkere skaft, tror jeg, at jeg hellere vil have den."

"Skildpadde?"

"Tak," sagde Merdle, "ja, hellere skildpadde."

Edmund fik altså ordre til at lukke skildpaddes æsken op og give Merdle kniven med skildpaddesskaftet. Idet han gjorde det, sagde hans kone nådigt til geniet:

"Det skal være Dem tilgivet, hvis De kommer blæk på den."

"Jeg indestår for, at der ikke skal komme blæk på den."

Den berømte gæst udstrakte derpå sit opslag og begravede for et øjeblik Fannys hånd med håndled, armbånd og det hele. Hvor langt hans hånd krøb tilbage, fremgik ikke, men hun følte ikke mere til den, end om han havde været en højt fortjent veteran fra Chelsea eller pensionist fra Greenwich.

Så snart han var gået, gik Fanny, aldeles overbevist om, at det var den længste dag, som nogen sinde omsider havde fået ende, og at der aldrig havde været nogen, for personlige tillokkelser ikke aldeles blottet kvinde, der var blevet således plaget af idioter og klodrianer, ud på altanen for at trække frisk luft. Hun fik vand i øjnene af ærgrelse, hvilket havde den virkning, at idet den store Merdle gik ned ad gaden, syntes han at hoppe, valse og snurre rundt, som om han var besat af djævle.

25. Overkældermesteren nedlægger sit embede

Det var hos den store læge, at middagsselskabet var. Advokaten var der og strålede i sin fulde glans. Ferdinand Barnacle var der og udfoldede hele sin elskværdighed. Få af livets veje var skjult for lægen, og han så oftere dets mørkeste sider end selve biskoppen. Der fandtes glimrende damer i London, der formelig forgudede ham som det mest fortryllende menneske og den behageligste person, men som ville have korset sig ved at sidde ved siden af ham, hvis de havde vidst, på hvilke syn hans tankefulde øjne for et par timer siden havde hvilet, eller ved hvis senge og under hvilke tage hans rolige skikkelse havde stået. Men lægen var en sindig mand, der hverken stødte i sin egen trompet eller i andre folks trompeter. Mange vidunderlige ting så og hørte han, og iblandt mange uforenelige, moralske modsigelser tilbragte han sit liv, men derfor bankede hans hjerte lige varmt for alles lidelser. Og ligesom den guddommelige mester, der har lægedom for alle vunder og lader det regne over retfærdige og uretfærdige, færdedes han blandt alle slags mennesker, idet han gjorde alt det gode, han kunne, og ikke udråbte det hverken i synagogerne eller på gadehjørnerne.

Da enhver mand med en udstrakt menneskekundskab nødvendigvis får noget interessant ved sig, var lægen en tiltrækkende mand. Selv de mere kræsne damer og herrer, som ingen forestilling havde om hans hemmeligheder, og som ville være gået fra sans og samling, hvis han havde foreslået dem noget så oprørende som: "Kom og se, hvad jeg ser!"

indrømmede, at han var tiltrækkende. Hvor han var, var der noget virkeligt, og et halvt gran virkelighed kan, ligesom den ringeste del af visse sjældne naturprodukter, sætte smag på en uhyre masse.

Af denne grund viste derfor lægens små middagsselskaber altid folk i deres mindst konventionelle lys. Gæsterne sagde til sig selv: "Det er en mand, der kender os, sådan som vi er, der hver dag ser nogle af os uden paryk og sminke, der hører os fantasere og ser os med vort naturlige ansigtsudtryk, når vi ikke kan beherske os selv. Vi kan derfor lige så gerne vise os en smule utvungne over for ham, da manden har gennemskuet os og er os for stærk." De slog sig derfor sådan løs ved hans runde bord, at de næsten var naturlige.

Advokatens kendskab til den samling af jurymedlemmer, som kaldes menneskeslægten, var så skarpt som en ragekniv, men en ragekniv er ikke altid et bekvemt instrument, og lægens simple, blanke skalpel var, om end langt mindre skarp, dog anvendelig i et langt videre omfang. Advokaten var nøje kendt med folks griskhed og lumpenhed, men lægen kunne på en eneste uges runde have givet ham et bedre indblik i deres ædlere og renere følelser end Westminster Hall og alle retsdistrikterne tilsammentagne i en hel menneskealder. Advokaten havde altid en anelse om dette og ville måske gerne se den bekræftet – for hvis verden var et stort råd- og domhus, skulle man tro, at den sidste dag af retsterminen ikke kunne komme for tidligt – og derfor skattede og ærede han lægen fuldt så meget, som nogen anden gjorde det.

Ved Merdles udeblivelse var der blevet en Banquo-stol ved bordet, men om han også havde været til stede, ville det kun

have gjort den forskel, at der havde siddet en Banquo på den, og følgelig savnedes han ikke. Advokaten, som samlede alt muligt løst og fast op i Westminster Hall, omtrent ligesom en ravn ville have gjort, hvis den havde tilbragt lige så meget af sin tid der, havde i den sidste tid samlet en hel del halmstrå op og kastet dem omkring for at se, fra hvilken kant Merdle-vinden blæste. Han talte nu lidt om sagen med mrs. Merdle selv, idet han listede sig hen til denne dame, naturligvis med sin lorgnet og sit indsmigrende smil.

"En lille fugl," sagde advokaten og så ud, som om det ikke kunne være nogen anden fugl end en skade, "har i den sidste tid sunget mellem os jurister om, at antallet af de betitlede personer her i landet vil få en forøgelse."

"Virkelig?" sagde mrs. Merdle.

"Ja," sagde advokaten. "Har fuglen ikke sunget det samme for øren, der er meget forskellige fra vore – for langt skønnere øren?" tilføjede han og så udtryksfuldt på mrs. Merdles nærmeste ørenring.

"Mener De mine?" spurgte hun.

"Når jeg taler om noget skønt," svarede advokaten, "mener jeg altid Dem."

"De mener nok aldrig noget," sagde hun, langt fra fornærmet.

"Ah, hvor grusomt og uretfærdigt! Men fuglen?"

"Jeg er den sidste af alle til at høre nyheder," bemærkede mrs. Merdle, idet hun ligegyldigt forskansede sig, "hvem er det?"

"Hvor De ville være et udmærket vidne," sagde advokaten. "Ganske vist ville ingen jury kunne modstå Dem, om De end var

et nok så dårligt vidne – med mindre den bestod af lutter blinde – men De ville være uforlignelig!"

"Hvorfor det, De naragtige menneske?" spurgte mrs. Merdle smilende.

Advokaten svingede sin lorgnet tre eller fire gange mellem sig og Barmen, som et spøgefuldt svar, og spurgte i sin mest indsmigrende tone:

"Hvad skal jeg om nogle få uger eller måske kun om nogle få dage kalde den eleganteste, talentfuldeste og mest fortryllende af alle kvinder?"

"Har Deres fugl ikke sagt Dem, hvad De skal kalde hende?" svarede mrs. Merdle. "Spørg den om det i morgen og fortæl mig så, når vi ses næste gang, hvad den sagde."

Dette førte til flere lignende spøgefulde replikker imellem dem, men trods al sin kløgt kunne advokaten ikke komme nogen vegne. Mens lægen derimod førte mrs. Merdle ned til hendes vogn og hjalp hende hendes kåbe på, udspurgte han hende med sin sædvanlige rolige ligefremhed om symptomerne.

"Tør jeg," sagde han, "spørge, om det er sandt om Merdle?"

"Bedste doktor," svarede hun, "De stiller mig det samme spørgsmål, som jeg halvvejs havde tænkt på at stille Dem."

"Mig! Hvorfor mig?"

"På ære, jeg tror, at Merdle har større fortrolighed til Dem end til nogen anden."

"Tværtimod! Mr. Merdle fortæller mig aldrig noget, ikke engang i min egenskab af læge. De har naturligvis hørt rygtet?"

"Ja, naturligvis. Men De kender Merdle og ved, hvor tavs og tilbageholden han er. Jeg forsikrer Dem, at jeg ikke har den

fjerneste forestilling om, hvor vidt der er nogen grund til det. Det ville fornøje mig, hvis det var sandt. Hvorfor skulle jeg nægte det for Dem? De ville vide bedre besked, hvis jeg gjorde det."

"Ganske vist," sagde lægen.

"Men om det er helt sandt eller til dels sandt eller helt usandt, ser jeg mig ikke i stand til at sige. Det er en kedelig stilling, en utålelig stilling, men De kender Merdle og kan ikke forundre Dem over det."

Lægen forundrede sig ikke, hjalp hende op i hendes vogn og sagde hende godnat. Han blev stående et øjeblik og så adstadigt efter det elegante køretøj, som rullede bort. Da han var kommet ind igen, gik de øvrige gæster kort efter, og da han var blevet alene, satte han sig til at læse i ro og mag, for han satte stor pris på al slags læsning.

Da uret på hans studerebord manglede nogle minutter i, tolv, vaktes hans opmærksomhed af en stærk ringen på gadedørsklokken. Som en jævn, fordringsfri mand havde han ladet sine folk gå i seng og måtte derfor selv gå ned for at lukke op. Han traf da en mand uden hat eller kjole, og hvis skjorteærmer var smøget op lige til skuldrene. Et øjeblik troede han, at manden havde været i slagsmål, da han var i stærk sindsbevægelse og ganske åndeløs, men ved at tage ham nærmere i øjesyn så han, at manden var ualmindelig ren og at hans klæder i øvrigt ikke var i uorden.

"Jeg kommer fra de varme bade, sir, omme i næste gade."

"Hvad er der da på færde der?"

"Vil De ikke være så god at komme straks? Vi fandt dette liggende på bordet."

Han rakte lægen et stykke papir. Lægen så på det og læste sit navn og sin adresse skrevet med blyant – ikke andet. Han så nøjere på skrifttrækkene, så på manden, tog sin hat, stak sin gadedørsnøgle i lommen, og derpå skyndte de sig af sted.

Da de kom til de varme bade, stod alle de andre folk, som hørte til anstalten, ved døren og ventede på dem eller løb frem og tilbage på gangene.

"Hav den godhed at befale alle uvedkommende at blive udenfor," sagde lægen højt til bademesteren, og til buddet: "og før De mig straks hen til stedet."

Buddet skyndte sig foran ham langs med en række af små kamre, og idet han drejede ind i et for enden af rækken, så han bag døren. Lægen var lige i hælene på ham og så ligeledes bag døren. I dette hjørne stod et badekar, af hvilket vandet i en hast var blevet tappet ud, og der lå, ligesom i en grav eller sarkofag, legemet af en førladen mand med et plumpt hoved og grove, simple og almindelige træk, tilhyllet med nogle løst henkastede lagener og tæpper. Værelset var endnu hedt og marmoret i karret varmt, men ansigtet og skikkelsen var klamme at føle på. Den hvide marmorplade i bunden af badekarret havde nogle skrækkelige, røde årer. På hylden ved siden af lå en tom opiumsflaske og en pennekniv med skildpaddes skaft – tilsølet, men ikke med blæk.

"Halsåren overskåret – hurtig død – død for mindst en halv time siden!" Denne genklang af lægens ord løb gennem gangene og de små kamre og gennem hele huset, mens han endnu var i færd med at rette sig efter at have bukket sig for at nå bunden af badekarret, og mens han endnu pjaskede i vandet

med sine hænder og farvede det med rødlige årer ligesom marmoret, før det antog en enkelt farve.

Han fæstede sine øjne på klæderne, på sofaen og på uret, pengene og brevtasken på bordet. En sammenlagt billet, halvt stukket ind i brevtasken, halvt stikkende ud af den, vakte hans opmærksomhed. Han så på den, rørte ved den, trak den lidt længere ud mellem bladene, sagde roligt: "Den er adresseret til mig," og åbnede og læste den.

Der var ingen befalinger for ham at give. Husets folk vidste, hvad de havde at gøre. De rette myndigheder var snart på pletten og uden at røbe mere sindsbevægelse i miner eller lader, end der i almindelighed følger med optrækningen af et ur, satte de sig på en ligegyldig, forretningsmæssig måde i besiddelse af den afdøde og hvad der havde tilhørt ham. Lægen var glad ved at komme ud i natteluften – var endog trods sin store erfaring glad ved at sidde et øjeblik på en trappe, så syg og mat følte han sig.

Advokaten var en af hans nærmeste naboer, og da han kom hen til hans hus, så han lys i det værelse, hvor han vidste, at hans ven ofte sad langt ud på natten og arbejdede. Da der aldrig var lys der, når advokaten ikke var hjemme, var han overbevist om, at advokaten endnu ikke var gået i seng. Den travle bi, som dagen efter skulle udvirke en kendelse tværtimod de foreliggende beviser, var virkelig i færd med at udnytte de stjerneklare timer til at sætte snarer for d'hrr. jurymedlemmer.

Lægens banken forbavsede advokaten, men da det øjeblikkelig anede ham, at nogen var kommet for at sige ham, at der var en, der ville bestjæle ham, listede han sig straks ned. Han havde forfrisket sit hoved med et koldt bad som et middel

til at gøre juryen hed i hovedet og læst med åbenstående skjortelinning for så meget des lettere at kunne kvæle modpartens vidner, hvorfor han så noget vild ud, da han kom ned. Da han fik øje på lægen, blev han endnu vildere at se til og sagde:

"Hvad er der på færde?"

"De spurgte mig engang om, hvori Merdles onde bestod."

"Et mærkeligt svar! Det husker jeg nok."

"Jeg svarede Dem, at jeg ikke havde opdaget det."

"Ja, det ved jeg."

"Nu er jeg kommet efter det."

"Min Gud!" sagde advokaten, idet han for tilbage og lagde sin hånd på den andens bryst. "Det er jeg med! Jeg ser det af Deres ansigt."

De gik ind i det nærmeste værelse, hvor lægen gav ham brevet at læse. Han læste det en halv snes gange igennem. Det indeholdt ikke mange ord, men lagde dog beslag på hele hans opmærksomhed. Han kunne ikke noksom beklage, at han ikke selv havde fundet en tråd til dette. Den mindste tråd, sagde han, ville have gjort ham til herre over sagen, og hvilken sag ville det ikke have været at komme til bunds i!

Lægen havde påtaget sig at bringe budskabet til Harley Street. Advokaten kunne ikke straks vende tilbage til de snarer, han var ved at lægge for juryen. Han sagde derfor, at han ville gå med og opholde sig i nærheden af huset, mens hans ven var derinde. De gik derhen til fods for så meget bedre at genvinde deres fatning i den friske luft, og dagens vinger flagrede allerede i luften, da lægen bankede på døren.

En i almenhedens øjne regnbuefarvet tjener sad oppe efter sin herre – det vil sige, sov trygt i køkkenet ved et par lys og en avis og føjede et nyt bevis til de mange på, hvor yderst ringe sandsynligheden er for, at der af en hændelse går ild i et hus. Da dette væsen var blevet vækket, måtte lægen vente en tid, til overkældermesteren også var blevet vækket. Omsider trådte den store mand ind i spisesalen i flonelsslåbrok og listesko, men med halsbind på og overkældermester lige ud til fingerspidserne. Det var nu morgen.

"De må vække mrs. Merdles pige og pålægge hende at få fruen op og så forsigtigt som muligt forberede hende på at se mig. Jeg har en skrækkelig efterretning at bringe hende."

Således sagde lægen til overkældermesteren. Denne, der havde et lys i hånden, befalede sin undergivne at tage det bort, hvorpå han med værdighed nærmede sig vinduet og så til ved lægens efterretning, ganske som han havde set til ved middagsselskaberne i det selvsamme værelse.

"Mr. Merdle er død."

"Jeg ønsker," sagde overkældermesteren, "at forlade min tjeneste med en måneds opsigelse."

"Mr. Merdle har taget livet af sig."

"Sir," sagde overkældermesteren, "dette er højst ubehageligt for en mand i min stilling, da det let kan vække fordomme, og jeg ønsker derfor at forlade min tjeneste straks."

"Om De end ikke er rystet, må De dog vel føle Dem overrasket, menneske?" spurgte lægen med varme.

Rank og rolig svarede overkældermesteren med disse mindeværdige ord:

"Sir, mr. Merdle var ikke nogen gentleman, og derfor kan ingen ugentil handling af ham overraske mig. Er der ellers nogen, jeg kan sende til Dem, eller befalinger, jeg kan give, før jeg forlader min tjeneste?"

Da lægen efter at have udført sit ærinde ovenpå, igen kom ned på gaden til advokaten, sagde han ikke andet om sin samtale med mrs. Merdle, end at han endnu ikke havde sagt hende alt, men at hun ret godt havde båret, hvad han havde sagt hende. Advokaten havde brugt sin fritid nede på gaden til at sammensætte en højst sindrig menneskefælde, hvormed han kunne fange hele juryen på en gang, og efter at han nu havde den sag fra hånden, kunne han skænke katastrofen hele sin opmærksomhed, og de gik langsomt hjem og diskuterede den fra alle synspunkter. Før de skiltes ad uden for lægens dør, så de begge op på den solklare morgenhimmel, hvor røgen fra nogle arnesteder og nogle få tidlige morgenmænds ånde og stemmer steg fredelig op, og derpå vendte de deres blikke mod den umådelige stad og sagde: Hvis alle disse hundreder og tusinder af sovende mennesker, som er bragt til tiggerstaven, anede, hvilken ødelæggelse der truede dem, hvilket frygteligt råb over en elendig sjæl ville der da hæve sig mod himlen!

Rygtet om, at den store mand var død, udbredte sig med forbavsende hurtighed. I starten var han død af alle de sygdomme, der nogen sinde havde været kendt, og af forskellige splinterny onder, som opfandtes med lynets fart for at tilfredsstille efterspørgslen. Han havde fra sin barndom haft en skjult vattersot, havde efter sin bedstefader arvet en stor ansamling af vand i brystet, havde i de sidste atten år i sit liv hver morgen ladet sig operere, havde lidt af åresprængninger,

der havde været noget i vejen med lungerne, der havde været noget i vejen med hjertet, der havde været noget i vejen med hjernen. Fem hundrede mennesker, som havde sat sig til deres frokost uden at vide det mindste om sagen, troede, før de havde spist, at de selv havde hørt lægen sige til Merdle: "De må vente, at De en dag går ud som et lys," og at de vidste, at Merdle havde sagt til lægen: "Et menneske kan kun dø en gang." Omtrent klokken elleve om formiddagen var den mest yndede teori, at der havde været noget i vejen med hans hjerne, og klokken tolv vidste man med bestemthed, at dette noget havde været en "kongestion".

Kongestion var en så fuldstændig tilfredsstillende forklaring og syntes at have beroliget alle i den grad, at den ville have holdt sig hele dagen, hvis advokaten ikke klokken halv et havde bragt sagens rette sammenhæng med i retten. Dette medførte, at man omtrent klokken et overalt begyndte at mumle om, at Merdle havde taget livet af sig. Men det var så langt fra, at kongestionen blev slået af marken ved denne opdagelse, at den tværtimod kom i endnu større yndest. I alle gader moraliseredes der over kongestioner. Alle de folk, som havde stræbt efter at samle penge, men ikke havde været i stand til det, sagde: Der havde man det! Ikke så snart begyndte man at tragte efter rigdom, før man fik kongestioner. De dovne tog sig begivenheden til indtægt på en lignende måde. Der kunne man se, sagde de, hvad følgen blev af denne idelige arbejden! Man ville absolut arbejde, man overanstrengte sig, man fik kongestion, og væk var man! Denne betragtning vandt stor tilslutning på mange steder, men intetsteds mere end blandt de unge kontorister og kompagnoner, som aldrig havde udsat sig

for den mindste overanstrengelse. De erklærede alle som en meget fromt, at de håbede aldrig at skulle glemme denne advarsel, så længe de levede, og at de måtte kunne indrette deres levemåde således, at de gik fri for kongestioner og endnu i mange år blev bevarede til glæde for deres venner.

Men omtrent ved børstid begyndte kongestionen at tabe sig og en forfærdelig hvisken at lyde i øst, vest, nord og syd. I starten var den svag og ytrede sig som en tvivl om, hvor vidt Merdles formue ville vise sig så umådelig, som man havde troet; hvor vidt det ikke foreløbig ville være vanskeligt at "realisere" den; hvor vidt ikke endog den vidunderlige bank ville se sig nødt til at standse sine betalinger en tid lang – en måned eller så. – Alt som denne hvisken blev lydeligere, hvilket den blev for hvert minut, blev den også mere truende. Han havde svunget sig op fra intet, ingen kunne forklare hvordan. Der havde ikke været nogen naturlig udvikling og fremgang. Når alt kom til alt, havde han været en simpel, uvidende karl. Han havde stadig gået og skulet og aldrig kunnet se folk lige i øjnene. Han var på den uforklarligste måde blevet taget under armene af alle slags mennesker. Han havde aldrig selv haft penge. Hans spekulationer havde været i højeste grad letsindige og hans udgifter urimelige. Alt som dagen led, tiltog rygterne i styrke og bestemthed. I badeanstalten havde han efterladt et brev til sin læge, og hans læge havde fået brevet, og brevet ville blive fremlagt i morgen ved ligskuet og ramme de mange, han havde ført bag lyset, som et tordenslag. Utallige mennesker af alle klasser og stillinger ville blive ødelagt ved hans insolvens; gamle folk, som i alle deres dage havde levet i gode kår, ville ikke have noget andet sted at angre deres tillid til ham end

fattighuset; tusinder af kvinder og børn vil se hele deres fremtid tilintetgjort af denne storslåede kæltring. Enhver deltager i hans pragtfulde fester havde været delagtig i udplyndringen af utallige hjem, enhver af rigdommens slaviske tilbedere, som havde bidraget til at stille ham op på hans piedestal, havde gjort bedre i at tilbede Djævelen selv. Folkesnakken, der blev mere og mere højrøstet efter hver ny oplysning og hver ny udgave af aftenbladene, var således ved nattens frembrud steget til en brusende larm, så mægtig, at man skulle have troet, at en ensom iagttager oppe på vægtergangen omkring St. Paulskirkens kuppel måtte kunne have mærket, at natteluften dirrede af navnet Merdle, ledsaget af alle mulige forbandelser.

For nu var det almindelig kendt, at det, der havde været i vejen med den afdøde Merdle, havde været slet og ret falsk og tyveri. Han, den plumpe genstand for en så vidt udbredt hyldest; han, der havde siddet til bords ved fornemme fester, været Rok-ægget i fornemme damers selskaber og fået alle døre til at åbne sig; han, der havde været patronernes patron, købslået med en minister om en deputeretpost i Omsvøbsdepartementet, og i ti eller højst femten år modtaget flere anerkendelser, end der i England i det mindste i to århundreder var blevet tildelt alle fredelige, offentlige velgørere og alle lederne i kunstens og videnskabens verden – han, det skinnende vidunder, det ny stjernebillede, der fulgtes af de vise, som bragte gaver, indtil det standsede over et ådsel på bunden af et badekar og forsvandt – var slet og ret den største falskner og den største tyv, som nogen sinde havde snydt galgen.

26. Som man reder, så ligger man

Pancks styrtede åndeløs ind i Clennams kontor. Ligskuet var forbi, brevet offentliggjort, banken sprængt, de andre mønsterbygninger af strå gået i brand og forvandlede til røg. Det beundrede sørøverskib var sprunget i luften midt iblandt en uhyre flåde af skibe af alle klasser og både af alle størrelser, og ude på dybet sås kun ødelæggelse, kun brændende skrog, eksploderende krudtkamre, kanoner, som gik af af sig selv og sønderrev venner og naboer, druknende mennesker, som klyngede sig fast til synkende vragstumper og hver minut gik til bunds, udmattede svømmere, flydende lig og hajer.

Den sædvanlige orden og nøjagtighed i kontoret var borte. Uåbnede breve og uordnede papirer lå strøet omkring på pulten. Midt iblandt disse tegn på nedbrudt kraft og opgivet håb stod kontorets herre på sin sædvanlige plads med armene over kors på pulten og hovedet hvilende på dem.

Pancks styrtede ind, fik øje på ham og blev stående. I den næste minut lå Pancks' arme på pulten og Pancks' hoved oven på dem, og i nogen tid blev de begge stående i samme stilling uden at mæle et ord.

Pancks var den første, der løftede hovedet i vejret og talte.

"Det var mig, der overtalte Dem til det, mr. Clennam. Jeg ved det. Sig, hvad De vil; De kan ikke sige mig mere, end jeg selv siger mig. De kan ikke sige mig mere, end jeg fortjener."

"Å, Pancks, Pancks," svarede Clennam, "tal ikke om at fortjene! Hvad har jeg selv fortjent?"

"Bedre lykke," svarede Pancks.

"Jeg," fortsatte Clennam uden at tage sig af på ham, "som har ødelagt min kompagnon! Pancks, Pancks, jeg har ødelagt Doyce! Den ærlige, selvstændige, utrættelige, gamle mand, der har stridt og stræbt hele sit liv igennem; den mand, der har kæmpet med så mange genvordigheder og dog bevaret en så god og fortrøstningsfuld natur; den mand, for hvem jeg har næret en sådan deltagelse, og som jeg tænkte at skulle være så tro og nyttig, ham har jeg ødelagt – bragt skam og skændsel over ham – ødelagt ham, ødelagt ham!"

Det var så pinligt at være vidne til den smerte, som disse tanker vakte i hans sjæl, at Pancks tog sig i håret og i sin fortvivlelse gav sig til at slide i det.

"Skæld mig ud!" råbte Pancks, "eller jeg gør en ulykke på mig selv. Sig: Din tosse, din kæltring! Sig: Dit asen, hvor kunne du gøre det! Dit bæst, hvad var din mening! Tag fat på mig. Sig mig nogle dygtige grovheder!" og hele tiden sled Pancks på den ubarmhjertigste og grusomste måde i sit stride hår.

"Havde De ikke givet efter for dette forfærdelige vanvid," sagde Clennam snarere af medlidenhed end for at gøre ham bebrejdelser, "ville det have været langt bedre for Dem og langt bedre for mig!"

"Gå videre!" råbte Pancks og skar tænder af fortvivlelse, "bliv ved!"

"Havde De ikke indladt Dem på de fordømte beregninger og ikke fremsat Deres resultater med en så afskyelig klarhed," sukkede Clennam, "ville det have været langt bedre for Dem og langt bedre for mig!"

"Gå videre!" udbrød Pancks, "bliv ved!"

Men Clennam havde nu, da han mærkede, at han begyndte at blive roligere, sagt alt, hvad han ønskede at sige, og mere til. Han trykkede hans hånd og sagde kun: "Blinde førere af de blinde, Pancks! Men Doyce, Doyce, min stakkels forurettede kompagnon!" Dette bragte atter hans hoved ned på pulten.

Pancks brød igen først tavsheden.

"Jeg har ikke været i seng, siden det begyndte at komme ud blandt folk. Jeg har været rundt omkring for at se, om der ikke var håb om at redde nogle smuler. Alt forgæves. Alt borte, alt tabt."

"Jeg ved det," svarede Clennam, "kun alt for godt."

Pancks udfyldte pausen med en stønnen, som kom fra hans sjæls inderste.

"Endnu i går, Pancks," sagde Arthur, "var det min faste beslutning at sælge, realisere og gøre en ende på det."

"Det kan jeg ikke sige om mig selv," svarede Pancks, "skønt det er påfaldende, hvor mange mennesker jeg har hørt sige, at de *ville* have realiseret netop i går, hvis det ikke havde været for sent!"

Hans hvæsende åndedræt, der ellers var så pudsigt, var mere tragisk end det dybeste suk, mens han fra øverst til nederst befandt sig i en så sølet og forpjusket tilstand, at han godt kunne gå for et originalt billede af ulykken, der var så tilsmurt, at det næppe kunne genkendes.

"Mr. Clennam, har De anbragt – alt?" Han kom med stor møje over tankestregen foran det sidste ord og frembragte også kun med stor møje dette.

"Alt."

Pancks greb atter fat i sit stride hår og gav det et sådant ryk, at han rev hele totter ud af det. Efter at have betragtet dem med et udtryk af vildt had, stak han dem i lommen.

"Jeg må straks," sagde Clennam, idet han tørrede nogle tårer, der havde sneget sig ned ad hans kinder, "skride til værket. Den usle oprejsning, jeg kan give min ulykkelige kompagnon, må jeg give ham. Jeg må rense hans gode navn og rygte. Selv må jeg intet beholde tilbage. Jeg må overdrage vore kreditorer den fuldmagt, jeg så højligt har misbrugt, og i resten af min levetid udsone min fejl – eller forbrydelse – så vidt det lader sig gøre."

"Er det umuligt at redde situationen?"

"Det kan der ikke være tale om. Der er intet at redde. Jo før forretningen kan komme ud af mine hænder, des bedre. Der er fordringer, som må dækkes i denne uge, og som inden ret mange dage vil hidføre katastrofen, selv om jeg vil forhale den en eneste dag ved at holde det gående så længe, skønt jeg kender sagernes stilling. Hele aftenen i går overvejede jeg, hvad jeg ville gøre. Det eneste, der er tilbage, er at gøre det."

"Men De må ikke være alene om det," sagde Pancks, hvis ansigt var så fugtigt, som om hans damp forvandledes til vand, så såre han lod den slippe ud. "De må tage en prokurator til hjælp."

"Det var måske lige så klogt."

"Tag Rugg."

"Der er ikke synderligt at gøre. Han kan gøre det lige så godt som en anden."

"Skal jeg hente Rugg, mr. Clennam?"

"Hvis De har tid, skal De have tak."

Pancks satte øjeblikkelig hatten på hovedet og dampede væk. Mens han var borte, løftede Arthur ikke en eneste gang sit hoved op fra pulten, men blev i en og samme stilling. Pancks kom tilbage med sin ven Rugg, der undervejs havde fået så mange beviser på, at Pancks for tiden var i en abnorm stemning, og begyndte sin juridiske mægling med at forlange, at denne herre skulle gå sin vej. Sønderknust og ydmyget adlød Pancks.

"Han er omtrent til mode, som min datter var det, da vi anlagde den sag om brud på ægteskabsløfte," sagde Rugg, "han er alt for stærkt og direkte interesseret i sagen. Hans følelser løber af med ham. I vort fag kommer man ingen vej, når man lader sine følelser løbe af med sig."

Mens han trak sine handsker af, så han, at der var foregået en stor forandring med hans klient.

"Det gør mig ondt at se, sir," sagde han, "at De også har ladet Deres følelser løbe af med Dem. Lad det være, lad det være. Sådanne tab er meget beklagelige, men vi må se dem lige i øjnene."

"Havde de penge, jeg har ofret, allesammen været mine egne, mr. Rugg," sukkede Clennam, "ville jeg have taget mig det langt mindre nær."

"Virkelig?" sagde Rugg, idet han med en oprømt mine gned sig i hænderne. "Det overrasker mig. Det er mærkeligt. I min praksis har jeg i almindelighed fundet, at det er deres egne penge, som folk er mest nøjeregnende med. Jeg har set folk sætte en hel del af andre folks penge over styr og tage det med megen ro, en storartet ro."

Med disse trøstende bemærkninger satte Rugg sig ned og begyndte forhandlingerne.

"Med Deres tilladelse, mr. Clennam, vil vi nu gå til sagen. Spørgsmålet er det sædvanlige, ligefremme, dagligdags spørgsmål: Hvad kan vi gøre for os selv?"

"Det er ikke spørgsmålet her, mr. Rugg," sagde Arthur. "De misforstår det fra begyndelsen af. Det er, hvad kan jeg gøre for min kompagnon, hvordan kan jeg bedst skaffe ham oprejsning?"

"Ved De," indvendte Rugg overtalende, "at jeg er bange for, at De endnu stadig lader Deres følelser løbe af med Dem? Jeg lider ikke det udtryk "oprejsning", undtagen som en løftestang i sagførerens hånd. Tillader De mig at sige, at jeg anser det for min pligt at gøre Dem opmærksom på, at De virkelig ikke må lade Deres følelser løbe af med Dem?"

"Mr. Rugg," sagde Clennam, idet han opmandede sig til at gennemføre, hvad han havde besluttet, og overraskede sin rådgiver ved, trods sin nedtrykte stemning, at vise sig i besiddelse af fast vilje, "jeg har det indtryk, at De ikke vil være synderlig tilbøjelig til at følge den fremgangsmåde, hvortil jeg har bestemt mig. Skulle Deres misbilligelse af den gøre Dem uvillig til at udføre de forretninger, der vil være en nødvendig følge af den, så gør det mig ondt, men så må jeg søge anden hjælp. Men jeg bør straks sige Dem, at indvendinger vil være frugtesløse."

"Godt," svarede Rugg og trak på skuldrene, "da forretningen dog skal udføres af nogen, kan jeg jo lige så gerne påtage mig den."

Clennam gik derpå over til at meddele Rugg sin faste beslutning. Han underrettede ham om, at hans kompagnon var en overordentlig retskaffen, ligefrem mand, og at han i alt, hvad han agtede at gøre, først og fremmest lod sig lede af sit kendskab til sin kompagnons karakter og sin agtelse for ham. Han forklarede, at hans kompagnon for tiden var fraværende på grund af et vigtigt foretagende, og at det var særligt magtpåliggende, at han selv offentligt påtog sig skylden for sin egen ubesindighed og offentligt fralagde sin kompagnon al delagtighed i ansvaret for det, for at hans ære og kredit ikke skulle lide under det i det fremmede land, hvorved det heldige udfald af hans foretagende kunne blive sat på spil. Han sagde Rugg, at den eneste virkelige oprejsning, som det stod i hans magt at give, var i videste omfang at rense sin kompagnon i moralsk henseende og offentligt og uforbeholdent at erklære, at han, Arthur Clennam, af egen fri vilje og endog udtrykkelig imod sin kompagnons advarsel havde anbragt firmaets midler i svindelforetagender, som nylig var gået i stykker, og at dette var en bedre oprejsning for den pågældende, end det ville være for mange andre, og følgelig var den oprejsning, han først havde at give. Derfor ville han lade trykke en erklæring af det anførte indhold, som han allerede havde sat op, og, foruden at sende den til alle dem, der havde stået i forbindelse med huset, ville han indrykke den i de offentlige blade. Samtidig med dette skridt, som kostede Rugg utallige ansigtsfordrejelser og en voldsom uro i alle lemmer, ville han udfærdige en skrivelse til alle kreditorerne for højtideligt at fralægge sin kompagnon enhver skyld, og hvori han underrettede dem om, at huset ville standse sin virksomhed, indtil de havde tilkendegivet deres vilje

og hørt fra hans kompagnon, mens han selv overgav sig i deres hænder. Hvis kreditorerne af hensyn til hans kompagnons uskyldighed ville bidrage til, at sagen ordnedes på en sådan måde, at forretningen igen kunne sættes i gang, skulle hans part i den tilfalde hans kompagnon som den eneste pengeerstatning, han kunne byde ham for den sorg og det tab, han desværre havde påført ham. Selv ville han da arbejde med i forretningen som simpel kontorist uden at forlange en større løn, end at han netop kunne leve af den.

Skønt Rugg klart indså, at det var umuligt at hindre iværksættelsen af dette, kunne han dog ikke få sit ansigt lagt i de sædvanlige folder og sine lemmer beroligede, før han havde nedlagt en protest.

"Jeg gør ingen indvendinger," sagde han, "jeg vil ikke diskutere med Dem. Jeg skal udføre Deres planer, men under protest."

Rugg udviklede derpå omstændeligt hovedpunkterne i sin protest, der i korthed gik ud på, at hele byen, ja hele landet kunne han gerne sige, endnu var i forbitrelsens første hede i anledning af opdagelsen, og at harmen mod ofrene ville være meget stor. De, der ikke var blevet ført bag lyset, ville navnlig sikkert blive yderst opbragt på dem, fordi de ikke havde været så kloge som de, og de, der var blevet skuffede, ville ganske sikkert for deres eget vedkommende finde på undskyldninger og grunde, som de var lige så sikre på, at de andre ikke havde. Ikke at tale om, at hver enkelt, der var blevet bedraget, sandsynligvis ville have den ærgerlige overbevisning, at hvis alle de andre ikke havde givet ham et eksempel, ville han aldrig have udsat sig for at blive bedraget. Og dernæst ville en erklæring

som Clennams, afgivet på et sådant tidspunkt, ganske sikkert rejse en storm af uvilje imod ham, der ville gøre det umuligt at stole på overbærenhed fra kreditorernes side eller på enighed iblandt dem, så at han ville blive stillet blot som en skive for en levende krydsild fra alle sider.

På alt dette svarede Clennam kun, at selv om han indrømmede protestens rigtighed i dens helhed, indeholdt den dog intet, som svækkede eller kunne svække betydningen af, at han frivillig og offentlig fralagde sin kompagnon enhver skyld. Han opfordrede derfor en gang for alle Rugg til at hjælpe med at få sagen ordnet snarest muligt. Derpå tog Rugg fat på sagen, og Arthur, der ikke ville beholde andet tilbage af sine ejendele end sine bøger og klæder og nogle få rede penge, lagde sin lille private bankafregning imellem firmaets papirer.

Da offentligheden blev bekendt med sagernes stilling, fremkaldte det et frygteligt uvejr. Tusinder af mennesker så sig vildt om efter et eller andet lovende væsen, som de kunne lade deres harme gå ud over, og denne opsigtsvækkende fallit skaffede dem den syndebuk, som de søgte efter. Når folk, der intet havde med sagen at gøre, var så oprørte over den, kunne man næppe vente, at folk, som tabte penge ved den, skulle bedømme den med mildhed. Breve, fulde af bebrejdelser og grovheder, regnede ned fra alle kreditorerne, og Rugg underrettede, inden otte dage var omme, sin klient om, at han var bange for, at der var udtaget arrestordre imod ham.

"Jeg må tage følgerne af, hvad jeg har gjort," sagde Clennam, "arrestordren skal finde mig her."

Allerede den næste formiddag, da han bøjede ind i "Det Blødende Hjerte", stod mrs. Plornish og ventede på ham uden

for døren og bad ham i en hemmelighedsfuld tone at træde ind i Lykkens Hytte. Der fandt han Rugg.

"Jeg fandt det rådeligst at vente på Dem her. Jeg ville ikke gå til kontoret i dag, hvis jeg var i Deres sted."

"Hvorfor ikke, mr. Rugg?"

"Så vidt jeg ved, er der udtaget ikke mindre end fem arrestordrer."

"Jo før det er overstået, des bedre," sagde Clennam. "Lad dem kun arrestere mig straks."

"Ja, men," sagde Rugg og stillede sig imellem ham og døren, "tag imod fornuft. De vil tids nok blive arresteret, mr. Clennam, det tvivler jeg ikke på, men tag imod fornuft. I sådanne sager er det næsten altid tilfældet, at en eller anden lille kreditor trænger sig frem og gør et farligt væsen af sin smule fordring. Nu ved jeg, at der er udtaget en arrestordre – den er bare udstedt af gældskommissionen – og jeg har grund til at tro, at der kan gøres indsigelse mod den. Efter den ville jeg ikke lade mig arrestere."

"Hvorfor ikke?" spurgte Clennam.

"Jeg ville ikke lade mig arrestere for sådan en bagatel," sagde Rugg, "det skader aldrig at bevare skinnet. Som Deres juridiske rådgiver vil jeg foretrække, at De lod Dem arrestere efter en ordre fra en af de højere retter. Det ser bedre ud."

"Mr. Rugg," sagde Arthur modfalden, "jeg ønsker kun at få det overstået. Jeg vil gå op på kontoret og lade skæbnen, råde."

"Endnu et fornuftigt ord!" udbrød Rugg. "Dette er fornuft, det andet måske en smagssag. Lader De Dem arrestere efter den lille ordre, bliver de ført til Marshalsea-fængslet. Meget beklumret, yderst indskrænket, hvorimod der i Kings Bench –"

Her slog Rugg ud med hånden ligesom for at antyde overflødighed af plads.

"Jeg vil hellere," sagde Clennam, "lade mig føre til Marshalsea end til hvilket som helst andet fængsel."

"Er det virkelig Deres alvor?" svarede Rugg, "så er det også en smagssag, og så kan vi gerne gå."

Han var lidt stødt, men det var snart forbi. De gik gennem gården til den anden ende af den. De Blødende Hjerter følte større deltagelse for Arthur efter hans uheld end før det, idet de nu betragtede ham, som om han hørte til stedet og havde vundet borgerret der. Mange af dem kom ud for at se efter ham og sagde med megen salvelse, at "det havde taget på ham". Mrs. Plornish og hendes fader stod meget nedslået og rystede på hovedet.

Da Arthur og Rugg kom til kontoret, så de ikke nogen vente, men et ældre medlem af den mosaiske trosbekendelse, der var gennemtrukket med rom, fulgte dem lige i hælene og kiggede ind ad ruden, før Rugg havde fået åbnet brevene.

"Ah," sagde Rugg, idet han så op, "god dag. Kom indenfor – det er nok den herre, jeg talte om, mr. Clennam."

Samme herre forklarede, at øjemedet med hans besøg var "en lille forretningssag", og udførte derpå sit juridiske hverv.

"Skal jeg følge med Dem, mr. Clennam?" spurgte mr. Rugg høfligt.

"Tak, jeg vil helst gå alene. Vær så god at sende mig mine klæder."

I en let og oprømt tone svarede Rugg, at det skulle ske, og trykkede hans hånd. Clennam og hans ledsager gik derpå ned, satte sig i en droske og kørte til den gamle port.

"Vorherre tilgive mig, jeg havde mindst troet," tænkte Clennam, "at jeg nogen sinde skulle komme her på denne måde!"

Chivery havde vagt, og unge John opholdt sig i arrestforvarerboligen, enten fordi han nylig var blevet afløst eller ventede på at tage sin vagt. Begge blev mere forbavsede over at se den ny arrestant, end man skulle have troet, at arrestforvarere kunne blive. Den ældre Chivery rakte ham ganske skamfuld hånden og sagde:

"Jeg kan ikke huske, at jeg nogen sinde er blevet mindre glad ved at se Dem, sir."

Den yngre Chivery, der holdt sig mere tilbage, rakte ham slet ikke hånden, men stod og betragtede ham med en så iøjnefaldende tvivlrådighed, at endog Clennam trods sine tunge øjne og sit tunge hjerte måtte lægge mærke til det. Straks efter gik unge John ind i fængslet.

Da Clennam kendte stedet godt nok til at vide, at han måtte blive nogen tid i arrestforvarerboligen, satte han sig i en krog og lod, som om han læste nogle breve, han havde med i lommen, men de fængslede ikke hans opmærksomhed så meget, at han ikke så, at den ældre Chivery holdt arrestanterne borte, gjorde tegn til nogle med sine nøgler, at de ikke måtte komme ind, puffede til andre, for at de skulle gå ud, og søgte at bøde på hans ulykkelige stilling så meget, som det stod til ham.

Mens Arthur sad med øjnene fæstet på gulvet og grundede over før og nu, men uden at holde fast på nogen af delene, mærkede han, at nogen rørte ved hans skulder. Det var unge John, der sagde:

"Nu kan De komme."

Han rejste sig og fulgte med unge John. Da de var kommet et par skridt inden for den indre jernport, vendte unge John sig om og sagde til ham:

"De skal have et værelse. Jeg har skaffet Dem et."

"Jeg takker Dem hjerteligt."

Unge John vendte sig atter om og førte ham ind ad den gamle dør og op ad den gamle trappe og ind i det gamle værelse. Arthur strakte sin hånd ud. Unge John så på den, så på ham – blev alvorlig, var ved at bruse op, men tog sig i det – og sagde:

"Jeg ved ikke, om jeg kan. Nej, jeg mærker, at jeg ikke kan. Men jeg tænkte, at De gerne ville have dette værelse, og vær så god, her er det."

Overraskelsen over denne mærkelige opførsel veg, da John var gået, for de følelser, som det tomme værelse vakte i Clennams sårede bryst, og for de mangfoldige minder om det rene, ædle væsen, der havde helliggjort det. Hendes fraværelse under hans forandrede skæbne gjorde det og ham selv så forladt og lod ham så dybt føle savnet af et sådant kærligt og trofast ansigt, at han vendte sig ind mod væggen for at græde og, idet han gav sit hjerte luft, hulkede:

"Åh, min Lille Dorrit!"

27. Marshalsea-fængslets lærling

Det var en solklar dag, og der var usædvanlig stille i fængslet i den hede middagstid. Arthur Clennam satte sig i den eneste lænestol, der var lige så medtaget som nogen skyldner i fængslet, og hengav sig til sine betragtninger. I den unaturlige ro, der var opstået hos ham, efter at han havde overstået den frygtede fængsling, og var kommet derhen – den første forandring i stemning, som fængslet hyppigst frembragte, et farligt hvilepunkt, hvorfra så mange mennesker ad så mange forskellige veje var gledet ned i fornedrelsens og skændselens afgrund – kunne han genkalde sig nogle tildragelser i sit liv, næsten som om han var blevet hensat i en hel anden tilværelse. Idet han tænkte på, hvor han var, på den deltagelse, som først havde ført ham derhen, mens det havde stået ham frit for at blive borte, og på det blide væsen, som var lige så uadskilleligt fra murene og jernstængerne, som fra erindringerne fra hans senere liv, som ingen mure eller jernstænger kunne stænge inde, var det ikke så påfaldende, at enhver ting, som hans hukommelse drejede sig om, atter bragte ham tilbage til Lille Dorrit. Og dog var det påfaldende for ham, ikke på grund af sagen selv, men fordi han derved mindedes om den indflydelse, det kære, lille væsen havde haft på hans bedre beslutninger.

Ingen af os ved med bestemthed, til hvem eller til hvad vi på denne måde står i gæld, før en brat standsning af livets rullende hjul bringer den rette erkendelse med sig. Den kommer med sygdom, den kommer med sorg, den kommer med tabet af vore kæreste, den er en af modgangens hyppigste frugter. Den viste sig for Clennam i hans modgang, kraftig og inderlig.

"Da jeg begyndte at samle mig sammen," tænkte han, "og stillede mig noget, der lignede et bestemt mål, hvem så jeg da for mig, arbejdende for en god sag, uden opmuntring og uden at ænses, mod uværdige hindringer, som ville have slået en hær af anerkendte helte og heltinder på flugt? En svag pige! Da jeg søgte at overvinde min ulykkelige kærlighed og være højmodig mod den mand, der var heldigere end jeg, hos hvem iagttog jeg da tålmod, selvfornægtelse, selvbeherskelse, mildhed, alle ædle følelser? Hos den samme fattige pige! Hvis jeg, en mand med en mands fortrin, midler og kræfter, havde ladet hånt om den stemme, der hviskede til mig, at hvis min fader havde fejlet, var det min første pligt at skjule fejlen og gøre den god igen, hvilken ungdommelig skikkelse med spæde fødder, som gik næsten blottet på den fugtige jord, med sine hænder, som idelig arbejdede, med et spinkelt legeme, som kun halvt blev beskyttet mod det strenge vejr, ville da have stillet sig frem for mig for at gøre mig til skamme? Lille Dorrit."

Og sådan gik det hele tiden, mens han sad og tænkte i den falmede lænestol. Hele tiden Lille Dorrit, indtil det forekom ham, som om han fik løn som forskyldt, fordi han var vandret bort fra hende og havde ladet noget stille sig imellem ham og mindet om hendes dyder.

Hans dør gik op, og den ældre Chivery stak sit hoved et lille stykke ind i stuen.

"Jeg har fri, mr. Clennam, og går ud. Er der noget, jeg kan besørge for Dem?"

"Nej, mange tak, intet."

"De må undskylde, at jeg lukkede op," sagde Chivery, "men jeg kunne ikke få Dem til at høre."

"Bankede De på?"

"En fem-seks gange."

Da Clennam var kommet rigtigt til sig selv, bemærkede han, at fængslet var vågnet af sin middagslur, at beboerne drev om i den skyggefulde gård, og at det var langt ud på eftermiddagen. Han havde siddet og tænkt i flere timer.

"Deres sager er kommet," sagde Chivery, "og min søn er i færd med at bringe dem herop. Jeg havde sendt dem herop, hvis han ikke havde absolut ønsket selv at bringe dem. Må jeg sige Dem et par ord, mr. Clennam?"

"Kom dog indenfor," sagde Arthur, for Chiverys hoved stak endnu stadig kun et ganske lille stykke inden for døren. Dette, var en medfødt finfølelse hos Chivery – ægte belevenhed, uagtet hans ydre havde så meget af en arrestforvarer og ikke det mindste af en gentleman ved sig.

"Mange tak, sir," sagde Chivery uden at nærme sig, "det behøves ikke, mr. Clennam. De må ikke bryde Dem om min søn, hvis De skulle finde ham noget kort for hovedet eller noget sær. Min søn har et hjerte, og min søns hjerte er på det rette sted. Jeg og hans moder ved, hvor vi skal finde det, og vi finder, at det sidder rigtigt."

Med disse gådefulde ord tog Chivery sit øre til sig og lukkede døren. Da han havde været omtrent ti minutter borte, indfandt hans søn sig.

"Her er Deres vadsæk," sagde han til Arthur, idet han satte den forsigtigt fra sig.

"Det er meget smukt af Dem. Jeg skammer mig over, at De har haft denne ulejlighed."

Han var borte, før Clennam havde fået talt ud, men kom kort efter igen, og sagde ligesom før: "Her er Deres dokumentkasse," som han satte forsigtigt på gulvet.

"Jeg påskønner meget denne opmærksomhed og håber, at vi nu kan give hinanden hånden, mr. John."

Unge John trak sig imidlertid tilbage, idet han drejede sit højre håndled imellem sin venstre tommel- og mellemfinger, og sagde, ligesom han før havde sagt:

"Jeg ved ikke, om jeg kan. Nej, jeg mærker, at jeg ikke kan!" Derpå stod han og så mørkt på fangen, mens hans øjne dog samtidig antog et udtryk, der lignede medynk.

"Hvorfor er De vred på mig og dog så villig til at vise mig alle disse venlige tjenester?" sagde Clennam. "Der må finde en misforståelse sted imellem os. Har jeg gjort noget, der er skyld i det, gør det mig ondt."

"Ingen misforståelse, sir," svarede John. "Ingen misforståelse, sir, med hensyn til de følelser, hvormed jeg ser på Dem i dette øjeblik! Havde jeg bare så mange kræfter som De, mr. Clennam, og havde De ikke haft modgang, og stred det ikke mod fængslets reglement, er disse følelser af den slags, at jeg kunne have den største lyst til at få mig en omgang med Dem på de bare næver lige på stedet."

Arthur betragtede ham et øjeblik med en vis forundring og halvt fornærmet.

"Jeg siger Dem," sagde han, "der må være en misforståelse," og idet han vendte sig bort, satte han sig med et dybt suk atter i den falmede lænestol.

Unge John fulgte ham med øjnene og udbrød efter et kort ophold:

"Jeg beder Dem om forladelse!"

"Alt forladt," svarede Clennam, idet han slog ud med hånden uden at løfte sit hoved i vejret. "Sig ikke mere, jeg fortjener det ikke."

"Disse møbler," sagde unge John i en mild, forklarende tone, "tilhører mig. Jeg plejer at leje dem ud til folk uden møbler, som får dette værelse. Der er ikke mange, men de står til Deres tjeneste, frit, mener jeg. Jeg kunne ikke tænke på at overlade Dem dem på andre betingelser. De må med fornøjelse afbenytte dem for intet."

Arthur løftede hovedet i vejret for at takke ham og sagde, at han ikke kunne tage imod tilbuddet. John drejede endnu stadig på sit håndled og kæmpede endnu stadig med sig selv på sin tidligere, vankelmodige måde.

"Hvad er der i vejen mellem os?" spurgte Arthur.

"Det siger jeg ikke," svarede unge John, der pludselig blev højrøstet og skarp i sin tone. "Der er ingenting i vejen."

Arthur betragtede ham atter forgæves for at finde en forklaring på hans adfærd. Lidt efter vendte Arthur igen hovedet bort. Straks derpå sagde unge John nok så mildt:

"Det lille, runde bord der tæt ved Dem, sir, var – De ved nok hvis – jeg behøver ikke at nævne ham – han døde som en fornem mand. Jeg købte det af en person, som havde fået det foræret af ham og boede her efter ham. Men denne person kunne på ingen måde sammenlignes med ham. De fleste personer ville have ondt ved at nå op til ham."

Arthur trak det lille bord nærmere hen til sig og støttede sin arm på det.

"De ved måske ikke, sir," sagde unge John, "at jeg trængte mig ind på ham, mens han var herovre i London. Han fandt i det hele taget, at det var en påtrængenhed, skønt han var så artig at bede mig sidde ned og spurgte til fader og alle andre gamle venner eller i det mindste gamle bekendte. Han forekom mig en hel del forandret, og det sagde jeg, da jeg kom hjem. Jeg spurgte ham, om miss Amy befandt sig vel –"

"Og det gjorde hun?"

"Jeg havde troet, at De ville have vidst det, uden at De behøvede at spørge et menneske som mig om det," svarede unge John, efter at han tilsyneladende havde sunket en stor, usynlig pille. "Men da De spørger om det, gør det mig ondt, at jeg ikke kan svare Dem. Sagen er nemlig, at han betragtede forespørgslen som en næsvished og sagde: "Hvad det kom mig ved?" Og så indså jeg, at jeg havde været påtrængende, hvilket jeg rigtignok i forvejen havde frygtet for. Men for resten talte han overmåde pænt bagefter, overmåde pænt."

De tav begge nogle minutter med undtagelse af, at unge John omtrent midt i pausen bemærkede:

"Han både talte og opførte sig overmåde pænt."

Det var atter unge John, der brød tavsheden, idet han spurgte:

"Hvis det ikke er næsvist, hvor længe har De vel i sinde, sir, at lade være at spise og drikke?"

"Jeg har endnu ikke følt trang til noget," svarede Clennam, "jeg har ingen appetit."

"Så meget mere skulle De tage Dem en hjertestyrkning, sir," indvendte unge John. "I stedet for at sidde her den ene time efter den anden uden at nyde noget, fordi De ingen appetit har,

så skulle og burde De nyde noget, selv om De ingen appetit har. Jeg skal nu til at drikke te i mit eget værelse. Hvis det ikke er næsvist, så vær så god at komme og drikke en kop med. Eller også kan jeg på to minutter bringe en bakke herind."

Da Arthur indså, at unge John ville gøre sig denne ulejlighed, hvis han gav ham afslag, og da det samtidig var ham magtpåliggende at vise, at han huskede på den ældre Chiverys anmodning og den yngre Chiverys undskyldning, erklærede han sig villig til at drikke te i Johns værelse. Unge John lukkede hans dør for ham, idet de gik ud, lod med stor behændighed nøglen glide ned i sin lomme og viste vej til sin egen beboelseslejlighed.

Den var øverst oppe i det hus, som lå nærmest ved porten. Det var det værelse, hvor Clennam havde skyndt sig hen den dag, da familien havde forladt fængslet for altid, og hvor han havde løftet hende bevidstløs op fra gulvet. Så snart de havde sat foden på trappen, anede det ham, hvor de gik hen. Værelset var for så vidt forandret, som det nu var tapetseret og var blevet malet og langt hyggeligere møbleret, men han kunne huske det, ganske som han havde set det i det flygtige øjeblik, da han havde løftet hende op fra gulvet og båret hende hen til rejsevognen.

Unge John så vist på ham og bed sig i fingrene.

"Jeg ser, at De husker værelset, mr. Clennam."

"Jeg husker det godt, Gud velsigne hende!"

Uden at bryde sig om teen blev unge John ved at bide sig i fingrene og at se på sin gæst, så længe denne fortsatte med at se sig om i værelset. Omsider sprang han hen til tepotten, rystede

i en fart noget te i den og gik hen til det fælles køkken for at skænke varmt vand på den.

Værelset var så veltalende for Clennam under de forandrede omstændigheder, hvorunder han var vendt tilbage til det usle Marshalsea-fængsel. Det talte så bedrøveligt til ham om hende og hans tab af hende, at det ville være faldet ham vanskeligt at modstå det, selv om han ikke havde været alene. Men da han var alene, forsøgte han ikke derpå. Han lagde sin hånd på den følelsesløse væg, som om det havde været hende, han havde rørt ved, og udtalte med dæmpet stemme hendes navn. Han stillede sig ved vinduet, så ud over fængselsmuren med dens truende jernpigge og udåndede en velsignelse gennem sommertågen mod det land, hvor hun levede rig og lykkelig.

Unge John blev en lille stund borte og viste ved sin tilbagekomst, at han havde været uden for fængslet, for han bragte frisk smør i et kålblad, nogle tynde skiver kogt skinke i et andet kålblad og en lille kurv med brøndkarse og salat. Da han havde fået alt dette arrangeret på bordet efter ønske, satte de sig ned for at drikke te.

Clennam søgte at gøre måltidet ære, men forgæves. Skinken smagte ham vammelt, brødet syntes at blive til sand i hans mund. Han kunne ikke få andet ned end en kop te.

"Prøv at spise en smule grønt," sagde unge John.

Han tog et par stængler brøndkarse og gjorde igen et forsøg, men brødet blev til endnu tungere sand, og fra skinken (der i og for sig var overmåde god) syntes der at opstige en svag, kvalmende støvstorm, der bredte sig over hele fængslet.

"Prøv at spise lidt grønt, sir," sagde unge John og rakte ham kurven.

Det mindede så stærkt om at stikke grøntfoder ind i buret til en fanget fugl, der sad og hang med næbbet, og John havde så åbenbart tænkt, at det skulle være en rar, lille forfriskning oven på fængslets hede stenbro og mursten, at Clennam med et smil sagde:

"Det var meget smukt at tænke på at stikke dette ind mellem ståltrådene, men jeg kan ikke engang få dette ned i dag."

Som om Clennams ildebefindende var smittende, skød John snart selv sin tallerken fra sig og begyndte at lægge kålbladet sammen, som havde været viklet om skinken. Da han havde lagt det i en mængde lag, det ene oven på det andet, så at det blev ganske lille, gav han sig til at trykke det fladt mellem sine hænder, mens han så opmærksomt på Clennam.

"Selv om De ikke bryder Dem om at pleje Deres helbred for Deres egen skyld," sagde han omsider, idet han trykkede sin grønne pakke temmelig stærkt, "undrer det mig, at De ikke bryder Dem om at gøre det for en andens skyld."

"Jeg ved virkelig ikke, for hvis skyld det skulle være," svarede Arthur med et suk og et smil.

"Mr. Clennam," sagde John med varme, "det overrasker mig, at en mand, der er så ærlig og ligefrem som De, kan være så lav at give mig et sådant svar. Det overrasker mig, at en mand, der selv har et hjerte, kan være så hjerteløs at behandle mig sådan. Det forbavser mig virkelig!"

Unge John, som havde rejst sig op for at give sine slutningsord eftertryk, satte sig nu ned igen og begyndte at rulle sin grønne pakke på sit venstre ben uden at vende øjnene fra Clennam, idet han betragtede ham med et fast, fortørnet og bebrejdende blik.

"Jeg var kommet ud over det, sir," sagde John, "jeg havde forvundet det, da jeg vidste, at det måtte forvindes, og var kommet til den beslutning ikke at tænke mere på det. Og jeg tror heller ikke, at det oftere ville have fået magt over mine tanker, hvis De ikke var blevet bragt til dette fængsel, og i en ulykkelig time for mig i dag!" (I sin sindsbevægelse efterlignede unge John sin moders virkningsfulde ordføjningsmåde). "Da jeg først fik øje på Dem i arrestforvarerboligen, var det, ligesom jeg så en giftig slange og ikke en ganske almindelig gældsfange, og sådan en strøm af blandede følelser brød atter løs inden i mig, at den i de første minutter rev alting med sig, og jeg blev drejet rundt ligesom i en malstrøm. Jeg kæmpede og slap ud af den. Jeg sagde til mig selv, at hvis jeg havde været grov, måtte jeg gøre undskyldninger, og disse undskyldninger gjorde jeg uden at holde mig for god til det. Og nu, efter at jeg har gjort mig så megen umage for at vise, at der er en tanke, som næsten er mig hellig, og som går forud for alle andre – nu, trods alt dette, smutter De fra mig, når jeg bare lader det mindste vink falde om den, og viser mig fra Dem. For vær ikke så slet, sir, at nægte: at smutte fra mig, gør De, og vist mig fra Dem, har De!"

Fuld af forbavselse stirrede Arthur ganske forvirret på ham og sagde kun: "Hvad er det? Hvad mener De, John?" Men John, der var i den sindstilstand, hvor intet synes at være umuligere end at give et svar, gik blindt videre.

"Jeg havde ikke," erklærede John, "og har aldrig haft den dumdristighed at tro, at alt ikke var tabt. Jeg havde ikke noget håb om, at det var muligt at blive så lyksalig, ikke efter de ord, der faldt, og selv om der ikke havde rejst sig uoverstigelige skranker! Men er det en grund til, at jeg ingen hukommelse

skulle have, at jeg ingen tanker skulle have, at jeg ikke skulle have noget, der var mig helligt eller noget som helst andet?"

"Men hvad mener De dog?" udbrød Arthur.

"Det er godt nok at trampe på det, sir"! blev John ved, "hvis nogen kan bære det over sit hjerte. Det er godt nok at trampe på det, men til stede er det. Det kunne være, at der ikke lod sig trampe på det, hvis det ikke var til stede. Men det gør det ikke mere nobelt, det gør det ikke mere hæderligt, det gør det ikke berettiget at vise en person fra sig, efter at han har stridt og kæmpet for at komme bort fra sig selv ligesom en sommerfugl. Lad verden kun gøre nar ad en arrestforvarer, han er dog en mand – hvis han ikke er et fruentimmer, sådan som det jo forlanges, at han skal være, hvor der er kvindelige fanger."

Hvor latterlig end hans usammenhængende tale var, så var der dog en sådan sanddruhed i hans ukunstlede, følsomme karakter, samtidig med at hans glødende kinder og stærkt bevægede stemme og væsen så tydeligt røbede, at han var såret på et ømt punkt, at Arthur måtte have været grusom for ikke at føle medlidenhed med ham. Han vendte i tankerne tilbage til udgangspunktet for denne ukendte krænkelse, og imens skar unge John sin grønne pakke, som han havde rullet ganske rund, omhyggeligt i tre stykker og lagde disse på en tallerken, som om de var en eller anden sjælden lækkerbisken.

"Det ser næsten ud," sagde Arthur efter i tankerne at have forfulgt samtalen indtil brøndkarsen og tilbage igen, "som om De har gjort en hentydning til miss Dorrit."

"Det kan nok være," svarede John.

"Jeg forstår den ikke. Jeg vil håbe, at jeg ikke er så uheldig at bringe Dem til at tro, at jeg atter har i sinde at fornærme Dem,

når jeg siger, at jeg ikke forstår den."

"Sir," sagde unge John, "kan De være så falsk at nægte, at De ved og længe har vidst, at jeg nærede, kald det ikke formastelig kærlighed, men beundring og hengivenhed for miss Dorrit?"

"John, med min gode vilje vil jeg sandelig aldrig vise mig falsk. Hvorfor De mistænker mig for det, kan jeg ikke forstå. Har Deres moder aldrig fortalt Dem, at jeg en gang besøgte hende?"

"Nej, sir," svarede John kort, "det har jeg aldrig hørt."

"Men det gjorde jeg. Kan De tænke Dem hvorfor?"

"Nej, sir, jeg kan ikke."

"Så skal jeg sige Dem det. Det var mig magtpåliggende at fremme miss Dorrits lykke, og kunne jeg have troet, at hun gengældte Deres følelser –"

Stakkels John blev purpurrød lige til sine øreflipper.

"Det har miss Dorrit aldrig gjort. Jeg ønsker at være så ærlig og sanddru, som en så simpel mand som jeg kan være det, og det ville være en skam af mig at lade, som om hun har gjort det eller har forledet mig til at tro det. Nej, når man tænkte fornuftigt over sagen, var det ikke engang at vente, at hun kunne eller ville det. Og det samme var også tilfældet med hendes fornemme familie."

Trods hans spinkle bygning, lidt tynde ben, meget tynde hår og poetiske sind indgød hans ridderlige følelse over for alt, hvad der hørte hende til, en sådan agtelse, at en Goliat kunne have siddet på hans plads og haft mindre krav på Arthurs agtelse.

"De taler, John," sagde han med oprigtig beundring, "som en mand."

"Nu vel," svarede John og for med hånden hen over sine øjne, "så ville jeg ønske, at De ville gøre det samme."

Han kom hurtigt med dette uventede svar, som atter bragte Arthur til at se på ham med et undrende udtryk.

"Alligevel," sagde John, "er det for stærke ord, tager jeg dem tilbage. Men hvorfor ikke, hvorfor ikke? Når jeg siger til Dem, mr. Clennam, plej Deres helbred for en andens skyld, hvorfor da ikke være åbenhjertig imod mig, skønt jeg kun er arrestforvarer? Hvorfor lod jeg Dem få det værelse, som jeg vidste, De ville synes bedst om? Hvorfor bar jeg Deres sager op til Dem? Hvorfor har jeg passet Dem, som jeg har gjort, siden i formiddags? På grund af Deres egne fortjenester? Nej. De er vist nok meget store, men det er ikke på grund af dem. En andens fortjenester har vejet langt mere i vægtskålen for mig. Hvorfor da ikke tale frit?"

"Oprigtig talt, John," sagde Clennam, "De er et så godt menneske, og jeg har en sådan agtelse for Deres karakter, at når jeg har ladet, som om jeg var uvidende om, at det er, fordi miss Dorrit betragtede mig som en ven, at De har vist mig så megen venlighed i dag, – så tilstår jeg, at det er en fejl af mig, og jeg beder Dem om tilgivelse."

"Men hvorfor da ikke," gentog John med tilbagevendende hån, "hvorfor da ikke tale frit?"

"Jeg forsikrer Dem," svarede Arthur, "at jeg ikke forstår Dem. Se på mig. Tænk på den modgang, jeg har haft. Er det rimeligt, at jeg med frit forsæt ville tynge min samvittighed med endnu mere ved at være utaknemmelig eller lumsk imod Dem? Jeg forstår Dem ikke."

Den vantro, der havde præget sig i Johns mine, forvandlede sig lidt efter lidt til en svag tvivl. Han rejste sig, gik baglæns hen til vinduet, vinkede til Arthur, at han skulle komme derhen, og stod og så tankefuldt på ham.

"Mr. Clennam, er det Deres alvor, at De ikke ved det?"

"Hvilket, John?"

"Du min Gud!" sagde unge John, idet han med et suk appellerede til piggene på muren, "han siger hvilket!"

Clennam så snart på piggene og snart på John.

"Han siger hvilket, og hvad mere er," udbrød unge John, og så på ham med et udtryk, som om han var slået rent fra det, "det lader til at være hans alvor! Ser De dette vindue, sir?"

"Ja, naturligvis ser jeg vinduet."

"Ser De dette værelse?"

"Naturligvis ser jeg også værelset."

"Og muren her lige overfor og gården dernede? De har alle været vidner til det dag og nat i uger og måneder. For hvor ofte har jeg ikke set miss Dorrit her, uden at hun så mig?"

"Vidner til hvad?" sagde Clennam.

"Til miss Dorrits kærlighed."

"Til hvem?"

"Til Dem!" sagde John og berørte hans bryst med bagen af sin hånd, gik baglæns hen til sin lænestol og satte sig med blegt åsyn i den, idet han holdt sig fast ved dens arme og rystede på hovedet ad ham.

Havde han givet Clennam et voldsomt slag i stedet for at han kun rørte ham ganske let, kunne det ikke have gjort en mere rystende virkning. Han blev stående som lamslået, med øjnene fæstet på John og med åben mund, der nu og da syntes at ville

forme ordet: "Mig!" uden at kunne frembringe det. Hans hænder sank ned. Hele hans ydre mindede om et menneske, der er blevet vækket op af sin søvn og bedøvet af et budskab, som han ikke ret kan fatte.

"Mig!" sagde han endelig højt.

"Ja," stønnede unge John, "Dem!"

Han gjorde, hvad han kunne for at fremtvinge et smil og svarede: "Indbildning! De tager aldeles fejl."

"Jeg tager fejl, sir!" sagde unge John. "*Jeg* tager aldeles fejl i det punkt! Nej, mr. Clennam, det må De ikke fortælle mig. I alt andet måske, for jeg giver mig ikke ud for at være skarpsindig og kender meget godt mine egne mangler. Men at jeg skulle tage fejl i et punkt, som har voldt mig mere smerte i mit bryst, end en hagl af vildmænds pile ville have kunnet! Jeg skulle tage fejl i et punkt, som nær har lagt mig i graven, hvilket jeg undertiden har ønsket, at det ville, når graven bare havde kunnet lade sig forene med tobakshandelen og faders og moders følelser! Jeg tage fejl i et punkt, som endog i dette øjeblik får mig til at tage mit lommetørklæde frem ligesom en stor pige, som folk siger, skønt jeg rigtignok ikke ved, hvorfor en stor pige skulle være et skældsord, da ethvert rigtigt mandfolk elsker dem, enten de så er store eller små! Det må De ikke fortælle mig!"

Trods den temmelig latterlige skal måtte man endnu stadig agte unge Johns sjæls sunde kerne, da han tog sit lommetørklæde frem på den naturlige og troskyldige måde, som man kun ser en mand, som der er meget godt i, gøre det. Efter at have tørret sig og tilladt sig den uskyldige nydelse at sukke og snøfte et par gange, gemte han det igen.

Berøringen virkede endnu i den grad som et slag, at Arthur ikke kunne få ret mange ord samlet for at afslutte dette emne. Han forsikrede John, at han i fuldeste måde påskønnede hans uegennyttighed og troskab mod miss Dorrits minde. Om den formodning, han nylig havde udtalt – her afbrød John ham og sagde: "Ingen formodning! Vished!" – kunne de måske tale mere en anden gang, men nu måtte det være nok. Da han følte sig træt og forstemt, ville han med Johns tilladelse vende tilbage til sit værelse og ikke gå mere ud den aften. John samtykkede, og i skyggen af muren listede han sig tilbage til sin bolig.

På trappen uden for Arthurs dør sad en smudsig, gammel kone og ventede på at komme til at rede hans seng, og hun fortalte ham, at hun havde fået sin ordre af mr. Chivery, "Ikke den gamle, men den unge." Han følte endnu slaget så stærkt, at han, så snart hun var gået, satte sig i sin falmede lænestol og trykkede sit hoved mellem hænderne, som om han var helt fortumlet. Lille Dorrit elske ham! Det gjorde et langt mere rystende indtryk på ham end hans ulykke.

Hvor usandsynligt! Han havde plejet at kalde hende sit barn, sit kære barn og at opmuntre hende til fortrolighed ved at fremhæve den forskel, der var i deres alder, og omtale sig selv som en mand, der begyndte at blive gammel. Og dog havde hun måske ikke fundet ham gammel. Der var noget, som mindede ham om, at han selv ikke havde fundet, at han var det, før roserne var bølget bort med floden.

Han havde hendes to breve i sin kasse, og han tog dem frem og læste dem. Der syntes at være en klang i dem, der lignede klangen af hendes yndige stemme. Den lød i hans øre med et ømt tonefald, som ikke var uforenelig med den ny fortolkning.

Nu var det, at han kom til at tænke på den stille kummer i hendes svar: "Nej, nej," som hun havde givet ham den aften i dette samme værelse – den aften, da han havde fået et nys om den forandring, der forestod i hendes skæbne, og da der var blevet vekslet andre ord imellem dem, som han havde været bestemt til at mindes i sin ydmygelse og som fange.

Hvor usandsynligt!

Men ved nærmere overvejelse blev denne usandsynlighed stadig svagere. Der var en anden prøvelse af hans eget hjerte, som samtidig trængte sig på med voksende styrke. Havde der i hans ulyst til at tro, at hun elskede nogen; i hans ønske om at se dette spørgsmål afgjort; i hans dunkle følelse af, at der ville være noget vist ædelt i at fremme hendes kærlighed til en eller anden, ikke været noget, som han havde undertrykt og bragt til at forstumme, så snart det ytrede sig? Havde han nogen sinde hvisket til sig selv, at han ikke måtte tænke sig muligheden af, at hun elskede ham, at han ikke måtte benytte sig af hendes taknemmelighed; at han burde lade sig advare af sin erfaring; at han måtte betragte sådanne ungdommelige forhåbninger som døde, ligesom hans vens tidligt bortgangne datter; at han stadig måtte foreholde sig selv, at den tid var forbi for ham, og at han var for alvorlig og for gammel?

Han havde kysset hende, da han havde løftet hende op fra gulvet den dag, da hun ligesom altid var blevet glemt af de andre. Ganske som han ville have kysset hende, hvis hun havde været ved sin bevidsthed, uden mindste forskel.

Mørket fandt ham rugende over disse tanker. Mørket fandt ligeledes mr. og mrs. Plornish bankende på hans dør. De medbragte en kurv med et rigt udvalg af de lækkerier, som

kunderne var så flinke til at købe, men så langsomme til at betale. Mrs. Plornish var rørt til tårer. Plornish brummede venlig på sin filosofiske, men ikke meget klare måde, at det gik op og ned. Det kunne ikke nytte noget at spørge om, hvorfor det gik op eller ned, for det var nu Verdens gang. Han havde hørt påstå, at eftersom Verden gik rundt, for det kunne jo ikke nægtes, måtte selv den bedste mand finde sig i undertiden at stå på hovedet, mens alt hans hår fløj ud i, hvad han kunne kalde rummet. Meget vel da. Hans hoved ville nok komme op igen, når hans tid kom, og hans hår ville nok blive så glat igen, så det var en fornøjelse at se, og det ville blive godt alt sammen!

Det er allerede blevet sagt, at mrs. Plornish, der ikke var filosofisk, græd. Endvidere hændte det sig, at hun var forståelig. Det hidrørte måske fra hendes vemodige stemning, fra hendes køns snilde, fra kvindens hurtige tankeforbindelse, nok er det, at det endvidere hændte sig, at hun netop udbredte sig over genstanden for Arthurs betragtninger.

"De kan ikke tro, hvordan fader har talt om Dem, mr. Clennam," sagde hun. "Det gjorde ham ganske dårlig, og han har helt mistet sin stemme over denne ulykke. De ved selv, hvor dejligt fader synger, men han kunne ikke få en tone frem til børnene ved tebordet, nu kan De tro mig, om De vil."

Mens mrs. Plornish talte, rystede hun på hovedet, tørrede sine øjne og så sig tankefuldt om i værelset.

"Og hvad mr. Baptist vil tage sig for, når han får det at vide, det kan jeg slet ikke forestille mig. De kan være vis på, at han allerede havde været her, når han ikke havde været borte i et ærinde for Dem. Den udholdenhed, hvormed han røgter dette ærinde uden at unde sig nogen hvile, har virkelig," sluttede hun

på sin italienske måde, "som jeg sagde til ham, stærko forbausato padrona."

Skønt langt fra at være forfængelig, fandt mrs. Plornish, at hun havde afrundet denne toscanske sætning med sjælden elegance. Plornish kunne ikke skjule sin stolthed over hendes sproglige talenter.

"Men hvad jeg påstår, mr. Clennam, er," fortsatte den brave kone, "at der altid er noget at være taknemmelig for, hvilket De sikkert vil indrømme. Når man taler i dette værelse, er det ikke vanskeligt at tænke sig, hvad dette noget er. De har sandelig grund til at være taknemmelig for, at miss Dorrit ikke er her og ikke ved noget om det."

Det forekom Arthur, som om hun betragtede ham med et ejendommeligt udtryk.

"De har sandelig grund til at håbe, at hun ikke så let får noget at vide om det," blev mrs. Plornish ved, "havde hun været her og set det, er der ingen tvivl om, at synet af Dem i ulykke og modgang næsten ville have været for meget for hendes følsomme hjerte. Jeg kan ikke tænke mig noget, som ville være gået hende så nær som dette."

Hun så nu ganske bestemt på ham med en slags dirrende trods i sin venlige deltagelse.

Plornish, der var mere lakonisk anlagt, benyttede lejligheden til at foreslå, at hun nu skulle overlade mr. Clennam til sig selv. "For ser du," sagde han alvorligt, "jeg ved, hvad det er, min tøs," og gentog denne værdifulde bemærkning flere gange, som om den indeholdt en meget dyb moral. Endelig gik det værdige par arm i arm hjem.

Lille Dorrit, Lille Dorrit! Atter i flere timer. Stadig Lille Dorrit.

Havde det nogen sinde været så, var det nu heldigvis forbi. Sæt, at hun havde elsket ham, og at han havde vidst det og tilladt sig at elske hende, hvilken vej ville han da ikke have ført hende ind på – den vej, der ville have bragt hende tilbage til dette elendige sted! Det burde være ham en stor trøst at tænke på, at hun var blevet forskånet for det for altid. At hun var gift eller snart ville blive det – dunkle rygter om hendes faders planer i så henseende havde nået "Det Blødende Hjerte" samtidig med efterretningen om hendes søsters giftermål – og at Marshalsea-fængslets port for altid havde lukket sig for alle disse forviklede muligheder fra en svunden tid.

Kære Lille Dorrit!

Så han tilbage på sin egen bedrøvelige historie, koncentrerede alt sig om hendes uskyldige skikkelse. Han havde rejst tusinder af mile hen mod den; den havde bragt hans tidligere urolige forhåbninger og tvivl til at forstumme. Den var midtpunktet for hans livs interesser; den var slutningen på alt, hvad hans liv rummede af godt og smukt. På den anden side af den var der kun en ørken og en mørk himmel. Lige så ilde tilpas som den første nat, han havde lagt sig til at sove inden for disse skumle mure, tilbragte han denne nat med sådanne tanker.

Samtidig hvilede unge John i en fredelig slummer efter at have forfattet og ordnet følgende gravskrift på sin pande:

> Fremmede!
> Nærm dig med andagt
> den grav, som gemmer støvet af

John Chivery junior,
der døde i en fremrykket alder,
som ikke behøver at betegnes nærmere.
Han traf sin medbejler i en ulykkelig
tilstand
og fik lyst til
at få sig en omgang med ham,
men for den elskedes skyld
overvandt han alle disse bitre følelser
og blev
højmodig.

28. En besøgende i Marshalsea-fængslet

Alt som tiden gik, tog den offentlige mening blandt samfundet uden for fængselsporten hårdt fat på Clennam, og han skaffede sig ingen venner blandt samfundet indenfor. Han var for nedtrykt i sit sind til at omgås hoben nede i gården, som kom sammen for at glemme deres sorger; for tilbageholden og ulykkelig til at deltage i den tarvelige selskabelighed i værtshuset og holdt sig derfor på sit værelse og blev betragtet med uvilje. Nogle sagde, at han var stolt; andre bebrejdede ham, at han var indesluttet og sær, og atter andre foragtede ham, fordi han var en forknyt pjalt, der følte sig trykket af sin gæld. Hele befolkningen skyede ham på grund af disse forskellige klagepunkter, men især på grund af det sidste, der indbefattede et slags landsforræderi, og han afsondrede sig snart i den grad, at den eneste tid, på hvilken han tog sig motion, var, når aftenklubben var forsamlet til sine viser, skåler og taler, og gården så godt som udelukkende overladt til kvinderne og børnene.

Fængselslivet begyndte at indvirke på ham. Han følte, at han blev sløvet og slap, og som en følge af, hvad han havde set af fængselslivets indflydelse inden for de fire små, trange vægge i det selvsamme værelse, han beboede, gjorde bevidstheden om dette ham bange for sig selv. Han skammede sig både for andre og for sig selv og begyndte kendeligt at forandres. Enhver kunne se, at skyggen af muren rugede mørkt over ham.

En dag, ti eller tolv uger efter at han var blevet sat fast, og efter at han havde forsøgt på at læse, uden engang at kunne udfri de opdigtede personer i bogen af Marshalsea-fængslet,

standsede fodtrin uden for hans dør, og en hånd bankede på den. Han lukkede op, og en venlig stemme modtog ham med et:

"Hvordan har De det, mr. Clennam? Jeg håber, at De ikke har noget imod, at jeg kommer og ser til Dem?"

Det var den livlige unge Barnacle, Ferdinand. Han så meget godmodig og forekommende ud, skønt hans lystighed og frejdighed stak stærkt af mod det smudsige fængsel.

"Det overrasker Dem at se mig, mr. Clennam," sagde han, idet han satte sig på den stol, som Clennam bød ham.

"Ja, jeg må tilstå, at jeg er meget overrasket."

"Dog ikke ubehageligt, vil jeg håbe?"

"På ingen måde."

"Tak. Oprigtig talt," sagde den elskværdige unge Barnacle, "har det gjort mig særdeles ondt at erfare, at De har set Dem nødsaget til for en tid at trække Dem tilbage hertil, og jeg håber – naturligvis mellem os sagt – at vor anstalt ikke har haft noget med det at gøre?"

"Deres departement?"

"Vor omsvøbsanstalt."

"Jeg kan ikke give dette mærkelige institut skylden for nogen af mine genvordigheder."

"Det glæder mig på ære hjerteligt at høre. Det ville være gået mig overordentlig nær, hvis vor anstalt havde noget at gøre med Deres forlegenheder."

Clennam forsikrede ham atter, at han frikendte den for ethvert ansvar.

"Det var godt," sagde Ferdinand. "Det glæder mig meget at høre det. I mit stille sind var jeg lidt bange for, at vi havde bidraget til at bringe Dem på knæene, for der er ingen tvivl om,

at vi nu og da har det uheld at gøre den slags ting. Det sker ikke med vor gode vilje, men når folk vil i fedtefadet, ja – så kan vi ikke forbyde det."

"Uden ubetinget at indrømme det, De der siger," svarede Arthur mørkt, "takker jeg Dem for Deres deltagelse."

"Nej, men alvorligt talt," sagde Barnaclen, "vor anstalt er virkelig den uskyldigste anstalt, man kan tænke sig. De vil måske sige, at det hele ikke er andet end humbug, og jeg vil ikke modsige Dem, men det kan nu engang ikke være anderledes. Forstår De ikke nok det?"

"Nej, jeg gør ikke," sagde Clennam.

"De betragter det ikke fra det rigtige synspunkt. Det er synspunktet det kommer an på. Betragt vort departement fra det synspunkt, at vi kun forlanger at lades i fred, og De finder ikke et mere fortræffeligt departement noget steds."

"Er det da bestemmelsen med Deres departement, at det skal lades i fred?" spurgte Clennam.

"Der traf De det," svarede Ferdinand. "Det er netop dets udtrykkelige bestemmelse, at enhver ting skal lades i fred. Det er meningen med det. Det er, hvad det er til. Ganske vist gives der nogle formaliteter, som må iagttages, for at det kan se ud, som om det også havde en anden bestemmelse, men det er kun formaliteter. Du gode Gud, vi er jo ikke andet end formaliteter! Husk på, hvilken masse formaliteter De har gennemgået, og dog er De nok ikke kommet enden nærmere?"

"Nej aldrig," sagde Clennam.

"Betragt os fra det rigtige synspunkt, så ser De os, som vi er – officielle og virksomme. Det er ligesom et begrænset parti

kricket. En mængde uvedkommende er altid rede til at kaste til måls efter statstjenesten, og vi stopper boldene."

På Clennams spørgsmål om, hvad der blev af boldkasterne, svarede den vittige unge Barnacle, at de blev trætte, blev pryglet af, blev lemlæstede, fik rygraden slået over, kreperede, opgav det, lagde sig efter andre spil.

"Og dette," fortsatte han, "bringer mig til atter at ønske mig til lykke med, at vort departement intet har haft at gøre med Deres midlertidige ensomhed. Det kunne meget let have haft en finger med i spillet, for det kan ikke nægtes, at folk, der ikke vil lade os i fred, undertiden kommer galt af sted. Jeg er aldeles uforbeholden imod Dem, mr. Clennam, og ved, at jeg kan være det. Jeg var det, da jeg første gang så Dem begå den fejltagelse ikke at lade os i fred, fordi jeg så, at De var uerfaren og sangvinsk og – jeg håber, at De ikke tager mig ilde op, at jeg siger det? – temmelig enfoldig."

"På ingen måde."

"Derfor gjorde det mig ondt for Dem, og jeg gik så vidt, at jeg gav Dem et vink om – hvilket rigtig nok ikke var officielt, men jeg er aldrig officiel, når jeg kan undgå det – at hvis jeg var i Deres sted, ville jeg ikke plage mig selv. Imidlertid gjorde De det alligevel og har siden plaget Dem selv mange gange, men det må De ikke mere."

"Det er ikke rimeligt, at jeg får lejlighed til det."

"Jo vist så! De kommer nok ud igen. Alle kommer ud igen. Der findes tusinde måder, hvorpå man kan slippe bort herfra. Men kom så ikke tilbage til os. Det er også for at bede Dem om det, at jeg er kommet. Det vil på ære ærgre mig frygteligt,"

sagde Ferdinand i en meget venskabelig og fortrolig tone, "hvis De ikke er blevet klog af skade og holder Dem borte fra os."

"Og opfindelsen?" sagde Clennam.

"Kære ven," svarede Ferdinand, "hvis De tillader, at jeg tiltaler Dem så frit, der er ingen, der gider høre om opfindelsen, og ingen, der bryder sig en sur sild om den."

"Det vil sige ingen i departementet?"

"Og heller ingen uden for det. Alle er rede til at misbillige og gøre nar af enhver opfindelse. De kan ikke tænke Dem, hvor mange mennesker der helst ville lades i fred, hvor meget det ligger i folkets ånd – De må ikke lade Dem genere af denne parlamentariske talemåde – at lades i fred. Tro mig, mr. Clennam, vort departement er ikke nogen ondskabsfuld kæmpe, der skal angribes med fældet lanse, men kun en vejrmølle, der, mens den maler en umådelig mængde avner, viser, fra hvilken kant vinden i landet blæser."

"Kunne jeg tro det, ville det være en sørgelig udsigt for os alle," sagde Clennam.

"Å, det må De ikke sige," svarede Ferdinand. "Det er alt sammen, som det skal være. Humbug må der til. Vi kan alle godt lide humbug. Vi kan ingen vej komme uden humbug. Med en smule humbug går alting fortræffelig i den gamle skure, når man bare lader det i fred."

Med denne håbefulde trosbekendelse rejste Ferdinand sig. Intet kunne være behageligere end hans frimodige, belevne holdning og den fine takt, hvormed han forstod at lempe sig efter situationen.

"Er det tilladt at spørge," sagde han, idet Clennam med oprigtig taknemmelighed for hans åbenhjertighed og venlighed

rakte ham hånden, "om det er sandt, at vor dybt savnede Merdle er årsag i denne forbigående forlegenhed?"

"Jeg er en af de mange, som han har ødelagt. Ja."

"Det må have været en sjælden begavet mand. Han var en topmålt skurk naturligvis, men mærkværdig begavet! Man kan ikke andet end beundre den karl. Må have været en mester i humbug. Kendte folk så godt – forstod at tage dem – kunne tumle med dem!"

På sin overfladiske måde var han virkelig grebet af sand beundring.

"Jeg vil håbe," sagde Arthur, "at han og hans ofre vil tjene folk til en advarsel, om ikke at lade sig tumle så stærkt med en anden gang."

"Nærer De virkelig et så skønt håb, min kære mr. Clennam?" svarede Ferdinand leende. "Så snart der kommer en anden, der har en lige så stor dygtighed og er en lige så udlært svindler, vil han have samme held med sig. Undskyld, men jeg tror virkelig ikke, at De har nogen forestilling om, hvordan de menneskelige bier giver sig til at sværme, når der bliver banket på den første, den bedste gamle blikkedel: deri ligger hele kunsten ved at regere dem. Den magt, som mænd som vor dybtsavnede ven besidder, består kun i at få dem til at tro, at kedlen er af ædelt metal. Ganske vist gives der hist og her undtagelser, hvor folk har ladet sig føre bag lyset af grunde, der har forekommet dem langt bedre, og jeg behøver ikke at gå langt for at finde et sådant tilfælde, men de svækker ikke reglen. Far vel! Jeg håber, at når jeg næste gang har den fornøjelse at se Dem, vil denne forbigående sky være veget for solskin. De må endelig ikke ulejlige Dem udenfor. Jeg kender vejen. Far vel!"

Med disse ord gik den bedste og åndfuldeste af alle Barnaclerne ned ad trapperne, fortsatte nynnende sin vandring gennem arrestforvarerboligen, satte sig på sin hest i forgården og red bort for efter aftale at begive sig til sin ædle slægtning, der trængte til en smule vejledning, før han kunne affærdige nogle vantro, lave sjæle, der havde i sinde at afbryde de store ånder i deres statsmandskab.

På vejen ud måtte han være gået forbi Rugg, for et par minutter efter skinnede denne rødhårede kavaler ind ad døren ligesom en aldrende Phøbus.

"Hvordan har De det i dag?" sagde Rugg, "er der ikke noget, jeg kan gøre for Dem?"

"Nej, mange tak."

Ruggs glæde over en indviklet sag lignede en husholderskes glæde ved at salte og sylte eller en vaskerkones glæde over en stor vask eller en skraldemands glæde over en overstrømmende affaldsbunke eller enhver anden fagmands glæde over at sidde i forretninger til op over ørerne.

"En gang imellem kommer jeg her," sagde Rugg oprømt, "for at se, om der skulle være indløbet nogle flere arrestordrer. Det har regnet temmelig tæt med dem, så tæt, som vi kunne vente det."

Han talte om det, som om det var noget meget glædeligt, idet han gned sig rask i hænderne og virrede lidt med hovedet.

"Der har været et sandt styrtebad af dem," fortsatte Rugg. "Jeg ulejliger Dem ikke ret ofte, når jeg ser herhen, da jeg ved, at De ikke er oplagt til selskab, og at De, hvis De ønskede at tale med mig, ville efterlade besked til mig i arrestforvarerboligen.

Men jeg kommer her noget nær hver dag. Vil det være Dem ubelejligt i dag, om jeg gjorde en bemærkning?"

"Lige så belejligt som til enhver anden tid."

"Hm! Den offentlige mening," sagde Rugg, "har haft travlt med Dem."

"Det tvivler jeg ikke på."

"Ville det ikke være tilrådeligt," sagde Rugg indsmigrende, "nu endelig en gang at gøre den offentlige mening en lille indrømmelse? Det gør vi alle enten på den ene eller den anden måde. Sagen er, at vi må gøre det."

"Jeg kan ikke stille den offentlige mening tilfreds, og har ikke grund til at tro, at jeg nogen sinde vil kunne det."

"Sig ikke det. Bekostningerne ved at blive flyttet til Kings Bench er næsten for intet at regne, og når nu den almindelige stemning er stærk for, at De burde være der, så burde De virkelig –"

"Jeg troede, De var kommet på det rene med," sagde Arthur, "at min beslutning om at blive her var en smagssag."

"Ja vel, ja, men er det en god smag, er det en god smag? Det er spørgsmålet." Rugg var så ømt overtalende, at han blev helt rørende. "Jeg havde nær sagt, er det en nobel tænkemåde? Det er ikke småsummer, det drejer sig om, og at De bliver her, hvor en mand kan blive sat ind for et par pund, betragtes som upassende. Det er også upassende. Jeg kan ikke sige Dem, på hvor mange steder jeg hører tale om det. Jeg hørte, der blev gjort bemærkninger om det i aftes på en cafe, der besøges af, hvad jeg vil kalde det bedste juridiske selskab – jeg hørte der bemærkninger om det, som det gjorde mig ondt at høre. Og endnu i morges hørte jeg tale om det ved frokosten. Min datter

– kun en kvinde, vil De sige, men hun har dog en vis sans for sådanne ting og endog en vis personlig erfaring som citantinde i Rugg-contra-Bawkins – hun udtrykte sin store forundring. Ville da under disse omstændigheder og i betragtning af, at ingen af os helt kan sætte sig ud over den offentlige mening, en ubetydelig indrømmelse overfor denne mening ikke være – nå, jeg vil udtrykke mig så mildt som muligt og sige – elskværdig?"

Arthurs tanker var atter vandret hen til Lille Dorrit, og spørgsmålet forblev ubesvaret.

"Hvad mig selv angår," sagde Rugg i det håb, at hans veltalenhed havde gjort Arthur vaklende, "så hører det til mine grundsætninger ikke at tage hensyn til mig selv, hvor talen er om en klients tilbøjeligheder, men da jeg kender Deres velvillige karakter og lyst til at rette Dem efter andre, gentager jeg, at jeg ville foretrække, at De var i Kings Bench. Deres sag har vakt opsigt. Det er en sag, man som mand af faget kan have ære af at have at gøre med. Jeg ville stå på en bedre fod med mine kunder, hvis De flyttede over til Kings Bench. Men det må De ikke lade Dem påvirke af. Jeg siger Dem kun, hvordan forholdet er."

Så sløvet var fangens opmærksomhed allerede blevet af ensomhed og forstemthed, og så vant var den blevet til kun at sysle med en eneste tavs skikkelse inden for disse skumle mure, at han måtte ryste en slags døs af sig, før han kunne se på Rugg, genkalde sig tråden i hans tale og skyndsomt sige:

"Min beslutning lader sig ikke forandre. Lad det blive, som det er!"

Uden at skjule, at han følte sig stødt og krænket, svarede Rugg:

"Å, naturligvis! Jeg ved meget vel, at jeg har overskredet min kompetence ved at forelægge Dem dette punkt. Men da jeg i flere selskaber, og i meget godt selskab, har hørt bemærke, at hvor passende det end kan være for en udlænding, er det dog en englænder uværdigt at forblive i Marshalsea-fængslet, når hans stolte øriges fri forfatning tilsteder hans forflyttelse til Kings Bench, tænkte jeg, at jeg ville gøre et brud på de strenge former og omtale det for Dem. For mit personlige vedkommende, har jeg ingen mening om den ting."

"Det er godt," svarede Arthur.

"Nej, aldeles ingen mening!" sagde Rugg. "Hvis jeg havde, ville det have været mig imod for nogle minutter siden at se en af mine klienter modtage besøg her af en mand af fornem familie, som kom ridende på sin egen hest. Men det kom ikke mig ved. Havde jeg haft nogen mening, kunne jeg have ønsket nu at have bemyndigelse til at sige til en anden herre, en herre af et militært udseende, som for tiden venter nede i arrestforvarerboligen, at min klient aldrig havde tænkt på at blive her, men vil flytte til et mere passende opholdssted. Men mine rent rutinemæssige pligter er tydelige nok; jeg har intet med det at gøre. Behager De at tage imod denne herre?"

"Som venter på at få mig i tale, sagde De?"

"Ja, jeg tog mig den frihed. Da han hørte, at jeg var Deres juridiske rådgiver, ville han ikke forstyrre Dem, før jeg havde røgtet mit meget beskedne hverv. Lykkeligvis," sagde Rugg spydigt, "overskred jeg ikke min kompetence i den grad, at jeg spurgte ham om hans navn."

"Der er velsagtens ikke andet for end at tage imod ham," sukkede Clennam mat.

"Det er altså Deres vilje?" spurgte Rugg. "Er jeg beæret med Deres ordre til at sige dette til den omtalte herre, når jeg går ud? Er jeg? Mange tak, sir. Jeg anbefaler mig."

Og dermed gik han fornærmet bort.

Den omtalte herre med det militære udseende havde vakt Clennams nysgerrighed i så ringe grad, at han allerede var på vejen til at glemme, at Rugg havde talt om en sådan herre, da tunge fodtrin ude på trappen bragte ham til sig selv. De syntes at gå op ad den, ikke synderligt rask eller frejdigt, men dog med en påtaget, støjende flothed, der skulle være fornærmelig. Mens trinnene standsede et øjeblik på afsatsen uden for hans dør, forekom det ham, at den ejendommelige lyd mindede ham om noget, men han kunne ikke genkalde sig hvad. Han fik kun tid til at betænke sig et øjeblik, for straks efter blev hans dør stødt op med et puf, og på tærsklen stod den savnede Blandois, årsagen til så mange bekymringer.

"Vær hilset, fængselskammerat!" sagde han. "De har nok lyst at tale med mig. Her er jeg."

Før Arthur i sin harme og forundring kunne få talt, trådte Cavaletto ind i stuen bag efter Blandois, og bag efter Cavaletto kom Pancks. Ingen af de to havde været der, siden værelsets nuværende beboer havde taget det i besiddelse. Pancks, der trak sit vejr dybt, arbejdede sig hen til vinduet, satte sin hat på gulvet, purrede med begge hænder op i sit hår og lagde armene over kors som et menneske, der tager sig en hvil efter et strengt dagværk. Mr. Baptist, som ikke vendte øjnene bort fra sin frygtede staldbroder fra gamle dage, satte sig stilfærdigt ned på gulvet med ryggen mod døren og en af sine ankler i hver hånd og indtog således atter den stilling – kun at den nu udtrykte

årvågenhed – hvori han en hed formiddag i Marseille havde siddet foran den samme mand i et andet mørkt fængsel.

"Af disse to dårekistelemmers udsagn ved jeg," sagde monsieur Blandois, også kaldet Lagnier eller Rigaud, "at De ønsker at tale med mig. Her er jeg!"

Med et hånligt blik på sengestedet, som var slået sammen om dagen, lænede han sin ryg op til det, uden at tage hatten af hovedet og blev stående i en trodsig, skødesløs stilling med hænderne i lommen.

"Ildevarslende skurk, som De er!" sagde Arthur. "De har forsætligt kastet en skrækkelig mistanke på min moders hus. Hvorfor har De gjort det? Hvad tilskyndede Dem til dette djævelske påfund?"

Efter et øjeblik at have rynket panden ad ham, gav monsieur Rigaud sig til at le.

"Hør denne ædle sjæl! Hør, hele verden, på dette dydsmønster! Men vogt Dem, vogt Dem! Det kunne være muligt, min ven, at Deres ivrighed var en smule farlig. *Sacre bleu*, det kunne være muligt!"

"Signore," tog Cavaletto til orde, "hør først mig! Jeg fik jo Deres befaling om at finde ham, Rigaud, ikke sandt?"

"Det er sandt."

"Jeg går følgelig først til mine landsmænd. Jeg spørger dem, hvad nyt i London om ankomne udlændinge. Derpå går jeg til franskmændene. Så går jeg til tyskerne. De fortæller mig alle, hvad de ved. De fleste af os kendte godt hinanden, og de fortæller mig alle, hvad de ved. Men! – Ingen kan sige mig noget om ham, Rigaud. Femten gange," sagde Cavaletto, idet han tre gange udstrakte sin højre hånd med udspilede fingre så

hurtigt, at det næsten var umuligt at følge bevægelsen med øjnene, "spørger jeg om ham på ethvert sted, hvor udlændinge kommer, og femten gange," her gentog han den samme hurtige bevægelse, "ved de intet. Men! – efter at jeg i lang tid ikke har kunnet opspore, at han er her i London, fortæller en mig om en soldat med hvide hår! Ikke hår som dem, han bærer – men hvide – som bor hemmeligt på et vist sted. Men! – som undertiden om eftermiddagen spadserer og ryger. Det er nødvendigt, som de siger i Italien – og som de ved, de stakler! – at have tålmodighed. Jeg har tålmodighed. Jeg spørger, hvor dette sted er. Den ene tror, at det er her, den anden, at det er der. Nu vel, det er hverken her eller der. Jeg venter nok så tålmodig. Til sidst finder jeg det. Derpå holder jeg vagt. Derpå skjuler jeg mig, indtil han går ud og ryger. Det er en soldat med grå hår. Men! – det er også den mand, som De ser her."

Det var mærkeligt at se, hvordan han i sin vante underdanighed mod den, der havde ulejliget sig med at håndhæve sin overlegenhed over ham, selv nu gjorde en forvirret bøjning med hovedet for Rigaud, efter således at have udpeget ham.

"Nu vel, signore," udbrød han til slut, "jeg ventede på en god lejlighed. Jeg skrev nogle ord til signor Panco om at komme og hjælpe. Jeg viste ham, Rigaud, i hans vindue til signor Panco, som ofte spionerede om dagen. Jeg sov om natten i nærheden af døren til huset. Først i dag gik vi endelig ind, og nu ser De ham! Da han ikke ville gå herop i nærværelse af den berømmelige advokat" – dette var mr. Baptists hæderstitel for Rugg – "ventede vi sammen dernede, og signor Panco holdt øje med gaden."

Ved slutningen af denne beretning vendte Arthur sine øjne mod Rigauds frække og onde ansigt. Monsieur Rigaud knipsede en halv snes gange lydeligt med sine fingre, idet han bøjede sig forover for at slynge knipsene mod Arthur, som om det var håndgribelige kastevåben, han slyngede ham i ansigtet.

"Nå, filosof," sagde Rigaud, "hvad vil De mig så?"

"Jeg vil vide," svarede Arthur uden at lægge skjul på sin afsky, "hvor De har turdet vove at rette en mistanke for mord mod min moders hus?"

"Vove?" udbrød Rigaud. "Ho, ho! Hør ham! Vove? Sagde De vove? Ved Himlen, min lille dreng, De er lidt uforsigtig!"

"Jeg vil have, at denne mistanke skal ryddes bort," sagde Arthur. "De skal føres derhen, så at alle kan se Dem. Endvidere vil jeg vide, hvad De havde at gøre der, da jeg havde en så brændende lyst til at kaste Dem ned ad trappen. Rynk ikke panden ad mig, menneske! Jeg har set nok af Dem til at vide, at De er en pralhans og en kryster. Skønt mit livsmod er blevet knækket her på dette elendige sted, behøver jeg dog ikke at mande mig op for at sige Dem en så simpel ting, som De ved så godt."

Ligbleg lige til læberne, strøg Rigaud sit skæg, idet han mumlede:

"Ved Himlen, min lille ven, De kunne let kompromittere Deres agtværdige fru moder," og syntes et minut at være tvivlrådig om, hvad han skulle gøre. Hans tvivlrådighed var imidlertid snart forbi. Han satte sig ned med en truende brovten og sagde:

"Skaf mig en flaske vin. Man kan få vin at købe her. Jeg vil ikke tale med Dem uden vin. Nå, ja eller nej?"

"Hent ham, hvad han vil have, Cavaletto," sagde Arthur i en foragtelig tone, idet han tog penge frem.

"Dit smuglerbæst," tilføjede Rigaud, "hent portvin! Jeg drikker kun Porto-Porto."

Da smuglerbæstet imidlertid med sin udtryksfulde pegefinger forsikrede, at han på det bestemteste nægtede at forlade sin post ved døren, tilbød signor Panco sin tjeneste. Han kom kort efter tilbage med en flaske vin.

"Et stort glas, dårekistelem!" sagde Rigaud.

Signor Panco satte et ølglas for ham, idet han øjensynlig måtte beherske sig for ikke at kaste ham det i hovedet.

"Ha, ha," pralede Rigaud, "en gang gentleman, altid gentleman. Gentleman fra begyndelsen og gentleman til enden. Hvad fanden, en gentleman skal dog vel vartes op, vil jeg håbe? Det hører til min karakter at lade mig opvarte!"

Med disse ord skænkede han glasset halvt fuldt og tømte det.

"Ha," sagde han og smækkede med læberne, "ingen gammel arrestant den! Efter dens udseende at dømme, min kække ven, vil fængslet tæmme Deres blod, længe før det mildner denne hede vin. De begynder allerede at blive blød og at miste både huld og farve. Jeg hilser Dem!"

Han skyllede nok et halvt fuldt glas ned og holdt det i vejret både forinden og bagefter, så at hans lille hvide hånd faldt i øjnene.

"Til sagen," fortsatte han så, "lad os tale om tingene. De har vist Dem mere fri i munden, end De er i Deres person."

"Jeg har taget mig den frihed at sige Dem, hvad De selv ved, at De er, og De ved selv lige så godt som vi alle, at De er endnu langt værre."

"Tilføj altid: en gentleman, så har det intet at sige. Det fraregnet, er vi alle lige. De, for eksempel kunne ikke, om det så gjaldt Deres liv, blive gentleman, og jeg kunne ikke, om det så gjaldt mit liv, være andet. Det er en himmelvid forskel! Lad os gå videre. Ord gør hverken til eller fra i kort eller terningspil. Ved De ikke nok det, hvad? Jeg spiller også et spil, og ord har ingen magt over det."

Nu, da han stod lige over for Cavaletto og vidste, at hans historie var kendt, lagde han al forstillelse til side og så sin stilling lige i øjnene med en lumpen uslings hele frækhed.

"Nej, min søn," fortsatte han med et knips med fingrene, "jeg spiller mit spil til ende trods alle ord, og *mort de ma vie* og *mort de mon âme*! jeg skal vinde det. De vil vide, hvorfor jeg spillede det lille puds, som De har forstyrret? Vid da, at jeg havde og har en vare at sælge Deres ærede fru moder. Jeg beskrev min kostbare vare og fastsatte min pris. Med hensyn til handelen var Deres fortræffelige moder en smule for rolig, for kold, for ubevægelig og billedstøtteagtig. Deres fortræffelige moder ærgrede mig kort sagt. For en afvekslings skyld og for at adsprede mig – nå, en gentleman må adsprede sig på en eller andens bekostning! – fik jeg det heldige indfald at forsvinde, et indfald, som Deres sjældne moder og min brave Flintwinch hellere end gerne ville have bragt til udførelse. Ah! Se ikke så bister på mig. Jeg gentager det, som De hellere end gerne ville have bragt til udførelse, som De ville have været lyksalige, ude af sig selv af henrykkelse ved at bringe til udførelse. Hvor stærkt vil De have det?"

Han kastede bundfaldet af glasset på gulvet, så at det nær havde overstænket Cavaletto. Dette syntes på ny at henlede

hans opmærksomhed på ham. Han satte glasset fra sig og sagde:

"Jeg vil ikke skænke i det. Hvad? Jeg er født til at blive opvartet. Kom her, Cavaletto, og skænk i."

Den lille mand så på Clennam, hvis øjne var rettede på Rigaud, og da han ikke læste noget forbud i dem, rejste han sig op og skænkede i glasset. Idet han gjorde dette, gjorde det et ganske ejendommeligt indtryk at se, hvordan hans gamle underdanighed blandedes med følelsen af noget komisk; hvordan han samtidig kæmpede med en vis slumrende vildskab, som i næste øjeblik kunne være blusset op – sådan som den fødte gentleman syntes at tro, for han holdt et vågent øje med ham – og hvordan alt dette hurtigt veg for en fremherskende godmodig, sorgløs lyst til at komme til at sidde på gulvet igen.

"Dette heldige indfald, min kække ven," fortsatte Rigaud efter at have drukket, "var af flere grunde et heldigt indfald. Det adspredte mig, ærgrede Deres kære moder og min brave Flintwinch, pinte Dem – mit honorar for en lektion i høflighed mod en gentleman – og bragte samtlige elskværdige pågældende på den tanke, at Deres aller ærbødigste tjener er en mand, som man må frygte. Desuden kunne det have bragt Deres fru moder til fornuft – kunne, på grund af den trykkende lille mistanke, som De i Deres visdom har opdaget, omsider tvunget hende til på en forblommet måde at bekendtgøre i bladene, at vanskelighederne ved en vis kontrakt ville blive hævet, når en vis vigtig part i den ville melde sig. Det var jo altid muligt. Men det har De forstyrret. Nå, hvad har De nu at sige? Hvad er det, De vil?"

Aldrig havde det pint Clennam så meget, at han var en lænkebundet fange, som da han så denne mand for sig uden at kunne føre ham til sin moders hus. Alle de dunkle, faretruende skyer, som han nogen sinde havde frygtet for, var nu i færd med at trække sig sammen, da han hverken kunne røre hånd eller fod.

"Måske, min ven, filosof, dydsdragon, tåbe, hvad De vil," sagde Rigaud, idet han holdt op at drikke for med sit rædsomme smil at se ud over sit glas, "måske havde De dog gjort bedst i at have ladet mig i fred?"

"Nej," sagde Clennam. "I det mindste ved man nu, at De er levende og uskadt. I det mindste kan De ikke undslippe fra disse to vidner, som kan fremstille Dem for en offentlig autoritet eller for flere hundrede mennesker."

"Men de vil ikke fremstille mig for et eneste," sagde Rigaud, idet han med en truende, hoverende mine atter knipsede med fingrene. "Fanden i vold med Deres vidner! Fanden i vold med Deres fremstillen! Fanden i vold med Dem selv! Hvad, er det derfor, at jeg ved, hvad jeg ved? Er det derfor, at jeg falbyder min vare? Bah, stakkels gældsfange! De har forstyrret min lille plan. Lad gå. Hvad så? Hvad er der tilbage? For Dem intet, for mig alt. Fremstille mig? Er det det, De vil? Jeg skal selv fremstille mig, og det kun alt for snart. Smugler, skaf mig pen, blæk og papir."

Cavaletto stod op ligesom før og lagde på sin tidligere måde det forlangte hen til ham. Efter at have tænkt sig lidt om med et skurkagtigt smil skrev og læste Rigaud højt som følger:

Til mrs. Clennam.
Svar imødeses.

Marshalsea fængslet, i Deres søns værelse.

Kære frue.

Af vor arrestant her (som har haft den godhed at bruge spioner for at finde mig, mens jeg af politiske grunde levede i ensomhed) har jeg til min store fortvivlelse erfaret, at De har frygtet for min sikkerhed.

Berolig Dem, kære frue. Jeg er i bedste velgående.

Med den største utålmodighed ville jeg flyve til Deres hus, hvis jeg ikke så muligheden af, at De under de forhåndenværende omstændigheder måske ikke endnu har taget nogen endelig beslutning om det lille forslag, jeg har haft den ære at forelægge Dem. Jeg fastsætter i dag otte dage til et sidste besøg fra min side, og De vil da have ubetinget at antage eller forkaste det og tage alt, hvad dermed følger.

Jeg undertrykker min længsel efter at omfavne Dem og tilendebringe denne interessante forretning, for at De kan få tid til at ordne dens enkeltheder til vor fuldkomne gensidige tilfredshed.

Indtil da er det ikke for meget forlangt (eftersom vor arrestant har forstyrret mit husvæsen), at mine udgifter til kost og logis i et hotel bliver betalt af Dem.

Modtag, kære frue, forsikringen om min højeste og mest udmærkede agtelse.

Rigaud Blandois.

Tusinde venlige hilsener til den kære Flintwinch.
Også en ærbødig hilsen til hans kone.

Da Rigaud var færdig med denne epistel, lagde han den sammen og slængte den med et flot sving hen for Clennams fødder.

"Hejda der! Lad en aflevere dette efter adressen og bringe svar her tilbage."

"Cavaletto," sagde Arthur, "tag denne mands brev."

Men Cavalettos udtryksfulde fingre tilkendegav atter, at hans post var ved døren for at passe på Rigaud, nu, da han med så megen besværlighed havde fundet ham, og at hans pligt som skildvagt bød ham at sidde på gulvet med ryggen mod døren og se på Rigaud. Signor Panco tilbød derfor atter sin tjeneste, og Cavaletto tillod at døren blev åbnet så meget, at han med nød og næppe kunne presse sig ud af den, og lukkede den øjeblikkelig efter ham.

"Rør mig med en finger, brug et eneste skældsord, eller drag min overlegenhed i tvivl, mens jeg sidder her og drikker min vin," sagde Rigaud, "og jeg følger bag efter brevet og tilbagekalder mine otte dages udsættelse. De ville jo have fat på mig? Nu har De mig. Hvordan synes De om mig?"

"De ved," svarede Clennam med en bitter følelse af sin hjælpeløshed, "at da jeg søgte Dem, var jeg ikke i fængsel."

"Fanden i vold med Dem og Deres fængsel," sagde Rigaud ligegyldigt, idet han tog en æske med det fornødne til forfærdigelsen af cigaretter og med sine smidige hænder rullede nogle. "Jeg bryder mig ikke om nogen af delene. Smugler, en tændstik!"

Atter rejste Cavaletto sig og gav ham, hvad han forlangte. Der havde været noget uhyggeligt i hans kolde, hvide hænders lydløse færdighed, mens de smidige fingre snoede sig omkring

hinanden ligesom slanger. Clennam kunne ikke bare sig for at gyse, som om han havde betragtet en rede, fuld af sådanne skabninger.

"Halløj, svin!" udbrød Rigaud med et larmende, æggende råb, som om Cavaletto havde været en italiensk hest eller muldyr, "hvad, det fordømte gamle fængsel var jo helt respektabelt i sammenligning med dette! Der var noget værdigt ved jernstængerne og stenene der. Det var et fængsel for mænd. Men dette? Bah! Et hospital for idioter!"

Han røg sin cigaret ud, mens hans stygge smil sad så fast på hans ansigt, at det snarere så ud, som om han røg med sit lange næb af en næse end med sin mund ligesom en fantastisk karikatur. Da han havde tændt en anden cigaret, sagde han til Clennam:

"Man må forslå tiden i dårekistelemmets fraværelse. Man må tale. Man kan ikke drikke stærk vin hele dagen igennem, ellers ville jeg have endnu en flaske. Hun er smuk, sir, om end ikke ganske efter mit hoved! Men død og helvede! Smuk er hun alligevel. Jeg lykønsker Dem til Deres smag."

"Jeg hverken ved eller forlanger at vide, hvem De taler om," sagde Clennam.

"*Della bella Gowana*, sir, som De siger i Italien. Om mrs. Gowan, den smukke mrs. Gowan."

"Hvis mands – snyltegæst De nok var?"

"Hvad behager? Snyltegæst? De er uforskammet. Ven."

"Sælger De alle Deres venner?"

Rigaud tog cigaretten ud af munden og betragtede ham med et forbigående udtryk af overraskelse, men straks efter stak han den igen ind imellem læberne og sagde koldblodigt:

"Jeg sælger alt, når jeg blot kan få det betalt. Hvad lever vel sagførerne, politikerne, spekulanterne, børsmændene af? Hvad lever De selv? Hvordan er De kommet her? Har De ingen ven solgt? Notre dame! Jeg skulle mene jo."

Clennam vendte sig fra ham om mod vinduet og sad og så ud på fængselsmuren.

"Egentlig talt, sir," sagde Rigaud, "sælger samfundet sig selv og mig med, og jeg sælger samfundet. Jeg ved, at De også kender en anden dame. Også smuk, stærk karakter. Lad os en gang se. Hvad er det nu, hun hedder? Wade."

Han fik intet svar, men kunne let se, at han havde truffet målet.

"Ja," blev han ved, "denne smukke dame og stærke karakter tiltaler mig på gaden, og jeg er ikke ufølsom. Jeg svarer. Hun gør mig den ære i fuldkommen fortrolighed at sige: "Jeg er nysgerrig, og jeg har mine ærgrelser. De er måske ikke mere end almindelig retskaffen?" Jeg erklærer: "Madame, gentleman fra fødslen og gentleman til døden, men ikke mere end almindelig retskaffen. Jeg foragter den slags dumt tøjeri." Det behager hende at sige mig en artighed i den anledning. "Forskellen mellem Dem og de andre," svarer hun, "er, at De siger det." For hun kender samfundet. Jeg modtager hendes lykønskninger med galanteri og høflighed. Høflighed og små galanterier er uadskillelige fra min karakter. Derpå stiller hun mig et forslag, som går ud på, at hun ofte har set os sammen; at det forekommer hende, at jeg for tiden er hanen i kurven, husvennen; at hendes nysgerrighed og hendes ærgrelser har vakt hendes lyst til at kende deres bevægelser, til at erfare, hvordan de lever, hvordan den skønne Gowanna bliver elsket,

hvordan den skønne Gowanna bliver forgudet, og så fremdeles. Hun er ikke rig, men tilbyder et lille vederlag for den ulejlighed, der er forbundet med et sådant hverv, og med anstand – at gøre alt med anstand hører til min karakter – samtykker jeg i at modtage det. Å ja. Sådan går det i verden. Det er moden."

Skønt Clennam vendte ryggen til, både mens han talte og lige til sammenkomstens slutning, holdt Rigaud dog sine tindrende øjne stift fæstede på ham og så åbenbart af selve hovedets holdning, mens han med sin brovtende frækhed gik fra den ene sætning over til den anden, at han ikke sagde andet, end hvad Clennam allerede vidste.

"Puh, den skønne Gowanna!" sagde han, idet han tændte en tredje cigaret med en lyd, som om han kunne have blæst hende bort med et svagt pust, "fortryllende, men uforsigtig! Det var ikke klogt af den skønne Gowanna, at hun i sit sovekammer oppe på bjerget gjorde en hemmelighed af breve fra fordums elskere, for at hendes mand ikke skulle få dem at se. Det var ikke klogt. Puh! Der gjorde den skønne Gowanna en fejl."

"Jeg vil håbe," udbrød Arthur højt, "at Pancks ikke bliver længe borte, for dette menneskes nærværelse besmitter værelset."

"Ja, men han vil spille første violin her, som overalt," sagde Rigaud med et hoverende blik og knips med fingrene. "Det har han altid gjort, og vil han altid gøre!" Idet han strakte sin krop på de eneste tre stole i værelset foruden den, hvorpå Clennam sad, sang han, mens han slog sig for brystet, som om han var helten i visen:

"Hvem færdes så sildigt på vejen her?
Compagnon de la Marjolaine,
hvem færdes så sildigt på vejen her?
Altid glad!

Syng omkvædet, svin! En gang kunne du synge det i et andet fængsel. Syng det, eller ved alle de helgener, der er blevet stenet ihjel, jeg bliver vred og ubehagelig, og så måtte visse folk, som endnu ikke er døde, hellere være blevet stenet ihjel sammen med dem!

Af alle de hofmænd blomsten han er,
Compagnon de la Marjolaine,
af alle de hofmænd blomsten han er,
altid glad!"

Dels af gammel, vant underdanighed, dels fordi han måske kunne skade sin velgører ved ikke at gøre det, istemte Cavaletto denne gang omkvædet. Rigaud lo og gav sig med lukkede øjne til at ryge.

Det varede måske endnu et kvarter, før Pancks' fodtrin lod sig høre på trappen, men denne tid forekom Clennam utålelig lang. Pancks' skridt ledsagedes af andre skridt, og da Cavaletto havde åbnet døren, trådte Pancks og Flintwinch ind. Ikke så snart viste Flintwinch sig, før Rigaud fo'r hen imod ham og omfavnede ham på en voldsom, støjende måde.

"Hvordan har De det, sir?" spurgte Flintwinch, så snart han kunne slide sig løs, hvilket han gjorde uden videre ceremoni. "Nej tak, det kan være nok!" Hans genfundne ven truede nemlig med at få et nyt kærlighedsanfald. "Nå, Arthur, De husker nok,

hvad jeg sagde til Dem om sovende og savnede hunde. Det er gået i opfyldelse, som De ser."

Han var lige så rolig som altid og nikkede moraliserende, idet han så sig om i værelset.

"Dette er altså Marshalsea-fængslet!" sagde han. "Hm, De har drevet Deres svin til et dårligt marked."

Om også Arthur havde tålmodighed, så havde Rigaud det ikke. Med en voldsomhed, der skulle se ud som spøg, tog han lille Flintwinch i brystet og udbrød:

"Fanden i vold med svinedriveren! Kom frem med svaret på mit brev!"

"Hvis De vil slippe mig et øjeblik," svarede Flintwinch, "vil jeg først levere mr. Arthur en lille billet, som jeg har til ham."

Billetten var skrevet med hans moders stive hånd på en stump papir og indeholdt kun følgende ord:

Jeg håber, at det er nok med, at du har ødelagt dig selv. Lad dig nøjes med den ødelæggelse, du allerede har anrettet. Jeremias Flintwinch er mit sendebud og min befuldmægtigede. Din hengivne M. C.

Clennam læste billetten to gange igennem i tavshed og rev den derpå i stykker. Imidlertid var Rigaud stået op på en stol og havde sat sig på dens ryg med fødderne på sædet.

"Nå, gamle laps," sagde han til Flintwinch efter at have holdt øje med billetten, indtil den blev tilintetgjort, "svaret på mit brev?"

"Mrs. Clennam har ikke skrevet det, mr. Blandois, da hun havde krampe i hænderne og mente, at hun ligeså godt kunne sende mundtlig besked med mig. Hun lader Dem hilse og sige, at hun i det hele ikke finder, at De er urimelig, og at hun

samtykker, dog uden at foregribe det møde, som er fastsat til i dag otte dage."

Efter at have slået en voldsom latter op steg Rigaud ned fra sin trone og sagde: "Godt, jeg går for at opsøge mig et hotel." Men i det samme mødte hans øje Cavaletto, der endnu stadig var på sin post.

"Kom, svin," tilføjede han. "Jeg har haft dig til ledsager mod min vilje, nu vil vi bytte roller. Jeg siger jer, mine små øgleunger, jeg er født til at opvartes. Jeg forlanger, at denne smugler skal varte mig op som min tjener til i dag otte dage."

Til svar på Cavalettos spørgende blik gav Clennam ham tegn til, at han skulle gå, men tilføjede højt: "Med mindre De er bange for ham." Med en udtryksfuld fingerbenægtelse svarede Cavaletto: "Nej, herre, jeg er ikke bange for ham nu, da jeg ikke behøver at holde det hemmeligt, at han engang har været min kammerat." Rigaud ænsede ingen af disse bemærkninger, før han havde tændt sin sidste cigaret og var færdig til at gå.

"Bange for ham?" sagde han, idet han vendte sig om mod dem alle. "Puh! Mine unge venner, mine puslinger, mine dukkebørn. I er allesammen bange for ham. I giver ham vin her, I giver ham mad, drikke og logis her. I vover ikke at røre ham med en finger eller at mukke. Nej. Det hører til hans karakter at triumfere! Puh!

Af alle de hofmænd blomsten han er,
og han er altid glad!"

Med denne anvendelse af omkvædet på sig selv spankulerede han ud af stuen, fulgt i hælene af Cavaletto, som han måske havde tvunget til at tage tjeneste hos sig, fordi han godt vidste, at det ikke ville være så let at blive ham kvit. Efter at have

skrabet sig på hagen og set sig om med den dybeste foragt for svinemarkedet, nikkede Flintwinch til Arthur og fulgte bagefter. Pancks, der endnu var bodfærdig og forknyt, gik ligeledes efter først at have modtaget et par hemmelige ordrer af Arthur og hvisket til svar, at han ville holde et vågent øje med denne sag og se enden på den. Med en følelse af at være mere foragtet, mere forhånet og forstødt, mere hjælpeløs og mere ulykkelig end før, blev fangen ladt alene.

29. En venskabelig forhandling i Marshalsea-fængslet

Anger og nagende kummer er dårlige staldbrødre at være indespærret med. Ved at gruble hele dagen og kun hvile meget lidt om natten hærdes en mand ikke imod ulykken. Næste morgen mærkede Clennam, at hans helbred begyndte at nedbrydes, ligesom hans livsmod allerede var brudt, og at den byrde, han bar på, tyngede ham til jorden. Den ene nat efter den anden havde han ved midnat rejst sig fra sit elendige leje og siddet ved vinduet, hvor han havde iagttaget de matte lygter nede i gården og set efter det første blege dagskær, længe før der var noget spor af det at se på himlen. Nu da natten kom, kunne han ikke engang overtale sig til at klæde sig af.

For han følte nu en brændende uro, en martrende utålmodighed over fængslet og en overbevisning om, at han ville græmme sig til døde der inde, som voldte ham ubeskrivelige lidelser. Hans væmmelse og afsky for stedet blev så stærk, at han fandt det anstrengende at trække vejret. Følelsen af, at han var ved at kvæles, overvældede ham undertiden i den grad, at han kunne stå ved vinduet og holde på sin strube og gispe. På samme tid blev han grebet af en længsel efter en anden luft og en higen efter at komme uden for den øde, skumle mur, som om han skulle gå fra forstanden.

Mange andre fanger havde før ham været i en lignende tilstand, og dens voldsomhed og vedholdenhed havde tabt sig hos dem, ligesom tilfældet blev med ham. Efter to nætter og en dag var det værste overstået. Nu og da havde han enkelte anfald, men de blev svagere og sjældnere. Derefter fulgte en

trøstesløs ro, og midten af ugen fandt ham nedsunket i en langsom og snigende febers modløshed.

Under Cavalettos og Pancks' fraværelse havde han ingen andre gæster at frygte end mr. og mrs. Plornish. Det var ham meget om at gøre, at dette værdige par ikke kom ham nær, for under sin nervøse, pirrelige tilstand søgte han at være alene og skånes for, at nogen skulle se ham så svag og nedtrykt. Han skrev derfor en billet til mrs. Plornish, hvori han foregav, at han var så optaget af sine sager, at han for en tid ikke engang kunne unde sig den behagelige adspredelse at se hendes venlige ansigt. Med hensyn til unge John, som dagligt på en bestemt tid, når arrestforvarerne blev afløst, så ind til ham for at spørge, om der var noget, han kunne gøre for ham, lod han altid, som om han havde travlt med at skrive, og svarede nej. Genstanden for deres eneste længere samtale var aldrig siden blevet bragt på bane imellem dem, skønt den aldrig under alle disse sørgelige omskiftelser havde mistet sit herredømme over Clennams sind.

Den sjette dag af de fastsatte otte var fugtig, hed og tåget. Det syntes, som om fængslets fattigdom, lurvethed og urenlighed tiltog i den lumre atmosfære. Med værkende hoved og mat hjerte havde Clennam våget hele den kummerfulde nat igennem, mens han lyttede efter regnens falden på brostenene nede i gården og tænkte på, hvordan den faldt langt blødere på jorden ude på landet. En udvisket, tåget, gul kugle var kommet frem på himlen i stedet for solen, og han havde iagttaget den plet, den satte på hans væg som en lap, der dækkede over fængslets elendighed. Han havde hørt porten blive lukket op og de, der ventede uden for, sjokke ind med deres usle fodtøj;

havde hørt fejningen, pumpningen og rumsteringen, hvormed morgenen i fængslet begyndte. Han var omsider krøbet hen i sin lænestol ved det åbne vindue, så syg og mat, at han havde været nødt til at hvile sig mange gange, før han havde fået sig vasket. Her sad han og døsede, mens den gamle kone, som gjorde rent i værelset, udførte sit morgenarbejde.

Ør i hovedet af mangel på søvn og føde – for han havde hverken smag eller appetit for noget – havde han flere gange om natten mærket, at han fantaserede. I den lune nattevind havde han hørt brudstykker af melodier og sange, som han vidste ikke var til. Nu, da han begyndte at døse af udmattelse, hørte han dem igen, og stemmer syntes at tale til ham, og han svarede og fo'r sammen.

Mens han sådan døsede og drømte, fik han lidt efter lidt et vedvarende indtryk af en have – en have med blomster, hvis duft blev båret hen imod ham af en fugtig, lun vind. Det kostede ham en så pinlig anstrengelse at løfte hovedet i vejret for at undersøge dette eller for i det hele taget at undersøge noget, at dette indtryk allerede syntes at være blevet gammelt og at genere ham, da han så sig om. Ved sidsen af tekoppen på hans bord så han da en dejlig buket, en håndfuld af de mest udsøgte og yndige blomster.

Aldrig var noget forekommet ham så skønt. Han tog dem og indåndede deres vellugt, løftede dem op til sit glødende hoved og lagde dem fra sig igen og åbnede sine hænder imod dem, ligesom når man åbner sine kolde hænder for at varme dem ved en velgørende ild. Først efter at han i nogen tid havde frydet sig ved dem, undrede han sig over, hvem der kunne have sendt dem, og lukkede døren op for at spørge konen, som måtte have

lagt dem der, hvordan hun havde fået dem. Men hun var gået for længe siden, for teen, som hun havde sat på bordet til ham, var kold. Han prøvede på at drikke noget af den, men kunne ikke udholde lugten af den, hvorfor han listede sig tilbage til sin stol ved det åbne vindue og lagde blomsterne på det lille, runde bord fra gamle dage.

Da den første mathed efter bevægelsen havde forladt ham, sank han tilbage i sin tidligere tilstand. Mens en af melodierne fra den foregående nat tonede i vinden, syntes døren til hans værelse at gå op for et sagte tryk, og et øjeblik efter syntes en stille skikkelse med en sort kåbe på at stå der. Den syntes at løsne kåben og lade den falde på gulvet, og derpå syntes den at blive til hans Lille Dorrit i hendes gamle, forslidte kjole. Den syntes at skælve, at folde sine hænder, at smile og at briste i tårer.

Han vågnede op af sin døs og gav et skrig fra sig, og da så han i det kærlige, medlidende, sørgmodige, dyrebare ansigt ligesom i et spejl, hvor forandret han var blevet, og hun gik hen til ham og lagde sine hænder på hans bryst, for at holde ham nede på stolen, knælede på gulvet ved hans fødder og nærmede sine læber til ham for at kysse ham, og idet hendes tårer vædede ham, ligesom regnen fra himlen havde vædet blomsterne, nævnte Lille Dorrit ham ved navn.

"Min bedste ven! Kære mr. Clennam, lad mig ikke se Dem græde, med mindre De græder af glæde over at se mig. Jeg håber, det er derfor. Deres eget stakkels barn er kommet tilbage!"

Så trofast, øm og ufordærvet af lykken! I klangen af hendes stemme, i lyset fra hendes øjne, i berøringen af hendes hænder

lå der en himmelsk trøst!

Idet han omfavnede hende, sagde hun til ham:

"Ingen har underrettet mig om, at De var syg," og idet hun blidt slyngede en arm om hans hals, lagde hun hans hoved til sit bryst og en hånd på hans hoved, støttede sin kind på denne hånd og kælede for ham lige så kærligt og, Gud skal vide, lige så uskyldigt, som hun havde kælet for sin fader i dette værelse, mens hun kun var et lille barn og trængte til al den omsorg af andre, som hun havde båret for dem.

Da han kunne tale, sagde han:

"Er det muligt, at De er kommet til mig, og i denne dragt?"

"Jeg håbede, at De ville synes bedre om mig i denne dragt end i enhver anden. Jeg har altid haft den hos mig som en påmindelse, skønt jeg ikke trængte til at påmindes. Jeg er ikke alene, som De ser, men har taget en gammel veninde med."

Ved at se sig om fik han øje på Maggy, der stod med sin store, for øvrigt aflagte kappe på hovedet og en kurv på armen, ligesom i gamle dage, og skoggerlo af henrykkelse.

"Først i går aftes kom jeg til London med min broder, og straks efter vor ankomst sendte jeg bud til mrs. Plornish for at spørge til Dem og lade Dem vide, at jeg var kommet, og da hørte jeg, at De var her. Tænkte De ikke på mig i nat? Jeg tror næsten, De må have tænkt lidt på mig. Jeg tænkte så længselsfuldt på Dem, og det forekom mig, at det varede så længe, før det blev morgen."

"Jeg har tænkt på Dem –"

Han betænkte sig på, hvad han skulle kalde hende, og hun mærkede det straks.

"De har endnu ikke kaldt mig ved mit rigtige navn, og De ved jo nok, hvad mit rigtige navn er for Dem."

"Jeg har tænkt på Dem, Lille Dorrit, hver dag, hver time, hvert minut, så længe jeg har været her."

"Har De, har De?"

Med en følelse af skam så han, den nedbrudte, ødelagte, syge, vanærede gældsfange, den strålende fryd i hendes ansigt og den rødme, det blussede af.

"Jeg var her, før porten blev lukket op, men var bange for at gå hen til Dem, hvilket også let kunne have gjort Dem mere skade end gavn, for fængslet var så kendt og dog så fremmed for mig og vakte så mange erindringer om min stakkels fader og om Dem med, at jeg i begyndelsen blev ganske overvældet af dem. Men før vi kom til porten, gik vi hen til mr. Chivery, og han tog os med og skaffede os Pohns værelse – mit fattige, gamle værelse, ved De nok – og der ventede vi lidt. Jeg bragte blomsterne til døren, men De hørte mig ikke."

Hun så noget mere voksen ud, end da hun rejste bort, og den italienske sols modnende indflydelse var synlig i hendes ansigt, men ellers var hun aldeles uforandret. Han genfandt den samme dybe, frygtsomme inderlighed, som han stadig og aldrig uden bevægelse havde set hos hende. Hvis den havde fået en ny betydning, som skar ham i hjertet, lå forandringen i hans opfattelse af den ikke hos hende.

Hun tog sin gamle hat af, hængte den på dens gamle plads og begyndte med Maggys hjælp at gøre hans værelse så hyggeligt og pynteligt som muligt og at stænke det med vellugtende vand. Kurven, som var fuld af druer og andre frugter, blev pakket ud, og hele dens indhold i stilhed lagt til side. Med en kort hvisken

blev Maggy derpå sendt bort for at få kurven fyldt på ny, og snart kom den tilbage igen med nyt forråd, bestående af en kølende drik og gelé, samt stegte kyllinger og vin og vand. Så tog hun sin gamle syæske frem for at sy et gardin til hans vindue, og mens der således herskede en stilhed i værelset, der syntes at brede sig overalt i det ellers så larmende fængsel, så han sig siddende i sin lænestol og Lille Dorrit arbejdende ved hans side.

At se det bly hoved atter bøjet over sytøjet og de flittige fingre i færd med deres vante arbejde – skønt hun ikke var så fordybet i det, at hendes medlidende øjne ikke ofte løftedes op mod hans ansigt og, når de atter sænkede sig, var fyldte med tårer – at blive således trøstet og opmuntret og at tro, at denne store natur tyede til ham i hans modgang for at overøse ham med hele sit rige hjertes uudtømmelige godhedsfylde, bidrog ikke til at gøre Clennams skælvende stemme mere sikker eller til at styrke ham i hans svaghed. Og dog skænkede det ham en indre kraft, som voksede med hans kærlighed, og hvilke ord kunne vel skildre, hvor inderligt han nu elskede hende?

Mens de sad ved hinandens side i skyggen af muren, faldt skyggen ligesom lys på ham. Hun tillod ikke, at han talte ret meget, og han lå tilbage i sin lænestol og så på hende. En gang imellem rejste hun sig og gav ham glasset, for at han kunne drikke, eller glattede hans hovedpude, og derpå satte hun sig atter sagte ved siden af ham og bøjede igen sit hoved over sit arbejde.

Skyggen bevægede sig med solen, men hun rørte sig ikke fra hans side undtagen for at pleje ham. Solen gik ned, og hun var der endnu. Hun var nu færdig med sit arbejde, og hendes hånd,

der siden den sidst havde vartet ham op, havde ligget og rystet på armen af hans lænestol, tøvede der endnu. Han lagde sin hånd på den, og den greb hans med en bønfaldende skælven.

"Kære mr. Clennam, jeg må sige Dem noget, før jeg går. Jeg har udsat det fra den ene time til den anden, men jeg må sige det."

"Jeg med, kære, Lille Dorrit. Også jeg har udsat, hvad jeg må sige."

Hun gjorde en nervøs bevægelse med hånden hen imod hans læber, ligesom for at standse ham, og lod den derpå igen synke rystende ned på dens tidligere plads.

"Jeg rejser ikke mere til udlandet. Min broder rejser, men jeg ikke. Han har altid været mig meget hengiven og er mig nu så taknemmelig – alt for taknemmelig, for det er kun, fordi jeg tilfældigvis var hos ham under hans sygdom – at han siger, at jeg skal have lov til at opholde mig, hvor jeg helst vil, og gøre, hvad jeg har lyst til. Han ønsker kun, at jeg må være lykkelig, siger han."

En enkelt klar stjerne skinnede på himlen. Hun så op på den, mens hun talte, som om det var hendes eget hjertes brændende ønske, der skinnede oven over hende.

"De kan nok forstå, uden at jeg behøver at fortælle Dem det, at min broder er kommet hjem for at opsøge min elskede faders testamente og tage hans formue i besiddelse. Han siger, at hvis der er et testamente, vil jeg blive rig, og er der intet, vil han gøre mig til det."

Han ville have talt, men hun rakte atter sin skælvende hånd i vejret, og han tav.

"Jeg har ingen brug for penge, jeg ønsker mig dem ikke. Kun for Deres skyld kunne de have nogen værd for mig. Jeg kunne ikke være rig og vide Dem her. Jeg måtte altid føle mig fattig, når De led nød. Må jeg låne Dem alt, hvad jeg ejer? Må jeg give Dem det? Må jeg vise Dem, at jeg ikke har glemt, at jeg aldrig kan glemme, at De tog Dem af mig, mens dette var mit hjem? Kære mr. Clennam, gør mig til det lykkeligste menneske i verden ved at sige ja! Gør mig så lykkelig, som jeg kan være det, når jeg skal lade Dem blive her, ved ikke at sige noget i aften, men lade mig gå med det håb, at De vil tage det under venlig overvejelse, og at De for min skyld – ikke for Deres, for min, kun for min! – vil gøre mig den største glæde, jeg kan opleve på Jorden, den glæde at vide, at jeg har været Dem til nytte, og at jeg har afbetalt lidt på min kærligheds og taknemmeligheds store gæld. Jeg kan ikke sige, hvad jeg gerne ville sige. Jeg kan ikke besøge Dem her, hvor jeg har levet så længe, jeg kan ikke tænke mig Dem her, hvor jeg har set så meget, og være så rolig og opmuntrende, som jeg burde. Mine tårer vil frem, jeg kan ikke holde Dem tilbage, men, vend Dem nu i deres modgang ikke bort fra Deres Lille Dorrit! Af hele mit sorgfulde hjerte beder og bønfalder jeg Dem, min ven, min dyrebare ven, tag alt, hvad jeg ejer, og gør det til en velsignelse for mig!"

Stjernen havde skinnet på hendes ansigt indtil nu, da det sank ned på hans og hendes hånd. Det var blevet mørkere, da han løftede hende op i sin favnende arm og blidt svarede hende:

"Nej, dyrebareste Lille Dorrit, nej, mit barn. Jeg tør ikke høre tale om et sådant offer. Friheden og håbet ville være så dyrt købte for en sådan pris, at jeg ikke ville kunne bære byrden af dem, ikke ville kunne udholde den bebrejdelse at besidde dem.

Men jeg tør kalde Himlen til vidne på, at jeg siger dette med den mest brændende taknemmelighed og kærlighed!"

"Og dog vil De ikke lade mig være trofast imod Dem i Deres modgang?"

"Sig hellere, dyrebareste Lille Dorrit: og dog vil jeg søge at være trofast imod Dem. Havde jeg i disse svundne dage, da dette var Deres hjem og dette Deres dragt, bedre forstået mig selv og tydeligere læst mit eget hjertes hemmeligheder; havde jeg gennem min tilbageholdenhed og min mistillid til mig selv skelnet det lys, som jeg ser så klart nu, da det er flygtet så langt bort, og mine svage fjed ikke kan indhente det; havde jeg da vidst og sagt Dem, at jeg elskede og ærede Dem, ikke som en kvinde, hvis trofaste hånd ville hæve mig højt op over mig selv og gøre mig til et langt bedre og lykkeligere menneske; havde jeg således benyttet den lejlighed, der ikke kan kaldes tilbage – og havde noget da adskilt os, mens jeg sad i tålelige kår, og De var fattig, da, dyrebareste pige, kunne jeg måske have besvaret Deres ædle tilbud med andre ord end disse, men ville dog have rødmet ved at modtage det. Men som forholdet nu er, tør jeg aldrig modtage det, aldrig!"

Mere rørende og indtrængende, end hun kunne have gjort det med ord, besvor hun ham med sin lille, bønfaldende hånd.

"Jeg er vanæret nok, min Lille Dorrit. Jeg tør ikke stige så langt ned og drage Dem, dyrebare pige, der er så ædel og så god, ned med mig. Gud velsigne og lønne Dem! Det er forbi!"

Han tog hende i sine arme, som om hun havde været hans datter.

"Da jeg altid har været så meget ældre og stået så langt under Dem, må vi begge glemme, hvad jeg engang var, og De må kun

se mig sådan, som jeg er. Den mand, som nu trykker dette afskedskys på Deres kind, mit barn, De, som måske kunne have stået mig nærmere, men som aldrig kunne have været mig dyrebarere – det er en ødelagt mand, der står så langt fjernet fra Dem; der for altid er skilt fra Dem; hvis bane er udløbet, mens Deres først er ved at begynde. Jeg har ikke mod til at bede om at blive glemt af Dem i min ydmygelse, men jeg beder om kun at blive mindet, som jeg er."

Klokken begyndte nu at ringe. Han tog hendes kåbe fra væggen og svøbte den ømt om hende.

"Endnu et ord, min Lille Dorrit, et tungt ord for mig, men det er nødvendigt. Den tid, da De og dette fængsel havde noget tilfælles, er svundet bort. Forstår De mig?"

"De vil dog vel ikke sige mig," udbrød hun og græd bittert, idet hun rakte sine foldede hænder bønfaldende i vejret, "at jeg aldrig mere tør komme igen? De vil da ikke forstøde mig således!"

"Jeg ville sige det, hvis jeg kunne, men jeg har ikke mod til ganske at udelukke dette dyrebare ansigt og opgive ethvert håb om at se det igen. Men kom ikke for snart, kom ikke for ofte! Dette sted er nu besudlet, og jeg ved, at dets pletter klæber ved mig. De har hjemme blandt langt lysere og bedre omgivelser. De må ikke se tilbage hertil, min Lille Dorrit; De må se fremad til andre og lykkeligere veje. En gang endnu, Gud velsigne Dem, hvor De færdes! Gud lønne Dem!"

Maggy, der var blevet ganske forknyt, udbrød her:

"Å, få ham på et hospital, få ham på et hospital, moder! Han bliver ikke sig selv igen, hvis han ikke kommer på et hospital. Og så kan den lille kvinde, som altid spandt på sin rok, gå hen

til hjørneskabet med prinsessen og sige: "Hvorfor gemmer De kyllingen der?" og så kan De tage den frem og give ham den, og så vil de alle blive glade!"

Denne afbrydelse kom meget betimeligt, da klokken næsten havde ringet af. Efter atter at have svøbt hendes kåbe ømt om hende og givet hende sin arm – skønt han, hvis hun ikke var kommet, næsten ville have været for mat til at gå – fulgte Arthur Lille Dorrit ned. Hun var den sidste besøgende, der gik gennem arrestforvarerboligen, og porten faldt i efter hende med en skurrende og håbløs lyd. Det gjorde et så gribende indtryk på Arthur, at matheden igen kom over ham. Det var en besværlig rejse op ad trappen igen til hans værelse, og ubeskriveligt ulykkelig betrådte han atter dets mørke, ensomme enemærker.

Henimod midnat og, efter at det for længst var blevet stille i fængslet, lød en forsigtig knirken ude på trappen, og et forsigtigt slag med en nøgle på døren. Det var unge John. Han smuttede ind på hosesokker og holdt døren lukket, mens han hviskede:

"Det er imod alle regler, men det bryder jeg mig ikke om. Jeg havde besluttet at komme og kommer til Dem."

"Hvad er der på færde?"

"Intet. Jeg ventede i forgården på miss Dorrit, da hun gik ud. Jeg antog, at De gerne så, at nogen sørgede for, at hun kom hjem i god behold."

"Tak, tak! Fulgte De hende hjem, John?"

"Jeg fulgte hende til hendes hotel, det samme, hvor mr. Dorrit logerede. Hun gik hele vejen og talte så venligt til mig, at

jeg blev ganske rørt over det. Hvorfor tror De, at hun gik i stedet for at køre?"

"Det ved jeg ikke, John."

"For at tale om Dem. Hun sagde til mig: "John, De har altid været sådan en brav fyr, og hvis De vil love mig at drage omsorg for mr. Clennam og ikke lade ham savne hjælp og trøst, når jeg ikke er til stede, vil det altid være en beroligelse for mig." Jeg lovede hende det, og jeg skal stå Dem bi i al evighed!"

Inderligt bevæget rakte Clennam den ærlige sjæl sin hånd.

"Før jeg tager den," sagde John og så på den uden at gå fra døren, "må De gætte, hvilken besked miss Dorrit gav mig til Dem."

Clennam rystede på hovedet.

"Sig ham," gentog John med tydelig, skønt dirrende røst, "at hans Lille Dorrit vil elske ham til sin sidste stund. Nu er det besørget. Har jeg handlet som en brav fyr?"

"Det har De."

"Vil De sige hende, at jeg har handlet som en brav fyr?"

"Det kan De stole på."

"Der er min hånd, sir," sagde John, "og jeg skal stå Dem bi i al evighed!"

Efter et hjerteligt håndtryk forsvandt han med den samme forsigtige knirken, sneg sig over stenbroen i gården og gik ud i forgården, hvor han havde ladet sine sko stå. Hvis den samme vej havde været belagt med gloende jern, er det slet ikke usandsynligt, at John ville have tilbagelagt den med den samme opofrende troskab i samme øjemed.

30. Katastrofen nærmer sig

Den sidste dag af de fastsatte otte randt op over Marshalsea-fængslet. Hvor sort porten end havde været hele natten, efter at den var faldet i efter Lille Dorrit, forvandledes dog dens jernstriber af den tidligt glødende sol til striber af guld. Langt på skrå hen over staden, over dens virvar af tage og gennem dens kirketårnes åbne søjlerader strakte sig de lange, lyse stråler, ligesom et gitter, der stængede for det store verdensfængsel.

Hele dagen igennem blev det gamle hus inden for indhegningen ikke forstyrret af besøg, men da solen var kommet langt ned på himlen, bøjede tre mænd ind ad porten og gik hen mod det forfaldne hus.

Rigaud var den første og gik alene for sig selv og røg. Baptist var den anden og kom sjokkende tæt bag ved ham uden at se på nogen anden genstand. Pancks var den tredje og bar sin hat under armen til lettelse for sit stride hår, da det var meget varmt i vejret. De nåede alle tre på en og samme tid trappen.

"Gå ikke endnu, I to dårekistelemmer!" sagde Rigaud, idet han vendte sig om.

"Det har vi heller ikke i sinde," sagde Pancks.

Efter at have tilkastet ham et mørkt blik til tegn på, at han havde hørt hans svar, bankede Rigaud hårdt på døren. Han havde drukket stærkt for at spille sit spil til ende og var utålmodig efter at begynde. Han var næppe blevet færdig med et langt, dundrende slag, før han igen tog fat på dørhammeren og begyndte igen. Før han var færdig, lukkede Flintwinch døren op, og derpå skyndte de sig alle ind i forstuen. Rigaud skød

Flintwinch til side og gik lige op ad trappen. Hans to ledsagere gik bag efter ham, mr. Flintwinch bag efter dem, og de marcherede alle ind i mrs. Clennams stille værelse. Det var i den sædvanlige tilstand, alene med undtagelse af, at et af vinduerne stod vidt åbent, og at Affery sad på den gammeldags vinduesbænk og stoppede en strømpe. De sædvanlige sager lå på det lille bord; den sædvanlige dæmpede ild brændte i kaminen; sengen var dækket til med dens sædvanlige ligklæde, og ejerinden sad på sin sorte, ligbårelignende sofa, understøttet af sin sorte, kantede pude, der lignede en skarpretterblok.

Og dog havde værelset et navnløst præg af forberedelse, som om der var noget usædvanligt på færde. Da enhver af de få genstande, det indeholdt, var på den plads, den havde indtaget i en række af år, kunne ingen have sagt, hvoraf dette kom, uden opmærksomt at have betragtet dets herskerinde, og det endda kun, når han tidligere havde kendt hendes ansigt, for uagtet hver eneste fold i hendes uforanderlige sorte kjole var ganske som ellers, og hendes uforanderlige stilling var nøjagtig den samme, var dog hendes træk en lille smule strammere og rynkerne i hendes mørke pande en ubetydelighed dybere end sædvanlig, og hvor ringe denne forskel end var, var den dog så iøjnefaldende, at den satte sit stempel på alt omkring hende.

"Hvem er det?" spurgte hun forundret, idet de to ledsagere trådte ind. "Hvad vil disse mennesker her?"

"Hvem det er, spørger De, bedste frue?" svarede Rigaud. "Det er min tro venner af Deres søn, gældsfangen. Og hvad de vil her? Det ved jeg min salighed ikke. De gør bedst i selv at spørge dem om det."

"De ved selv, at De uden for døren sagde til os, at vi ikke måtte gå endnu," sagde Pancks.

"Og De ved selv, at De uden for døren sagde til mig, at De ikke havde i sinde at gå," svarede Rigaud. "Nok sagt, tillad, at jeg forestiller to af gældsfangens spioner – dårekistelemmer, men spioner. Ønsker De, at de skal blive her under vor samtale, så sig til. Mig er det ligegyldigt."

"Hvorfor skulle jeg ønske, at de bliver her?" sagde mrs. Clennam. "Hvad har jeg med dem at gøre?"

"Så gør De rettest i, bedste frue," sagde Rigaud, idet han kastede sig så tungt i en lænestol, at det gamle værelse rystede, "at sende dem bort. Det er Deres sag. Det er ikke *mine* spioner, ikke *mine* slyngler."

"Hør De, Pancks," sagde mrs. Clennam og så vredt på ham, "De, Casbys skriverkarl! Pas Deres principals og Deres egne sager. Gå og tag den anden mand med Dem."

"Tak, frue," svarede Pancks, "det er mig kært at kunne sige, at jeg ikke ser noget til hinder for, at vi begge to trækker os tilbage. Vi har gjort alt, hvad vi påtog os at gøre for mr. Clennam. Det har stadig været ham magtpåliggende – og det har ligget ham endnu stærkere på sinde, siden han er blevet sat fast – at denne vakre person skulle blive bragt tilbage hertil, til det sted, hvor han forsvandt fra. Her er han nu. Og jeg vil sige ham lige i hans grimme ansigt, at efter min mening ville verden ikke tabe noget ved at miste ham helt og holdent."

"Der er ingen, som spørger om Deres mening," svarede mrs. Clennam, "gå!"

"Det gør mig ondt, at jeg ikke kan forlade Dem i bedre selskab, mrs. Clennam," sagde Pancks, "og lige så ondt gør det

mig, at mr. Clennam ikke kan være til stede. Det er min skyld, er det."

"De mener hans egen," svarede hun.

"Nej, jeg mener min," sagde Pancks, "for jeg var så uheldig at forlede ham til at anbringe sine penge i dårlige papirer. Skønt jeg kan godtgøre med tal, at det burde have været en god forretning. Lige siden den slog fejl, har jeg gået regnestykket igennem hver eneste dag, og det giver altid et glimrende resultat. – Her," fortsatte Pancks med et længselsfuldt blik i sin hat, hvor han gemte sine beregninger, "er hverken tiden eller stedet til at gå ind på tallene, men tallene er der ikke noget at sige til. Mr. Clennam burde i dette øjeblik have kørt i sin egen ekvipage, og jeg været ejer af mellem tre og fem tusinde pund."

Pancks purrede op i sit hår med en mine, som næppe kunne have været mere sikker, om han havde haft pengene i sin lomme. De uigendrivelige tal havde optaget hvert eneste øjeblik i hans fritid, efter at han havde mistet sine penge, og var bestemte til at yde ham trøst lige til hans dages ende.

"Dog nok om det," sagde han. "Altro, gamle dreng, De har set tallene og ved, hvordan regnestykket stiller sig."

Baptist, der ikke havde den ringeste aritmetiske evne til at holde sig skadesløs på denne måde, nikkede og fremviste sine smukke, blanke tænder.

Flintwinch havde imidlertid stået og set på ham og sagde nu:

"Å, så det er Dem? Det forekom mig nok, som om jeg skulle kende Deres ansigt, men jeg var ikke vis på det, før jeg så Deres tænder. Åh, ja, ganske rigtigt. Det var denne tjenstivrige flygtning," sagde Jeremias til mrs. Clennam, "som kom og

bankede på den aften, da Arthur og sladderhanken var her, og som holdt ligefremt forhør over mig angående mr. Blandois."

"Det er sandt," indrømmede Baptist nok så fornøjet, "og der har De ham, padrone! Jeg har heldigvis fundet ham."

"Jeg skulle ikke have det mindste imod," svarede Flintwinch, "om De heldigvis havde knækket Deres hals."

"Og nu," sagde Pancks, som flere gange hemmeligt havde skottet hen til vinduesbænken og strømpen, som blev stoppet der, "har jeg endnu kun et ord at sige, før jeg går. Var mr. Clennam her – men, om han end for så vidt har fået bugt med denne smukke person, at han mod hans vilje har kunnet sende ham tilbage til dette sted, så er han desværre syg og i fængsel – syg og i fængsel, den stakkel – var han her," sagde Pancks, idet han gjorde et skridt til siden hen mod vinduesbænken og lagde sin højre hånd på strømpen, "ville han sige: "Affery, fortæl nu Deres drømme!"

Med en højtidelig, advarende mine holdt Pancks sin højre pegefinger i vejret, vendte sig om, dampede væk og bugserede Baptist ud. Man hørte husdøren lukke sig efter dem og hørte deres fodtrin på den dumpe stenbro i den genlydende gård, og endnu havde ingen mælet et ord. Mrs. Clennam og Jeremias havde vekslet et blik og derpå set hen på Affery, der blev hårdnakket siddende og stoppede sin strømpe.

"Nå," sagde Flintwinch omsider, "hvad der så skal siges imellem os, så er det bedst, at vi begynder uden mere tidsspilde – altså ud med dig, Affery!"

Øjeblikkelig kastede Affery strømpen fra sig, sprang op, greb med sin højre hånd fat i vindueskarmen, lagde sit højre knæ på

vinduesbænken og slog ud med sin venstre hånd, som om hun ville afværge et forventet angreb.

"Nej, jeg vil ikke, Jeremias – nej, jeg vil ikke! Jeg vil ikke gå, jeg vil blive her. Jeg vil høre alt, hvad jeg ikke ved, og sige alt, hvad jeg ved. Jeg vil have min vilje for en gangs skyld, om jeg så skal lade mit liv. Jeg vil, jeg vil, jeg vil."

Stivnende af harme og forbavselse, vædede Flintwinch fingrene på sin højre hånd med sine læber, beskrev langsomt en kreds med dem i den indvendige flade af den anden hånd og vedblev med et truende grin at skrue sig hen mod sin kone, mens han med hæs, forbitret stemme fremgispede en bemærkning, hvoraf man kun kunne høre ordene: "Sådan en dosis!"

"Ikke et skridt nærmere, Jeremias!" udbrød Affery og blev ved at fægte i luften. "Ikke et skridt nærmere, eller jeg kalder på naboerne! Jeg springer ud af vinduet! Jeg råber brand og mord! Bliv, hvor du er, eller jeg skriger, så at de døde vågner ved det!"

"Holdt!" lød mrs. Clennams bestemte røst. Jeremias var allerede blevet stående.

"Enden nærmer sig, Flintwinch. Lad hende være. Vender du dig imod mig, Affery, efter disse mange års forløb?"

"Hvis det at høre, hvad jeg ikke ved, og sige, hvad jeg ved, er at vende sig imod Dem, så gør jeg det. Nu har jeg begyndt og kan ikke træde tilbage. Jeg er fast bestemt på at gøre det. Jeg vil gøre det, jeg vil, jeg vil, jeg vil! Hvis det er at vende sig imod Dem, ja, så vender jeg mig imod begge I to kloge folk. Da Arthur kom hjem, rådede jeg ham til at rejse sig imod Dem. Jeg sagde ham, at fordi jeg var bange for, at De skulle tage livet af mig, var det ingen grund til, at han skulle være det. Siden den

tid er alle slags ting gået for sig, og jeg vil ikke længere lade mig overfuse af Jeremias, og heller ikke vil jeg lade mig skræmme og kyse eller gøres delagtig i noget, som jeg ikke kender. Nej, jeg vil ikke, jeg vil ikke, jeg vil ikke! Jeg vil stå Arthur bi nu, da han intet har tilbage og er syg i fængsel og ikke kan hjælpe sig selv. Jeg vil, jeg vil, jeg vil!"

"Hvoraf ved du, forfjamskede menneske," spurgte mrs. Clennam i en streng tone, "om du også hjælper Arthur ved at gøre, hvad du nu gør?"

"Jeg forstår mig ikke rigtig på noget," sagde Affery, "og har De nogen sinde i Deres liv sagt et sandt ord, så er det, når De kalder mig et forfjamsket menneske, for I to kloge folk har gjort jeres bedste for at gøre mig til det. De giftede mig bort, enten jeg ville eller ikke, og næsten lige fra den tid har De ladet mig føre et liv så fuldt af drømme og forskrækkelser, at man aldrig har kendt mage, og hvad kan De da vente andet af mig, end at jeg skal være et forfjamsket menneske? De ville have, jeg skulle være det, og nu er jeg det, men nu vil jeg ikke længere finde mig i det nej, nej!" Hun blev stadig ved at fægte med armene i luften, for at ingen skulle komme hende nær.

Efter stiltiende at have stirret på hende henvendte mrs. Clennam sig til Rigaud.

"De ser og hører denne tåbelige kvinde. Har De noget imod, at dette vanvittige menneske bliver, hvor hun er?"

"Jeg, frue!" svarede han. "Det bliver Deres sag."

"Jeg har intet imod det," sagde hun mørkt. "Der er nu ikke synderligt at vælge imellem. Enden nærmer sig, Flintwinch."

Flintwinch svarede ved at sende sin kone et hævngerrigt blik, hvorpå han, ligesom for med magt at hindre sig selv fra at

anfalde hende, skruede sine korslagte arme ind i brystet af sin vest, så at hans hage næsten kom til at røre ved den ene albue. I denne snurrige stilling blev han stående i en krog og iagttog Rigaud, som rejste sig op fra sin stol, satte sig på bordet og lod sine ben dingle udenfor. I denne flotte stilling mødte han mrs. Clennams stive ansigt, mens hans skæg gik op, og hans næse gik ned.

"Frue, jeg er en mand –"

"Om hvem," afbrød hun ham i en rolig tone, "jeg har hørt adskilligt ufordelagtigt i forbindelse med et fransk fængsel og en anklage for mord."

Med sit forcerede galanteri kyssede han på fingeren ad hende. "Meget rigtigt. Fuldkomment sandt. Og det oven i købet et mord på en dame! Hvilken dumhed! Hvor utroligt! Jeg havde den gang den ære at gøre megen lykke, og jeg håber også nu at skulle have den ære at gøre megen lykke. Jeg kysser Deres hænder. Hvad jeg ville have sagt, frue, jeg er en mand, der, når han siger: "Jeg vil afgøre denne eller hin sag her på stedet," også afgør den. Jeg vil lade Dem vide, at det er sidste gang, vi taler om vor lille forretning. Gør De mig den ære at følge med og forstå mig?"

Med rynket pande holdt hun sine øjne fæstede på ham. "Ja."

"Endvidere er jeg en mand, som ikke giver sig af med almindelige, fedtede handelstransaktioner, men hvem penge altid er velkomne som et middel til adspredelser. Gør De mig den ære at følge med og forstå mig?"

"Man skulle tro, at det næppe var nødvendigt at spørge om det. Ja."

"Jeg er fremdeles en mand med den blideste og sagtmodigste karakter, men som bliver rasende, når der drives gæk med ham. Ædle naturer bliver under sådanne omstændigheder rasende. Jeg har en ædel natur. Når løven bliver vækket – det vil sige, når jeg bliver rasende – er tilfredsstillelsen af min harme mig lige så velkommen som penge. Gør De mig endnu stadig den ære at følge med og forstå mig?"

"Ja," svarede hun noget højere end før.

"Lad mig ikke forstyrre Dem. Jeg beder Dem være rolig. Jeg har sagt, at dette er vor sidste samtale. Tillad, at jeg opfrisker vore to foregående samtaler i Deres erindring."

"Det behøves ikke."

"Guds død, frue," buldrede han løs, "nu har jeg engang lyst til det! Desuden klarer det forholdet. Den første samtale var kun kort. Jeg kom som en *chevalier d'industrie*, men ved mit polerede væsen og sprogtalent havde jeg gjort megen lykke blandt Deres landsmænd, der er lige så stive som deres egen stivelse mod hinanden indbyrdes, men altid rede til at vise sig forekommende mod en fremmed med et poleret væsen. Jeg havde den ære at gøre Deres bekendtskab – at overrække mit brev og at gøre et par små opdagelser her i dette hæderlige hus," her så han sig om i værelset og smilede, "som var nødvendige for at overbevise mig om, at jeg havde den overordentlige fornøjelse at gøre bekendtskab med den dame, jeg søgte. Dette opnåede jeg. Jeg gav vor kære Flintwinch mit æresord på, at jeg skulle komme tilbage, og trak mig tilbage med anstand."

Hendes ansigt hverken indrømmede eller benægtede noget. Hvad enten han tav eller talte, bevarede hun det samme opmærksomme og mørke udtryk, med den tidligere omtalte

dunkle antydning af, at hun havde mandet sig op i anledning af sammenkomsten.

"Jeg siger: Trak mig tilbage med anstand, fordi det var taktfuldt at trække sig tilbage uden at forurolige en dame. Anstand hører nu engang med til Rigaud Blandois' karakter. Det var også diplomatisk, fordi det måtte sætte Dem lidt uro i blodet, når De ikke vidste, hvad dag De kunne vente at se ham igen. Men Deres slave er diplomatisk. Det kan De stole på, frue! Dog lad os komme videre. Jeg har atter den ære at indfinde mig i Deres hus. Jeg lader mig forstå med, at jeg har noget at sælge, som, hvis det ikke bliver købt, vil kompromittere fruen, som jeg agter så højt. Jeg forklarer mig i almindelighed og forlanger – jeg tror, det var tusinde pund. Var det ikke så?"

Da hun således blev nødt til at tale, svarede hun modstræbende:

"De forlangte en sum af tusinde pund."

"Nu forlanger jeg to. Det er følgerne af opsættelse. Men det kommer vi siden til. Vi kunne ikke komme til akkord, vi var uenige ved den lejlighed. Jeg er spøgefuld. Spøgefuldhed hører til min elskværdige karakter. For spøg lader jeg, som om jeg er myrdet og skaffet af vejen, for det vil alene være halvdelen af summen værd for fruen at blive befriet for den mistanke, som mit pudsige indfald vækker. Tilfældet og spioner sammensværger sig mod min spøgefuldhed og fordærver spillet, måske – hvem ved det? kun De og Flintwinch – netop som jeg er i færd med at vinde det. Sådan går det til, frue, at jeg er her for sidste gang. Hører De? Bestemt for sidste gang."

Idet han slog sine dinglende støvlehæle mod bordklappen og mødte hendes mørke blik med en uforskammet stirren,

begyndte han at antage en heftigere tone.

"Bah! Vent et øjeblik! Lad os gå frem skridt for skridt. Her er min hotelregning, som efter aftale skal betales. Om fem minutter er vi måske dødelige fjender. Jeg vil ikke opsætte det så længe, ellers snyder De mig måske. Betal den! Frem med pengene!"

"Tag den, Flintwinch, og betal den," sagde mrs. Clennam.

Han kastede den i ansigtet på Flintwinch, da den gamle mand nærmede sig for at tage den, og rakte hånden ud, idet han støjende gentog: "Betal den! Frem med pengene. Gode penge!" Jeremias tog regningen op, efterså med blodskudte øjne beløbet, tog en lille lærredspung op af sin lomme og optalte summen i hans hånd.

Rigaud klingrede med pengene, vejede dem i sin hånd, kastede dem et lille stykke op i luften og klingrede atter med dem, idet han greb dem.

"Klangen af dem er for den kække Rigaud Blandois det samme, som smagen af frisk kød er for tigeren. Lad os så høre, frue. Hvor meget?"

Han vendte sig pludselig om imod hende med en truende bevægelse med den tunge hånd, der knyttede sig om pengene, som om han ville slå hende med den.

"Jeg siger Dem atter, som jeg har sagt Dem før, at vi ikke er rige her, som De antager os for, og at Deres fordring er overdreven. Jeg har ikke evne til at opfylde en sådan begæring, selv om jeg havde aldrig så stor lyst til det."

"Om!" udbrød Blandois. "Hør denne dame med hendes om! Vil De dermed sige, at De ikke har lyst?"

"Jeg vil sige, hvad der falder mig ind, og ikke, hvad der falder Dem ind."

"Så sig det da. Hvad har De så lyst til. Hurtigt! Lad os høre, hvad De har lyst til, så ved jeg, hvad jeg har at gøre."

"Det lader til, at De er kommet i besiddelse af et papir eller papirer, som jeg unægtelig har lyst til at få tilbage."

Med en høj latter trommede Rigaud på bordet med sine hæle og klingrede med sine penge. "Det skulle jeg mene! Det vil jeg nok tro!"

"Papiret kan måske være en sum penge værd for mig. Jeg kan ikke sige, hvor meget eller hvor lidt."

"Hvad fanden," spurgte han fnysende, "ikke efter otte dages betænkningstid?"

"Nej. Jeg vil ikke af mine små midler – for jeg siger Dem atter, at vi er fattige og ikke rige – byde nogen pris for en magt, hvis fulde omfang jeg ikke kender. Det er nu tredje gang, at De lader falde vink og trusler. De må tale tydeligt, eller også kan De gå, hvorhen De vil, og gøre, hvad De vil. Det er bedre at sønderrives i et spring, end at lade sig lege med som en mus af en sådan kat."

Han så så vist på hende med disse øjne, der sad så tæt ved hinanden, at de, idet deres skæve blikke krydsedes, syntes at gøre ryggen af hans høgenæse kroget. Efter en lang stirren sagde han med sit djævelske smil:

"De er en modig kone!"

"Jeg er en bestemt kone."

"Det har De altid været. Hvad? Det har hun altid været, ikke sandt, lille Flintwinch?"

"Svar ham ikke, Flintwinch. Det er ham, der nu skal sige alt, hvad han kan. Det er jo vor faste beslutning. Lad ham rette sig efter den."

Hun gøs ikke tilbage for hans onde, skelende blik og undgik det ikke. Han rettede det atter mod hende, men hun blev siddende ubevægelig på den plet, hvor hun en gang sad. Han steg ned fra bordet, stillede en stol tæt ved sofaen, satte sig på den og lagde en arm på sofaen tæt ved hendes, som han berørte med sin hånd. Hendes ansigt var stadig mørkt, opmærksomt og roligt.

"Det er altså Deres ønske, at jeg skal fortælle en stump familiehistorie i denne lille familiekreds," sagde Rigaud og lod sine smidige fingre spille advarende på hendes arm. "Jeg er et stykke af en læge. Lad mig føle Deres puls."

Hun lod ham tage om sit håndled med hans hånd. Mens han holdt på det, fortsatte han:

"En historie om et sælsomt ægteskab og en sælsom moder og en hævn og en hemmelighed. – Aha! Det er en mærkelig puls! Det forekommer mig, som om den pludselig begynder at slå dobbelt så hurtigt. Er det noget almindeligt ved Deres sygdom, frue?"

Der var en kamp i hendes lamme arm, idet hun snoede den ud af hånden på ham, men ingen i hendes ansigt. Over hans ansigt hvilede hans ejendommelige smil.

"Jeg har levet et eventyrligt liv. Jeg er en eventyrlig karakter. Jeg har kendt mange eventyrere, interessante ånder, elskværdige omgangsfæller! En af dem skylder jeg min kundskab om og mine beviser – jeg gentager det, højstærede frue – beviser for den fortryllende, lille familiehistorie, som jeg

nu vil fortælle. De vil blive henrykt over den. Men stop, det er sandt. En historie må jo have et navn. Skal jeg kalde den et hus' historie? Men stop igen! Der gives så mange huse. Skal jeg kalde den dette hus' historie?"

Rå, uforskammet, rovgerrig, grusom og overmodig fortsatte han sin fortælling, idet han bøjede sig over sofaen og af og til slog let på hendes arm for at give sine ord eftertryk, mens han med sin højre hånd snart ordnede sit hår, snart glattede sit skæg og snart bankede sig på næsen, men stadig på en truende og udfordrende måde.

"Nu vel da, så vil jeg kalde den dette hus' historie. Lad os antage, at der her bor en farbroder og en brodersøn. Farbroderen en streng gammel fyr med megen karakterstyrke; brodersønnen af natur frygtsom, forknyt og forkuet."

Affery, der sad med spændt opmærksomhed på vinduesbænken og bed i den sammenrullede ende af sit forklæde, mens hun skælvede over hele sin krop, udbrød her:

"Bliv mig fra livet, Jeremias! I mine drømme har jeg hørt Arthurs fader og hans farbroder. Han taler om dem. Det var, før jeg kom her i huset, men i mine drømme har jeg hørt, at Arthurs fader var en stakkels rådvild, forsagt knøs, der i sin ungdom havde ladet alting skræmme ud af sig undtagen sit forældreløse liv, og ikke engang havde haft nogen stemme med ved valget af sin kone, men at hans farbroder havde valgt hende. Der sidder hun! Jeg har hørt det i mine drømme, og du sagde det selv til hende!"

Mens Flintwinch truede hende med sin knyttede næve, og mrs. Clennam stirrede på hende, kyssede Rigaud på fingeren ad hende.

"Fuldkomment rigtigt, bedste madame Flintwinch. De har talent for at drømme."

"Jeg frabeder mig Deres lovtaler," svarede Affery, "jeg ønsker slet ikke at tale med Dem. Men Jeremias sagde, at det var drømme, og som sådanne fortæller jeg dem!" Her stoppede hun atter forklædet i munden på sig, som om hun ville stoppe munden på en anden, måske på Jeremias, hvis mund klaprede af forbitrelse, som om han frøs bitterligt.

"Vor højtelskede madame Flintwinch," sagde Rigaud, "der pludselig udvikler en sjælden følsomhed og åndrighed, er forbavsende godt underrettet. Ja, sådan lyder historien. Monsieur, farbroderen, befaler brodersønnen at gifte sig. Monsieur siger til ham omtrent som så: "Min brodersøn, jeg forestiller dig en dame med en stærk karakter ligesom jeg selv. En bestemt dame, der har en vilje, som kan knuse den svage til støv. En dame uden medlidenhed, uden kærlighed, uforsonlig, hævngerrig, kold som sten, mere rasende som ild." Ah, hvilken kraft! Ah, hvilken overlegen åndsstyrke! En stolt og ædel karakter! Ha, ha, ha! *Mort de ma vie*, jeg tilbeder den yndige dame!"

Mrs. Clennams ansigt havde forandret sig. Det havde fået en påfaldende mørk farve, og øjenbrynene var mere sammentrukne.

"Frue, frue," sagde Rigaud og slog hende på armen, som om han anslog et musikalsk instrument, "jeg mærker, at jeg interesserer Dem. Jeg mærker, at jeg vækker Deres deltagelse. Lad os gå videre."

Med sin hvide hånd måtte han et øjeblik skjule næsen og skægget, før han kunne gå videre, så inderligt godtede han sig

over det indtryk, han gjorde.

"Brodersønnen, der, som den skarpsindige mrs. Flintwinch har bemærket, er en stakkels djævel, der har ladet alting skræmme og sulte ud af sig undtagen sit forældreløse liv – brodersønnen bøjer sit hoved og svarer: "Som De befaler, farbroder. Gør, som De vil." Monsieur, farbroderen, gør som han vil, som han altid gør. Det lykkelige ægteskab bliver sluttet, det nygifte par kommer hjem til den fortryllende bolig. Den unge kone bliver modtaget, skal vi sige, af Flintwinch? Hvad, gamle gavstrik?"

Jeremias, der holdt sine øjne fæstet på sin frue, svarede ikke. Rigaud så fra den ene hen på den anden, bankede sig på sin stygge næse og smækkede med tungen.

"Kort efter gør damen en mærkelig og oprørende opdagelse, hvorpå hun fuld af harme, fuld af skinsyge, fuld af hævngerrighed – hører De, frue? – lægger planen til en snedig hævn, som på en gang rammer hendes sønderknuste mand og hendes fjende. Hvilken overlegen forstand!"

"Bliv mig fra livet, Jeremias!" udbrød den bævende Affery, idet hun atter tog forklædet af munden. "Men det var en af mine drømme, at du, mens du en vinteraften i tusmørket skændtes med hende, sagde til hende – der sidder hun, og du ser på hende – at hun ikke burde have ladet Arthur, da han kom hjem, mistænke sin fader; at hun altid havde haft magten og styrken, og at hun burde have taget Arthurs fader mere i forsvar. Det var i den samme drøm, at du sagde til hende, at hun ikke var – noget, jeg ved ikke hvad; for hun tog frygteligt på veje og standsede dig. Du kender drømmen lige så godt som jeg. Det var den gang, du kom ned i køkkenet med lyset i

hånden og rev forklædet af hovedet på mig og sagde til mig, at jeg havde drømt, og at du ikke ville tro på lydene."

Efter dette udbrud tog Affery atter forklædet i munden, idet hun stadig holdt sin hånd på vinduesbænken, rede til at gøre anskrig eller springe ud, hvis hendes ægteherre nærmede sig hende.

Der var ikke undgået Rigaud et ord af alt dette.

"Hoho!" udbrød han, idet han trak øjenbrynene i vejret, lagde armene over kors og lænede sig tilbage i stolen. "Madame Flintwinch er i sandhed et orakel! Hvordan skal vi fortolke oraklet, De og jeg og den gamle gavstrik? Han sagde, at De ikke var –? Og De tog på veje og standsede ham! Hvad var det, De ikke er? Sig frem, frue!"

Under denne grusomme spot sad hun og trak vejret hurtigere, og hendes mund var i en urolig bevægelse. Hendes læber dirrede og åbnede sig, uagtet hun af alle kræfter stræbte at holde dem stille.

"Nå, frue, så tal! Vor gamle gavstrik sagde, at De ikke var – og De standsede ham. Han ville have sagt, at De ikke var – hvilket? Jeg ved det godt, men jeg ønsker en smule fortrolighed fra Deres side. Nå, hvad er De ikke?"

Hun søgte atter at tvinge sig, men udbrød med heftighed:

"Ikke Arthurs moder!"

"Godt," sagde Rigaud, "De er jo skikkelig."

Idet hendes lidenskab pludselig blussede op med en voldsom styrke, forsvandt det rolige udtryk i hendes ansigt helt, og den så længe dulgte, ulmende ild flammede i ethvert af hendes træk, hun fortsatte:

"Jeg vil selv fortælle det. Jeg vil ikke høre det af Deres mund og besmittes af Deres lumpenhed. Siden det skal være, vil jeg, at det skal ses i sin rette belysning. Ikke et ord mere. Hør mig!"

"Hvis De ikke er mere halsstarrig og egensindig, end jeg antager Dem for," afbrød Flintwinch hende, "gjorde De bedre i at lade mr. Rigaud, mr. Blandois, mr. Belzebub fortælle det på sin måde. Hvad gør det til sagen, når han kender det hele?"

"Han kender ikke det hele."

"Han kender alt, hvad han bryder sig om at kende," snerrede Flintwinch.

"Han kender ikke mig."

"Hvad tror De, at han bryder sig om Dem, De indbildske fruentimmer?" sagde Flintwinch.

"Jeg siger Dem, Flintwinch, jeg vil tale. Jeg siger Dem, at når jeg er kommet så vidt, vil jeg fortælle det med mine egne læber og fra mit eget synspunkt. Hvad, har jeg da intet lidt i dette værelse, intet savn, ingen indespærring, at jeg til sidst skulle nedlade mig til at betragte mig selv i et sådant spejl som dette? Kan De se ham? Kan De høre ham? Om Deres kone så var hundrede gange så taknemmelig, som hun er, og om jeg så var tusinde gange mere magtesløs, end jeg er, til at få hende til at tie når kun dette menneske bringes til tavshed, vil jeg dog hellere fortælle det selv end udholde den pine at høre det af ham."

Rigaud skød sin stol tilbage, strakte benene, ud fra sig og sad med armene over kors lige over for hende.

"De ved ikke, hvad det vil sige," fortsatte hun til ham, "at blive strengt og hårdt opdraget. Sådan blev jeg opdraget. Jeg har ikke tilbragt nogen letsindig ungdom med syndige glæder og

adspredelser. Jeg levede under en gavnlig tvang, straf og frygt. Vore hjerters fordærvelse, vore onde veje, den forbandelse, der hviler over os, de rædsler, der omgiver os, det var, hvad der blev indpodet mig i min barndom. De dannede min karakter og opfyldte mig med afsky for syndere. Da den gamle Gilbert Clennam havde foreslået min fader ægteskabet mellem mig og sin brodersøn, foreholdt min fader mig, at han, ligesom jeg, havde fået en streng opdragelse. Han sagde til mig, at foruden den tugt, som hans ånd var blevet underkastet, var han vokset op i et alvorligt hjem, hvor svir og sværm havde været ukendt, og den ene dag var gået som den anden med slid og slæb. Han sagde, at han havde været en voksen mand, længe før hans farbroder havde behandlet ham som sådan, og at hans farbroders hus lige fra hans skoledage og indtil denne time havde været et fristed for ham, hvor han ikke havde kunnet besmittes af ugudelighed og ryggesløshed. Da jeg et års tid efter vort bryllup opdagede, at min mand på den tid, min fader havde talt om ham, havde syndet mod Herren og krænket mig ved at have haft en brødefuld skabning i mit sted, kunne jeg da tvivle om, at jeg var udset til at gøre den opdagelse og til at lægge straffens hånd på dette syndens barn? Skulle jeg på en gang glemme – ikke den krænkelse, der var tilføjet mig, for hvad var jeg vel? – Men hele den afsky for synden og hele den krig imod den, hvori jeg var blevet opfostret?"

Hun lagde sin forbitrede hånd på uret, som lå på bordet.

"Nej! *Glem ikke!* Begyndelsesbogstaverne til disse ord står herinde nu og stod herinde den gang. Jeg var udset til at finde det gamle brev, som omtalte Dem og sagde mig deres betydning, hvis arbejde de var, og hvorfor de lå i hans

hemmelige skuffe sammen med dette ur. Hvis jeg ikke havde været udset til at gøre denne opdagelse, så ville den heller ikke være blevet gjort. "Glem ikke." Det talte til mig ligesom en røst fra en fortørnet himmel. Glem ikke den dødelige synd, glem ikke den forud bestemte opdagelse, glem ikke den forud bestemte lidelse. Jeg glemte ikke. Var det den uret, jeg selv havde lidt, jeg tænkte på? Nej! Jeg var kun en tjenerinde og et redskab. Hvilken magt ville jeg have haft over dem, hvis de ikke havde været bundet med deres synders lænker og var blevet overgivet til mig?"

Over fyrretyve år var svundet hen over denne ubøjelige kvindes grå hoved siden den tid, hun kaldte tilbage i erindringen, over fyrretyve år af strid og kamp med den hvisken, at hvad hun end kaldte sin hævngerrige stolthed og harme, kunne intet i al evighed forandre deres natur. Men trods de fyrretyve år, og den nemesis, der nu stirrede hende i ansigtet, holdt hun dog endnu stadig fast på sin gamle forhærdelse, vendte hun endnu stadig op og ned på skabningens orden og pustede sin egen ånde i et lerbillede af sin skaber. Rejsende har set mange vederstyggelige afgudsbilleder i mange lande, men intet menneskeligt øje har nogen sinde set mere dumdristige, plumpe og oprørende billeder af den guddommelige natur, end vi støvets børn skaber i vort eget billede af vore egne slette lidenskaber.

"Da jeg tvang ham til at overgive hende til mig og sige mig hendes navn og opholdssted," fortsatte hun sit selvforsvar, "da jeg anklagede hende, og hun faldt på knæ for mig og skjulte sit ansigt, var det da den uret, jeg selv havde lidt, jeg påtalte, var det da mine bebrejdelser, hvormed jeg overøste hende? De, som

i gamle dage blev udset til at gå til syndige konger og anklage dem, var de ikke tjenere og redskaber? Og havde ikke jeg uværdige, der stod så langt tilbage for dem, en synd at påtale? Da hun påberåbte sig sin ungdom og hans ulykkelige og kummerlige liv (sådan kaldte hun den dydige opdragelse, han havde gjort til skamme) og den vanhellige ægteskabsceremoni, der hemmeligt havde fundet sted imellem dem, og den rædsel for nød og skam, der havde overvældet dem begge, den gang jeg blev udset til at være et tugtens ris, og den kærlighed – for hun sagde dette ord til mig, mens hun lå for mine fødder – hvormed hun havde givet slip på ham og overladt ham til mig, var det da min fjende, som blev min fodskammel, var det da min vredes ord, som bragte hende til at gyse og bæve? Det var ikke fra mig selv, jeg fik denne kraft – ikke mig, der tvang hende til at gøre bod!"

Mange år var kommet og gået, siden hun havde haft brugen af sine fingre, men, mærkeligt nok, havde hun nu allerede mere end en gang slået kraftigt i bordet med sin knyttede hånd, og da hun sagde disse ord, løftede hun sin hele arm i vejret, som om det havde været en almindelig bevægelse for hende.

"Og hvad var det for en bod, der blev afpresset hendes forhærdede hjerte og besmittede sjæl? Jeg hævngerrig og uforsonlig? Det kan synes sådan for sådanne mennesker som dem, der ingen retfærdighed kender og ingen andre bud end Satans. Le kun, men jeg vil kendes sådan, som jeg selv og Flintwinch kender mig, om det også kun er af Dem og dette halvt fjollede fruentimmer."

"Tilføj, af Dem selv, frue," sagde Rigaud. "Jeg har en lille mistanke om, at det er fruen temmelig magtpåliggende at

retfærdiggøre sig for sig selv."

"Det er usandt, det er ikke så. Jeg behøver det ikke," sagde hun med kraft og harme.

"Virkelig?" svarede Rigaud. "Hm!"

"Jeg spørger, hvilken var den bod i gerninger, som forlangtes af hende? "De har et barn, jeg har intet. De elsker dette barn. Giv mig det. Det skal tro, at det er min søn, og skal af alle blive antaget for at være min søn. For at fri Dem for skam skal denne søns fader sværge aldrig mere at se eller have samkvem med Dem, og både for at fri ham for at blive forskudt af sin farbroder og for at fri Deres barn for at blive en tigger, skal De sværge aldrig mere at se eller holde samkvem med nogen af Dem. Når det er gjort, og De har frasagt Dem den understøttelse, De hidtil har oppebåret af min mand, påtager jeg mig at sørge for Deres underhold. Når Deres opholdssted er ukendt, kan De da, hvis De vil, uimodsagt af mig, efterlade Dem den løgn, at De fortjente et godt navn, da De forsvandt for alle undtagen for mig." Det stod hende da frit for i hemmelighed at bære sin brødes byrde og i hemmelighed at lade sit hjerte briste og ved sine lidelser hernede at tilkøbe sig forløsning fra evig fortabelse, hvis hun kunne. Om jeg også derved straffede hende der, åbnede jeg hende da ikke en vej hisset? Om hun også vidste sig omringet af en umættelig hævn og uslukkelig ild, havde jeg da nogen del deri? Om jeg også den gang og senere truede hende med de rædsler, der omgav hende, var det da mig, der svang svøben?"

Hun vendte uret om, åbnede det og betragtede med uformildet åsyn de broderede bogstaver inden i det.

"De glemte ikke. Det er Himlens vilje, at sådanne syndere ikke skal blive i stand til at glemme. Var Arthurs nærværelse en daglig bebrejdelse for hans fader, og var Arthurs fraværelse en daglig kvide for hans moder, da var det Jehovas retfærdige tilskikkelse. Lige så godt kunne det bebrejdes mig, at hendes samvittighed vågnede og nagede hende sådan, at hun blev afsindig, og at det var den Almægtiges vilje, at hun skulle leve sådan i mange år. Jeg besluttede at frelse drengen, der var født til skændsel og fortabelse; at udslette den skamplet, der klæbede ved hans fødsel; at opdrage ham i frygt og skælven og i et liv fuld af anger og bod for de synder, der hvilede tungt på hans hoved, før han trådte ind i denne domfældte verden. Var det en grusomhed? Led ikke også jeg under følgerne af den brøde, hvori jeg ikke var delagtig? Arthurs fader og jeg levede ikke mere afsondret fra hinanden med den halve jordklode imellem os, end mens vi levede sammen i dette hus. Han døde og sendte dette ur tilbage til mig med dets "Glem ikke." Jeg glemmer ikke, skønt jeg ikke læser det sådan, som han læste det. Jeg læste deri, at jeg var udset til at handle, som jeg har gjort. Sådan har jeg læst disse to bogstaver, så længe jeg har haft dem liggende på dette bord, og sådan læste jeg dem, med den samme tydelighed, mens de var flere tusinde mil borte."

Idet hun tog urfutteralet og fæstede sine øjne på det, som om hun trodsede det, udbrød Rigaud med et højt og hånligt knips med sine fingre:

"Skynd Dem, frue, tiden iler! Skynd Dem, fromme dame, det kan ikke være anderledes! De kan ikke fortælle noget, som jeg ikke ved. Kom til de stjålne penge, eller også vil jeg! *Mort de mon*

ame, jeg har fået nok af Deres passiar. Kom straks til de stjålne penge!"

"Usling, som De er," og nu omfattede hendes hænder hendes hoved, "ved hvilken ulykkelig fejltagelse af Flintwinch, ved hvilken uagtsomhed af ham, der var den eneste fremmede, som var indviet i disse ting og behjælpelig med dem, De er kommet i besiddelse af dette kodicil, som jeg troede brændt til aske, ved jeg ikke mere, end jeg ved, hvordan De har skaffet Dem den magt, De har her –"

"Og dog," afbrød Rigaud hende, "er jeg mærkeligt nok så heldig på et bekvemt sted, som jeg kender, at have dette korte, lille tillæg til monsieur Gilbert Clennams testamente, skrevet af en dame og attesteret af den samme dame og vor gamle gavstrik! Æh, bæh, gamle gavstrik, krogede, lille abekat! Lad os gå videre, frue, tiden iler. Vil De eller skal jeg slutte?"

"Jeg," svarede hun med om muligt endnu større bestemthed, "jeg, da jeg ikke vil tåle, at jeg bliver skildret på Deres vederstyggelige, fordrejede måde. De, med Deres erfaring fra skændige udenlandske fængsler og galejer, ville give det udseende af, at jeg har ladet mig tilskynde af pengene. Det var ikke pengene."

"Bah! Jeg tilsidesætter for et øjeblik min høflighed og siger: Løgn, løgn. De ved godt, at De skjulte dokumenterne og beholdt pengene."

"Ikke for pengenes skyld, usling!" Hun gjorde en anstrengelse, som om hun ville fare op. Hun havde i sin heftighed næsten rejst sig på sine kraftesløse fødder. "Gilbert Clennam, der næsten gik i barndom, var på sit dødsleje forblindet af en indbildt barmhjertighed mod den pige, om

hvem han havde hørt, at hans brodersøn engang havde været forelsket i hende, en forelskelse, som han havde drevet ud af ham, og at hun bagefter var hensygnet i tungsindighed og trak sig tilbage fra alle, som kendte hende. Når han i denne svaghedstilstand dikterede mig, hvis liv hun havde formørket ved sin synd, og som havde været bestemt til at erfare hendes syndighed af hendes egen hånd og mund, en testamentarisk bestemmelse, der skulle give hende en erstatning for formentligt ufortjente lidelser, var der da ingen forskel på, at jeg afværgede denne uretfærdighed eller kun tragtede efter penge – noget, som De og Deres fængselskammerater kan stjæle, fra hvem det skal være?"

"Tiden iler, frue. Vogt Dem!"

"Om også dette hus stod i lys lue fra taget til grunden," svarede hun, "ville jeg dog blive her for at værge mig imod, at mine retfærdige bevæggrunde sættes i klasse med tyves og snigmorderes."

Rigaud knipsede hånligt med fingrene lige for næsen af hende.

"Tusinde guineas til den lille skønhed, som De plagede livet af. Tusinde guineas til hendes velynders yngste datter, eller, hvis han ingen havde, til hans broders yngste datter, når hun blev myndig, "som en påskønnelse af hans velvilje mod en ung, venne- og forældreløs pige." To tusinde guineas. Hvad, vil De aldrig komme til pengene?"

"Den beskytter –" fortsatte hun med heftighed, da han i det samme standsede hende.

"Nævn ham! Kald ham Frederick Dorrit. Ingen flere udflugter!"

"Den Frederick Dorrit gav anledning til det hele. Havde han ikke været musikelsker og i sin ungdoms og velmagts dage ført et ryggesløst hus, hvor sangere og skuespillere og deslige syndens børn vendte ryggen til lyset og ansigtet mod mørket, ville hun måske være blevet i sin beskedne stilling og ikke blevet hævet så højt op over den for at synke så dybt. Men nej. Satan fo'r i den Frederick Dorrit og indbildte ham, at han var en mand med uskyldige og prisværdige tilbøjeligheder og gjorde gode gerninger, og at her var en fattig pige med en god sangstemme. Så lader han hende undervise, hvorpå Arthurs fader, der hele tiden på dydens besværlige sti hemmeligt havde higet efter disse fordømte snarer, der kaldes de skønne kunster, bliver kendt med hende. Og sådan går det til, at en ugudelig, forældreløs pige der oplæres til sangerinde, ved denne Frederick Dorrits bistand stikker mig ud, og at jeg ydmyges og bedrages! – Det vil sige ikke jeg," tilføjede hun hurtig, idet rødmen steg op i hendes kinder, "men en større end jeg. Hvad er vel jeg?"

Flintwinch, der lidt efter lidt havde skruet sig hen til hende, uden at hun vidste af det, protesterede ved at skære frygtelige ansigter, da hun sagde disse ord, og kløede samtidig sine gamacher, som om disse udflugter virkede ligesom små torne i hans ben.

"Til sidst," blev hun ved, "for jeg kommer nu til enden på alt dette og vil ikke sige mere om det, og De skal heller ikke sige mere om det; alt, hvad der står tilbage, er at få afgjort, om det kan blive imellem os, som er her til stede: Til sidst, da jeg stak det papir til side med Arthurs faders vidende –"

"Men ikke med hans samtykke," sagde Flintwinch.

"Hvem sagde med hans samtykke?" Hun studsede ved at se Jeremias så nær ved sig og trak hovedet tilbage, idet hun betragtede ham med en vågnende mistillid. "De var ofte nok til stede, når han ville have mig til at komme frem med det og jeg afslog det, til at have kunnet modsige mig, hvis jeg havde sagt, med hans samtykke. Jeg siger, at da jeg stak det papir til side, søgte jeg ikke at tilintetgøre det, men beholdt det hos mig i mange år her i dette hus. Da resten af Gilberts formue var blevet testamenteret til Arthurs fader, kunne jeg, uden at have givet afkald på andet end de to summer, have foregivet, at jeg havde fundet det. Men foruden at jeg måtte have understøttet et sådant foregivende ved en ligefrem usandhed, og det var et stort ansvar, har jeg i al den tid, jeg er blevet prøvet her, ikke set nogen ny grund til at bringe det for lyset. Det var belønning for en synd; den usalige følge af en forbindelse. Jeg gjorde, hvad jeg var bestemt til at gøre, og har inden disse fire vægge lidt, hvad jeg var bestemt til at lide. Da papiret omsider – som jeg troede – blev tilintetgjort i min nærværelse, var hun for længst død, og hendes velynder, Frederick Dorrit, havde for længst fået sin fortjente straf og var en ødelagt svækling. Han havde ingen datter. Før den tid havde jeg opdaget broderdatteren, og hvad jeg gjorde for hende, var hende langt tjenligere end pengene, af hvilke hun ingen gavn ville have haft." Et øjeblik efter tilføjede hun, som om hun talte til uret: "Hun var uskyldig, og jeg havde måske ikke glemt at efterlade hende dem ved min død," og sad og så på det.

"Skal jeg minde Dem om noget, ærede frue?" spurgte Rigaud. "Det lille dokument var her i huset den aften, da vor ven arrestanten kom hjem fra udlandet. Skal jeg minde Dem om

noget mere? Den lille sangfugl, som aldrig blev flyvefærdig, blev længe holdt i bur af en bevogter, som De havde sat til at passe på hende, og som var godt nok kendt af den gamle gavstrik her. Skal vi se at få ham til at sige os, hvornår han så ham sidste gang?"

"Det skal jeg sige Dem!" udbrød Affery og tog forklædet ud af munden. "Det var den første af alle mine drømme. Kommer du mig nu nær, Jeremias, skriger jeg så højt, at det kan høres ved St. Paulskirken! Den person, som denne mand har talt om, var Jeremias' egen tvillingbroder, og han var her midt om natten, som Arthur var kommet hjem om aftenen, og Jeremias gav ham med sine egne hænder papiret, foruden noget mere, som jeg ikke ved, hvad var, og han tog det alt sammen med sig i et jernskrin. – Hjælp! Mord! Frels mig fra Jere-mi-as!"

Flintwinch var faret løs på hende, men Rigaud havde grebet ham i sine arme på halvvejen. Efter en kort brydning med ham gav Flintwinch tabt og stak hænderne i lommen.

"Hvad?" udbrød Rigaud drillende, mens han puffede og skubbede ham tilbage med sine albuer. "At anfalde en dame med et sådant talent til at drømme! Ha, ha, ha, De kunne jo tjene en hel formue ved at vise hende frem. Alt, hvad hun drømmer, går i opfyldelse. Ha, ha, ha! De er ham så lig, lille Flintwinch, så lig, sådan som jeg så ham i værtshuset *De tre Billarder* i den lille gade med de høje tage ved havnen i Antwerpen! Det var en dygtig gut til at drikke og ryge, og så boede han i sådan en nydelig ungkarlelejlighed – møbleret, på femte sal oven over brænde- og kulhandleren og modehandlerinden og stolemageren og bødkeren – hvor jeg besøgte ham, og hvor han med sin cognac og tobak faldt tolv

gange i søvn og fik et krampetilfælde om dagen, indtil han til sidst fik et krampetilfælde for meget og himlede. Ha, ha, ha! Hvad gør det til sagen, hvordan jeg kom i besiddelse af papirerne i hans jernskrin? Måske betroede han mig det, for at jeg skulle tilstille Dem det, måske var det aflåset, og min nysgerrighed blev pirret, måske stak jeg det til side. Ha, ha, ha! Hvad gør det til sagen, når jeg kun har det i god forvaring? Vi er ikke nøjeregnende her, vel, Flintwinch? Vi er ikke nøjeregnende her, vel, frue?"

Idet Flintwinch trak sig tilbage for ham med arrige kontrastød med sine egne albuer, var han kommet ind i sin krog igen, hvor han nu stod med hænderne i lommen og trak vejret, idet han så mrs. Clennam stift i øjnene.

"Ha, ha, ha! Men hvad er dette? Det synes, som om De ikke kendte hinanden. Tillad, madame Clennam, som stikker til side, at jeg forestiller Dem monsieur Flintwinch, som spinder rænker."

Flintwinch tog en af sine hænder op af lommen for at skrabe sig på hagen, nærmede sig et par skridt i denne stilling, idet han stadig så mrs. Clennam stift i øjnene og tiltalte hende sådan:

"Jeg ved meget godt, hvad De mener med at glo sådan på mig, men De behøver ikke at ulejlige Dem dermed, da jeg ikke bryder mig en smule om det. Gud ved, i hvor mange år jeg har sagt Dem, at De er det egensindigste og halsstarrigste fruentimmer, der er til. Det er, hvad De er. De kalder Dem selv ydmyg og syndig, men De er den mest storsnudede af Deres køn. Det er, hvad De er. Tit og mange gange, når vi har været oppe at toppes, har jeg sagt Dem, at De ville have alt til at bøje

sig for Dem, men at jeg ikke ville bøje mig for Dem – at De ville sluge enhver levende, men at jeg ikke ville lade mig sluge levende. Hvorfor tilintetgjorde De ikke dokumentet straks, Da de fik fingre i det? Jeg rådede Dem dertil, men nej, De bruger ikke at tage imod råd. De skulle endelig gemme det. Måske ville De en anden gang komme frem med det. Jo pyt! Som om jeg ikke vidste bedre besked! Det ville nok ligne Deres stolthed at komme frem med det, når der var fare for, at De kunne blive mistænkt for at have gemt det. Men sådan er det, at De bedrager Dem selv, aldeles ligesom De bedrager Dem selv ved at foregive, at De ikke har gjort alt dette, fordi De var en hårdhjertet, ondskabsfuld, herskesyg kvinde, uden spor af medlidenhed, men fordi De var en tjenerinde og et redskab og udset til at gøre det. Hvem er De, at De skulle være udset til at gøre det? Det er måske Deres religion, men for mig er det noget vrøvl. Og for at sige Dem hele sandheden, mens jeg er i færd med det," sagde Flintwinch, idet han lagde armene over kors og blev til det udtrykte billede af arrig trods, "så er jeg blevet tirret – tirret i disse fyrretyve år – af at se Dem sætte Dem på den høje hest selv over for mig, der dog ved så god besked. Jeg beundrer Dem i høj grad. De har en fast vilje og et stort talent, men den fasteste vilje og det største talent kan ikke tirre et menneske i fyrretyve år, uden at han ærgrer sig derover. Derfor bryder jeg mig ikke om de øjne, De nu sætter op. Nu kommer jeg til dokumentet, og læg nu mærke til, hvad jeg siger. De stak det til side på et sted, som ingen andre kendte. Den gang var De en rask kone og kunne have taget dokumentet, når De havde villet, men ser De, så kom der en tid, da De blev lam, og da kunne De ikke tage dokumentet, når De ville, hvorfor det blev

liggende i sit skjul i mange år. Til sidst, da vi hver dag ventede Arthur hjem, og det var umuligt at sige, hvordan han ville rumstere her i huset, rådede jeg Dem tusinde gange, at hvis De ikke selv kunne tage det, da at lade mig tage det og kaste det på ilden. Men nej – ingen andre end De vidste, hvor det var, og det var magt, og De må nu give Dem selv alle de ydmyge benævnelser De vil, så kalder jeg Dem dog en kvindelig Lucifer i Deres begærlighed efter magt! En søndag aften kom Arthur hjem og havde ikke været fem minutter her i stuen, før han taler om sin faders ur. De vidste meget godt, at dette "glem ikke", da hans fader sendte Dem dette ur, kun kunne betyde: "Glem ikke den uret, der er sket. Gør den god igen." Arthurs optræden havde skræmt Dem lidt, og nu skulle papiret alligevel brændes. Før det kulrede gamle øg der," her skar Flintwinch tænder ad sin kone, "har bragt Dem til sengs, fortæller De mig omsider, at De har gemt dokumentet mellem de gamle hovedbøger nede i kælderen, hvor Arthur selv allerede næste morgen gik og snusede. Men det må ikke brændes en søndag aften, nej. De er striks, er De, vi må vente, til klokken er tolv, og det er blevet mandag. Alt dette var nu ligesom at sluge mig levende og tirrede mig, og da jeg nu engang var blevet gal i hovedet og ikke er så striks som De, så kiggede jeg lidt i dokumentet før klokken tolv for at opfriske dets udseende i min hukommelse, lagde et af de mange gamle, gule papirer nede i kælderen sammen som det, og bagefter, da det var blevet mandag, og jeg ved skinnet af Deres lampe skulle gå fra Dem, som lå på sengen, hen til kaminen her, foretog jeg en lille ombytning, ligesom en taskenspiller, og brændte det urigtige papir. Min broder Efraim, ham, der gav sig af med at passe på sindssyge, havde

haft mange at passe, siden De havde benyttet ham, men havde ikke haft lykken med sig. Hans kone var død, han havde gjort nogle uheldige spekulationer i sindssyge, var kommet i forlegenhed, fordi han havde stegt en patient for stærkt for at bringe ham til fornuft, og kom i gæld. Han var i færd med at forlade landet med det, han havde kunnet skrabe sammen, og en ubetydelighed, han havde fået af mig. Han var her tidligt den mandag morgen for at vente, til han kunne komme af sted. Han ville, kort sagt, til Antwerpen, hvor han gjorde bekendtskab med denne herre – og – De bliver sagtens forarget, når jeg siger: Gid Fanden havde ham for det! Han var kommet langvejs fra, og jeg troede den gang, han kun var søvnig, men han har, som jeg nu antager, snarere været drukken. Mens Arthurs moder havde været under hans og hans kones varetægt, havde hun skrevet uophørlig, for det meste breve til dem, fulde af tilståelser og bønner om tilgivelse. Fra tid til anden havde min broder sendt mig flere bunker af disse breve, som jeg tænkte, at jeg lige så gerne kunne beholde selv, som at de også skulle sluges levende, hvorfor jeg gemte dem i et skrin og gennemså dem, når jeg fik lyst. Overbevist om, at det var rådeligst at få dokumentet af vejen, før Arthur fik fingre i det, lagde jeg det i det samme skrin, som jeg satte to låse for, hvorpå jeg bad min broder tage det med og gemme det, til jeg skrev til ham om det. Jeg skrev også til ham om det, men fik aldrig svar og kunne ikke blive klog på det, før denne herre beærede os med sit første besøg. Naturligvis begyndte jeg da at få mistanke om, hvordan det forholdt sig, og jeg behøver nu ikke hans forklaring for at forstå, hvordan han er kommet til sin kundskab ved hjælp af mine papirer, Deres dokument og min broders cognacs- og

tobakssnak – gid han havde skullet kneble sig selv. Nu har jeg endnu kun en ting at sige Dem, De halsstarrige fruentimmer, og det er, at jeg ikke er ganske enig med mig selv, om jeg nogen sinde ville have generet Dem i anledning af kodiciliet eller ikke. Jeg tror det ikke, men snarere, at jeg ville have ladet mig nøje med bevidstheden om, at jeg havde fået et tag i Dem og havde Dem i min vold. Sådan som forholdene nu er, har jeg ingen flere forklaringer at give Dem før i morgen aften ved denne tid. De kan derfor lige så gerne glo på en anden, for det nytter ikke at glo på mig."

Hun tog langsomt øjnene til sig, da han havde talt ud, og støttede sin pande på sin højre hånd. Hendes anden hånd var trykket hårdt imod bordet, og hun gjorde igen den påfaldende bevægelse, som om hun ville stå op.

"Dette skrin kan intet andet sted indbringe Dem så meget som her. Det, De ved, kan ikke skaffe Dem så megen fordel, når De sælger det til en anden, som når De sælger det til mig. Men for tiden kan jeg ikke tilvejebringe den sum, De har forlangt. Mine omstændigheder er ikke gode. Hvor meget vil De tage imod nu, og hvor meget en anden gang, og hvordan skal jeg forvisses om Deres tavshed?"

"Min engel," svarede Rigaud, "jeg har sagt, hvor meget jeg vil have, og der er ingen tid at spilde. Før jeg gik herhen, tilstillede jeg en anden person genparter af de vigtigste papirer. Tøver De, til Marshalsea-fængslets port bliver lukket i aften, vil det være for sent at underhandle. Gældsfangen vil da have læst dem."

Hun holdt atter sine hænder op til sit hoved og sprang op med et højt udråb. Et øjeblik vaklede hun, som om hun skulle være faldet, men så stod hun fast.

"Sig, hvad De mener, menneske!"

For hendes stive, spøgelsesagtige skikkelse, der så længe havde været uvant til sin oprejste stilling, veg Rigaud tilbage og dæmpede sin stemme. For dem alle tre var det næsten, som om en død kone var stået op af graven.

"Miss Dorrit," svarede Rigaud, "monsieur Fredericks lille broderdatter, som jeg har lært at kende i udlandet, holder meget af gældsfangen. Han er syg, og hun plejer ham i dette øjeblik. På vejen herhen afleverede jeg egenhændigt en pakke i fængslet til hende sammen med et brev, hvori jeg bad hende om "for hans skyld" – for hans skyld gør hun, hvad det skal være – at gemme den uden at bryde seglet, for det tilfælde, at den blev krævet tilbage før lukningstiden i aften, men, hvis den ikke bliver krævet tilbage, før der ringes med fængselsklokken, da at give ham den. Den indeholder samtidig en genpart til hende selv. Ser De, nu da vi er kommet så vidt, ville jeg ikke være så uforsigtig at gå hen til Dem uden at give min hemmelighed i andre hænder. Og hvad det angår, at den skulle kunne indbringe mig så meget noget andet sted som her, så sig mig, frue, om De da har fastsat den pris, som den lille broderdatter vil give for hans skyld for at få den dysset ned? Endnu en gang siger jeg, der er ingen tid at spilde. Når pakken ikke er afhentet, før det ringer ud i aften, kan De ikke købe den mere. Så sælger jeg den til den lille pige!"

Med en ny kraftanstrengelse løb hun hen til et skab, rev døren op og tog en hætte eller et sjal, som hun svøbte om sit hoved. Affery, der med forfærdelse havde iagttaget hende, fo'r hen til hende midt i værelset, greb fat i hendes kjole og faldt på knæ for hende.

"Lad være! Hvad vil De gøre? Hvor vil De hen? De er en frygtelig kone, men jeg bærer intet nag til Dem. Jeg kan ingen nytte gøre stakkels Arthur nu, det kan jeg se, og De behøver ikke at være bange for mig. Gå ikke ud, De falder død om på gaden. Jeg skal tie med Deres hemmelighed, men lov mig, at hvis det er den stakkels skabning, som holdes hemmeligt indespærret her, De da vil lade mig passe på hende og pleje hende. Lov mig kun det, så behøver De ikke at være bange for mig."

Midt i sit hastværk blev mrs. Clennam et øjeblik stående stille og sagde med en streng og forbavset mine:

"Indespærret her? Det er over en snes år siden, hun døde. Spørg Flintwinch – spørg ham. De kan begge sige dig, at hun døde, da Arthur rejste udenlands."

"Så meget des værre," sagde Affery gysende, "for så spøger hun her i huset. Hvem er det ellers, som går og rumsterer og giver tegn ved at drysse støv omkring? Hvem er det ellers, som kommer og går og mærker væggene med lange, krogede streger, når vi alle er i seng? Hvem er det ellers, som undertiden holder på døren? Men gå ikke ud, frue, De dør på gaden!"

Hendes frue rev sin kjole ud af de bønfaldende hænder og sagde til Rigaud: "Vent her, til jeg kommer tilbage!" og for ud af værelset. Fra vinduet så de hende løbe vildt over gården og ud gennem porten.

De stod nogle øjeblikke uden at røre sig af stedet. Affery var den første, som rørte sig og løb, vridende sine hænder, ud efter sin frue. Derpå gik Flintwinch langsomt baglæns hen til døren og skruede sig ud af den uden at sige et ord. Da Rigaud var blevet alene, satte han sig på vinduesbænken i det åbne vindue i

den samme stilling som i fængslet i Marseille. Sine cigaretter og sit fyrtøj lagde han ved siden af sig og begyndte at ryge.

"Puh! Næsten lige så kedeligt som i det fordømte, gamle fængsel. Varmere, men næsten lige så uhyggeligt. Vente, til hun kommer tilbage? Ja, naturligvis, men hvor er hun gået hen, og hvor længe bliver hun borte? Lige meget! Rigaud Lagnier Blandois, min elskværdige ven, du får dine penge. Du bliver rig. Du har levet som en gentleman, og du vil dø som en gentleman. Du triumferer, min lille dreng, men det hører til din karakter at triumfere. Puh!"

I dette triumfens øjeblik gled hans skæg op under hans næse og hans næse ned over hans skæg, idet han betragtede en stor loftsbjælke over sig med megen tilfredshed.

31. Katastrofen

Solen var gået ned, de støvede gader lå indhyllet i tusmørke, da den gamle kvinde, der i så lang tid ikke havde sat sin fod på gaden, skyndte sig af sted. I den umiddelbare nærhed af det gamle hus vakte hun kun lidt opsigt, da her kun fandtes nogle ganske få mennesker, men idet hun gik op fra floden gennem de bugtede stræder, som fører til London Bridge, og kom ind i den store hovedgade, stirrede folk forbavsede på hende.

Med higende og vilde blikke, hurtig til bens og dog svag og usikker, med sin afstikkende, sorte dragt og sin skødesløse hovedbedækning, mager og unaturligt bleg, arbejdede hun sig frem uden at ænse trængslen mere end en søvngænger. Mere iøjnefaldende ved at være så forskellig fra den menneskemasse, blandt hvilken den færdedes, end om den var blevet stillet op til skue på en piedestal, tiltrak hendes skikkelse sig alles blikke. De spadserende anstrengte sig for at få hende at se. Travle folk, der kom forbi, sagtnede deres skridt og drejede hovedet. Andre standsede og trådte til side, mens de hviskende opfordrede hinanden til at betragte det spøgelsesagtige fruentimmer, som nærmede sig, og idet hun strøg forbi, var det, ligesom hun frembragte en hvirvel, der trak de ørkesløseste og nysgerrigste efter sig.

Hun blev helt svimmel af denne mængde stirrende ansigter, af den forvirrende fornemmelse af at være i fri luft og af den endnu mere forvirrende følelse af at være til fods, af de uventede forandringer, der var foregået med ting, hun dunkelt mindedes, og den store forskel mellem det billede, hendes fantasi havde udmalet sig af det liv, som hun var udelukket fra,

og det virkelige livs bedøvende tummel. Hun gik sin gang, snarere som om hun var omgivet af sindsforvirrende tanker end af levende, nysgerrige mennesker. Men da hun var kommet over broen og var gået et stykke lige ud, huskede hun på, at hun måtte spørge om vej, og det var først, da hun standsede og så sig om efter et sted, hvor hun kunne få besked, at hun bemærkede, at hun var omgivet af ivrige, stirrende ansigter.

"Hvorfor omringer De mig?" spurgte hun skælvende.

Ingen af dem, som stod hende nærmest, svarede hende, men fra den yderste kreds lød et skingrende råb:

"Fordi De er gal!"

"Jeg er lige så klog som nogen her. Jeg ønsker at vide vejen til Marshalsea-fængslet."

Den skingrende stemme svarede atter:

"Det viser netop, at De er gal. Fængslet ligger jo her lige overfor."

Under den hujen og hylen, hvormed dette svar blev modtaget, banede en lille, venlig, stilfærdigt udsende mand sig vej til hende og sagde:

"Er det til Marshalsea-fængslet, De vil? Jeg skal på post der. Følg derover med mig."

Hun lagde sin hånd på hans arm, og han førte hende over gaden, mens hoben, der følte sig krænket over den nære udsigt til at miste hende, trængte på fra alle sider og gav hende anvisning på galehuset. Efter en tummel i den forreste gård blev fængselsdøren åbnet og lukket efter dem. I arrestforvarerboligen, der i sammenligning med larmen uden for syntes at være et frelsens og fredens hjem, kæmpede en gul lampe allerede med fængselsskyggerne.

"Men John," sagde den arrestforvarer, der havde lukket dem ind, "hvad er dog dette?"

"Ingenting, fader. Det er bare denne dame, som ikke vidste vej og blev forfulgt af drengene. Hvem ønsker De at tale med, frue?"

"Miss Dorrit. Er hun her?"

Den unge mands interesse vågnede.

"Ja hun er. Hvad er Deres navn?"

"Mrs. Clennam."

"Mr. Clennams moder?" spurgte den unge mand.

Hun pressede læberne sammen og tøvede med at svare.

"Ja. Det er bedst, at De siger hende, at det er hans moder."

"Ser De," sagde den unge mand, "da inspektørens familie for øjeblikket er på landet, har han overladt miss Dorrit et værelse i sit hus til afbenyttelse. Tror De ikke, at det var bedst, at De gik derop og lod mig hente miss Dorrit?"

Hun samtykkede, hvorpå han åbnede døren og førte hende ad en sidetrappe til en beboelseslejlighed ovenpå, hvor han viste hende ind i et halvmørkt værelse og forlod hende. Værelset vendte ud til den mørke fængselsgård, hvor beboerne vankede om, lænede sig ud ad vinduerne eller talte fortroligt med de venner, der var i færd med at gå, og i det hele taget fordrev tiden, så godt de kunne på denne sommeraften. Luften var tung og hed, stedet beklumret og trykkende, og udenfor hørtes en susen af fri lyde, ligesom den skurrende erindring om sådanne ting, når man har hovedpine og hjerteondt. Mens hun stod ved vinduet og så fortumlet ned i dette fængsel, ligesom det kunne være fra hendes eget fængsel, der var så vidt

forskelligt derfra, bragte et par blide, overraskede ord hende til at studse, og Lille Dorrit stod foran hende.

"Er det muligt, mrs. Clennam, at De så lykkeligt har genvundet Deres sundhed, at –"

Lille Dorrit standsede, for der var hverken lykke eller sundhed i det ansigt, der vendte sig om imod hende.

"Det er ikke sundhed. Det er ikke styrke. Jeg ved ikke, hvad det er." Med en bevægelse med sin rystende hånd slog hun alt dette hen. "De har fået en pakke, som De skulle give Arthur, hvis den ikke blev krævet tilbage, før der blev lukket i aften."

"Ja."

"Jeg kræver den tilbage."

Lille Dorrit tog den op fra sit bryst og lagde den i hendes hånd, som forblev udstrakt, efter at den havde modtaget den.

"Har De nogen forestilling om dens indhold?"

Forskrækket over at se hende der med denne ny evne til at bevæge sig, der, som hun selv havde sagt, ikke var styrke, og som der var noget overnaturligt ved, som om et maleri eller en billedstøtte havde fået liv, svarede Lille Dorrit nej.

"Læs det."

Lille Dorrit tog pakken og brød seglet. Derpå gav mrs. Clennam hende den inderste pakke og beholdt den anden. Skyggen af muren og fængselsbygningerne, der gjorde værelset skummelt selv ved middagstid, gjorde det også for mørkt, til at man kunne læse der i det tiltagende tusmørke, undtagen i vinduet. I vinduet stod Lille Dorrit og læste. Efter et par afbrudte udråb af forundring og skræk læste hun stiltiende videre. Da hun var færdig, så hun sig om, og den stolte kvinde bøjede sig for hende.

"De ved nu, hvad jeg har gjort."

"Jeg tror det. Jeg er bange for det, skønt jeg er så forvirret og bedrøvet og føler så megen medlidenhed, at jeg ikke rigtig har kunnet forstå alt, hvad jeg har læst," sagde Lille Dorrit bævende.

"Jeg vil give Dem alt, hvad jeg har berøvet Dem. Tilgiv mig. Kan De tilgive mig?"

"Ja, jeg kan, og Himlen er mit vidne, at jeg gør det! De må ikke kysse min kjole og knæle for mig. De er for gammel til at knæle for mig. Jeg tilgiver Dem af mit ganske hjerte uden det."

"Jeg har mere at bede Dem om."

"Ikke i denne stilling," sagde Lille Dorrit. "Det er unaturligt at se Dem med Deres grå hår bøje sig for mig. Rejs Dem dog. Lad mig hjælpe Dem."

Med disse ord løftede hun hende op og veg derpå ligesom tilbage for hende, idet hun samtidig så alvorligt på hende.

"Den store bøn, jeg retter til Deres ædle, medlidende hjerte, er, at De ikke vil åbenbare dette for Arthur, før jeg er død. Hvis De finder, at det kan være ham til nogen nytte at erfare det, mens jeg lever, så sig ham det. Men det vil De ikke finde, og vil De i så tilfælde love at skåne mig, til jeg er død?"

"Jeg er så bedrøvet, og hvad jeg har læst, har i den grad forvirret mine tanker, at jeg næppe nok kan give Dem et roligt svar. Overbevises jeg om, at mr. Clennam ingen nytte kan have af at blive kendt med det –"

"Jeg ved, at De er ham hengiven og altid først vil tage hensyn til ham. Det er i sin orden, at De først tænker på ham. Andet forlanger jeg heller ikke. Men hvis De finder, at De samtidig med at tage hensyn til ham kan skåne mig i den korte tid, jeg har tilbage her på Jorden, vil De da gøre det?"

"Ja, jeg vil."

"Gud velsigne Dem!"

Hun stod i skygge, så at Lille Dorrit, der selv stod i lyset, ikke kunne se andet end en tilsløret skikkelse, men idet hun sagde disse tre taknemmelige ord, var klangen af hendes stemme på en gang inderlig og brudt, brudt af en sindsbevægelse, der var lige så uvant for hendes frosne læber, for hendes frosne læber var uvante med at røre sig.

"Det undrer Dem måske," sagde hun med en fastere stemme, "at jeg bedre kan udholde at kendes af Dem, som jeg har forurettet, end af sønnen af min fjende, som har gjort uret mod mig. – For hun har gjort uret mod mig! Hun syndede ikke alene hårdt imod Herren, men hun forurettede også mig. Det var hendes skyld, at Arthurs fader var mod mig, som han var. Fra vor bryllupsdag var jeg hans skræk, og det var hendes skyld. Jeg var begges svøbe, og det var hun skyld i. De elsker Arthur – jeg ser rødmen på Deres kinder, og gid den må være morgengryet for lykkeligere dage for Dem begge! – og De vil tænke, at han er lige så barmhjertig og god som De, og hvorfor jeg ikke lige så gerne kan betro mig til ham som til Dem? Har det ikke været Deres tanke?"

"Ingen tanke," svarede Lille Dorrit, "der udspringer af bevidstheden om, at man altid kan stole på mr. Clennams velvilje, ædelmodighed og godhed, kan være ganske fremmed for mit hjerte."

"Det tvivler jeg ikke på. Og dog er Arthur den eneste i hele verden, for hvem jeg ønsker at dette holdes skjult, så længe jeg lever. Lige fra hans barndom, så langt han kan huske tilbage, har jeg holdt min tunge, revsende hånd over ham. Jeg var streng

imod ham, fordi jeg vidste, at forældrenes synder hjemsøges på børnene, og at der var et vredens tegn på ham ved hans fødsel. Jeg har set ham se forfærdet op på mig fra sine små bøger med sin moders ansigt og prøve på at formilde mig med sin moders væsen, som forhærdede mig." Hendes tilhørerindes gysen standsede et øjeblik strømmen af hendes ord, som udtaltes med en dump, tungsindig røst.

Mens Lille Dorrit i den dæmpede belysning fra skuepladsen for sine tidligere prøvelser så op på den klare himmel, var den modsætning, hun dannede til den sorte skikkelse i skyggen, ikke stærkere end den, som det liv og den lære, hvortil hun støttede sig, dannede til denne skikkelses historie. Skikkelsen bøjede atter sit hoved dybt uden at sige et ord og blev stående sådan, indtil klokken begyndte at ringe ud for første gang.

"Tys!" udbrød mrs. Clennam og fo'r sammen. "Jeg har endnu en bøn, og den tåler ikke at opsættes. Den mand, som bragte Dem denne pakke og ejer disse beviser, venter nu hjemme i mit hus for at blive købt til at tie. Jeg kan kun skjule dette for Arthur ved at købe mig fri for ham. Han forlanger en stor sum, mere end jeg kan tilvejebringe, hvis der ikke gives mig tid. Han vil ikke slå noget af, fordi han truer med, at hvis det ikke vil lykkes ham med mig, vil han henvende sig til Dem. Vil De gå hjem med mig og vise ham, at De allerede ved det? Vil De gå hjem med mig og overtale ham? Vil De følge med og stå mig bi imod ham? Afslå mig ikke, hvad jeg beder om i Arthurs navn, skønt jeg ikke vover at bede om det for Arthurs skyld."

Lille Dorrit samtykkede beredvilligt. De gik ned ad en trappe for at undgå arrestforvarerboligen og gik fra den forreste gård, som nu var ganske stille og tom, ud på gaden.

Det var en af disse sommeraftener, da mørket kun er en lang skumring. Man kunne tydeligt se hele gaden og broen, og himlen var ren og smuk. Folk stod og sad i deres døre, legede med børnene og nød aftenen. En stor mængde mennesker spadserede for at trække frisk luft. Dagens anstrengelser var næsten forbi, og der var kun få andre end de selv, der havde hastværk. Idet de gik over broen, så de mangfoldige kirkespir med deres tydelige omrids ud, som om de var trådte ud af det mørke, der som oftest indhyllede dem, og kommet langt nærmere. Røgen, som steg op mod himlen, havde tabt sin smudsige farve og antaget en vis klarhed. Solnedgangen forgyldte endnu de lange, lette net af skyer, som lejrede sig fredeligt i horisonten. Fra et strålende midtpunkt strømmede store lysstriber ud mellem de første stjerner over hele det rolige firmament, ligesom tegn på fredens og håbets velsignede ny pagt, der forvandlede tornekronen til en glorie.

Mrs. Clennam, som så mindre afstikkende ud nu, da hun ikke var alene, og det var blevet mørkere, ilede af sted ved siden af Lille Dorrit. De forlod den store hovedgade og fortsatte deres gang gennem de tavse, tomme tværgader. Idet de nåede porten, hørte de pludselig et bulder ligesom torden.

"Hvad var det? Lad os skynde os ind," udbrød mrs. Clennam.

De gik ind i porten, men med et gennemtrængende skrig holdt Lille Dorrit hende tilbage.

I det næste øjeblik så de det gamle hus for sig med manden, der lå i vinduet og røg. Atter en tordnende lyd, og det vaklede, hældede ud efter, revnede på halvhundrede steder, sank sammen og faldt. Bedøvet af bulderet, kvalt og blændet af støvet, skjulte de deres ansigter og stod som naglede til stedet.

Den støvsky, der stod mellem dem og den rolige himmel, skilte sig et øjeblik ad og viste dem stjernerne. Idet de, råbende vildt om hjælp, så i vejret, begyndte den store skorsten, som nu stod alene tilbage, ligesom et tårn i en orkan, at rokke, sønderbrødes og styrtede ned på grushoben, som om hvert eneste nedrullende brudstykke higede efter at begrave den sønderknuste usling endnu dybere.

Sværtet af det omkringflyvende støv, så at de var ukendelige, løb de råbende og skrigende fra porten ud på gaden, hvor mrs. Clennam sank om på stenbroen, og fra dette øjeblik rørte hun aldrig mere så meget som en finger eller kunne sige et eneste ord. I over tre år lå hun i sin rullestol, hvorfra hun holdt øje med sine omgivelser, idet hun syntes at forstå, hvad de sagde, men den strenge tavshed, hun så længe havde iagttaget, var hende nu for altid påtvunget, og med undtagelse af, at hun kunne bevæge sine øjne og svagt udtrykke en benægtelse eller bekræftelse med sit hoved, levede og døde hun som en billedstøtte.

Affery havde søgt dem i fængslet og fået øje på dem et stykke fra broen. Hun kom til for at tage sin gamle frue i sine arme, hjalp at bære hende ind i et nærliggende hus og viste sig trofast imod hende. Hemmeligheden med lydene var nu blevet opklaret. Ligesom større ånder havde Affery altid haft ret med hensyn til fakta, men altid uret i de slutninger, hun havde udledet af dem.

Da støvskyen var trukket bort og sommeraftenen atter var blevet rolig, spærrede en sværm af mennesker alle adgange til huset, og der blev dannet afløsningshold af gravere, som skulle skiftes til at grave mellem ruinerne. Der havde været hundrede

mennesker i huset, da det faldt. Der havde været halvhundrede, der havde været femten, der havde været to. Til sidst slog rygtet fast, at der havde været to, udlændingen og Flintwinch.

De gravede hele den korte nat ved flimrende gasrør, da solen stod op, og da solen gik ned. Den ufortrødne graven og skuffen og føren bort i vogne, trillebøre og kurve fortsattes uafbrudt nat og dag; men først da det anden gang var blevet nat, fandtes den bunke uhumskhed, som havde været udlændingen, før hans hoved var blevet splintret i småstykker, som om det havde været af glas, af den store bjælke, der lå oven på ham og havde knust ham.

Men endnu var man ikke kommet til Flintwinch, hvorfor den ufortrødne graven og skuffen og føren bort fortsattes uafbrudt nat og dag. Det hed sig, at der havde været en udmærket kælderlejlighed under det gamle hus – hvilket var sandt – og at Flintwinch, da ulykken skete, havde været i kælderen, under hvis stærke hvælving han nu var i sikkerhed, ja, at man endog havde hørt ham råbe i en hul, underjordisk, kvalt tone: "Her er jeg!" I den modsatte ende af byen vidste man endog, at graverne havde sat sig i forbindelse med ham ved hjælp af et rør, gennem hvilket han havde fået både suppe og brændevin og med beundringsværdig styrke havde sagt, at han var i god behold med undtagelse af, at han havde brækket kravebenet. Men det ufortrødne arbejde fortsattes uafbrudt, indtil alle ruinerne var blevet gravet ud og kældrene kommet for dagen, men endnu var ingen Flintwinch, enten levende eller død, med hele eller brudte lemmer, skaffet frem af hakke eller spade.

Da begyndte det at hedde sig, at Flintwinch ikke havde været der, da huset var styrtet ned, ligesom det også begyndte at

hedde sig, at han havde haft temmelig travlt andetsteds med at sælge papirer, for hvad han havde kunnet få for dem med så kort en frist, og at han havde benyttet sin fuldmagt til at handle på firmaets vegne udelukkende til sin egen fordel. Affery, som huskede på, at den kloge mand havde sagt, at han ville forklare sig nærmere om fire og tyve timer, kom på det rene med sig selv om, at hans undvigelse i løbet af dette tidsrum med alt, hvad han havde kunnet bemægtige sig, var hovedpunktet i den forklaring, han havde lovet, men hun tav og var inderligt taknemmelig for at være blevet ham kvit. Da det syntes rimeligt at antage, at et menneske, der ikke var blevet begravet, ikke kunne graves op igen, opgav graverne ham og gravede ikke ned i jordens indvolde efter ham.

Dette vakte mishag hos mange folk, som fremturede i den tro, at Flintwinch lå et eller andet sted mellem Londons geologiske formationer. Og heller ikke blev den tro synderligt rokket af de gentagne efterretninger, som fra tid til anden indløb om, at en gammel mand, som havde sit halstørklæde bundet under det ene øre, og som var en englænder, omgikkes med hollænderne på kanalernes pyntelige bredder i Haag eller i kipperne i Amsterdam og lod sig kalde mynheer van Flyntevynge.

32. Videre

Da Arthur fortsatte at ligge meget syg i Marshalsea-fængslet, og Rugg ikke på den juridiske himmel så nogen åbning i skyerne, som frembød et håb om hans løsladelse, led Pancks frygtelige samvittighedskvaler. Havde det ikke været for de ufejlbarlige tal, som godtgjorde, at Arthur, i stedet for at vansmægte i et fængsel, turde have kørt i sin egen ekvipage, og Pancks, i stedet for at være indskrænket til sin kontoristløn, haft mellem tre og fem tusinde pund til fri rådighed, ville den ulykkelige regnemester sandsynligvis være blevet kastet på sygelejet og der, ligesom mange andre ubetydelige personer, have vendt sit ansigt om mod væggen og været død som det sidste offer for den hedengangne Merdles storhed. Da Pancks ene og alene blev holdt oppe af sine uomstødelige beregninger, førte han et ulykkeligt og uroligt liv, idet han stadig gik omkring med sine tal i sin hat og ikke alene selv gennemgik dem ved enhver mulig lejlighed, men også opfordrede ethvert menneskeligt væsen, han kunne få fat på, til at gennemgå dem med sig og se, hvor klart og tydeligt det hele var. I "Det Blødende Hjerte" var der næppe en beboer af nogen anseelse, som Pancks ikke havde meddelt sin bevisførelse, og da tal er smitsomme, udbrød der en slags regningsmæslinger, som gjorde hele gården tummelumsk i hovedet.

Jo uroligere Pancks blev, des mere utålelig blev patriarken ham. Under deres sidste samtaler havde hans prusten antaget en pirrelig lyd, som ikke varslede patriarken noget godt, og ligeledes havde Pancks taget de patriarkalske knuder nærmere i øjesyn, end det egentlig lod sig forene med den omstændighed,

at han ikke var en maler eller parykmager, der søgte en levende model.

Ikke des mindre var han dog dampet ind og ud af sin lille bagdok, alt eftersom han var blevet kaldt ind til patriarken eller sendt bort igen, og forretningerne var gået deres sædvanlige gang. "Det Blødende Hjerte" var blevet harvet af Pancks og mejet af Casby på de regelmæssige årstider. Pancks havde taget hele sliddet og slæbet på sin kappe. Casby havde taget hele fordelen, hele den æteriske dunst og hele ævlet på sin, og ifølge den talemåde, som denne velvillige grinebider plejede at bruge lørdag aften, mens han drejede sine tykke tommelfingre omkring hinanden, efter at han havde opgjort ugeregnskabet, "havde alt været tilfredsstillende for alle parter – alle parter – tilfredsstillende, sir, for alle parter."

Dampbugserbåden Pancks' dok havde et blytag, og ved at være udsat for den stegende solvarme havde det måske ophedet fartøjet. Dette være nu, som det vil, nok er det, at bugserbåden en glødende lørdag aften, da den blev prajet af det klodsede, flaskegrønne skib, øjeblikkeligt kom hvæsende ud af dokken i en overordentlig ophedet tilstand.

"Mr. Pancks," bemærkede patriarken, "De har været forsømmelig, De har været forsømmelig, sir."

"Hvad mener De med det?" lød det korte svar.

Den patriarkalske tilstand, der altid var en rolig og fattet tilstand, var den aften så himmelsk rolig, at den blev tirrende. Enhver anden inden for stadens enemærker var varm, men patriarken aldeles kold. Alle var tørstige, og patriarken sad og drak. Han var omgivet af en duft af citroner og havde lavet sig en drik af sherry, der funklede i et stort bæger, som om han

drak aftensolskinnet. Dette var allerede slemt nok, men det værste var dog, at han med sine store blå øjne, sit blanke hoved, sit lange hvide hår og sine langt udstrakte, flaskegrønne ben med fødderne mageligt lagt over kors i de magelige tøfler havde et strålende udseende af, at han i sin omfattende velvilje havde lavet drikken til menneskeslægten i almindelighed, mens han selv ikke behøvede andet end sin egen menneskekærligheds mælk.

Pancks sagde derfor:

"Hvad mener De med det?"

"Jeg mener, mr. Pancks, at De må være skrappere mod folkene, meget skrappere. De klemmer dem ikke. Deres inkassationer lader meget tilbage at ønske. De må klemme dem, eller også vil vor forbindelse ikke vedblive at være så tilfredsstillende, som jeg kunne ønske det for alle parter."

"Klemmer jeg dem ikke?" svarede Pancks. "Hvad er jeg da ellers skabt til?"

"Ikke til andet, mr. Pancks. De er skabt til at gøre Deres pligt, men De gør ikke Deres pligt. De bliver betalt for at klemme, og De må klemme dem til at betale."

Patriarken overraskede sig selv så meget med denne glimrende vending, som han ikke i mindste måde havde ventet eller tilsigtet, at han lo højt og med stor tilfredshed gentog, mens han drejede sine tommelfingre omkring hinanden og nikkede ad sit ungdommelige portræt:

"Betalt for at klemme, og må klemme til at betale."

"Å!" sagde Pancks, "er der mere?"

"Ja, sir. Noget endnu. De har den godhed at klemme gården igen mandag morgen."

"Å," sagde Pancks, "er det ikke for tidligt? Jeg klemte den tør i dag."

"Snak! Ikke nær nok."

"Å!" sagde Pancks og så på ham, mens han velvilligt tog sig en dygtig slurk af sin blanding. "er der mere?"

"Ja, sir. Noget endnu. Jeg er aldeles ikke fornøjet med min datter, aldeles ikke. Foruden at hun alt for tit går hen til mrs. Clennam, der for øjeblikket befinder sig i omstændigheder, som ikke egner sig til – til at være tilfredsstillende for alle parter, går hun også, hvis jeg ikke tager meget fejl, hen og spørger til mr. Clennam i fængslet."

"Han ligger syg, som De ved," sagde Pancks. "Det er dog smukt af hende."

"Bah, mr. Pancks. Det angår ikke hende. Jeg kan ikke tillade det. Lad ham betale sin gæld og komme ud."

Skønt Pancks' hår allerede struttede i vejret ligesom ståltråd, gav han det dog et yderligere skub i perpendikulær retning og smilede på den afskyeligste måde ad sin principal.

"De har den godhed at sige min datter, mr. Pancks, at jeg ikke kan tillade det," sagde patriarken huldsaligt.

"Å," sagde Pancks, "kunne De ikke selv sige hende det?"

"Nej, sir, nej, De bliver betalt for at sige det."

"Å," sagde Pancks, "er der mere?"

"Ja, sir. Det forekommer mig, at De selv alt for ofte befinder Dem på den kant. Jeg råder Dem til ikke at tænke på Deres tab, men at passe Deres forretninger."

Pancks besvarede dette råd med en så yderst afsnubbende, kort og højrøstet udtalelse af enstavelsesordet "å!", at den klodsede patriark bevægede sine øjne med en usædvanlig

hurtighed for at se på ham. Med en snøften af tilsvarende styrke tilføjede Pancks derpå: "Er der mere?"

"Ikke for øjeblikket, sir. Jeg har i sinde," sagde patriarken, idet han rejste sig op, "at tage mig en lille spadseretur. Måske træffer jeg Dem her, når jeg kommer tilbage. Hvis ikke, sir, pligten, pligten, klem, klem på mandag; klem på mandag!"

Efter at have givet sit hår en ny afstivning så Pancks på, at patriarken tog den bredskyggede hat, mens han et øjeblik så ud, som om han følte sig krænket, men ikke var enig med sig selv om, hvad han skulle gøre. Han var også varmere end i starten og trak vejret stærkere, men lod dog Casby gå ud uden at gøre flere bemærkninger og kiggede derpå efter ham oven over de små, grønne vinduesjalousier.

"Jeg tænkte det nok," sagde han. "Jeg vidste, hvor du ville hen. Godt!" Han dampede derpå til sin dok, gjorde den omhyggeligt i orden, tog sin hat, så sig om i dokken, sagde:

"Far vel!" og dampede væk for egen regning. Han styrede lige til mrs. Plornish.

Uden at lade sig friste af mrs. Plornish's opfordringer til at gå indenfor og sidde hos fader i Lykkens Hytte blev Pancks stående på det øverste af trappen, indtil han så patriarken, der altid kom fra den modsatte ende, nærme sig langsomt, strålende og omringet af supplikanter. Da gik han ned og holdt hen imod ham med al sin damp oppe.

Idet patriarken nærmede sig, overraskedes han vel ved at se Pancks, men antog, at han havde følt sig ansporet til en øjeblikkelig klemning i stedet for at udsætte denne operation til mandagen. Gårdens beboere forbavsedes over dette møde, da de to magter ikke, så længe det ældste blødende hjerte kunne

huske, var blevet set sammen der. Men deres forbavselse steg til bestyrtelse, da Pancks, efter at være gået ganske tæt hen til den ærværdige mand, blev stående lige over for den flaskegrønne vest, gjorde en aftrækker af sin højre tommel- og pegefinger, anbragte denne på randen af den bredskyggede hat og med en beundringsværdig færdighed skød den af det blanke hoved, som om den havde været en stor papirskugle.

Efter at have taget sig denne lille frihed med den patriarkalske person, satte Pancks de blødende hjerter end yderligere i forbavselse ved med hæs stemme at sige:

"Nu skal vi to plukke en høne med hinanden, De sukkersøde kæltring!"

Pancks og patriarken blev øjeblikkeligt midtpunktet for en trængsel, der var lutter øjne og øren. Vinduerne blev smækket op, og trapperne vrimlede af mennesker.

"Hvad giver De Dem ud for?" sagde Pancks. "Hvad er det for en dydig rolle, De spiller? Hvad er det, De har lagt Dem efter? Menneskekærlighed, ikke sandt? De menneskekærlig!" Her rettede Pancks, tilsyneladende uden at ville ramme ham, men alene for at lette sit sind og bruge sine overflødige kræfter til en gavnlig legemsbevægelse, et slag mod det knudrede hoved, som det knudrede hoved dukkede sig for at undgå, og denne sælsomme idræt blev gentaget ved hvert enkelt afsnit af Pancks foredrag til tilskuernes stadig voksende beundring.

"Jeg er trådt ud af Deres tjeneste," sagde Pancks, "for at kunne sige Dem, hvad De er. De hører til den værste klasse bedragere, der er til. Som en mand, der taler af egen sørgelig erfaring, ved jeg ikke, om jeg ikke lige så gerne ville have at gøre med bedragere af Merdles klasse som af Deres klasse. De er en

forklædt blodsuger, en menneskeplager, der bruger andre til at sejpine og udsuge folk. De er en filantropisk kæltring. De er en gemen hykler!"

En gentagelse af ovenbeskrevne idræt blev modtaget med en skoggerlatter.

"Spørg disse godtfolk, hvem der er den mest hårdhjertede af os to. De vil rimeligvis svare Pancks."

Dette bekræftedes med råbene: "Ja vel!" og "Hør!"

"Men jeg siger jer, godtfolk – det er Casby! Dette bjerg af blidhed, denne klump af kærlighed, denne flaskegrønne grinebider, han er jeres plageånd! Har I lyst til at se en mand, der med fornøjelse ville flå jer levende, så står han der! Søg ham ikke i mig med mine tredive shillings om ugen, men søg ham i Casby med sin årlige indtægt af jeg ved ikke hvor meget."

"Godt!" udbrød flere stemmer. "Hør, mr. Pancks!"

"Hør, mr. Pancks?" udbrød denne efter at have gentaget den yndede idræt. "Ja, det skulle jeg mene! Det er næsten på tide at høre mr. Pancks. Mr. Pancks er udelukkende gået herud i aften, for at I skal høre ham. Pancks er kun maskinen, men der står maskinmesteren!"

Havde de lange, grå, silkebløde lokker og den bredskyggede hat ikke været, var tilhørerne alle som en, mænd, kvinder og børn, gået over til Pancks.

"Der står registret," sagde Pancks, "der bestemmer melodien, som skal aflires. Og der gives kun en melodi, og den hedder Pin, Pin, Pin! Der står principalen, og her står hans skrubbekost. Ja, godtfolk, når han kommer snurrende så stilfærdigt gennem gården i aften ligesom en langsom, menneskekærlig rumlepotte, og når I kommer til ham med

jeres klager over skrubbekosten, ved I ikke, hvad principalen er for en humbugmager. Hvad synes I om, at han viser sig her i aften, for at jeg kan få hele skylden på mandag? Hvad synes I om, at han endnu i aften har givet mig en overhaling, fordi jeg ikke klemmer jer nok? Hvad synes I om, at jeg i dette øjeblik har den bestemteste ordre til at klemme den sidste skilling ud af jer på mandag?"

Svaret gaves med en mumlen af: "Skammeligt!" og "Lumpent!"

"Lumpent?" hvæsede Pancks. "Ja, det skulle jeg mene! Jeres Casby hører til de mest lumpne af alle bedragere. Mod et jammerligt vederlag tvinger de deres håndlangere til at gøre, hvad de selv skammer sig ved og er bange for at gøre og lade, som de ikke gør, men som de ville have gjort, ellers får man ikke ro for dem! De fører jer bag lyset, for at deres håndlangere kan få hele skylden og de selv hele æren! Den værste snyder i hele byen, der gør sig skyldig i bedrageri for at tilvende sig et par shillings, er ikke halvt så slem en snyder, som dette skilt med det Casby'ske hoved, som står der!"

Der blev råbt: "Det er sandt!" og "De har ret!"

"Og se så, hvad I får af disse fyre," sagde Pancks. "Se, hvad mere I får af disse herlige rumlepotter, der snurrer sig så behændigt rundt, at I ingen forestilling har om, hvordan de er malet, eller om det lille hul, der er på dem! Jeg vil gerne et øjeblik henlede jeres opmærksomhed på mig selv. Jeg ved meget godt, at jeg ikke er nogen behagelig fyr."

I dette øjeblik var auditoriet af delte meninger, idet dets oprigtige medlemmer udbrød: "Nej, De er ikke," og dets høfligere bestanddele sagde: "Jo, De er."

"I det hele taget," sagde Pancks, "er jeg et vindtørt, uhyggeligt, kedsommeligt trældyr og udgangsøg. Sådan er Deres ydmyge tjener. Der har De mit egenhændige portræt i legemsstørrelse, for hvis lighed jeg indestår! Men hvad skal et menneske blive til, når han har en sådan mand til principal? Hvad kan man vente sig af ham? Er der nogen, som har set sprængt lammekød med kaperssauce vokse i en kokosnød?"

Det havde intet af de blødende hjerter, det var tydeligt nok at mærke på deres hurtige svar.

"Nu vel," sagde Pancks, "og lige så lidt finder man behagelige egenskaber hos trældyr som mig under principaler som denne. Fra dreng af har jeg været et trældyr. Hvordan har mit liv været? Slid og slæb, slid og slæb, hæng i, hæng i! Jeg har ikke behaget mig selv og rimeligvis heller ikke andre. Hvis jeg efter ti års forløb viste mig en shilling mindre nyttig om ugen, ville denne bedrager give mig en shilling mindre om ugen, og, hvis et brugbart menneske var at få for seks pence billigere, ville han antage ham i mit sted. Køb og salg, gudbevares! Faste grundsætninger! Det er et overmåde smukt skilt, det Casby'ske hoved, men husets sande navn er "Den falske Ræv". Dets valgsprog er: Hold stadig trældyret i ånde. Er der nogen af de tilstedeværende, som kender den engelske grammatik?"

"Det Blødende Hjerte" dristede sig ikke til at gøre krav på et sådant kendskab.

"Det gør intet til sagen," sagde Pancks. "Jeg vil kun gøre den bemærkning, at den opgave, som denne principal har stillet mig, har været aldrig at undlade at konjugere præsens imperativ af verbet: At holde stadig i ånde. Hold du stadig i ånde. Han, hun, den eller det holder, I holder stadig i ånde. De

holder stadig i ånde. Der har I jeres velvillige patriark, mr. Casby, og dette er hans lille tabel. Han er ualmindelig forædlende at se til, jeg derimod slet ikke. Han er så sød som honning, og jeg så ram som harske sild. Han leverer begen, og jeg håndterer det, og det bliver klæbende ved mig. Og nu," sagde Pancks, idet han atter gik ind på livet af sin principal, som han havde trukket sig et lille stykke tilbage fra, for at folkene i gården så meget des bedre kunne se ham, "vil jeg, da jeg ikke er vant til at tale offentligt og har holdt et efter omstændighederne temmelig vidtløftigt foredrag, slutte mine bemærkninger med at opfordre Dem til at pille af."

Den sidste af patriarkerne var blevet så overvældet og behøvede så megen plads til at undfange en tanke og endnu mere plads til at klæde den i ord, at han ikke havde et muk at sige til svar. Han syntes at gruble over, hvordan han på en eller anden måde skulle slippe ud af sin kildne stilling, da Pancks atter pludseligt anbragte aftrækkeren på hans hat og skød den af med samme behændighed som før. Forrige gang havde et par af de blødende hjerter underdanigst taget den op og rakt dens ejermand den, men Pancks havde nu gjort et sådant indtryk på sine tilhørere, at patriarken selv måtte vende sig om og bukke sig efter den.

Med lynets fart tog Pancks en saks frem af sin kjolelomme, fo'r løs på patriarken bagfra og klippede i en fart de hellige lokker af, der bølgede ned ad hans skuldre. I et anfald af forbitrelse rev Pancks derpå den bredskyggede hat ud af hånden på den forbavsede patriark, studsede den til som en kasserolle og smækkede den igen på patriarkens hoved.

Pancks selv gøs forskrækket tilbage for det frygtelige resultat af denne fortvivlede handling. En skaldet, koøjet, tykhovedet, klodset personage stod og stirrede på ham, ikke i mindste måde imponerende, ikke i mindste måde ærværdig, og syntes at være sprunget op af jorden for at spørge, hvad der var blevet af Casby. Efter med tavs forfærdelse at have stirret tilbage på dette fantom, kastede Pancks sin saks fra sig og flygtede hen til et smuthul, hvor han kunne holde sig skjult for at undgå følgerne af sin forbrydelse. Han fandt det klogest at skynde sig bort så hurtigt som muligt, selv om han ikke blev forfulgt af andet end en skingrende lattersalve, der skingrede gennem luften, så det rungede over hele gården.

33. Videre!

Forandringerne i en febersygs værelse er langsomme og ustadige, men forandringerne i en febersygs verden hurtige og uigenkaldelige.

Det faldt i Lille Dorrits lod at blive vidne til begge slags forandringer. Hver dag omsluttede fængslets mure hende atter med deres skygger som deres barn, mens hun tænkte for Clennam, arbejdede for ham, plejede ham og kun forlod ham for fremdeles at hellige ham sin inderligste kærlighed og omsorg. Hendes andel i livet uden for porten stillede ligeledes sine indtrængende krav til hende, og hendes tålmodighed gjorde dem utrættelig fyldest. Her var den stolte, egensindige, lunefulde Fanny på et endnu mere fremrykket stadium af den tilstand, der gjorde hende uskikket til at gå til selskab, og som hun havde ærgret sig så meget over den aften med skildpaddeskniven, fast besluttet på altid at trænge til trøst, fast besluttet på ikke at ville lade sig trøste, fast besluttet på at føle sig dybt forurettet og fast besluttet på, at ingen skulle have den dristighed at anse hende for at være det. Her var hendes broder, en svag, stolt, drikfældig ung olding, der rystede over hele sin krop, talte så utydeligt, som om nogle af de penge, af hvilke han var så hovmodig, var kommet ind i munden på ham og ikke kunne komme ud igen, som ikke kunne stå på sine egne ben i noget forhold i livet, og som protegerede den søster, som han elskede af egenkærlighed (han havde altid haft denne negative fortjeneste, stakkels forkælede og forkludrede Tip!), fordi han tålte, at hun ledede ham. Her var mrs. Merdle, som i sin flors sørgedragt førte krig på kniven med Fanny og hver time på

dagen kroede sig over for hende med sin trøstesløse Barm. Her var den stakkels Sparkler, der ikke vidste, hvordan han skulle holde styr på dem, men ydmygt hældede til den mening, at de ikke kunne gøre bedre end at blive enige om, at de begge var to sjældent smukke fruentimmer, og at der intet vrøvl var ved nogen af dem, en beskedent lovprisning, der gav anledning til, at de begge i forening vältede sig frygteligt over ham. Og endelig var her mrs. General, der var kommet hjem fra udlandet og hver anden dag sendte noget pudder og præken med posten for at begære et nyt vidnesbyrd som anbefaling til en ledig plads. Om denne mærkelige dame kan det for øvrigt sluttelig bemærkes, at der sikkert aldrig havde været en dame, om hvis fortrinlige kvalifikationer til en ledig plads på Jordens overflade så mange var så fuldkommen overbeviste, sådan som hendes varme anbefalinger viste – eller som var så uheldig at have en vid kreds af ivrige og højtstående beundrere, der tilfældigvis aldrig selv havde brug for hende.

Under den største ophidselse efter den glimrende Merdles dødelige afgang havde mange ansete personer ikke set sig i stand til at afgøre, om de skulle sky mrs. Merdle eller trøste hende. Da det imidlertid syntes temmelig nødvendigt for deres egen retfærdiggørelse at indrømme, at hun var blevet grusomt bedraget, gjorde de nådigst denne indrømmelse og blev ved at kende hende. Heraf fulgte, at mrs. Merdle som en dannet verdensdame, der var blevet et offer for en tølperagtig, rænkefuld barbar – for aldrig så snart var man kommet på det rene med Merdles finansielle status, før man også var på det rene med ham selv fra hans isse til hans fodsåler – blev taget kraftigt i forsvar, hvad hun gengældte ved at lade sig forstå

med, at hun endog var endnu mere opbragt på den afdødes forbryderiske skygge end enhver anden, og slap således heldigt ud af skærsilden og trivedes overordentlig godt.

Heldigvis var Sparklers deputeretpost en af de hylder, hvor en mand må anses for at være gemt hen for livstid, med mindre der måtte vise sig grunde til at hejse ham til vejrs med Barnacle-kranen. Denne patriotiske statstjener blev følgelig sit flag (standarten med de fire kvartalsfelter) tro og var en sand Nelson med hensyn til at nagle det til masten. For udbyttet af hans ihærdighed rustede mrs. Sparkler og mrs. Merdle, der beboede forskellige etager i det lille, gentile ubekvemmelighedens tempel, hvortil lugten af overgemt suppe og af karetheste var uadskilleligt knyttede, til en kamp på liv og død om sejrsprisen på Selskabets arena. Og Lille Dorrit, der så disse ting, alt som de udviklede sig, kunne ikke andet end med bekymring spørge sig selv, i hvilken afkrog af det gentile etablissement Fannys børn efterhånden ville blive stukket ind, og hvem der skulle sørge for disse ufødte, små ofre.

Da Arthur var alt for syg til, at der turde tales med ham om ting, som kunne sætte ham i bevægelse eller bekymring, og da hans helbredelse for en stor del var afhængig af ro, var Meagles den eneste, Lille Dorrit havde at stole på i denne tunge tid. Han var endnu i udlandet, men hun havde skrevet til ham gennem hans datter, straks efter, at hun første gang havde besøgt Arthur i fængslet, og ligeledes senere og betroet ham sine bekymringer med hensyn til de ting, der mest foruroligede hende, men navnlig med hensyn til én ting. Denne ene ting var skyld i Meagles' vedvarende fraværelse i udlandet i stedet for hans trøstende nærværelse i fængslet.

Uden at åbenbare det nøjagtige indhold af de dokumenter, der var faldet i hænderne på Rigaud, havde Lille Dorrit betroet Meagles hovedtrækkene af denne historie og underrettet ham om Rigauds skæbne. De gamle, forsigtige vaner fra vægtskålens og skuffens dage viste straks Meagles vigtigheden af at komme i besiddelse af de originale papirer, hvorfor han i sit svar til Lille Dorrit i høj grad bestyrkede hende i den bekymring, hun havde ytret, og tilføjede, at han ikke ville vende tilbage til England "uden at have gjort et forsøg på at opspore dem".

Imidlertid var Gowan blevet enig med sig selv om, at det ville være ham behageligt ikke at kende Meagles'erne. Han var så hensynsfuld ikke at pålægge sin kone noget i så henseende, men udtalte for Meagles, at de ikke forekom ham at komme videre godt ud af det med hinanden, og at han fandt, at det ville være heldigt, om de – i al høflighed og uden scener eller noget af det slags – enedes om, at de var de bedste venner af verden, men samtidig bedst tjent, med at være langt fra hinanden. Stakkels Meagles, der allerede havde mærket, at han ikke fremmede sin datters lykke ved idelig at lade sig håne i hendes nærværelse, sagde: "Godt, Henry, De er min datters mand. Efter naturens gang har De fortrængt mig. Ønsker De det, godt!" Denne overenskomst medførte samtidig den fordel, som Henry Gowan måske ikke havde forudset, at både mr. og mrs. Meagles blev mere gavmilde mod deres datter end før, nu da de kun stod i forbindelse med hende og hendes lille barn, og at han blev bedre forsynet med penge uden at være i den nedværdigende nødvendighed at vide, hvorfra de kom.

Under sådanne forhold greb Meagles naturligvis med megen iver lejligheden til at få noget at beskæftige sig med. Af sin

datter vidste han, i hvilke byer Rigaud havde haft sit tilhold, og i hvilke hoteller han for nogen tid siden havde opholdt sig. Den opgave, som han nu kastede sig over, bestod i at besøge disse med al mulig forsigtighed og hurtighed og, når han opdagede, at Rigaud et eller andet sted ikke havde betalt en regning eller ladet en kasse eller pakke blive tilbage, da at betale denne regning og tage kassen eller pakken med.

Uden andre ledsagere end Moder tiltrådte Meagles sin pilgrimsfærd og oplevede mange eventyr. Det var ikke en af hans mindste forlegenheder, at han aldrig forstod, hvad der blev sagt til ham, og henvendte sig med sine forespørgsler til mennesker, der aldrig forstod, hvad han sagde til dem. Med en urokkelig tro på, at det engelske sprog på en måde var hele verdens modersmål, kun at folk var for dumme til at forstå det, underholdt Meagles sig ikke des mindre med største tungefærdighed med gæstgivere, indlod sig på højrøstede forklaringer af den mest indviklede natur og afviste hårdnakket ethvert svar i den tiltaltes tungemål på grund af, at det var "noget vås". Undertiden tilkaldtes tolke, til hvem Meagles henvendte sig med sådanne ejendommelige vendinger og talemåder, at de øjeblikkelig opgav ævred. Men opgøres regnskabet, er det dog tvivlsomt, om han tabte ret meget, for selv om han ingen papirer fandt, fandt han så mange fordringer og ubehagelige erindringer om navnet, hvilket var det eneste ord, han kunne gøre forståeligt, at han næsten overalt blev overøst med krænkende beskyldninger. Ikke mindre end fire gange blev politiet hentet for at modtage klager over Meagles som en industriridder, en døgenigt og en tyv. Disse skældsord fandt han sig imidlertid i med den største ro,

da han ingen forestilling havde om deres betydning, og blev på den mest vanærende måde ført under dækning til dampbåde og diligencer, for at man kunne blive ham kvit, mens han hele tiden snakkede op som en livsglad og oprømt brite med Moder under armen.

Men i sit eget modersmål var Meagles en klarsynet, kløgtig, ihærdig mand. Da han havde undersøgt terrænet, som han kaldte det, lige til Paris uden spor af udbytte, tabte han dog ikke modet. "Jo nærmere til England jeg forfølger ham, moder," ræsonnerede han, "des nærmere kommer jeg sandsynligvis også papirerne, hvad enten jeg får fat på dem eller ikke, da er der al grund, begriber du nok, til at antage, at han har givet dem i forvaring på et sted, hvor de både ville være i sikkerhed for folk ovre i England og samtidig tilgængelige for ham selv."

I Paris fandt Meagles et brev fra Lille Dorrit, der havde ligget og ventet på ham, og hvori hun skrev, at hun havde været i stand til at tale et par minutter med Clennam om den mand, der ikke længere var blandt de levende, og da hun havde fortalt mr. Clennam, at det var hans ven Meagles om at gøre at erfare noget om manden, hvis han kunne, havde han bedt hende sige Meagles, at manden havde været kendt af miss Wade, som da boede i den og den gade i Calais.

"Håhå!" sagde Meagles.

Da Meagles derpå, så snart det i disse diligencedage lod sig gøre, ringede på den sprukne klokke ved den sprukne port, gik denne pibende op, og bondefruentimmeret viste sig i den mørke dørkarm og sagde: "Hør! Sihre! Hvem?" og til svar på denne tiltale mumlede Meagles ved sig selv, at der dog var nogen fornuft ved disse Calais-folk, da de virkelig til dels vidste,

hvad man og de selv ville, og sagde: "Miss Wade, lille ven," hvorpå han førtes ind til miss Wade.

Uden at håbe, at han eller nogen anden havde befundet sig nogenlunde vel, spurgte miss Wade, hvad hun skyldte æren af at se ham igen. Meagles havde imidlertid set sig om i værelset uden at have opdaget noget i skikkelse af en kasse.

"Sagen er, miss Wade," sagde Meagles i en venlig, for ikke at sige indsmigrende tone, "at De muligvis er i stand til at kaste lys over en lille sag, som for tiden er dunkel. Alle tidligere ubehageligheder, som er forefaldet imellem os, er glemt, vil jeg håbe. De lader sig nu ikke ændre. De husker jo nok min datter? Hvor tiderne forandrer sig! Hun er nu moder!"

I sin uskyldighed kunne Meagles ikke have anslået en mere uheldig streng. Han standsede i forventningen om en deltagende ytring, men ventede forgæves.

"Det er dog vel ikke det emne, De ønsker at tale om?" sagde hun efter en kold pause.

"Nej, nej," svarede Meagles, "jeg troede kun, at Deres godmodighed måske –"

"Jeg troede, De vidste," afbrød hun ham med et smil, "at min godmodighed ikke var til at stole på."

"Tal ikke sådan," sagde Meagles, "De gør Dem selv uret. Men til sagen." For han mærkede, at han ikke havde vundet noget ved at have villet nærme sig den ad en omvej. "Jeg har hørt af min ven, mr. Clennam, der, som det vil gøre Dem ondt at høre, har været og endnu er meget syg –"

Han standsede atter, og atter tav hun.

"- at De kendte noget til en vis Blandois, der for nylig er kommet af dage i London ved et sørgeligt ulykkestilfælde.

Misforstå mig ikke! Jeg ved, at det kun var et overfladisk bekendtskab," sagde Meagles, idet han behændigt standsede et vredesuvejr, som han så, var nær ved at bryde løs, "det var kun et overfladisk bekendtskab, ved jeg nok, men spørgsmålet er, om han på sin sidste rejse til England ikke gav Dem en kasse med papirer eller en pakke, med papirer eller papirer i et eller andet gemme – kort sagt, papirer – i forvaring og udbad sig tilladelse til at lade dem blive her en kort tid, indtil han behøvede dem?"

"Spørgsmålet er?" gentog hun, "Hvis spørgsmål er det?"

"Mit," svarede Meagles, "og ikke alene mit, men Clennams og samtidig andres. Jeg er overbevist om," fortsatte Meagles, hvis hjerte var så opfyldt af Pet, "at De ikke kan nære nogen uvenlig følelse mod min datter. Spørgsmålet er også hendes, fordi det meget nøje berører en god veninde af hende. Her er jeg altså for uforbeholdent at sige, at dette er spørgsmålet, og spørge: Forholder det sig sådan?"

"Det synes virkelig," svarede hun, "som om jeg er en skive mod hvilken enhver, der har kendt det mindste til det menneske, som jeg en gang i mit liv har lejet, betalt og afskediget, retter sine spørgsmål."

"Nej, nej, bliv nu ikke fornærmet," bad Meagles, "for det er det simpleste spørgsmål af verden og kunne blive rettet, til hvem det skulle være. De dokumenter, jeg mener, var ikke hans, men var kommet i hans besiddelse på en ulovlig måde. De efterspores nu af de personer, som de virkelig tilhører, og den, der gemmer dem, kunne let engang komme i forlegenhed af den grund, selv om han eller hun er nok så uskyldig. På sin rejse til London kom han igennem Calais, og der var grunde til, at

han da ikke ville tage dem med, til, at han kunne ønske at have dem på rede hånd, og til, at han kunne være utilbøjelig til at betro dem til folk af sin eget slags. Lod han dem blive her? Jeg forsikrer, at hvis jeg vidste, hvordan jeg skulle undgå at fornærme Dem, ville jeg gøre mig al mulig umage. Lod han dem blive her?"

"Nej."

"Så ved De desværre altså intet om dem?"

"Jeg ved intet om dem. Jeg har nu besvaret Deres uforklarlige spørgsmål."

"Nå!" sagde Meagles og stod op. "Det gør mig ondt. Nu er det forbi, og jeg håber, at der ingen synderlig skade er sket. – Tattycoram befinder sig vel, miss Wade?"

"Om Harriet befinder sig vel? Jo, tak."

"Der kom jeg igen galt af sted," sagde Meagles efter således at være blevet rettet. "Det lader til, at jeg altid skal komme galt af sted her. Havde jeg tænkt to gange over det, havde jeg måske aldrig givet hende det klingende navn, men når man mener unge mennesker det godt og vil spøge lidt med dem, tænker man ikke to gange. Hendes gamle ven efterlader en venlig hilsen, miss Wade, hvis De finder for godt at bringe hende den."

Herpå svarede hun ikke, og efter at have forladt det kolde værelse, hvor hans ærlige ansigt havde skinnet som en sol, gik han hen til det hotel, hvor han havde ladet mrs. Meagles blive, og hvor han afgav den melding: "Slået af marken, moder. Ingen papirer!" Derpå tog han med damp-paketten til London, som sejlede om aftenen, og gik derefter til Marshalsea-gården.

Den trofaste John havde vagt, da fader og moder Meagles henad aften indfandt sig ved porten, miss Dorrit var der ikke

for øjeblikket, sagde han, men hun havde været der om formiddagen og kom ufravigeligt hver aften. Mr. Clennams helbredelse skred langsomt fremad, og Maggy, mrs. Plornish og Baptist skiftedes til at pleje ham. Miss Dorrit kom ganske bestemt igen den aften, før det ringede ud. Der var det værelse ovenpå, som inspektøren havde overladt hende, og der kunne de vente på hende, hvis de ville. Da Meagles frygtede for, at Arthur kunne have skade af at se ham uden at være forberedt, modtog han tilbuddet, og de blev derpå lukket ind i værelset, gennem hvis tilgitrede vindue de så ned i gården.

Den trange fængselsgård gjorde et sådant indtryk på mr. og mrs. Meagles, at hun begyndte at græde og han at snappe efter vejret. Mens han gispende gik op og ned ad gulvet og gjorde sin tilstand endnu værre ved at vifte sig voldsomt med sit lommetørklæde, gik døren op.

"Hvad? Du store Gud," udbrød Meagles, "det er jo ikke miss Dorrit! Men se dog, moder! Tattycoram!"

Ingen anden, og i Tattycorams arme var et jernskrin, omtrent to fod i kvadrat. Et sådant skrin havde Affery Flintwinch i den første af sine drømme set blive båret ud af det gamle hus under dobbeltgængerens arm midt om natten. Tattycoram satte det på gulvet ved sin gamle husbonds fødder, faldt på knæ ved siden af det og slog på det med hænderne, idet hun halvt jublende og halvt fortvivlet, halvt leende og halvt grædende udbrød: "Tilgiv mig, kære herre. Tag mig til Dem igen, kære frue, her er det!"

"Tatty," udbrød Meagles.

"Hvad De søgte!" sagde Tattycoram. "Her er det! Jeg var gemt i værelset ved siden af, for at jeg ikke skulle få Dem at se. Jeg

hørte Dem spørge hende om det. Jeg hørte hende sige, at hun ikke havde det. Jeg var til stede, da han lod det blive der, og jeg tog det ved sengetid og bragte det bort. Her er det!"

"Men pigebarn!" udbrød Meagles endnu mere åndeløs end før, "hvordan kom du over?"

"Med den samme paketbåd som De. Jeg sad indpakket i den anden ende af den. Da De tog en droske ved landingsstedet, tog jeg også en droske og kørte herhen bag efter Dem. Hun havde aldrig givet slip på det, efter at De havde sagt hende, at det var af vigtighed, hellere havde hun kastet det i havet eller brændt det. Men her er det!"

Hvor pigen glødede af henrykkelse, da hun sagde: "Her er det!"

"Kære herre, kære frue, tag mig til Dem igen og giv mig atter det kære, gamle navn. Her er det. Lad det gå i forbøn for mig!"

Fader og moder Meagles havde aldrig bedre fortjent deres navne, end da de atter tog det egensindige hittebarn under deres beskyttelse.

"Å," sagde Tattycoram, der græd meget mere nu end før, "jeg har været så ulykkelig, så fortvivlet og så angerfuld! Jeg var så bange for hende lige fra den første gang, jeg så hende. Jeg vidste, at hun havde fået magt over mig, fordi hun havde et så åbent øje for alt det onde i mig. Det var en slags vanvid hos mig, og hun kunne vække det, når hun ville. Når jeg kom i den tilstand, forekom det mig i almindelighed, at alle mennesker havde noget imod mig på grund af min oprindelse, og jo venligere de viste sig imod mig, des mindre kunne jeg udstå dem. Jeg bildte mig ind, at De hoverede over mig og ville have mig til at misunde Dem, selv om jeg ved – hvad jeg også vidste

den gang, men ikke ville se – at De aldrig tænkte på sligt. Og mit smukke unge herskab er ikke så lykkeligt, som hun burde have været, og jeg har forladt hende! Hvilket utaknemmeligt dyr må hun ikke anse mig for! Men De vil jo nok lægge et godt ord ind hos hende for mig og bede hende være lige så overbærende, som De er? For jeg er ikke så slem, som jeg var," forsikrede Tattycoram, "jeg er slem nok, men virkelig ikke så slem, som jeg var. I al denne tid har jeg haft miss Wade for mig, som om det var mig selv, der var blevet fuldt udviklet, og set, hvordan hun så enhver ting fra den gale side og udlagde alt godt til ondt. I al denne tid har jeg set, hvordan hun ikke fandt fornøjelse i andet end i at gøre mig lige så ulykkelig, mistroisk og utilfreds som hun selv. Ikke fordi det kostede hende nogen stor møje at gøre mig til det," hulkede Tattycoram under et sidste, voldsomt udbrud af sorg, "for jeg var så slem som vel muligt. Jeg vil kun sige, at efter hvad jeg har gået igennem, håber jeg, at jeg aldrig skal blive så slem igen, men lidt efter lidt blive bedre. Jeg skal gøre mig al umage for det. Jeg skal ikke standse ved tyve, sir, jeg skal tælle til tyvehundrede, til tyvetusinde."

Atter gik døren op, Tattycoram trak sig tilbage, og Lille Dorrit trådte ind. Med stolthed og glæde viste Meagles hende skrinet, og hendes blide åsyn opklaredes af taknemmelig pryd. Hemmeligheden var nu i sikkerhed! Sin egen andel i den kunne hun holde skjult for ham. Han skulle aldrig erfare hendes tab. I tidens løb skulle han erfare alt, hvad der var af vigtighed for ham selv, men aldrig, hvad der kun angik hende. Det var alt sammen forbi, tilgivet og glemt.

"Hør nu, kære miss Dorrit," sagde Meagles, "jeg er eller var i det mindste forretningsmand, og jeg vil derfor ufortøvet tage mine forholdsregler. Skulle jeg mon tale med Arthur i aften?"

"Ikke i aften, tror jeg. Jeg vil gå ind i hans værelse og høre, hvordan han har det. Men jeg tror, at det vil være bedst ikke at tale med ham i aften."

"Jeg er noget nær af samme mening som De, kære barn," sagde Meagles, "hvorfor jeg heller ikke har været ham nærmere end i dette ubehagelige værelse. Men i så tilfælde får jeg ham ikke at se med det første. Men det skal jeg forklare Dem, når De kommer igen."

Hun forlod værelset. Idet Meagles så ud ad det tilgitrede vindue, så han hende gå fra arrestforvarerboligen ud i fængselsgården. Han sagde blidt:

"Tattycoram, kom et øjeblik hen til mig, min gode pige."

Hun gik hen til vinduet.

"Ser du den unge dame, som netop var her – den lille, stille, spinkle skikkelse, som går der, Tatty? Se på hende. Folk går af vejen for hende for at lade hende komme forbi. Mandfolkene – de stakkels lurvede fyre – tager meget høfligt hatten af for hende, og nu smutter hun ind ad den dør. Ser du hende, Tattycoram?"

"Ja, sir."

"Jeg har hørt, Tatty, at hun i sin tid almindeligvis blev kaldt dette steds barn. Hun er født her og har boet her i mange år. Jeg kan ikke trække vejret her. Et sørgeligt sted at være født og opdraget på, Tattycoram?"

"Ja, De har ret, sir!"

"Havde hun nu stadig tænkt på sig selv og bildt sig ind, at alle så ned på hende og ringeagtede hende af den grund, ville hun have ført en pinefuld og sandsynligvis unyttig tilværelse. Men jeg har hørt, Tattycoram, at hun har levet et virksomt, resigneret, kærligt og opofrende liv. Skal jeg sige dig, hvad jeg tror, hendes øjne altid har set på for at få det udtryk?"

"Hvis De vil være så god, sir."

"På pligten, Tattycoram. Når man begynder i tide og kun opfylder sin pligt, så er der intet som helst i vor oprindelse eller stilling, som vil blive regnet os til last hverken af den Almægtige eller af os selv."

De blev stående ved vinduet, hvor moder kom hen til dem og beklagede fangerne, indtil de så Lille Dorrit komme tilbage. Snart var hun inde i værelset og rådede til, at Arthur, som hun havde forladt rolig og fattet, ikke skulle forstyrres af besøg den aften.

"Godt!" sagde Meagles oprømt. "Jeg tvivler ikke om, at det er det bedste, men jeg må da overlade til hans kærlige plejerske at bringe ham mine hilsener, og jeg ved, at ingen er bedre skikket til det. I morgen tidlig tager jeg bort igen."

Forundret spurgte Lille Dorrit ham hvorhen.

"Jeg kan ikke leve uden at trække vejret," svarede Meagles, "men dette sted har taget vejret fra mig, og jeg får det ikke igen, før Arthur er kommet ud herfra."

"Men hvordan kan det være en grund til at rejse bort igen i morgen tidlig?"

"Nu skal De høre," sagde Meagles, "for i nat indlogerer vi tre os i et hotel. I morgen tidlig tager moder og Tattycoram ned til Twickenham, hvor mrs. Tickit vil anse dem for et par spøgelser,

og jeg rejser atter udenlands efter Doyce. Vi må have Dan her hjem. Det nytter nemlig ikke, bedste veninde, at skrive og lægge planer og spekulere over dit og dat, dertil er afstanden for stor, og der går alt for megen tid tabt, vi må have Doyce her. Ved daggry i morgen giver jeg mig på vej for at hente Doyce. Det er en smal sag for mig at finde ham. Jeg er en erfaren rejsende, og alle udenlandske sprog og skikke er mig lige gode – jeg forstår mig ikke det mindste på dem og kan derfor aldrig komme i forlegenhed. Af sted må jeg straks, det er klart som dagen, eftersom jeg ikke kan leve uden at trække vejret frit, og jeg ikke kan trække vejret frit, før Arthur er kommet ud af dette fængsel. Jeg er i dette øjeblik nær ved at kvæles og har næppe vejr nok til at sige så meget og bære dette kostbare skrin ned for Dem."

Lige som klokken begyndte at ringe, kom de ud på gaden, og Meagles bar skrinet. Lille Dorrit havde ingen vogn der, hvilket forundrede ham noget. Han hentede en droske til hende, hun satte sig ind i den, og han lagde skrinet ved siden af hende, da hun havde taget plads. I sin glæde og taknemmelighed kyssede hun ham på hånden.

"Det holder jeg ikke af," sagde Meagles, "det strider mod min følelse af, hvad der er ret, at De viser mig hyldest uden for Marshalsea-fængslets port."

Hun bøjede sig forover og kyssede ham på kinden.

"De minder mig om de dage," sagde Meagles pludselig og vemodigt – "men hun holder meget af ham og skjuler hans fejl og tror, at ingen kan se dem, – og han er unægtelig af god familie, af meget god familie!"

Det var det eneste, der trøstede for tabet af hans datter, og om han også lagde lidt vel stor vægt på denne trøst, hvem ville

så vel dadle ham derfor?

34. Borte

En styrkende efterårsdag sad fangen i fængslet, mat, men for øvrigt helbredet, og lyttede til en stemme, som læste for ham, en styrkende efterårsdag, efter at de gyldne marker var blevet mejet og pløjet på ny, efter at sommerfrugterne var modnet og forsvundet, efter at de grønne humlealleer var plyndret af de travle plukkere, og mens æbleklyngerne i abildgårdene var rødbrune og rønnebærrene skarlagenrøde mellem det gulnende løv. Allerede kunne man i skovene se glimt af den forestående barske vinter gennem uvante åbninger mellem grenene, hvor udsigten viste sig klar og tydelig og fri for det søvnige sommervejrs dunster, der havde ligget over den ligesom et slør. Fra kysten så man heller ikke længere havet ligge og sove i heden, men dets tusinde tindrende øjne var åbne og hele dets flade i glad bevægelse, lige fra det kølige sand på strandbredden til de små sejl ude i synskredsen, der drev bort ligesom høstfarvede blade, der var drysset af træerne.

Det uforanderlige og golde fængsel, som så at sige var følelsesløst på alle årstider, med sit stive, udtærede og sorgfurede åsyn, havde ikke et eneste anstrøg af alle disse skønheder. Der måtte blomstre, hvad der ville, så bar dets mursten og jernstænger altid den samme døde afgrøde, men mens Clennam lyttede til den stemme, der læste for ham, hørte han i den alt, hvad der foregik i den store natur, alle de trøstende sange, den synger for mennesket. Ved ingen anden moders knæ havde han i sin ungdom dvælet ved lyse forhåbninger, ved spøgefulde forestillinger, ved den høst af ømhed og ydmyghed, der ligger skjult i fantasiens tidligt

plejede frøkorn, ved de ege, som yder ly mod de vilde storme, og som bærer spirerne til deres stærke rødder i barnestuens agern. Men den stemme, der havde læst for ham, vakte længst svundne minder om sådanne ting og genlyd af enhver barmhjertig og kærlighedsfuld hvisken, der nogen sinde i hans liv havde nået hans øre.

Da stemmen standsede, holdt han hånden for øjnene og sagde, at lyset var dem for stærkt. Lille Dorrit lagde bogen til side og stod straks sagte op for at dække vinduet til. Maggy sad på sin gamle plads med sit sytøj. Da lyset var blevet dæmpet, flyttede Lille Dorrit sin stol tættere hen til ham.

"Nu er det snart overstået, kære mr. Clennam. Ikke alene er Doyces breve til Dem så fulde af venskab og opmuntring, men Rugg siger også, at hans breve til ham er så fortrøstningsfulde, og at alle nu, da den første smule vrede har lagt sig, er så forekommende og taler så godt om Dem, at det snart vil være overstået."

"Dyrebare pige; dyrebare skat; gode engel!"

"De roser mig alt for meget, og dog er det mig en så inderlig glæde at høre Dem tale med sådan en varme og at – at se, hvor oprigtigt De mener det, at jeg ikke kan bede Dem om at lade være."

Han førte hendes hånd til sine læber.

"De har nok været her mange, mange gange, uden at jeg har set Dem, Lille Dorrit?"

"Ja, jeg har undertiden været her uden at gå ind i stuen."

"Meget ofte?"

"Temmelig ofte," sagde Lille Dorrit undseligt.

"Hver dag?"

"Jeg tror," sagde Lille Dorrit efter at have betænkt sig, "at jeg har været her i det mindste to gange hver dag."

Han kunne have sluppet den lille hånd efter atter at have trykket et brændende kys på den, hvis den ikke med et blidt tryk havde syntes at tilkendegive, at den ikke havde noget imod at blive holdt tilbage. Han tog den mellem begge sine og lagde den sagte på sit bryst.

"Kære Lille Dorrit, det er ikke min fængsling alene, som snart vil være overstået, også Deres opofrelse må høre op. Vi må lære atter at skilles og at følge vore forskellige veje, der ligger så langt fra hinanden. De har dog vel ikke glemt, hvad vi talte om, da De kom tilbage?"

"Å nej, det har jeg ikke glemt. Men der er sket noget – føler De Dem nu også fuldkommen stærk i dag?"

"Fuldkommen stærk."

"Føler De Dem stærk nok til at høre, at jeg har fået en stor formue?"

"Det vil glæde mig inderligt at høre. Ingen formue eller lykke kan være for stor til Lille Dorrit."

"Jeg har så gerne villet fortælle Dem det. Jeg har længtes så inderligt efter det. Men er det vist, at De ikke vil modtage den?"

"Aldrig."

"Er det ganske vist, at De ikke vil modtage halvdelen af den?"

"Aldrig, kære Lille Dorrit!"

Mens hun så på ham uden at tale, var der noget i hendes kærlige ansigt, som han ikke ganske fattede – som om hun hvert øjeblik kunne være bristet i tårer, men dog var så stolt og lykkelig.

"Det vil gøre Dem ondt at høre, hvad jeg har at fortælle Dem om Fanny. Stakkels Fanny har mistet alt. Hun har intet andet end sin mands indtægter tilbage. Alt, hvad fader havde givet hende ved hendes bryllup, er gået tabt på samme måde som Deres penge. Det var i de samme hænder og er alt sammen borte."

Arthur blev mere oprørt end overrasket ved at høre det.

"Jeg havde håbet, at det ikke ville have været så slemt," sagde han, "skønt jeg havde frygtet for et svært tab der, da jeg kendte forbindelsen mellem hendes mand og bedrageren."

"Ja. Det er alt sammen borte. Det gør mig meget ondt for Fanny; også for min stakkels broder!"

"Havde også han penge på de samme hænder?"

"Ja, og de er allesammen borte – hvor meget tror De nu, at min egen store formue beløber sig til?"

Idet Arthur så spørgende på hende, mens en bange anelse vågnede hos ham, tog hun sin hånd til sig og lagde sit ansigt på det sted, hvor den havde hvilet.

"Jeg har ikke det mindste i verden. Jeg er lige så fattig, som mens jeg opholdt mig her. Da fader kom tilbage til England, betroede han alt, hvad han ejede, til de samme hænder, og det er alt sammen borte. Å, min kæreste og bedste ven, er det også nu ganske vist, at De ikke vil dele min formue med mig?"

Indesluttet i hans arme, trykket til hans hjerte, med hans mandige tårer på sin kind, omslyngede hun hans hals med begge sine små hænder.

"For aldrig at skilles, kæreste Arthur, aldrig mere, før vor sidste stund! Jeg har aldrig før været rig, jeg har aldrig før været stolt, jeg har aldrig før været lykkelig. Jeg er rig ved at tilhøre

Dem, jeg er stolt af, at De ville give afkald på mig, jeg er lykkelig ved at være hos Dem i dette fængsel, ligesom jeg ville være lykkelig ved at vende tilbage til det med Dem, hvis det måtte være Guds vilje, og trøste og støtte Dem med hele min kærlighed og trofasthed. Jeg er Deres, hvor jeg så end færdes! Jeg elsker Dem inderligt! Jeg ville hellere tilbringe mit liv her med Dem og hver dag gå ud og arbejde for vort brød, end jeg ville eje den største formue, der nogen sinde er blevet samlet, og være den fornemste dame, der nogen sinde er blevet æret. Å, hvis stakkels fader nu kun kunne vide, hvor lyksaligt mit hjerte til sidst er blevet i dette værelse, hvor han led i så mange år!"

Maggy havde naturligvis straks fra begyndelsen gjort store øjne og for længe siden grædt dem ud af hovedet. Hun var så overvældet af glæde, at hun af alle kræfter knugede sin lille moder i sin favn, og derpå gik ned ad trappen, som om hun dansede en hornpipe med træsko på, for at opsøge nogen, som hun kunne meddele sin glæde. Hvem andre skulle Maggy vel møde end Flora og mr. F.'s tante, som kom meget belejligt? Og hvem andre skulle Lille Dorrit, som en følge af dette møde, finde ventende på sig, da hun godt to-tre timer senere gik ud?

Floras øjne var lidt røde, og hun syntes at være noget forstemt. Mr. F.'s tante var så stiv, at hun så ud, som om hun ikke mere lod sig bøje på anden måde end ved et stærkt, mekanisk tryk. Hendes hat strittede frygteligt til vejrs i nakken, og hendes stenhårde strikkepose var så hård, som om den var blevet forstenet af medusahovedet og for øjeblikket indeholdt dette. Med disse imponerende attributter havde mr. F.'s tante, mens hun sad på parade på trappen til inspektørens bolig, i de omtalte to-tre timer tjent til stor morskab for Southwarks yngre

indbyggere, hvis vittigheder hun fra tid til anden havde besvaret med dupskoen af sin paraply og derved ophedet sig i en betydelig grad.

"Jeg er mig pinligt bevidst, miss Dorrit, forsikrer jeg Dem," sagde Flora, "at en anmodning om at gå med mig hen til et andet sted til en person der står så højt og er så søgt og feteret af det bedste selskab altid må synes påtrængende selv om det ikke var til en konditør og en bagstue, skønt en høflig mand, men hvis jeg for Arthurs skyld kunne ønske at gøre en sidste bemærkning og give en sidste forklaring vil De dog måske være så godmodig at undskylde det beskedne sted til en samtale under påskud af tre postejer."

Lille Dorrit, som fortolkede denne mørke tale fuldkommen rigtig, svarede, at hun var ganske til Floras tjeneste. Flora førte hende derfor over gaden til den omtalte konditor, mens mr. F.'s tante kom spankulerende bag efter dem, og med en udholdenhed, der ville have været en bedre sag værdig, udsatte sig for at blive kørt over.

Da de tre postejer, der skulle tjene til skærmbræt for samtalen, var blevet satte frem for dem, hver prydet med et hul oveni, hvori den høflige mand hældte varm sauce ud af en tudekande, som om det var tre lamper han fyldte, tog Flora sit lommetørklæde frem.

"Har fantasiens skønne drømme," begyndte hun, "nogen sinde udmalet at når Arthur fik sin frihed igen ville selv en postej ikke være uvelkommen når den blev budt af et oprigtigt hjerte selv om den var så hård som denne, da er sådanne drømme svundet for stedse og alt er forbi, men da jeg ved at et ømmere bånd er i færd med at knyttes, tillader jeg mig at sige at

jeg ønsker begge hjerteligt til lykke og ikke finder det ringeste på nogen af Dem at udsætte, det kan være tungt nok at vide at før tidens hånd havde gjort mig langt mindre smækker end tidligere og skrækkelig rød ved den mindste anstrengelse, især når jeg har spist ved jeg godt at det ligner udslet, kunne det være blevet til noget men blev det ikke formedelst forældres indblanding og åndelig sløvhed påfulgte indtil mr. F. løste den gordiske knude alligevel vil jeg ikke være uædelmodig mod nogen af dem og ønsker begge hjertelig til lykke."

Lille Dorrit tog hendes hånd og takkede hende for al hendes godhed i fordums dage.

"Kald det ikke godhed," svarede Flora og gav hende et oprigtigt kys, "for De har altid været det bedste og sødeste lille væsen der nogen sinde har været til hvis jeg tør tage mig den frihed og selv fra et pengesynspunkt var det en besparelse, da De var samvittigheden selv skønt jeg må tilføje langt behageligere end min har været det for mig for uagtet jeg håber den ikke er mere tynget end andre folks har jeg dog altid fundet den langt villigere til at gøre en bedrøvet end til at gøre en glad men nu vrøvler jeg, et håb ønsker jeg at udtale før tæppet falder og det er at jeg stoler på for gamle dages og for gammelt venskabs skyld at Arthur vil få at vide at jeg ikke svigtede ham i hans ulykke men gik stadig frem og tilbage for at spørge om jeg kunne udrette noget for ham og at jeg sad hos konditoren hvor de meget høfligt hentede noget varmt og rigtig rart til mig fra hotellet i et ølglas den ene time efter den anden for at holde ham med selskab på den anden side af gaden uden at han vidste af det."

Flora havde nu virkelig tårer i øjnene, og de klædte hende særdeles godt.

"Og fremfor alt," sagde Flora, "beder jeg Dem give Arthur at forstå, at jeg ikke ved når alt kommer til alt om det ikke var nogle tossede barnestreger det hele, skønt behageligt i øjeblikket og tungt nok og ganske vist tilvejebragte mr. F. en forandring, dog skal jeg ikke kunne sige om jeg når Arthur havde villet det var gået i orden på en naturlig måde ikke ville være blevet meget glad over det da jeg af naturen har et meget livligt sind i stedet for at sidde og måbe hjemme hvor fader unægtelig er en kedelig en at trækkes med og han er ikke blevet bedre efter at han af mordbrænderen er blevet klippet så jeg aldrig har set mage i hele mit liv men skinsyge hører ikke til min karakter og heller ikke nag skønt jeg har mange fejl."

Uden at have været i stand til ganske at følge mrs. Finching gennem denne labyrint fattede Lille Dorrit dog meningen og påtog sig beredvilligt hvervet.

"Den visnede krans," sagde Flora med stort velbehag, "er altså tilintetgjort støtten er hensmuldret og pyramiden er endevendt og står på sin hvad det nu hedder kald det ikke svaghed kald det ikke ubestandighed kald det ikke dårskab jeg må nu trække mig tilbage i enrum og ikke længer betragte de svundne glæders aske, men vil tage mig den yderligere frihed at betale postejerne der var det beskedne påskud for vor samtale og sige farvel for stedse!"

Mr. F.'s tante, der med stor højtidelighed havde fortæret sin postej og, lige siden hun havde siddet på parade på inspektørens trappe, havde udklækket en eller anden

skrækkelig plan, benyttede sig nu af lejligheden til at henvende følgende sibylliske ord til sin afdøde nevøs efterlevende enke:

"Kom frem med ham, og jeg skal kaste ham ud ad vinduet!"

Forgæves søgte Flora at berolige den fortræffelige dame ved at forklare, at de nu skulle gå hjem for at spise til middag. Mr. F.'s tante vedblev at svare: "Kom frem med ham, og jeg skal kaste ham ud ad vinduet!" Efter at have gentaget dette forlangende en umådelig mængde gange med en ufravendt, udfordrende stirren på Lille Dorrit, lagde tanten armene over kors, satte sig i en krog i bagstuen i konditoriet og vægrede sig standhaftigt ved at røre sig af pletten, før de var "kommet frem med ham" og udsmidningsforretningen iværksat.

Imidlertid betroede Flora Lille Dorrit, at hun ikke i flere uger havde set mr. F.'s tante være så livlig og karakterfast, hvorfor det ville være nødvendigt at blive der "måske i flere timer", indtil den ubønhørlige, gamle dame lod sig formilde, og at hun bedst kunne styre hende, når hun var alene med hende. De skiltes derfor på den venskabeligste måde og med de venligste følelser.

Da mr. F.'s tante holdt stand som en hårdnakket fæstning, og Flora trængte til en forfriskning, blev der sendt bud til hotellet efter det tidligere omtalte ølglas, som blev fyldt endnu en gang. Ved hjælp af dets indhold, en avis og et udvalg af de bedste postejer forslog Flora resten af dagen i perlehumør, om hun end undertiden blev sat i forlegenhed som følge af et dumt rygte, som var kommet i omløb blandt nabolagets lettroende børn og gik ud på, at en gammel dame havde solgt sig selv til konditoren for at blive lavet til fars, og nu sad i bagstuen i udsalget og vægrede sig ved at opfylde kontrakten. Dette

lokkede så mange unge personer af begge køn til og afstedkom så megen forstyrrelse i huset, at konditoren på det indstændigste anmodede om, at mr. F.'s tante måtte blive fjernet. Der blev derfor hentet en droske, hvori konditoren og Flora ved forenede anstrengelser til sidst fik dette mærkelige fruentimmer til at sætte sig ind, men selv da stak hun hovedet ud ad vinduet og forlangte, at de skulle komme frem med ham i det ovenfor angivne øjemed. Da man bemærkede, at hun denne gang rettede knusende blikke mod Marshalsea-fængslet, har man antaget, at dette beundringsværdigt konsekvente fruentimmer ved "ham" forstod Arthur Clennam. Dette er imidlertid kun en løs formodning, og hvem den person var, som de til beroligelse for mr. F.'s tante skulle komme frem med, men aldrig kom frem med, vil aldrig blive bragt til vished.

Efteråret nærmede sig, og Lille Dorrit kom nu aldrig til fængslet og gik aldrig bort igen uden at se ham.

En morgen, mens Arthur lå og lyttede efter de lette fjed, som hver morgen steg bevinget op til hans hjerte, medbringende en ny kærligheds himmelske klarhed til det værelse, hvor den gamle kærlighed var blevet prøvet så hårdt og havde vist sig så trofast. En morgen, mens han lå og lyttede, hørte han hende komme, men ikke alene.

"Kære Arthur," lød hendes glade stemme uden for døren, "jeg har en med mig. Må jeg lade ham komme ind?"

Efter fodtrinene at dømme havde han troet, at der var to med hende. Han svarede "ja," og hun trådte ind med Meagles. Solbrændt og gemytlig så han ud, og han åbnede sine arme og omfavnede Arthur med dem som en solbrændt og gemytlig fader.

"Så, nu er jeg rolig," sagde Meagles efter et par minutters forløb. "Nu er det overstået. Arthur, kære ven, tilstå lige så godt straks, at De ventede mig før."

"Det gjorde jeg," svarede Arthur, "men Amy sagde mig –"

"Lille Dorrit. Aldrig noget andet navn." – Det var hende, som hviskede det.

"- men min Lille Dorrit sagde mig, at jeg, uden at forlange nogen videre forklaring, ikke måtte vente Dem, før jeg så Dem."

"Og nu ser De mig, min gut," sagde Meagles med et kraftigt håndtryk, "og nu skal De få alle de forklaringer, De vil have. Sagen er, at jeg har været her – jeg tog lige hen til Dem fra disse allong'er og marchong'er – men De var for øjeblikket ikke i selskabshumør, og jeg måtte af sted igen for at få fat på Doyce."

"Stakkels Doyce!" sukkede Arthur.

"Kald ham ikke med navne, som han ikke fortjener," sagde Meagles. "Han er ikke at beklage. Han sidder godt nok i det. Doyce er en stor mand derovre. Han er kommet i sit rette element, den gode Dan. Hvor man ikke bryder sig om at få noget gjort og at finde en mand, som kan gøre det, der er han slået fra det, men hvor man vil have noget gjort og finde en mand, som kan gøre det, der er han i sit rette element. De vil ikke få anledning til oftere at ulejlige Omsvøbsdepartementet. Jeg kan fortælle Dem, at Dan er kommet ud af det uden det!"

"De letter en sten fra mit hjerte!" udbrød Arthur. "De gør mig lykkelig!"

"Lykkelig?" svarede Meagles. "Tal ikke om lykke, før De ser Dan. Jeg forsikrer Dem, at Dan forestår anlæg og udfører arbejder derovre, som ville få hårene til at rejse sig på Deres hoved, hvis De fik Dem at se. Nu er han ingen forbryder mod

det offentlige. Gudbevares! Han har fået medaljer og bånd og kors og stjerner og jeg ved ikke hvad, så godt som nogen født adelsmand. Men det må vi ikke tale om herovre."

"Hvorfor ikke?"

"Å," sagde Meagles og rystede ganske alvorligt på hovedet, "alle disse ting må han gemme under lås og lukke, når han kommer herover. Det går ikke an at vise dem frem her. I den henseende er Britannia karrig og misundelig – vil ikke selv give sine børn sådanne udmærkelsestegn og heller ikke tillade, at de bliver viste frem, når de gives af andre lande. Nej, nej, Dan!" sagde Meagles og rystede atter på hovedet. "Det går ikke her."

"Om De så havde bragt mig dobbelt så meget, som jeg har mistet," udbrød Arthur, "ville De ikke have gjort mig så glad, som De har gjort ved denne efterretning."

"Det ved jeg naturligvis, gode ven," sagde Meagles, "og derfor kommer jeg også straks frem med det. Men nu tilbage til, hvordan jeg fik fat på Doyce. Jeg løb imod ham mellem en flok af disse skidne, brune krabater med fruentimmernatkapper, der er alt for store til dem, som kalder sig arabere og alle slags grinagtige racer. De kender dem jo nok. Nå, han kom mig i møde, og jeg gik ham i møde, og så fulgtes vi ad hjem."

"Doyce i England?" udbrød Arthur.

"Så!" sagde Meagles og slog ud med armene. "Jeg er en dårlig makker til den slags ting. Gud ved, hvordan jeg ville have båret mig ad, hvis jeg var kommet ind i det diplomatiske fag – godt, måske! Enden på historien er, Arthur, at vi begge har været fjorten dage i England. Og vil De nu spørge, hvor Doyce er i dette øjeblik, svarer jeg simpelt hen – her er han! Og nu kan jeg endelig igen trække mit vejr."

Doyce, der havde stået skjult bag døren, fo'r ind, greb begge Arthurs hænder og sagde selv resten.

"Jeg har kun tre ting at sige Dem, min kære Clennam," sagde Doyce, idet han begyndte at forme dem hver for sig med sin tommelfinger i den indvendige flade af sin hånd, "og de er snart sagt. For det første, ikke et ord mere fra Dem om, hvad der er sket. Der var en fejl i Deres beregninger. Jeg ved, hvad det vil sige. Det forstyrrer hele maskineriet, og det ender galt. De vil føre Dem dette uheld til nytte og undgå det en anden gang. Jeg har selv gjort mig skyldig i noget lignende ved mine konstruktioner. Ethvert uheld lærer en mand noget, når han kun vil tage mod belæring, og De er en alt for fornuftig mand til ikke at lade Dem belære af dette uheld. Det var det første. For det andet har det gjort mig ondt, at De har taget Dem det så nær til hjerte og gjort Dem selv så hårde bebrejdelser. Jeg er rejst her hjem dag og nat for at bringe tingene i orden ved hjælp af vor ven. For det tredje blev vi to så enige om, at det efter det, De havde gennemgået, efter Deres bekymringer og Deres sygdom ville være en behagelig overraskelse, hvis vi kunne holde os skjult for Dem, indtil vi uden Deres vidende havde bragt alting på det rene, og så komme og sige, at det hele var jævnet og alt i orden, at forretningen trængte endnu mere til Dem, end den før havde gjort, og at en ny og smuk løbebane havde åbnet sig for Dem og mig som kompagnoner. Det var det tredje. Men De ved jo nok, at man altid beregner et vist spillerum for friktionens skyld, og derfor har jeg også forbeholdt mig plads til at slutte i. Min kære Clennam, jeg stoler ubetinget på Dem. De har det i Deres magt at blive fuldkommen så nyttig for mig, som jeg har eller har haft det i

min magt at vise mig nyttig for Dem. Deres gamle plads venter på Dem og trænger højligt til Dem. Der er intet, som kan opholde Dem her en halv time længere."

Der opstod en stilhed, som ikke blev afbrudt, før Arthur havde stået nogen tid ved vinduet med ryggen til dem, og før hans lille tilkommende hustru var gået derhen og havde stået lidt hos ham.

"For lidt siden," sagde da Doyce, "gjorde jeg en bemærkning, som jeg er tilbøjelig til at anse for urigtig. Jeg sagde, at der intet var, som kunne opholde Dem en halv time længere. Tager jeg fejl, når jeg tror, at De ikke gerne vil tage herfra før i morgen formiddag? Ved jeg, uden at være så særdeles klog, hvor De helst vil tage hen fra disse mure og fra dette værelse?"

"Ja," svarede Arthur, "det har været vort inderligste ønske."

"Meget vel," sagde Doyce, "hvis altså denne unge dame vil gøre mig den ære i fire og tyve timer at betragte mig som fader og nu køre med mig til registreringskontoret, ved jeg nok, hvad vi ønsker at hente der."

Kort efter fulgtes han og Lille Dorrit ud sammen, og Meagles blev tilbage for at sige sin ven et ord.

"De vil vist ikke savne mig og moder i morgen, og vi vil derfor blive borte. Det kunne bringe moder til at tænke på Pet. Hun er så blødhjertet, stakkels kone. Hun har det bedst på landstedet, og jeg vil blive derude og holde hende med selskab."

Dermed skiltes de for den gang. Og dagen fik ende, og natten gik, og morgenen kom, og simpelt klædt som altid og kun ledsaget af Maggy, indfandt Lille Dorrit sig med solskinnet i fængslet. Den morgen var det fattige værelse et lykkeligt

værelse. Hvor i den hele verden var der et værelse så fuldt af stille fryd?

"Men hvorfor," sagde Arthur, "tænder Maggy op, kæreste ven? Vi skal jo straks bort?"

"Jeg har bedt hende om det. Jeg har fået en sådan underlig lyst. Jeg ville gerne have dig til at brænde noget for mig."

"Hvilket?"

"Kun dette sammenlagte papir. Hvis du vil lægge det på ilden med din egen hånd, netop sådan som det er, vil min lyst være tilfredsstillet."

"Overtroisk, min søde, Lille Dorrit? Er det et tryllemiddel?"

"Det er, hvad du helst vil, min egen ven," svarede hun smilende med tindrende øjne og løftede sig på tåspidserne for at kysse ham, "hvis du bare vil føje mig, når ilden blusser op."

De stod og ventede foran kaminen, Clennam med sin arm om hendes liv, mens ilden skinnede i Lille Dorrits øjne, sådan som den så ofte havde gjort på det samme sted.

"Brænder det nu stærkt nok?" spurgte Arthur.

"Mere end stærk nok," svarede Lille Dorrit.

"Skal der siges nogle ord over tryllemidlet?" spurgte han atter, mens han holdt papiret over luen.

"Du kan sige, hvis du ikke har noget imod det: *Jeg elsker dig!*" svarede Lille Dorrit.

Det sagde han da, og papiret brændte op.

De gik aldeles uforstyrrede gennem gården, for der var ingen der, skønt mange hoveder hemmeligt kiggede ud ad vinduerne. I arrestforvarerboligen var der kun et fra gamle dage velkendt ansigt. Da de begge havde hilst på det og sagt mange venlige ord, vendte Lille Dorrit sig for sidste gang om med udstrakt

hånd og sagde: "Far vel, gode John! Jeg håber, at De må blive rigtig lykkelig, min kære ven!"

Derpå gik de op ad trappen til den nærliggende St. George-kirke og hen til alteret, hvor Doyce ventede i sin faderlige egenskab. Og der stod også Lille Dorrits gamle ven, der havde givet hende begravelsesprotokollen til hovedpude, fuld af forundring over, at hun dog til sidst skulle komme til dem for at blive viet.

Og viet blev de, mens solen skinnede på dem igennem det malede billede af vor frelser på kirkevinduet. Og de gik ind i det selvsamme værelse, hvor Lille Dorrit havde slumret efter sit selskab, for at underskrive vielsesprotokollen. Og idet han holdt Flora galant under sin ene og Maggy under sin anden arm, stod den fra en mordbrænder til en fredelig ven forvandlede Pancks – bestemt til at være første kontorist hos Doyce & Clennam og senere kompagnon af firmaet – og så ind ad døren for at se det gjort. I baggrunden stod John Chivery og hans fader og flere andre arrestforvarere, der var løbet et øjeblik derhen og havde svigtet det faderlige Marshalsea-fængsel for at følge dets lykkelige barn. Heller ikke røbede Flora, trods sin nylig afgivne erklæring, mindste spor af ensomhed, men var tværtimod i høj grad pyntet og glædede sig voldsomt over ceremonien.

Lille Dorrits gamle ven holdt skrivetøjet, mens hun skrev sit navn under, og klokkeren tøvede med at tage messeskjorten af den gode præst, og alle vidnerne så til med stor interesse. "For De må vide," sagde Lille Dorrits gamle ven, "at denne unge dame er en af vore mærkværdigheder og er nu kommet til tredje bind af vore protokoller. Hendes fødselsdag står i, hvad jeg kalder det første bind. Hun lå og sov på dette gulv med sit

smukke hoved på, hvad jeg kalder det andet bind, og hun skriver nu sit lille navn som brud i, hvad jeg kalder det tredje bind."

Da der var skrevet under, gjorde alle plads, og Lille Dorrit og hendes mand gik alene ud af kirken. Et øjeblik blev de stående på trappen og betragtede den friske udsigt til gaden i efterårssolens klare morgenstråler, og derpå gik de ned.

Gik ned til et beskedent liv, fuldt af virksomhed og lykke. Gik ned for i tidens løb at vise Fannys forsømte børn, ikke mindre end deres egne, en moders omhu og lade denne dame gå til selskab hver eneste dag. Gik ned for i nogle få år at skænke Tip en øm plejerske og veninde, der aldrig trættedes af de store fordringer, han stillede til hende til gengæld for de rigdomme, han ville have givet hende, hvis han havde haft dem, og som kærligt lukkede hans øjne for Marshalsea-fængslet og alle dets ormstukne frugter. De gik stille ned i de larmende gader, uadskillelige og lyksalige, og skred videre i solskin og skygge, mens de støjende og de begærlige, de hovmodige, de gnavne og de forfængelige knurrede og rasede og gjorde deres sædvanlige støj.

Om "Lille Dorrit"

Forfatter: Charles Dickens (1812-1870).
Org.udgave: *Little Dorrit.* December 1855 – juni 1857 som føljeton i månedlige hæfter, udg. af Bradley and Evans, London, bogudgave fra samme forlag 1857.
Denne udgave baseret på: Charles Dickens: *Lille Dorrit.* Oversat af L. Moltke. Chr. Flors Boghandel, København 1909.
Oversætter: Ludvig Moltke (1805-1872).
Redigeret af: Vivi N. Jensen.
Forside: Efter illustration af Harold Copping (1863-1932): "*Arthur Clennam Tells the Good News*" fra *Character Sketches From Dickens*, Raphael Tuck and Son, London-Paris-New York 1924.

ISBN 978-87-7979-951-6

2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-188-6 (Ølstykke 2010).

© 2023 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk